نیکۆس کازانتزاکیس

مەسیح لە خاچ دەدەنەوە

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

* * *

ناونیشان: دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، شەقامی گوڵان، هەولێر

نیکۆس کازانتزاکیس

مەسیح لە خاچ دەدەنەوە

وەرگێڕانی

دلاوەر قەرەداغی

ناوی کتێب: مەسیح لە خاچ دەدەنەوە
ڕۆمانی: نیکۆس کازانتزاکیس
وەرگێڕانی: دلاوەر قەرەداغی
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ٥٩٧
دەرهێنانی بەرگ: حەمید رەزا ئازموودە
چاپی یەکەم، هەولێر- ٢٠٠٧
لە کتێبخانەی گشتیی هەولێر ژمارە (٤٨٦)ی ساڵی ٢٠٠٧ی دراوەتێ

Författare: Nikos Kazantzakis
Bokens titel: Kristi andra korsfästelse
översättare: Dilawar Karadaghi
Tryck: Aras Press and Publisher 2007
Kurdistan - Arbil
ISBN 978 -91-633-09-34-2

I

ئاغای گوندی لیکوڤریسی لە بانیژەی ماڵەکەیدا کە بەسەر گۆڕەپانی ئاواییدا دەنۆڕێ، سەبیل دەکێشێ و مەی دەنۆشێت. نمە نمە باران دەبارێ و چەند تنۆکێ بەسمێڵە فش و بابڕەکەیەوە، کە تازەکی بۆیاخی کردووە، دەبریقێنەوە. ئاغا زمانە بەبادە گڕگرتووەکەی بەسمێڵیدا دێنێ تا فێنکی بێتەوە. میراخوڕی مل قەوی بەڕوخسارێکی چرچ و لۆچ و چاوانێکی خێلەوە، شەیپوور بەدەست، لە لای ڕاستیەوە ڕاوەستاوە و لای چەپیشیەوە، منداڵە تورکێکی لووسکە و خڕپن لەسەر باڵشتێکی مەخمەڵین کروشکەی کردووە، جار نا جار سەبیلەکەی ئاغا دادەگیرسێنێ و پەیتا پەیتاش پەرداخەکەی بۆ پڕ لە مەی دەکاتەوە. چاوانی ئاغا نیوە کراوە و نیوە قوچاون. وی تەواوێک لەزەت لەم قۆناخەی ژیانی دەبا و بەخۆی دەڵێ کە خودێ هەموو شتێکی باش خوڵقاندووە، دنیا تەواوە و چ خەوشێکی نییە. گەر برسیت بێت ئەوا نان و گۆشت و دۆشاوی تەماتە و پلاوی ئەستەموڵی بەدارچینەوە هەن و خۆ ئەگەر تینووشت بێ ئەوا بادەی بەهەشتی واتە عارەقی ڕازیانە هەس. بۆ ئەوانەی حەزیان لەوەیە بنوون، خودێ خەوی ئافەراندووە و بۆ دامرکاندنەوەی تووڕەییش قامچی و گورچەوێڵەی ڕەعییەت. بۆ کاتێک دڵت تەنگ دەبێ گۆرانیی ئەمان ئەمانی داناوە و بۆ ئەو کەسەش گەرەکی بێ، قەهر و بێ دەرەتانی خۆی لە یاد کا، ژنی جوان.

ئاغا بەدڕدۆنگی، لەبەرخۆوە دەڵێ: "خودێ ئوستادێکی دەسڕەنگین و هونەرمەندە و گوڕی ئەندێشەی بێ سنوور و بێ کۆتایە. بنۆڕە چۆناوچۆنی ئاوی زەمزەم و ژنی

جوانی خوڵقاندوون!"

دوا جار بادەنۆشینی یەک لەسەر یەک، ئاغا بەرەو وەنەوزێکی زاهیدانە ڕۆ دەبات. چاوانی پڕ لە فرمێسک دەبن. لە بانیژەکەوە سەرێک بۆ گۆڕەپانی گوند دەکێشێ و بەخۆشحاڵییەوە لە ڕەعییەتەکەی دەنۆڕێ کە تازەکی ڕیش تەراشکراو، بەشاڵی پانی سوور، هێلەکی شین و پانتۆڵی سپی و پاک و تەمیزەوە دێن و دەچن. تاقمێک تەڕبوش، پێڕێک مێزەر و ئەوانی تریش ئەرەقچنی دروستکراو لە پێستەی مەڕیان لەسەر ناوە و بۆنخۆشترینیان چڵێک ڕێحان یاخۆ سیگارێکیان بەلا گوێیاندا کردووە.

سێشەممەی جێژنی زیندووبوونەوەیە. ڕێوڕەسمی مەزەبی کۆتایی هاتووە. ڕۆژێکی خۆشە. هەوا هەم هەتاوییە و هەم نمە نمەش باران دەبارێت. هەوا لێوڕێژە لە بۆنی غونچەی لیمۆ. درەختەکان لە چرۆکردنان، دووبارە گژوگیا دەڕوێت و مەسیح لە هەر دەنکە گلێکی سەر ئەرزەوە دێتە دەرێ. مەسیحییەکان بەگۆڕەپانی گونددا دێن و دەچن. هاوڕێکان چاکوچۆنی لەگەڵ یەکتریدا دەکەن و بەیەکدی دەڵێن: "مەسیح هەمدیس زیندووبووەتەوە." پاشان دەچنە قاوەخانەکەی کۆستانتیس یاخۆ لە ژێر دار چناری گەورەی ناوەڕاستی گۆڕەپانەکەدا دادەنیشن. قاوە و نێرگەلە بانگ دەکەن و ئیدی وەکی باران لێزمەی قسان دادەکا و وتی وتی دەست پێ دەکا.

چارالامبۆسی زێوانی کڵێسا دەڵێت: "دەبێت هەوای بەهەشت شتێکی وەکی ئەمە بێت، بەهەتاوێکی خۆش و بارانێکی هێور و ئارامەوە، بەدرەختانی لیمۆی چرۆ کردووەوە، بەنێرگەلە و سەدەگەلێک لە قسەی خۆش گوتن و قسەی خۆش ژنەفتنەوە".

لەوسەری گۆڕەپان و لەودیو دار چنارەکەوە، ئاغا چاوی بەمنارە سەرنجڕاکێشەکەی، ناقووسی کڵێسای لە خاچدان، کە تازەکی سبیکاری کراوە، دەکەوێت. دەرگای کڵێسا بەبۆنەی ڕێوڕەسمی جێژنی زیندووبوونەوەوە، بەگەڵای دار خورما و داردێمشت ڕازێنراوەتەوە. مەغازە و کارخانە گچکەکانی دەوران دەوری گۆڕەپانەکە شانیان بەیەکەوە داداوە. یەکێک لەو دوکانانە دوکانی کورتاندروونە و خاوەنە کەتە و زلەکەی ناوی پانایۆتیسی ناسراو بەگەچخۆرە. بۆیە پێی دەڵێن گەچخۆر، چونکە ئەو ڕۆژەی پەیکارە گەچییە گچکەکەی ناپلیۆنیان بۆ گوند هێنا،

ئەم کەوتە خواردنی. جارێکیش پەیکەری کەمال پاشای خواردبوو، کەرەتێکی تریش پەیکەری ڤێنیزیلۆسی سەرەک وەزیرانی گرێکلاند. دوکانی پاڵ دوکانی کورتاندرووەکە، دوکانی ئانتۆنیسی سەرتاشە کە بەسەر دەرگاکەیەوە و بەپیتی درشت و سوور، تابلۆیەک بەرچاو دەکەوێت کە لێی نووسراوە: "ددانیش دەکێشین!". کەمێک دوورتر دوکانی قەسابی دیمیترۆسی شەلە کە تابلۆی (وەرنەوە بۆ سەروپێی تازە) هەڵواسراوە. دیمیترۆس هەموو ڕۆژێکی شەمموان گوێرەکەیەک سەردەبڕێت، بەڵام بەر لە سەربڕینی، قۆچی گوێرەکەکە بەرەنگێکی زەرد بۆیە دەکا، نێوچەوانی ڕەنگ دەکا، پەتێکی سوور بەملیەوە گرێ دەدا، ئەوسا شەلە شەل ئاژەڵەکە بەکۆڵانەکانی گونددا دەگەڕێنێ و پێیدا هەڵدەدا. دوا جار لە هەمان سووچی گۆڕەپانەکەدا، قاوەخانەکەی کۆستانتیس هەیە. قاوەخانەکە درێژ و باریک و فێنک، بۆنی قاوە و تووتن و زستانانیش هەمیشە بۆنی گوڵمەریەم تێیدا پەنگی خواردووەتەوە. بەدیواری قاوەخانەکەوە سێ نیگاری بەردین کە جێ شانازی گوندن، هەڵواسراون. لە لایەک نیگاری (ژینیڤێڤێ)، نیوە ڕووت لە دارستانێکی ئیستیواییدا، لە لاکەی ترەوە نیگاری شکۆمەندی شاژنە ڤیکتۆریا بەچاوانی شین و مەمکی خڕ و بەرجەستەیەوە، لە نێوان ئەو دوو نیگارەشدا، کەمال پاشا تەپلە بەسەر، بەچاوانی خۆڵەمێشیی، قەڵافەتی مۆن و تووڕەیەوە، هەڵواسراوە.

پیاوانی ئەم گوندە دەوڵەمەندە، هەمووان دلۆڤان و قۆچاخن و بۆ منداڵانی خۆیان باوکانێکی میهرەبانن. ئاغای گوندیش هەر پیاوێکی دلۆڤانە و ئارەقی ڕازیانە و بۆنی کەسکونی وەک بۆنی میسک و نەعناعی حەز لێیە و هەروەها ئەو منداڵە تورکەشی خۆش گەرەکە کە لە لای چەپیەوە لەسەر باڵشتە مەخمەلییەکە دانیشتووە. هەروەک چۆن شوانێک لە مەڕە دابەستەکانی خۆی لەزەت دەبا، دەی ئەمیش هەر ئاوها لە مەسیحییانی گوندەکەی دەنۆڕێ و بەخۆی دەڵێ: "خەڵکانێکی باشن، ئەمساڵیش ئەمبارەکانمیان پڕ لە دیاری جێژنی زیندووبوونەوە کردوون، پەنیریان هێناوە، نانکونجی و کولێرە بەرۆنیان هێناوە. هێلکەی ڕەنگکردووی سووریان هێناوە... یەکێکیشیان خودا بیپارێزێ یەک گۆزە بنێشتی بۆ یوسفۆک هێناوە تا بیجوێ و بۆنی دەمی خۆش بێت..."

ئاغا نیوە سەرنجێکی دلۆڤانانەی لە یوسفۆکی لووسکە دا کە ئاسوودە خەیاڵ بنێشتی دەجووی. بەڵام هەر لەو کاتەدا کە لە خایلەی ئەمبارە پڕ لە دیارییە دڵگیرەکانیدا و باران هەروا نمە نمە دەباری و بەردەکانی دەدرەوشانەوە و کەڵەشێرەکان دەیانقوقاند و یوسفۆک دانیشتوو لەسەر ئەژنۆ و ملچە ملچ بنێشتی دەجووی، ئاغا یەکەندەردوو دڵی گیرا و بەجۆرێک سەری هەڵبڕی وەک ئەوەی بیەوێت گۆرانی ئەمان ئەمان بێژێت. بەڵام خوڵقی چڕینی گۆرانی نەبوو، بۆیە ڕووی کردە میرئاخوڕ و بەئیشارەت داوای لێ کرد تا فوو بەشەیپوورەکەیدا بکا و گوندنشینان بێ دەنگ بکات. ئەوسا ڕووی لە یوسفۆکەکەی کرد و گوتی:

– یوسفۆک، بەقوربانت بم گۆرانییەکم بۆ بێژە تا دوعای خێرت بۆ بکەم. گۆرانی (دنیا خەوە و خەیاڵە... ئەمان ئەمان)م بۆ بێژە، ئاخر وا خەریکە دڵم شەق دەبات.

کوڕەی خڕتۆڵ، بەکاوەخۆ بنێشتەکەی لە دەمی دەرهێنا و بەئەژنۆ ڕووتەکەیەوەی نووساند، پاشان گۆنای نایە سەر لەپی دەستی ڕاستی و کەوتە چڕینی گۆرانییە لە بەردڵانەکەی ئاغا. (دنیا چ نییە جگە لە خەو و خەیاڵ... ئەمان ئەمان...) دەنگەکە پڕ خرۆش و ناسک وەکی گمە گمی کۆتر تاوی دەسەند و هێور دەبووەوە. ئاغا چاوانی لێک دەنان و هێند لە وەنەوزدا ڕۆ دەچوو کە لە تەواوی گۆرانییەکەدا بیری دەچوو لێو بۆ بادەکەی بەرێت.

کۆستانتیس هەروا کە قاوەی بۆ مشتەرییەکانی تێ دەکرد، لە ژێر لێوەوە گوتی:

– ئەمڕۆ ئاغا سەرحاڵە. خودا ئەم ئاوی زەمزەمەمان لێ نەبڕێت.

یاناکۆسی دێوەرە و پۆستەچی گوند بەڕیشی کورتی تۆپز و ڕوانینیەوە کە لە نیگای باڵندەیەکی شکارچی دەچوو، قسەکەی کۆستانتیسی بەزەردەخەنەیەکی شەیتانانەوە ڕاست کردەوە و گوتی:

– خودا ئەم یوسفۆکەیەشمان لێ نەسێنێ!

هاجینیکۆلیسی برای قەشەی گوندیش لە ژێر لێوەوە گوتی:

– باشترە شوکری ئەم قەدەرە کوێرە بکەین کە ئاغای کردووەتە ئاغا و ئێمەشی کردووەتە ڕەعییەت.

هاجینیکۆلیسی مامۆستای گوند، پیاوێک بوو وشک و عەینەک لە چاو و کاتێ

قسانی دەکرد کەڵەبابە تیژ و زلەکەی گەردنی هەڵبەز و دابەزی دەکرد. ئەو کە لە حەیوەت یادەوەریی باو و باپیرانی، خوێن هوروژمی بۆ ڕوخساری بردبوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و درێژەی بەقسەکانی دا:

– ڕۆژگارێک ئەم ئەرزانە هی ئێمەی گریکییان بوون. زەمانە وەرچەخا و سەر و کەللەی بێزەنتییەکان پەیدابوون، ئەوانیش هەر گریکی و مەسیحی بوون. بەڵام هەمدیس زەمانە وەرچەرخا و ئەم جارە موسوڵمانەکان هاتن.... بەڵام لەبەرئەوەی مەسیح زیندووبووەوە، بۆیە نیشتیمانیش هەمدیس زیندووبووەوە! هێی کۆستانتیس خێراکە جامی ئەم قارەمانانە لێوانلێوکە!

لە هەمان کاتدا گۆرانی ئامان ئامان کۆتایی هات و یوسفۆک جارێکی تر بنێشتەکەی نایەوە زاری و وەک ئەوەی کاوێژ بکا، لە جێگەی خۆیدا تلیسا و هەمدیس شەیپوور فووی پێدا کرا. ئەمەش مانای ئەوە بوو کە ڕەعییەت هەمدیس دەتوانن پێ بکەنن و هاوار بکەن.

کاپتن تۆفان کە یەکێک بوو لە پێنج ئەندامی ئەنجومەنی ڕیش سپییان، لە بەردەرگای قاوەخانەکە وەدیار کەوت. ئەم گورگە پیرەی زەریا بەقەڵافەتی پتەو و چوارشانەیەوە، ساڵەهای ساڵ سەرانسەری زەریای ڕەشی لە پێوە دابوو، هەم گەنمی ڕوسیای بار کردبوو و هەم خەریکی کاری قاچاخچێتیش بووبوو. تەنانەت یەک مووش بەڕوخسارە مۆن و چرچ و زەردەکەیەوە، کە دوو چاوی ورد و ڕەش تیایدا بزەیان دەهات، نەبوو. ئاخر ئەو ئیدی پیر بووبوو. کەشتییە پەڕپووتەکەی شەوێکیان دوای ئەوەی خۆی لە گابەردەکانی تەرابۆزۆن دەدات، تێکوپێک دەشکێ و ئیدی کاپتن تۆفان شەکەت و بێزار لە هەموو شتێک، بەبێ کەشتی بۆ گوند دەگەڕێتەوە و دەگاتە ئەو باوەڕەی کە بۆ خۆی دانیشێ و هێند عارەق بخواتەوە تا ساتی مەرگی دێت و گیانی دەردەچێت. دەیگوت: چاو و دڵی لە دنیا تێر بوون و دڵی بەهیچ شتێک خۆش نییە. لەو ڕۆژەدا وی چەکمەی بەرزی زەریاوانییەکەی لە پێدا و شەپقەی لە سەردا و گۆچانی درێژی تایبەت بەئەندامانی ئەنجومەنی ڕیش سپیانیشی بەدەستەوە. دوو سێ لادێیی بۆ ڕێزگرتنی، لە جێگای خۆیان هەستانە سەرپێ و بانگێشتیان کرد تا لەگەڵیاندا بخواتەوە. بەڵام ئەو لە وەڵامدا پێی گوتن:

– نا ئازیزان، هیچ کاتم نییە. تەنانەت کاتی خواردنەوەی جامێکیشم نییە.

مەسیح زیندووبووەتەوە و دەبێ بۆ ماڵی قەشە بڕۆم، چونکە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی ڕیش سپیانمان هەیە. هەر کامێکیش لە ئێوە کە بانگێشت کراون، خاچ بکێشن و تا سەعاتێکی تر خۆتان بگەیەننە ئەوێ. دەزانن ئەمڕۆ کارمان زۆرە. یەکێکیشتان بچێت بەدوای پانایۆتیسی کورتاندرووی ڕیش شەیتانیدا. ئەمڕۆ پێویستمان پێیەتی...

بۆ ماوەیەکی کورت بێ دەنگ بوو، ئەوسا بەنیگایەکی شەیتانانە درێژەی بەقسەکانی دا:

–... گەر لە ماڵی خۆیان نەبوو، ئەوا بێ گومان لە ماڵی بێوەژنە.

هەمووان پێ کەنین، بەڵام کریستۆفیس، چێواری پیری گوند کە لە جاحێڵیدا عەشقبازی زۆری کردبوو، بەناڕەزایەتییەوە هاواری کرد:

– ئەرێ ئەوە بۆ وەکی خەڵکانی هەرزە پێ دەکەنن؟ پانایۆتیس بەڕێگای خۆتا بڕۆ و گوێ لەم قسانە مەگرە! ژیان کورتە و مردن درێژ!

دیمیترۆس، قەسابی قەڵەو، سەرە تازە تاشراوەکەی تەکاندا و گوتی:

– خودا ئاگای لەو بێوەژنە بێت. تەنێ شەیتان خۆی دەزانێ ئەم بێوەژنە تا چ ئەندازەیەک بۆ دەردی کێشەکانی ئێمە بووەتە دەوا.

کاپتن تۆفان بەپێکەنینەوە گوتی:

– بەسە. ئیتر دەنکە نیسکێک مەکەرە کێوێک! هەر ئاواییەک گەرەکی بەیەکێک لەم بێوەژنانە هەیە تا ژنانی نەجیبزادە لە ئاسایشا بن. ڕێک وەک کانییەک کە لە نێوەڕاستی گونددایە و ئەگەر ئەو کانییە نەبێت تا ڕێبواران تینوێتی خۆیانی لێ بشکێنن، ئەوا ئەو کات ئەو ڕێبوارانە بۆ ئاو خواردنەوە، لە دەرگای ماڵەکانی ئێمە دەدەن.

پاشان لای کردەوە و بەبینینی مامۆستا، ڕووی تێ کرد و درێژەی بەقسەکانی دا:

– هاجینیکۆلیس ئەوە خۆ تۆ لێرەیت؟ تۆش کە خۆت یەکێک لە ڕیش سپییانیت و دەزانیت کە ئەمڕۆ کۆبوونەوەی ئەنجومەنە. وا دەزانیت قاوەخانە کلاسی دەرس خوێندنە؟ هەی چەنەبازی نالەبار! وەرە با پێکەوە بڕۆین.

کریستۆفیسی پیر چاوێکی بەخەڵکەکەدا گێڕا و پرسی:

– منیش دەتوانم بێم؟ دەورەکەی یەهوزا بدەنە من!

بەڵام ئیدی کاپتن تۆفان کەوتبووە ڕێ و بەگۆچانەکەیەوە ڕێگە بەرەو ژوورکە بەردەڵانەکەی گرتبووە بەر. ئەو لەو ڕۆژەدا زۆر کەیفخۆش نەبوو. ئاخر هەمدیس ئازاری ڕۆمانتیزمەکەی لێی هەڵدابووەوە و شەوی پێشوو خەو نەچووبووە چاوی. سپێدەی بە دوو سێ پێک دەست پێ کردبوو تا بەشکم ئازارەکەی سڕکا، بەڵام بێهوودە بوو، ئازارەکەی هەروا تاوی دەسەند و بەبادە هێور نەدەبووەوە. لەبەر خۆیەوە گوتی: "نەفرەت لە شەیتان. گەر شەرمم نەکردبا هاوارم دەکرد تا بەڵکو ئازارەکەم هێور بایەتەوە! بەڵام غیرەت ناهێڵێ هاوارکەم. دەبێ بەزۆر پێ بکەنم و توندوتۆڵ هەنگاو هەڵێنم و ئەگەر گۆچانەکەم کەوت، دانەومەوە و هەڵی گرمەوە. ئای کاپتن تۆفانی لەعنەتی! لێو بکرۆژە و چارۆکەکان لە پاڵ شەپۆلەکاندا وەرچەرخێنە! خۆت عەیبار مەکە! ژیان لە تاوە تەرزەیەکی تێپەڕ زیاتر، چ شتێکی تر نییە!" پێی هەڵدەنگاوت، دەیبۆڵاند و جنێوی دەدا. دوا جار بۆ ساتێک لە شوێنی خۆیدا ڕاوەستا و نیوە نیگایەکی لە چواردەوری خۆی دا، هیچ کەس ئەوی نەدەبینی. هەناسەیەکی هەڵکێشا و کەمێک هەستی بەئارامی کرد. سەری هەڵبڕی و لە نێو گەڵای درەختەکانەوە و بەسەر بەرزترین جێگەی گوندەوە، خانووە سپییەکەی قەشەی بینی کە پەنجەرەکانی بەڕەنگی شین بۆیە کرابوون. لە کاتێکدا کە هەمدیس ڕێگە سەربەرەو ژوورکەکەی دەگرتەوە بەر، بەخۆی گوت: "ئاخر هیچ کەسێکی ئاقڵ، وەک ئەم قەشە لەعنەتییە دەچێت خانووی خۆی لەوسەری سەرەوە ڕۆنێت!"

دوو کەس لە ڕیش سپییان زووتر گەیشتبوونە ماڵی قەشە و بەدابی تورکان لەسەر قەنەپە ڕاحەتییەکان پاڵیان دابووەوە و بێ دەنگ چاوەڕێ بوون تا بەنەریتی باو، بەقاوە و ئاوی سارد و مرەبا پێشوازی بکرێن. قەشە بۆ موبەق چووبوو تا ڕاوێژی پێویست بداتە ماریۆری کیژە تاقانەی. کیژەی جاحێڵیش خەریکی ڕیزکردنی فنجان و پەرداخ و گۆزەی مرەبا بوو لەسەر سینی.

ڕیش سپیترین پیاوی گوند و سەرگەورەی ئەنجومەن لە لای پەنجەرەکەوە پاڵی دابووەوە. ئەو لە خانەوادە دێرین و نەجیبزادە و دەوڵەمەندەکان بوو. جلکێکی ماهوتی و هێلەکێکی بەمەلیلەگەلی ئاڵتوونی لە بەردابوو. ئەنگوستیلەیەکی درشت و

زێڕینی لە قامکی شادەدا و بەسەر نگینەکەیەوە هەر دوو پیتی "ژ" و "پ" بەئاماژەی ژۆرژ پاتریارکاس، لەسەری هەڵکۆڵدرابوو وەک مۆر بەکاری دەهێنا. دەستی وەک دەستی ئەسقەفەکان خڕتۆڵ و نەرم بوو. وی هەرگیز لە ژیانیدا کاری نەکردبوو بەڵکو هەمیشە پێڕێک خزمەتکار و ڕەعییەت کارەکانیان بۆ ئەنجام دەدا. قەڵافەتی قەڵەو و ڕانی هەر دەتگوت ڕانی ماییینە. ورگی پڕ چرچ و لۆچ و غەبغەبە سێ لایەکەی تا ئاستی سینگە تووکن و گۆشتنەکەی گەیشتبوو. دوو سێ ددانی پێشەوەی نەماو و ئەوەش تەنیا کەماسی ڕوخسار و هەیبەتی وی بوو. زمانی دەیگرت و توند و پچڕ پچڕ قسانی دەکرد، بەڵام ئەم خەوشە لە هەیبەتیان زیاد دەکرد، چونکە گوێگران ناچار دەبوون بەرەو لای دانەونەوە تا لە قسەکانی حاڵی بن.

لە لای ڕاستییەوە پیاوێکی لەڕ و لاواز، ڕوخسار چرچ و لۆچ و ئێسکن، بەچاوانێکی پەنماو و دەستانێکی زل و زبر لە قوژبنێکدا کروشکەی کردبوو. ئەوە لاداسی پیرەمێرد، خۆشگوزەرانترین جوتیاری گوند بوو. هەفتا ساڵی تەواو بوو زەوی دەکێڵا، تۆوی دەکرد و درەوی دەکرد، زەیتوون و مێوی دەناشت و شیلەی ئەرزی تا دوا دڵۆپ دەگوشی. لە هەمان تافی منداڵییەوە گرێدراوی ئەرز بووە و بۆ ساتێک لێی جوێ نەبووبووەوە. تێر نەخۆر و هەمیشە سەد بەرامبەری ئەوەی داوا دەکرد کە ئەرز دەیدا و هەرگیزیش شوکری خوای بەزاردا نەدەهات. بەردەوام گلە و گازندەی دەکرد و هیچ کاتێک ڕازی بەڕەزای پەروەردگار نەبوو. ئەلعانیش کە پیر بووبوو ئیدی عەرد بەتەنیا قاییلی نەدەکرد، ئاخر هەستی دەکرد مەرگی نزیکە، بەپەلە دەیویست تا کاتی ماوە بەیەکجار هەموو دنیا هەڵلووشێت. پارەی بەسووی زۆر بەقەرز بەگوندنیشنان دەدا و ڕەز و کێڵگە و خانووی ئەو بەستەزمانانەی بەبارمتە وەردەگرت، ئیدی کاتێ وادەی دانەوەی قەرزەکان دەهات و لەبەرئەوەی قەرزارەکان نەیانبوو بیدەنەوە، بۆیە لاداس ماڵ و موڵکیانی دەخستە هەڕاجەوە و هەموو شتێکی لێ دەماشینەوە. هەمیشە گلە و گازندەی بوو. هەرگیز تێری نەدەخوارد و ژنەکەی بەپێی پەتی دەڕۆیشت. بەهەر شێوەیەک بووبوو کیژێکی لێی بووبوو، بەڵام چونکە ئامادە نەبووبوو پزیشک بێنێتە سەری، بۆیە ئەو بەستەزمانە مردبوو. بیانووەکەی ئەوە بوو گوایە "شار زۆر دوورە و خەرجی هێنانی پزیشکیش

زۆر زۆرە! وێڕای ئەوەش پزیشکانی لەعنەتی ســــەریان لە زۆر شت دەرناچێت. قەشەکەی خۆمان داوودەرمانی نایابی خۆماڵی هەیە. پارەی دەدەمێ جگە لە دەرمان، دوعاشی بۆ بکات تا وەزعی باش بێت و خەرجیشی کەمتر تێ بچێت." بەڵام کیژەکەی دەمرێ. دوعای قەشە بێ ئاکام دەبێ و کیژە لە تەمەنی حەڤدە ساڵیدا کۆچی دوایی دەکا و ئیدی لە شەڕی باوکە پیسکەکەی ڕزگاری دەبێ. باوکەش لە خەرجی زۆری شووکردنی کیژەکەی ڕزگاری دەبێ. چەند مانگێک دوای مردنی کیژەکەی، ڕۆژێکیان لاداسی پیر، لای خۆی حیسابی دەکا: "شەکێرت[*] نزیکەی ئەوەندەی دەکرد، کالێ و جلک و مێز و کورسی ئەوەندە، خەرجی بووکێنی و داوەتی ناچاری لە خزمانی بووکێ و زاوا و دەملەوەڕان و نان و گۆشت و شەراب ئەوەندە." کە هەمووی کۆ کردبووەوە بینیبووی ئەوە پارەیەکی زۆر دەکا و خەرجی عەرووسی کیژەکەی نابووتی دەکا، ئیدی بەخۆی گوتبوو:"جا مرد چش. هەموومان دەمرین... باشتر کە بەخت چوو بەهانایەوە و لە شەڕی ئەم دنیایە و مێرددارییی، مناڵداری، نەخۆشی و جلک شۆری ڕزگاری بوو... خودا خۆی لە گوناهەکانی خۆش بێت!"

ماریۆری بەسینییەکەوە هاتە ژوورەوە، سڵاوێکی لە ئامادەبووان کرد و بەسەری نەوییەوە لە بەردەم خوداندا ڕاوەستا. ڕەنگ پەڕیو، چاو درشت، برۆ باریک، پرچە هۆنراو و ڕەنگ گوێزییەکەی بەدەوری سەریدا گرێ دابوو. خودانی پیر کەوچکێک مرەبای گێلاسی هەڵگرت، پەرداخەکەی هەڵبڕی و لە کاتێکدا کە تەماشای کیژە جاحێڵەکەی دەکرد، گوتی:

– ئینشاڵڵا لە نوخشەی بووکێنیت ماریۆری چکۆڵە. کوڕەکەم بێ ئارامانە چاوەڕێت دەکات...

کیژەکەی قەشە، دەسگیرانی میکیلیسی کوڕە تاقانەکەی خودان و قەشە بەوەی کە هەستی دەکرد بەم زووانە دەبێتە خاوەن نەوە، هەستی بەشانازی دەکرد و بەخۆیدا دەنازی. خودانی پیر لە کاتێکدا کە پێ دەکەنی، چاوێکی لە کیژەی جاحێڵ داگرت و گوتی:

(*) شەکێرت: جیازێ کە بووک لەگەڵ خۆیدا دەیبا بۆ ماڵی زاوا. فەرهەنگی هەمبانە بۆرینە: هەژار موکریانی.

–... تێ ناگەم بۆچی ئەم کوڕە نارەسەنە ئەم هەموو پەلە پەلە دەکا و دەڵێ ئیتر جامی حەوسەڵەی لێوڕێژ بووە!

کیژەکە گەرچی لە تووڕەییدا تا بناگوێ سوور هەڵگەڕابوو، بەڵام نەیوێرا وەڵام بداتەوە.

باوە گریگۆریس هاتەوە ژوورێ و سوراحییەک بادەی نایابی پێ بوو، گوتی:

– بەسڵامەتی هاوسەرگیرییان لە ژێر سایەی مەسیح و مەریەمی پاقیژەدا.

قەشە پیاوێکی توندوتیژ و بەهێز و خورد و خۆراکی هەمیشە باش بوو. ڕیشێکی سپی دوو پەلکی هەبوو کە هەمیشە بۆنی بخوور و مەستەکی لێ دەهات. کاتێ سەرنجی سووری گۆنای کیژەکەی دا، بەمەبەستی گۆڕینی بابەتەکە، پرسی:

– بەڕاست تۆ بەئومێدی خوا، کەنگێ لێنێوی زڕکچت بەشوو دەدەیت؟

لێنێو ئەو کیژە بوو کە خودان لە یەکێک لە کارەکەرەکانی بووبووی. پاشان ئەوی لە شوانە بەوەفاکەی خۆی، مانۆلیۆسی میهرەبان مارە کردبوو، سەخی تەبعانە ڕانەمەڕێک کە لە چیاکەی بەرامبەری گوند، واتا لە کێوی مەریەمی پاقیژە دەیلەوەڕان، وەک شەکێرت پێ بەخشیبوون. خودان لە وەڵامی قەشەدا گوتی:

– بەپشتیوانی خودا لەم ڕۆژانەدا. لێنێو خۆی دەڵێ هەرچی زووتر باشتر. چەند ڕۆژێک لەمەوبەر پێی گوتم: "خودان وا خەریکە سەری مانگ دێت. دەبێت پەلە بکەین."

وای گوت و قاقایەکی وای لێ دا کە غەبغەبەکەی کەوتە لەرە و ئینجا تێ هەڵچووەوە:

–... لە مانگی مایسدا گوێدرێژان لەیەک دەپەڕن. کەواتە لێنێو ڕاست دەکات دەبێت پەلە بکرێت. ڕاستە ئەوان کارەکەر و خزمەتکارن، بەڵام بەهەرحاڵ خۆ ئینسانن.

قەشە گوتی:

– مانۆلیۆس کوڕێکی باشە و پێکەوە بەختەوەر دەبن.

خودان گوتی:

– من ئەوم وەک کوڕی خۆم خۆش دەوێت. یەکەمین جار کاتێ بەلای دەیری سانت

پانتێلیمۆندا تێ پەڕیم، بینیم. تەمەنی نزیکەی پازدە ساڵ و کاری بۆ سەرپەرشتیاری ئەو دەیرە دەکرد کە میوانی بووم. لە ڕاستیدا دەتگوت فریشتەیە و تەنیا لە دوو باڵی کەم بوو. بەزەییم پێیدا دەهاتەوە. حەیفم لێ دەهات کوڕێکی ئاوها قۆز وەکی خەڵکانی خەسیو لەوێ دابرزێت. هەر بۆیە چووم بۆ لای ماناسیس، هەمان ئەو قەشە پیرەی کە ساڵەها گۆشەگیری یەکێک لە هۆدەکانی دەیر و مانۆلیۆس کاری بۆ دەکرد. پێم گوت: "باوە داوایەکم لێت هەیە گەر قەبووڵی بکەیت ئەوا یەک چرای زیو نەزری ئەم دەیرە دەکەم." قەشە لە وەڵامدا گوتی: "جگە لە داواکردنی مانۆلیۆس، هەر داوایەکی تر بکەیت قەبووڵمە." گوتم: "باوکە ڕێک هەمان ئەم کوڕەم دەوێت تا بیهێنمە خزمەت خۆم." وەڵامی دامەوە: "من ئەوم وەکی کوڕی خۆم خۆش دەوێ و هیچ گلەییەکم لێی نییە. من ئیدی ناتەوان و پەکمە و ئەو تەنیا هاودەممە. هەموو شەوێک لە بارەی زاهید و قەدیسانەوە قسانی بۆ دەکەم و بەمەش هەم ئەو فێر دەبێ و هەم خۆیشم ڕۆژگارم دەگوزەرێنم." ناقاییلانە گوتم: "باوە ڕێگای پێ بدە بێتە نێو دنیای دەرەوە، ببێتە خاوەن منداڵ و ماڵ و ژیان و کاتێ لە ژیان ماندوو بوو ئەوسا دەتوانێ بێت و ببێتە قەشە." بەکورتی هێند چەنەم دا تا توانیم ڕوخسەتی لێ وەربگرم و لەگەڵ خۆمدا بیهێنم. ئێستاش کە لێنێوم داوەتێ هیوادارم بەختەوەر بێت!

لاداسی پیر پێکەنینێکی ناپاکانەی کرد و گوتی:

– ئەویش نەوەت بۆ دێنێ...

وایگوت و بەنووکی کەوچکەکە دەنکە گێلاسێکی لە مرەباکە هەڵگرت و خستییە زاری. ئەوسا پێکێکی خواردەوە و گوتی:

–... ئومێدەوارم خودا بەرەکەت بەکاروبارمان بدا تا لە برسا دانەڕزێین! ڕەز و کشتوکاڵمان وەزعێکی باشیان نییە و وای بەڕۆژگارمان!

قەشە بەدەنگێکی گرمەئاسا نەڕاندی:

– خودا گەورەیە پیرەمێرد، خودا گەورەیە. شەهامەتت هەبێت! پشتوێنەکەت توندکە و لە زۆرخۆری دوورکەوە. زۆرخۆری چتێکی باش نییە. کەمتر زیادە مەسرەفی بکە و موڵک و ماڵت ئاوها بەسەر هەژاراندا دابەش مەکە!

خودان قاقایەکی وای لێ دا کە خانووەکە لەرییەوە و لە کاتێکدا وای دەنواند دەگری و دەستە زلەکانی بەپێودانگی سواڵکەران پان کردبوونەوە، گوتی:

– ئەی مەسیحییان، خێرێک بکەن چونکە لاداسی پیر وا خەریکە لە برسانا دەمرێت!

دەنگی هەنگاوگەلێکی قورس پێپلیکانەکانی هێنایە لەرە و قەشە کە بۆ کردنەوەی دەرگاکە هەستابوو، گوتی:

– ئەمەش کاپتن تۆفان! ماریۆری ئارام بگرن، مەڕۆ، تا پێشوازی لەویش دەکەین. من دەڕۆم خواردنەوەیەکی ساردی بۆ دێنم، چونکە حەزی لە شەراب نییە.

کاپتن تۆفان بۆ ساتێک لە بەردەرگاکەدا ڕاوەستا تا نەفەسێک تازە بکاتەوە. بەڵام کاتێک بەزەردەخەنەوە هاتە ژوورێ، هەروا ئارەقە لە نێوچەوانیەوە دەتکایە خوار. لە دوایەوە مامۆستای گوندیش بەهانکە هانک هاتە ژوورەوە. بۆ ئەوەی بەکاپتن بگاتەوە لە تەواوی ڕێگەدا هەر ڕای کردبوو، هەنووکەش بەکڵاوەکەی کەوتبووە باوەشێنکردنی خۆی. هەر لەو ساتەدا قەشە بەبوتڵێک ساردییەوە هاتە ژوورەوە. کاپتن ڕووی کردە سێ ڕیش سپییەکەی گوند و گوتی:

– دۆستانی ئازیز، ئەمڕۆ زیندووبوونەوەی مەسیحە!

ئەوسا ددانی لەسەر یەک جیڕ کردەوە و بەوپەڕی ئارامییەوە لەسەر قەنەپەکە دانیشت. ئینجا ڕووی کردە کیژە جاحێڵەکە و گوتی:

– ماریۆری، من نە مرەبا دەخۆم و نە قاوە. ئەم شتانە هەر بۆ ژن و پیرەمێردان خاسە. تەنیا ئەو پەرداخەی کە ئێوە پەرداخی ئاوخواردنەوەی پێ دەڵێن بۆ من بەسە...

ئەوسا پێکەکەی بەیەک بین خواردەوە و تێ هەڵچووەوە:

– ئەمڕۆ ڕۆژێکی گەورەیە. تا چەند لەحزەی تر خەڵکی دەگەن و دەبێ هەرچی زووتر بڕیار بدرێت.

ماریۆری سینییەکەی هەڵگرت، ژوورەکەی جێهێشت و قەشە دەرگاکەی لەم دیوەوە داخست. کوتوپڕ ڕوخسارە بەهەتاو سووتاوەکەی شکۆیەکی پێغەمبەرانەی بەخووەوە گرت و چاوانی لە ژێر برۆ چرەکەیەوە بروسکەیەکی دا. وی پیاوێکی

زۆرخۆر و زۆریش دەیخواردەوە. کاتێ سەرخۆش دەبوو زۆر نوکتەچی و زمان شیرین و لە کاتی تووڕەییشدا دەیترشاند. بەو تەمەنە زۆرەیەوە کاتێ چاوی بەژنان دەکەوت خوێنی دەکەوتە کوڵ و سەر و گیانی فیدای هەوا و هەوەسە شەهوانییەکانی دەکرد. بەڵام لە کاتی نوێژ یان ڕێوڕەسمی مەزهەبی یاخۆ لەو کاتانەدا کە دەستی بۆ بەرەکەتدان یاخۆ تەکفیر بڵند دەکرد، ئیدی ئەو باوە گریگۆریسە ورگنە مەیخۆرە، یەکەندەردوو دەبووە قەدیس.

دوای داخستنی دەرگاکە، ڕووی کردە ئامادەبووان و بەدەنگێکی تیژ کەوتە قسان:

– برایان، ڕیش سپییان، ئەمڕۆ ڕۆژێکی پیرۆزە، خودا ئێمە دەبینێ و دەنگی ئێمە دەژنەوێ و هەرچی بڵێین لە جەریدەی عالەمدا تۆمار دەبێت. بۆیە ئاگادار بن! ئەمڕۆ گەرچی زیندووبوونەوەی مەسیحە، بەڵام بەوەشەوە هێشتا مەسیح هەروا لە ناخ و لە جەستەی ئێمەدا لە خاچ دراوە. برایان وەرن تا ئەو لە خۆماندا زیندوو بکەینەوە! تۆ ئەم دنیایە فەرامۆش کە! تۆ کەڵکێکی زۆرت لە زەوییەکانت بۆ خۆت و دەوروبەرەکەت وەرگرتووە. تۆ بەئەندازەی پێویست خواردووتە و زیاتر لە ڕادەی پێویست بەهرەت لە ژیان وەرگرتووە. هەنووکە بۆ لەحزەیێک ڕۆحی خۆت بۆ ئەودیو چێژە مادییەکان ببە و لە وەرگرتنی بڕیارەکانماندا یارمەتیمان بدە. تۆش ئەی لاداسی پیر، لەم ڕۆژە بەشکۆیەدا، ڕۆن، جلیکانە شەراب و دراوی زێڕی نێو قاسەکانت لە بیرکە! تۆش ئەی براکەم کە هەرگیز چ گرینگیت بەخەو و خۆراک و دراوی زێڕ و ژنان نەداوە، من چ شتێکم نییە بەتۆی بێژم، بەتۆیەک کە هەمیشە خەیاڵت لای خودا و سەرزەمینی گرێکلاند بووە. بەڵام تۆ ئەی کاپتنی گوناهبار بەفیترەت! تۆیەک کە هەمیشە تۆوی گوناهباریت لە تەواوی سەر ڕووی زەریای ڕەشدا وەشاندووە، تەنیا ئەمڕۆ بڕیار بدە تەنیا بیر لە خودا بکەیتەوە و تۆش یارمەتیمان بدە لەو بڕیارانەدا کە دەمانەوێت بیاندەین.

کاپتن بەتووڕەیی هاواری کرد:

– باوە، ڕابردوو بنێرە لاوە. خودا خۆی قەزاوەت دەکات. ئەگەر ئێمەش بمانتوانیبا وەکی تۆ ئازادانە بدوێین ئەوا وابزانم ئەوکات دەمانتوانی زۆر چت لە بارەی قەداسەتی تۆشەوە بێژین!

خودانیش بەنۆرەی خۆی برۆی گرژ کرد و گوتی:

– باوە بدوێ، بەڵام ئاگات لە قسەکانی خۆت بێ! ئاخر تۆ ئێستا لەگەڵ ڕیش سپییانی گونددا دەدوێیت.

قەشە بەتووڕەیی هاواری کرد:

– ڕووی من لە کرمی خاکییە و خۆشم لە کرمێکی خاکی زیاتر، چ شتێکی تر نیم. قسەکانم پێ مەبڕن. تا چەند ساتێکی تر گوندنشینان دەگەن و ئێمە بەر لەوەی ئەوان بێن دەبێ بڕیاری خۆمان دابێت. کەواتە باش گوێ ڕادێرن. لە کۆنەوە و نەسل دوای نەسل وا نەریت بووە کە هەر حەوت ساڵ جارێک لە نێو خەڵکانی ناوچەکەدا شەش پیاو و ژن لە هەفتەی پیرۆزدا هەڵدەبژێردرێن تا ئازارەکانی مەسیح لە جەستەی خۆیاندا زیندوو بکەنەوە. ئەمساڵ شەش ساڵ لە دوایین ڕێوڕەسم تێ پەڕیوە و وا خەریکین پێ دەنێینە ساڵی حەوتەم. ئەمڕۆ ئێمەی ڕیش سپییان دەبێت لە نێو گوندنشینانادا کەسانێک کە شایستەی بینینی ڕۆڵی سێ حەوارییە گەورەکەی مەسیحن، واتە پەترۆس، ژاک و ژان و هەروا کەسانێک کە ڕۆڵی یەهوزای ئەسخریۆتی و مادلینی گوناهبار دەبینن هەڵبژێرین و لە هەموویشی گرینگتر ئەوەیە کەسێک هەڵبژێرین کە بتوانێت لە تەواوی ساڵدا ناخی خۆی بەپاقژی ڕابگرێ و ببێتە مەسیحی لە خاچدراو.

کاتێک بێ دەنگ بوو تا هەناسە تازە بکاتەوە، مامۆستا ئەو دەرفەتەی قۆستەوە و لە کاتێکدا کە کەڵەبابەکەی قورتمی هەڵبەز و دابەزی دەکرد، قسەکانی بۆ تەواو کرد:

– پێشینانی ئێمە بەم کارەیان دەگوت تەمسیل. یەکشەممەی پیرۆز لە بەردەم خانی سەرپۆشراوی کڵێساوە دەستی پێ دەکرد و شەممەی پیرۆز نیوە شەو لە گۆڕەپانی کڵێسا بەزیندووبوونەوەی مەسیح کۆتایی دەهات. بتپەرستان شانۆ و سێرکی خۆیان هەبووە و مەسیحییانیش تەمسیل....

بەڵام باوە گریگۆریس قسەکانی پێ بڕی و گوتی:

– بەسە ئاغای موعەلیم. ئێمە هەمووان خۆمان ئەم شتانە دەزانین. بهێڵە با قسەکانم تەواوکەم. لە ئێستا بەدواوە ئێمە هەموومان عەزابەکانی مەسیح بەچاوی خۆمان دەبینین و بەدەستەکانی خۆمان دەستی تێوە دەدەین. لە تەواوی ئاواییەکانی

دەوروبەرەوە زیارەتکاران بۆ تەوافی کڵێساکانی ئێمە دێن و شەو لێرە دەمێننەوە. ئەوانە لە تەواوی هەفتەی پیرۆزدا دەگرین و سینگ دەکوتن و پاشان لەگەڵ زیندووبوونەوەی مەسیحدا ئاهەنگ و شادمانی و سەما دەست پێ دەکات. برایان، ئێوە باش دەزانن کە لەم ڕۆژە پیرۆزانەدا چ موجیزەگەلێک ڕوودەدەن و چ گوناهبارانێکی بێ ژمار فرمێسکی تۆبە دەڕێژن و زۆرێک لە موڵکدارانی دەوڵەمەند، ددان بەگوناهەکانی خۆیان لە کەسبی حەرامدا، دەنێن و بۆ ڕزگارکردنی ڕۆحی خۆیان ڕەز یاخۆ کێڵگەیەک وەقفی کڵێسا دەکەن. لاداسی پیر گوێت لێیە؟

لاداس ناڕازیی و تووڕە وەڵامی دایەوە:

– بەردەوام بە باوە! بەڵام تانەم لێ مەدە و ئەوە بزانە کە هیچکام لەو شتانە پێوەندی بەمنەوە نییە.

قەشە لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

– بەهەرحاڵ ئێمە ئەمڕۆ لێرە کۆبووینەتەوە تا بەیارمەتی پەروەردگار گوندنشینانێک هەڵبژێرین کە دەبێت تەمسیلەکە بکەن. هەنووکە هەریەکەتان ئازادانە ڕای خۆی بڵێ. خودان تۆ لە هەمووان ڕیش سپیتریت، یەکەم جار تۆ بدوێ. گوێمان لێتە.

بەڵام کاپتن بەتوندی نۆرەبڕی کرد و گوتی:

– ئێمە بۆ ڕۆڵی یەهوزا، پانایۆتیسی گەچخۆرمان هەیە و لەو گونجاوترمان بۆ نادۆزرێتەوە! هەم ڕوخساری کێوی و ئاولاوییە و هەم مشتی ئاسنینیشی هەن. ڕێک وەک ئۆران ئۆتانی واقیعی. من نەفەرێکی وەک ئەوم لە ئۆدیسا بینیوە. گرینگتریش لە هەموو ئەوانە ئەوەیە کە قژ و ڕیشی ڕێک وەک قژ و ڕیشی شەیتان سوورە.

قەشە بەنەوایەکی جیددی گوتی:

– ئارام بگرە کاپتن، هێشتا نۆرەی تۆ نەهاتووە. باشە خودان تۆ قسان بکە:

– باوە چ بڵێم؟ من تەنیا یەک چت دەزانم و ئەویش ئەوەیە کە ڕۆڵی مەسیح بدەنە میکلیسی کوڕم.

قەشە بەنابەدڵی وەڵامی دایەوە:

– چتی وا نابێت. کوڕەکەی تۆ ئەشرافزادە و قەڵەوە و لە ناز و نیعمەتدا گەورە

بووە. ئەوە لە کاتێکدا مەسیح هەژار بووە و لەڕ و لاواز. هەڵبەت دەبەخشیت، ئەو دووانە بەیەکەوە جۆر نایەنەوە! بێ لەوەش مەگەر میکیلیس بەئاستێک گەشتووە تا بتوانێت دەرەقەتی ڕۆڵێکی ئاوها تاقەت پڕووکێن بێت! ئاخر ئەو دەبێ بەر قامچی بدرێ، تاجی دڕک لەسەرنێ و پاشانیش لە خاچ بدرێت. دەی میکلیس دەرەقەتی ئەوە نایەت. حەز دەکەیت نەخۆش کەوێت؟

کاپتن ئەم جارەش هاتە نێو قسەکانی ئەو دووانەوە:

– لە هەموو ئەوانەش گرینگتر ئەوەیە قژی مەسیح زەرد بووە و قژ و سمێڵی میکلیس وەکی شەبەق ڕەشە.

لاداسی پیر بەگاڵتەجاڕی هاتە نێو وتووێژەکەوە و گوتی:

– بۆ ڕۆڵی مادلینی گوناهباریش کاترینای بێوەژنمان هەیە. ئەم ژنە شەیتانییە بەدکردارە، هەموو مەرجێکی پێویستی ئەو ڕۆڵەی تێدایە، هەم لە ڕووی جوانی و هەم لە نەزەری قژی درێژ و زەردیەوە کە تا سەر ئەژنۆکانی گەییوە. ڕۆژێکیان لە حەوشەی ماڵەکەیان بینیم قژی دادەهێنا. وەیش خوایە چ لەعنەتێکە ئەم ژنە! تەنانەت قەشەکانیش بەلاڕێدا دەبات!

کاپتن دەمی کردەوە تا هەمدیس بکەوێتە زۆربڵێیی، بەڵام قەشە بەنیگایەکی توند دەمی بەست و ئیدی پیاوەی کۆسە لیکی دەمی قووت دایەوە. ئەوسا قەشە ڕستی قسەکانی بەدەستەوە گرتەوە:

– پەیداکردنی یەهوزای خاین و مادلینا هاسانە، بەڵام ئەدی بۆ شوانەکە چۆن؟ من چاوەڕێی ناساندنی کەسانێکم بۆ بینینی ئەو دەورانە. پێم وایە دەبێ ئاستی چاوەڕوانییەکانی خۆمان بهێنینە خوارەوە، زمانم لاڵ بێت لە کوێ دەتوانین پیاوێک بدۆزینەوە شایستەی بەرجەستەکردنی ڕۆڵی مەسیح بێت؟ بەڵام باشە، لانی کەم دەبێ لێکچوونێکی هەرچەند کەمیش بێت لە ڕووکاری دەرەوەیاندا هەبێت. چەندین ڕۆژ و هەفتەیە ئەم خایلەیە منی بەخۆیەوە سەرقاڵ کردووە و شەوانێکی زۆرە خەوی لە چاوان ڕفاندووم، تا ئەوەی کە دوا جار خودا ڕوحمی پێ کردم و مەزەندە دەکەم توانیبێتم کەسی شیاو بدۆزمەوە.

خودانی پیر بەتووڕەییەوە پرسی:

– بلێ با بزانین کێیە؟

– بەمۆڵەتی ئێوە خودان، ئەو یەکێکە لە ئەندامانی خانەوادەی خۆتان کە ئێوەش نەزەرێکی باشتان بۆی هەیە. مەبەستم لە مانۆلیۆسە. ئەو کورێکی ئارام و سەربەژێرە و خوێندنەوە و نووسینیش بەڵەدە. لەوەش گرینگتر لە دەیردا ژیاوە. چاوانی هەم شین و سمێڵە کورتەکەشی زەرد و هەنگوینییە. مەسیحیش هەروا وەسف کراوە. بێ لەوانەش ئەو کەسێکی خۆپارێزە. هەموو یەکشەموانێک لە کێوەوە دادەبەزێ تا نوێژ بکات. تا ئێستا بۆ ڕێورەسمی خوانی ڕەببانی هاتووە و ئیعتیرافی بۆ کردووین، هەرگیز گوێم لێ نەبووە چ گوناهێکی کردبێت.

لاداسی پیر بەدەنگە زیقن و موزییەکەی، ناقاییلانە گوتی:

– بەڵام ئەو کەسێکی گێلۆکەیە و هەمیشە سەروکاری لەگەڵ تارماییدا هەیە.

قەشە وەڵامی دایەوە:

– ئەوە بۆ خۆی چتێکی باشە. بیرتان نەچێت ئێمە گەرەکمان بەڕۆحێکی پاک هەیە.

مامۆستا بۆ پشتگیریکردنی قسەکانی قەشە، گوتی:

– قەد و باڵا و قەڵافەتیشی جۆرێکە کە دەتوانێت بەرگەی لێدانی قامچی و تیخی تاج و قورسایی خاچ بگرێت. جگە لەوەش ئەو شوانە و ئەمەش بۆ خۆی مەزیەتە. ئەدی مەگەر مەسیح خۆیشی شوانی ڕەوە مرۆڤ نەبوو؟

خودان دوای چەند ساتێک بیرکردنەوە، گوتی:

– باشە. من مۆڵەتی دەدەمێ. بەڵام ئەی کوڕەکەم چۆن؟

قەشە بەخرۆش و گەرموگوڕ وەڵامی دایەوە:

– هیچ کەس لەو گونجاوتر نییە بۆ بینینی ڕۆڵی ژان، حەوارییە ئازیزەکەی مەسیح. چونکە هەم کوڕێکە لە خێزانێکی دەوڵەمەند، هەم قەڵەوە و هەم قژی ڕەشە و چاوانیشی بایامی.

مامۆستا لە کاتێکدا شەرمنانە تەماشای براکەی دەکرد، گوتی:

– بەڕای من هیچ کەسێک لە کوستانتیسی چایچی گونجاوتر نییە بۆ بینینی ڕۆڵی ژاک. هەم قەڵافەتی دڵڕەقانەیە و هەم قسەکردنی توندوتیژە و هەمیشە مرۆڤێکە

چیکلدانە گچکە، ڕێک هەروەک قەدیس ژاک!

کاپتن جارێکی تر هاتەوە ناو وتووێژەکە:

– ژنێکیشی هەیە کردوویەتی بەپەنگ. بلێ حەزرەتی خاوەن شکۆ بزانین قەدیس ژاک ژنی هێنابوو؟

قەشە بەتووڕەیی هاواری کرد:

– هەی کافر! مرۆڤ گاڵتە بەموقەدەساتی مەزهەبی ناکات! پێت وایە ئێرەش سەر کەشتییە کە هەر قسەیەکی قۆڕت بوێت بەکەشتییەوانەکانتی بڵێیت؟ ئێمە لێرە قسان لە بارەی تەمسیلەوە دەکەین.

مامۆستا بەجورئەتێکی زیاترەوە گوتی:

– بەبڕوای من یاناکۆسی چەرچی بۆ بینینی ڕۆڵی پەترۆسی حەواری باشە. نێوچەوانی باریکە، قژی لوول و جۆگەنمییە و چەناگەی کورتە، هەروەک پەترۆسی قەدیس زوو هەڵدەچێ و بەهەمان خێراییش هێور دەبێتەوە. ڕێک هەروەک دەمەقاچان کە بەخێرایی دەتەقێ و دادەمرکێتەوە. هەڵبەتە میهرەبانیشە و لەم گوندەدا هیچ کەس لەو گونجاوتر نادۆزرێتەوە.

خودان سەرێکی لەقاند و گوتی:

– کەمێک گرانجانە، بەڵام باشە بەهەرحاڵ کاسبە و ئەمە شتێکی ئاساییە و لە چاو ئەوەدا گرینگییەکی ئەوتۆی نییە.

لاداسی پیر فیکەیەکی کێشا و گوتی:

– دەڵێن ژنەکەی خۆی کوشتووە. واتە خنکاندوویەتی!

قەشە هاواری کرد:

– درۆیە! ئەوەیان من دەیزانم. ئەو ژنە چڵێسەی یەک کاسە نۆکی کاڵی خواردبوو. پاشانیش لە تینوویەتیدا یەک گۆزە ئاوی خواردبووەوە و بای کردبوو و تەقیبوو. کەواتە بەخۆڕایی ئاگری دۆزەخ بۆ خۆت مەکڕە، ئەی لاداسی پیر.

کاپتن گوتی:

– هەرچی بەسەرهات حەقی بوو. ئینسان تەنیا هەر ئاو بخواتەوە ئاکامەکەی هەر وا دەبێت. ئەو دەبوو عارەقی خواردبایەتەوە تا ئەو بەڵایەی بەسەر نەهاتبا.

ماموستا ڕستی قسەکانی بەدەستەوە گرتەوە:

– ئێمە پێویستمان بەکەسێکە ڕۆڵی پیلات ببینێ و یەکێکی تریش بۆ ڕۆڵی کاییف کە پێ دەچێ پەیداکردنیان زەحمەت بێت.

قەشە نەوای قسەکانی هەموار کرد و بەخودانی گوت:

– هیچ کەسێک گونجاوتر لە تۆ نییە بۆ بینینی ڕۆڵی پیلات. خودان لەخۆڕا بروت گرژ مەکە. پیلات هەروەکی تۆ هەم خودانێکی گەورە و هەم شکۆی تۆیشی هەبوو. ئەویش وەک تۆ خودانێکی تەواو و حیسابی بوو. ئەویش قەڵەو و ڕێک هەروەکو تۆ گۆنای شۆڕ بوو. بەهەرحاڵ کەسێکی زۆر باش بوو. ئەو بۆ ڕزگارکردنی مەسیح هەرچی لە دەست هات کردی و دوا جار بۆ ئەوەی شەریکە تاوانی خەڵکانی تر نەبێت، گوتی: "من دەخاڵەت لەم کارەدا ناکەم." خودان داواکەم ڕەت مەکەوە. چونکە بەم کارە بەهای تەمسیلەکەمان بەرز دەکەیتەوە. بیر لەو شانازییە بکەوە کە بەگوندەکەمان دەبڕدرێ، بیر لە خەڵکانێک بکەرەوە کە کاتێک تێ دەگەن خودان ڕۆڵی پیلات دەبینێ، چۆن دەرژێنە گوندەکەمان.

خودان بێ ئەوەی قسەیەک بکات، بەفیزەوە سەبیلەکەی داگیرساند. کاپتن گوتی:

– لاداسی پیر گونجاوترین کەسە بۆ بینینی ڕۆڵی کاییف. لەو باشترمان چنگ ناکەوێت. باوە بڵێ بزانین چۆناوچۆنی کاییف لە ڕێوڕەسمی تەمسیلەکەدا بەرجەستە دەکرێت؟

قەشە بەمنجە منجەوە گوتی:

– باشە، کەم و زۆر لەگەڵ هەیبەتی لاداسی پیردا دێتەوە. واتە مشتێک پێست و ئێسک، گۆنای شلوشۆڕ و کەپووی باریک و...

کاپتن هەروا بەگاڵتەجارییەوە قسەکانی قەشەی درێژە پێ دا:

– سمێڵیشی وەک ئەم گەڕ بوو! ئەویش وەک ئەم ئامادە نەبوو تەنانەت یەک پەرداخ ئاو بەهەژارێک بدات! پێڵاوەکانی هەمیشە لە بن هەنگڵیدا بوو تا نەبا بنەکەی بسووێت!

لاداس لە جێگاکەی ڕاپەڕی و هاواری کرد:

– من دەڕۆم. دوای من نۆرەی تۆیە ئەی کاپتنی پیری کۆسە! هەر بەڕاست بڵێن

بزانین، مەگەر بۆ تەمسیلەکە گەرەکمان بەکەسێکی خەسیو نییە؟

کاپتن بەپێکەنین و لە کاتێکدا کە وای دەنواند سمێڵ هەڵدەکێشێت، وەڵامی دایەوە:

– من وەک یەدەک کەڵکم لێ وەردەگیرێت. کێ چوزانێت؟ ئێمە هەموومان پیرین و لەوەداین بمرین. ڕەنگە یەکێک لە ئێوە لە توڵی ساڵدا بمرێت! بۆ نموونە تۆ لاداسی سمێڵ یان خودان پیلات! ئەو کات من دەبێ جێگای یەکێک لە ئێوە بگرمەوە تا تەمسیلەکە پەکی نەکەوێت.

پیرەمێردی پیسکە قروسکاندی:

– دوا قسەم ئەوەیە بڕۆن کەسێکی تر بۆ ڕۆڵی کاییف بدۆزنەوە. من دەبێ بڕۆم باغەکەم ئاو بدەم!

وایگوت و بەرەو لای دەرگاکە ڕۆیشت. بەڵام قەشە بەیەک قەڵەمباز بەری پێ گرت و دەستی لەسەر دەرگاکە دانا:

– گەرەکتە بۆ کوێ بڕۆیت؟ هەر ئێستا خەڵکەکە دەگەنە جێ. تۆ دەبێ لێرە بمێنیتەوە ئەگینا هەموومان دەبینە گاڵتەچی منداڵ و مەزن!

ئەوسا ئارامتر درێژەی بەقسەکانی دا:

–... تۆش دەبێ بەنۆرەی خۆت خێرێک بکەیت! لە بیری ئاخیرەتیشدا بە! ئەگەر لەم کارە خێرەدا کۆمەک بکەیت ئەوا لە زۆر لە گوناهەکانت دەبەخشرێیت. ئێمە لە تۆ گونجاوترمان بۆ بینینی ڕۆڵی کاییف دەست ناکەوێت. قابیل بە تا خودا ئەم چاکەیە لە نامەی ئەعمالتا تۆمار کات!

لاداسی پیر بەبێزارییەوە هاواری کرد:

– من نابمە کاییف. کەسێکی تر بۆ ئەو دەورە پەیدا بکەن. سەبارەت بەنامەی ئەعمالەکەشم...

بەڵام دەرفەتی نەبوو قسەکەی تەواو کا، چونکە لە هەمان لەحزەدا گوندنشینان بەپێپلیکانەکاندا دەهاتنە سەرەوە و قەشە دەرگاکەی لێ کردنەوە. نزیکەی دە گوندنشینێک لە کاتێکدا کە بەردەوام دەستیان لەسەر سینگ و لێو و نێوچەوانیان دادەنا، هاتنە ژوورەوە و بەر لەوەی لە قەراغ دیوارەکەدا ڕاوەستن، بەیەک دەنگ

گوتیان:

– ڕیش سپییان! مژدە... کاتی هەستانەوەی مەسیح هاتووە!

ڕیش سپییان لە کاتێکدا چوار مەشقی لەسەر کورسییەکانیان دانیشتن، وەڵامیان دانەوە:

– بەڵێ، لە ڕاستیدا ئەمڕۆ زیندووبوونەوەی مەسیحە!

خودان کیسە تووتنەکەی دەرهێنا و بەرەو لای گوندنشینەکان ڕایەڵی کرد و ئەوانیش هەریەکەیان سیگارێکیان پێچایەوە. پاشان قەشە ڕووی تێ کردن و گوتی:

– ڕۆڵەکانم، ڕێک لە کاتی خۆیدا هاتن، بەخێربێن، ئێمە لێرە چەند بڕیارێکمان داون.

ئەوسا دەستی بەیەکتر دادا و ماریۆری هاتە ژوورەوە.

– ماریۆری، بۆ ئەم ئینسانانە شەربەت بێنە و بەشکۆی زیندووبوونەوەی مەسیحەوە، هێلکەیەکی سوور پێشکەشی هەریەکەیان بکە!

گوندنشینان شەربەتەکانیان خواردەوە و هەریەکێکیان هێلکەیەکی سووری هەڵگرت و چاوەڕوان ڕاوەستا. پاشان قەشە دەستێکی بەڕیشە دوو پەلکییەکەیدا هێنا و کەوتە قسان:

– ڕۆڵەکانم، دوێنێ دوای نوێژ پێم گوتن کە ئێمە ئومێدی چیمان پێتانە. ساڵی داهاتوو لە ڕۆژانی جێژنی زیندووبوونەوەدا دەبێ ڕێوڕەسمێکی بەشکۆی تەمسیل لە گوندەکەمان سازدەین و هەمووان بەمنداڵ و گەورەوە هیمەت بۆ سازدانی ئەو ڕێوڕەسمە بکەین. هەمووتان لە بیرتانە شەش ساڵ لەمەوبەر چ هەفتەیەکی شکۆدارمان ڕێک خست، چ گریانێک لە بەردەم خانی کلێسادا گریاین و چ ناڵەیەک لە سینەمان بەرزبووەوە! پاشان یەکشەممەی زیندووبوونەوە هات و ئیدی تەقینەوەی شادمانی هەمووان! لە هەموو جێگایەک مۆم داگیرسێنرابوو. هەمووان ئامێزمان بەیەکدیدا دەکرد، هەمووان سەمامان دەکرد و دەمانچڕی: "مەسیح لە نێو مردووانەوە زیندووبووەتەوە!" هەمووان بووبووینە برای یەکدی! برایانم، ئایا قایلن ساڵی داهاتوو ڕێوڕەسمی زیندووبوونەوەیەکی بەشکۆتر و جوانتر لە جاران سازدەین؟

گوندنشینان بەیەک دەنگ گوتیان:

– باوە قایلین و بەدوعای خێرت نیازمەندین!

قەشە لە جێگاکەی هەستا و گوتی:

– ڕەحمەتی خوداتان لێ بێت! ئێمەی ڕیش سپییان، ژمارەیەک کەسمان کە دەبێ پیشاندەری ئازارەکانی عیسا و حەوارییەکانی وەک پیلات، کاییف و خودی عیسا بن، هەڵبژاردوون. بەناوی خودا! کوستانتیس تۆ وەرە پێشەوە!

قاوەچی چمکی بەرکۆشەکەی بەرز کردەوە و لە بن پشتوێنە پان و سوورەکەی ئاخنی و هاتە پێشەوە.

–... کوستانتیس ئێمە تۆمان بۆ بینینی ڕۆڵی ژاکی حەواری، هاوڕێ خۆشەویستەکەی مەسیح هەڵبژاردووە و ئەمەش ئەرکێکی دژوار و خوداییە. دەبێ هێند لە قەرەی ئەو ڕۆڵە بێیت کە نەبیتە مایەی شەرمەزاری قەدیس ژاک. کوستانتیس تۆ لەمڕۆوە دەبێ هەوڵ بدەیت ببیتە ئینسانێکی نوێ. هەڵبەت تۆ پیاوێکی باشیت، بەڵام دەبێ هەوڵ بدەیت باشتر و سەر ڕاستتر و میهرەبانتر بیت. ڕێکوپێکتر بۆ کلێسا بێیت و لەمەولا کەمتر جۆ بکەیتە قاوەکانتەوە. ئیدی بەرماوەی فنجانەکانت تێکەڵی یەکدی نەکەیت و بەخەڵکیان نەفرۆشیتەوە! ئیتر شیرینییەکانت نەکەیتە دوو کەرتەوە و هەر کەرتێکیان بەنرخی یەک شیرینی ساخ نەفرۆشیت! ئاگادار بە لەمەولا لە ژنەکەت نەدەیت. چونکە تۆ لەمڕۆ بەدواوە تەنیا کوستانتیسی چایچی نیت، بەڵکو ژاکی حەواریت! تێ گەیشتیت؟ ئەگەر تێ گەیشتوویت بڵێ تێ گەیشتم.

– تێ گەیشتم.

ویستی بڵێ: "ئەوە من نیم لە ژنەکەم دەدەم، بەڵکو ئەوە ژنەکەمە لە من دەدات." بەڵام شەرمی کرد. قەشە پرسی:

– ئەدی میکیلیس لە کوێیە؟ گەرەکمان بەویشە.

یاناکۆس وەڵامی دایەوە:

– چووەتە موبەق تا قسان لەگەڵ کچەکەتا بکات.

باوە گریگۆریس فەرماندەرانە گوتی:

– بچن بەدوایدا. یاناکۆس خۆشت وەرە پێشێ!

دێوەرە هاتە نزیک قەشە و دەستی قەشەی ماچ کرد.

–... یاناکۆس ئەرکی تۆش قورسە. تۆ دەبێ ڕۆڵی پەترۆسی حەواری ببینیت. ئاگادار بە! تۆ دەبێت زۆر زیندوو ڕۆڵی ئەو پیرەمێردە بەرجەستە بکەیت. ئەم غوسڵە، غوسڵێکی نهێنییە و تۆ یاناکۆس، ئەی خزمەتکاری خودا، بەم غوسڵە دەبیتە پەترۆسی حەواری. ئینجیل بخوێنەوە، خۆ کەمێک خوێندەواریت هەیە؟ بخوێنەوە تا بزانیت پەترۆسی حەواری کێ بووە؟ من خۆشم بۆت باس دەکەم. یاناکۆس، گەرچی کەللەت وەک کەللەی بەراز پووتە، بەڵام دڵێکی میهرەبانت هەیە. پێوەندی لەگەڵ ڕابردووتا ببڕە و خاچی ڕێگایەکی نوێ بگرە بەر. ڕێگەیەک کە بەخودا کۆتایی دێت. گرانجانی مەکە، گۆشتی پشیلە لەبری گۆشتی کەروێشک مەفرۆشە و نامەی خەڵکی بۆ پەی بردن بەنهێنییەکانیان مەکەرەوە. گوێت لێیە چ دەڵێم؟ کەواتە بڵێ گوێم گرتووە و گوێڕایەڵ دەبم.

یاناکۆس لە ترسی ئەوەی قەشەی لەعنەتی هەموو نهێنییەکانی لە بەردەم خەڵکیدا ئاوەڵا نەکا، دەستەپاچە بۆ لای دیوارەکە کشایەوە و وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ باوە گوێم گرتووە و گوێڕایەڵ دەبم.

بەو جۆرە باوە گریگۆریس بەزەیی پێیدا هاتەوە و چ شتێکی تری نەگوت. بەڵام ئەوە بووە هۆی ئەوەی یاناکۆس غیرەت بیگرێ و بڵێ:

– باوە، داوای لێبوردنت لێ دەکەم... وابزانم لە ئینجیلدا باسی کەرێک کراوە، گەر هەڵە نەبم کاتێ مەسیح هاتە ئۆرشەلیم، بەسواری ئەو کەرەوە هات. کەواتە ئێمەش پێویستمان بەکەرێک هەیە، حەز دەکەم کەرەکەی من ڕۆڵی ئەو کەرە ببینێت.

قەشە لە نێو پێکەنینی بەرزی ئامادەبووانەوە وەڵامی دایەوە:

– پەترۆس خواستەکەت هێنرایە دی.

لە هەمان کاتا میکیلیس هاتە ژوورەوە. ئەو گەنجێک بوو قەڵەو و بەگەشاوەیی گوڵی سوور! پەلکە گوڵێکی نابووە لاگوێی و ئەنگوستیلەی زێڕینی دەسگیرانی لە پەنجەدا و ئاوریشمێکی ئاودامان، تەواوی جەستەی پۆشیبوو. ساتێک لەوەوبەر دەستی ماریۆری نابووە نێو دەستی خۆی، هەر بۆیە هێشتا ڕوخساری سوورهەڵگەڕابوو. قەشە بەشانازییەوە تەماشای زاواکەی کرد و گوتی:

– ئەمەش کوڕە نازدارەکەمان! میکلیس ئێمە هەمووان بەکۆی دەنگ تۆمان بۆ بینینی ڕۆڵی یەحیا، ئەو حەوارییە دلۆڤانەی مەسیح هەڵبژاردووە و ئەمەش بۆ تۆ شانازییەکی گەورەیە. میکلیسی ئازیز، تۆ تا دوا لەحزە، وات تا بەردەم خاچ لەگەڵ مەسیحدایت. ئەوە لە کاتێکدا کە حەوارییەکانی تر هەموویان دەسبەرداری دەبن. مەسیحیش دایکی خۆی تەنیا بەتۆ دەسپێرێت.

میکلیس کە لە شادمانیدا خوێن زابووە ڕوخساری، گوتی:

– دوعای خێری تۆم لەگەڵ بێت باوە. دەزانیت من هەر لە منداڵیمەوە شەیدای ئەیکۆنی ئەم قەدیسە بووم، ئەو جاحێڵ و جوان و میهرەبان و منیش خۆشم دەویست. باوکە سوپاست دەکەم. ئاخۆ داواکارییەکت هەیە کە پێویست بێت بەمنی ڕابگەیەنیت؟

– نا میکلیس. ڕۆحی تۆ بەپاقژی ڕۆحی کۆترە و دڵت لێوانلێو لە عیشقە. تۆ نابیتە مایەی سەرشۆڕی ئەو حەوارییە. دوعای خێری منت لەگەڵ بێت!

دوای بێ دەنگییەکی کورت، قەشە هەڵۆئاسا لە ڕوخساری گوندنشینان وردبووەوە و گوتی:

– پانایۆتیس نزیک بەرەوە. گەرەکمە ئەرکێکیش بەتۆ بسپێرم.

پانایۆتیس، زل وەکی گایەک کە بیەوێت لە کۆتی گاسن قوتاری بێت، شان و ملە ئەستوورەکەی ڕاوەشاند و یەکەم جار بۆ ساتێک ویستی هاوار بکات: "نا، نایەم"، بەڵام شەرمی لە ڕیش سپییان کرد و بەقورسی ورچێک پێی هێنایە پێشەوە:

– باوە گوێم لە فەرمانی ئێوەیە!

– خزمەتێک لە تۆمان چاوەڕێیە هەڵبەت خۆش نییە. بەڵام نامەوێ بڵێیت نا، چونکە گەرچی ڕوخسارت توندوتیژ و نەفرەتاوییە، بەڵام دڵێکی هەستیارت هەیە. تۆ وەکی بادام وایت کە توێکڵێکی سەخت، بەڵام ناوکێکی شیرینت هەیە... پانایۆتیس لە مەبەستەکەم تێ دەگەیت؟

– بەڵێ گوێم لێتە. خۆ کەڕ نیم.

وایگوت و ڕوخساری لە ڕقدا سوور هەڵگەڕا. ئاخر سەرنجی دابوو کە ئیشێکیان پێیەتی و ئەمیش ڕقی لە فێڵ و تەڵەکەبازی بوو. قەشە لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

– بەبێ یەهوزا لە خاچدان چ مانایەکی نییە. بۆیە دەبێ یەکێک گیانفیدایی بنوێنێ و ڕۆڵی یەهوزا ببینێ. ئێمە قورعەمان بۆ ئەم کارە ڕاکێشاوە و پانایۆتیس قورعەکە بەناوی تۆوە دەرچووە!

گەچخۆر مشتی هێنایەوە یەک و یەکلاکەرەوانە گوتی:

– من نابمە یەهوزا!

– بڕۆ بە دۆزەخ! لێرە هەر کەسێک ناتوانێ دڵی هەر هەڵەیەکی بوێ بیکات. ئێرە ئەنجومەنی ڕیش سپییانە، خۆ کەربازاڕ نییە! بڕیارێک ڕیش سپییان داویانە بێنەوبەردە هەڵناگرێ و جگە لە گوێڕایەڵی چ ڕێگەچارەیەکی ترت نییە. گوێت لێیە ئەی پیاوی گەچخۆر؟

– ڕێزم بۆ ئەنجومەنی ڕیش سپییان هەیە، بەڵام ئامادە نیم خیانەت لە مەسیح بکەم. من ئەوە قەبووڵ ناکەم.

خودان لە تووڕەییدا قورگی نووسابوو، نەیدەتوانی قسان بکا و ئیدی ناخودا بەقۆستنەوەی ئەو دەرفەتە، هەمدیس جامەکەی پڕ کردەوە. قەشە بەزەحمەت، نەوای قسەکانی نەرم کرد و گوتی:

– پانایۆتیس، پێ دەچێ تۆ لە قوماشێکی تر بیت بۆیە ئاوها هەموو شتێک لنگەوقووچ دەبینیت. خۆ شەخسی تۆ خیانەت لە مەسیح ناکەیت. تۆ دەبێ بەڕووکەش خیانەت لە مەسیح بکەیت تا ئێمەش بتوانین لە خاچی بدەین. بۆ ئەمەش دەبێت خیانەتی لێ بکرێت... کەواتە دەبینیت کە بۆ ڕزگارکردنی دنیا، بوونی یەهوزا لە تەواوی حەوارییەکان پێویستترە. دەبێت بزانیت کە ئەگەر هەریەک لە یازدە حەوارییەکەی تری مەسیح نەبێت، چ زەبرێک بەر ڕووداوەکان ناکەوێت، بەڵام ئەگەر یەهوزا نەبێت ئیدی هیچ شتێک بەرەو پێشەوە ناڕوات... هەر بۆیە دوای خودی مەسیح، گرینگترین کەسێتی یەهوزایە و جگە لەو کەسی تر نییە! ئێستا تێ گەیشتیت؟

پانایۆتیس لە کاتێکدا هێلکە شکاوەکەی لە نێو دەستانیدا دەگوشی، وەڵامی دایەوە:

– من نابمە یەهوزا! ئێوە دەڵێن ببەرە یەهوزا، منیش دەڵێم نابم. تەواو و بڕایەوە!

مامۆستاش بەنۆرەی خۆی هاتە نێو شەڕەکەوە و گوتی:

– ئەرێ باوکم پانایۆتیس تۆ پیاوێکی باش بوویت. وەرە و لوتفێکمان بەرامبەر بنوێنە و ڕۆڵی یەهوزا ببینە و ناوی خۆت نەمرکە.

کاپتن لە کاتێکدا کە لێوی دەسڕی، درێژەی بەقسەکانی مامۆستادا:

– لاداسی پیر تکات لێ دەکا و بەڵێنت پێ دەدا بۆ ئەو قەرزەی کە لاتە زۆرت بۆ نەهێنێ. بێ لەوە سووەکەیشیت لێ وەرناگرێت...

بەڵام پیرەمێردی پیسکە بەتووڕەیی هاواری کرد:

– کاپتن خۆت وەرمەدە کارێک کە چ پێوەندی بەتۆوە نییە. من قسەی وام نەکردووە. پانایۆتیس تۆش ڕێگایەک هەڵبژێرە کە خودا پێی خۆش بێ. من چاو لە سووی قەرزەکە ناپۆشم.

بێ دەنگی باڵی کێشا. جگە لە هەناسەی توندی پانایۆتیس کە دەتگوت بەچیادا هەڵدەگڕێت، چ دەنگێکی تر نەدەبیسترا. کاپتن جارێکی تر هاتەوە قسە:

– نابێ کات بەفیڕۆ بدەین. ڕێگە بدەن جوان بیری لێ بکاتەوە و مەسەلەکە لای خۆی تاوتوێ بکات. کارەکە بەم ساناییەش نییە. یەهوزابوون کارێکی هەوانتە نییە و پێویستی بە بیرلێکردنەوە و بەجورئەتەوە بڵێم گەرەکی بەنەختێک مەی نۆشیش هەیە. مانۆلیۆس لە کوێیە؟ هەر بەڕاست با لە کورتی ئەم مەسەلەیە ببڕینەوە تا پاشان ببینین چ دەبێت.

یاناکۆس وەڵامی دایەوە:

– خەریک بوو دڵی بە لێنێو دەدا و گورچیلەی وەردەگرت. ئەو ناتوانێ لە دەسگیرانەکەی جوێ بکرێتەوە!

بەڵام مانۆلیۆس کە بەر لەوە بەبێ دەنگی هاتبووە ژوورەوە و لە کاتێکدا ڕەنگی پێ نەمابوو، گوتی:

– باوکی ڕۆحانی، ڕیش سپییانی بەڕێز، من لێرەدا گوێ بەفەرمانی ئێوە ڕاوەستاوم.

باوە گریگۆریس بەئاوازێک کە هەنگوینی لێ دەتکا، گوتی:

– وەرە مانۆلیۆسی میهرەبان! وەرە با بەرەکەتت بدەم.

مانۆلیۆس نزیکی قەشە بووەوە و دەستی ماچ کرد. ئەو گەنجێک بوو ڕەشداگەڕاو، شەرمن و جلکی شڕوپڕی لەبەردا. بۆنی پونگە و شیری لێ دەهات و

چاوە شینەکانی پڕ بوون لە پاکی و سەفا. قەشە بەنەوایەکی شکۆدار گوتی:

– مانۆلیۆس. قورسترین ئەرک لەسەر شانی تۆ نراوە. خودا تۆی هەڵبژاردووە تا بەجەستە و دەنگ و فرمێسکەکانت هەمدیس کتێبی پیرۆز زیندوو بکەیتەوە... ئەمە تۆیت کە دەبێ تاجی دڕک بنێیتە سەرت و قامچی لە جەستەت بدرێ. تۆ خاچی پیرۆز لە کۆڵ دەنێیت و لە پێناویدا لە دار دەدرێیت. لەمڕۆوە تا ساڵێکی تر، تا هەفتەی پیرۆز تەنیا بیر لە یەک شت بکەوە، ئەویش ئەوەیە چۆناوچۆنی شایستەی بەرگەگرتنی باری قورسی خاچ دەبیت.

مانۆلیۆس بەچرپە گوتی:

– من شایستەی نیم...

– هیچ کەس شایستەی نییە. بەڵام بەهەرحاڵ ئیدی خودا تۆی هەڵبژاردووە.

مانۆلیۆس جارێکی دی بەچرپە گوتی:

– من لە قەرەی ئەوە نایەم. من دەسگیراندارم. دەستم بە ژن ئالوودەیە و گوناهەکەی لە فیکر و هەستمدا جێی خۆی گرتووە. وێڕای ئەمەش من تا چەند ڕۆژێکی تر ژن دێنم... ئیدی چۆن دەتوانم باری سەرسوڕهێنەری مەسیح لە کۆڵ بنێم؟

قەشە بەنەوایەکی وشک وەڵامی دایەوە:

– سەرپێچی لە ئیرادەی خودادا مەکە! هەڵبەتە تۆ لیاقەتی ئەو کارەت نییە. بەڵام خودا بەخشندەیە و دەبەخشێت. میهرەبانە و هەڵدەبژێرێت. ئەوە کە ئەرکی تۆیشی هەڵبژاردووە. کەواتە بێ ئەملاو لا گوێڕایەڵی بە!

مانۆلیۆس بێ دەنگ مایەوە، بەڵام دڵی هێند لە شادمانی و لە هەمان کات ترسدا، وەتەپە کەوتبوو کە ئیدی لەوەدا بوو لە سینگی بێتە دەرەوە. لە پەنجەرەوە تەماشای دەرەوەی دەکرد. باران خۆشی کردبووەوە. دەشت تا دووراییەکان، ئارام و تەمومژاوی خۆی دەنواند و ڕەنگە سەوزەکەی بەهۆی بارانەوە درەوشاوەتر بووبوو. کەمێ تەماشای ژوورتری کرد و بەبینینی پەلکەزێڕینەیەکی گەورە، کە خشڵ ئاسا وەک پردێک هەورەکانی ئاسمانی بەئەرزەوە دووریبوو، سەری سوڕما. پاشان دەستی نایە سەر سینگی و لە دڵی خۆیدا گوتی: "هەرچی خودا بیەوێت."

باوە گریگۆریس فەرمانی دا:

– ئێستا هەر سێ حەوارییەکە بێنە پێشێ! مەترسە! ناتانخۆم. هەمووتان وەرنە پێشێ تا بەرەکەتتان بدەم!

هەر چواریان چوونە پێشێ و لە هەردوو ئاراستەی مانۆلیۆسدا ڕاوەستان. قەشە دەستی نایە سەر سەریان و گوتی:

– بەناوی خودا بەرەکەتتان دەدەم و ئومێدەوارم بای ڕوحلقودس بەسەرتانا هەڵبکات. هەروەک چۆن لە بەهاردا خونچە توێکڵی درەخت دەدڕێنێ و سەر دێنێتە دەرێ، دڵی ئێوەش ئاوها، تەنانەت گەر بەڕەقوتەقی قەدی درەختێکیش بێت، غونچەی لێ بێتە دەرێ! ئایا دەکرێت ئومێد هەبێت ئەم موجیزەیە ببێتە ڕاست کاتێ ئیمانداران لە هەفتەی پیرۆزدا دەتانبینن، بڵێن: "ئاخۆ ئەمە یاناکۆسە؟ ئەمەش کوستانتیسە؟ ئەمەشیان میکیلیسە؟ نا، نا، ئەمە پەترۆسە، ئەوەشیان ژاک و ئەوەی تریش یەحیای غوسڵدەرە!" ئومێدەوارم ئەو ساتەی مانۆلیۆس بەتاجی دڕک بەسەر سەرەوە دەبینن کە بەیاڵی جەلجەتادا هەڵدەگژێ، نوقوم بن لە ترسدا و جارێکی تر ئەرز بکەوێتە لەرە، خۆر بیگرێ و پەردەی عیبادەتگای دڵ لاچێ و فرمێسک، چاوانی خەڵکی تەڕ بکا. ئیدی هەمووان بەیەکجار بۆیان دەردەکەوێت کە هەموو مرۆڤەکان برای یەکدین. لەو ساتەدایە کە مەسیح نەک لە بانیژەی بەردەم کڵێسا، بەڵکو لە دڵی ئێمەدا دووبارە زیندوو دەبێتەوە. ئامین!

سێ حەوارییەکە و مانۆلیۆس هەستیان دەکرد جەستەیان نیشتووەتە سەر ئارەقەیەکی سارد و ئەژنۆیان سست بووە. ئەوان ترسێکی قووڵ باڵی بەسەردا کێشابوون. پێ دەچوو بازێک بێ جووڵە، سێبەری باڵە گەورەکانی بەڕۆحیانا دابێت. دەستیان بێ ئیرادە بەشوێن یەکدیدا دەگەڕان و لێک دەئاڵان و بەرامبەر مەترسی بووبوونە زنجیرێک. تەنیا پانایۆتیس مشتی هێنابووەوە یەک و ئامادە نەبوو دەستی کەسەکەی لایەوە بگرێت. چاو لە دەرگا و چاوەڕێی دەرفەت بوو تا هەرچی زووە مەسەلەکە کۆتایی بێت. قەشە درێژەی بەقسەکانی دا:

– ئێستا بڕۆن بەلای کاری خۆتانەوە و ڕەحمەتی عیسا یار و یاوەرتان بێ! هەنووکە ڕێگایەکی تازە لە بەردەم ئێوەدا کراوەتەوە. ڕێگایەکی زۆر دژوار. دەی خاچ بکێشن و خودا پشتیوانتان بێت!

هەمووان بۆ قەشە چەمینەوە، سڵاویان لە ڕیش سپییان کرد و لە دەرگاوە ئاودیو

بوون. ڕیش سپییانیش بەنۆرەی خۆیان لە جێگانیان هەستان و بەتەقاندنی جومگەکانیان، ماندوویییان لە جەستە دەردەکرد. خودان گوتی:

– باشە. سوپاس بۆ خودا هەموو شتێک بەباشی تێ پەڕی. باوە، باش دەرەقەتی هەمو شتێک هاتیت! ئێمەش سەربەرز دەبین. دوعاش بۆ ئێمە بکە!

بەڵام ڕێک لەو ساتەدا کە ڕیش سپییان دەیانویست بچنە دەرەوە، کاپتن تۆفان دەستی کێشا بەپێی خۆیدا و بە قاقای پێکەنینەوە گوتی:

– هەی داد هەی بێداد! بیرمان چوو یەکێکیش بۆ ڕۆڵی مادلین هەڵبژێرین.

خودانی پیر لە کاتێکدا کە لەسەریەک ئاوی دەمی قووت دەدایەوە، گوتی:

– خەمت نەبێ کاپتن. من خۆم بەدوای ئەو ژنەدا دەنێرم و قسانی لەگەڵ دەکەم...

ئەوسا زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی:

–... گرەویش دەکەم قاییلی دەکەم.

قەشە گوتی:

– گەر خەیاڵی ئەوەت هەیە گوناه بکەیت و لە خوداش ناترسیت، ئەوا لانی کەم بەر لەوەی ئەم مەسەلەیەی لا باس بکەیت، گوناهەکەت بکە. چونکە هەرکە قاییل بوو، ئەوا ئیتر نزیکبوونەوە لێی بەگوناهێکی گەورە دەژمێردرێت. تێ دەگەیت؟

خودان کە دەتگوت لە خەتەرێکی گەورە ڕزگاری بووە، نەفەسی تازە کردەوە و گوتی:

– باش بوو قسەت کرد باوە!

***

کاپتن تۆفان لە هەمان کاتدا کە بەتەنێ و بەگۆچانەکەی دەستیەوە، قورس بەسەر و خوارکەکەدا بەرەو ماڵی ئاغا دادەبەزی کە بۆ فراوین داوەتی کردبوو، لەبەرخۆیەوە گوتی: نەفرەتی خودا لە هەموومان بێ! ئەم کارانە دڵی پاکی گەرەکە و ئێرەش سودوم و گمۆرەیەکە بۆ خۆی! قەشەکەمان خۆی سووخۆرێکی گەورەیە. کڵێسای کردووەتە دوکان و مەسیحی تێدا هەراج دەکا. ئەم کابرا بیژییە لافی ئەوە لێ دەدات کە هەموو نەخۆشییەک هەتوان دەکا. لەویان دەپرسێت: "نەخۆشیەکەت چییە؟"، کاتێ دەڵێ : "درۆم کردووە"، گرامێک مەسیحی دەداتێ و هێند بڕە پارە وەردەگرێت. لەوی

تریش دەپرسێت: "تۆ چ نەخۆشییەکت هەیە؟" کاتێ وەڵامەکە دەبیستێ کە: "دزیم کردووە." ئیدی دە گرام مەسیحی دەداتێ و هێند بڕە پارە وەردەگرێت. کاتێ یەکێک دەڵێ پیاوم کوشتووە، قەشە دەڵێ: "ئای نەگبەت تۆ دووچاری نەخۆشییەکی سەخت بوویت و دەبێ هەموو شەوێک بەر لە نووستن دووسەد و پەنجا گرام مەسیح بخۆیت، هەڵبەت نرخەکەی گرانە و پارەکەی ئەوەندە دەکات." کاتێ مشتەری دەپرسێ: "باوە بۆم کەم ناکەیتەوە؟ وەڵام دەداتەوە: "پارەکەی هەر ئەوەندەیە کە گوتم. پارەکە بدە تا لە دۆزەخدا نەبرژێنرێیت." لەو کاتەدا وێنەگەلێک کە لە دوکانەکەیدا بە دار و دیوارەوە هەڵی واسیون و نیشاندەری مالیکانی دۆزەخن، چەنگاڵ بەدەست لە نێو ئاگردا ڕاوەستاون، پیشانی مشتەرییەکەی دەدات و ئیدی مشتەری داماو کە لە ترسا زەندەقی چووە، پەلە پەل پارەکە دەدات.

پاتریارکاسی پیر کە ڕێک لە بەرازێکی ڕاستەقینە دەچێ. تەواوی قەڵافەت و تەنانەت کەللەشی بووەتە یەک ورگی زل. ئەگەر تەواوی هەموو ئەوەی کە بەدرێژایی ژیانی خواردوویەتی لە لایەکدا دانرێت و ئەوەی کە کردوویەتییە گەنوگوو لە لایەکی تر دانرێت، دەبێتە دوو تەپۆڵکەی گەورەی پیسایی. دوا جار دەبێت ڕۆژێک لە نێوان ئەم دوو تەپۆڵکە پیسییەدا، لە حزوری دادی ئیلاییدا ئامادە بێت.

هاجینیکۆلیس مامۆستای داماوی گوندیش نیوە ئینسانە! لەگەڵ ئەوەدا هەژار، ناشیرین، ترسنۆک و عەینەک لە چاویشە، کەچی خۆی بەئەسکەندەری گەورە دەزانێت. بەو تەپلە مقەبایەوە کە دەینێتە سەری، مێشکی منداڵانی پڕ لە شتی پڕوپووچ کردووە. هەڵبەت زۆر گرینگ نییە چونکە دوا جار مامۆستایە.

لاداسی پیری پارەپەرستیش کە نە غیرەتی هەیە، نە موقەدەسات و هەمیشەش برسی، کەچی لەسەر کوپەڵە شەراب و گۆزەی پڕ لە زەیتی زەیتوون و فەردە پڕ لە ئاردەکانی دادەنیشێت. ئەمە ئەو کەسەیە کە شەوێکیان کاتێ میوانیان بووبوو، بە ژنەکەی گوتبوو: "ژنەکە لەبەرئەوەی پێنج کەسین، هێلکەیەکمان بۆ بکوڵێنە." خۆی قەت هیچ ناخوات، هیچ ناخواتەوە، پێ پەتی و شڕپۆش دەگەڕێ. بۆچی؟ لەبەرئەوەی گەرەکییەتی بەدەوڵەمەندی بمرێت. بەخودا جوانە! ئەدی سەبارەت بەخۆم چی؟ مەخڵوقێک کە تەنیا بۆ مردن باشم. دەبێ بەمەقاش تەوقەم لەگەڵدا بکرێت تا دەستیان پیس نەبێت. ئای لەو هەموو ڕەزالەت و مەیخۆری و دزی و پیاوکوشتن و

فسق و فجورەی لە ژیانمدا کردوومن! نازانم ئەو هەموو کاتەم بۆ کردنی ئەو کارانە لە کوێ هێناوە. دەبێ بەدەست، پێ، دەم، ڕان و هەمووو ئەو ئەندامانەی کە بەو باشییە ئەرکی خۆیان ئەنجام داوە، ئافەرین بگوترێت و بەرەکەتیان بدرێت!

کاپتن تۆفان هەروا لەگەڵ خۆیدا لە ژێر لێوەوە دەدوا و گۆچانەکەی بەبەردەکاندا دەکێشا و دەچووە پێش تا گەیشتە بناری یاڵەکە. کڵاوە ئارەقەکردووەکەی داگرتبوو، گرتبووی بەدەستیەوە و دەڕۆیشت تا گەیشتە ماڵی ئاغا. لە جێگای خۆیدا ڕاوەستا و تفێکی ڕۆکردە سەر زەوی. ئاخر ئەو هەمیشە بۆ هەڵمژینی تووڕەیی خۆی، تفی دەکرد. بیری دەکردەوە کە بەم کارە تفی لە تەواوی خاکی تورکیا کردووە و چمکێک لە ئالای ئازادی بەرزکردووەتەوە و بۆ تاوێک لە قەیدی کۆیلایەتی ڕزگاری بووە. هەر بۆیە تفی ڕۆکردە سەر ئەرزەکە، تووڕەیی خۆی خواردەوە و لە دەرگاکەی دا. دەمی بەجۆرێکی بەتام ئاوی کردبوو، ئاخر دەڕۆیشت تا باش بخودا و باش بخواتەوە. ئاغا پیاوێکی باش و بەباشی پێشوازی لە میوانەکانی دەکرد. هەردووکیان مێزەری تەڕیان لە سەری خۆیان دەپێچا تا سەریان نەئێشێ و بتوانن جامە پەرداخ ئاساکانیان هەڵبڕن.

دەنگی پێی ورد و پێڵاوی تەختەی لە حەوشەوە هاتە گوێ و دوای ساتێک دەرگا کرایەوە. مارتا، پیرێژنی پشتکۆم و کارەکەری ئاغا پێشوازی لێ کرد و گوتی:

– کاپتن، ئەگەر بڕوات بەمەسیح هەیە، ئەوا هەمدیس مەکەوە مەینۆشی! ئیدی بەدەستی ئێوەوە خەریکە ڕۆحم دەردەچێ!

کاپتن بەپێکەنینەوە پشتە کۆمەکەی مارتای نەوازش کرد و وەڵامی دایەوە:

– مارتا گیان خەیاڵت ئاسوودە بێت. ئێمە ناخۆینەوە، خۆ ئەگەر بیشخۆینەوە ئەوا نارشێینەوە! بەڵێن دەدەم ژوورەکە پیس ناکەم...

وایگوت و ئیدی دوای گوتنی ئەم قسانە، لەخۆباییانە خۆی بەماڵدا کرد.

٢

دەوروبەری عەسر، مانۆلیۆس و سێ حەوارییە هەڵبژێردراوەکە بەپیاسە بەرەو چۆمی ڤۆیدۆمانا ڕۆیشتن کە لە نزیک ئاواییەوە بوو، تا لەگەڵ یەکدیدا بدوێن. بەدوای کونجێکی چۆڵدا دەگەڕان تا بتوانن بەخەیاڵێکی ئاسوودە دەردی دڵێک بۆ یەکدی بکەن. هەر کامیان هەستی دەکرد کە دڵی بەشێوەیەکی سەرنجڕاکێش گیراوە و وەک لەحزەکانی دوای ڕێوڕەسمی خوانی خودایی سووکە لەرزێک بەقووڵایی بوونیدا ڕۆچووە. باران خۆشی کردبووەوە. درەخت و بەردەکان دەدرەوشانەوە. فەزا سیخناخ بوو بەبۆنی ئەرزی تەڕ. قومرییەکی مەست دەیچریکاند. خۆر لە گەرمای خۆی کەم کردبووەوە و دڵسۆزانە ئەرزی نەوازشت دەکرد. هەموو شتێک دڵگیر و میهرەبان خۆی دەنواند. هەنووکە تنۆکێ باران لەسەر گەڵای درەختەکان دەلەری و دنیای شێداری دوای باران، هەم پێ دەکەنی و هەم دەشگریا.

چوار هاورێکە ماوەیەک بەبێ دەنگی هەنگاویان نا و بەسەر گژوگیای تەڕی کوێرە ڕێ و باغەکاندا ڕۆیشتن. درەختەکان گوڵیان کردبوو. گوڵی سپی لە نێوان گەڵای سەوزی تۆخی دارلیمۆکاندا دەدرەوشایەوە. دەتگوت شەوی پێش ڕۆژی زیندووبوونەوەیە و سەرانسەری ئەرز پڕ لە فرمێسک و ئەو گوڵە بۆنخۆشانەیە کە ڕۆژی هەینی پیرۆز لەسەر جەنازەی حەزرەت دادەنرێن. شنەیەکی فێنک نەونەمامە جحێڵەکانی گەشە پێ دەکردن و تەنانەت گچکەترین پەلکەکانیانی سەرمەستی شکۆفە دەکرد.

دوا جار کوستانتیس بێ دەنگییەکەی شکاند و بەئازارێکی تاساوەوە گوتی:

– قەشە بارێکی قورسی ناوەتە کۆڵمان. خودا بکا بتوانین لە قەرەی بێین! بیرتان دێ کاتێ دوایین جار مامۆستا کارالامیس ڕۆڵی مەسیحی بینی؟ وی پیاوێکی بە دیسپلین و باوکێکی باش بۆ خێزانەکەی بوو. بەڵام بۆ ئەوەی پیشانی بدا کە لیاقەتی هەڵگرتنی خاچی هەیە و دەتوانێت وەکی مەسیح بژی، بۆیە هێند گوشاری بۆ خۆی هێنا کە دوا جار ئەقڵی لە دەست دا. لە هەمان ڕۆژی هەینی پیرۆز کە تاجی دڕکی نایە سەر و خاچەکەی نایە کۆڵ، هەموو کەسێک و هەموو شتێکی جێ هێشتن و بۆ دەیری قەدیس ژۆرژ دی ساومێلا لە نزیک ترێبۆزۆندێ ڕۆیشت و لەوێ بووە ڕاهیب. ئیدی خێزانەکەی لێک هەڵوەشا. ژنەکەی مرد و منداڵەکانیشی کەوتنە کۆڵان. مانۆلیۆس تۆ مامۆستا کارالامیست لە یادە؟

بەڵام مانۆلیۆس بێ دەنگ و گەرچی قسەکانی کوستانتیسی دەژنەفت، بەڵام خەیاڵی لە شوێنێکی تر و لە ئەندێشەیەکی قووڵدا ڕۆچووبوو. شوانەی جاحێڵ تاقەتی نەبوو قسان بکا و ڕێی گەرووی بەسترابوو. ئاخر ئەوەی لە تافی منداڵییەوە ئاواتی بۆ خواستبوو، کاتێک لە بارەی ژیان و موجیزەی قەدیسانەوە گوێی بۆ قسەکانی باوە ماناسیس ڕادێراو و ئەوەی لەو قەشە پیرەی ژنەفتبوو، چەندین جار ئاواتی خواستبوو کە ئەم خۆی لە جێگای ئەوان با، کەچی وا ئێستا خودا ئەو ئاواتەی بۆ هێنابووە دی، ئاواتی ئەوەی پێ بنێتە سەر ڕێگای قەدیسانی شەهید و لە وەسوەسەگەلی دەروونی خۆی بەدوور بگرێ و ژیانی بەساقەی ئیمانی مەسیح بکا و پێکەوە لەگەڵ شمەکەکانی شەهادەتدا، واتە تاجی دڕک و خاچ و پێنج بزماردا، بچێتە بەهەشتەوە.

میکیلیس بۆ حەشاردانی نیگەرانی شاراوە و بێهوودەییەک کە باڵی بەسەر بوونیدا کێشابوو، زەردەخەیەکی بەنیشانەی گاڵتەجاڕی هاتێ و پرسی:

– پێت وایە ئێمەش شێت دەبین؟ واتە بڵێیت ئێمەش خەیاڵی ئەوە لە کەللەمان بدا کە هەر بەڕاستی لە حەوارییەکانین؟ خودایە پەنامان بەتۆ!

یاناکۆس بەدەم سەرلەقاندنەوە، لە وەڵامدا گوتی:

– لە کوێوە بزانم؟ ئینسانیش هەروەک مەکینە ناسکە و سیستمەکەی بەئاسانی تێک دەچێت. هەر برووغوویەکی شل بێتەوە...

دوا جار گەیشتنە گوێ چۆمی ڤۆیدۆمانا و ڕاوەستان.

نەوڕەسگەلی کێوی بەسەر ئاوی سەوزی تۆخی چۆمەکەوە کە چواردەوری بەقامیشەڵانێکی چڕ گیرابوو، دەفڕین و دەنیشتنەوە. دوو لەقلەق هێور و قورس هەڵدەفڕین و بەژوور سەریاندا تێ دەپەڕین. خۆر بەرەو ئاوابوون دەچوو. هەر چوار هاوڕێکە بێ دەنگ بوون. لە بەرامبەر چاوانیاندا خۆرئاوابوون سێبەری بەسەر چۆمێکی دابڕاو لە دنیادا دەکرد، بەبێ ئەوەی ئەمان سەرنجی لێ بدەن. خەیاڵیان دوور بوو لەوەی دەگوزەرا و سەخت بووبوونە نێچیری دڕدۆنگییەکی نائاسایی. تا ئیدی دواجار یاناکۆس هاتە قسە:

– کۆستانتیس، لە ڕاستیدا ئەرکێکی قورس و دژوارمان خراوەتە ئەستۆ. نازانم چۆن واز لەو خووە خەراپەم بێنم؟ خودا بۆ خۆی چاو لە گوناهەکانم بپۆشێت. باوە گریگۆریس دەڵێ لە مامڵەدا گرانجانی نەکەم، زەرفی نامەی خەڵکی نەکەمەوە و پێی وایە ئەوە کارێکی ئاسانە... بەڵام ئاخر ئەگەر لە مامەڵەدا دەست داگرم ئیدی چۆن پارە کۆکەمەوە و ڕۆژێکیش هەروەک خەڵکی تر شتێک بەشتێک بکەم؟ یان ئەگەر نامەکان نەخوێنمەوە ئاخر ئیدی کات بەچییەوە بکوژم؟ من کاتێ ژنە داماوەکەم مرد ئەو خووە دزێوەم گرت، خودا بۆ خۆیشی شاهیدە کە هیچ مەبەستێکی خەراپم نییە. تەنیا لەبەر تەمبەڵییە و هیچی تر... ئەمە تەنیا شتێکە کە خۆمی پێ سەرگەرم دەکەم و هەروا سەرگەرمی کەرە نازدارەکەیشمە کە ئومێدەوارم ئیقبالی بەرز بێت! کاتێ لە دێوەرەیی لە گوندەکان دەگەڕێمەوە و دەرگای ژوورەکەم دادەخەم، ئاو گەرم دەکەم و بەهەڵمەکەی سەری زەرفی نامەکان دەکەمەوە و هەر هەموویان دەخوێنمەوە تا بزانم ئەو خەڵکە چ دەکەن و خەریکی چین، پاشان هەمدیس سەری زەرفەکان دادەخەمەوە و بەیانی هەمان ڕۆژ دەیانگەیەنمە دەستی خاوەنەکانیان. وا ئێستاش قەشە هاتووە و دەڵێ... پەنا بەخودا! وەک ئەوەی لە گورگ داوا بکەیت ببێتە مەڕ. خودایا بۆ خۆت لە گوناهەکانم خۆش بە!

میکیلیس کە لە وەزعی خۆی دڵخۆش بوو، زەردەخەنەیەکی هاتێ و دەستێکی بەسمێڵە ڕەشە کورتەکەیدا هێنا. ئاخر ئەو دزی نەدەکرد، نامەی خەڵکی نەدەخوێندەوە و باوە گریگۆریس چ ڕەخنەیەکی لە کارەکانی نەبوو، هەر بۆیە

هەناسەیەکی هەڵکێشا و کیسە تووتنەکەی لە گیرفانی دەرهێنا و بۆ هاوڕێکانی ڕایەڵ کرد. هەریەکەیان سیگارێکی ئەستووری پێچایەوە، دایانگیرساند و کەوتنە کێشانی. جارێکی دی بێ دەنگی باڵی کێشایەوە. بەڵام میکیلیس نەیتوانی خۆشحاڵی خۆی وەدیارنەخا و دوا جار خۆنەویستانە گوتی:

– خۆشبەختانە قەشە گوتی کە من هیچ خوویەکی خەراپم نییە تا ناچار بم دەسبەرداری بم. من بەو جۆرەی کە هەم نابمە مایەی نەنگی ئەو حەوارییەی ڕۆڵەکەی دەبینم.

بەڵام زۆر زوو بەخۆیدا هاتەوە و لە حەژمەت شەرم ڕوخساری سوور هەڵگەڕا. ئاخر ئیتر زۆر درەنگ بوو، چونکە ئەوەی نەدەبوو بیڵێ گوتبووی. مانۆلیۆس سەری بەرەو لای وەرگێڕا و سەرنجێکی توندی لێ دا. یەکەم جار هەوڵی دا ئەندێشەی خۆی نەخاتە ڕوو، چونکە میکیلیس کوڕی خودانەکەی بوو. بەڵام زۆر زوو بیری کەوتەوە کە لەو ڕۆژە بەدواوە ئیدی ئەو تەنیا مانۆلیۆسی شوان نییە، بەڵکو کەسێکی گەورەتر و شایستەترە. بۆیە غیرەتی دایە بەر خۆ و گوتی:

– لەگەڵ ئەوەشدا خودان، کێ چوزانێت، ڕەنگە باشتر بێ تۆش زۆر لە خووەکانی خۆت بگۆڕیت! بۆ نموونە کەمتر بخۆیت و زیاتر لە خەمی گوندنشینە برسییەکانا بیت. کەمتر لە خەیاڵی خۆ ڕازاندنەوەدا بیت. کەمتر جلکی ئاوریشم لەبەرکەیت و کەمتر پێڵاوی تازە لە پێ کەیت. بیر لە خەڵکانێکیش بکەیتەوە کە زستانان لە سەرمادا هەڵدەلەرزن. جارناجار ئەمبارەکانی ماڵەوە بکەیتەوە و کۆمەکی هەژاران بکەیت... خودا بۆ خۆیشی بەرەکەتتان دەدا!

میکیلیس کە لەو ئەندێشەیە زەندەقی چوو، گوتی:

– ئەگەر بابم سووسەی ئەوە بکا کە خێر بەهەژاران دەکەم، چ ڕوودەدا؟

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– تۆ بۆ خۆت ئیدی بوویتەتە پیاو! بیست و پێنج ساڵەیت و منداڵ نیت. مەسیح لە باوکت گەورەترە. ڕاستییەکەی ئەو بابی تۆیە و قسەی وی دەخوات.

میکیلیس حەپەساو تەماشای خزمەتکارەکەی کرد، لەبەرئەوەی ئەوە یەکەمین جار بوو هێند چاوقایمانە لەگەڵیدا دەپەیڤی، بۆیە لە فیکرەوە چوو: "لەو ساتەوەی بۆ

ڕۆڵی مەسیح هەڵبژێردراوە لە خۆی گۆڕاوە. دەبێ بە بابم بڵێم تەمبێی بکا..."

ئەوسا بە تووڕەیی سیگارەکەی تووڕدایە سەر ئەرزەکە و وەڵامی نەدایەوە. کۆستانتیس گوتی:

– وابزانم یەکەمین ئیشێک بیکەین ئەوەیە ئینجیلێک بکڕین تا بتوانین ڕۆڵەکانی خۆمان ئەزبەرکەین.

میکیلیس گوتی:

– ئێمە لە ماڵەوە ئینجیلێکی گەورەمان هەیە کە لە باپیرەگەورەمەوە بە یادگار بۆمان ماوەتەوە. بەرگەکەی لە پێستی بەراز دروست کراوە و بە تەختە تەجلید کراوە، ڕێک هەروەک قەلێ قوفڵ و کلیلی هەیە. کاتێ دەرگاکەی دەکەیتەوە وەک ئەوە وایە بچیتە شارێکی دێرینەوە. دەتوانین یەکشەمووان بچینە ماڵی خۆمان و پێکەوە بیخوێنینەوە.

مانۆلیۆس گوتی:

– بەڵام من پێویستە دانەیەکم هەبێت بۆ ئەوەی کاتێ بۆ چیا دەچم بیخوێنمەوە. تا ئەمڕۆ لە چیا دەرەقەتی تەنیایی نەدەهاتم، ئیشم بووبووە دروست کردنی کەوچک و قووتووی سیگار و دارعەسا و پەیکەری قەدیس و پەز و بزن و ئەم جۆرە تشتانە لە دار. هەر بۆیە هەمیشە کاتم بەهەدەر دەچوو. بەڵام ئێستا ئیتر...

بەڵام بەر لەوەی قسەکەی تەواوکات دووبارە لە فیکرەوە چوو. ئەم جارە یاناکۆس کەوتە قسە:

– کاتێ من بە گوێدرێژەکەم بە گوندەکانی دەوروبەردا دەگەڕێم، خەراپ نییە گەر جار ناجار بۆ حەوانەوە لە ژێر سپیدارێکدا دانیشم و ئینجیل بخوێنمەوە... دەشێ سەرم لە ئینجیل دەرنەچێت، بەڵام بەهەرحاڵ هەرچەندێک کەمیش تێ بگەم، بەڵام هەمدیس خوێندنەوەی دەهێنێ!

کۆستانتیس گوتی:

– من لە هەمووتان زیاتر گەرەکم بە ئینجیل هەیە. چونکە هەر کاتێ ژنەکەم دەیکاتە ئاخۆران باخۆران و ئیتر لەوزەمدا نامێنێ، دەتوانم ئینجیل بکەمەوە و ئارامیم وەدەست بێنمەوە. چونکە بەخۆم دەڵێم ئەو ڕەنج و عەزاب و بەرخۆدانەی من،

له چاو ئەوەی بەسەر مەسیحدا هاتووه هەر هیچ نییە. بەدەر لەمە... یاناکۆس بمبەخشە. ئەگەرچی ژنەکەم خوشکی تۆیە بەڵام زۆر دەم درێژه... جارێکیان خەریک بوو بەچنگاڵ چاوم لە کەللەسەرم هەڵکۆڵێ. جارێکی تریش ویستی یەک قابلەمە ئاوی لە کوڵی پڕ لە پاقلە بەسەرمدا بکات. تا ئەمڕۆ بەخۆم دەگوت یان ئەو زمان درێژه من دەکوژێت یاخۆ من ئەو. بەڵام ئیدی هەنووکە دەتوانم ئینجیل بخوێنمەوە و ئەویش چەندێک پێی خۆشە با بیکاتە هاتوبات.

یاناکۆس دوای پێکەنینێکی درێژ، بەنەوایەکی میهرەبانانە گوتی:

– کوستانتیسی داماو! خودا دەزانێ چەندێک بەزەییم پێتدا دێتەوە! بەڵام باشە، چ ڕێگەچارەیەک نییە جگە لە ملدان. ئەوە چارەنووسی هەموو پیاوێکە کە ژنێکی هەبێ، کەواتە تۆیش ئاگات لە بەشەکەی خۆت بێ و گلەیی مەکە.

کۆستانتیس گوتی:

– کۆڵەواری من لەوەدایە کە دەبێ هەموو وشەیەک حونجەکەم، تا وشەیەک دەخوێنمەوە دیقی مەرگ دەکەم.

بەڵام مانۆلیۆس دڵنیای کردەوە:

– ئەوە گرینگ نییە. کاتێک توانیت بەشێک لە دێرێک بخوێنیتەوە ئەوسا لە مانای وشەکە تێ دەگەیت. حەوارییەکانیش خەڵکی ئاسایی بوون و نەخوێنەوار. زۆربەیان ماسیگر بوون.

یاناکۆس بەنیگەرانی پرسی:

– ئەدی پەترۆسی حەواری خوێنەواری هەبوو؟

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– نازانم. یاناکۆس نازانم. لە باوە گریگۆریس دەپرسین.

یاناکۆس بەورتەوە گوتی:

– لێی دەپرسم ئاخۆ پەترۆسی حەواری ئەو ماسییانەی ڕاوی دەکردن بەسەر هەژاراندا دابەشی دەکردن یاخۆ دەیفرۆشتن. هەڵبەت دڵنیام کە گرانجانی نەدەکرد. بەڵام گەرەکمە بزانم ئەوانەی دەفرۆشتن یان نا؟ مەسەلەکە ئەمەیە، ئەوانەی دەفرۆشت یاخۆ بەخۆڕایی دەیبەخشین؟

میکیلیس گوتی:

– ئێمە دەبێ ژیاننامەی قەدیسانیش بخوێنینەوە.

بەڵام مانۆلیۆس بەناڕەزایەتییەوە گوتی:

– نا... نا! ئێمە خەڵکانێکی ساکارین و بەخوێندنەوەی ژیاننامەی قەدیسان سەرمان لێ دەشێوێت. من بۆ خۆم کاتێ لە دەیر بووم ژیاننامەی هەندێکیانم خوێندووەتەوە و هێندەی نەمابوو شێت بم. هەمووی هەر باسی بیابان و شێر و نەخۆشی کوشندە، بەتایبەتی گەڕی. یان جەستەیان پڕ لە تووک و دومەڵ و کرم یاخۆ وەکی کیسەڵ ڕەقوتەق... یاخۆ وەسوەسەگەلی شەیتانی کە لە شێوەی ژنێکی جواندا بۆ لایان دەهات... نا... نا! تەنیا دەبێ ئینجیل بخوێنرێتەوە و بەس!

ئەوان بەئارامی لە گوێ چۆمەکەدا هەنگاویان دەنا و شەویش هێور هێور دادەهات. بەدرێژایی ژیانیان ئەوە یەکەمین جاریان بوو وتووێژێکی ئاوها سەیر لە نێوانیاندا دادەمەزرا. وەک بڵێی چاوگەیەک لە ئاوی سازگار لە ناوەوەیانڕا تەقیبێ و گەرەکی بێ لەودیو پێستی ئەستووری جەستەیانەوە ڕێگەیەک بۆ دەرەوە بکاتەوە... هەریەکەیان پەیتا پەیتا ئەم قسەیەی باوە گریگۆریسی لە زەینی خۆیدا دەهێنا و دەبرد: "ئومێدەوارم شنەی ڕوحلقودس بەسەرتانا هەڵبکا." ئاخۆ شنەی ڕوحلقودس لە ڕاستیدا هەر هەمان ئەو بایە نەبوو کە هەڵی کردبوو. هەمان بای فێنک کە ئەو شەوە پەلکی درەختەکانی هێنابووە لەرە. بایەکی نیوە گەرم و شێدار کە تەنانەت هەمدیس ژیانی بە پەلکە هیشکەکانیش دەبەخشی؟ ئەدی ئەو بایە هەمان ئەم بایە نەبوو کە بەسەر ڕۆحی ئەواندا هەڵی کردبوو؟

هەریەک لە چوار هاوڕێکە لەگەڵ خۆیدا بیری دەکردەوە و هەوڵی دەدا پەی بەقووڵایی ئەو نهێنییە بەرێت. بەڵام چتاقیان بەهیچ نرخێک ئامادە نەبوو لەو بارەیەوە چ شتێک لەوی تریان بپرسێت. هەموویان لە قووڵترین پنتی بوونی خۆیاندا هەستیان بەشادمانییەکی سەیر دەکرد لەوەی کە دووچاری گومانێکی ئاوها عەزاب ورووژێن بووبوون.

بێ دەنگی هەروا باڵی کێشابوو. هەمووان لە تاریکایی شەویان دەنۆڕی. یەکەمین ئەستێرەی شەو سەری لە ئاسۆ هێنابووە دەرێ. دەنگی بۆقگەلی مەست باڵی بەسەر

گوێ چۆمەکەدا کێشابوو. شەو نەرم و سووکەڵە نزمایی و بەرزایی دڵگیر و سەرسەوزی کێوی پاقیژە، کە کوختەکەی مانۆلیۆس لەوێ و گەلەکەی خودانی لێ دەلەوەڕاند، تەی دەکرد و لە بەرامبەریشەوە، چیای سەرکەشی ساراکینا، لە سوورێکی تۆخەوە دەبووە شینێکی ڕەشباو و ئەشکەوتە بێ ژمارەکانی ئەمبەر و ئەوبەری وەکی چاڵی ڕەش و دەم کراوە دەهاتنە بەرچاو. بەڵام کڵێسای گچکەی ئەلیاس پێغەمبەر کە تازەکی گەچکاری کراو و وەک چۆڕی شیر سپی، بەگەوەی کێوەکەوە هەروا دەدرەوشایەوە و لە پاڵ گابەردەکانی لووتکەکەدا ناچیزە وەدیار دەکەوت. لە داوێنی چیاکەوە، بەسەر ئەرزێکی تەڕ و لە نێوان قامیشەڵانەکاندا، جارناجار ڕۆشناییەک لە زگی کرمە مێیەکی بەشەو درەوشەوە، کە چاوەڕێی تاکەکەی خۆی بوو، دەدرەوشایەوە.

میکیلیس گوتی:

– خەریکە تاریک دادێت. با بگەڕێینەوە.

یاناکۆس لە پێش ئەوانی ترەوە هەنگاوی دەنا، کوتوپڕ لە شوێنی خۆیدا ڕاوەستا و دەستی هەروەک شەیپوور نایە پەناگوێی و گوێی ڕادێرا. دەنگی تەپەی بەرزی پێی مرۆڤ دەبیسترا. دەتگوت ڕەوێکی گەورە بەڕێوەن. دەنگەکە کپ و شاراوە و لە ویزەویزی پوورەی هەنگ و نەوای تەپڵێکی دوور دەچوو... جارناجار دەنگێکی گڕتر، وەک دەنگی کەسێک کە ئەوانی تر هان بدات یاخۆ فەرمانیان پێ بکات، دەگەییە گوێ.

یاناکۆس هاواری کرد:

– مناڵینە بنۆڕن! ئەرێ ئەو حەشاماتەی کە وەک مێرووله بەو دەشتەدا دەجووڵێن کێن؟ وەک بڵێی ڕەوێک بێ.

هەر چواریان تەواوێک چاویان کردبووەوە تا بتوانن لەودیو تاریکاییەوە لەو شتە حاڵی بىن کە دەیانبینی. حەشاماتێک ژن و پیاو لە دوورەوە و لە نێو کێڵگە و ڕەزەکانەوە دەهاتنە پێش. هەمووان ڕایان دەکرد و وەک بڵێی ئاواییان بینی بێ و پەلەیان بێ تا هەرچی زووترە خۆیانی بگەیەننێ.

میکیلیس گوتی:

– گوێتان لێیە. وەک بڵێی دوعا بخوێنن.

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– نا، وەک بڵێی بگرین. بەڵێ، من دەنگی گریانیان دەبییەم.

– نا، نا. دوعا دەخوێنن. بێ دەنگ بن و گوێ ڕادێرن!

هەمووان بێ جووڵە گوێیان ڕادێرا. هەنووکە ئیدی لە دڵی بێ دەنگی شەوەوە سرووودی جەنگی و دێرینی: "ئەی پەروەردگار، خۆت مەخلوقاتەکانت ڕزگارکە!" ئاشکرا دەگەییە گوێ.

مانۆلیۆس هاواری کرد:

– ئەوانە برایانی مەسیحی ئێمەن. با بڕۆین بۆ پێشوازییان.

هەر چوار هاوڕێکە بەڕاکردن ڕۆیشتن. پێشەنگانی حەشاماتەکە گەیشتبوونە لای یەکەمین خانووەکانی گوند. سەگەکانی ئاوایی دڕندانە و تووڕە دەوەڕین. دەرگای ماڵەکان یەک دوای ئەوی تر دەکرانەوە. ژنان لە بەردەرگا وەدیار دەکەوتن و پیاوان بەدەمی کراوە و بە پەلە لە ماڵەکان دەهاتنە دەرێ. کاتی شێو بوو. گوندنشینانی لیکوڤریسی سەرگەرمی خواردنی شێو بوون کە بەژنەفتنی کوتوپڕی دەنگی گریان و دوعا و دەنگدانەوەی هەنگاوی حەشاماتەکە ڕاچڵەکیبوون.

مانۆلیۆس و سێ حەوارییەکەی هاوڕێی گەیشتنە خەڵکەکە و لەودیو تاریکایی شەوەوە دیمەنەکەیان دەبینی. لە پێشەوەی حەشاماتەکە، قەشەیەکی ڕەش داگەڕاو و باریک و بنێس هەنگاوی دەنا. چاوانی درشت و ڕەشی لە ژێر برۆ ئەستوورەکەیدا دەبریسکایەوە. ڕیشێکی نیوە بەنیوەی جۆگەنمی هەبوو، ئینجیلێکی قورسی بەرگ زیوینی لە بن هەنگڵ نابوو، شاڵە قەشەییەکەی بەدەستەوە گرتبوو. لە لای ڕاستییەوە پیاوێکی بەخۆ بەسمێڵێکی ڕەشی شۆڕ و بالایەک بەبەرزی ڕۆژانی برسێتی، ئالای کڵێسای بەدەستەوە، پەیکەری داوێن ئاڵتوونی قەدیس ژۆرژ بەسەر ئالاکەوە بوو. لە دوایەوە ژمارەیەک پیرەمێردی لەڕ و لاواز، پەیکەری قەدیسانیان هەڵگرتبوو، لە دوای ئەمانیشەوە تاقمێک ژن و پیاو و منداڵی سەرگەردان بەشیوەن و ناڵە ناڵەوە دەبزوان. پیاوان کۆڵەپشتیان بەکۆڵەوە و بێڵ و داس و قوڵنگیان بەدەستەوە و ژنانیش بێشکە، چوارپایە و تەشتی جلک شتنیان بەکۆڵەوە.

بەر لەوەی حەشاماتەکە لە گۆڕەپانی ئاواییدا ستار بگرێ و بحەوێتەوە، یاناکۆس نزیکی قەشە بووەوە و بەدەنگێکی بەرز گوتی:

– ئەی مەسیحییەکان، ئێوە کێن و لە کوێوە هاتوون؟

قەشە بەدەنگێکی تاساو گوتی:

– باوە گریگۆریس لە کوێیە؟ ڕیش سپییانی ئاوایی لە کوێن؟

ئەوسا ڕووی کردە گوندنشینان کە لە هەموو لایەکەوە و بەپەلە دەگەیشتن و بەنیگەرانییەوە تەماشایان دەکردن، گوتی:

–... برایان مەترسن! ئێمە مەسیحین. مەسیحیگەلێک کە لە ماڵ و لانەی خۆمان ڕاونراوین. ئێمە گرێکلاندیشین. بە ڕیش سپییەکانتان بڵێن بۆ ئێرە بێن. دەمەوێ قسانیان لەگەڵ بکەم. ناقووسەکان بهێننە زرینگە!

ژنانی پێوپل شەکەتی ڕێگە، لەسەر ئەرزەکە دانیشتن و پیاوان بێ ئەوەی لێو هەڵێننەوە بارەکانیان لە کۆڵ داگرت و ئارەقەی نێوچەوانیان سڕی و هاوکاتیش چاویان لە دەمی قەشەکەیان بڕیبوو.

مانۆلیۆس لە پیرەمێردێکی قژ چەرموو کە هێشتا کۆڵەبارە قورسەکەی دانەگرتبووە سەر زەوی، پرسی:

– باوەگەورە، لە کوێوە دێن؟

پیرەمێرد وەڵامی دایەوە:

– کوڕەکەم پەلە مەکە. باوە فۆتیس خۆی هەموو تشتێکتان بۆ باس دەکا.

– باوە چی لە کۆڵەپشتەکەتایە؟

پیرەمێرد بەپارێزێکی تەواوەوە کۆڵەپشتەکەی لەسەر ئەرزەکە دانا و گوتی:

– کوڕەکەم چتێکی ئەوتۆ نییە. ئەشیای خۆمە...

قەشە بەبالایەکی ڕێکەوە ڕاوەستاو و ئینجیلەکەی هەروا لە بن هەنگڵدا بوو. پیاوێک بەرەو لای ناقووسی کڵێسا ڕای کرد، پڕی بە گوریسەکەدا کرد و بە هەموو توانای، زەنگەکەی هێنایە زرینگە. دوو پەپووی نیشتوو لەسەر دارچنارەکە، ترساو دەرپەڕین و لە نێو تاریکایی شەودا بزربوون.

ئاغا مەست و وێران، لە بانیژەی ماڵ وەدیارکەوت و گۆڕەپانی پۆشراو بەپیاوانێک

بینی کە لە ڕەعییەتەکەی خۆی نەبوون. دەنگی شیوەن و گریان و هاوار لە گوێیدا دەنگی دەدایەوە. بەڵام نەیدەتوانی دەنگەکان جیاوەکات. ئاخۆ ئەوە دەنگی ناقووسی کڵێسا نەبوو کە هێند تووڕەی کردبوو؟ ئەوسا سەری بەرەو لای کاپتن وەرگێڕا و گوتی:

– هێی نارەسەن. وەرە تەماشاکە! من تێ ناگەم. وەرە تەماشا بزانە لە گۆڕەپانەکە چ باسە؟ ئەم هەموو هاتوباتە بۆچییە. بۆچی دەنگی ناقووس بەرزبووەتەوە؟ دەشێ خەو ببینم؟

کاپتنیش بەو خاولییەوە کە بەسەریەوە پێچابوو، لە بانیژەکەدا وەدیارکەوت. ئاخر ئەو هەر کاتێ لەگەڵ ئاغادا دەیخواردەوە خاولییەکی لە سەریەوە دەپێچا تا بەقەولی خۆی مەستی کەللەی نەتەقێنێ و نەیکاتە هەزار پارچەوە. بۆ فێنک کردنەوەی کەللەی، هەموو جارێک خاولییەکەی لە سەری دەکردەوە و دەیکرد بەنێو تەشتێک ئاودا تا دووبارە لە سەرە وەک ئاگر گەرمەکەی، بپێچێنێتەوە.

کاپتنیش سەری دانەواند و چاوی بڕییە خوارەوە و ژێر دارچنارەکە. کۆمەڵێک ژن و پیاوی ئالێ و ئەیکۆن بەدەست ڕاوەستابوون. ئاغا جارێکی تر پرسی:

– ها نارەسەن چ باسە؟ هیچت لێ مەعلوم بوو؟

– وەک بڵێی بونیادەم بن. ئاغا خۆت چۆن بۆی دەچیت؟

– منیش وابزانم بونیادەمن .. بەڵام نازانم لە کوێوە هاتوون و چییان گەرەکە؟ ڕەنگبێ خەراپ نەبێ قامچییەکەم ببەم و بچمە خزمەتیان؟ پێت چۆنە؟

– نا ئاغا ئەزییەت مەکێشە! قامچی و هاوار چ کەڵکێکی هەیە؟ لەخۆڕا خوڵقی خۆت تێک مەدە. وا باشترە وازیان لێ بێنین و بێینەوە هەوای خۆمان... ئەرێ ناتەوێ بوتڵێکی تر فت کەین؟

ئاغا، مناڵە تورکەکەی بانگ کرد و گوتی:

– هێی یوسفۆک، باڵشت و جامەکان بێنە بۆ ئێرە. خۆشت وەرە لای ئێمە دانیشە. ئەوانە ڕۆمین و دەیانەوێ بەرببنە گیانی یەکتر.

باوە فوتیس جارێکی دی هاواری کرد و گوتی:

– ئەدی باوە گریگۆریس لە کوێیە؟ ڕیش سپییەکانتان لە کوێن؟ یەکێک نییە بچێت

خەبەریان بکاتەوە؟

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– باوە ئارام بگرە. من خۆم ئێستا دەچم بەدوایاندا.

ئەوسا ڕووی کردە میکیلیس و گوتی:

– بێ زەحمەت برۆ بەباوکت بێژە کە ژمارەیەک مەسیحی ڕاونراو لە ماڵ و ژیانی خۆیان هاتوون بۆ ئێرە و گەرەکیانە خۆیان بەسەر پێیدا بدەن و داوای یارمەتی لێ بکەن. ئاخر ئەو سەرگەورە و لێپرسراوی ئاواییە. منیش بەڕاکردن بەدوای باوە گریگۆریسدا دەچم. کۆستانتیس، تۆش بۆ ماڵی لاداسی پیر برۆ و پێی بڵێ کە ژمارەیەک غەریبە بۆ ئێرە هاتوون و ئامادەن کەلوپەلەکانی خۆیان بەهەر نرخێک بێ بفرۆشن، چونکە پێویستیان بەپارەیە. بیرت بێ ئەوە بڵێی ئەگینا لە جێی خۆی ناجوولێت. یاناکۆس تۆش برۆ کاپتن تۆفان خەبەرکەوە و پێی بڵێ جەماعەتێک کەشتییەکەیان لە زەریای ڕەشدا غەرق بووە و توانیویانە خۆیان ڕزگار بکەن و لەبەرئەوەی خەبەریان لە ناو و ناوبانگی ئەو هەیە، دەیانەوێ بیبینن. لە ڕێگەی خۆتەوە سەرێکیش لە ماڵی مامۆستا بدە و بەویش بڵێ با بێت. بیرت بێ بەویش بڵێ ئەمانە گرێکین و زۆر لێقەوماو!

کوڕێک هاواری کرد:

– کاپتن لەو سەرەوە لەگەڵ ئاغادا خەریکی عارەق خواردنەوەیە! تەماشای ئەوێوە بکەن! سەر بانیژەکە دەڵێم .. خاولی لە سەریەوە پێچاوە و دیارە کە مەست و وێرانە و تا قورقوڕاچکە خواردوویەتیەوە!

دەنگی پێکەنینێک بەرزبووەوە:

– ئاغاش هەر نوستووە و لە پرخەی خۆیدایە. بەتۆپیش خەبەری نابێتەوە.

بەڵام لەناکاوێکڕا هەر هەموو سەرەکان بەرەو لایەک ئاوڕیان دایەوە و هەمووان کاترینای بێوەژنیان بینی کە شەکەت و بە هەناسەبڕکێوە گەیشت. گۆشتن و خەنی و شاڵێکی سەوزی بەگوڵی سووری درشتەوە بەشانەوە بوو. گۆنای سوور هەڵگەڕابوو. ددانە بەدرەوشەکانی کە بەگەڵای گوێز سپی کردبوون، لە نێو لێوە گۆشتنەکەیدا خۆیان دەنواند. ئەو لە کاتێکدا کە پێ دەکەنی و بەتیلەی چاو تەماشای مانۆلیۆسی

دەکرد، گوتی:

– بەڵێ، ئاغا نوستووە و بە پرخە پرخەکەیدا دیارە لە تەبەقەی حەوتەمی ئاسمان پیاسە دەکا. مانۆلیۆسی ئازیز، کەواتە دەبینی ناردن بەدوایدا بێ کەڵکە!

مانۆلیۆس سەری وەرگەڕاند، بەڵام لە ڕوانین لەو ژنە سڵەمییەوە. سەری لە ژێرەوە نا و گوتی: "ئەم ژنە خودی شەیتانە. شەیتانێک کە دەتوانێت پیاوان هەنجن هەنجن بکات. دوورکەوە ئەی ئیبلیسی مەلعون!"

بێوەژن بەعیشوەوە هاتە پێش. لە ئاژەڵێک دەچوو بۆنێکی گیرای وەسوەسەورووژێنی هەبێت. بەڵام بەبیستنی نەڕەیەکی سەیر ئاوڕی دایەوە. ئەوە پانایۆتیسی کەتە بوو کە بەڕوخسارێکی گرژ و دڕندانەوە تەماشای وی دەکرد. ئەویش هەر بەڕاکردن هاتبوو، هەناسەبڕکێی پێ کەوتبوو، ڕوخسارە ئاوڵاوییەکەی سوورهەڵگەڕا بوو. مانۆلیۆس بەپەلە هاواری کرد:

– منداڵینە بجووڵێن!

هەر چوار هاوڕێکە بە ڕاکردن لە پێچی کۆڵانەکانی ئاواییدا دیارنەمان. پانایۆتیس لە کاتێکدا کە تەواوی بوونی لە تووڕەییدا هەڵدەلەرزی و ددانە جیڕەی پێ کەوتبوو، خۆی گەیاندە کاترینا و بەسەریدا چەمایەوە و بەقروسکەوە گوتی:

– لە ماڵی ئەو پیرەمێردە عەیاشە چیت دەکرد؟ هەی بەدبەختی ناچیزە چ کارێکت پێی هەبوو؟ هەر ئێستا هەڵت دەلووشم.

بێوەژن گاڵتەجاڕییانە وەڵامی دایەوە:

– خۆ گەچ نیم بمخۆیت؟

وایگوت و زوو بەزوو چووە نێو خەڵکەکە و لە لای پیاوە کەتە و ئالێ بەدەستەکەوە ڕاوەستا. هەر لەو کاتەدا قەشە کە بەنێو ڕەعییەتەکەیدا هامشۆی دەکرد، بەعەزمەوە گوتی:

– ئازا بن... ڕۆڵەکانم ئازا بن! هەر ئێستا ڕیش سپییان و باوە گریگۆریس پەیدا دەبن و کۆتایی بە بەدبەختییەکانمان دێت. ئێمە بەلوتفی خودا لە چەنگاڵی مەرگ قوتارمان بووە و ئیدی هەمدیس لە خاکی هەمان ئەم سەرزەمینەدا ڕەگ دادەکوتینەوە. براکانم نەژادی ئێمە قڕی تێ ناکەوێت. ئێمە قرمان تێ ناکەوێ چونکە

نەژادمان نەمرە!

دەنگەدەنگێک بە نیشانەی شادمانی، هەنگئاسا بەرزبووەوە. ژنان یەخەی کراسەکانی خۆیان کردەوە تا شیر بدەنە منداڵەکانیان کە دەگریان. پیاوە کەتەکە ئاڵاکەی لەسەر ئەرزەکە دانا، پیرەمێردێکی تەمەن سەد ساڵە لە کاتێکدا دەستێکی بە کۆڵەپشتەکەیەوە بوو، خاچی لەسەر سینگ کێشا و بەزەردەخەنەوە گوتی:

– خودا شوکور کە هەمدیس ڕەگ دادەکوتینەوە!

هاوکات گوندنشینان لە تەواوی کۆڵانەکانی ئاواییەوە دەگەیشتن. چەند پیرێژنێکیش لە نێو خەڵکەکەدا دەبینران. سەگەکان کە ئیدی لە وەڕین وەڕس بووبوون، نزیکی خەڵکە تازە هاتووەکان ببوونەوە و بۆنیان پێوە دەکردن. ناقووس لێدەر هەروا بەگوریسی ناقووسەکەوە چەسپیو و بەتەواوی هێزی لێی دەدا و دڵی لە شادمانیدا وەتەپە کەوتبوو. ئەو شەوە، شەوێکی ڕووناک بوو. موسافیرانی لە ڕێگەوە گەیشتوو، تەماشای ئەستێرە درەوشاوەکانی ئاسمانیان دەکرد و بە دڵنیاییەوە چاوەڕێی هاتنی ڕیش سپیانێک بوون کە دەبوو چارەنووسیان دیاری بکەن. کاتێک بۆ چەند لەحزەیەک بێ دەنگی باڵی کێشا، دەنگی خورەخوری چالاکانەی ئاوێک کە بەنێو بەردەکانا دەڕۆیشت، هاتە گوێ. ئاغا بەبیستنی دەنگی ئاوەکە گوتی:

– هێی کاپتنی نارەسەن! جامەکان پڕ بکەوە کە ئاو پێ و قەدەمی خێرە. وەرە بخۆینەوە تا بێدار نەبینەوە! کاتێ ئەم ڕۆمییانە بەربوونە یەکتری، خەبەرم کەوە تا بەقامچییەوە بچمە وێزەیان.

– ئارام بە ئاغا گیان! باشە خەبەرت دەکەمەوە. من خۆم چاودێری دەکەم.

– بە میراخوریش بڵێ بەشەیپوورەکەیەوە ئامادە بێت. دەشێ پێویستمان پێی بێت. هێی هەتیو! سەبیلەکەم بۆ داگیرسێنە.

مناڵە تورکەکە سەبیلە درێژە سەر کارەبایەکەی بۆ داگیرساند. ئاغا لە کاتێکدا کە چاوانی خۆی لێک نابوو، مژێکی لێ دا و لە هەمان حاڵی تلیسانەوەیەدا، سەبیل بەدەست و سوراحی لە بەیندا و مناڵەی تورک لە لایەوە، هێور هێور خۆی بە نێو بەهەشتەکەی خۆیدا کرد.

مانۆلیۆس بە هەناسەبڕکێوە گەڕایەوە و لە هەمان ئەو کاتەدا کە باسکی

دەکردەوە، هاواری کرد:

– بچنە ئەولاوە، قەشە هات!

پیاوان بەیەک گوڕم لە جێگای خۆیان هەستان و ژنانیش بەهەناسە هەڵکێشانەوە سەریان هەڵبڕی. جارێکی تر ئالێ لە پاڵ قەشەدا بەرزکرایەوە و پیرەمێردانی ئەیکۆنی قەدیسان بەدەست لە یەکەم ڕیزدا ڕاوەستان. باوە فوتیس خاچی کێشا، بێ جووڵە چاوەڕێ و لە دڵەوە گوتی: "خودایا شوکور!"

میکلیلیسیش کە گەڕابووەوە، چووە نزیک مانۆلیۆس و گوتی:

– باوکم نووستووە و پرخە پرخێتی. نەمتوانی بێداری بکەمەوە. هێندەی خواردووە هەرچی هەوڵمدا خەبەری نەبووەوە. هەر گوێی لە دەنگیشم نەبوو. ئیدی منیش گەڕامەوە.

کۆستانتیسیش دڵتەنگ و خەمبار هاتەوە:

– ئەم پیرە نارەسەنە ڕێوییەکی فێڵبازە! بۆنی کردبوو کە ڕەنگە ئەمە فێڵێک بێ بۆیە وای پیشاندا کاری هەیە و ناتوانێت بێت. پاشانیش گوتی: ئەگەر دەمانەوێ خێر بەو برسییانە بکەین ئەوا ئامادە نییە یەک فلس بدا و لەخۆڕا بۆ ماڵەکەی نەچین چونکە دەرگامان لێ ناکاتەوە.

یاناکۆس دوایین کەس بوو کە گەڕایەوە:

– مامۆستا خەریک بوو وەرەقەی تاقیکردنەوەی مناڵانی تەسیح دەکرد و وەڵامی دامەوە: هەر کاتێ کارەکەی تەواو بوو دێت. هەروەها گوتی: بەهەر بڕیارێک کە باوە گریگۆریس دەیدات، قاییلە.

مانۆلیۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا و بەچرپە گوتی:

– ئەمەش پیاوە قوڕمساخەکانی ئاوایی! یەکێک نوستووە، یەکێک سەرخۆشە. یەکێک وەرەقە تەسیح دەکا و ئەو پیرەمێردە پیسکەیەش لە ماڵەکەی نایەتە دەرێ و لەسەر پارەکانی تلیساوە. بەڵام بەهەرحاڵ هەر ئێستا باوە گریگۆریس سەروکەللەی پەیدا دەبێت. من متمانەم بەو هەیە. ئەو زمانی خودایە و بەکەلامی خودا دەپەیڤێ!

لەم ساتەدا هاواری تاساوی ژنێکی لاواز، ئێسکن و شین هەڵگەڕاو لە نێو خەڵکەکەدا بەرزبووەوە و زوو بەزوو سەری بەسەر سینگیدا کەوت. ئاخر ئەو سێ ڕۆژ

بوو هیچی نەخواردبوو، لەبەرئەوەی لە خێزانێکی خواپێداو بووە، بڕست و توانای لە دەست داوە و ئیدی وا گیانی دەدا. ژنان چواردەوریان داو و لێکدا لێکدا باوەشێنیان دەکرد، دڵیان دەدایەوە و دەیانگوت:

– ئازا بە دیسپینیۆ ئازا بە... ئێمە گەیشتووینەتە گوندێکی پڕ بەرەکەت و ڕۆیشتوون خواردنمان بۆ بێنن تا گیانمان وەبەردا بێتەوە. ئارامت هەبێ!

بەڵام ژنەکە سەری لەقاند و چاوە بێ تینەکانی داخران. هەر لەو کاتەدا هاواری شادمانی لە نێو خەڵکە لێقەوماوەکەوە بەرزبووەوە:

– وا هات! واهات!

ئاغا بەهاواری خەڵکەکە، پێڵووە قورسەکانی هەڵبڕی، پرسی:

– کاپتن، کێ هات!

– ئاغا گیان، من پێم گوتی لەخۆڕا خۆتان نارەحەت مەکەن. بۆچ دەتەوێ لە بەهەشتەکەی خۆت بێیتە دەرێ؟ من چاودێری دەکەم، هەر کاتێ پێویست بوو ئەوا خۆم خەبەرت دەکەمەوە. وابزانم ئەوە باوە گریگۆریسە هات.

ئاغا پێ کەنی:

– بۆ لە نێو ئەم جەماعەتە لە پەلوپۆ کەوتووەدا، قەشەش هەیە؟

کاپتن لە کاتێکدا کە هەمدیس جامەکەی پڕ دەکردەوە، وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ، قەشەیەک هەیە.

– کەواتە با بەتەواوی زەماوەند بگێڕین. ئێستا بەچاوی خۆت دەبینیت کە هەردوو قەشە چۆن بەردەبنە یەک. باوەڕ بکە قەشەکان ڕێک هەر دەڵێی ژنن. ئەوانیش قژی خۆیان درێژ دەکەن و کاتێ بەردەبنە یەک، قژ بەسەری یەکدییەوە ناهێڵن. ئەدی میراخوڕ لە کوێیە؟ برۆ پێی بڵێ بچێتە خوارەوە و پێیان بڵێ بەرزتر هاوار بکەن تا منیش گوێم لە قسەکانیان بێت.

لەم کاتەدا، پانایۆتیس جارێکی تر چووە نزیک بێوەژن، بەسەریدا چەمایەوە و تێیخوڕی:

– مەگەر پێم نەگوتیت دەتکەمە یەک پاروو هەی شەیتان؟ بۆچی چوویتەتە نێو ئەو هەمموو پیاوەوە؟ زووکە، بۆ ماڵەوە بگەڕێوە! گۆڕت ون کە. منیش هەر ئێستا دێم!

بێوەژن سەرێکی بەلایدا وەرگێڕا و شێلگیرانە هاواری کرد:

– مەگەر دڵت نییە؟ بەدبەختی مەسیحیان دەبینیت و نارەحەت نابیت؟ بەزەییت بەم خەڵکە بێ داڵدە و برسییەدا نایەتەوە؟

وایگوت و ڕووی وەرگەڕاند. بەڵام چونکە بەرگەگرتنی جنێوی بەلاوە دژوار بوو، بۆیە جارێکی تر ڕووی تێ کردەوە و هاواری کرد:

– هەی یەهوزا!

وایگوت و زوو بەزوو خزایەوە نێو پەنابەرەکان. پانایۆتیس هەستی کرد ئەرز لە ژێر پێیدا دەلەرزێ و وەک کەسێک کە خەنجەر ڕۆبەرنە دڵیەوە، سەری کەوتە سەرەسووڕێ. دەسکی ئالاکەی گرت و بە دەمی کراوە و پشتی چەماوەوە ئارامی گرت تا بەڵکو ئەرز لە لەرزین بکەوێ و بتوانێت ڕێ بکات.

دەنگێکی هاوارئاسا، لە هەموو لایەکەوە بەرزبووەوە:

– هات! هات! باوە گریگۆریس هات!

ئیدی دوا جار پەنابەران چاویان بە قەشە کەوت. قەشە باڵابەرز و ڕەفتار و جووڵەی ئەشرافییانە وەدیار دەکەوت، ئاخر ئەو نوێنەری خودا بوو لە گوندی لیکۆڤریسی، دەڕۆیشت تا بەو جبە ئاوریشمینە سوورە و پشتوێنە ڕەش و خاچە گەورە زیوینەوە کە بەسەر ورگە هەڵئاوساوەکەیەوە دەدرەوشایەوە، لەگەڵ خەڵکە برسییە لێقەوماوەکەدا بئاخڤێ.

پیاوان و ژنان کەوتنە سەر ئەژنۆ و قەشەی لەڕ و لاوازیشیان باسکی کردەوە و چووە پێشێ تا هاوپیشە خڕتۆڵەکەی لە ئامێز بگرێت. بەڵام ئەم بەبرۆ هەڵبڕینێک و بەئاماژەی دەستە گۆشتنەکانی لە جێگەی خۆیدا ڕایوەستاند. ئەوسا سەرنجێکی توندی لە چواردەوری خۆیدا و هەمدیس چاوێکی بەحەشاماتی برسییانی بێ داڵدەدا گێڕا و لەبەرئەوەی تامی ئەوە لە زاریدا ناخۆش بوو، بۆیە بەنەغمەیەکی سارد و بێ ڕۆح پرسی:

– ئێوە کێن؟ بۆچی ماڵ و ژیانی خۆتان جێ هێشتووە. بۆچی بۆ ئێرە هاتوون؟

بەبیستنی ئەو قسانە، ژنان بێ دەنگ بوون. منداڵان خۆیان بەداوێنی دایکانیاندا هەڵواسی و سەگەکان هەمدیس کەوتنە وەڕین. کاپتنیش لە بانیژەکەوە چاودێری

دەکرد و گوێی ڕادەدێرا . قەشـەی پەنابەران بەنەوایـەکی ئارام بەڵام پڕ لە ورە وەڵامی دایەوە:

– باوە، من باوە فۆتیس، قەشەی گوندی دوورە دەستی (قـەدیس ژۆرژ)م. ئەمانەی دەیانبینیت خودا بەمنی سپاردوون. تورک ئاگری لە گوندەکەی ئێمە بەردا ، ئێمەیان لە ئەرزی خۆمان ڕاونا و هەر کەسێکمانیان بەردەست کەوت، کوشتیان. ئێمە تەنیا توانیمان بەنرخترین کەلوپەلمان هەڵگرین و ڕاکەین. مەسیح خۆی هەنگاو بەهەنگاو ڕێنوێنی کردین و هەنووکەش بەدوای سەرزەمینێکی نوێوەین تا بتوانین تیایدا ستار بگرین....

گەرووی وشک بووبوو، وشەکان بەدژواری لێیەوە دەهاتنە دەرێ. بۆ چەند ساتێک بەبێ دەنگی مایەوە، ئەوسا قسەکانی درێژە پێ دا:

–... ئێمەش وەک ئێوە مەسیحین. ئێمەش گرێکین. واتە لەو نەژادە باڵایەین کە نابێت قڕی تێ کەوێ!

کاپتن کە لە بانیژەکەوە دانەویبووەوە، بەبیستنی نەوای وشک و باوەڕبەخۆبووانەی قەشە کە تا دەهات پڕ خرۆشتر دەبوو، سەرخۆشی لە سەریدا دەپەڕی و زەینی بێدار و بێدارتر دەبووەوە. بەخۆی گوت: "بەڵێ، ئەویش چ نەژادێکی جەنگاوەر! چ نەژادێکی دلێر! ڕێک هەروەکی مارێکی حەوت سەر کە لە هەر سەرێکی بدەیت، سەرەکەی تری دەردەهێنێ!" ئەوسا مێزەرە هەڵماوییەکەی لەسەری کردەوە، لە تەشتی ئاوە ساردەکەدا خوساندی، هەمدیس لە سەریەوە پێچایەوە و ئیدی سوکنایی بەدڵیدا هات.

باوە فوتیس فەرماندەرانە درێژەی بەقسەکانی دایەوە:

– ئێمە قڕمان تێ ناکەوێت! هەزاران ساڵە دەژین و هەزاران ساڵی تر بەزیندوویی دەمێنینەوە.

کاپتن تۆفان هەروا لەگەڵ خۆیدا ورتە ورتی بوو: "سڵاو لە تۆ باوە! بەڕاستی ڕابەرێکی گەورەیت! چ شۆرێک، چ گەرموگوڕییەک، چ شەهامەت و ئازایەتییەک! بەڕاستی قسەکەی تۆیە... بەڵێ ئێمەی گرێکی خاوەن نەژادێکی نەمرین. ڕیشەکێشمان دەکەن، دەمانسووتێنن، سەرمان دەبڕن، بەڵام هەمدیس سەر

دەردێنینەوە! لەبەرئەوەی یەکسەر پەیکەر و کۆڵەگە و دار و کاسە و گۆزەکانمان کۆ دەکەینەوە و ئینجیل بەدەست، دەکەوینەوە ڕێ تا لە جێگایەکی تردا ڕەگ داکوتین."

چاوانی پڕ لە فرمێسک بوون، لەناکاوێکڕا بەتەواوی جەستەیەوە، بۆ خوارەوە دانەویەوە و هاواری کرد:

– سڵاوت لێ بێت باوە فوتیس!

سەرگەلێک لێرە و لەوێی گۆڕەپانی ئاواییدا بەرەو لای بانیژەکە وەرگەڕان، بەڵام هاوارەکەی کاپتن لە نێو ئەو گریانەدا ڕەوییەوە کە کاریگەری قسەکانی قەشە ورووژاندبووی. ژنان بە وەبیرهاتنەوەی ماڵە سووتێنراوەکانیان کەوتنە شیوەن و مناڵان بەیادی نانێک کە بەر لەوە خواردبوویان، دایانە قوڵپی گریان.

بەڵام کاتێک باوە گریگۆریس دەستە قەڵەوەکەی هەڵبڕی، ئیدی گریان و ژاوەژاوەکە نیشتەوە:

– ئەوەی لە جیهاندا ڕوودەدات نیشانەی ئیرادەی پەروەردگارە. ئەو خۆی چاوی لە ئەرزە و تەرازوویەکی پێیە کە خێر و شەڕمان کێشانە دەکات. ئەوە خودایە کە بەرەکەتی بەخشیوەتە لیکۆڤریسی و گوندەکەی ئێوەشی تازیەبار کردووە. ئەو خۆی دەزانێ ئێوە چ گوناهگەلێکتان کردوون!

کەمێک بێ دەنگ بوو تا پەنابەران پەی بەقووڵایی وشە قورسەکانی ببەن. ئەوسا جارێکی تر دەستی هەڵبڕی و بەنەوایەکی توند و گرژ درێژەی بە قسەکانی دا:

–... لەگەڵ تۆمە باوە. ڕاستییەکەی بڵێ! ددانی پێ دانێ! چ گوناهێکتان کردووە کە دووچاری سزایەکی ئاوا بوون؟

باوە فوتیس بەددان بەخۆداگرتن، تووڕەیی خۆی خواردەوە و وەڵامی دایەوە:

– باوە گریگۆریس منیش نوێنەری پەروەردگارم. منیش کتێبی پیرۆز دەخوێنمەوە. منیش جامی خوێن و گۆشتی عیسا بەدەستەوە دەگرم. بتەوێت و نەتەوێت منیش ڕێک هەروەک تۆم. هەڵبەتە تۆ دەوڵەمەندی و من هەژار. تۆ بۆ لەوەڕاندنی ڕەوەکەت چەمەنزاری سەوزت هەیە و منیش وەک ئەوەی دەبینیت یەک بست ئەرزم نییە تا لەسەری بسرەوم. بەڵام بەوەشەوە ئێمە هەردووکمان لەبەر بارەگای خودادا یەکسانین و چ باشتر کە من لەبەرئەوەی برسیم، لە پەروەردگارمەوە نێزیکترم.

کەواتە ئەگەر دەتەوێت وەڵامت بدەمەوە ئەوا دەنگت نزم بکەوە!

باوە گریگۆریس تیاما. ئەویش هەستی دەکرد تووڕەیی گوشار بۆ قەفەسەی سینگی دێنێ، بەڵام ددانی بەخۆیدا گرت. چونکە حاڵی بوو لەوەی کە بەلاڕێدا ڕۆیشتووە و تەواوی گوندنشینانی شاهیدی دیمەنەکە، لایەنی قەشەی بێگانە و خوڵق ئاگرین و کۆستکەوتوو دەگرن. بۆیە ئارام و میهرەبان گوتی:

– باوە بدوێ. بڵێ چیتان بەسەر هاتووە. خودا گوێی لێمانە. خەڵکیش گوێیان لێمانە. ئێمەش وەک ئەنگۆ مەسیحین و گریکستانی. ئێمە بۆ ڕزگاری ئەم خەڵکە کە تەواوی ئومێدیان تۆیت، ئەوەی لە تواناماندا بێ و تەنانەت زیاتر لە توانای خۆمان، درێغی ناکەین.

قەشەی بێگانە زوو بەزوو وەڵامی دایەوە:

– باوە گریگۆریس، ئێمە لە ئاواییەکانی خۆمان زۆر شتمان لە بارەی تۆوە ژنەفتووە و ئەوا ئێستاش تۆ لە نزیکەوە دەبینین و ستایشت دەکەین. گوێ لە قسەکانت ڕادەدێرین و بەقسەکانت هێزمان تێ دێ. پرسیت چیمان بەسەر هاتووە! گوێ بگرە تا پێت بڵێم. ئێوەش ئەی ڕیش سپییان کە ئامادە نەبوون بۆ دیدارمان بێن و ئەی مەسیحییانی لیکۆڤریسی، ئێوەش گوێم بۆ ڕادێرن!

مانۆلیۆس کە دڵی بەتوندی وەتەپە کەوتبوو، ڕووی لە سێ هاوڕێکەی کرد و بەورتە ورتەوە گوتی:

– با بچینە نزیکتر تا باشتر بژنەفین و باشتر ببینین.

کوستانتیس گوتی:

– مانۆلیۆس، منیش دەبێ بەو جۆرە بم تا بتوانم ڕۆڵی ژاکی حەواری بەرجەستە بکەم.

یاناکۆس گوتی:

– منیش بەرجەستەکەری پەترۆسی حەواری ..

قەشە چیرۆکەکەی خۆی بێ پێشەکی و بەپەلە دەست پێ کرد. وەک بڵێی غەمی ئەوەی بێ نەبا یادەورەییە تاڵەکانی ڕابردوو، زامەکانی دڵی بهێننەوە سۆ. کاتێک لە یادەوەرییەکەوە دەچووە سەر یادەوەرییەکی تر نەوای دەنگی دەلەرزی. وەک بڵێی

وشەکان لەمیانەی ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ڕووداوەکاندا، هەڵبێن:

– ڕۆژێکیان هاوارێک لەسەر سەربانەکانی ئاوایی بەرزبووەوە: "وا سوپای گریکستان هات! لە دوورەوە سەربازەکان دەبینین!" من زوو بەزوو هاوارم کرد: "ناقووسی تایبەت بەجێژنی زیندووبوونەوە بهێننە زرینگە و هەمووتان وەرن بۆ کڵێسا تا قسانتان بۆ بکەم. بەڵام بەر لەوە خەڵکی بەهەڵەداوان بۆ گۆڕستان دەچوون و بەپاچ و خاکەناز، خۆڵی قەبرەکانیان هەڵدەدایەوە و هەر کامیان لەسەر گۆڕی باوکی هاواری دەکرد: "باوکە، هەستە ئەوا گریکییەکان هاتوون و خەریکن دەگەنە ئاوایی!" هەمووان چرایان لەسەر خاچەکانیان داگیرساند و شەرابیان بەسەر گۆڕی مردووەکانی خۆیاندا دەکرد تا زیندوو ببنەوە. ئیدی دواجار هەمووان بۆ کڵێسا هاتن و من لەسەر مینبەرەوە هاوارم کرد: "برایان، جگەرگۆشەکان، ئەوا گریکییەکان هاتوون و کات و شوێن بوونەتە یەک. هەمووان لە ژن و پیاو چەک هەڵگرن تا تورک بەرەو بنی دۆزەخ ڕەوانەکەین!"

مانۆلیۆس بەگوێی قەشەدا چرپاندی:

– باوکە هێواشتر بدوێ، هێواشتر! ئاغا لە بانیژەکەوە گوێی لێیە.

ڕێک لە هەمان لەحزەدا ئاغا لە جێگاکەی ڕاچڵەکی و گەرچی گێژ و خەواڵوو بوو، بەڵام لە قسە خرۆشێنەرەکەی قەشە بەخۆیدا هاتەوە و نەڕاندی:

– هێی کاپتنی ناپاک، ئەم قسە سەیرانە چ بوو گوێم لێ بوو؟

– ئاغا، گوتم لەخۆڕا خوڵقی خۆت شلوێ مەکە. بنوو. خۆم بەچوار چاو چاوەڕێم!

– ئەی پیری خەڵەفاو! گەرچی خەوم دێت.... بەڵام ئەگەر کاری ئەم دوو قەشەیە بەجنێو و لێک بەربوون گەیشت ئەوا خەبەرم کەوە تا بەقامچی بچمە خزمەتیان و ئارامیان بکەمەوە...

پاشان ڕووی کردە یوسفۆکەکەی و گوتی:

–... یوسفۆکەکەم وەرە. وەرە هێور هێور بنی پێم بشێلە تا خەوم لێ بکەوێت.

ئەم جارەش پێڵووە قورسەکانی بەسەر یەکدا کەوتن. باوە فۆتیس دەنگی نزمتر کردەوە:

– ئێمە ئەو چەکانەمان دەرهێنان کە لە ژێر سایپیتەی ماڵەکانمان حەشارمان

دابوون. تەنانەت خۆشم یەک ڕیز فیشەکم لەسەر خاچەکەم بەست و پاشان هەمووانم لە گۆڕەپانێکدا کۆکردنەوە و گوتم: "ڕۆڵەکانم، بەر لە حەرەکەت با پێکەوە سروودی میللی گریکلاند بڵێین..."

کە قسەکانی باوە فۆتیس بێرە گەیشت، ڤیروسیای لە هەموو شتێک کرد و جارێکی دی دەنگی لێ هەڵبڕی:

–... ئێسکی پیرۆزی نەژادی گریکییان ...

ئەمجارە یاناکۆس بەهێواشی گوتی:

– هێواشتر باوە، هێواشتر...

بەڵام ڕێک لەو کاتەدا دەنگە گڕەکەی کاپتن لە بانیژەکەوە دەنگی دایەوە:

–... وەک هەمیشە جڵەو نەکراو، سڵاو، سڵاو ئەی ئازادی!

ئاغا وەک بڵێی مێشوولەیەک بەگوێچکەیەوە بدات، موچوڕکەیەکی پێ داهات، بەڵام هەمدیس خەوی لێ کەوتەوە. گوندنشینانی ئامادە لە گۆڕەپانەکەدا بەسەرسوڕماوی سەریان هەڵبڕی و تەماشای بانیژەکەیان کرد. بەڵام کاپتن گەڕابووەوە شوێنەکەی و بەسەر باڵشتەکەدا تلیسا و لە کاتێکدا جامەکەی پڕ دەکردەوە، بەورتە ورت گوتی:

– لە چاوی تۆ ئەی گریکلاندی پیرۆز! دواجار ئەوە تۆیت کە دنیا هەڵدەلووشیت!

کوستانتیس گوتی: کاپتن تۆفان مەستە و با خۆی بەچارۆکەکانیدا کردووە. ناشێ بچێ حەوت تیرەکە لەبەر پشتوێنی ئاغا دەربێنێ و مێشکی بپژێنێ! ئەو کات وای بەحاڵمان!

میکیلیس ورووژا و گوتی:

– بەدۆزەخ! قسەکانی ئەم قەشەیە خەریکە بەمۆخی ئێسکمدا ڕۆدەچێت.

مانۆلیۆس کە قسەکانی باوە فۆتیس کاریان تێ کردبوو، گوتی:

– بێ دەنگ بن! لێ گەڕێن گوێم لێ بێ چ دەڵێت.

باوە گریگۆریس لە حەژمەت تووڕەیی، لێکدا لێکدا پیشی دەخواردەوە، بەخۆی دەگوت: "ئەم قەشە شڕپۆشە خەریکە لە تاری دڵەکان دەدا و ئاشووب دەنێتەوە. دەبێ بەهەر تەرزێک بووە لە قەڵەمڕۆی خۆم وەدەرینێم..."

هەر بۆیە و هەڵبەت بەنەوایەک لە نیشانەی هاوخەمی، گوتی:

– بەردەوام بە باوە، بیگێڕەوە. بۆچی بێ دەنگ بوویت؟ ئێمە هەموومان گوێمان لێتە.

باوە فۆتیس هەناسەیەکی هەڵکێشا و بەگلە و گازندەوە گوتی:

– بیگێڕمەوە؟ باوە داوام لێ مەکە ئەو دوای ڕووداوەکە بگێڕمەوە. ئەوەی لە قەفەسەی سینگمدایە بەرد نییە، بەڵکو دڵە و دەشکێت...

چاوانی فرمێسکیان تێ زا و قەهر گەرووی گرت. کاپتن تۆفان هەمدیس بەسەر بانیژەکەدا نەوییبووەوە، فرمێسکی چاوانی بەخاولییە تەڕەکەی سڕی و بەچرپە گوتی:

– نەفرەت لە شەیتان! تافی جحێڵی خۆمم دێتەوە بیر.

باوە گریگۆریس گوتی:

– ئەوەی ڕوویداوە ئیرادەی پەروەردگار بووە و نابێ ناشکور بیت باوە! ئاخر ناشکوری گوناهێکی گەورەیە...

باوە فۆتیس ئارامی خۆی بەدەست هێنابووەوە، هاواری کرد:

– ناشکوری ناکەم و هیچ ترسێکیشم نییە. ئاخر ئێمە نەمرین. هەنووکە دڵم دووبارە هاتووەتە کوڵ و ئامادەم گێڕانەوەی چیرۆکەکەمان درێژە پێ بدەم. دەستەیەک لە سەربازەکانی ئێمە بەدەستی تورکان هەتک کران و دەستەیەکی تر ڕایانکرد. ئێمە ماینەوە و تورک. بەڵێ، تورک دووبارە گەڕانەوە و بەعادەتی خۆیان کوشتینیان و سووتاندیانین و لاقەیان کردین. ئەوەی مایەوە ئەمانەن کە ئێستا لە بەردەم ئێوەدا کەوتوونەتە سەرچۆک. ئەی مەسیحییەکان، برایان، زۆرترینی ئەم کەسانە ژن و منداڵن و پیاویان زۆر کەم تێدایە. ئێمە پەیکەری قەدیسان و ئاڵای قەدیس ژۆرژ و ئەوەی کە لە توانامان‌دا بوو هەڵمانگرت و کۆچمان دەست پێ کرد و من لە پێشی هەمووانەوە کەوتمە ڕێ. هەنووکە سێ مانگە ئاوارەی شاخ و داخ بووین و لەگەڵ برسێتی و نەخۆشیدا دەجەنگین. زۆربەمان لە پێ کەوتن و بەخاکمان سپاردن، بەڵام هەروا ڕێی خۆمان گرتەوە بەر. ئێمە شەوانە ماندوو و مردوو ڕۆژ دەکەینەوە و منیش کە هەمیشە ورە دەدەمە خۆم، سەرەتا ئینجیلم بۆ دەخوێندنەوە و لە بارەی خودا و گریکلاندەوە بۆیان دەدوام و پاشان دوای ئەوەی کە هەموومان

سەبووریمان دەهاتەوە، هەمدیس دەکەوتینەوە ڕێ. بە ئێمەیان گوتبوو لە جێگایەکی دوورەدەست و لە بناری کێوی ساراکینادا، گوندێکی بەبەرەکەت بەخەڵکێکی میهرەبان و خێرەومەندەوە هەیە کە ناوی لیکوڤریسییە. ئێمەش بیرمان کردەوە کە لەبەرئەوەی ئێوە مەسیحی و گرێکیستانیین و ئەمبارەکانتان پڕ لە خۆراک و دانەوێڵەیە و ئەرزێکی زۆری قاقڕتان هەیە، لێ ناگەڕێن لە برسانا بمرین. هەربۆیە ڕوومان لە ئێوە ناوە. کەواتە سڵاوی من لە ئێوە بێت ئەی برا مەسیحییەکانی لیکوڤریسی!

پاشان ئارەقەی تەوێڵی سڕی، خاچی کێشا، دانەوێوە و ماچی ئەو ئینجیلە قورسە بەرگ زیوینەی کرد کە بەسینگی خۆیەوە نووساندبوو، لە کاتێکدا کە ئینجیلەکەی بۆ ژوور سەری هەڵدەبڕی، گوتی:

– ئێمە جگە لەم ئینجیلە، چ ئومێد و سەبوورییەکمان نییە!

فرمێسک چاوانی پۆشیبوو. ئامادەبووان لە گۆڕەپانەکە لەرز دایگرتبوون. مانۆلیۆس گێژ و مەنگ پاڵی بە یاناکۆسەوە دابوو. میکیلیس بەتووڕەیی تەڵە مووی سمێڵە ڕەشەکەی هەڵدەکێشا و هەوڵی دەدا بەر بەفرمێسکەکانی بگرێت. تەنانەت پانایۆتیس کەوتبووە گریان و میهرەبانانە لە پەنابەرەکانی دەنۆڕین. بێوەژنەکەش لە حاڵی مەسیحییەت و گرێکلاند، لە حاڵی پیاوان و ژنانێک کە دەوراندەوریان دابوون، دەنۆڕی و فرمێسکی بۆ گوناه و کار و کردەوەی ناشایستەی خۆی هەڵدەڕشت. کاپتن تۆفان لە ترسی ئەوەی نەبا ئاغا بێدار بێتەوە، دەستی گرتبوو بەدەمیەوە تا هەنسکی گریان لە گەروویدا بتاسێنێ. تەنیا دوو قەشەکە نەدەگریان. یەکێکیان بەو هۆیەی کە چیدی ئەو هەموو ڕەنج و بەدبەختییە چ فرمێسکێکی بۆ نەهێشتبووەوە و ئەوی تریشیان بەو هۆیەی کە قووڵ لە غایلەی ئەوەدا بوو تا ڕێگەیەک بدۆزێتەوە خۆی لە شەڕی ئەو هەموو برسییە و پێشەواکەیان، کە بە قسە ئاگرینەکانی هێزی دەدایە دڵ، ڕزگار بکات.

باوە فۆتیس کەمێک ئارامتر گوتی:

–... هەندێک کەس لە ئێمە نەیانتوانی ئێسک و پروسکی باو و باپیرانی خۆیان لە گۆڕەکان بهێننە دەرێ و لەگەڵ خۆیاندا بیهێنن تا لە ژێر خاکی گوندە نوێکەماندا بینێژین. لەم پیرەمێردە تەمەن سەد ساڵەیە بنۆڕن! سێ مانگی تەواوە ئێسک و

پروسکی باپیرەی بەکۆڵەوەیە.

بەڵام باوە گریگۆریس بڕستی لێ بڕا و دڵپاکانە گوتی:

– زۆر باشە باوە. هەرچیت گوت ڕاستە! باشە ئێستا ئێمە چ بکەین؟

باوە فۆتیس وەڵامی دایەوە:

– ئێمە ئەرزمان گەرەکە. ئەرزێک کە بتوانین تێیدا جێگیر ببین. ئێمە بیستوومانە ئێوە ئەرزی قاقڕتان هەیە. ئەوانە بدەنە ئێمە تا بیانکێڵین. ئێمە تیایاندا کشتوکاڵ دەکەین و کار دەکەین و بۆ خێزانەکانمان نانیان لێ دابین دەکەین. بەڵێ باوە، ئەمە ئەو شتەیە کە ئێمە لە ئێوەی داوا دەکەین.

باوە گریگۆریس لە ژێر لێوەوە قروسکەیەکی وەک قروسکەی سەگی پاسەمەڕی کرد و بەخۆی گوت: "ئەم سواڵکەرە برسییانە بەچ جورئەتێک دەیانەوێ بێنە نێو پشتیری مەڕەکانی منەوە؟" ئەوسا ئارام دەستی بەڕیشە سپییەکەیدا هێنا و لە فیکرەوە چوو. بێ دەنگییەکی قورس باڵی کێشا. ژن و پیاو چاویان لە دەمی وی بوو.

ئاغا بەتووڕەیی هەستا و پرسی:

– ئەدی بۆچی بێ دەنگ بوون؟ مەگەر فەرمانم نەدابوو بەدەنگی بەرز بدوێن؟

کاپتن وەڵامی دایەوە:

– ئاغا گیان بنوو. هێشتا شەڕەکە دەستی پێ نەکردووە.

– هەی ناپاک بۆچی دەنگت دەلەرزێ؟ ناشێ سەرخۆش بووبیت؟

کاپتن چاوانی سڕی و لە ژێر لێوەوە مڕاندی:

– ئەدی پێت وایە چییە؟ عارەقە عارەق. خۆ ئاو نییە. هەڵبەت دیارە کە گرتوومی.

مانۆلیۆسی هەژار بڕستی لێ بڕا و ئازایانە سەری بەرامبەر ئامادەبووان لە گۆڕەپانەکەدا هەڵبڕی و هاواری کرد:

– باوە گریگۆریس گوێ بۆ بانگی خەڵک ڕادێرە! ئەوە مەسیحە کە لە ژێر گوشاری برسێتیدا داوای خێر دەکات.

باوە گریگۆریس کە لە تووڕەییدا شێت بووبوو، ڕووی تێ کرد و وەڵامی دایەوە:

– تۆ دەمت داخە!

ئەم جارەش بێ دەنگییەکی قورس باڵی کێشا. کۆستانتیس و یاناکۆس بۆ

پشتگیری کردن لە مانۆلیۆس خۆیان گەیاندێ و لە لایەوە ڕاوەستان. میکیلیس نارەحەت و شپرزە لێیان نزیک بووەوە. مانۆلیۆس ڕووی تێ کرد و گوتی:

– برۆ باوکت خەبەرکەوە! خۆ ئەویش دڵی هەیە و ڕەنگبێ بەزەیی بەم داماوانەدا بێتەوە. خودان تۆ خۆت بەزەییت پێیاندا نایەتەوە؟

– چۆن! بەزەییم پێیاندا دێتەوە .. بەزەییم پیایاندا دێتەوە.... بەڵام دەترسم باوکم خەبەرکەمەوە...

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– میکیلس دەبێ تەنیا لە خودا بترسیت. لە خودا، لە خەڵکی نا!

میکیلیس سوور هەڵگەڕا. ئاخر خزمەتکارەکەی بە چ جورئەتێک ئاوها چاوقاییمانە قسان دەکا؟ ڕووی دەمی لە کێ بوو؟ ئەمری بەسەر کێدا دەکرد؟ بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە، برۆی گرژ کرد و نەچووە ژێر باری ئەوەی کە بڕوات و باوکی خەبەرکاتەوە.

باوکە گریگۆریس بێ دەنگ و بێ جووڵە لە جێگای خۆیدا وشک بووبوو. زۆری بۆ خۆی دەهێنا و لە دووی پەیداکردنی وشەگەلێک بوو تا بتوانێت ئەو گورگە برسییانەی لە پشتیری مەڕەکانی خۆی پێ دوورخاتەوە. هەستی دەکرد لە نێو ڕەوەکەیدا هاتوباتێک بەرپا بووە و خەریکن لە دەستی قەلفرِ دەکەن... ئاخر دەیتوانی چ بکات؟ ئاغا بانگ بکات؟ ئەگەر چارەنووسی مەسیحیگەلێک کە بۆ بەرخۆدان دژی تورک چەکیان کردووەتە شان و بۆ بەرەنگاربوونەوەی مەرگ و مەنفا چووبوون، بەدەستی تورکێک بسپێرێت، ئاخۆ ئیتر گوندنشینان دەربارەی وی چ دەڵێن؟ ئایا دەبێ ڕیش سپییان خەبەر بکاتەوە؟ بەڵام لە نێوانیاندا تەنیا لاداسی پیر جێی متمانە بوو و بەس! ئەوانی تر.... یەکێک خودانی دڵ نەرم بوو کە هەمیشە گریانەکەی ئامادە و دوا جار قاییل دەبوو. یەکێکیشیان کاپتنی سواڵکەر تەبع بوو کە ئەویش بێ ئەملا و لا قاییل دەبوو، چونکە هیچی لە دەست نەدەدا. دوایەمینیان مامۆستا بوو کە جگە لە قسەی زل و خایلەی پووچ چ شتێکی تر لە توێشەبەرەکەیدا نەبوو، وی ناشایستەتر بوو لەوەی کە تەنانەت بتوانێت یەک دەسک یۆنجە بەسەر دوو کەردا دابەش کات.

باوە فۆتیس جامی حەوسەڵەی لێوڕێژ بووبوو، گوتی:

– باوە چ بووە؟ ئاخۆ پەروەردگار هێشتا خەریکی ڕۆشنکردنەوەی خایلەکانی تۆیە؟

باوە گریگۆریس مڕاندی:

– بەڵێ، هێشتا لە بیرکردنەوەدام. من هەم بەرپرسیارێتی خەڵکی خۆم لە ئەستۆیە و هەم دەشبێ وەڵامگۆی پەروەردگارم بم.

– هەموومان بەرامبەر یەکدی بەرپرسیارین. تۆیش نابێ بەرپرسیارێتی بەرامبەر خەڵکی خۆت لە بەرپرسیارێتیت بەرامبەر خەڵکەکەی من جیا بکەیتەوە!

ئەگەر بەتەنیا بان، ئەوا بێ شک باوە گریگۆریس هەڵی دەکوتایە سەر نەیارەکەی و دەیخنکاند. بەڵام لەو هەلومەرجەدا چی کردبا؟ بۆیە هەروا ددانی بەخۆیدا گرت. بێ دەنگی زیاد لە ئەندازە درێژ بووبووەوە و هەموو چاوەکان لێیان دەنۆڕی. دوا جار ناچار لێوی بۆ قسان هەڵێنایەوە:

– باوە گوێ ڕادێرە...

باوە فۆتیس بەشێوەیەک ئینجیلەکەی لە دەستی خۆیدا وەجووڵە خست کە گوایە دەیەوێت بیگرێتە نەیارەکەی.

– گوێم لێتە.

بەڵام باوە گریگۆریس هێشتا ئەوەی کە دەیویست بیلێ بەڕەوانی لە مێشکیدا ڕێکی نەخستبوو. ڕێک هەر لەو کاتەدا ئەو موجیزەیەی کە چاوەڕوانی بوو، ڕوویدا و دەنگی هاوارێکی وشک لە فەزادا پێچی خوارد و (دسپینۆ)ی جاحێڵ کەوتە سەر ئەرزەکە و یەکسەر گیانی سپارد. چەند کەسێک بەرەو پێشەوە ڕایان کرد تا لەسەر ئەرزەکە بەرزی بکەنەوە، بەڵام ترسا و کشانەوە دوا. ڕەنگی ڕوخساری ژنەی بەستەزمان سەوز، لێوی شین و پێ و زگی هەڵاوساو. باوە گریگۆریس دەستی بۆ ئاسمان هەڵبڕی و لە کاتێکدا کە بەزەحمەت هەوڵی دەدا شادمانی خۆی وەشارێت، هاواری کرد:

– ڕۆڵەکانم، خودا لەم ساتە پڕ شکۆیەدا وەڵامی گونجاوی خۆی دایەوە. هەمووتان باش لەم ژنە بنۆڕن. زگی پەنماوە، پێوپلی ئاوساوە و ڕوخساری یەک

پارچە سەوز بووە. ئەمە نیشانەی پەتایە!

خەڵکەکە زەندەقچوو کشانە دواوە و باوە گریگۆریس درێژەی بەقسەکانی دا:

—... بەڵێ، ئەمە نیشانەی پەتایە! ئەم بیانییانە ترسناکترین بەڵای دنیایان بەدیاری بۆ گوندەکەی ئێمە هێناوە. ئێمە ئیدی وا تیا دەچین! ئێوە دەبێ دڵی خۆتان وەک بەرد ڕەقکەن و بیر لە ژن و منداڵەکانتان بکەنەوە. ئەوە من نیم کە بڕیارێکی ئاوها دەدەم، بەڵکو ئیرادەی خودا ئاوهایە. باوە فۆتیس وەڵامی دەویست؟ فەرموون ئەوە وەڵام!

ئەوسا ئاماژەی بۆ لاشەی نێو گۆڕەپانەکە کرد و بێ دەنگ بوو.

باوە فۆتیس لە تووڕەییدا ئینجیلەکەی بەسینگیەوە دەگوشی و دەستەکانی دەلەرزین، هەنگاوێکی بەرەو لای باوە گریگۆریس ناو ویستی وەڵامی بداتەوە، بەڵام بوغز گەرووی گرتبوو.

کاپتن تۆفان بەهەڵنووتانەوە لە بانیژەکە هەستا و هەمدیس خاولییەکەی سەری تەڕ کرد. نێوچەوانی لە حەژمەت مەستی دەسووتا. خاولییەکەی توند بەدەوری لاجانگەکانیدا پێچا و ئاو لە گۆنای چرچ و چەناگە و سینگی ڕووت و هەتاوبردووی ڕژایە خوار و دوای ئەوەی کەمێک بەخۆیدا هاتەوە، لە ژێر لێوەوە مڕاندی:

— ئاه! هەی پیرە کەمتیاری ڕیشن! ئەی قەشەی نەفرەتی! دوا جار ئیشی خۆت کرد و قەشەی داماوی غەریبەت بەدەمدا خست! هەی ناڕەسەن، شەرم ناکەیت بەوانە دەڵێیت پەتایان گرتووە؟... بەڵام من لێ ناگەڕێم هەرچی دڵت دەخوازێت بیکەیت. نا، ناهێڵم! هەر ئێستا دێمە خوارەوە و لە نێوەڕاستی گۆڕەپانەکەدا هاوار دەکەم درۆ دەکەیت. ئەی درۆزنی بێ شەرم! منیش یەکێکم لە ڕیش سپییانی ئەم ئاواییە و قسەم دەخوات.

پاشان هەستایە سەرپێ، بەهەڵانگاوتنەوە بەرەو لای دەرگاکە ڕۆیشت و بەپێلەقەیەک کردیەوە. تاوێک لەسەر پێپلیکانەکان ڕاوەستا. خانوو و هەرچییەک لەناویدا بوو دەسووڕایەوە. وەک بڵێی تۆفانێکی گەورە هەستابێ. چرای پێپلیکانەکان، تفەنگی هەڵواسراو بەدیوارەوە، قەمەی گەورە و میراخورێک کە لە بەردەرگاکە دەستەوئەژنۆ خەوی لێ کەوتبوو، هەر هەمووی دەسووڕانەوە. دەستی

بەشیشی پێپلیکانەکەوە گرت و هەنگاوی هەڵێنا. وەک بڵێی بە حەواوە بێت، پێپلیکانەکان وەک شەپۆل بەرز و نزم دەبوونەوە. ژێر پێی بەتاڵ و بەسەردا کەوتە خوارەوە و دەنگی کەوتنەکەی، گرمەئاسا ماڵەکەی لەراندەوە.

ئاغا ناکاو لە خەو ڕاپەڕی، هاواری کرد:

— هێی کاپتن، چ بووە، ئەوە کێ بوو کەوت؟

ئەوسا لە تاریکایی شەودا دەستی بەهەردوو لادا گێڕا و چواردەوری خۆی گەڕا. کەسی نەبینی. ویستی هەستێ بەڵام بەسەر باڵشتەکانی پاڵ منداڵە تورکەکەداکەوت کە بنێشت لەدەمدا خەوی لێ کەوتبوو، کە دەستی بەر جەستەی گەرم و بۆنخۆشی یوسفۆک کەوت، زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی:

— یوسفۆک، ئەوە نووستوویت؟

وایگوت و سەری نایە سەر سینگە نەرم و گۆشتنەکەی یوسفۆک و چاوی لێک نا و ئیدی بۆ دنیای وەنەوز ڕۆچوو.

لە گۆڕەپانی گوند، باوە گریگۆریس ئەم جارەش نەوای قسەکانی ئارام کرد و گوتی:

— باوکە، دڵی هەموومان بە بیستنی ڕەنجی ئێوە هاتە ژان و خۆت بینیت کە چۆن هۆن هۆن گریاین. ئێمە هەموومان ئامێزمان کردبووەوە تا پێشوازیتان لێ بکەین، بەڵام پەروەردگار خۆی ڕوحمی پێ کردین و زەنگی خەتەری بۆ لێ داین. برایان، ئێوە نەخۆشیتان پێوەیە. بڕۆن و خۆتان بە پەروەردگاری دنیا بسپێرن و مەهێڵن گوندەکەی ئێمەش دووچاری غەم و کەسەر بێت!

بە بیستنی ئەو قسانە، ناڵە لە دڵی پەنابەرانەوە بەرز دەبووەوە. ژنان شیوەنیان دەکرد و لە سینگی خۆیان دەدا و پیاوان ناباوەڕانە چاویان لە قەشە بڕیبوو. خەڵکی لیکوڤریسی زەندەقچوو لەو جەستە وشک هەڵاتووەیان دەنۆڕی کە لە نێوجەرگەی گۆڕەپانی گوندەکەیاندا کەوتبوو، وردە وردە کەوتنە ورتە ورت:

— بڕۆن! لێرە بڕۆن! بڕۆن!

پیرەمێردێک نەڕاندی:

— زووبکەن بچن بۆرەک بێنن و بەسەر لاشەی ئەم ژنە پەتاگرتووەیەدا بدەن تا

هەوا پیس نەبێت!

بەڵام باوە فۆتیس هاتە پێشەوە:

– برایان مەترسن. ئەمە ڕاست نییە. باوەڕ بە قسەی ئەم قەشەیە مەکەن. ئێمە هەڵگری هیچ جۆرە نەخۆشییەک نین. ئێمە تەنیا برسیمانە و ئەم ژنەش لە برسا مردووە. سوێند دەخۆم!

ئەوسا ڕووی بۆ لای باوە گریگۆریس وەرچەرخاند و نەڕاندی:

– ئەی قەشەی زگ تێری ورگن. ئومێدوارم خودایەک کە لە سەرەوە دەمانبینێت، لێت ببوورێت. چونکە من لەم گوناهەت نابوورم و ئەم تاوانە هەمیشە بەسەر ویژدانتەوە قورسایی دەکات.

گوندنشینە پیرەکە هاواری کرد:

– لێرە بڕۆن. بڕۆن خوداتان لەگەڵ بێت! من منداڵ و نەوەم هەن. بەدبەختی بۆ ماڵەکانی ئێمە مەهێنن!

ترس باڵی بەسەر گوندنشینەکانا کێشا. دڵەکان وەکی بەرد ڕەق هەڵاتبوون و هەمووان دەستیان ڕادەوەشاند و هاواریان دەکرد:

– بڕۆن! بڕۆن!

باوە گریگۆریس باسکی خاچئاسا ڕاگرت و گوتی:

– دەنگی خەڵک دەنگی خودایە! بۆ هەر کوێیەک پێتان خۆشە بڕۆن!

باوە فۆتیس هاواری کرد:

– ئومێدەوارم سزای گوناهتان بدرێن. باشە دەڕۆین. ڕۆڵەکانم هەستن و شەهامەتتان هەبێ! ئەمانە ئێمەیان ناوێت. بۆیە ئێمەش نامانەوێن! ئەرزی خودا زۆرە و بۆ جێگایەکی دوورتر دەڕۆین.

ژنان بێ بڕست هەستان و بارەکانی خۆیان لە کۆڵ نان. پیاوان کۆڵەپشت و شمەکەکانیان هەڵگرتن و ئالاهەڵگر پێش خەڵکەکە کەوت. مانۆلیۆس لە کاتێکدا کە دەگریا، دانەویەوە، یارمەتی پیرەمێردێکی تەمەن سەد ساڵەی دا تا هەستێ و توورەکەی ئێسک و پروسکی باو و باپیری بکاتە کۆڵ:

– باوەگەورە، نائومێد مەبن و پشت بەخودا ببەستن...

پیرەمێرد سەرێکی لەقاند و مڕاندی:

– چما گەرەکتە پشت بەخەڵکی خودا ببەستین؟ مەگەر بەچاوی خۆت نابینیت. دەک نەفرەتی خودا لە هەموویان بێت!

ڕێک لەو ساتەدا کە دەیانویست بجووڵێن، باوە فۆتیس وچانێکی دوودڵانەی دا. سەرنجێکی لە هاوسەفەرانی لەڕ و لاواز و بێ بڕستی دا و لە کاتێکدا کە دڵی گوشرابوو، گوتی:

– برایانی لیکوڤریسی. من ئەگەر خۆم بەتەنیا بام، ئەگەر جگە لە گیانی خۆم چ بەرپرسیارێتییەکم بەرامبەر خودا نەبا، ئەوا نەدەچوومە ژێر ڕەزالەتی سواڵ و مردنم لە دەست پانکردنەوە بەباشتر دەزانی. بەڵام چ بکەم کە بەزەییم بەم ژنانە و منداڵەکانیانا دێتەوە. ئاخر بڕست و توانایان لێ بڕاوە و بەزوویی هەموویان لە برساندا دەمرن. من لە پێناوی ئەواندا، پێ بە غرور و عیززەتی نەفسمدا دەنێم و خۆم ناچار دەکەم سواڵ بکەم. ئەی مەسحییەکان وەرن و خێرێکمان پێ بکەن. ئێمە پەردەکوللە ڕادەخەین تا هەر یەکێک لە ئێوە هەرچییەک دەتوانێت تێی بکات. لەتێک نان، شووشەیەک شیر بۆ منداڵەکانمان و مشتێک زەیتوون... ئاخر ئێمە برسیمانە!

دوو پیاو پەردەکوللەیەکیان ڕایەڵ کرد و لە پێشی خەڵکەکەوە کەوتنە ڕێ و قەشە لە کاتێکدا کە خاچی دەکێشا، گوتی:

– با بڕۆین بەئومێدی خودا. ڕۆڵەکانم ئازا بن و بجووڵێن! ئێمە هەمدیس شەرابی بەدبەختی دەنۆشین. پەروەردگار خۆی دەمانپارێزێت. ئێمە خۆمان سووک دەکەین، پشت بەخودا دەبەستین و لە دەرگای ماڵەکانی گوند دەدەین و دەڵێین: خێرێک بکەن! هەرچییەکتان لێ زیادە و دەتانەوێت بیخەنە بەردەم سەگەکانتان، ئەوا بیدەنە ئێمە!... حەوسەڵەتان هەبێ ڕۆڵەکانم، ئازابن! دوا جار ئەوە مەسیحە کە سەردەکەوێت.

ئەوسا ڕووی کردە باوە گریگۆریس و درێژەی بەقسەکانی دا:

–... باوە گریگۆریس، ئێمە ڕۆژێک چاومان بەیەکتر دەکەوێتەوە. مەبەستم لە ڕۆژی قیامەتە! لەو ڕۆژەدا من و تۆ پێکەوە لەحزووری خودادا ڕادەوەستین و ئەو خۆی لە نێوان ئێمەدا داوەری دەکات.

کاترینا یەکەمین کەسێک بوو خێری کرد. ئەو شاڵەی کە تازەکی کڕیبووی، لە

شانی کردەوە و خستییە نێو پەردەکوللەکەوە و پاشان لە گیرفانەکانیدا کەوتە گەڕان، ئاوێنەیەکی گچکە و شووشەیەک عەتریشی خستە نێو پەردەکوللەکەوە و بەلاڵانەوەوە گوتی:

– ئیدی برایان هیچی ترم نییە. بمبوورن، ئیتر هیچی دیم نییە...

کۆستانتیس دوای وچانێک بیری کەوتەوە کە ئەو یەکێکە لە حەوارییەکانی عیسا و لەم ڕووەوە بۆ قاوەخانەکەی ڕۆیشت و بەپاکەتێک شەکر، قوتوویەک قاوە، بوتڵێک کۆنیاک، چەند فنجانێک و قاڵبێک سابوونەوە گەڕایەوە و هەمووی نایە نێو پەردەکوللەکەوە:

– ئەم دیارییە ناچیزانە وەربگرن و سەفەرێکی خۆش!

پەنابەران لە دەرگای هەر ماڵێکیان دەدا، لە درزی دەرگاکەوە دەستێک بەپەلە شتێکی دەنایە نێو پەردەکوللەکەوە و لە ترسی ئەوەی کە نەبا پەتا بێتە ناو ماڵەکەیەوە، گورج دەرگاکەی دادەخستەوە. بەڵام کاتێک لە دەرگای ماڵی لاداسی پیریاندا، دەرگا نەکرایەوە و چرای ماڵەکەیش کوژایەوە.

یاناکۆس کە لەگەڵ سێ هاوڕێکەیدا پەنابەرانیان هاوڕێیی دەکرد، بەتوندی لە دەرگاکەی دا و هاواری کرد:

– پیرەمێرد، ئەمانە مەسیحین و برسی. هەموو کەسێک لەتێک نانی پێ داون، تۆیش شتێک بدە!

بەڵام هاوارێکی ناقۆڵێ لەودیو دەرگاکەوە بەرزبووەوە:

– خۆ خێر بەزۆر وەرناگرن.. هەرکەس خۆی بیەوێت خێر دەکا.

یاناکۆس مشتی گرێ کردووی هەڵبڕی و نەڕاندی:

– هەی پیرەمێردی نارەسەنی کافر، ڕۆژێک خۆم حیسابت بۆ دەکەم!

میکیلیس پێشنیاری کرد:

– با هەموو بچینە بەردەرگای خودان پاتریارکاس!

پاشان ڕووی کردە سێ یاوەرەکەی و درێژەی بەقسەکەی دا:

–... با زوو بڕۆین تا باوکم نووستووە. هەرچیمان بوێت لە ئەمبارەکەی دەیبەین.

مانۆلیۆس بەگاڵتەجارییەوە گوتی:

– ئەدی ئەگەر پیرەمێرد تێ گەیشت و دۆودۆشاوی تێکەڵ کرد، چی؟

– بەدۆزەخ با تێ بگات. کە ژەهرەکەی ڕشت ئیدی ئارام دەبێتەوە. زووکەن با بڕۆین!

هەرچواریان بەپێکەنینەوە کەوتنە ڕاکردن، وەک بڵێی بۆ تاڵانکردنی سەروسامانی دوژمن هەڵمەت بەرن.

کەمێک دواتر کاترینای بێوەژن بەرەو ماڵەکەی ڕۆیشت و گەرچی شانی لە حەژمەت سەرما دەلەرزی، بەڵام شادمان بوو کە ژنێکی تر شاڵەکە لە خۆیەوە دەپێچێ تا گەرمی بێتەوە. کوتوپڕ دەنگی قروسکەیەکی لە دواوە هاتەگوێ و هەناسەیەکی گەرمی لەسەر پشت ملی ڕووتی هەست پێ کرد و یەکسەر دوو دەست چنگی بەملیدا کرد:

– هەی دەڵەسەگی هەرزە، من ئەو شاڵەم بەخوێنی دڵ بۆ کڕیبووی، کەچی تۆی قەحپە بەخشیت؟ هەر ئێستا دەتخنکێنم!

کۆڵان ئارام و چۆڵ. ترس باڵی بەسەر بێوەژندا کێشا. هەناسەی پیاوەکە شەراباوی و بەچاوانی هەڕەشەکەر و لە هەمان کاتدا پەرۆشانە، لێی دەنۆڕی:

– پانایۆتیس ڕێک وەکی دەعبای بێ شاخ و کلکت لێ هاتووە، تو خودا ڕوحم بکە. ئیدی چ چاوەڕوانییەکت لە من نەبێت!

– هەی قەحپە بۆچی پێت گوتم یەهوزا؟ ئەم قسەیەت وەک خەنجەر دڵمی شەقار کرد و ئەوساش چاوەڕێیت ڕوحمت پێ بکەم؟ ئەدی تۆ ڕوحمت پێ کردم؟ دەهێڵێت ئەمشەو بێمە ماڵەوە بۆ لات؟

دەلەرزی و چاوەڕێی وەڵام بوو. کەمێک دواتر دووبارە بەپاڕانەوەوە گوتی:

– کاترینا تۆ تەنیا ئومێدی منیت... لێ گەڕێ بێمە ماڵەوە!

بێوەژن هەستی کرد هەوەسی هاوئامێزی لەگەڵ ئەو پیاوە هەڵایساو، تکاکار، بێ تاو و مەستەدا، بوونی کۆنترۆڵ کردووە و ئیدی لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە:

– باشە! وەرە.

ئەوسا عیشوەگەرانە کەوتە ڕێ و پانایۆتیسیش بێ دەنگ و پەنهانی و لۆژ لۆژ دوای کەوت.

پەنابەران گەیشتنە ماڵی خودان. چوار کەس بەزەمیلەی پڕ لە ئازووخەوە چاوەڕێیان دەکرد. یاناکۆس هاواری کرد:

– برایان، ئەم هەمووە لە پەردەکوللەکەدا جێی نابێتەوە. چوار کەسی بەهێز بێن و هەڵی گرن!

میکیلیس گوتی:

– بەخت یاوەرتان بێ و بمانبەخشن! خودان پاتریارکاسیش ببەخشن!

هاواری شادمانی لە هەر لایەکەوە بەرزبووەوە:

– خودا بیبەخشێت!

پەنابەران زوو بەزوو دەستیان بۆ نێو زەمیلەکان برد و کەوتنە خواردن. پیاوە بەهێزە ئالێ بەدەستەکە گوتی:

– هاوڕێیان، ئێمە پێویستمان بەچی بوو؟ پارووەیەک نان! بفەرموون ئەمە نان!

وایگوت و لە نێو زەمیلەکەدا پارچە نانێکی گەورەی دەرهێنا.

مانۆلیۆس لە کاتێکدا کە لە حەوشە دەهاتە دەرەوە، گوتی:

– هێشتا پیرەمێرد لە پرخەی خەودایە.

یاناکۆس گوتی:

– دەپرخێنێ و خەون دەبینێ کە خەریکە دەچێتە بەهەشتەوە. هەڵبەت لەجێی چوار فریشتە چوار زەمیلە لە پێشەوە دەڕۆن و ڕێگەی بۆ دەکەنەوە.

هەموان لە قووڵایی دڵەوە پێ کەنین و هەستیان کرد قورسایی سەر شانیان سووک بووە.

دواجار پەنابەران لە گوند چوونە دەرەوە. شەو داوێنی شین و بۆنخۆشی خۆی ڕاخستبوو. سەگەکان لە پاڵ دوایین ماڵەکانی گوندەوە ڕاوەستابوون و دوای کەمێک وەڕین و ئەنجامدانی ئەرکی خۆ، بۆ گوند گەڕانەوە. کێوی ساراکینا بەهەیبەتی مۆن و خەرەندە بێ ژمارەکانیەوە لە بەرامبەر پەنابەراندا قەدی ڕاست کردبووەوە. مانۆلیۆس گوتی:

– با بڕۆین خوداحافیزی لە قەشە بکەین. ئەو قەشە نییە، بەڵکو خودی حەزرەتی موسایە کە خەریکە گەلەکەی بەبیاباندا دەئاژوێ.

ئیدی پێیان هەڵگرت و خۆیان گەیاندە باوە فۆتیس. مانۆلیۆس دەستی ماچ کرد و گوتی:

– باوکە، پێم وایە خەڵکی ئاواییەکەی ئێمە گوناهیان کرد. تۆ خۆت شەفاعەتمان بۆ بکە تا گرفتاری نەفرەتی خودا نەبین.

قەشە بەمیهرەبانی دەستە لاوازەکەی بەسەر سەری مانۆلیۆسدا هێنا و گوتی:

– کوڕەکەم ناوت چییە؟

– مانۆلیۆس.

– مانۆلیۆس، من لە خەڵکی ئاواییەکەی ئێوە دڵگیر نیم. ئەوانە خەڵکانێکی سادەدڵ و خۆش باوەڕن و پێڕەوی لە پێشەواکەیان دەکەن. بۆیە کارەکانیان شایانی گچکەترین ڕەخنە نییە. بەڵام پێشەواکەیان کەسێکی ناڕەسەن و هیچە. خودایا تۆ خۆت بمبەخشە!

بۆ ساتێک بیری کردەوە و گوتی:

–... قەزاوەتەکەم بێ ڕوحمانەیە. نا .. ئەو خەراپ نییە. باشترە بڵێم دڵڕەقە و ئیدی بەدبەختی نەرمی دەکات.

ئەوسا ڕووی کردە میکیلیس کە دەستی گرتبوو، لێی پرسی:

– کوڕەکەم تۆ کێیت؟

– ئەو میکیلیس، خودانی جحێڵی گوندەکەمانە.

– میکیلیس بەبابەت بێژە کە خودا ئەو چوار زەمیلە ئازووخەیەی لای خۆی دەنووسێ و لەودنیا هەمان نرخی چوار زەمیلەکەی دەداتەوە. بەبابەت بێژە ئەم چوار زەمیلەیە وەک ئەو پێنج نانەی کە بەعیسایاندا، چەند بەرابەر دەبێت.

یاناکۆس و کوستانتیسیش نزیکی بوونەوە:

– من یاناکۆس چەرچی گوناهبارم و ئەمەش کۆستانتیسی قاوەچییە. باوە دوعاش بۆ ئێمە بکە!

باوکە فۆتیس دەستە ئێسکنەکەی لەسەر سەریان دانا و دوعای بۆ کردن:

– ڕۆڵەکانم بۆ ماڵەکانتان بگەڕێنەوە و خودا ئاگای لێتان بێت!

ئەوسا تەماشایەکی دەوروبەری خۆی کرد. شەوێک بوو تا بڵێی تاریک و هێمن.

گەڵای درەختان لە جووڵە کەوتبوون. ئاسمان پڕ لە ئەستێرە و گەوەی گەورەی ساراکینا بەژوور سەریانەوە سێبەری هەڵدابوو.

یاناکۆس گوتی:

– باوکە، ئەم کێوە پڕ لە ئەشکەوتە و بیستوومە لەکۆندا مەسیحییەکان لەناویاندا ژیاون. لە ئەشکەوتێکیاندا هێشتا ئەیکۆنی حەزرەتی مەریەم و لەخاچدانی عیسا کە لەسەر گاشەبەردەکان هەڵکۆڵراون، دەبینرێن. ڕەنگ بێ ئەوێ کڵێسایان بووبێت.

کۆستانتیس گوتی:

– لەوێ ئاویش هەیە. ئاوێک کە هەم لە زستان وهەم لە هاوینیشدا بەژێر بەردەکانا خوڕەی دێت. کەمێک کە لە کێوەکە ژوور دەکەون، دەنگی خوڕەخوڕی ئاو دەژنەڤن. ئەوێ پڕە لە کەو. کڵێسای ئەلیاسی پێغەمبەریش هەر لەو سەرەوەیە.

مانۆلیۆس گوتی:

– ئەمشەو دەتوانن لەناو ئەشکەوتەکاندا بحەوێنەوە. کێوەکە پڕە لە درەخت و تەلانی دڕک. ئاگر بکەنەوە و بۆ خۆتان چێشت لێ نێن. گەر بینیتان جێگەکەتان گونجاوە، ئەوا ماوەیەک بمێننەوە تا ماندوویی لە جەستەتان دەچێتەدەر. ئەلیاسی پێغەمبەر خاوەنی ئەم کێوەیە و ئەو ستەم لێکراوانی خۆش دەوێت.

باوکە فۆتیس سەری هەڵبڕی و ماوەیەک لە کێوەکە ڕاما و چوار هاوەڵەکە خرۆشاو دیقەتیان دەدا. بیر و خایلە، شەپۆلاوی ڕوخساری دەردمەندی وی تەی دەکرد و لە ڕوانینیدا کارەساتێکی نهێنی ئامێز و کپ ڕەنگی دەدایەوە، ئیدی کوتوپڕ بڕیاری خۆی دا. ئەوسا خاچی کێشا و گوتی:

– مانۆلیۆس، ئەمە پەروەردگارە کە لە زمانی تۆوە دەدوێت. ئێستا کە ئادەمیزادەکان لە خۆیانمان دەتارێنن، باشترە پەنا بۆ ئەشکەوتەکان ببەین و لەگەڵ ئاژەڵاندا بژین. خودا خۆی پشتوپەنامانە!

پاشان ئینجیلەکەی هەڵبڕی، کێوەکەی بەرەکەتدا و بەورتە ورت گوتی:

– ئەی بوونەوەرانی پەروەردگاری بەتوانا، ئەی گابەردە مەزنەکان، تۆ ئەی ئاوێک کە بێ کۆتایی لە نێوان گاشەبەردەکانەوە هەڵدەقوڵێیت تا پەرەستێلکە و هەڵۆکان تینوێتییان لێت بشکێنن. تۆیش ئەی ئاگر کە لە ژێر پێستی داردا چاوەڕوانیت تا

مرۆڤەکان لە خەو بێدارت بکەنەوە و بەکارت بێنن. ئێمە سڵاو بۆ هەمووتان دەنێرین. ئێمە لە نێو مرۆڤەکاندا ڕاونراین. ئەی پەرەستێلکەکان، شەهێنەکان، ئەی گیانەوەرانی دڕەندەی میهرەبان، ئێوە قەبوڵمان کەن! ئێمە ئێسکی باووباپیرانمان لەگەڵ خۆماندا بەئەشیای کار و تۆوی بەشەرییەتەوە هێناون. خودایا، ئومێدەوارم تۆوی ئادەمیان لە نێو ئەم بەرەهوتەدا بترووکێ و خەڵکەکەمان لێرە ڕەگ داکوتن!

ئەوسا ڕووی کردە پەنابەرە چاوەڕێکانی و هاواری کرد:

– هەمووان بەدوامدا بێن!

هاوکات ڕووی کردە چوار هاوەڵەکە و گوتی:

– کوڕەکانم، مەسیح زیندووبووەتەوە. ئومێدەوارم بەختەوەر بین!

ئەوانیش وەڵامیان دایەوە:

– بەڵێ. بەڕاستی مەسیح زیندووبووەتەوە.

لە کاتێکدا کە پاڵیان بەیەکدییەوە دابوو، کەوتنە تەماشای پەنابەرانێک کە بەکوێرەڕێکانی کوێستاندا هەڵدەگژان. قەشە لە پێشەوە هەنگاوی دەنا و ئالاهەڵگر و پیاوانی ئەیکۆن بەدەست و پیرەمێردی کۆڵەباری ئێسکوپروسک بەپشت لە دوایەوە دەڕۆیشتن و ئەو دواش بەڕیز ژنانی منداڵ لە باوەش و پیاوان لە ڕیزێکدا دەجووڵان.

٣

مـاوەی یەک هەفـتـە ڕاڤـەی ئازارەکـانـی مـەسـیـح و زیندووبوونـەوەی شکۆداری وی قـسـەوبـاسـی کـۆڕی تـایبـەتی و گشـتـی تەواوی مـاڵەکـانی گـوند بوو. مـاڵەکـان هەر هەمووی پڕ لە شـەکرلەمـەی جـێـژنی زیندووبوونـەوە و هێلکـەی ڕەنگاوڕەنگ بووبوون. باغـەکان پڕ لە گـوڵ و شـادمانی تـەنانەت ڕێگای بەرەو کوختـە ناچیـزەکانی گوندیش کردبووەوە. جـۆش و خرۆشـی ڕێوڕەسمـەکە بۆ یەک هـەفتەی تەواو، حیسـاب و کیـتاب و بەرژەوەندی مـاددی شـاردبووەوە و ژیـان بەڕەهـابوون لە کـۆتـی هـەژاری، سـووکـەڵەتر بووبوو. بەڵام ڕۆژی پاش کـۆتایی ڕێوڕەسمـەکە ڕۆژێک بوو لە نەوینی وڵاخـێک دەچوو لە ژێر باری قـورسـی مـیحنەتدا. چونکە بەیانی زوو، یاناکـۆس چووە گـەوڕی تاریکی گوێدرێژە ئازیزەکەیەوە کە خەریکی خەون بینین بوو. گەوڕەکە گـەرم و شێدار و بۆنی ڕیخ ئـەو ناوەی تەنیـبـوو. ڕەنگبێ دنیـاش لە بـەرایی خـەڵـیقـەتدا هـەمـان بۆنـی لێ هـاتبێت.

ئاژەڵەکە چاوانی بەئارامی هەڵبڕی، سەری وەرگێڕا، تەماشای خاوەنەکەی کرد و ناسییەوە. ئەو یاناکۆس، هاوسـەفەری هەموو ڕۆژێکی بوو کە باری قورسی لێ دەنا، بەگوندەکانا دەیگەڕاند و هەمـدیس بۆ مـاڵۆچکەکەی خۆی، واتە هەمـان ئەم گـەوڕە گچکە هـەمیشـەییـەی دەیگەڕاندەوە، دەمودەست ئاوی سـازگار و کا و یۆنجـەی بۆ دەهێنا. پاشان دەمی دەلەقاند و سەرمەستانە دەکەوتە زەڕین.

یاناکـۆس نزیکی بووەوە و یاڵی ڕەش و بریقـەدار، زگی تووکن و گـەردنی گـەرمی نەوازش کرد، ئەوسا دەستێکی لە گوێچکە درێژە ڕەحەتی شێوەکەیدا و بەدەستەکەی

تریشـی لمۆزی گرت، بەرەو لای خۆی ڕاکێشا و گوتی:

– یوسـفـۆکەکـەم، _ ئەمـە ناوێک بوو کـە لە ترسـی ئەوەی نەبا بەگـوێی ئاغا بگات، تەنیـا لە چۆڵەوانیـدا بەزمـانیـدا دەهات _ جـێـژن کـۆتـایی هـات و یادەوەری مـەسـیـح ژیایـەوە. ڕۆژانێکی خـۆشـمـان گـوزەراند. تۆ نابـێ گلەیی بکەیت. من لـەو ڕۆژانەدا ئازووخـەکەتم دوو بەرابەر کـردووە، بۆ ئەوەی ئیشـتیـات کراوەتـر بکەم ئاڵفی تازەم بۆ ڕنیـویت و وەک دیاری جـێـژنی زیندووبوونەوەیش ملوانکەیەکم لە مـورووی شـین کـردە گەردنت تا لە چاوی پیس بەدوور بیت. بۆ دڵنیایی یەک دەنک سیریشم وەک نیشانەی قوربانی پێدا هـەڵواسی. ئاخر یوسفۆکەکەم چونکە تۆ زۆر جوانیت و چاوی خەڵکیش پیسـە، دەتـرسم بتکەن بەچاوەوە، ئیـدی ئەو کـات نازانم بێ تۆ چ بکەم؟ بیـرت نـەچێ ئێمە هـەردووکـمـان تـەنیـاین و من جگە لە تۆ کـەسـی ترم لـەم دنیـایەدا نییـە. نە منداڵم هـەیە و ژنەکـەشـم هێند نۆکی کـاڵی خـوارد تا بۆ خـۆی تیاچوو. هـەر بۆیە جگە لە تۆ یوسفۆک، کەسی ترم بۆ نەماوەتەوە.

ئـەمـڕۆ هـەواڵێکی خـۆشم بۆ هـێناویت کـە لە خـۆشـحـاڵیـدا باڵ دەگـریت. دەبێ بیـسـتـبـێـتت کە سـاڵی داهـاتوو لە پێنـاو وەیادهێنانەوەی ئازارەکـانـی مـەسـیـحـدا پێویستیان بەگوێدرێژ هـەیە و منیش داوام لە ڕیش سپییان کرد مۆڵەت بدەن تۆ ڕۆڵی گـوێدرێژەکـەی عـیسـا ببینیت. مـەسـیـح کە بۆ شـاری ئۆرشـەلیم دێت لـەسـەر پشـتت دادەنیشێت. بیری لێ بکەوە چ شانازییەکت پێ دەبڕێت! جەرگەکەم، مەسیح دەبێت و حەوارییەکان و تۆ! تۆ لە پێشی پێشەوەی هەمووانەوە دەبیت. فەرزەندی خودا لەسەر پشتت دادەنیشێ و ژێر پێت پڕ دەبێ لە پەلک و گەڵا و ڕێحان.

کاتێ کە دەمرم، ئەگـەر خودا قەبوڵی کرد یاناکۆسی بەدبەختیش بچێتە بەهەشت، ئەوا لای دەرگـای بەهـەشـتـەوە ڕادەوەسـتم و دەسـتـی دەرکـەوانەکـەی بەهـەشت مـاچ دەکـەم و پێی دەڵێم: "پەترۆس، تکات لێ دەکـەم ڕوخسـەت بفەرمـوون گوێدرێژەکـەیشم بێـتـە ژوورێ، چونکـە من بەتەنیـا ئامـادە نیم بـچـمـە بەهەشت." ئەوکـات پەترۆس پێ دەکەنێ و نەوازشـتت دەکا و دەڵێ: "یاناکـۆس داواکەت قـەبوڵ کـرا. دەی بـچـۆ سـەر پشـتـی و پێکەوە وەرنـە بەهەشت!" یوسـفـۆکـەکەم نیگەران مـەبـە و دڵنیـا بە ڕۆژێکی ئاوها دێت. بەڵام قـەیدیناکـا، حـاڵی حـازر ناچارین کـار بکەین تا بتـوانین نانێک

بخۆین. کەواتە وەرە تا کورتانەکەت لێ نێم و دوو توورەکە کەلوپەلت لەسەر دانێم، هەمدیس بکەوینە ڕێ و بەکرە و دەزوو و دەرزی و شانە و عەتر و قوماش و حەکایەتنامەی قەدیسان بفرۆشین. یوسفۆکەکەم یارمەتیم بدە تا کاسبییەکەمان بەبرەو بێت. خۆت دەزانیت ئێمە شەریک و هاوڕێی یەکدین و هەرچییەکمان دەست کەوێت شەرافەتمەندانە لە نێوان خۆمانا دابەشی دەکەین. واتە گەنم بۆ من و کا بۆ تۆ. خۆ ئەگەر کاسبییەکەمان باش بێت، ئەوا لای پانایۆتیسی کەتە کورتانێکی باش و حیسابی و ڕەشمەیەکت بەمەنگۆڵەی سوورەوە بۆ بەکردن دەدەم تا ئیدی پشتت زامدار نەبێت. باشە ئیتر بجوولێ با بکەوینە ڕێ. ئەها بینیت؟ خەریک بوو بڵێم خاچیش بکێشە! بەڵام خۆ تۆ مەسیحی نیت. بەڵکو کەریت. زووکە دەست و قاچت ڕاکێشە تا ماندوویی لە جەستەت بچێتە دەر. میزەکەشت بکە و ئیدی وەرە تا جەواڵەکان بنێمە سەر پشتت، ئاخر وا ئیدی ڕۆژ بووەتەوە و دەبێ بەئومێدی حەق بکەوینە ڕێ!

ئەوسا بارەکەی لە گوێدرێژەکەی نا، دار و شەیپوورە گچکەکەی تایبەت بەبانگکردنی مشتەری بەدەستەوە گرت، دەرگای گەوڕەکەی کردەوە، خاچی کێشا و ئیدی هەردووکیان ئاسوودە و تازە نەفەس یەکەمین گەشتی دوای پشووی جێژنی زیندووبوونەوەیان دەست پێ کرد. بەیانییەکی دڵگیر بوو. هەتاو، سووکەڵە و شاد لە ئەرز و گوند و ماڵ و بەردچنی جادەکان دەکەوت. هەموو شتێک پێکەنینی لەسەر لێو بوو. یاناکۆس هەستی بەبرسێتی دەکرد و لە کۆڵەپشتەکەی نانێکی گەورە و مشتێک زەیتوون و چەند پیازێکی دەرهێنا و شادومان کەوتە خواردن.

دەرگای ماڵی بێوەژنی دراوسێ کرابووەوە و کاترینا بەدامەنی هەڵکراو و یەخەی ئاوەڵاوە، سەتڵێکی پڕ لەئاوی بەدەستەوە و خەریکی شتنی بەردەرگای ماڵەکەی بوو. پێ و پووزە سفت و گۆشتنەکەی بەدەرەوە و مەمکانی لەودیو جلکەکەیەوە وەکی دوو بەچکە ئاسکی سرک هاروهاجییان دەکرد.

یاناکۆس بەخۆی گوت: "بنۆڕە بەم بەیانییە چاوم بەچ نەگبەتییەک دەکەوێت!"

ئەوسا بەدارەکەی لە بەر زگی گوێدرێژەی سرەواند تا هەرچی زووترە لەوێ تێپەڕن. بەڵام بێوەژنی گەنج بەبینینی وی، قەدی ڕاست کردەوە، پاڵی بەدەرگای

ماڵەکەیەوە دایەوە و گوتی:

– یاناکۆس بەخت یاوەرت بێت! دەزانیت من هەمیشە ستایشت دەکەم؟ نازانم تۆ چۆن دەتوانیت وەک گورگ بەتەنیا بژیت و هەمیشەش پێ بکەنیت؟ دەی من ناتوانم. یاناکۆس باوەڕبکە، من ناتوانم ئاوهایی بژیم. چونکە هەمیشە خەونی ناخۆش دەبینم...

یاناکۆس بۆ گۆڕینی بابەتەکە گوتی:

– چ شتێکت پێویست نییە؟ ئاوێنەیەک، شووشەیەک عەتر، کاترینا هیچت ناوێت؟

ڕێک لەو کاتەدا مەڕێک بەباعەباعەوە لەبەر دەرگای حەوشەدا وەدیارکەوت. پەتێکی سووری بەملەوە و گوانی پڕ لە شیر بوون. بێوەژن هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

– دەیەوێت بیدۆشم. گوانی پڕ لە شیرە و ئازاری دەدا. ئاخر ئەم بەستەزمانەش هەر مێیە!

ئەوسا دانەوێوە، بەمیهرەبانی نەوازشی کرد و درێژەی بەقسەکەی دا:

–... هەر ئێستا، هەر ئێستا. هێند لاساری مەکە. یەکەم جار دەبێ بەردەرگاکە بشۆم. دەزانی ڕۆژانە چەند کەس بەپێوپلە پیسەکانیانەوە لێرەوە ڕەت دەبن؟

بەدەم بردنی مەڕەکە بۆ ژوورەوە، ڕووی کردە یاناکۆس و دووبارە هەناسەی هەڵکێشایەوە:

–... بەڵێ دراوسێ. باسی ئەوەم بۆ دەکردیت کە هەمیشە خەوی ترسناک دەبینم. بۆ نموونە هەر ئەمشەو بەرەبەیان خەونم بینی مانۆلیۆس خەریکە مانگ قاش قاش دەکا و دەمداتێ تا بیخۆم. یاناکۆس، تۆ کە دنیات بینیوە و سەفەرت زۆر کردووە و بیستوومە تا ئەزمیر ڕۆیشتوویت، ئاخۆ دەزانیت ئەم خەونەم بۆ لێک بدەیتەوە؟

یاناکۆس ناڕازییانە وەڵامی دایەوە:

– بەسە کاترینا! توخودا دەستە چەورەکەت بەپیاواندا مەسڕە! وادەزانیت دوێنێ عەسر نەمبینیت چاوت لە مانۆلیۆس دادەگرت؟ ئێستا ئیدی بەم کوڕە بێ گوناهەوە گرتووتە؟ ئەدی بۆ ڕوحمی پێ ناکەیت؟ ئاخر ئەو داماوە دەسگیرانی هەیە، لێ گەڕێ! نازانیت ئەگەر پانایۆتیس بزانێت دەیکوژێت. کاترینا وەرەوە سەر ڕێ. ڕەفتارت

بگۆڕە! مەگەر خودان پاتریارکاس قسانی لەگەڵ نەکردوویت؟ مەگەر پێی نەگوتوویت کە ڕیش سپییان بڕیاریان داوە لە ڕێوڕەسمی تەمسیلەکەی جێژنی زیندووبوونەوەی ساڵی داهاتوودا ڕۆڵی مادلینی گوناهبار ببینیت؟

کاترینا بۆ نمایشکردنی یەخە کراوەکەی، کەوتە بەستنی دوگمەکانی و گوتی:

– یاناکۆس گیان، من ئێستاش هەر مادلینم. چ پێویست ناکا ئەو پیرەمێردە بوودەڵەیە پێم بڵێت. پیرەمێرد دەڵێ لەبەرئەوەی قژم ئاڵتوونییە دەتوانم ڕۆڵی مادلین ببینم...

یاناکۆس قسەکانی بڕی و گوتی:

– کاترینا ئەمە مەسەلەیەکی ترە. من خۆم باش لەم شتانە تێ ناگەم و بۆیە ناتوانم بۆت ڕاڤە بکەم .. تەنیا دەزانم کە تۆ ئیتر بەپانایۆتیسەوە پێوەند نیت. بەڵکو پێوەند بەخودایت و دەبێ لەمەولا بەعەتر پێوپلی بشۆیت و بەپرچت بۆی وشک بکەیتەوە. تێ دەگەیت؟

– هەی گێلی خودا چ جیاوازییەکی هەیە! بنۆڕە! هەر پیاوێک، تەنانەت ئەم پانایۆتیسە ناقولایەیەش لە ساتگەلی تایبەتیدا دەبێتە فریشتە. یەک فریشتەی ڕێک و حیسابی کە هەڵبەتە گۆشت و پێست و ئێسکی هەیە و تەنیا ئەوەیە قسان ناکات. بەڵام دوای ئەو لەحزە تایبەتییانە دووبارە دێتەوە سەر ئەرز و دەبێتەوە بەیاناکۆس یا پانایۆتیس یاخۆ هەمان ئەم خودان پاتریارکاسە پیرەی خۆمان. ئێستا حاڵی بوویت؟

– خودا بمباتەوە گەر لە چ شتێک حاڵی بووبم... بەقەولی خودان پاتریارکاس لە ئاگری دۆزەخدا بسووتێم!

بێوەژن بەتووڕەیی سەتڵە ئاوەکەی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرت و هێند توند لەبەر دەرگاکە ڕشتی کە پێی یاناکۆس و تەنانەت گوێی یوسفۆکیش تەڕ بوون و ناچار بوو بیانلەقێنێ. ئەوسا بەگاڵتەجاڕییەوە گوتی:

– لەبەرئەوەی پیاویت هەی یاناکۆسی داماو! ڕێک هەر لەبەر ئەمەیە ناتوانیت حاڵی بیت. بڕۆ خوات لەگەڵ و بەخت یاوەرت بێت. ئومێدەوارم لانی کەم لەمەیان حاڵی بیت!

یاناکۆس بەدارەکەی بەئارامی بەیاڵی کەرەکەیدا کێشا، کەرەکە پێی هەڵگرت.

ئەمیش خۆشحاڵ لەوەی کە لە دەستی بێوەژن قوتاری بووبوو، کەوتە دوای و هەروا بەدەم ڕۆیشتنەوە بەخۆی دەگوت: "یەکەم جار با بچین بۆ ماڵی قەشە بزانم چ ڕاسپاردەی هەیە یان نا؟ گەر یەکەم جار بۆ لای ئەو نەچین ئەوا وەک تورک دەیکاتە هەرا و دەڵێ: یەکەم من، پاشان ڕیش سپییان. من نوێنەری خودام لە لیکوڤریسی! کەواتە با یەکەم جار بچین بۆ لای گورگی گەورە تا گێچەڵمان پێ نەکا!" لە هەمان کاتدا سەری وەرگێڕا و کاترینای بینی کە نیوەڕووت سەرگەرمی شتنی بەردەرگاکە بوو. پاشان بەخۆی گوت: "ئەی هەرزە، بنۆڕە خودا چ جەستەیەکی بەو بەخشیوە تا بتوانێت پیاوانی پێ فریو بدات. ئەی مانۆلیۆسی نەگبەت، ئەگەر بکەویتە داوی، ئەوا وای بەڕۆژ و ڕۆژگارت!"

***

لە هەمان ئەو کاتەی کە یاناکۆس لەگەڵ خۆیدا دەدوا و بەڕێگەوە بوو. باوە گریگۆریس بەجبە ڕەنگ گوڵ گەزنەیییەکەیەوە، پشتوێنی مەخمەلی ڕەش و سەرو پێ وپل ڕووت، بێ تاو و هەوسار پچڕاو وەکی سەگێکی ئاوی لە حەوشەی ماڵەکەیدا هات و چۆی دەکرد و دەنکی تەسبیحە ڕەشە کارەباییەکەی دیاری ئەسقەفی، لە نێو پەنجەکانیدا دەهێنا و دەبرد.

ماریۆری بەدابی هەموو ڕۆژ، شەرمنانە سینی بەرچایی باوکی هێنا کە بریتی بوو لە قاوە، پسکیت و پەنیر، سەعاتێک دواتر دوو هێلکەی کولاّ و و پەرداخێک بادەی کۆن کە قەشە بۆ ورگە نازدارەکەی خۆی ئەمباری کردبوو، پاش ئەوە ئیدی قەشە دەکەوتە عیبادەت.

ماریۆری دوای ئەوەی سینییەکەی لەسەر سەکۆیەکی بەردین لە ژێر کەپری مێوەکە دانا، کەوتە ئاودانی گوڵ و گیای باخچەکە. وی ڕەنگی پەڕیو و شینایییەک دەوری چاوانی ڕەشی بایامی و لێوانی وشکی دابوو کە ئاماژەی بۆ بێخەوی دەگەیاند. دایکی لەتافی جحێڵیدا بەنەخۆشی کوشندەی سیل گیانی لەدەست داو ماریۆریش بەدەست هەمان نەخۆشییەوە دەیناڵاند. هەر کاتێ باوکی تەماشای دەکرد، هەناسەیەکی هەڵدەکێشا و بەخۆی دەگوت: "باشترە هەرچی زووترە شوو بکا و نەوەیەکم بۆ بخاتەوە. ئیدی دوای ئەوە هەرچی خودا دەیەوێ با ڕووبدا! میکیلیس

گەنجێکی دلێر و بەخۆوەیە و نەوەی خانەوادەیەکی خانەدان و خواپێداوە."

دوای ئەوەی لە ئاودانی گوڵەکان بووەوە، ماریۆری خەریک بوو دەچووە ژوورەوە، قەشە بەقووتدانی دوا پارووی بەرچایی، بانگی کرد:

– ئارام بگرە، بۆ کوێ دەڕۆیت؟ دەمەوێ قسانت لەگەڵ بکەم.

قەشە ئیدی نەیدەتوانی تووڕەیی خۆی بخواتەوە و گەرەکی بوو بیڕێژێتە دەرێ. ماریۆری پاڵی بەتاکی دەرگاکەوە دایەوە و باسکی خاچئاسا لێک نان و چاوەڕێ بوو. ئەو دەیزانی باوکی گەرەکییەتی سەبارەت بەچی و کێ بدوێ و لەم بارەیەوە لە ترسا هەڵدەلەرزی. ئاخر ڕێک دوو دەقیقە لەوەوبەر بوو کە پانایۆتیس ماڵەکەیانی جێ هێشتبوو، کەم و زۆر گوێی لە قسەکانی باوکی و پانایۆتیس بووبوو. گوێی لەوە بووبوو کە باوکی لە کاتی بەڕێکردنی کابرای گەچخۆردا پێی گوتبوو: "زۆر شتێکی باشت کرد منت لەو مەسەلەیە ئاگادار کرد... تۆ ئەرکی خۆت بەجێگەیاند. من خۆم ئاقڵی دەکەم!"

ماریۆری سەری نەوی کرد، گوتی:

– باوکە گوێقولاخی فەرمانتانم!

– گوێت لێ بوو پانایۆتیس چی گوت؟

– نا، من خەریک بووم قاوەم لێ دەنا.

– لە بارەی میکیلیسەوە دەدوا. تۆ دەبێ شانازی بەدەسگیرانەکەتەوە بکەیت!

ئەوسا هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا و لاجانگەکانی ئاوسان. هەرکە ویستی قسەکانی دەست پێ بکات لە دەرگای ماڵیان درا. ماریۆری ڕاچڵەکی، بەڵام زوو بەزوو ئارام بووەوە. خودا ڕوحمی پێ کرد کە لە هەرای باوکی ڕزگاری بووبوو. بۆیە بەپەلە بەرەو لای دەرگاکە ڕۆیشت و کردیەوە. قەشە لە هەمان ئەوکاتەی کە ئەودوای قاوەکەی هەڵدەقوڕاند، مڕاندی:

– ئەوە کێیە؟

– باوکە منم، یاناکۆس. مەسیح هەمدیس زیندووبووەتەوە. من دەڕۆم بۆ دێوەرەیی و گوتم یەکەم جار بێم داوای دوعای خێر بکەم و پاشان بزانم ڕاسپاردەیەک، نامەیەک، کارێکتان نییە تا بۆتان ئەنجام بدەم؟

قەشە هاواری کرد:

– وەرە ژوورەوە و دەرگاکەش داخە.

یاناکۆس لە فیکرەوە چوو: "ئەمڕۆ لەو ڕۆژانەیە کە قەشە وەزعی باش نییە. هەتیو مەگەر گلاراوت بوو کە ئاوها دەستت خستە نێو دەمی گورگەوە!" وایگوت و زوو بەزوو دانەویەوە تا دەستی قەشە ماچ کات. بەڵام قەشە لە خۆی دوور خستەوە و گوتی:

– ئەی نارەسەن، هەی سووک و چرووک! من پرسیار دەکەم و تۆش وەڵام دەدەیتەوە. تێ گەیشتیت؟ بڵێ بزانم ئەو هەواڵانەی لە بارەی تۆوە بیستوومن ڕاستن؟ بیستوومە تۆش لەگەڵ ئەواندا نەک هەر هاوکار بوویت، بگرە بڵێسەی ئاگرت لەوانی تر بەلرفەتر بووە! ئاوها خۆت بەناحاڵی پیشان مەدە. من هەمووو بەزمەکە هەر لە ئەوەڵیەوە تا ئاخیری دەزانم. ئەی نارەسەنینە، ئەی کافرینە، ئەی دزینە!

– باوکە...

– قوزەڵقورتی باوکە! پێت وایە بەم فرتوفێڵانەت دەتوانی دزیم لێ بکەیت و ماڵم کاول بکەیت؟ پاشان بێیت و خۆت بکەیتە مشکی تۆپیو و دەستم ماچ کەیت؟ ئەی تەڵەکەبازی دوو ڕوو! حەیفێک ڕۆڵی پەترۆسی حەواریم پێ داویت! ئاوها ئەرکی ئاینی خۆت جێبەجێ دەکەیت؟ هەی دزی چەپەڵ!

یاناکۆس دەستەپاچە لە ژێر لێوەوە گوتی:

– من؟... من؟

– بەڵێ تۆ! تۆ و ئەو برادەرە نارەسەنانەت کۆستانتیس و مانۆلیۆس! ئێوە هەرسێکتان میکیلیسی بەستەزمانیشتان بەلاڕێدا بردووە. کەڵکی خەراپتان لە دڵی نەرم و میهرەبانی وی بینیوە و زەمیلە بەزەمیلە ماڵەکەتان تالان کردووە... ئەی دزانی نارەسەن! خودایا بمبەخشە کە خەڵکانێکی ئاوهام بۆ بینینی ڕۆڵی حەوارییەکان هەڵبژاردوون!

یاناکۆس جورئەتی دایە خۆ و ڕەتی دایەوە:

– بەڵام باوکە، خۆ لە ئەمبارەکەی تۆمان نەبردووە!

– ئەدی پێت وایە لە ئەمبارێ سوالکەرێکی هیچ و پووچی وەک خۆتت بردووە؟ هەڵبەت کە لە ئەمبارەکەی منتان بردووە! میکیلیس هاوسەرگیری لەگەڵ ماریۆریدا

کردووە و ئیدی ئەمباری هەردوو ماڵەکە یەکێکە. ئێستا بینیت لە ئەمبارەکەی من دزی کراوە؟ تەواوی پەنیر، نان، ڕۆن، شەراب، قەند و شەکر و زەیتوونێک کە زەمیلە زەمیلە تاڵان کراوە هەمووی لە ئەمبارەکەی من بووە. ئینجا ئێوە ئەو هەمووەشتان بۆ چ کەسانێک بردوون؟ بۆ کۆمەڵە خەڵکێکی تاعون لێدراو! میکیلیس بەبوونی هاوڕێیانێکی هەستسزی وەک ئێوە، بەزوویی سەروەتەکەی بەسەر سواڵکەرانی برسی و خوێڕیدا دابەش دەکا و عاقیبەتیش ڕاخەری ژێر کیژەکەی من دەبێتە حەسیرێکی خاڵی!

ئەوسا ڕووی کردە ماریۆری کە لە حەیوەت ترس سەری بەژێرەوە نا و بێ جووڵە وەستابوو، هاواری کرد:

–... گوێت لێیە ماریۆری؟ تەحەا لەم ڕیسواییە! کاتێ ئەو هەتیوە هێند ئەقڵی سووک بێت ئیدی نازانم چ ڕێگەیەکت پیشان بدەم. دەبێ بەر لە هەر بڕیارێک باش بیربکرێتەوە...

فرمێسک لە برژانگی درێژی کیژەکەوە بەسەر گۆنا ژاکاوەکانیدا ڕژایە خوار، وی متەقی لە خۆی بڕیبوو.

–.... ماریۆری گوێت لێیە؟

کیژەکە سەری بەنیشانەی سەلماندن و گوێڕایەڵی لەقاند و ملی لە نێو بەرۆکیدا ڕۆبرد. لە هەمان کاتدا گوێدرێژەکە کە بەدەرگای ماڵەکەوە بەسترابووەوە، کەوتە زەڕین. یاناکۆس خافڵگیرانە گوتی:

– باوکە بمبوورە. من دەبێ بڕۆم. ئەگەر وەرگرتنی ماڵ لە دەوڵەمەندان و بەخشینی بەهەژار و داماوان گوناه بێت، ئەوا خودا بۆ خۆی بمانبوورێت!

قەشە سەری هەڵبڕی و هاواری کرد:

– خودا لە زاری منەوە دەپەیڤێت، تۆ حەقی ئەوەت نییە ڕاستەوخۆ لەگەڵ خودادا بدوێیت. قسەکانی وی دەبێ لە زاری منەوە بژنەڤیت. منیش پێت دەڵێم کە تۆ و کوستانتیس و مانۆلیۆس هەرسێکتان دزن. من ئەم مەسەلەیە لەگەڵ ڕیش سپییاندا باس دەکەم تا بڕیاری پێویستتان بەرامبەر وەرگیرێت... ئەم تاعونزەدانە هەر لە ڕێوە گوندیان تاعوناوی کرد!

یاناکۆس لە هەمان کاتدا کە بەرەو لای دەرگاکە دەگەڕایەوە، گوتی:

– باوکە پێویستمان بەدوعای خێرتان هەیە.

قەشە لە تووڕەییدا خوێنی هاتبووە کوڵ، بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە، تەماشای کیژەکەی کرد و گوتی:

– پێڵاو و کڵاو و گۆچانەکەم بۆ بێنە. دەمەوێ بچمە لای خودان و ڕیش سپییان.

پاشان چووە ژوورێ تا بەپەلە هێلکەکانی بخوات. هاوکات ماریۆری خێرا بەرەو لای دەرگای حەوشە ڕۆیشت و خۆی گەیاندە یاناکۆس کە خەریکی کردنەوەی ڕەشمەی گوێدرێژەکە بوو. بەئەسپایی پێی گوت:

– یاناکۆس، تکات لێ دەکەم ئەو شتەم بۆ بکڕە کە ژنانی شار لە دەموچاویانی دەدەن تا سووروسپی بنوێنن، بەجۆرێک کە کەس نەزانێت بۆم بێنە. پارەکەشی....

یاناکۆس وەڵامی دایەوە:

– دڵنیا بە ماریۆری بۆت دێنم. خۆم دەزانم چیت گەرەکە.

قەشە بەدەمی پڕەوە، لە ژوورەوە هاواری کرد:

– یاناکۆس هەمدیس لە بارەی ئەو مەسەلەیەوە دەدوێین!

یاناکۆس لە کاتێکدا کە دەرگاکەی توند داخست، گوتی:

– ئەی قەشەی لەعنەتی! جەنابی ناموبارەکی نوێنەری خودایە .. کەواتە وای بەحاڵی هەژاران! بێ گومان هەموومان تیکە تیکە دەخوات .. ئەوسا زەردەخەنەیەکی هاتێ، سەری خوراند و گوتی:

– جێی سوپاسگوزاریشە کە دوای مردن دەمانخوات!... وایگوت و نەقیزەیەکی هێوری لە گوێدرێژەکەی دا و ئەوسا بەنەوایەکی میهرەبانانە گوتی:

–.... یوسفۆکەکەم با بڕۆین! کوڕەکەم! ئەم قەشە لەعنەتییە دوای خستین. بەڵام ئازیزم نیگەران مەبە و لێ گەڕێ هەرچی گەرەکە بیڵێ. گرینگ ئەوەیە تۆ کەیفخۆش بیت. با بڕۆین. سەرێک لە قاوەخانەکە دەدەین و ڕاسپاردە وەردەگرین و ئیدی دەکەوینە ڕێ. بەئێمە دەڵێ دز! ئەی موفتەخۆر! تۆ بڕۆ بەخۆتا ڕابگە!

قاوەخانەکە جمەی دەهات لەخەڵک و هاتوبات باڵی کێشابوو. تەواوی گوندنشینان کۆبووبوونەوە و لە بارەی ئەو ڕووداوە دڵتەزێنەوە قسەوباسیان دەکرد

که شەوی پێشوو بەچاوی خۆیان بینیبوویان. لە هاتنی پەنابەرانەوە بیگرە تا قسە ئاگرینەکانی قەشەی ئینجیل بەدەست و کۆڵەپشتی پڕ لە ئێسک و پروسکی باپیران و مردنی ئەو ژنەی کە بۆرەکیان ڕشت بەجەستەیدا تا گوند لە بەڵای پەتا بەدوور بێ، هەندێکیان لایەنی باوە گریگۆریسیان دەگرت کە هەمووانی لە بیماری پەتا قوتار کردبوو، هەندێکی تریش بەزەییان بە ژنان و مناڵانی برسیدا دەهاتەوە و کۆمەڵێکی تریش سوێندیان دەخوارد کە نیوەشەو لەسەر چیای ساراکینا بڵێسەی ئاگریان بینیوە.

پانایۆتیس هاتە قاوەخانە و چاوانی زەقی بەمەلاولادا دەگێڕا. پاشان چوو لە قوژبنێکدا دانیشت و بەمۆنی ڕووی کردە قاوەچی:

– ئادەی قاوەیەکی بێ شەکر!

کۆستانتیس ڕووی تێ کرد و گوتی:

– هاوسێ وەزعت باش نییە! مەگەر دوێشەو نەنووستوویت؟

سەراج برۆ سوور و ئەستوورەکەی گرژ کرد، پشتی تێ کرد و هەمدیس گوتی:

– قاوەیەکی بێ شەکر!

لەم دەرفەتەدا پاتریارکاسی پیر بەگۆچانی درێژ بەدەست و کڵاوی ئاوریشمی بەسەر هاتە ژوورەوە و بەئیشارەت وەڵامی سڵاوی گوندنشینانی دایەوە کە لەبەری هەستانە سەر پێ. دەنگی گیراو و بەری چاوانی ئاوسا بوون. هێشتا خەواڵوو دیار بوو. زمانی قورس و ئارەزووی قسەکردنی نەبوو. کۆستانتیس قاوە بێ شەکرەکەی بەپارچەیەک ڕەحەتەلقوم و پەرداخێک ئاوی ساردەوە لە بەردەمی دانا و بەنەوایەکی تانەدار گوتی:

– خەوێکی خۆش خودان!

خودان بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە، ڕەحەتەلقومەکەی کرد بەنێو پەرداخە ئاوەکەدا و پاشان نایە زاری و قومێک ئاوی بەسەردا کرد. ئەوسا دەسەسڕێکی گەورەی لە گیرفانی دەرهێنا و هنگێکی وای کرد کە لە تەواوی قاوەخانەکەدا دەنگیدایەوە. کەمێک هەستی ئارامی دایگرت و ئەوسا کەوتە هەڵقوراندنی قاوەکەی. هێور هێور ئاوساوی پشت چاوانی نیشتەوە و دەنگی کرایەوە. نێرگەلەیەکیان بۆ هێنا و دوای

چەند مژێک خەو بەری دا. پاشان سەرنجێکی لە دەوروبەری دا و بەبینینی هاجینیکۆلیس، بەئیشارەت بۆ لای خۆی بانگی کرد. مامۆستاش نێرگەلەکەی خۆی هەڵگرت و چووە نزیک مێزەکەی خودان و سڵاوی لێ کرد. پاتریاکاسی پیرەمێرد پرسی:

– جەنابی مامۆستا هەواڵ چییە؟ دوێنێ شەو خەوم زۆر قورس بوو، گەرچی هەستم دەکرد هەراوزەنایەکی زۆر هەیە، بەڵام بێدار نەبوومەوە. کاتێ خەریک بوو بۆ ئێرە دەهاتم، پچڕ پچڕ بیستم کە دوێشەو کۆمەڵێک غەریبە لێرەوە تێ پەڕیون و یەکێکیشیان کە ژن بووە، مردووە و دوو قەشەش لەیەک بەربوون... بەکورتی حاڵی نەبووم چ بووە. لەعنەت لە شەیتان! بڵێ بزانم هەواڵ چییە؟

مامۆستا کە زۆر هەستی بەئارامی نەدەکرد، دانەویەوە، کۆکەیەکی کرد و بەئارامی کەوتە قسە، خۆشحاڵ بەوەی بابەتێکی دڵتەزێن دەگێڕێتەوە، قەڵافەتێکی خەمینی بەخۆوە گرت و خودانی پیری والێکرد تا بەدەمێکی داپچڕاوەوە گوێی بۆ ڕادێرێت. پانایۆتیسیش بەچاوانێکی زەق و دڕدۆنگانەوە سمێڵی دەکرۆشت و لە ڕوخساری وشکی خودانی دەنۆڕێ و چاوەڕێی ئەوە بوو لەهەر لەحزەیەکدا بێت دۆودۆشاو تێکەڵاو کات، گۆچانەکەی هەڵگرێ و بەرەو ماڵ بێتەوە.

بەڵام چاوەڕوانییەکەی بێهوودە و خودان تووڕە نەبوو. گەچخۆر وەک کەسێک کێچ کەوتبێتە کەوڵی، بەردەوام جووڵەجووڵی بوو، لە ژێر لێوەوە دەیگوت: "ئەم زەلامە ترسنۆکە لە ترسی عاقیبەتەکەی، ناوێرێت هەموو مەسەلەکە بگێڕێتەوە. بەڵام خۆم هەموو شتێکی پێ دەڵێم."

ئەوسا شێلگیرانە لە جێگەکەی هەستا و لەو مێزە گچکەیە نزیک بووەوە کە دوو ڕیش سپییەکەی لەسەر دانیشتبوون. پرسی:

– خودان ڕوخسەت دەفەرموویت؟ وابزانم ئەم بلیمەتە لە ترسا هەموو شتێکتان بۆ ناگێڕێتەوە. بەڵام من ناترسم و هەرکاتێ بەتەنێ بووین لە سیرەوە تا پیاز هەموویت بۆ دەگێڕمەوە.

خودان ڕووی کردە مامۆستا و گوتی:

– هاجینیکۆلیس، بێ زەحمەت چەند ساتێک جێمان بێڵە بزانم کاکی سەراج چ

دەڵێت... ئەوسا ڕووی کردە پانایۆتیس و گوتی:

– وەرە پێشێ و بەکورتی بیبڕەوە... جەنابی مامۆستا مێشکی بردم.

پانایۆتیس لە کاتێکدا کە کەپووی خۆی دەگرت، گوتی:

– خۆت باش دەزانیت من کەسێکی چەنەباز نیم. بەدوو قسە پێت بڵێم کە مانۆلیۆس ئەقڵی کوڕەکەتی تێک داوە. واتە ئەو و ئەم زەلامە قاوەچییە و یاناکۆسی چەرچی لەگەڵ کوڕەکەتا هاوکار بوون و چوار قۆڵی چوار زەمیلەی گەورەی پڕ لە خۆراکیان لە ئەمبارەکەت برد و بەو خەڵکە پەتا زەدەیەیان بەخشی. لەتەواوی ئەو ماوەیەشدا جەنابعالی نووستبوویت و پرخەپرخت ڕۆژە ڕێیەک دەڕۆیشت. ئەمە هەمووی و تەواو! ئیتر چ قسەی ترم نییە.

خودان هەستی کرد خوێن هورووژم بۆ مێشکی دەبات. هەمدیس دەوری چاوانی ئاوسا، دەنگی گیرا و ڕوخساری سوورهەڵگەڕا.

– برۆ ون بە! بەم بەیانییە دەتەوێ دەهریم بکەیت!

پاشان لوولەی نێرگەلەکەی نایە سەر ئەرزەکە، تەماشایەکی دەوروبەری خۆی کرد، بەڵام کەسی نەناسیەوە. قاوەخانەکە لە سەریدا دەخولایەوە. لە جێگاکەی هەستا. یەکەم جار هەنگاوێکی هەڵێنا و پاشان هەنگاوی دووەم و بەزەحمەت خۆی گەیاندە لای دەرگاکە. لە قاوەخانەکە چووە دەرێ و بەهانکە هانک ڕێگە سەرو ژوورکەکەی ماڵەوەی گرتە بەر. چەند گوندنشینێک، نیوە پێکەنیناوی و نیوە ناڕازی، لە پانایۆتیسیان پرسی:

– هەی ناڕەسەنی چەپەڵ، ئەوە چیت بەگوێی خوداندا چرپاند کە ئاوها وەزعی تێک چوو؟ مەگەر لەخودا ناترسیت؟ خۆ پیرەمێردی خڕتۆڵ ڕەنگە لە حەژمەت گوشاری خوێن، سەکتە لێی دات.

بەڵام پانایۆتیس بێباک چووە دەرێ و دیارنەما.

دەنگی بەرزی بووقەکەی یاناکۆس دەنگیدایەوە. دێوەرە لە گۆڕەپانەکە ڕاوەستا و لەکاتێکدا کە وەک کەڵەباب سینگی دەردەپەڕاند، هاواری دەکرد:

– هێی خەڵکی بەشەرەف! من ئەوا بۆ دێوەرەریی بۆ شاران و گوندانی تر دەچم. ئەگەر ڕاسپاردەیەکتان هەیە ئەوا هەستن و بیڵێن. هەر کەسێک نامەی هەیە، بمداتێ

تا بۆی بگەیەنمە شوێنی خۆی. ئەگەر باوک، دایک یان فەرزەندێکتان لە گوندەکانی ئەم دەوروبەرە هەیە یاخۆ دەتانەوێت کەلوپەل بنێرن ئەوا وەرن بیهێنن. هەموو جۆرە ڕاسپاردە و داواکارییەک وەردەگیرێت. من ئەوا دەڕۆم و بەئومێدی خودا یەکشەممەی داهاتوو دەگەڕێمەوە.

ژمارەیەکی بەرچاو خەڵک هەستانە سەرپێ، لە یاناکۆس نزیک بوونەوە و هەرکامیان بەشێنەیی ڕاسپاردەی خۆی پێدا و ئەویش لە کاتێکدا کە پاڵی بەگوێدرێژەکەیەوە دابوو، هەمووی لە زەینی خۆیدا یاداشت دەکردن. کاتێ هەمووان لەدەروبەری ڕەوینەوە، کۆستانتیسی قاوەچی چووە لای و هێور بەگوێیدا چرپاند:

– بۆ ماڵی پاتریارکاس مەڕۆ! نازانم ئەو یەهوزا ناپاکە چی بەگوێیدا چرپاند کە پیرەمێرد لە جێگای خۆی دەرپەڕی و لە کاتێکدا کە بەگۆچانەکەی هەڕەشەی دەکرد، شێتانە لێرە ڕۆیشت تا بەمشتەکۆڵە و لەقە بەربێتە میکیلیس.

یاناکۆس پرسی:

– لەبەر زەمیلەکان؟

– بەڵێ. پێم وایە مەسەلەکە بەم ساکارییە کۆتایی نایەت و تووشی چورتمێک دەبین!

– من پێشتر تووشی چورتمی خۆم بووم و پریشکی ڕقی قەشەم بەرکەوت!... بەڵام گرینگ نییە! دەبێ لەم گوێ بیبیستین و لەو گوێ لەبیری بکەین. دەبێ هێند ئارام بگرین تا دۆخەکە هێور دەبێتەوە. بەهەرحاڵ ئێمە بەئەرکی خۆمان هەستاوین.

کوستانتیس هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

– دڵ لە دڵ مەدە. تەنیا تۆ تووشی چورتم نەبوویت. منیش لە چورتم بێبەری نیم. ئەمڕۆ خوشکەکەت شالاوی بۆ هێنام و دەیوست چاوم دەربێنێت. بەسەرمدا هاواری دەکرد و دەیگوت: هەی بەدبەخت، هەی شێت، هەی دز! هەموو شتێکم بیستووە. تۆ ئەمبارەکەی ئێمەت خاڵی کردووە و بەو کافرە پەتازەدانەت داوە! ئێمە خۆمان وا لەبرسا دەمرین، مناڵەکانت لە بێ بڕستیدا خەریکە لار دەبنەوە، ئەوسا تۆی دز و چەتە چوویت هەرچی قاوە و قەند و سابوون لەقاوەخانەکەتا هەبووە بەسەریاندا دابەشت کردووە؟

یاناکۆس بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– چ نمەک حەرامێک بەیانی شەبەق چووە ئەو هەواڵەی داوەتێ؟

– مەگەر جگە لە شەیتانە سوورە چ کەسێکی تر کاری وای لێ دەوەشێتەوە؟ بیرتە دوێنێ عەسر بەردەوام شوێن پێی هەڵدەگرتین و لە هەموو جێگەیەک چاودێری دەکردین؟ دواجار چووە هەموو شتێکی بۆ هەمووان گێڕاوەتەوە: بۆ قەشە، بۆ ژنەکەم، ئێستاش بۆ پاتریارکاس! لەوەی کە ئێمە بووینەتە حەواری مەسیح و خۆیشی بەیەهوزا، خەریکە لە حەژمەتا شەق دەبات.

یاناکۆس دڵی لە تاو زوڵمی خوشکەکەی دەرهەق بەقاوەچی داماو ژانی کردبوو، گوتی:

– ئارام بگرە کوستانتیسی بەستەزمان. ئارام بگرە و حەوسەڵەت هەبێ! یەکشەممە کە گەڕامەوە هەمدیس قسان دەکەین. بەهیوای دیدار!

ئەوسا هەچەی لە کەرەکەی کرد و بەزوویی لە پێچی کۆڵانەکەدا بزر بوو. کوستانتیس لە هەمان کاتدا کە تەماشای دوورکەوتنەوەی ئەوی دەکرد، بەورتە ورت گوتی:

– من کەسێکم بەخت بەپێشوازیمەوە هاتووە. وەزع بەدڵی خۆمە. نە مناڵم هەیە و ژنەکەشم نەماوە و لە دەستی قوتارم بووە.

یاناکۆس یاڵی گوێدرێژەکەی نەوازش کرد و گوتی:

– یوسفۆکەکەم. ئێمە باش لە زمانی یەکتر حاڵی دەبین و وەک دووبرا یەکدیمان خۆش گەرەکە. چما تا ئێستا بووە شەڕمان بووبێ؟ سوپاس بۆ خودا هەرگیز! هۆیەکەشی ئەوەیە کە ئێمە هەردووکمان خەڵکانێکی باشین _ یان کەرگەلێکی باشین چ جیاوازی هەیە؟ ئازارمان بەهیچ کەس نەگەیاندووە. بجووڵێ ئاژەڵ! هەچە! بەرەو لای ڕاست پێچ کەوە. ئەمڕۆ دەبێ ڕێگەکەمان بگۆڕین. مەگەر گوێت لێ نەبوو کوستانتیس گوتی چی؟ گوتی لە بەردەم ماڵی خودانەوە نەڕۆین. کەواتە یەکڕاست بەرەو ماڵی لاداسی پیر دەڕۆین کە زۆر تۆی خۆش دەوێ و لە تاو بەخیلی... بجووڵێ تا لە شەڕی ئەم یەکەش قوتارمان دەبێ و لە گوند دەچینە دەرێ. ئەوسا لە چنگی هەرچی ڕیش سپی و قەشە هەیە ئاسوودە دەبین و خۆم و خۆت دەمێنینەوە...

پاشان بەرەو لای ڕاست داگەڕا و بەرەو ماڵی پیرەمێردی پیسکە ڕۆیشت.

=... تەنیا دەمویست بەر لەوەی ئاوایم جێ هێشتبا، مانۆلیۆسم بینیبا و ئاگادارم بکردبایەوە کە ئاگای لەو کاترینایە بێت! ئاخر ئەو دەبێت ئاگاداربێت گوناه نەکات. چونکە بڕیارە ببێتە مەسیح. ئۆف لە دەست ژنان! دەبینیت؟

لاداسی پیر بەجلکێکی شڕ، پێی پەتی، بەڵام دڵخۆش بەژیان، لەسەر سەکۆی حەوشە دانیشتبوو. پەنلوپ، هاوسەرە پیرەکەی بەرچایی شووەکەی کە بریتی بوو لە ئاردی نۆک، ئاردی جۆ، نانێکی جۆ، بڕێک زەیتوون و فنجانێک قاوە، لەسەر سەکۆکە دانابوو. لاداس لە هەمان کاتدا کە زەیتوونی دەخوارد و قاوەی دەنۆشی، لەگەڵ هاوسەرە پیرەکەیدا کە بێ دەنگ و بێباک بەرامبەری دانیشتبوو و گۆرەوی دەچنی، قسانی دەکرد. وی ژنێکی لەڕولاواز و جلکێکی شڕوپڕی لەبەردا و هەروەک شووەکەی پێی پەتی بوو. کەپووە زلەکەی لە نێو ڕوخسارە ئێسکنەکەیدا دەرپەڕیو و بەلەقلەقێکی پیری بێ پەڕوباڵ دەچوو. لە بەرایی هاوسەرییاندا بەرگری بەرامبەر لاداس دەنواند و دەرەقەتی دەهات لەبەرئەوەی جوان و لە خێزانێکی خوداپێداو بوو، حەزی دەکرد لە ناز و نیعمەتدا بژی، بەڵام وردە وردە بەخت پشتی تێ کرد، پەڕوباڵی وەری، تێکوپێک شکا و دەستی لە گلەوگازندە بەردا. هەنووکە ئیدی تەنیا هەر گوێی دەگرت. هیچ کات دڵی نەدەڕەنجا و گەر جاروبارێکیش ڕەنجابا، ئەوا لە دڵی خۆیدا دەیهێشتەوە و نەیدەهێنایە سەر زمان. لەو ڕۆژەوەی تاقە کیژەکەی مردبوو، ئیدی تەنانەت سەرنجی لە بۆڵەبۆڵەکانی پیرەمێردەکەی مێردی نەدەدا و گچکەترین کاردانەوەی پیشان نەدەدا. وەک مردوویەکی لێ هاتبوو کە هێشتا دەخوات، دەنوێ و بێدار دەبێتەوە بەبێ ئەوەی بژی. ئەو ئیدی دەستی بەئارامی ڕاگەیبوو، دەستی ڕاگەییبووە بێ نیازی و هەیبەتی مەرگ.

لاداس شۆربای ئاردی جۆیەکەی هەڵدەقوڕاند و لە هاوسەرەکەی دەنۆڕی، ژنەش بێباک، گۆرەوی دەچنی. لاداس لە بارەی نەخشەیەکی گەورەوە دەدوا کە سەرانسەری دوێنێ شەو خەوی لێ زڕاندبوو، ئەگەر ئەو نەخشەیە سەری گرتبا، ئەوا قاسەکەی پڕ لە گوارە، ئەنگوستیلە، ملوانکە و دراوی زێڕ دەبوو:

– پەنلوپ گوێ ڕادێرە! من تەواوی وردەکارییەکانی نەخشەکەم ئەزبەرە، بەڵام

بەداخەوە کەسێک نییە نهێنییەکەمی لا باس کەم. جێبەجێ کردنی ئەم کارە گەورەیە دوو کەسی پێویستە. بەڵام پەنلوپ گیان، دنیا پیس بووە. هەمووان فێڵباز و کڵاوچی و ناپاکیان لێ دەرچووە. ئاخر مرۆڤ دەتوانێ متمانە بەکێ بکات؟ هاجینیکۆلیس کە بەمانای وشە گێلەپیاوە تەنیا ڕۆڵی خەڵکانی سەرڕاست و شەریف دەبینێ. بەڵام خۆت دەزانیت کە مامۆستا لە چارەڕەشێک زیاتر نییە، بۆیە دەکرێ چاوەڕوانی چی لێ بکرێت؟ هەمدیس باشە کە تەواو شێت نەبووە. گریگۆریسی براشی کە کەسێکی شیاوە، بەڵام زۆر تەڵەکەباز و تەماعکارە و تەنیا بیری لای گیرفانی خۆیەتی. بۆیە ئەویش بەکەڵک نایەت، چونکە منیش بیرم تەنیا لای گیرفانی خۆمە... پەنلوپە بێ نەواکەی خۆم، سەر دەلەقێنیت! ناشێ بتەوێ لە بارەی خودان پاتریارکاسەوە بدوێیت؟ دەک ئەولاتر چێت، ئەو هەر مرۆڤ نییە! هەموو قەڵافەتی بووەتە ورگ. ئەوانە نەوە دوای نەوە دەوڵەمەند بوون و ئەو خۆی هەرگیز کاری نەکردووە و مانای وشەی ئارەقەی نێوچەوان نازانێت. دەڵێن جۆرە مێشوولەیەکی زل هەیە پێی دەڵێن شامێشوولە. ئەم جۆرە مێشوولەیە شەو و ڕۆژ بێکار دادەنیشێ تا سوپایەک لە مێشوولەی کۆیلە خزمەتی بکەن و خواردنی بۆ ببەن. ئەگەر ڕۆژێک ئەو کۆیلانە خواردنی بۆ نەبەن، ئەوا لە برسانا دەمرێت. ئەم کابرایەش ڕێک وەک شامێشوولە وایە و ڕۆژێک لە زۆرخۆریدا دەترەکێت، بۆیە ئەویش بەکاری من نایەت. ئەگەر مەبەستت لە کاپتن تۆفانە ئەوا دەبێ دەست لەویش بشۆردرێت. ئەویش کەسی شیاو نییە و بریتییە لەیەک بەرمیلی بزۆز عارەق. نا، دەبێ لەخەیاڵی هاوکارێکی شیاو و حیسابیدا بم... بەڵام ئاخر کێ؟ تۆ چ کەسێکت پێ شک دێت؟

بەڵام پەنلوپ هەروا گۆرەوی دەچنی و وەکی مردووان هیچی نەدەژنەفت. بۆ ساتێک سەری هەڵبڕی. نیگای چاوانێکی بێ نوور، مردوو و چۆڵ لە هەست، لە پێست و ئێسکی لاداسەوە تێ پەڕی، چووە حەوشە و لەوێوە بۆ ئەودیو دیوار، بۆ کۆڵان، گوند، بیابان و کێوی ساراکینای دوورەدەست کشا و هەمدیس دوورتر ڕۆیشت، لەزەریا تێ پەڕی و چووە فەزایەکی بێ کۆتایی، پیرۆزەیی، تەمومژاوی و چۆڵەوە. بەڵام زوو بەزوو سەری داخست و دەستی بەکاری خۆی کردەوە، تا قەرەبووی زەمەنی لەدەستچوو بکاتەوە.

لە هەمان کاتدا دەنگی بووقەکەی یاناکۆس گەییە گوێ. لاداسی پیر لە جێگاکەی ڕاچڵەکی، چاوە چرچەکانی درەوشانەوە و هاواری کرد:

– خۆیەتی! خودا ناردی! ئەوە هەمان ئەو کەسەیە کە بەدوایدا دەگەڕام. پەنلوپ وانییە؟ ئەو هەموو مەرجە پێویستەکانی تێدایە. خووی بەدێوەرەیی لە شار و دێهاتەکانا گرتووە. کەمێک درۆزن و گرانجانە و بۆ ساختە و کەڵەک و جۆرکردنی مامەڵە کەسێکی گونجاوە. هەڵبەت بەکەڵکی کاری گەورە نایەت و تەنیا بۆ وردەواڵەفرۆشی باشە. بەڵام بەهەرحاڵ بەکەڵکی من دێت. کۆکردنەوە و هەمدیس کۆکردنەوە لەو و لە چنگ دەرهێنانیش لە من!

ئەوسا شادومان و سەرمەست دەستی بەیەکدا هێنا تا شەکەتی لە جەستە بکاتە دەر. هەرکە هەستی کرد گوێدرێژەکەی دێوەرە لەبەر ماڵەکەیدا ڕاوەستاوە، ڕای کرد و دەرگاکەی کردەوە:

– سڵاو یاناکۆس. خۆش هاتیت! خودا تۆی ناردووە. زووکە گوێدرێژەکەت بەدەرگاکەوە ببەستەوە و وەرە ژوورێ گەرەکمە قسانت لەگەڵدا بکەم.

یاناکۆس لە هەمان کاتدا کە گوێدرێژەکەی بەدەرگاکەوە دەبەستەوە، لە دڵی خۆیدا گوتی:

– ئەم ڕێوییە پیرە چ خەونێکی پێوە بینیوم؟ خودا بەهاوارم ڕابگات!

وایگوت و چووە ژوورێ. لاداس گوتی:

– دەرگاکە داخە تا کەس گوێی لەدەنگمان نەبێت. دەمەوێ مەسەلەیەکی گرینگت لەگەڵدا باس بکەم. وەرە دانیشە هەی یاناکۆسی لەعنەتی! پێ دەچێ ڕێوی بەپیرتەوە هاتبێ، چونکە بەزوویی دەوڵەمەند دەبیت و ئیدی موحتاجی کەس نابیت و پێویست ناکا بۆ فرۆشتنی بەکرە و دەزوو دێوەرەیی بکەیت. تۆ ئیدی لە زێڕدا غەرق دەبیت. بەڵێ یاناکۆسی داماو، لە زێڕدا! گوێت لێیە؟

یاناکۆس بەسەرسوڕمانەوە گوتی:

– هێند ماتڵ مەبە پیرەمێرد. ئاشکراتر بدوێ. بڵێ بزانم مەسەلە چییە؟

– جوان گوێچەکەت بکەوە! تەماشاکە چ دەڵێم! ئەو تاعونزەدانەی کە بێرەدا تێ پەڕین بەر لە ئێستا دەوڵەمەند بوون و لەوکاتەوەی تورک ئاوارەی کردوون، برسی و

بێ پەنا بوون. جوان گوێ بگرە! ئەوانە بەبێ شک لە کاتی ڕاکردنا هەرچی زێڕ، بازنگ و ئەنگوستیلە و دراویان هەبووە لەگەڵ خۆیاندا هێناویانە... یاناکۆس ئێستا لە مەبەستەکەم حاڵی بوویت؟

– هێشتا نا، حاڵی نەبووم! من کەسێکی دەبەنگم. کەواتە هەمدیس ڕوونتری بکەوە!

– یاناکۆس گیان. ئەو پێشنیارەی گەرەکمە بۆ تۆی بکەم ئیلهامێکە ئیلاهی! دوێنێ شەو خۆم بینیم لەسەر کێوی ساراکینا ئاگریان کردبووەوە و ئەمەش ئەوە نیشان دەدا کە ئەوانە چوونەتە ئەشکەوتەکانەوە. تۆ دەبێ لەگەڵ گوێدرێژەکەتا بچیت بۆ ئەوێ و کاتێ نزیکیان بوویتەوە بووق لێ دەیت تا هەمووان لەدەوروبەرت کۆببنەوە. ئەوسا بەهەموویان دەڵێیت: "برایان، ئێوە خەریکن لەبرسێتیدا تیادەچن. ڕەحم بەمناڵەکانتان بکەن! من دوێنێ شەو بۆ ساتێکیش خەو نەچووە چاوانم و هەر هەمووی بیرم دەکردەوە و بەدوای ڕێگەچارەیەکدا دەگەڕام بۆ یارمەتیدانی ئەنگۆ و لەوەی کە خودی خۆتان دەتوانن لە چ ڕێگەیەکەوە یارمەتی خۆتان بدەن! تا دواجار ڕێگەچارەم دۆزییەوە. ئێوە زێڕ و خشڵێک کە لە پەلاماری تورک ڕزگارتان کردووە و لەگەڵ خۆتانا هێناوتانە، بیدەنە من. منیش لەبری ئەوە هەرچییەک پێویستی ژیانتان بێت، لە گەنم و جۆ و زەیتی زەیتوونەوە بیگرە تا شەراب و شتی تر بۆ ئێوەی دێنم. هەڵبەت لەم کارەدا زەرەریش دەکەم، بەڵام چش! ئێوە گرێکی و مەسیحین و قیروسیا لە زەرەر!" ئێستا حاڵی بوویت هەی کەللەپووت؟

یاناکۆس خۆی بەناحاڵی پیشان دا:

وردە وردە خەریکم تێ دەگەم... بەڵام هێشتا...

هەر بەڕاستیش هێشتا نەیدەزانی کە ئەم بیرۆکەیەی لاداس ئیلهامی خودایە یان شەیتان!

لاداس تێ هەڵچووەوە:

– گوتم ئەمە ئیلهامێکی ئیلاهییە. بەڵام هیچ شتێک بەکەس مەڵێ. هیچ کەسێک نابێت سووسەی ئەم مەسەلەیە بکات! کەواتە زووکە و دەست بەکاربە! تا تۆش لە ژیانتا شتێک بەشتێک بکەیت... دەزانیت... من کاتێ دەبینم کەسێک بەو تەمەنەی تۆوە

زستان و هاوین ئاوارەی بیابانەکانە بەزەییم پێیدا دێتەوە... مەگەر تۆ تەمەنت چەندە؟

– پەنجا.

تەنیا دوو ساڵی لە تەمەنی خۆی کەم کردبووەوە.

– یاناکۆس دەبینیت؟ هێشتا ئەووەڵی عومرتە و نابێ ئەو عومرە بێهو دە بەهەدەر بدەیت! تۆ دەبێ خانوویەکی جوان بۆ خۆت ڕۆبنێیت، ژنێکی گونجاو بێنیت _ وا بزانم حەزت لە کیژەکەی قەشەشە _ وەک هەمووان مناڵت هەبێت، کۆمەکی هاوڕێیان و هاوولاتیانی خۆت بکەیت. کاتێ بەکۆڵانەکانا دەڕۆیت هەمووان لەبەرت هەستنە سەرپێ و بۆت بنووشتێنەوە. بەکورتی یاناکۆسی ئازیز دەرگایەکی نوێ لە ژیانتا بەڕووتا دەکرێتەوە. ژیانێکی نەجیبزادانە و ئیدی هەژاری کۆتایی دێت. ئاخر مەگەر چەند ساڵی تر ئێمە زیندووین. بۆچ وەکو خەڵکانی حیسابی نەژین؟ کەواتە زووکە و بکەوە خۆت! من خێری تۆم گەرەکە. نابێ لێ گەڕێین خەڵکانی تر لەسەر شانی ئێمە بەرز ببنەوە! من لەم قەشەیە دەترسم.

یاناکۆس حەپەساو مابوو:

– لە خودا دەترسم! لاداس من لە خودا دەترسم! ئایا ئەوە ویژدانە کە ئێمەش برا ڕاونراوەکانی خۆمان تالانکەین؟

– کەللەپووت ئێمە ناخوازین تالانیان بکەین. ڕێک بەپێچەوانەوە، بەڵکو دەمانەوێ یارمەتیان بدەین و لە مەرگ ڕزگاریان بکەین... ئەدی مەگەر نابێ ئەو داماوانە خۆراک بخۆن تا بەزیندوویی بمێنن؟ ئەوانە برای ئێمەن. منیش دڵم هەیە و خەفەت بۆ بەدبەختیان دەخۆم .. ئێمە دەمانەوێت لەگەڵ ئەوانەدا سەودا و مامەڵە بکەین. خۆ نامانەوێ دزی بکەین! هەڵبەت قازانجی خۆشمان لەبەرچاو دەگرین. تۆ خۆت دەزانیت ئێمە بازرگانین، ئێمەش حەقمان هەیە بژین و خۆ قازانجیش شتێکی ناپەسەند نییە... وەرە پێشەوە یەک پاروو نان و زەیتوون بخۆ! ئێمە گەرەکمانە پێکەوە ببینە هاوڕێ و شەریک و دەبێ هەموو شتێک لە نێوان خۆماندا دابەش کەین. وەرە بنی فنجانەکەم هێشتا نەختێک قاوەی تێدا ماوە، وەرە ئەمە تۆ بیخۆرەوە!

– برسیم نییە. گێژ بووم. ڕێگەم بدە لەسەر قەنەپەکە دانیشم تا بەشکم قسەکانت

هەزمکەم... تۆ دیمەنێکی تازەت لەبەر چاوانمدا کردەوە. کەواتە بهێڵە بەر لەهەر بڕیارێک باش بیربکەمەوە و هەمووشتێک هەڵبسەنگێنم!

– کێشەکە لێرەدایە کاتمان کەمە. هیچ بواری بیرکردنەوەی تێدا نەماوە! دەی بەرەو ساراکینا بکەوە ڕێ. نابێ کات بەهەدەر بدەین. گوتم من لەم قەشە مشەخۆرە دەترسم.

یاناکۆس لەسەر قەنەپەکە دانیشت. ئانیشکی خستە سەر ئەژنۆی، سەری نایە نێوان هەر دوو دەستییەوە و ماوەیەکی درێژ بەبێ دەنگی مایەوە. سەری داخ و لاجانگەکانی بەتوندی لێیان دەدا. زەینی پەشۆکابوو. گوارەگەلێکی زۆری دەبینین کە لە گوێکان دەبوونەوە. ملوانکەگەلێک کە لە مل دادەکەنران، ئەنگوستیلەگەلێک کە لە پەنجەکان دەردەهاتن و دراوگەلێک کە لە پریاسکەی سەر بەستراوەوە دەڕژانە دەرێ و هەمووی و هەمووی لەو سنووقەدا کەڵەکە دەبوون کە هێشتا لە ماڵەوە و پڕ بوو لە پارچە جلکی ژنە کۆچکردووەکەی. ئەوسا خانوویەکی گەورە لە بەرامبەر چاوانیدا، لە دڵی ئەرزەوە دەهاتە دەرێ و سەری لە ئاسمان دەسوو. شتێکی بەشکۆتر لە خانوو. کۆشکێکی گەورە بەباغ و باغچەی فراوان و بانیژەیەکی گەورەوە. کۆشکێک کە خەڵکەکەی لەسەر دۆشەکی پەڕی قوو دەنوون و ژنانی جوان خۆیانی تێدا دەڕازێننەوە... دەمودەست هەستی کرد بەیانی یەکشەممەی ڕوحبەخشە. خۆر دەدرەوشێتەوە و ناقووسی کڵێسا ڕێوڕەسمی نوێژ بەگوێدا دەدات. یاناکۆس چاوی بەیاناکۆسێکی تر دەکەوت کە بەپانتۆڵێکی ماهوتی گرانبەها و کڵاوێکی ئاوریشمی ئەشرافیانە و گۆچان بەدەست وەکی خودانانی بەشکۆ و سەنگین بۆ کڵێسا دەچێت. گوندنشینان لەبەری هەڵدەسنە سەرپێ و بۆی دەنووشتێنەوە. پاشان خودان یاناکۆسی بینی لە حەوشەی کۆشکەکەی دانیشتووە و لەگەڵ کۆستانتیسی قاوەچیدا، کە لە بەردەمیدا دەست لەسەر سینگ ڕاوەستاوە، وتووێژ دەکات. خودان یاناکۆس لەبەر باخەڵیدا پریاسکەیەکی پڕ لە زێڕ دەردێنێ و دەڵێت: "وەرە کۆستانتیسی داماو، وەرە ئەم پریاسکە زێڕە بگرە تا بەشکم زەدەخەنە لەسەر لێوت بنیشێت. ئاه کە تۆ چەند لەدەست ئەم خوشکە قەرەجەی من زوخاوت چەشت. من ئەم پارەیەت وەک دیاری دەدەمێ!" ئەوسا مانۆلیۆس بانگ دەکا و دەڵێ: "مانۆلیۆس تۆیش وەرە پێشێ! ڕانە مەڕێکم کڕیوە. لەگەڵ خۆتدا بیبە. ئیدی پێویست نییە کار

بۆ ئەو پاترپارکاسە نارەسەنە بکەیت..." یاناکۆس هەستی بەسەرەسووڕە دەکرد و کڵێسای گوند لەبەرچاوانیدا وەدیار دەکەوت. لە بورجی ناقووسەکە کاتژمێرێکی گەورەی دیواری وەک ئەوەی کە لە ئەزمیر بینیبووی، دەکەوتە بەرچاو. لە دەوراندەوری کاتژمێرەکەدا و بەپیتی درشتی زێڕین نووسرابوو: "دیاری یاناکۆس پاپادوپۆلس، خودانی گەورە و دەست و دڵ کراوە." لەگەڵ سەرەسووڕەی دووەمدا کاتژمێرەکە لەبەرچاوانیدا نەما و لە جێگەی ئەو، کورتانێکی مەخمەلینی بەزێڕ چنراوی نەرم و جوان دووراو وەدیارکەوت. هەڵی گرت، بۆ گەوڕەکەی برد و گوتی: "یوسفۆکەکەم، ئەمەش ئەو کورتانەیە کە بڕیار بوو بۆت بکڕم. جوان تەماشای بکە! تەنانەت شاش کورتانێکی ئاوهای نییە. ئیدی ڕۆژانی داماوی ئێمە کۆتایی هات و هەنووکە هەرچیت حەز لێیە بیخۆ و هەرچیت پێ خۆشە بیخۆرەوە! لەمەودوا لە ڕۆژانی یەکشەممەدا و دوای نوێژ، بەم کورتانەوە لە گۆڕەپانی گوند پیاسە دەکەیت و هەمووان بۆ ڕێزلێنانت سەرت بۆ دادەنەوێنن. ڕێک وەک خودانێکی حیسابی!

یاناکۆس لە ئاوها خایلەیەک پێکەنین گرتی، سەرە گڕگرتووەکەی جووڵاند، لە خەونەکە هاتەدەرێ و چاوی بەپیرێژنەکە کەوت کە ئەویش هەروا لە دنیای وەنەوزدا سەرقاڵی چنین بوو. لاداسی پیریش بەدیقەتەوە تەماشای دەکرد و چاوەڕێی وەڵام بوو.

– پیرەمێرد، نیوە بەنیوە قایلیت؟

لاداس دەستە درێژ و ئێسکنەکەی ڕایەڵ کرد و گوتی:

– وەرە دەستت بێنە. قایلم! نیوە بەنیوە. ئەمە واتە یەک مامەڵەی شەریفانە. تۆ گشت شەوێک هەموو ئەو خشڵ و زێڕوزیوانە بێنە بۆ من کە لە ڕۆژدا دەستت دەکەون و منیش لەبری ئەوە گەنم، زەیتی زەیتوون و شەرابت دەدەمێ. کاتێ تەواوی زێڕوزیوەکانیانمان وەرگرت، ئەوسا دەکەوینە حیساب و کیتابی خۆمان. تۆش خۆت هەموو کڕین و فرۆشتنەکان لای خۆت بنووسە تا قەت گومانی ئەوە نەکەیت کە خوانەخواستە گەرەکمە فریوت بدەم. من تەنانەت بۆ ئەوەی بیسەلمێنم کە چەند متمانەم پێتە و قەت نیازم نییە گزیت لێ بکەم، ئەوا هەر لە ئێستاوە سێ لیرەی ئاڵتوونت وەکی پێشەکی دەدەمێ...

ئەوسا لەبەر باخەڵیدا پریاسکەیەکی گچکەی دەرهێنا کە بەوردی سەرەکەی بەپەت

بەســـتـــبـــوو. کـردیەوە و دەســـتی بۆ نـاوی ڕۆبرد و سێ دراوی دەرهـێنا و بەوردی ژمـاردی. یاناکۆس بەحیرسـەوە دراوەکانی وەرگرتن و چاوانی درەوشـانەوە. لاداسی پیر درێژەی بەقسەکانی دا:

–... تا تۆ دەڕۆیت و دەگەڕێیتەوە، منیش وەسڵی وەرگرتنی ئەم سێ لیرەیە ئامادە دەکەم... خۆشحاڵیت؟... ئێستا بڕوات بەقسەکانم کرد؟ دەی من لەخۆمەوە قسە ناکەم. ئەمانە زێڕن. کەواتە زووکە بڕۆ! نابێ کات بەفیڕۆ بدەین! بڕۆ بەئەمانی خودا!

یاناکۆسی بەرەو لای دەرگای حەوشە برد، ئەڵقەڕێزی دەرگاکەی کردەوە و بردییە دەرەوە و لە ترسی ئەوەی کـە نەبا ژێوان بێـتـەوە، بەپەلە دەرگـاکـەی لەم دیوەوە داخست:

– بڕۆ لە ئەمانی خودادا بیت!

ئەوسا دەستی بەیەکدا هێنا، ڕووی کردە هاوسەرەکەی و لە کاتێکدا کە پەنجەی دەنایە سەر لێوی، گوتی:

– پەنلوپ گیانی ئازیز، دەنگت لێوە نەیەت! بینیت ئەم جارەش مۆفەق بووم؟ بینیت فیکرم چەند باش کاری کرد؟ دواجار دەمی لە قولاپە ئاڵتوونەییەکەم گیری کرد و بەتەڵەکەوە بوو. سێ دراوم چاند، هەزاران دراو دروەو دەکەم... ئێستا تۆش هەستە و بڕۆ قاسەکە ئامادە بکە! تکات لێ دەکەم بڕۆ!

بەڵام پەنلوپ لە جێگاکەی نەبزووا و هەروا لەسەر چنینی خۆی بەردەوام بوو. ئەو لە بەیەکدائالانی شیشی چنینەکە و دەستەکانی خۆی دەنۆڕی. بێ ئەوەی بیبینێت ئەو نەک هەر پێ ئێسکنەکانی لاداس بەڵکە خودی ئێسکی درێژ و وشکەوەبوو و نیوە پووچی ئەوی لەو گۆرەوییەدا بەرجەستە دەکرد کە دەیچنی.

لەم کـاتەدا گـوێدرێژەکـەی یاناکـۆس لە جـادە هەڵی دەتیـزان و یاناکـۆسـیش خەیاڵپلاوانە لە دواییەوە دەڕۆیشت. بارێکی زۆر قورس لەسەر دڵی قورسایی دەکرد و هاوکـات بوونی بـارێکی زۆر سـووکـەڵەتر و دڵنشـینتـری لە گـیـرفـانی ڕاسـتی هێلەکەکەیدا هەست پێ دەکرد.

یاناکۆس هەروەک مەیخـۆران هەنگاوی دەنا. گـا لە بەردێکەوە بازی بـۆ بەردێکی دەدا، گا دەوەسـتـا و لە خـایلـەیەکی قـووڵدا ڕۆ دەچوو، گـوێدرێژەکە بەوەرچەرخـانی

سـەری تەماشای دەکرد و لە چاوەڕوانی ویدا ڕادەوەسـتـا. دواجـار بەدەنگێکی هێـور گوتی:

– یوسفۆکەکەم زووکە! نە دەبێ کەس بمانبینێ و نە دەبێ ئێمەش کەس ببینین! بجووڵێ، بۆچی وەسـتـاویت؟ لەم لایەوە بڕۆ. ئێمە دەبێ ڕێگەکەمان بگۆڕین، چونکە ئێستا ئیدی کارمان سەخت و ئاڵۆزە.

گوێدرێژەکە واق وڕماوانە سەری دەلەقاند. نەیدەزانـی بۆچ بەڕێگا هەمیشەییەکەی جارانیاندا ناڕۆن و چ شتێک لە خاوەنەکەی ڕووی داوە و بۆچ مرۆڤەکان هێند حەپ و حۆلن؟

–... ئێمە نابێ لووتمان بەلووتی هیچ کەسێکەوە ببێ، تەنانەت مانۆلیۆسیش. من ئیدی دەبێ سەرم لە ئاخوڕی خۆمدا بێ و بەس! بەمن چی کە مانۆلیۆس حەزدەکا لەگەڵ کاترینادا بنوێ... زووکە یوسفۆکەکەم، بجوڵێ!

بەڵام ڕێک لە دوایەمین پێچی جادەیەک کە گوندی بەبیابانەوە دەبەستەوە، لووتی بوو بەلووتی مـانۆلیۆس و دوو گوندنشینی ترەوە کە لەگـەڵ میرئاخوڕی شمـشـێر بەکەمـەر و تەربووشی سوور بەسەردا، چواردەستە کاپتن تۆڤانیان دەبرد. یاناکۆس گـوێدرێژەکـەی هێنایە لاوە تـا ڕێگەیان بکات، خـۆیشی نزیکیـان بووەوە و چاوی بەکاپتنی بەدبەختی بێـهـۆش کەوت کـە خاولیـیەکی سپی و خوێناوی بەسـەریەوە بەسترابوو. پرسی:

– هێی هاوڕێیان! چ بەسەر ئەم داماوەدا هاتووە؟ مانۆلیۆس بڵێ بزانم چ بووە؟

– لە پێپلیکانەکانی ماڵی ئاغا کەوتووە و سەری شکاوە... ئەگەر پوورە مادلینامت بینی، پێی بڵێ بێت و برینپێچەکەی سەری بگۆڕێت... ئاخر پوورم بەر لەوەی ببێتە مردوو شۆر، مامان بووە و ئەم کارانە بەڵەدە.

– هەی بەدبەخت. حەتمەن هێندەی گایەکی خواردووە!

میراخوڕ سەری وەرگەڕاند و بەپێکەنینەوە گوتی:

– نایەوێ تۆی ڕۆمی مەلعون خەفەتی بۆ بخۆیت. سەری شکاوە خۆی چاک دەبێتەوە. خەڵکانی کۆسە حەوت ڕۆحیان هەیە.

یاناکۆس ڕووی کردە مانۆلیۆس و گوتی:

– مانۆلیۆس ویستم قسانت لەگەڵدا بکەم.

– منیش دەمویست قسانت لەگەڵدا بکەم. بەڵام ئارام بگرە یەکەم جار کاپتن لەسەر تەختەنوێنەکەی بخەوێنین و پاشان! بەدوای ئێمەدا وەرە و لەبەردەرگا چاوەڕێم بە. من زوو دەگەڕێمەوە.

هەمووان بەهەنگاوی قورس کەوتنەڕێ و بەهەر جووڵەیەک کاپتن لە حەژمەت ئازار دەینالاند. کاتێ هەمووان چوونە ماڵی کاپتن، یاناکۆس لەگەڵ گوێدرێژەکەیدا لە ژێر سێبەری دارزەیتوونێکدا چاوەڕێی دەکرد و بەخۆی دەگوت: "دوێشەومان سەخت دووگیان بوو! ببینین ئەمڕۆ چ دەزێنێ. خودا بۆ خۆی ڕوحم بکات!"

ئەوسا کیسە توتنەکەی لە گیرفانی دەرهێنا. سیگارێکی پێچایەوە، پاڵی بەدار زەیتوونەکەوەدا و بۆ گوزەراندنی کات سیگارێکی داگیرساند. لە قسەکردن لەگەڵ مانۆلیۆسدا ژێوان بووبووەوە، چونکە کاتی گرانبەهای خۆی بەهەدەر دەدا. لە خەیاڵی ئەوەدابوو کە کارە گرینگەکەی گەرەکی بەدەستوبرد و وردبینی هەیە. ئەوسا دەستی بۆ نێو گیرفانی هێلەکەکەی برد، دەستی بەلیرەکاندا هێنا و زەردەخەنەیەکی هاتێ: "خودا شوکور خەون نابینم. چەندین جار خەونم بینیوە دەستەکانم پڕن لە دراوی زێڕ و بۆ بەیانی گێلۆکانە ژێر سەرینەکەمیان بۆ گەڕاوم تا بیاندۆزمەوە. بەڵام ئەم جارەیان ئیدی خودا لای لێ کردمەوە..." هەمدیس دراوەکانی لەدەستەکانیدا گوشی و هەستی بەئارامی کرد. دواجار مانۆلیۆس لە ماڵ هاتە دەرەوە، ئارەقەی نێوچەوانی سڕی، چاوی بەیاناکۆس کەوت، بەرەو لای ڕۆیشت و گوتی:

– عەجەب قورس بوو! ڕۆحی دەرهێنایین!

– من ئەمڕۆ ئیشم زۆرە. تەنیا دەمویست دوو وشە بڵێم و بڕۆم. مانۆلیۆس گوێ ڕادێرە! یەکەم جار لێ گەڕێ ئامۆژگارییەکت بکەم. ئەمڕۆ پێ مەخەرە ماڵی خودانەوە. لەوکاتەوەی لە مەسەلەی زەمیلەکان ئاگادار بووە، دۆ و دۆشاوی تێکەڵ کردووە و بەگۆچان بەربووەتە کوڕەکەی تا تۆڵەی لێ بکاتەوە. کەواتە ئاگات لەخۆت بێ! لەخۆڕا شانی خۆت ئارداوی مەکە!

– بەڵام منیش هێندەی میکیلیس خەتابارم و شایستەی سزام.

– منیش خەتابارم! بەڵام خۆم پیشان نادەم. ڕەنگە بڵێیت ئەم کارەم

شەرافەتمەندانە نییە. هەڵبەتە حەقی خۆتە، بەڵام بەهەرحاڵ باشترە شانم ئارداوی نەبێ. بۆ کوێ دەڕۆیت؟ ئارام بگرە هێشتا قسەکانم تەواو نەبووە. کاترینا گەرەکییەتی بتخاتە داوەوە. دەڵێ هەموو شەوێک خەونت پێوە دەبینێت. دوێنێ شەویش لە گۆڕەپانەکەدا چاوی لێ دادەگرتیت. مانۆلیۆس بەهەرحاڵ ئاگاداری خۆتبە؟ ئەم بێوەژنە بەمانای تەواوی وشە جانەوەرێکە بۆ خۆی و دەتوانێت تەنانەت ئەسقەفەکانیش بەلاڕێدا بەرێت... بیر لە جێژنی زیندووبوونەوە و ئەو ئەرکە بکەوە کە لەسەر شانتە... لە گوناه خۆت بەدوور بگرە!

مانۆلیۆس سوور هەڵگەڕا و سەری داخست. ئاخر ئەویش دوێنێ شەو خەونی بەو بێوەژنەوە بینیبوو. هەڵبەت بەتەواوی خەونەکەی بیرنەمابوو، بەڵام کاتێ لە خەو وەئاگابووبووەوە، هەستی بەلەش قورسی کردبوو.

– مەسیح خۆی یارمەتیم بدات.

– بەو مەرجەی کاتی هەبێت. مانۆلیۆس تۆ خۆت دەبێ یارمەتی خۆت بدەیت تا خوداش یارمەتیت بدات... دەی با لەوە گەڕێین. من کارم زۆرە. ئەلعان نۆرەی تۆیە، بڵێ بزانم کاری چیت پێمە؟

مانۆلیۆس دوودڵ بوو. نەیدەزانی چۆن مەسەلەکە باس بکات کە هاوڕێکەی زویر نەبێ:

– بمبوورە ئەم قسانە دەکەم، بەڵام دەبێ بزانیت کە ئێمە هەرچوارمان لەمەودوا یەک ئامانجی پیرۆزمان هەیە و ئەگەر یەکێک لە ئێمە ڕێگەی هەڵەی گرتە بەر ئەوا ئەوانی تر پێویستە لەسەریان ئەو کەسە بهێننەوە سەر ڕێگای ڕاست. چونکە ئەگەر یەکێک لە ئێمە مل بۆ زیللەت بدات، ئەوا سێ کەسەکەی تریشی پێوە سووک دەبن. هەر لەبەر ئەمە ڕوخسەت دەدەمە خۆم تا بەتۆ...

یاناکۆس بەرەو لای دارزەیتوونەکە ڕۆیشت و لە هەمان کاتدا کە جڵەوی گوێدرێژەکەی دەکردەوە، گوتی:

– مانۆلیۆس بۆچی قسە ناکەیت. من پێم گوتیت پەلەمە...

مانۆلیۆس بەمیهرەبانی دەستی یاناکۆسی گرت و بەنەرمونیانییەوە گوتی:

– تۆ ئەمڕۆش وەک جاران درێژە بەدێوەرەی خۆت لە ئاواییەکانا بدە و چتەکانت

بفرۆشە. بەمەسیح سوێندت دەدەم کە ئامۆژگارییەکانی دوێنێی قەشە لەبیر نەکەیت.

یاناکۆس بەنەوایەکی گرژ پرسی:

– مەگەر قەشە چ ئامۆژگارییەکی کرد؟

– یاناکۆس تکا دەکەم! قسەکانم خراپ لێک مەدەرەوە. قەشە ئامۆژگاری کردیت گرانجانی نەکەیت و....

یاناکۆس ئیدی نەیتوانی خۆی بگرێ و بەجووڵەیەکی توند ڕەشمەی گوێدرێژەکەی لە دارزەیتوونەکە کردەوە و لە دەستی خۆیەوەی پێچا:

– بەسە! ئیتر بەسە! حەزرەتی قەشە پێی وایە ئەم کارە سادەیە! پێت وایە ئەگەر من ئامۆژگاری ئەو بکەم کە پشتوێنەکەی توندتر ببەستێ و هێند زۆرخۆری نەکات و کەمێک بەهەژاران ڕابگا و هێند سرێش و ئارد و دەرمان بەسەر یەکدا نەکا و لەجێی دەرمانی ئازار دەرخواردی ئەم خەڵکە داماوەی نەدا، پێت وایە بەقسەم دەکات؟ مەگەر ئەم قەشە تەڵەکەبازە ساڵی ڕابردوو سێ ڕۆژی تەواو، لاشەی مانتۆدیس، ئەو پیرەمێردە نەگبەتەی نەهێشتەوە تا بۆنی کرد، بەبیانووی وەرگرتنی خەرجی کفن و دفن لە خانەوادەکەی؟ مەگەر هەمان بونیادەم ڕەزەکەی ئیرۆنیمۆسی داماوی بەهۆی قەرزارییەوە نەخستە مەزاتەوە؟ مەگەر هەمان چەند ڕۆژ بەر لەجێژنی ڕابوونەوە، نرخی تازەی غوسڵ، گرێبەستی مارەکردن و کفن و دفنی بەدەرگای کڵێساوە هەڵنەواسی و مەرجی نەکرد کە ئەگەر پارە نەدەین غوسڵ و مارە و کفن و دفن ناکات؟ ئەوکات ئەو ورچە زلە ورگنە ئامۆژگاری منی هەژار دەکا کە....

مانۆلیۆس قسەکانی پێ بڕی و گوتی:

– لە بارەی قەشەوە کفری مەکە! هەرکەسێک بەرپرسیاری ڕۆحی خۆیەتی. تۆش بیر لە ڕۆحی خۆت بکەوە. ئێمە دەبێ ئەمساڵ خۆمان پاقژ بکەینەوە. بیرت نەچێ کە تۆ دەبێ ڕۆڵی پەترۆسی حەواری ببینیت. کاتێ مرۆڤ دەیەوێت ڕێوڕەسمی قوربانیکردن بەجێ بێنێ، ئیدی مەگەر جگە لە پاقژبوونەوە چ ڕێگەچارەیەکی تری هەیە؟ دەبێت ڕۆژوو بگیرێت، دەم بۆ گۆشت نەبرێت، ڕۆن نەخورێت، جنێو نەدرێت، تووڕە نەبین... بەڵێ یاناکۆس دەبێ ئێمە هەر لە ئێستاوە ئەم هەموو چتە لەبەرچاو بگرین.

یاناکۆس لەگەڵ ئەوەشدا کە هەستی دەکرد حەق بەمانۆلیۆسە بەڵام زۆر تووڕە بووبوو. گەرچی وازی لە قەشە هێنا، بەڵام بەمانۆلیۆسەوە گرتی و لە ژێر لێوەوە بەورتە ورتەوە گوتی:

– مانۆلیۆس، بیرت نەچێت خودی تۆ دەبێ ڕۆڵی مەسیح ببینیت، نە ڕۆڵی حەوارییەکانی مەسیح! کەواتە ئایا ئەوە شتێکی ڕاستە کە دەستت بەر ژن بکەوێت؟ ئاشکرایە نەخێر! بەڵام جەنابعالی تۆ دەتەوێ ژن بێنیت. وا نییە؟ پێویست ناکا لەخۆڕا سوورهەڵگەڕێیت! ئەدی مەگەر ناتەوێ ژن بێنیت؟ ئای، عەمرمان نەمێنێ. قەدیس بوون کارێکی هەروا سانا نییە...

مانۆلیۆس بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە سەری داخست و یاناکۆسیش تا دەهات تووڕەییەکەی زیاتر دەبوو، هەمدیس لە قسە تێ هەڵچووەوە:

– تۆ مەگەر ناتەوێت ژن بێنیت؟ هەرکاتێ تەماشای لێنیو دەکەیت لیک بەلچ و لێوتا چۆڕاوگە دەبەستێ و شەیتان بەوجۆرەی کە خۆت حەزت لێیە، هەموو شەوێک دەیهێنێتە خەونت. منیش خۆشم ڕۆژگارێک لە تەمەنی تۆدا بووم و شەیتانم باش دەناسی. .. ئەو کیژەکە دێنێتە خەونت. تۆ گوناه دەکەیت و بۆ بەیانیش دەوری چاوانت شین هەڵدەگەڕێت. کاتێ ڕۆڵی مەسیح بەسەر خاچەوە دەبینیت، تازە زاوایت! بەرەو سەر داری خاچت دەبەن، بەڵام خەیاڵت لە شوێنێکی ترە چونکە دەزانیت هەموو ئەو شتانە تەمسیلە و ئەوەی کە لەخاچ دەدرێت کەسێکی ترە، ئەوسا بەسەر خاچەوە هاواردەکەیت: "باوکە، باوکە دەسبەردارم مەبە!" بەڵام بەردەوام لەو خەیاڵەدایت کە هەرچی زووتر بۆ ماڵەوە بگەڕێیتەوە و لێنێو بەتەشتێکی گەورە ئاوی گەرم و جلکی پاک و جوانەوە پێشوازیت بکا و هەردووکتان پێکەوە بۆ جێگەی نووستن بڕۆن .. کەواتە تۆش ئیدی دەمت داخە و دەرسی ئەخلاقم دامەدە!

مانۆلیۆس سەر بەژێر، گوێی ڕادێراو و هەڵدەلەرزی، بەخۆی دەگوت: "ڕاست دەکات. من درۆزنم. درۆزن، درۆزن!"

یاناکۆس دڵخۆش بەهەڵلەرزینی مانۆلیۆس، شەیتانانە لەسەری ڕۆیشت:

–.... کەواتە بۆچی وەڵام نادەیتەوە؟ یەعنی من درۆ دەکەم؟

مانۆلیۆس شەرمەزار وەڵامی دایەوە:

– بەڵام یاناکۆس، دوێنێ...

بەڵام یاناکۆس مۆڵەتی نەدا قسەکانی تەواو بکا و لە هەمان کاتدا کە ڕەشمەی گوێدرێژەکەی ڕادەکێشا، گوتی:

– مانۆلیۆس، دوێنێ دوێنێ بوو، دوێنێ جێژن بوو. تێ دەگەیت؟ دوێنێ ئێمە دەمانخوارد و دەمانخواردەوە، تەنانەت گوێدرێژەکەشم لە گەوڕەکەیدا بۆ خۆی دەلەوەڕا. گوێ لە بەرژەوەندی ماددی خەوێنرابوو. بەڵام ئەمڕۆ چی؟ بنۆڕە! گوێدرێژەکەم چووەتە ژێر بار، زگی ئێمە خاڵییە، جێژنی زیندووبوونەوە تێ پەڕی و ئیدی کاتی کار و کاسبییە. کار و کاسبی و سەڕاجییش ڕۆڵە گیان واتە گزی و فزی و ماڵی خەڵکی خواردن و پارە پەیداکردن! ئەگەر پێچەوانەی ئەمە با، ئەوا ئیدی قەت پێویستی بەکاسبی نەدەکرد! هێندە بەس بوو کە منیش بۆ کێوی ئاتووس بڕۆم و ببمە قەشە. ئێستا حاڵی بوویت؟

بۆ ساتێک بێ دەنگ مایەوە و بەو هۆیەی ئەوەی کە لە دڵیدا بوو هێنابوویییە سەر زار، هەستی بەئارامی دەکرد، گوتی:

–... مانۆلیۆس خوداحافیز، ئومێدەوارم ئەوەی گوتم نەبێتە بڵقی سەرئاو!

هێشتا تووڕەیییەکەی بەتەواوی نەنیشتبووەوە، لە هەمان کاتدا کە نەقیزەی لە گوێدرێژەکەی دەدا، هەمدیس لای بۆ هاوڕێکەی کردەوە و گوتی:

–... مانۆلیۆس، مرۆڤی کاسب پێویست دەکا گزی بکا و مرۆڤی چاکەکاریش پێویستە بەلای دزیدا نەچێت. کەواتە نابێ ئەمە هەردووکیان وەک یەک تەماشا بکرێن... بەڵێ مانۆلیۆس گیان! بەئومێدی هاوسەرگیریت. پیرۆزبایی قووڵی منیش قەبوڵ بفەرموو! بجووڵێ یوسفۆکەکەم... زووکە بکەوە ڕێ!

مانۆلیۆس تەنێ مایەوە. خۆر هەڵکشابوو. هەمووان، هەر لە ئادەمیزاد و گاوە بیگرە تا سەگ و گوێدرێژ، کاری ڕۆژانەیان دەست پێ کردبووەوە. لاداسی پیر چاویلکەی کردبووە چاو و بەوردی و زەردەخەنە لەسەر لێو وەسڵی سێ لیرە قەرزەکەی یاناکۆسی دەنووسی. ڕێک لە هەمان کاتدا، قەشەش کە لەدووی پاتریارکاسی پیر بوو، لەنیوەی ڕێدا بۆ خوێندنی دوعا لەسەر نوێنی کاپتن کە گیانی دەدا، بانگ کرا و ناچار ڕێی خۆی گۆڕی و بۆ لای چوو. کاپتن تۆفانیش لەسەر

تەختەنوێنەکەی کەوتبوو، دەیناڵاند و جنێوی بەمادلینای پیر دەدا کە هەوڵی دەدا پەڕۆکەی سەری بۆ بگۆڕێت.

لێنێو لەودیو مەکینەی دوورومانەوە دانیشتبوو و دوایین پارچە جلکەکانی بووکێنی خۆی دەدووری و هاوکاتیش گۆرانی دەچڕی. دڵی شادومان و لە سینەیدا دانەدەسکا و سەمائامێز لە گۆشەیەوە بۆ گۆشەیەکی تر هەڵدەبەزیەوە. گا دڵی دەگەیییە گەرووی و هەمدیس بۆ نێو سینگی دەگەڕایەوە و لەم لا بۆ لاکەی دی دەپەڕی و ختووکەی دەدا. دەنگی هاوار هاوار لە ژووری خودانەوە دەگەیییە گوێ. خودان هاواری بەسەر کوڕەکەیدا دەکرد و کوڕەش وەڵامی دەدایەوە. هەردووکیان لەم سەری هۆدەکەوە بۆ ئەوسەری هۆدەکە دەپەڕین و ئەرزی هۆدەکەیان هێنابووە لەرە. بەڵام لێنێو هەروا دەیدووری و دەیدووری و بەشەڕی نێوان باوک و کوڕ پێ دەکەنی. ئیدی ترسی لە هاوارەکانی خودان نەبوو. ئاخر هێور هێور لە ژێر دەسەڵاتی وی دەهاتە دەرەوە و زنجیری کۆیلایەتی دەپچڕاند. بەزوویی لەگەڵ مانۆلیۆسەکەی خۆیدا بۆ چیا دەڕۆیشت و بەگەلەکەوە دەپەیوەست. لەگەڵ ئەوەشدا کە پاتریارکاس ئەوی وەک فەرزەندی خۆی خۆش دەویست و مێردی بۆ دۆزیبووەوە و دەیویست شەکێرتێکی باشیشی بداتێ، بەڵام لەگەڵ ئەوانەشدا چارەی نەدەویست و ئامادە نەبوو قەڵافەتی ببینێت. دەمەقاڵەی باوک و کوڕ بەرزتر دەبووەوە و ئیدی وتووێژەکان ئاشکرا دەبیستران:

– تا من زیندوو بم، فەرمانڕەوای ماڵەکە منم نەک تۆ!

لە حەژمەت تووڕەیی هێند لاڵ بووبوو کە لێنێو نەیدەتوانی لەودوای قسەکانی حاڵی ببێت، بەڵام دوای تاوێک هەمدیس مرۆڤ دەیتوانی لە قسەکان حاڵی بێت.

– تۆ نابێ لەگەڵ مانۆلیۆسدا زۆر تۆخی بکەیتەوە. بیرت نەچێ کە ئەو خزمەتکاری ئێمەیە و تۆ خودانزادەیت. کەواتە ڕێزی خۆت بگرە!

لێنێو لە ژێر لێوەوە گوتی:

– هەی پیرەمێردی ناڕەسەن! شەرم لە سەرە سپییەکەی ناکات، کاترینای قەحپە بۆ ئێرە دێنێ، لەگەڵیدا دەنوێ، ئەوجا قسەی ناشیرین بەمانۆلیۆس دەڵێ و دەترسێ کوڕە ئازیزە مرواریییەکەی بەلاڕێدا بەرێت... ئای! خۆزیا هەرچی زووتر لێرە دەڕۆیشتم و ئیتر دەنگە شوومەکەیم نەدەژنەفت...

ئیتر نەیتوانی لە ژووری ژێرزەمینەکەدا ئارام بگرێت، بۆیە دەمودەست لە جێگاکەی هەستا، چووە حەوشە تا هەوایەکی تازە هەڵمژێ. هەمدیس لە ژێر لێوەوە گوتی:

–... هەی پیرەمێردی ناجسن! خۆزیا هەرچی زووتر بارگە و بنەی دەپێچایەوە و دەمرد.

ئەوسا چووە حەوشە، لە بیرەکە ئاوی دەرهێنا تا ئاوێک بەدەموچاویدا بکات. وی کورتەباڵا و قەڵەو بوو، بەلێوی گۆشتنەوە، چاوانی گەورە و ئەهریمەنانە، گەرچی کەپووە هەڵۆئاساکەی هەر بەڕاستی لە کەپووی خودان دەچوو، بەڵام گەنمڕەنگ و جوان و تا بڵێی سەرنجڕاکێش بوو. عەسران بەزۆری لەودیو دەرگای حەوشەوە ڕادەوەستا و هەرکاتێک پیاوێک بەبەر ماڵەکەیاندا تێ پەڕیبا، دەکەوتە ملەقووتێ و شێلگیر و پەیجۆر و هەوەسبازانە تەماشای دەکرد. ڕێک هەروەکی ئاژەڵێکی برسی کە گوژم دەخواتەوە تا خۆی هەڵبداتە سەر نێچیرەکەی، بەڵام لەناکاوێکڕا بەزەیی بەنێچیرە داماوەکەیدا دێتەوە، بۆیە مۆڵەتی پێ دەدات تا بەسلامەتی دەرچێ و ئیدی نائارامانە لە بۆسەی نێچیری دواییدا دادەنیشێت... شکارێکی بێ ڕوحمانە، بەبێ جووڵە و لە بێ دەنگییەکی تەواودا. شکارێکی بێ ڕوحمانە و لە هەمان کاتدا بەبەزەییانە کە هەموو ڕۆژێکی عەسر لەبەردەرگای حەوشە ڕووی دەدا و هەر کە شەو دادەهات، کفت و ماندوو دەهاتەوە ژوورەوە.

هەر لەو کاتەدا کە سەتڵەکەی لە چاڵاوەکە دەردەهێنا، دەیویست ڕوخسارە گڕ گرتووەکەی بەنێو ئاوەکەدا بکات، دەرگای ماڵەوە کرایەوە و مانۆلیۆس هاتە حەوشە. قەدی ڕاست کردەوە و هاواری کرد:

– سڵاو مانۆلیۆس!

ویستی بەرەو لای ڕاکات، بەڵام ددانی بەخۆیدا گرت و تەنێ بەنیگایەکی ئاگرین سوکنایی هات و هەمدیس بازوو، گەردن، سینگ، کەمەر و پێوپلی ئەوی هەڵسەنگاند، وەک بڵێی بیەوێ زۆرانی لەگەڵ بگرێ و ڕادەی بەرگری وی بۆ بەئەرزدا کەوتن و لەخۆڵدا گەوزین بپێوێت.

مانۆلیۆس شەکەت و نیگەران دەینواند. هەرکە چاوی بە لێنێو کەوت، ترسێک بەتەواوی مانا باڵی بەسەریدا کێشا و دڵی وەتەپە کەوت. چونکە لەو لەحزەیەدا

ئامادەیی ڕووبەڕووبوونەوەی لەگەڵیدا نەبوو. ئاخر وی لە کاتی تێپەڕبوونی بەبەردەم ماڵی خودواندا گوێی لە دەنگی هاوار هاوار بووە و بڕیاریداوە میکیلیس لەو لەحزە تۆفانییەدا بەتەنێ جێنەهێڵێت. ئیدی بێ ئەوەی وەڵامی سڵاوەکەی لێنێو بداتەوە بەهەنگاوی گەورە حەوشەکەی تەی کرد، دارەکەی لە قوژبنێکدا هەڵپەسێرا و بەرەو ئەو پێپلیکانە بەردینە چوو کە دەچووەوە سەر ژووری خودان. بەڵام لێنێو کە ئامادەنەبوو بەئاسانی لە چنگی هەڵبێت، هاواری کرد:

– هێی! ئێمەش لێرەین، جەناب!

مانۆلیۆس لەبەرخۆیەوە وەڵامی دایەوە:

– لێنیو سڵاو. بمبوورە، ئیشم زۆرە و دەبێ خودان ببینم.

لێنێو نائومێدانە گوتی:

– بابە وەلی کە! چ ئیشێکت بەم پیرەمێردە ناقۆڵایە هەیە؟ وا لەگەڵ کوڕە مرواریییەکەیدا هەرایەتی. ئەوان دوایی خۆیان پێک دێنەوە. وەرە ئەو قوماشە ببینە کە دووریومە!

ئەوسا دەستی مانۆلیۆسی گرت، دەستی بەجەستەیدا هێنا، بۆنی کرد و بەدەوریدا سووڕایەوە. بۆ ساتێک خۆی بەشانیەوە گرت، بەڵام زوو بەزوو کشایەوە. ڕوخساری سوورهەڵگەڕاو هەناسەبڕکێی پێ کەوتبوو. وەک بڵێی ڕاویاننابێ. دواجار بۆ ژوورەوەی ڕاکێشا و گوتی:

– مانۆلیۆس ئەدی کەنگێ زەماوەند بکەین؟ پیرەمێرد دەیەوێت هەرچی زووتر ئیشەکە کۆتایی بێت.

مانۆلیۆس کە هەوڵیدەدا ڕێگەیەک بۆ هەڵاتن بدۆزێتەوە، وەڵامی دایەوە:

– هەرکاتێ خودا ویستی!

لێنێو بەحاڵەتێکی جیددی گوتی:

– منیش هەر ملکەچی خودام، بەڵام پێی بڵێ با پەلە بکات. ئاخر وا خەریکە مانگی مایس نزیک دەبێتەوە و ئیدی لەو مانگەدا ناکرێت زەماوەند بکرێت. ئەوسا دەبێ چاوەڕێی وەرزی درەو یان خەرمان کوتین بین و کاتمان بەهەدەر لێ دەڕوات.

– نا لێنێو! هێند پەلە مەکە. ئێمە بەم تەمەنەمانەوە هێشتا کاتمان زۆر

بەدەستەوەیە. بەهەرحاڵ من دەبێ یەکەم جار کارەکانم یەکلایی بکەمەوە، پاشان ئەگەر خودا ویستی....

لێنێو بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– کام کار؟ مەگەر جگە لە ڕاگەیشتن بەمەڕەکان چ کارێکی ترت هەیە؟

مانۆلیۆس لە هەمان کاتدا کە هێور هێور بەرەو پێپلیکانە بەردینەکە دەڕۆیشت، وەڵامی دایەوە:

– هەمە. بەڵێ کارم هەیە...

– کاری چی؟ کارت لەگەڵ کێدا هەیە؟ بۆچ وەڵام نادەیتەوە؟ ئاخر سبەینێ دوو سبەی من دەبمە ژنت و دەبێ بزانم کاری چیت هەیە؟

– یەکەم جار دەبێ خودان ببینم و پاشان... یەکەم جار دەبێ لەگەڵ خوداندا قسان بکەم. لێنێو بهێڵە بڕۆم!

– مانۆلیۆس لە نێو چاوانم بنۆڕە! نا، تەماشای ئەرزەکە مەکە، بەڵکو تەماشای من بکە! بڵێ بزانم چ ڕوویداوە؟ چیت بەســــەر هاتووە؟ تەواوێک لاواز بوویت... ئاخ مانۆلیۆسەکەم! چ بەڵایەکیان بەسەردا هێناویت؟

خەمین و تووڕە تەماشای مانۆلیۆسی دەکرد و دڵی وەتەپە کەوتبوو. لەناکاوڕا هەستی کرد پەی بەنهێنییەکەی بردووە و هاواری کرد:

– ئێی تێ گەیشتم. بەچاوەوە بوویت، داوا لە پووره مادلینا دەکەم تا بەو گوڵانەی ڕۆژی هەینی پیرۆز لە دەوروبەری مەرقەدی موتەهەر چنیونی، چاوانی پیست لەسەر بەتاڵ کاتەوە. بەڵێ مانۆلیۆس گیان، ئەو دوعاگەلێک دەخوێنێ و فووت پێدا دەکا تا لە چاوی پیس بەدوور بیت. ئێستا وەرە با بچین جلکەکانمت پیشان بدەم.

مانۆلیۆس هەناسەی لێنێوی لەسەر جەستەی خۆی هەست پێ دەکرد و بۆنی تیژی ئارەقەی جەستەی، کەپووی نەوازشت دەکرد. کاتێ مەمکی سفت و بەرزی کیژەکە بەر دەستی دەکەوت، خوێنی دەکەوتە قوڵپ و لەوەدابوو لە دەمارەکانیەوە بۆ دەرەوە فیچقە بکا!

لێنێو بەنەوایەکی یەکلاکەرەوانە گوتی:

– هەر ئێستا دەچم بەدوای پووره مادلینیادا. ناهێڵم بەم ئاسانییە لەدەست

بچیت. لە جێگەی خۆت نەجووڵێیت تا دەگەڕێمەوە.

ئەوسا هاتە ژوورەکەی. جلکێکی جوانی پۆشی، دەسماڵێکی لە پرچیەوە پێچا، چەند هێلکەیەکی سوور، کەمێک قاوە و شەکر و بوتڵێک شەرابی خستە زەمبیلەیەکەوە تا وەک هەقدەست بۆ مادلینیای بەرێت. بەڵام کاتێ ژوورەکەی جێهێشت و سەری بەرەو لای پێپلیکانە بەردینەکە وەرگێڕا، مانۆلیۆسی بینی دوودڵ لەودیو دەرگای ژوورەکەی خودانەوە ڕاوەستاوە. ئەوسا هەر لەو خوارەوە هاواری کرد:

– هەر ئێستا دێمەوە. نەڕۆیت تا دێمەوە!

ئیدی دەنگی هاوار نەدەهات. ڕەنگبێ میکیلیس ڕۆیشتبێت. مانۆلیۆس جگە لە دەنگی هاتوچۆی هەنگاوگەلی قورسی خودان و جنێوە کپەکانی چیتری نەدەبیست، ئەوسا دەرگاکەی کردەوە و چووە ژوورێ. خودانی پیر بەبینینی وی دەستی هەڵبڕی و بەرەو لای شالاوی برد و نەڕاندی:

– هەمووی خەتای تۆیە کە مێشکی توڵفەکەی منت تێک داوە. تۆ هانتداوە بێ مۆڵەتی من سەروەت و سامانەکەم بەسەر ئەو خوێڕیانەدا دابەش بکات. من خودانی ئەم ئاواییەم. ئەگەر پێم گوترابا خۆم قاییل دەبووم.

دەماری لاجانگە و مل و دەستی شین هەڵگەڕابوون. قۆپچەی کراسەکەی کردبووەوە و سینگی ڕووت کردبوو. سینگی لە ژێر گوشاری هەناسەبڕکێدا هەلاوساو و لەوەدابوو بترەکێ. خۆی بەسەر قەنەپەکەدا دا، سەری خستە نێو دەستانی و کۆکەیەکی توند گرتی. مانۆلیۆس پاڵی بەدیوارەکەوەدا و لە خودان وردبووەوە کە دەکۆکی. غەم باڵی بەسەریدا کێشا و بەخۆی دەگوت: "دڵی ئینسان وەک دەعبایەکی دڕندەیە... ئەی مەسیح، تەنانەت تۆش نەتتوانی بۆ خۆتی ماڵی بکەیت." هەر لەو کاتەدا پیرەمێرد هەموو گوڕی کۆکردەوە، لە جێگەکەی دەرپەڕی، یەخەی مانۆلیۆسی گرت و لە کاتێکدا کە تفی بەسەریدا دەپرژاند، هاواری کرد:

– خەتای تۆیە! هەمووی خەتای تۆیە. لە شاخەوە هێنامیتە خوارەوە تا لێنێو کە وەکی کچی خۆم خۆشم دەوێت، بتدەمێ. لە تەواوی ماوەی جەژناندا لای خۆم گلم دەدایتەوە بەبێ ئەوەی ئەوە بخەمە پێش چاوم کە نۆکەرمیت و تەنانەت لە ڕۆژانی

جێژنی زیندووبوونەوەدا لەسەر سفرە لە تەنیشت خۆمەوە دامدەنیشاندیت، ئەوا ئێستاش تۆی نمەک حەرام پاداشتت دامەوە! کوڕەکەمت بەلاڕێدا برد و کاتێ کە لە خەودا بووم ئەمبارەکەمت تالآن کرد! هەی دز! هەی دز! تۆ نێوانی ئێمەت تێک دا. ئەمڕۆ میکیلیس بۆ یەکەمین جار لە تەواوی تەمەنیدا ڕووبەڕووم ڕاوەستا و بێ شەرمانە گوتی: "من ئیتر بوومەتە پیاو و هەر شتێکم پێ خۆش بێت ئەوە دەکەم!" دەبینیت ئەو بێ شەرمە چ دەڵێ؟ بەڵێ، نارەسەنە بووەتە خاوەنی ڕای خۆی و گەرەکیەتی دڵی هەرچییەکی گەرەکبێ ئەوە بکا! کاتێ گوتم: "هەی نارەسەن، لە بابت ناترسیت؟" کەچی هەتیوەی بەرەڵا وەڵامی دامەوە: "من تەنیا لە خودا دەترسم و تەواو!" گوێت لێیە؟ ئیتر وجوودی کەس نازانێت! مانۆلیۆس هەموو ئەم شتانەش لەبن سەری تۆدان! ئای خۆزیا هەمان کات کە بۆ ڕێوڕەسمی جێژنی زیندووبوونەوە دەهاتیت، قاچت دەشکا و بەم ڕۆژە نەدەگەیشتیت! بۆچی لاڵ بوویت؟ بۆچی چاوانت گچکە کردوونەتەوە و دیقەتم دەدەیت؟ هەی لەعنەتی تا دەهری نەبووم... بدوێ!

مانۆلیۆس بەئارامی گوتی:

– خودان، هاتووم ڕوخسەتت لێ وەربگرم کە بۆ شاخ بگەڕێمەوە.

پیرەمێرد چاوی زەق کردەوە، لێوی گەست و بەلاڵەپەتێ گوتی:

– چیت گوت؟ بۆ شاخ بگەڕێیتەوە؟ گەر دەوێریت جارێکی تر دووبارەی بکەوە!

– خودان، گوتم هاتووم ڕوخسەت وەربگرم بگەڕێمەوە شاخ!

هەمدیس دەمارەکانی ملی خودان هەڵاوسان:

– ئەدی زەماوەندەکە چۆن؟ ئەدی کەنگێ هاوسەرگیری دەکەیت؟ مانگی مایس؟ مانگی جووتبوونی کەران؟ نا .. نا، دەبێ لە هەمان مانگی نیساندا بکەیت. من بۆ هەمان کار گوتم بۆ ئێرە بێیت و لێرە منم کە فەرمان دەردەکەم!

– خودان... کەمێک کاتم بدەرێ.

– بۆچی؟ بۆچ دەتەوێ ماتڵ بیت؟ مەگەر چ بووە؟

– خودان ئاخر من هێشتا ئامادەییم نییە.

– ئامادەییت نییە؟ مەبەستت چییە؟

– خودان خۆشم نازانم... تەنیا هەست دەکەم کە ئامادە نیم. ڕۆحم...

– هەی داماو کام ڕۆح؟ مەگەر عەقڵ لەسەرتا نەماوە؟ لەگەڵ مندا لە بارەی ڕۆحەوە دەدوێی. ڕۆحم! ڕۆحم! مەگەر تۆش ڕۆحت هەیە؟

– خودان چۆن بیڵێم؟ بانگێکی دەروونی....

– بەسە!

مانۆلیۆس دەستی برد تا دەرگاگە بکاتەوە، بەڵام پیرەمێرد ڕێگەی نەدا و نەڕاندی:

– بۆ کوێ دەڕۆیت؟ ڕاوەستە!

لە کاتێکدا کە بەژوورەکەدا دەسووڕایەوە، بەمێزەکەیدا کێشا. ئێش بەدەستی گەیشت. لێوی گەست و تێ هەڵچووەوە:

–... ئێوە هەردووکتان گەرەکتانە بمکوژن! خەریکم لەتاو هەردووکتان دەهری دەبم! نەفرەت لە ئێوە! کوڕەکەم دەڵێ ئیتر لێم ناترسێ و تەنیا لە خودا دەترسێ و خزمەتکارەکەشم لە بارەی ڕۆحەوە دەدوێ. بڕۆ دەرەوە. خێرا! نامەوێ قەڵافەتی شوومت ببینم! یان دەبێ هەر لەم مانگەدا ژن بێنیت، یاخۆ دەبێ لەم ماڵە بڕۆیت. دەرت دەکەمە دەرەوە! مێردێکی باشتر بۆ لێنیۆ دەدۆزمەوە. بڕۆ دەرەوە!

مانۆلیۆس دەرگاکەی کردەوە، بەپەلە پێپلیکانەکانی بڕی و تەماشایەکی حەوشەکەی کرد. هێشتا لێنیۆ نەگەڕابووەوە. ئەوسا دارەکەی هەڵگرت و بەپەلە ڕێی چیای گرتە بەر.

کاتێ گەیشتە چاڵاوەکەی قەدیس ڤاسیلی، ڕاوەستا و هەناسەی نوێ کردەوە. چاڵاوەکە لە گوندەوە بوو، کەوتبووە نێو قامیشەڵانێکی بەرزەوە و جێناوبانگی ناوچەکە بوو. بەردی سپی مەڕمەڕی دەوراندەورەکەی دەدرەوشایەوە و لە دێر زەمانەوە جێگە گوریسی سەتڵ بەسەریەوە، چاڵگەلی قووڵی لەسەر جێهێشتبوو. عەسران کیژانی گوند بۆ بردنی ئاوی سازگار دەهاتنە ئەوێندەر و وا بڵاوبووبووەوە کە ئەو ئاوە تایبەتمەندییەکی موجیزەئاسای هەیە و زۆر لە نەخۆشی وەک بەردی گورچیلە، جگەر و ئازاری دڵ هەتوان دەکات. هەموو ساڵێک لە ڕۆژی جێژندا، ئیپیپانی قەشە دەهات و ئەو چاڵاوەی بەرەکەت دەدا. هەر لە کۆنەوە لەو باوەڕەدا بوون کاتێ قەدیس ڤاسیلی یەکەمین شەوی ساڵی تازە دیاری بۆ منداڵان دێنێ و بەر لەوەی گەشتەکەی خۆی دەست پێ بکات، بەگوێی ئەو چاڵاوەدا تێ دەپەڕێ و لە

ئاوەکەی دەخواتەوە. هەر لەبەر ئەمە ناوی ئەو قەدیسەیان لەو چالاوە ناوە و هۆکاری تایبەتمەندی موجیزەئاسای ئاوەکەش هەر ئەمە بووە.

خۆر بەساپیتەی ئاسمانەوە نووساو تیشکی خۆی وەکی تاڤگە بەسەر ئەرزدا دەپرژاند. گژوگیا بەڕەنگی سەوز دەرهاتبوون و لاسکی جوان سەریان بەرەو ئاسمان بەرزکردبووەوە و لە هەتاویان دەخواردەوە. لە گەلا بەگەلای دارزەیتوونەکانەوە ڕووناکی دەچۆڕا. هەڵمێکی تەنک و تەمومژاوی، کێوی دوورەدەستی ساراکینای پۆشیبوو. ئەشکەوتەکان پەڵەی ڕەش بوون بەسەر پەیکەرەکەیەوە و کڵێسای گچکەی ئەلیاس پێغەمبەر لە نێو شەپۆلەکانی ڕووناکیدا بزر بووبوو.

مانۆلیۆس گوریسەکەی گرت، ئاوی لە چالاوەکە هەڵگۆزا، سەری بۆ نێو سەتڵەکە ڕۆبرد و لە ئاوەکەی خواردەوە. ئەوسا قۆپچەکانی کراسەکەی کردنەوە، دەستێکی تەڕی بەسینگیدا هێنا و لە چیای ساراکینای نۆڕی. تارمایی باوە فۆتیس، بەڕوخسارە خەمین و دەروێش ئاساکەیەوە لەبەرچاوانیدا وەدیارکەوت. ڕوخساری باوە فۆتیس ڕێک هەروەک خۆر یەکپارچە نوور بوو. مانۆلیۆس بەبێ جووڵە و بێ ئەوەی بیر لە شتێکی تر بکاتەوە مەحوی ڕوانین بوو. ماوەیەکی درێژ لە دەروێشی نوورانی نۆڕی و وەکی نەمامێکی تازە ڕسکاو لە ڕووناکی وی خواردەوە تا دواجار ئازارێکی توندی لە دەست و پێ و دڵیدا هەست پێ کرد. وەک بڵێی بەسەر ڕووناکییەوە لەخاچ درابێت. چەند مانگێک دواتر کاتێک ئەو ساتەوەختانەی گوێ چالاوەکەی بیرکەوتەوە، هەست یکرد ئەو ڕۆژە شادترین تافی ژیانی بووە، هەڵبەت شادمانی بەمانا ڕۆژانەییەکەی نا، بەڵکو شادمانییەکی جاویدانی وەک شادمانی لەخاچدان.

کاتێک لە جێگاکەی هەستا تا بەرەو پشتیری مەڕەکانی کێوی پاقیژە بڕوات، خۆر لە ساتەوەختی ئاوابووندا بوو، لەبەرخۆیەوە گوتی:

– هەنووکە دەبوو خەوتبام. چ زوو شەو داهات...

ماندوویی لە جەستە دەرکرد، پشوێنی بەست و گۆچانەکەی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرت تا بەپەلە بەرەو لای ڕەوە مەڕ و نیکۆلیۆسی شاگردی ڕەشداگەڕاو و قژ

لوولی هاودەمانی خەڵوەتی چیای بڕوات. بەڵام ڕێک هەر لەو کاتەدا دەنگێکی لە دواوە و لە نێو قامیشەڵانەکەدا ژنەفت. دەنگێکی دڵنەواز، هەم گاڵتەجاڕانە دەینواند و هەم لێوڕێژ لە خولیا.

– هێی مانۆلیۆس، مەگەر لێم دەترسیت کە هەرکاتێ بمەوێ نزیکت ببمەوە، ڕادەکەیت؟ ڕاوەستە ئیشم پێتە.

مانۆلیۆس سەری وەرگێڕا. ئەوە کاترینا بوو کە گۆزە لەسەر شان لە نێو قامیشەڵانەکەوە هاتە دەرێ. کوڕەی شوان بۆ ساتێکی کورت لەو گەردنە بلوورینە، لەو باسکە ڕووتە وەستایانە خولْقێنراو و لێوە سوورە خەندانەی نۆڕی، بەڵام هەر زوو سەری دانەواند و پرسی:

– چیت لێم دەوێ؟

بێوەژن گۆزەکەی لەسەر بەردی گوێ چالاوەکە دانا، ئەوسا بەگلەوگازندە و ورووژانەوە گوتی:

– مانۆلیۆس بۆچی هەمیشە تاقیبم دەکەیت؟ بۆچی شەوانە دێیتە خەونم و خەوی خۆشم لێ دەزڕێنیت؟ بنۆڕە! هەر ئەمڕۆ بەرەبەیان خەونم بینی تۆ مانگت گرتبوو بەدەستەوە و وەک سێو قاشت دەکرد و دەتدامێ تا بیخۆم... مانۆلیۆس بۆچی بوویتەتە دوژمنی گیانم؟ بۆچی ئازارم دەدەیت؟ بەوەدا کە خەونت پێوە دەبینم مانای وایە تۆش بیرم لێ دەکەیتەوە.

مانۆلیۆس چاوی لە عەردەکە هەڵنەدەبڕی. هەستی دەکرد خەریکە ئەفسوونی هەناسەی سووتێنەری بێوەژن دەبێت. لاجانگەکانی داغ بووبوون، بەڵام خامۆش لە جێگای خۆیدا ڕاوەستابوو. بێوەژن بەنەوایەکی گەرم و ئارام بەڵام شادومان گوتی:

– مانۆلیۆس بۆچی سوورهەڵگەڕاویت؟ کەواتە مەزەندەکەی من ڕاستە بەوەی تۆش بیر لە من دەکەیتەوە! دەی منیش بیر لەتۆ دەکەمەوە. بەڵێ منیش... کاتێ دێیتە نێو خەیاڵمەوە ئیدی شەرم دام دەگرێت. چونکە هەست دەکەم ڕووتم و تۆ تەماشام دەکەیت. هەست دەکەم ڕووتم و براکەم تەماشام دەکات....

مانۆلیۆس بێ ئەوەی چاو لەسەر ئەرزەکە هەڵبڕێ، گوتی:

– منیش بیر لەتۆ دەکەمەوە. بەڵێ بیرت لێ دەکەمەوە و بەزەییم پێتدا دێتەوە. من

له تەواوی هەفتەی پیرۆزدا بیرم لەتۆ دەکردەوە. کاترینا بمبوورە!

کاترینا لەگوێ چاڵاوەکە دانیشت. هەستی ماندووییەکی خۆش باڵی بەسەردا کێشا و ئیدی توانای بەپێوە ڕاوەستانی نەما. ئەویش تاس بردبوویەوە. بۆ نێو چاڵاوەکە دانەوێوە، خۆی لە ئاوە ڕەشە تۆخەکەیدا تەماشا دەکرد و ڕابردوو بەخێرایی بەبەردەم چاوانیدا تێ دەپەڕی. وی کیژی قەشەی یەکێک لە گوندە دوورەکان بوو کە لە هەرزەکاریدا هەتیو کەوتبوو. بۆ یەکەمین جار لە ڕێوڕەسمی مەزەبی کڵێسای پاقیژەی مۆرت بەمێردەکەی ئاشنا بووبوو. پیاوێکی تا ڕادەیەک پیر و زۆر لەم بەتەمەنتر بوو. بەڵام مولْکدارێکی دەوڵەمەند و ئەمیش کیژە هەژارێک بووبوو. لە ڕاستیدا ئەوی کڕی و لەگەڵ خۆیدا بۆ لیکۆڤریسی هێنابوو. گەرچی زۆر پەرۆش بووبوو تا منداڵی لێی ببێت، بەڵام بەر لەوەی بەو ئارەزووەی بگات، مرد و ئیدی کاترینا کە لە بیست ساڵیدا بێوەژن کەوت خەو لە چاوانی تۆرا. گەنجانی ئاواییش خەویان لێ زڕا و نیوەشەوان بەدەوری ماڵ و حەوشەکەیدا پیاسەیان دەکرد، شیعری عاشقانەیان بۆ دەخوێندەوە و هەناسەی ئاژەڵانەیان هەڵدەکێشا. ئەمیش لە ژوورەکەی خۆیدا هەناسەی هەڵدەکێشا. یەک دوو ساڵێک ئاوا تێ پەڕی تا ئیدی سەرەنجام شەوێکی شەممە توانای لەدەستدا و دوای تێ فکرین و بێنەوبەردەیەکی زۆر، دەرگای حەوشەی کردەوە و گەنجێک کە لە نزیکی ماڵەکەیەوە پیاسەی دەکرد، هێنایە ژوورەوە و سپێدە بەر لەوەی خەڵک لە خەو هەستن، ڕۆیشت. ئیدی سەراپای بوونی غەرقی لەزەت بوو، بیری دەکردەوە کە بۆچ دەبێ بەوێرانکردنی ژیانە کورتەکەی، خۆی لە تاوانێکی گەورەوە بگلێنێ؟ ئیدی شەوی دواتر هەمدیس دەرگای بۆ گەنجەکە کردەوە.

سەرەنجام لە جێگاکەی هەستا و گوتی:

– مانۆلیۆس بۆچی بەزەییت بەمندا دێتەوە؟

– مەپرسە بۆ! چونکە نازانم. تەنیا ئەوە دەزانم کە بەزەییم پێتا دێتەوە.

– چیت لێم دەوێت؟

مانۆلیۆس ترساو و لە کاتێکدا وای دەنواند دەیەوێت بڕوات، وەڵامی دایەوە:

– هیچ! هیچم ناوێت!

بێوەژن بەنەوایەکی لەرزان هاواری کرد:

– مەڕۆ! مەڕۆ!

مانۆلیۆس بێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە، لە جێگای خۆیدا ڕاوەستا. هەمدیس بێ دەنگی باڵی کێشا. بەڵام دواجار کاترینا گوتی:

– مانۆلیۆس، من بەچاوی فریشتە لە تۆ دەنۆڕم. فریشتەیەک کە دەیەوێت ڕۆحم داگیرکا.

– لێ گەڕێ بڕۆم. من هیچم ناوێت! تەنیا دەمەوێ بڕۆم.

کاترینا نائومێد، بەڵام وەک هەمیشە گاڵتەجاڕانە گوتی:

– پەلەتە؟ دەتەوێ زووتر بۆ چیا بگەڕێیتەوە شیر و گۆشت بخۆیت تا هێزت تێبیێتەوە؟ بەڵێ دەبێ بڕۆیت مانۆلیۆس، چونکە دەتەوێ ژن بێنیت! لێنێویش گاڵتە نییە!

– بەڵام من ژن ناهێنم!

خۆی لە بیستنی دەنگی خۆی ترسا. چی؟ ئەوە یەکەمین جار بوو کە خەیاڵێکی ئاوها بەزەینیدا دەهات. بەڵام درێژەی بەقسەکەی دا:

–... ژن ناهێنم. قەت ژن ناهێنم. دەخوازم بمرم.

هەستی بەسووکەڵەیی کرد، ئەوسا ڕووی وەرگێڕا و بێ ئەوەی ترسێک لە دڵیدا هەبێ، لە ژنەی نۆڕی. وەک بڵێی بارێکی قورس لەسەر شانی داگیرابێت.

– دەبێ بڕۆم! خواحافیز!

کاترینا هەروا خەمین، لە دوورکەوتنەوەی وی دەنۆڕی و هاواری کرد:

– مانۆلیۆس... ئیتر بیرم لێ مەکەرەوە! ئیتر مەیەرە خەونم! ئیتر ئازارم مەدە! من بەلارێدا ڕۆیشتووم! وازم لێ بێنە!

مانۆلیۆس لە فیکرەوە چوو: "خوشکەکەم بەزەییم پێتدا دێتەوە! بەڵام نامەوێ وێران بیت!" بەبێ ئەوەی ڕوو وەربگێڕێت و وەڵام بداتەوە، بەکوێرە ڕێگەکەی دامێندا، ڕێی چیای گرتە بەر.

٤

یەکەمین تیشکی خۆر کەوتە نەوازش کردنی گەوەی شاخی ساراکینا. کلێسای ئەلیاس پێغەمبەر سوور دەچووەوە. کەو دەیقاسپاند. چیا لەوەدابوو سەراپا ڕووناک بێتەوە و لێرەو لەوێ، درەختانی شێفەلەتە، دارهەرمێی کێوی دڕکاوی و داربەڕووی پەلک شکاو لە ژێر گوشاری با دا وەدیار دەکەوتن. بێ گومان ئەوێ ڕۆژگارێک مەسکەنی ئادەمیان بووە، هێشتا دیواری نیوە وێران، لەتە گۆزەی قوڕین و دارمیوەی ڕوێنراو دەبینران کە بەهۆی ڕەها کردنیانەوە، خۆڕسک دەڕوان. کۆڵانەکان لە ژێر گژوگیای خۆڕسک و وردەبەرددا بزر و دیواری خشتی خانووەکان لەگەڵ خاکدا یەکسان بووبوون. دڕکوداڵ درەختەکانی پۆشیبوو. گورگ و ڕێوی و کەروێشکەکان کە لە ترسی ئادەمیان ئەوێیان جێ ێشتبوو، هەمدیس گەڕابوونەوە سەرزەمینەکەی خۆیان و جارێکی تر ئەرز، درەخت و جانەوەران لە شەڕانگێزی ئەم ئاژەڵە بۆژۆکەرە دوو پێیە ڕزگاریان بووبوو.

بەڵام هەمدیس سەروکەڵلەی ئاژەڵی دووپێی جێگە بەخۆنەگر، قووت بووبووەوە و گیانەوەرانی وەحشی ناچار پەنایان بۆ قەڵەشی نێوان گابەردەکان بردبووەوە و لەوێدا لە بۆسەدا دانیشتبوون. لەگەڵ هەڵاتنی خۆردا پیاوان، ژنان و مناڵان لە ئەشکەوتەکان دەهاتنە دەرەوە. پێرێکیان بەکاوەخۆ لەدووی گوڵمەریەمی کێوی لە گوێ سەرچاوە و درزی بەردەکان دەگەڕان و پێرێکی تر بەدروستکردنی ئاگردانی بەردین، ئاگریان دەکردەوە و لە ئاوایی پڕ بەرەکەتی لیکوڤریسی، لە باخی زەیتوون، هەنجیر و ترێ کە سەرانسەری یاڵ و نشێوەکانی دەوراندەوری ئاوایی تەنیبوو، لە

گەلەی لە کاتی لەوەڕینی کوێستانی سەرسەوزی ئەولاتر و کێوی تاریکی سەر لە فەلەکداوی ئاسۆی دوورەدەستیان دەنۆڕی.

باوکە فۆتیس دوای کێشانی خاچ، هاواری کرد:

– ڕۆڵەکانم، بەلوتفی خودا شەوێکی ترمان ڕۆژ کردەوە. ئەمڕۆ کارمان زۆرە و وەرن با پێکەوە لەبەر قاپی پەروەردگاردا نزا بکەین و داوای لێ بکەین کە عینایەتی خۆیمان پێ عەتا بفەرموێت.

خەڵکانی پیر خۆیان گەیاندە دامێنی ئەو گابەردەی کە باوە فۆتیس لەسەری ڕاوەستابوو. ژنان و منداڵانیش بەپەلە ڕۆیشتن و پیاوان، نیگەران و ڕاماو، بەهەنگاوی قورس لە دوای ئەوانەوە دەهاتن. گەرچی وا چاوەڕێ دەکرا ئەم خەڵکە شڕپۆش و پێ پەتی و شەکەت و بێ دیفاعە، بەو ڕوخسارە ئێسکنەیانەوە کە لە نێو بەردەڵان و درەختانی بێ بەری کوێستاندا بەدژواری دەژیان، زەلیل و بێ چارە بکەونە شین و ڕۆڕۆ، بەڵام کوتوپڕ سینگە ئێسکنەکانیان بووە چەشمەی ئومێد و ئیرادە و سروودی ڕزگاری ئیمپراتۆری قڕتێکەوتووی بێزانس، لە دڵی چیادا دەنگیدایەوە:

– ئەی پەروەردگار، خۆت بمانپارێزە و بەسەر بەربەرە وەحشییەکانا سەرمان خە!

قەشە بەجووڵەی دەست، سروودی هاوزێدانی ڕابەرایەتی دەکرد و هاوارە دوژمن تۆقێنەرەکەی لەودیو دەنگی ئەوانی ترەوە دەگەییە گوێ. سەروکەڵلەی شۆڕ هەمدیس قیت دەبوونەوە و ژنان مەمکیان دەنایە زاری ساواکانیان. دەستەیەک بەهێنانی داری زیاتر بۆ بڵێسەدارکردنی ئاگردانەکان کەوتنەخۆ و دەستەیەکی تر مەنجەڵەکانیان نایە سەر. باوە فوتیس خرۆشا:

– ڕۆڵەکانم. بەئومێدی خودا ئێمە لە قەدپاڵی هەمان ئەم کێوەدا ڕەگ دادەکوتین. ئێستا ئێمە سێ مانگە بەڕێوەین. لە ژن و منداڵەکانمان جگە لە پێست و ئێسک چ شتێکی تر نەماوە و پیاوانمان لە نەنگی سواڵکردن، وەڕس بوون... ئاخر ئینسانیش وەکی درەخت ئاتاجی بەئەرز هەیە. کەواتە ئێمە لێرە دەمێنینەوە و ڕەگ دادەکوتین! من دوێشەو خەونم بەقەدیس ژۆرژی سەروەری ئاواییەکەمانەوە بەهەمان بیچمێک کە لەسەر ئالاکەمان نەخشێنراوە، بینی. واتە قۆز، قژ خورماییەکی ڕووناک و

شادومان وەکی بەهار. ئەو بەسواری ئەسپێکی سپییەوە و شازادە خانمێک کە لە چەنگاڵی دێوی چەشمە قووتاری کردبوو، لە پاشکۆی نابوو. شازادەخانم گۆزەیەکی زێڕینی بەدەستەوە و جامی قەدیس ژۆرژی پڕ دەکرد.... ڕۆڵەکانم، دەزانن ئەو شازادە خانمە کێیە؟ ئەو ڕۆحی نەژادی گریکییە .. ئەو ڕۆحی هەموومان! قەدیس ژۆرژ لە ڕاستیدا ئێمەی لەپاشکۆی ئەسپەکەی ناوە تا بۆ ئەم کوێستانە بێ ئاو و ئاڵفەمان بێنێت. ئەو دەستی بەرەو لای من ڕایەڵ کرد و تۆوی ئاوایییەکی گچکە بەتەواوی ماڵ، کڵێسا و قوتابخانەوەی نایە نێو لەپی دەستم و گوتی: ئەم تۆوە بچێنە!

ورتە ورتێک وەک وژەی با بەنێو قامیشەڵانێکدا لە پیاوانەوە بەرزبووەوە و لە هەمان کاتدا کە باوە فۆتیس لەپی دەستی کردبووەوە، بەشێک لەژنان وایان هاتبووە بەرچاو کە لە نێو ئەو لەپی دەستەدا ئاوایییەک وەک هێلکە کە لە دڵی خۆرەوە بترووکێت، لە وەدیارکەوتندایە.

قەشە باسکی بەرەو لای کێوەکە کردەوە و تێ هەڵچووەوە:

–... هەر لێرەدا، لەگوێ ئەم گابەردانەدا، لە نێو ئەم ئەشکەوتانەدا، لە نێوان ئەم جۆگەلانەدا و لە ژێر هەمان ئەم درەختە خۆڕسکانەدا، ئێمە تۆوێک دەوەشێنین کە قەدیس ژۆرژ بەمنی سپاردووە. ڕۆڵەکانم ئازابن! بکەونە خۆ و لەگەڵمدا وەرن! ئێمە ڕۆژێکی گەورەمان دەست پێ کردووە. ئێمە هەر ئەوڕۆ ئاوایییەکەمان دەچێنین. هەستە ئەی پاناگۆسی پیر هەستە! کۆڵەپشتەکەت هەڵگرە تا هەموومان پێکەوە بڕۆین.

پیرەمێردی تەمەن سەد ساڵە، سەرە لەرزۆکەکەی هەڵبڕی و لە کاتێکدا کە چاوانی لەودیو پێڵووە بێ برژانگەکانیەوە دەدرەوشایەوە، گوتی:

– من تا ئەوڕۆ سێ جاران بەچاوی خۆم ڕۆنان و وێران بوونی گوندەکەی خۆم بینیوە. جاری یەکەم پەتای تاعون نابووتی کردین، جاری دووەم بوومەلەرزە و ئەم جارەش تورک ئاگریان تێ بەرداین. بەڵام هەموو جارێک کەسێک هەبووە کە تۆوی ئاوایی لە هەمان شوێن یاخۆ کەمێک دوورتر وەشاندووەتەوە. هەر جارە و قەشەیەک ئەرزی بەرەکەت داوەتەوە و ئێمەش زوو بەزوو خانووەکانی خۆمان ڕۆناوەتەوە و ئەرزەکانمان کێڵاون، گەنجەکانمان ژنیان هێناوە و ساڵمان بەخۆشیی و شادمانی

بەڕێ کردووە! ئەرز گەنمی داوە. لە وەجاخی ماڵەکانەوە دوکەڵ بەرزبووەتەوە. ساواکان هاواریان کردووە و ئاوایی سەرلەنوێ شکۆفەی کردووە، کەواتە با هەمووان ئازایەتیمان هەبێت، چونکە ئەم جارەش هەمدیس ئاوایییەکەمان دەڕوێتەوە!

پیاوان زەردەخەنە لەسەرلێو هاواریان دەکرد:

– ئافەرین باوکە پاناگۆس! باوە گەورە تۆ لە مردنیش بەهێزتریت!

باوە فۆتیس جبەکەی بەشانیدا دا. لاسکی پونگەیەکی کێوی و گەڵای دارزەیتوونێکی لێک ئاڵاند تا بەوە لە ئاوی ناو کولەکەکە ئاو بەسەر ئەو شتەدا بپرژێنێ کە دەیویست بەرەکەتی بدا. ئەوسا شەش مناڵ کە پێشتر بۆ سروودی مەزەبی ڕایهێنابوون، بۆ لای خۆی بانگ کردن.

تەواوی خەڵکەکە لەودیو پێشەوای خۆیانەوە ڕاوەستان، پیاوان لای ڕاست و ژنانیش لای چەپ و لە هەمان کاتدا کە خۆر، بەتین و ڕێک بەژوور سەریانەوە جووڵەی نەمرانە و ڕۆژانەی خۆی دەست پێ دەکرد، باوە فۆتیس بانگی دا:

– ڕۆڵەکانم، ئێمە ئێستا بەناوی خودا و نیشتیمانەوە، سەرلەنوێ گوندە وێران کراوەکەمان دەڕوێنینەوە. ڕەگی ئێمە نافەوتێ. برایانم، نازانم چۆن گوزارشت لە هەستم بکەم! منیش وەک هەمووتان کاتێ شاهیدی ڕوداوگەلی خۆش دەبم، دڵخۆش دەبم. بەڵام کاتێ گرفت و ناهەمواری دێنە ڕێم، ئەوا زیاتر خۆشحاڵ دەبم، چونکە لە ساتەوەختگەلی ئاوهاییدا بەخۆم دەبێژم: "باوە فۆتیس، کاتی ئەوە هاتووە پیشانی بدەیت ئاخۆ کەسێکی شایستەیت، یاخۆ ترسنۆک و خوێڕی!"

هەمووان پێ کەنین. قسەکانی قەشە هەتوانێک بوو بۆ زامی دڵان و بووە هۆی ئەوەی کە جەوهەری بەرخۆدان لە جەستەی یەکبەیەکی خەڵکەکەدا بخاتە جمە و هەمووان بەبینینی زارگەلی برسی و گابەرد و درەختانی بێ بەر، قۆڵی لێ هەڵماڵن! قەشە لاسکی پونگەکەی بۆ ناو کولەکەی وشکی پڕ لە ئاو ڕۆبرد و هاواری کرد:

– کوڕەکانم. لەگەڵمدا وەرن! دەمەوێت سنووری ئاوایییەکەمان دیاری بکەین. هەمووان بەناوی خودا بەدوای مندا!

ئالاهەڵگری کەتە ئالاکەی قەدیس ژۆرژی هەڵگرت. پیاوان پاچ و بێڵ و

خاکەنازیان بەدەستەوە گرت. پیرەمێردان ئەیکۆنەکانیان هەڵبڕین و باوەگەورەی تەمەن سەدساڵە بەکۆڵەپشتی پڕ لە ئێسکوپروسکەوە پێشیان کەوت. چەند سەگێک کە لەگەڵ ڕەوەکەدا هاتبوون، بەوەڕینەوە بەدووی خەڵکەکە کەوتن و هاتوباتێکی وا کەوتەوە کە ئیدی کەس گوێی لە دەنگی ئەو شەیپوورە نەبوو کە لە دامێنی کێوەکەوە فووی پێدا دەکرا.

قەشە لاسکی پونگەکەی بەئاوەکەدا ڕۆ برد و شێلگیرانە بەسەر بەرد، چقڵ و درەختاندا دەیهێنا و بەرەکەتی دەدان و بەو تەرزە سنوورەکانی گوندەکەی دیاری دەکرد. ئەوە یەکەمین جار بوو کە بناخەی گوندێکی نوێی دادەڕشت و بەرەکەتی دەدا. دڵی لە خۆشیدا وەتەپە دەکەوت و نزای تەبەڕوک و تەقەدوس لە لێویەوە دەڕژا:

– خودایا، پەروەردگارا! من بەئاوی تەبەڕوک سنووری ئاوایی نوێ دەکێشم. دە با قەت پێی تورکی نەگاتێ. تاعون ڕێی تێ نەکەوێ و بوومەلەرزە وێرانی نەکات! ئێمە بۆ ئەم گوندە چوار دەروازە دروست دەکەین و خۆت چوار فریشتەی پاسەوانیان بۆ دانێ.

ڕاوەستا، بەئاوی تەبەڕوکەوە لەسەر گابەردێکی گەورە خاچی کێشا و ڕووی لە خەڵکانی ئاوایی داهاتوو کرد:

– ئێرە خۆرهەڵاتی ئاواییە و ئێمە دەروازەی مەسیح لە هەمان ئەم شوێنەدا ڕۆدەنێین.

ئەوسا باسکی خۆی ڕووە و ئاسمان ڕایەڵ کرد و گوتی:

–... خودایا، ئەمە دەروازەی تۆیە. دەروازەیەک کە هەر جارێک بتەوێت وەڵامی بانگی ئێمە بدەیتەوە و لە ساتەوەختەکانی خەتەردا بۆ سەر ئەرز دابەزیت و بێیتە ئاواییەکەمانەوە، ئەوا بەو دەروازەیەدا گوزەر دەکەیت. ئەی پەروەردگار! بزانە کە ئێمە ئینسانین، ڕۆحمان هەیە، دەنگمان هەیە و هاوار دەکەین. ئەگەر بینیت زمان درێژی دەکەین، ئەوا لێمان مەڕەنجە. چونکە هەروەک گوتم ئێمە ئینسانین و دڵمان بەڕەنج و بەڵا دێتە سۆ. زەمانێک دێت کە ئیدی توانای خۆڕاگری لەدەست دەدەین و دڵمان بەخۆهەڵکێشان سوکنایی دێت. ژیان سەختە و ئەگەر تۆ نەبوایت ئەوا ئێمە هەموومان بە ژن و پیاوەوە دەستی یەکترمان دەگرت و خۆمان لەم خەرەندەوە بۆ

خوارەوە هەڵدەدێرا تا لەدەست ئەم هەموو عەزابە قووتارمان با. بەڵام تۆ هەیت، تۆ مایەی شادمانی و سەبووری ئێمەیت، تۆ مەزهەری تۆڵەی ئێمەیت. ئای خودایا، ئەم دەروازەیە، دەروازەی تۆیە!

پاشان هەمووان بەرەو باشوور کەوتنە ڕێ و جارێکی تر هێڵێکی نوێ لە هەوادا کێشرا. قەشە دەیچڕی و دەنگی لەگەڵ دەنگی دڵنشین و چەهچەهەی مناڵاندا یەکانگیر دەبوو تا سەرئەنجام بەرامبەر گابەردێکی قووڵ و پڕ لە ئاوی سازگار ڕاوەستا:

– دەروازەی مەریەمی پاقیژە، پشتیوانی نەسلی ئادەمیان لێرەدا ڕۆدەنێین. نیشانی بکەن!

پاشان دەستی هەڵبڕی و درێژەی بەقسەکانی دا:

–... ئەی دایکی پاقیژە، ئەی گوڵی سووری نەمری. ئەی گوڵەشیلانی پڕ غونچە کە بەدەوری قەدی داربەڕووی نێرەوە ئاڵاویت. ئەی خاوەن شکۆ. ئێمە هەموو ئینسانی شەرافەتمەند و ستەم لێ کراوین، گوێ لە نزاکانمان ڕادێرە! تۆ خۆت دایکیت و دەزانیت کە برسێتی و ئاه و مەرگ چین. تۆ ژنیت و لە مانای ئارامگرتن و عیشق حاڵیت. ئەی خاتوونی بەشکۆ تێمان بگە و ئارامگرتن و عیشقێک کە پێداویستی ژیانە بە ژنەکانمان عەتا بفەرموو تا بتوانن بەبێ گلەوگازندە و شکایەت دەرەقەتی مێرداری و مناڵ و گرفتارییەکانی ژیانی ڕۆژانە بێن. بەپیاوانیشمان گوڕێک عەتا بفەرموو کە بتوانن ئومێدەوارانە تا ئەو ڕۆژەی کە زیندوون بۆ فەرزەندان و نەوە و ژیانی خۆیان هەوڵ و تەقەلا بدەن. ئەی خاتوونی خاوەن شکۆ، بەپیرەمێردان و پیرێژنانیشمان کۆتاییەکی ئاوێتە بەبەختەوەری و ئیمان عەتا بفەرموو! ئەم دەروازەیە دەروازەی تۆیە. کەواتە تۆش لەم دەروازەیەوە وەرە ژووریّ!

هاوکات گوێدرێژێک لە ژێر بارێکی زۆر قورسدا هاتە لای حەشاماتەکەوە و ڕاوەستا. بەڵام کەس سەرنجی لە ئامادەبوونی نەدا. ئیدی سەرسوڕماو و حەپەساو چاوانی گەورە و پڕ تووکی خۆی بۆ لای یاناکۆسی هاوڕێی وەرگەڕاند کە ئەویش بەهەناسەبڕکێ، شەلاڵ لە ئارەقە و دەم بەجنێو بەزەمین و زەمان، دەگەیشتە جێ.

یاناکۆس ڕاوەستا و بەبیستنی دوایین ڕستەکانی قەشە هەروەکو یوسفۆک،

حەپەسا. قەشە گوتبووی: "ئەم دەروازەیە، دەروازەی تۆیە!" ئەدی کام دەروازە؟ ناشێ بیەوێت ئاوایی ڕۆبنێت؟ بەڵام چۆن و بەچی؟ بەهەوا؟ ئاخر ئەوان وا لەبرسا دەمرن، ئەوساش قسە لە بارەی ڕۆنانی ئاواییەوە دەکەن! ناتوانن خۆیان بەپێوە ڕاگرن کەچی ئەوسا سروودی جەنگی دەڵێن کە: "پەروەردگارا بەسەر بەربەرە دڕەندەکانا سەرمان خە!" پێ دەچێ چتاقیان شێت بووبن!

ئەوسا گوێدرێژەکەی بەدارهەرمێیەکی کێوییەوە بەستەوە و بێ ئەوەی چ کەسێک سەرنج لە ئامادەبوونی بدات، بەچاوانێکی زەق و گوێی کراوەوە، حەپەساو لەوەی کە ئاخۆ پێ بکەنێ یان بگری بەدوای حەشاماتەکەدا کەوتە ڕێ. قەشە ئاوی تەبەڕوکی دەپرژاند و هێند بەدڵنیاییەوە سنوورەکانی ئاوایی ڕەسم دەکرد وەک بڵێی هەر ئەلعان کۆڵان، ماڵ و کڵێساکەی دەبینێ!

کە گەیشتنە بەری خۆرئاوا و ڕووبەڕووی دەروازەی مەسیح، قەشە بۆ جاری سێیەم ڕاوەستا و گابەردێکی گەورەی نیشان دا کە لە ژێر گوشاری ڕەگی دارهەرمێیەکی کێویی شکۆفەکردوودا، شەقار بووبوو. گوتی:

– لێرەشدا دەروازەی قەدیس ژۆرژی کرێکار ڕۆدەنێین. ئەویش وەک ئێمەی مەردومانی خاکی فەنایی، بۆ چاندنی گەنم پشتی دەچەمانەوە، گەلەی مەڕ و بزن و گای دەلەوەڕاند، درەختی قەڵەم و موتوربە دەکرد. ناوبانگی ئەو تەنیا بەخاتری ئازایەتی نەبوو، بەڵکو بەهۆی عیشقیشی بوو بۆ کارەکەی. ئەی قەدیسی گەورەی ئاوایی، ئێمە ئیمانمان بەتۆ هەیە! بەبزن و پەزەکانمان بەرەکەت عەتا بفەرمووە تا بۆ توندوتۆڵبوونی ئێسکی منداڵەکانمان شیر بدەن، بۆ بەهێزکردنی جەستەی خۆمان لە بەرگەگرتنی بەڵای ڕۆحی، گۆشت بەرهەم بهێنن و بۆ بەرەنگاربوونەوەی سەرما و سەهۆڵبەندان، خوری بدەن. تۆ خۆت دۆعا بۆ تەواوی ئەو ئاژەڵانە بکە کە لەگەڵ ئینساندا هاوڕێن و خزمەت بەو دەکەن وەک گا، گوێدرێژ، سەگ، مامر و کەروێشک. لە ئەرز بنۆڕە و ئەویش بەرەکەت بدە! ئێمە تۆوەکەمان لە دڵی ئەودا دەوەشێنین و تۆ لە کاتی پێویستا باران ببارێنە. لە پێوەندی زەمین، ئینسان و قەدیساندا لەشکرێک لە ژێر فەرماندەی پەروەردگاردا دادەمەزرێ و ئەو خۆی ڕێگاکە دەکاتەوە. ئەی قەدیس ژۆرژ، ئێرە ئاوایی تۆیە و ئەمەش دەروازەی تۆیە! ئێمە بۆیە تاقی دەروازەکەی بەبەرزییەوە ڕۆدەنێین، بۆ ئەوەی تۆ بتوانیت بەئەسپەوە پیایدا تێ

پەڕیت. کەواتە وەرە ژووری!

یاناکۆس واقوڕماو و بەدەمی داپچڕاوەوە لە دەوراندەوری خۆی دەنۆڕی، بەڵام لەو چۆڵەوانییەدا جگە لە گابەرد و دڕک و تەڵانی زەعتەر چ شتێکی تری نەدەبینی. دوو قژقڕەی ناڕازی، ترساو و بەقاژەقاژ لە دامێنی درەختەکەی نزیکەوە فڕین. یاناکۆس لە کاتێکدا کە لە پیاوانی سمێڵ بەبناگوێ گەییو و ژنانی پرچ هۆنراو و سمت زلی دەنۆڕی، لە خۆی دەپرسی: "ئەرێ ئەمانە چ جۆرە خەڵکانێکن؟ ئینسانن! جنۆکە و پەریین یاخۆ قەدیسن؟"

قەشە بۆ جاری سێیەم لەبەر دەروازەی مەریەمی پاقیژە و لەپای دیوارێکی ڕووخاوی پۆشراو بەگژوگیادا ڕاوەستا، سێ جار بەئاو بەرەکەتی دا، هەناسەیەکی هەڵکێشا، ڕووی کردە هاوڕێکانی و بەنەوایەکی لەرزۆک گوتی:

– برایانی من! ئێمە لێرەدا دەروازەی کوستانتیس پالۆلۆک ڕۆدەنێین. ڕۆڵەکانم. ئیمانم هەیە کە ڕۆژێک لەڕۆژان لە هەمان دەروازەوە تەتەرێک شەلاڵ لە ئارەقە دێتە ژووری و موژدەی ڕزگارکردنی کوستانتینییەمان بۆ دێنێت!

هاواری خۆشیی حەشاماتی خرۆشاو بەرزبووەوە و هەمووان لە باکوریان نۆڕی. وەک بڵێی تەتەرێکی باڵ لێ ڕوواو بەپەلە لە نێو تەپوتۆزەوە بێتە دەرێ. قەشە هاواری کرد:

– پاناگۆسی پیر، وەرە پێشەوە و کۆڵەپشتی ئێسک و پروسکەکان بهێنە نزیک دەروازەی پالۆلۆگ!

ئەوسا ڕووی کردە پیاوانێک کە پاچ و بێڵ بەدەست ڕاوەستابوون:

–... ئێرە هەڵکەنن!

پیاوان بەخێرایی چاڵێکی گەورەیان بەقووڵایی دوو مەتر هەڵکەند. باپیرەگەورە چووە نێو چاڵەکەوە. کۆڵەپشتەکەی کردەوە و لە نێویدا یەکە یەکە ئێسکەکانی کەللەسەر، قاچ، باسک و پەراسووی دەرهێنان و بێ ئەوەی هیچ بێژێ، بەوەسوەسەیەکی زۆرەوە لە بنی چاڵەکەدا هەڵیچنین. باوە فۆتیس ئەودوای ئاوە تەبەڕوکەکەی بەسەر ئێسکەکاندا ڕشت. پاشان پەلکی تایبەت بەپژاندنی ئاوە پیرۆزەکەی بۆ نێو چاڵەکە هەڵدا و هاواری کرد:

– ئەی باووباپیران! ئارامگرتن بکەنە پیشە و مەرەونەوە. ساتی زیندووبوونەوە بەرێوەیە. وی زوو بەزوو دێت و ئێوە پەیامەکەی دەژنەڤن!

یاناگۆس فرمێسکەکانی سڕین. قەهر گەرووی گرتبوو.

قەشە ڕووی کردە پیرەمێرد و گوتی:

–... پاناگۆس وەرە دەرێ. پیرەمێرد وەرە دەرێ تا چاڵەکە پڕبکەنەوە!

دوو جحێڵ دەستیان ڕایەڵ کرد تا یارمەتی بدەن. بەڵام ئەو وەڵامی دایەوە:

– ڕۆڵەکانم، لێ گەڕێن با هەر لێرەدا بمێنم. لێرەدا هەست بەئارامی دەکەم. چ پێویستییەک بەمنی بێ توانا نییە! من نە دەتوانم کار بکەم و نەدەشتوانم ببمە خاوەنی نەوە. کەواتە ئیدی بەکەڵکی چ دێم؟ لێم گەڕێن!

قەشە فەرماندەرانە گوتی:

– پیرەمێرد، هێشتا کاتی مەرگت نەهاتووە. هێند پەلە مەکە!

پیاوەی بەتەمەن، بەپاڕانەوەوە گوتی:

– باوە، بهێڵە هەر لێرەدا بمێنمەوە! لێرەدا هەست بەئارامی دەکەم. لە کۆنەوە گوتوویانە بۆ تونددوتۆڵ ڕاگرتنی بونیادی ئاوایی دەبێ کەسێک لە ژێریدا بنێژرێت. ئەدی چ شانازی و ئارەزوویەکی لەمە گەورەتر هەیە؟ خۆڵم بەسەرداکەن!

قەشە وەڵامی دایەوە:

– نەخێر، شتی وانابێ! خودا خۆی گیانی بەتۆ داوە و هەر خۆیشی لێت وەردەگرێتەوە. پاناگۆس ئێمە مافی ئەوەمان نییە گیانی تۆ بکێشین! مناڵینە بیهێننە دەرێ!

دوو جحێڵ دانەوینەوە، دەستیان ڕایەڵ کرد تا دەستی بگرن. بەڵام ئەو لەسەر دەم لەسەر ئێسکەکان ڕاکشا و هاواری کرد:

– لێم گەڕێن. لێم گەڕێن! ئێرەم باشە!

یاناکۆس خرۆشابوو، بەسەر چاڵەکەدا دانەویەوە. پیرەمێرد ڕووی بەرەو ڕووناکی وەرگێڕا، دەستی لەسەر سینگی بەشێوەی خاچ دانا و بەشادمانییەوە گوتی:

– جێگەی من ئێرەیە!

غەمی یاناکۆس تەقیەوە و ئیدی کوڵی گریانی بەربوو. قەشە ڕووی بەرەو لای

وەرگێڕا و دوای ئەوەی کە ناسییەوە، هاواری کرد:

– مناڵینە بچنە ئەولاوە!... ئەم پیاوە شەریفە لە لیکۆڤریسییەوە هاتووە بۆ بینینی ئێمە تا لەم هەلومەرجە نالەبارەدا گوڕ بداتە دڵمان. کەواتە سلاوی لێ بکەن! ئەو یەکێکە لەو چوار کەسەی کە دوێنێ عەسر زەمیلە ئازوخەیان بۆ هێناین و بەلوتفی ئەوان توانیمان خواردن بخۆین!

هەروا کە ورووژاو دەستی یاناکۆسی دەگوشی، کوتوپڕ ناوەکەی بیرکەوتەوە:

– یاناکۆس خۆش هاتیت! لەبەر خاتری تۆ و هاوڕێکانت، دەک خودا لیکۆڤریسی نەسووتێنێت.

یاناکۆس کە ئیدی توانای بەرگری نەبوو، بەکوڵ دەگریا . قەشە لەباوەشی خۆیدا گوشی و پرسی:

– کوڕەکەم بۆچ دەگریت؟

– باوە من گوناهم کرد... گوناه!

– لێرەوە وەرە!

ئەوسا باسکی گرت و هێنایە لاوە.

– بۆچ دەگریت؟ چ بووە؟ کوڕەکەم بڵێ. بڵێ بزانم دەردەکەت چییە؟

هەروا لە هەمان کاتدا کە دەستانی لە دوو لاوە کراوە بوون و ئاواییە خەیاڵییەکەی پیشان دەدا، درێژەی بەقسەکانی دا:

–... تۆ یەکێک لە پیاوچاکانی ئاواییەکەی ئێمە دەبیت!

یاناکۆس بەژنەفتنی ئەم قسانە لەرز دایگرت و کەوتە سەرئەژنۆ. قەشە کە لە بەردەمیدا ڕاوەستابوو، بەنیگەرانییەوە پرسی:

– پێویستت بەچییە؟ دووچاری چ گوناهێک بوویت مەگری!

– باوە من گوناهبارم و بۆ ئەوەی باری شانم سووک بێت دەدان بەهەموو شتێکدا دەنێم.

وایگوت و بەپەلە و زوو بەزوو، بەهەناسەبڕکێوە ددانی بەبەسەرهاتەکەی خۆیدا نا و بەسەرهاتی ئەو مامەڵەیەی لەگەڵ لاداسی پیردا کردبووی و ئەو سێ لیرەیەی کە وەک پێشەکی وەری گرتبوو، گێڕایەوە... قەشە بێ دەنگ دەیژنەفت و هیچی نەدەگوت.

یاناکۆس دوای تەواوبوونی قسەکانی، بەنیگەرانییەوە لێی دەنۆڕی.

– باوە، بیر لە چ دەکەیتەوە؟

– کوڕەکەم، لە فیکری ئەوەدام کە ئینسان دەعبایەکی سەیرە... و خوداش چەند گەورەیە! مەگری.

یاناکۆس وەک بڵێی دڵی تێکەڵ بێ، تفی لەسەر ئەرزەکە ڕۆکرد و بەچرپە گوتی:

– بەدتر لە دڕندە... ڕێک وەک کرمی ناو ڕیخ. بوونەوەرێکی بێ نرخ و بێ شەرەف... باوە دەستم تێوە مەدە. ئەرێ دڵت لێم تێکەڵ نایەت؟

قەشە بەئارامی دەستی کێشایەوە، نیگای لە ئەرزەکە بڕی و هەناسەیەکی هەڵکێشا. یاناکۆس کە حەپەساو لەسەر بەردێک دانیشتبوو، دەسبەجێ لە جێگەکەی ڕاپەڕی، دەستی بەگیرفانی هێلەکەکەیدا کرد و سێ لیرەکەی دەرهێنا:

– باوە، تکا دەکەم ئەم سێ لیرەیە وەربگرە، چەند مەڕێک بۆ گوند و ساوا شیرەخۆرەکان بکڕە و ئەگەر پێت باشە ئەوا دەست بخە سەر سەرم و پاقژم بکەوە...

قەشە لە جێگەی خۆی نەجوولا.

–... ئەگەر ئەم لیرانە وەرنەگریت ئەوا ڕۆحم ڕزگار نابێت... تۆ خۆت گوتت ئینسان دەعبایەکی دڕندەیە. کەواتە وەرە و ئەم دەعبا دڕندەیە ماڵی بکە. ئاخر یەک ڕستەی دڵگەرمهێن بەسە تا ئەم دەعبا دڕندەیە ماڵی بێت. هەنووکە ڕزگاری ڕۆحم لە نێو لەپی گوفتاری تۆدایە...

قەشە خۆی نایە نێو ئامێزی یاناکۆسەوە و کوڵی گریانی بەربوو:

– باوکە، بۆ من دەگریت؟

باوە فۆتیس لە هەمان کاتدا کە فرمێسکەکانی دەسڕی، وەڵامی دایەوە:

– بۆ تۆ... بۆ خۆم و بۆ هەموو مەردوم دەگریم...

ئەوسا چاوانی یاناکۆسی ماچ کرد. دەستی نایە سەر قژە لوولەکەی و گوتی:

... یاناکۆس تۆ بەخشراویت. پەترۆسی حەواریش سێ جار نکوڵی لە مەسیح کرد - و هەرسێ جارەکەش فرمێسکەکانی ڕزگاریان کرد. بەڵێ کوڕەکەم، فرمێسک بونیادەم دەشواتەوە... من ئەم دیارییە ناپاکەی تۆ وەردەگرم، چونکە گوناهەکەت دەبێتە سەبەبی تێربوونی زگی ساوا شیرەخۆرەکانی ئێمە. سڵاوت لێ بێت!

یاناکۆس بەسەر پێی قەشەدا کەوت تا ماچی بکا، بەڵام قەشە بەپەلە دانەویەوە و لەسەر ئەرزەکە بەرزی کردەوە:

– نا! نا! خەڵک تەماشامان دەکەن. خەریکن بەرەو لامان دێن!

هاوار هاواری هەراسان دەگەییە گوێ:

– باوکە! باوکە!

باوە فۆتیس بەنیگەرانییەوە پرسی:

– ڕۆڵەکانم چ بووە؟

– باوە، باوکە پاناگۆس گیانی سپارد! ویستمان لە چاڵەکە بیهێنینە دەرەوە بەڵام بینیمان مردووە!

قەشە خاچی کێشا:

– خودا لێی خۆش بێت. عاقیبەت بەخێر بوو. ئێمە گوندەکەمان لەسەر گۆڕەکەی وی ڕۆدەنێین. ڕۆڵەکانم خۆزیا خودا بەختەوەرییەکی ئاوهاشی نسیبی ئێمە دەکرد!... هەر ئێستا تەقدیسی دەکەم!

ئەوسا ڕووی بەرەو لای یاناکۆس وەرگێڕا و گوتی:

– ئێستا کوڕەکەم تۆ بڕۆ. بڕۆ خودات لەگەڵ بێ و مەسیح یار و یاوەرت بێت!

یاناکۆس نووشتایەوە، دەستی قەشەی ماچ کرد و لە کاتێکدا کە لە شادمانیدا لە پێستی خۆیدا جێی نەدەبووەوە، بەرەو لای گوێدرێژەکەی چوو. شادومان و سووکەڵە لەبەردێکەوە بازی بۆ سەر بەردێکی تر دەدا و هەستی بەئارامی دەکرد:

– لاداسی پیر با بچێت بۆ دۆزەخ! دراوە ئاڵتوونەکانیشی بەدۆزەخ! من دەخوازم بفڕم!

پاشان گوێدرێژەکەی کە بەئارامی لە ژێر سێبەری دارهەرمێ کێوییەکەدا چاوەڕێی دەکرد، نەوازش کرد و لە هەمان کاتدا کە ڕەشمەکەی دەکردەوە، بەشادمانییەوە گوتی:

– یوسفۆکەکەم با بڕۆین! سوپاس بۆ خودا کاسبییەکەمان باش و قازانجێکی زۆرمان کرد!

پاشان ڕووی وەرگێڕا و تەماشای بەردی ڕەقوتەق، ئەشکەوتی تاریک و ئەو

مەردوومە لەڕولاوازەی کرد کە نزیک دەروازەی پالۆلۆگی داهاتوو، بەدەوری گۆڕەکەی باوەگەورەدا خاچیان دەکێشا و نوێژی مردوویان دەکرد:

– خودا بناغەی ئاواییەکەتان توندوتۆڵ بکا! منیش سێ لیرەی خۆم بۆ ڕۆنانی پێشکێش کرد...

وایگوت و بەگۆرانی گوتنەوە ڕێگای لیکوڤریسی گرتە بەر:

–... بەڵێ، ئینسان دەعبایەکی سەیرە! هەر کارێک دڵی بیەوێت دەیکا و دڵی هەر ڕێگایەکی بوێ دەیگرێتە بەر. دەرگای بەهەشت و دۆزەخ بەپاڵ یەکەوەن و ئینسان هەرکامێکیانی بوێ لێوەی دەچێتە ژوورەوە. هەڵبەتە شەیتان تەنیا لە دەرگای دۆزەخەوە تێ دەپەڕێ و فریشتەش لە دەرگای بەهەشتەوە! بەڵام ئینسان لە هەر کامێکیانەوە خۆی بیەوێت دەچێتە ژوورەوە.

ئەوسا قاقایەکی لێ دا و هاواری کرد:

–... سڵاو لە تۆ ئەی ئینسانی سەیروسەمەر!

پاشان کەوتە چڕینی گۆرانییەک کە دەمێک بوو بیری چووبووەوە و هەنووکە لەناکاوێکڕا بیری کەوتبووەوە:

–... من کوڕی بروسکەم و نەوەی هەورەگرمە، هەر کاتێک بمەوێت بروسکەم، یاخۆ دەبمە هەورەگرمە. گەر خۆم بمەوێ بەفر دەبارێنم.

کاتێک گەیشتە دامێنی کێوەکە، ڕاوەستا و بەخۆی گوت: "برسیمە، دەبێ شتێک بخۆم. یوسفۆکەکەشم هەر برسیتی. بڕۆم ئاڵفی بۆ بڕنم تا بەخیلی نەبا. ئێمە دەبێ وەک دوو برا پێکەوە خواردن بخۆین."

بڕێک ئالف و دڕکی لە بیابان ڕنی، پاشان لە پەرژینی کێڵگەیەکەوە ئاودیو بوو، هەندێک گەڵای کەلەرمی ڕنی و بۆ گوێدرێژەکەی هێنا:

– یوسفۆکەکەم وەرە، وەرە نۆشی گیانتی کە! منیش خواردنی خۆم دەخۆم.

کۆڵەپشتەکەی کردەوە و لەناویدا نان و زەیتوون و پیازی دەرهێنا و ئارام و کەروێشکئاسا کەوتە خواردن: "چ نانێکی بەتامە! وەک بڵێی یەکەمین جار بێ بیخۆم. نان نییە. بەڵکو شیرینییە. چەند بەتامە! هەم باش هەرس دەبێ، هەمیش تا مۆخی ئێسک ڕۆ دەچێ!"

مەتارەکەی، کە بەچەقۆ وێنەی هەڵۆیەکی دووسەری لەسەر هەڵکۆڵیبوو، هەڵگرت، سەری بۆ دواوە کێشایەوە، دەمی مەتارەکەی لە زاری نا و قومێکی خواردەوە: "وەک بڵێی یەکەمین جاربێ ئەم شەرابە بخۆمەوە. هاتمەوە سەر خۆم! خودایا سوپاس کە مێو و ترێت خوڵقاندووە. سڵاو لە تۆش ئەی ئینسان کە شەرابت لە ترێ گرتووە!... کەمێکی تر بخۆمەوە تا حاڵم بێتەوە سەر خۆی!"

ئەم جارەش مەتارەکەی بەدەمیەوە نا و چاوانی لێک نا، دەنگێکی دڵنەوازی هاتە گوێ:

– بەخۆشی یاناکۆس!

یاناکۆس چاوی کردەوە، کاترینای بینی کە کۆڵوانە لە کۆڵ لە بەرامبەریدا ڕاوەستاوە و مەڕەکەی لە لاوە بوو کە قردێلەیەکی سووری بەملیەوە گرێ دابوو.

– کاترینا، ئەوە تۆ لێرە چ دەکەیت؟ مەڕەکەت بۆ کوێ دەبەیت؟ دەتەوێت بیفرۆشیت؟

بێوەژن پێ کەنی:

– بەڵێ.

– وەرە دانیشە پارووەیەک نان و شەراب بخۆ. لەڕاستیدا باوە فۆتیس گەرەکییەتی مەڕ بکڕێت تا شیر بۆ ساواکان دابین کات... خودا ئیلهامی بۆ ناردوویت کە بێیت.

بێوەژن دانیشت و ئارەقەی ڕوخساره سوورهەڵگەڕاو و لامڵە سپییەکەی سڕی. چاوانی لە شادمانیدا پرشنگیان دەدا:

– یاناکۆس، هەمدیس هاوین هات و هەوا گەرم بوو.

یاناکۆس پارووەیەک نان و زەیتوونی بۆ ڕاگرت:

– بخۆ! پیازیشت دەوێ؟

بێوەژن نان و زەیتوونەکەی وەرگرت:

– نا، پیاز ناخۆم.

یاناکۆس پێ کەنی:

– هەی نارەسەن! دەترسیت دەمت بۆنی لێ بێت؟

کاترینا خەمینانە وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ هاوسێ. ئاخر ئێمەی ژنان دەبێ هەمیشە بۆنی عەترمان لێ بێ...

وایگوت و نان و زەیتوونەکەی لەسەر ئەرزەکە دانا و گوتی:

–... بمبوورە یاناکۆس، برسیم نییە.

یاناکۆس بەورتە ورتەوە گوتی:

– ئەوە تۆیت کە دەبێ لە من ببووریت کاترینا. من زۆر گێلم.

بێوەژن بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە تەڵە گیایەکی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرتەوە و لاسکەکەی لە نێوان ددانەکانی خۆیدا دانا. هەردووکیان بێ دەنگ مانەوە. یاناکۆس کۆڵەپشتەکەی کۆکردەوە. ئەویش لە خواردن بووبووەوە. بەڵام بۆ ئەوەی ئەو بێ دەنگییە قورسە بشکێنێت، پرسی:

– کاترینا لە کۆڵوانەکەتا چ هەیە؟

– چەند پارچە جلکێکی منداڵان.

– دەتەوێت بۆ ئەوانەی ببەیت؟

– بەڵێ.

– ئەدی مەڕەکە بۆچی دەبەیت؟

– گەرەکمە بیکەمە دیاری تا ساواکان شیریان هەبێت...

یاناکۆس سەری لە ژێرەوەنا و بێوەژن بۆ سەرنجدان لە قسەکانی خۆی، گوتی:

–... هاوسێ ببینە، من خۆم منداڵم نییە و پێم وایە هەموو منداڵانی دنیا منداڵی خۆمن.

غەم گەرووی یاناکۆسی گوشی:

– کاترینا، حەزدەکەم پێوپلت ماچ بکەم.

– پێرێ ئەو پیرەمێردە پۆخڵە _ پاتریارکاس دەڵێم _ بەدوامدا ناردی تا بڕیاری ڕیش سپییانم پێ بڵێ. ئەوانە بڕیاریان داوە کە من ساڵی داهاتوو ڕۆڵی مادلین ببینم. من شەرمەزار بووم، چونکە دەزانم ئەو چۆن ژنێک بووە. گوتم سەیرکە کارم بەکوێ گەیشتووە کە دەبێ ببمە مادلینی ئاوایی... کاتێ هەواڵەکەم بیست زۆر شەرمەزار بووم. بەڵام یاناکۆس هەنووکە ئیتر شەرمەزار نیم، چونکە ئەگەر ڕێکەوتی مەسیح بکەم ئەوا شووشەی عەترەکەم دەشکێنم تا بەعەتر پێوپلی بشۆم و بەپرچم

بۆی وشک بکەمەوە. بەڵێ دڵنیا بە ئەم کارە دەکەم و بۆ ئەوەی لە پاڵ مەریەمی پاقیژەدا بم شەرمەزار نیم و ئەویش لەوەی کە من لە تەنیشتیەوە بم شەرمەزار نابێت. یاناکۆس تێ دەگەیت چ دەڵێم؟

یاناکۆس بەچاوانێکی فرمێسک تێزاوەوە وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ کاترینا، بەڵێ تێ دەگەم... من لەمڕۆ بەیانییەوە تێ دەگەم...

دوای بێ دەنگییەکی کورت تێ هەڵچووەوە:

– کاترینا، من لە تۆ گوناهبارترم و هەر لەبەر ئەوەشە تێ دەگەم. من تا ئەمڕۆ دزیم دەکرد، درۆم دەکرد، هەڵبەت تەنیا لە هەمان سنوورێکدا کە کاسبێکی دێوەرە دزی دەکا و درۆ دەکا .. ئەمڕۆ بەیانی بوومە تاوانبارێکی ڕاستەقینە... بەڵام ئێستا ..

ئیدی بێ دەنگ بوو. دڵی بەتوندی لێی دەدا. مەتارەکەی هەڵگرت و هەمدیس لەسەر قسەکانی خۆی بەردەوام بوو:

–... کاترینا بەسلامەتی تۆ! من تۆم ڕەنجان. بمبوورە.... من گێلم و ئیشەکانیشم هەر گێلۆکانەن...

قومێکی لێ دا و دەمی مەتارەکەی سڕی:

–.... کاترینا تۆش بخۆرەوە. بخۆرەوە تا باوەڕت پێ بکەم کە لە من بووراویت.

بێوەژن سەری هەڵبڕی و سپێتی لاملی خۆی بۆ یاناکۆس وەدیارخست:

– یاناکۆس بەسلامەتیت!...

پاش ئەوەی لێوی سڕی، گوتی:

–... من ئیدی دەبێ بڕۆم. بنۆڕە مەڕەکەم چەند دڵتەنگ و خەمینە و چ ناڵەناڵێکیتی! ئاخر هێشتا داماوە نەمدۆشیوە تا ئەوان بیدۆشن.

– کاترینا خەفەتی بۆ ناخۆیت؟ دەزانم چەندێک خۆشت دەوێت!

– تۆ ئەگەر گوێدرێژەکەت بەوان بدابا خەفەتت بۆی نەدەخوارد؟

یاناکۆس بەترسەوە وەڵامی دایەوە:

– هاوسێ هەر باسی مەکە. دڵم لە حەژمەتا دەوەستا!

– یاناکۆس دڵی منیش دەوەستێت. خوداحافیز!

بەڵام بەر لەوەی بڕوات، بۆ ساتێک دوو دڵ مایەوە و دواجار پرسی:

– مانۆلیۆس دەبینیت؟

– یەکەم جار دەبێ بۆ گوندەکان بڕۆم. کاتێ گەڕامەوە لەخەیاڵمدایە سەرێکی لێ بدەم... ئەدی بۆ؟ پەیامت بۆی هەیە؟

بێوەژن لە کاتێکدا کۆڵوانەکەی بەکۆڵەوە و پەتی ملی مەڕەکەی بەزۆر ڕادەکێشا، وەڵامی دایەوە:

– نا، ئیشم نەبوو.

وایگوت و ڕێی دامێنی کێوی ساراکینای گرتە بەر.

***

لە هەمان کاتدا کە مانۆلیۆس خەریک بوو بەداوێنی کێوی پاقیژەدا هەڵدەزنا، سەگەکانی پاسەمەڕ هەر کە بۆنی ئاشنای ویان کرد، بەدەم کلک لەقاندنەوە بۆ پیشوازی چوون. نیکۆلیۆسی ڕەشداگەڕاویش بەگوێی قووتیەوە، چاپووکانە لە بەردێکەوە بازی بۆ سەر بەردێکی تر دەدا و لەگەڵ سەگەکاندا دەهات. کوڕەی شوان بەهۆی ئاوێتەبوونی بەبزن و مەڕ و ژیان لە کوێستاندا، کێوی دەینواند. بەدەگمەن قسانی دەکرد و نەوای قسەکانی لە باعەباعی مەڕ دەچوو. قژە لوولەکەی زبر و لوول و پیس و دەتگوت قۆچی پێچاوپێچە. تازەکی تەمەنی بووبووە پازدە ساڵان و وەکی بەران چاوقاییمانە دیقەتی مەڕەکانی دەدا.

کاتێ هاتنە نێو کوڵبەکەوە، نیکۆلیۆس نان و پەنیر و گۆشتی برژاوی لەسەر سەکۆکە دانا و گوتی:

– مانۆلیۆس بخۆ.

– نیکۆلیۆس گیان برسیم نییە! خۆت بیخۆ!

– بۆچی برسیت نییە؟

– هەروا!

– لەخوارەوە ئازاریاندایت؟

– بەڵێ.

– ئەدی بۆچی چوویت؟

مانۆلیۆس بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە، لەسەر دۆشەکە کاییەکەی ڕاکشا و چاوانی لێکنان. نیکۆلیۆس ڕاستی دەکرد. ئەدی بۆچی چوو بوو؟ تا ئەو کاتە، بەرەبەیانیانی هەموو یەکشەممەیەک لە چیاوە بەرەوخوار دەبووەوە، لە ڕێوڕەسمی نوێژدا بەشداری دەکرد و دوای خواردنی نانی بەرەکەتدراو، زوو بەزوو شادومان و سەرحاڵ بۆ چیا دەگەڕایەوە. ئاخر لە دەشت جگە لە نیگەرانی چ شتێکی تری پێ نەبڕدرا، بەبینینی ژنان نارەحەت دەبوو. لە قاوەخانەش بەیاری کاغەزێن، بۆنی تووتن، بادە و هەوای پیس و قورس، هەستی بەتەنگەنەفەسی دەکرد و هەمیشە هەوڵی دەدا هەرچی زووترە بۆ چیا بگەڕێتەوە و هەوای پاک هەڵمژێت. بەڵام هەنووکە... لێنێوی کەوتە یاد بەنەوای قسەی تانەئامێز، دەنگی گەرم، چاوانی ئەهریمەنانە و بەتایبەتی مەمکە خڕەکانی کە گەرەکیان بوو لەودیو سوخمە سوورەکەیەوە دەرپەڕنە دەرەوە.

هەستا و لەسەر دۆشەکەکە دانیشت. گەرمای بوو. کراسە بەئارەقە تەڕەکەی داکەند و بەخۆی گوت: "دەبێ حەوسەڵەم هەبێ. دەبێ بەپاقژی بمێنم. دەبێ خۆم لە نزیکبوونەوە لەژنان بپارێزم. دەبێ بەکاروبارەکانم ڕاگەم. من ئیدی ئەو کەسەی جارانم نیم. بەڵکو من مەسیحم!"

ئەیکۆنەکانی مەسیحی بەهەمان ئەو تەرزەی کە بۆ یەکەمین جار لە میحرابی کڵێسا بینیبوونی، هێنانە پێش چاو. مەسیح کراسێکی دەڵب و شینی لەبەردا و پێوپلە ڕووتەکەی هێند سووکەڵە لەسەر ئەرز بوون کە تەنانەت گژوگیای ژێریشی نەنووشتانبوونەوە. وی باریک ئەندام و تەنک و سووکەڵە بوو وەکی تەم. لە دەست و پێ و سینگە ڕووتەکەیەوە دەزوولەگەلی باریک لە خوێن دەهاتەخوارەوە.. ژنێکی جاحێڵ بەقژی درێژ و زێڕینەوە بەرەو پێش ڕای کردبوو تا دەست لە جەستەیەوە بدات. بەڵام ئەو فەرماندەرانە دەستی هەڵبڕیبوو تا نەهێڵێ ژنەکەی لێ نزیک بێتەوە. ڕستێک وشە، وەکی پەت لە پاڵ دەمیدا نووسرابوو کە مانۆلیۆس گەرچی توانیبووی بیخوێنێتەوە بەڵام بەدروستی لە مانای هیچکام لە وشەکان حاڵی نەبووبوو. لە قەشەی پیری پرسیبوو: "باوە، ئەرێ مەسیح چ دەڵێ؟"

– دەڵێت: ئەی ژن دەستم تێوە مەدە!

– ئەم ژنە کێیە؟

– مادلین.

" ئەی ژن دەستم تێوە مەدە!..." مانۆلیۆس چاوانی لێک نان و زوو بەزوو کاترینا لە بەرامبەر چاوانیدا وەدیارکەوت. ژنەکە بەیەک جووڵەی سەر، سەرپۆشە ڕەشەکەی لابرد. زوڵفە خورمایی ڕەنگەکەی بەسەر شان و تا سەر ئەژنۆیدا کەوت و ڕووتی خۆی پێ داپۆشی. بەڵام لەناکاوڕا شنەیەک هەڵی کرد، قژی ژاکان و مەمکە ڕووتەکانی وەدیارخست...

مانۆلیۆس لە جێگەکەی ڕاپەڕی و هاواری کرد:

– یارمەتی!

نیکۆلیۆس تا ئەوکاتە هەر دەیخوارد و تێر نەبووبوو، لای کردەوە و بەدەمی پڕەوە گوتی:

– خودان خەونت دەبینی؟ دوات کەوتبوون؟ منیش خەون دەبینم دوام کەوتوون. بەڵام ئەوانە هەمووی خەون و خەیاڵن و حەقیقەتیان نییە! گوێ مەدەرێ و بنووەوە!

– نیکۆلیۆس ئاگر بکەرەوە. سەرمامە...

بەڵام کوڕەکە کە ئامادەنەبوو دەست لە نان و گۆشتەکە هەڵگرێ، گوتی:

– بەڵام من وا خەریکم لە گەرمادا تەنگەنەفەس دەبم!

مانۆلیۆس ددانەچۆقەی پێ کەوتبوو، دووبارەی کردەوە:

– سەرمامە...

نیکۆلیۆس بێزار لە جێگەکەی هەستا و لە هەمان کاتدا کە پارووەکەی دەجوو، کەمێک داری لە قوژبنێکی ژوورەکەدا هەڵگرت و بەدیقەت لە ئاگردانەکەدا لەسەر یەک دانان و ئاگری کردەوە. ئەوسا چووە نزیک مانۆلیۆس و لە کاتێکدا کە لێی ورد دەبووەوە، سەری لەقاند و گوتی:

– خودان، بوویت بەچاوەوە!

وایگوت و هەمدیس بەرەو لای سەکۆکە گەڕایەوە و درێژەی بەنان خواردنەکەیدا.

مانۆلیۆس بۆ قوژبنی کوڵبەکە خۆی کێش کرد، خۆی لە پەتۆیەکەوە پێچا و لەبەر ئاگرەکەدا کروشکەی کرد و لە کڵپەی ئاگرەکەی دەنۆڕی کە دارەکانی مەحو دەکردن. لێنێو، مادلین و مەسیح سەمائامێزانە بەنێو بڵێسەکانا تێ دەپەڕین و

بەیەک دەگەیشتن. لەیەکدی جوێ دەبوونەوە و هەمدیس یەکانگیری یەکدی دەبوونەوە... گا ژنەکان لەگەڵ دووکەڵەکەدا دیارنەدەمان و ئیدی مانۆلیۆس جگە لە مەسیح کە بەژوور بڵێسەیەکەوە لەخاچدرابوو، چ شتێکی تری نەدەبینی. ئەو ئاشکرا مەسیحی بەڕوخسارێکی ڕەنگپەڕیو و کەوتوو بەدەمدا و دەستانێکی داکوتراو بەتەختەدا دەبینی... کڵپەکە سەمای دەکرد. مەسیح زیندوو دەبووەوە، لە نێو خۆڵەمێشەکەدا وەدیاردەکەوت، باریک و شەپۆلاوی دەبووەوە و ئیدی لەگەڵ دوکەڵەکەدا لە هەوادا دیارنەدەما.

مانۆلیۆس لە شوێنپێ هەڵگرتنی سێبەرەکان شەکەت بوو، سەری نایە سەر ئەژنۆی و خەوی لێ کەوت. خەوێکی قورس، قووڵ و پیس وەکی ئاوێکی وەستاو و بۆگرتوو. بەدرێژایی شەو هەوڵی دا تا بەڵکو بەنێو ئەو زۆنگاوەدا تێ پەڕێت، بەڵام قەوزە و ماری ئاویی خۆیان لە جەستەیەوە دەئالاند و ئەمیش هاواری دەکرد بۆ یارمەتی . سپێدەی سەحەر شەپۆلی قژی زێڕین وەک گێژەڵووکەیەکی توند لێی ئالا و لەگەڵ خۆیدا بردی. جارێکی تر هاواری کرد: "یارمەتی! یارمەتی!" بەڵام لە خەو وەئاگا نەبووەوە و خۆی دەم بەناڵە لە گوێ ڕووبارەکە بینییەوە.

نیکۆلیۆس دوو سێ جار لە هاوارە نائومێدانەکانی وی وەئاگابووەوە و هەر جارێکیش دەم بەپێکەنین لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

– داماوە خەون دەبینێ ڕاوی دەنێن!

دواجار مانۆلیۆس چاوانی کردنەوە و لەودیو کلاوڕۆژنەی پشتیرەکەوە ئاسمانی شینی بینی. خاچی کێشا و بەورتە ورت گوتی:

– سوپاس بۆ خودا، شەو تەواو و ڕزگارم بوو!

هەستی دەکرد باسک و قاچیان بڕیوەتەوە. چاوانی دەبرژانەوە و جەستەی کەوتبووە لەرزین. ئاگرەکە کوژابووەوە. ویستی کەمێک شیری گەرم بخواتەوە، بەڵام نیکۆلیۆس گەلەکەی لە پشتیرەکە بردبوو. نەیدەوێرا لە جێگاکەی بەرزبێتەوە. لە دەوراندەوری خۆی نۆڕی. وەک بڵێی یەکەمین جار بێت کەلوپەلەکانی کوختەکە ببینێ. تەشتی دار، زەمیلە، کەوچکی گەورەی دار کە خۆی وەستایانە تاشیبوونی و هەڵکۆڵینی لەسەر کردبوون و بەدیوارەکەوە هەڵیواسیبوون. ئاخر ئەو هەر لە هەمان

تافی جحێڵییەوە هەر پارچە تەختەیەکی گونجاوی پەیدا کردبا، هەڵیدەگرت و بەچەقۆ وێنەی دارسەروویەک و تەیرێکی لەسەر دەکێشا. پاشان کەوتە هەڵکۆڵینی ڕوخساری ژن و ئەسپ سوار و کاتێکیش چووە دەیر، ئەیکۆنی قەدیسانی هەڵدەکۆڵین.

ڕۆژێکیان قەشەیەک کە ڕێی کەوتبووە پشتیری مەڕەکان، پێی گوتبوو: "تۆ نەدەبوو ببیتە شوان، بەڵکو دەبا بووبوویتایەتە قەشە، ئەوسا ئێمە دارمان دەدایتێ و تۆش ئەیکۆنت لێ دروست دەکردن."

تیشکی خۆر لە دەریچەی کوختەکەوە دەهاتە ژوورەوە و چوارگۆشەیەکی ڕووناکی لەسەر ئەرزەکە دروست دەکرد. مانۆلیۆس خۆی گەیاندە پەڵە ڕووناکەکە و لەسەری دانیشت. کە وردە وردە گەرما ڕۆچووە جەستەیەوە، خەونەکانی شەوی پێشووی لە یادەوەریدا ژیانەوە و بەبیرکەوتنەوەی شەپۆلی قژی زێڕین، لەرز دایگرت: "ئەی مەسیح، ڕێگە مەدە وەسوەسەی شەیتانی لە پەلوپۆم بخا!"

کەمێک ئارامی گرت و ئاگری کردەوە. لە پەقرەجێکی داریندا کەمێک شیری دەرهێنا، گەرمی کردەوە و خواردیەوە و کاتێ هەستی کرد وەزعی باشتر بووە، لە کوختەکە هاتە دەرەوە و لەسەر سەکۆیەک لە پاڵ دەرگاکەدا دانیشت. خۆر بەرز دەبووەوە. دنیا لە خەو وەئاگادەبووەوە و چیا پێ دەکەنی. دەنگی فیکەی مانۆلیۆس لە دوورەوەڕا دەبیسترا کە مەڕەکانی دەلەوەڕاند. مانۆلیۆس بەخۆی گوت: "سوپاس بۆ خودا کە وەزعم باشتر بووە. دوێنێ شەو وەسوەسە هاتبووە وێزەم. سوپاس بۆ خودا، خۆر وەدیارکەوت!" هەروا کە لەدەوروبەری دەنۆڕی چاوی پەلکە دارێکی درەختی سەنبوقە کەوت. دڵی لە شادمانیدا وەتەپە کەوت. دارەکەی هەڵگرت، لەسەر ئەژنۆی داینا و کەوتە نەوازش کردنی. دارەکە ئەستوور بوو بەئەستووری سەری بونیادەم. ڕەگەکانی بەئاشکرا دەبینران و وەک دەماری مرۆڤ دەینواند. مانۆلیۆس هەستی بەبرژانەوەی سەر پەنجەکانی دەکرد. بەپەلە لە جێگەکەی هەستا. چووە نێو کوختەکەوە، مشارە گچکەکەی بەمقەستێکی تیژ و بڕبەنێکەوە هەڵگرت، خاچی کێشا، دانەویەوە، پارچە دارەکەی ماچکرد و ئیدی کەوتە کار.

خۆر گەیبووە نێوەڕاستی ئاسمان. مانۆلیۆس هەروا بەسەر دارەکەوە

چەمابووەوە. هەڵکۆڵینکاری دەکرد و ماندوویی لە یاد بردبوو. ئاسمان ساماڵ و پاک، وەسوەسەکان ڕەویبوونەوە. لێنێوی لێ دوور کەوتبووەوە. زۆر دوور، چووبووە ئەودیو خۆر و ئەوی تریش واتە بێوەژن خزیبووە تاریکترین قوژبنی کوختەکەوە و لە قەڵافەتی جاڵجاڵۆکەیەکدا وەدیار کەوتبوو.

مانۆلیۆس بەسەر کوتە دارەکەدا نەویبووەوە، دەیتاشی و خودی خۆی تێدا دەبینی. یەکپارچە بووبووە چاو و بەنیگەرانییەوە دارەکەی دەنرخاند. لە قووڵایی بوونیدا ڕوخسارێکی ئارام، خامۆش، خەمین و پاقژی دەبینی و هەوڵی دەدا تا ئەو گۆنا بەقووڵداچووانە، ئەو چاوە خەمینانە، ئەو نێوچەوانە بەرزە تەڕ بەخوێنە، ئەو برینەی نێوان دەم و لاجانگەکان کە لە ئەیکۆنەکاندا نابینرێ و تەنیا ئەو توانای بینینی هەبوو، لەسەر ئەو کوتە دارە هەڵکۆڵێت.

ئارەقە لە نێوچەوانیەوە دەڕژا. مقەستەکە دەستی خوێناویی کردبوو، پارچە دارەکەش خوێناوی بووبوو. بەڵام هەروا پەرۆشانە کاری دەکرد و پەلەی بوو تا بەر لەوەی وێنە پیرۆزەکە لە زەینی هەڵبێت، ئەم لەسەر کوتە دارەکەی بنەخشێنێت. لەنیوەی کارەکەیدا بوو کە قەڵافەتی دوو ژن بەکوێرە ڕێگەی چیاوە وەدیارکەوتن. یەکێکیان جاحێڵ و ئەویتریان پیرێژنێکی لەچک بەسەر. کاتێ ژنە گەنجەکەیان چاوی بەمانۆلیۆس کەوت، ڕووی کردە پیرێژن و پەنجەی لەسەر زاری دانا. هەردووکیان ئارام و بێ دەنگ هاتنە پێش. دەیانویست مانۆلیۆس خافڵگیر بکەن و بزانن ئەوە چییە کە ئاوها پێوەی سەرقاڵە. لە پڕێکدا پێی پیرێژن ترازا و بەردێک لە ژێر پێیدا غلۆر بووەوە، بەڵام مانۆلیۆس هەروا بەسەر کوتە دارەکەدا نەویبووەوە و هیچی نەدەژنەفت. دواجار ژنە گەنجەکە حەوسەڵەی لێ بڕا. بەهەنگاوی گەورە خۆی گەیاندێ. دەستی نایە سەر شانی و هاواری کرد:

– هێی! مانۆلیۆس!

مانۆلیۆس لە جێگاکەی ڕاچڵەکی، وێنەی پیرۆز لە زەینی هەڵات، هەراسان پاڵی بەدیوارەکەوەدا و سەری هەڵبڕی.

–... مانۆلیۆس چ بووە؟ بۆچی ئاوها تەماشام دەکەیت؟ مەگەر تارماییت بینیوە. باش تەماشام بکە هەی گێلی خودا! من لێنێوم، دەسگیرانەکەت! ئەمەش پوورە

مادلینایە و هاتووە تا چاوی پیست لەسەر بەتاڵ بکاتەوە.

پیرێژن کە ڕێگای چیا هەناسەی لەبەر بڕیبوو، گوتی:

– کوڕەکەم. ڕۆحی پیس وەزعی تێک داویت.

مانۆلیۆس دوای ئەوەی بۆ ماوەیەک بەحەپەساوی تەماشای کردن، کوتە دارە هەڵکۆڵتراوەکەی بەهەڵاوگێڕاوی گرت و پرسی:

– چیتان دەوێت؟

پیرێژن ویستی وەڵام بداتەوە، بەڵام لێنێو پێش کەوت و گوتی:

– پوورە مادلینا، جێمان بێڵە. بڕۆ گژوگیایەک کە بۆ کارەکەت پێویستە بیڕنە. دەمەوێ قسانی لەگەڵدا بکەم.

پیرێژن بەقرخەقرخ دوورکەوتەوە. لێنێو لەسەر سەکۆکە دانیشت، خۆی بەدەسگیرانەکەیەوە لکاند و دەستی لە نێو دەستی خۆی نا و بەمیهرەبانی گوتی:

– مانۆلیۆس، تەماشای چاوانم کە! ئیدی منت ناوێت؟

مانۆلیۆس بەئارامی وەڵامی دایەوە:

– چۆن، خۆشم دەوێیت.

– کەواتە ئەدی کەنگێ زەماوەند بکەین؟

مانۆلیۆس بێ دەنگ بوو. لەو ساتەدا مەسەلەی زەماوەند زۆر لە زەینییەوە دوور بوو!

لێنێو کەوتەوە قسان:

–... بۆچ وەڵام نادەیتەوە. خودان هەموو شتێکی پێ گوتم.

مانۆلیۆس لە جێگەکەی هەستا:

– حەزم نەدەکرد تۆ بۆ ئێرە بێیت.

لێنێو لە تووڕەییدا سوورهەڵگەڕا، هاواری کرد:

– دەشیا ڕوخسەتم لێ خواستبایت! خۆ تۆ هێشتا مێردم نیت و ئازادم.

ئەویش لە جێگەکەی هەستا، ڕووبەڕووی مانۆلیۆس ڕاوەستا و لە کاتێکدا کە دەستی بەرامبەری ڕایەڵ کرد، فەرماندەرانە گوتی:

– مەڕۆ!

مانۆلیۆس پاڵی بەدیوارەکەوە دایەوە و چاوەڕێ بوو. لێنێو ورد تەماشای دەکرد. تووڕەیی و عیشق لە ناخیرا هاتوباتێکیان نابووەوە. دواجار بەخەمەوە گوتی:

–... ڕاستە دایکم کارەکەر بووە، بەڵام باوکم بۆ خۆی خودانە. من خۆم نادەمە دەست سەرشۆڕی. شەکێرتی تەواوم هەیە و جحێڵیشم. کەواتە دەتوانم لەتۆ باشتر بدۆزمەوە!

مانۆلیۆس دارە هەڵکۆڵراوەکەی وا بەخۆیەوە گوشی کە سینگی هاتە ئێش.

– خوداحافیز لێنێو!

هەستی کرد دڵی ڕیشاڵ ڕیشاڵ دەبێت. زۆر زوو لەو قسانەی بەزمانیدا هاتبوو ژێوان بووەوە، ترس باڵی بەسەریدا کێشا و لە هەمان کاتدا کە سەری داگرتبوو، گوتی:

– لێنێو، بهێڵە بەر لە هەر بڕیارێک چەند ڕۆژێک لێرە بەتەنێ بم. ئەگەر خۆشت دەوێم چەند ڕۆژێک کاتم بدەرێ.

– کەسی ترت خۆش دەوێت؟ ڕاست بڵێ و دڵنیا بە دەڕۆم.

– نا لێنێو نا. سوێند دەخۆم!

– باشە! کەواتە هەر کاتێ بڕیارت دا ئاگادارم بکە. من چاوەڕێتم. بەڵام ئەوەش بزانە هەمان شێوە کە دەتوانم بەدرێژایی تەمەنت خۆشم بوێیت بەهەمان شێوەش دەتوانم سەرانسەری عومرم ڕقم لێت بێت. ئەمە ئیدی بەتووەوە پەیوەستە. پەیوەستە بەبەڵێ یان نا گوتنی تۆوە. هەڵبژاردنەکە لای خۆتە!

پاشان ڕووی بەرەو لای پیرێژن وەرگێڕا و گوتی:

– مادلینا وەرە. وەرە با بڕۆین!

هەردووکیان کوێرەڕێی سەرەوخوارکەی کوێستانیان گرتە بەر. لێنێو بەتووڕەیی لەپێشەوە دەڕۆیشت و ئاوڕی لە دواوە نەدایەوە. خوێنی خانەدانزادەیی و غرورئامێزانەی باوکی لە دەمارەکانیدا هاتبووە کوڵ.

مانۆلیۆس لەسەر سەکۆکە دانیشت و لە دارەکەی نێو دەستی ڕووانی. ئیدی ئارەزووی هەڵکۆڵینی نەما، بڵێسە دامرکابووەوە و ئەیکۆنی پیرۆز لە زەینیدا ڕەوی بووەوە! ئاخر چیدی وێنەیەک لە قووڵایی دڵیدا نەمابوو تا بیهێنێتە سەر دارەکە. بۆ

نێو کوختەکە گەڕایەوە. دەستەسڕێکی گەورەی ڕاخست، پارچەدارەکەی بەپارێز و ئارام وەک ئەوەی پەنگرێک لە ژێر خۆڵەمێشدا بشارێتەوە تا نەکوژێتەوە، لە نێویدا دانا. خەریک بوو لە تەنیاییدا دەخنکا. ئەوسا گۆچانەکەی هەڵگرت و بۆ بینینی نیکۆلیۆس و مەڕەکانی چوو.

***

خۆر ڕووناکی بەسەر کوێستاندا دەپرژاند. ڕۆحلەبەرێک بەئاسمانەوە نەدەبینرا. سێبەرەکان لە ترسا بۆ ژێر درەختەکان خزیبوون. مەلەکان، بەخامۆشی لە نێوان پەلک و گەڵای درەختاندا لە چاوەڕێی دابەزینی گەرمادا دانیشتبوون.

نیکۆلیۆس کوتوپڕ هەستی کرد لێوڕێژ بووە لە هێز و گوڕ. لە دەوراندەوری خۆی نۆڕی تا بەشکم کەسێک بدۆزێتەوە و هێزی خۆی تاقی بکاتەوە. بەڵام هەموو جێگایەک چۆڵ. نە پیاوێک دیار بوو تا زۆرانی لەتەکدا بگرێ و نە ژنێک کە بیدا بەئەرزدا. مەڕەکان ئارام و خامۆش لە ژێر سێبەری داربەڕووەکاندا ستاریان گرتبوو، بەڵام لەناکاو سەروکەللەی بەرانی گەورەی قۆچ پێچاوپێچی کوڵکن و چڵکن بەگەردنی ئەستوور و زەنگۆڵەی پێشەنگی لە ملدا، وەدیارکەوت. هەمان ئەو بەرانەی کە نیکۆلیۆس بەکوڵکن بانگی دەکرد. بەرانەکە چاوقاییمانە تەماشای مەڕەکانی دەکرد کە لە ژێر درەختەکاندا نوستبوون. قورس و بەویقار دەڕۆیشت. بۆنی نێرێکی تر فەزای پڕ کرد و ئیدی کوتوپڕ نیکۆلیۆس شێتانە شاڵاوی بۆ برد و بەدار کەوتە گیانی.

بەرانەکە لەخۆباییانە ڕووی وەرگێڕا، بەڵام حەریفەکەی بەشایانی خۆی نەزانی، چونکە نە قۆچی هەبوو، نە کوڵک، بەڵکو تەنێ لەسەر دوو قاچ دەڕۆیشت و یەک کەللە بەس بوو تا تەختی ئەزرەکەی بکات. ئیدی بێ ئەوەی گوێی بداتێ بەرەو لای پەزەکانی ڕۆیشت. بەڵام نیکۆلیۆس وازی لێ نەهێنا. بەدوو دەست قۆچی وی گرت و ویستی سواری پشتی بێ کە ئیدی ئاژەڵەکە کەللەیی بوو. سەری ڕاوەشاند و نیکۆلیۆسی بەپشتا لەسەر ئەرزەکە خست. نیکۆلیۆس بریندار و خوێناوی لە جێگاکەی هەستا و هاواری کرد:

– هەی ئاژەڵی نارەسەن. ئێستا پیشانت دەدەم!

ئەوسا سەری ڕۆبردە نێو شانی. بەرانەکەش گوڕی خواردەوە و هەردووکیان

کەللەی خۆیان بەیەکدیدادا. نیکۆلیۆس بەگورزی لێدانەکە سەرەسووڕەی پێ کەوت و چیا بەدەوری سەریدا سووڕایەوە، بەڵام زوو بەزوو لە جێگای خۆی دەرپەڕی، دارێکی هەڵگرت و بەهیوای شکاندنی قۆچی بەرانەکە، شێتانە بەسەریدا دەکێشا. لە هەمان کاتدا مانۆلیۆس لە ڕێگەوە گەیشت. دوو پەنجەی خستە زاری و فیکەی کێشا. گەرچی نیکۆلیۆس ڕووی وەرگێڕا و ئەوی بینی، بەڵام لەبەرئەوەی ئامادەی هێرش بووبوو، بۆیە ئیدی شاڵاوی بۆ بەرانەکە برد. مانۆلیۆس بەردێکی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرت و تێی گرت.

– هێی نیکۆلیۆس، بۆچی بەو بەرانەوە گرتووتە؟ وەرە ئێرە!

نیکۆلیۆس نەڕاندی و جنێو لەسەر زار و شەلاڵ لە ئارەقە بەرەو لای مانۆلیۆس ڕۆیشت و هەردووکیان لە پاڵ یەکدا لەسەر گابەردێک دانیشتن. شوانەی جحێڵ وەک بەرانێک هەناسەی دەدا و دەیپڕماند. جار ناجار فیکەی دەکێشا، یان بەردێکی دەهاویشت تا باری شانی سووک بێ، بەڵام لە حەژمەت ئەو بەڵایەی کە بەرانەکە بەسەریدا هێنابوو، هەدادانی نەبوو.

مانۆلیۆس چاوی لە ئاسمان بڕیبوو. ئەویش هەوڵی دەدا دەستی بەئارامی ڕابگا و ئومێدی هەبوو تا هەمدیس شێوەی ئەو ئەیکۆنە بنێتەوە نێو دڵی کە کاری هەڵکۆڵینەکەی دەست پێکردبوو. بەیانی ئەو ڕۆژەی کەوتەوە بیر و ئەو شۆر و حاڵ لێهاتنەی کە تێی ڕژابوو! هەموو شتێکی بەبیرچوونەوە سپاردبوو. هیچ غەمێکی نەبوو جگە لەو کوتە دارەی نێو دەستی هیچی تری نەدەبینی کە ناکاو دەنگی ژنێک بەلێوی سوورەوە ڕستی خایلەی پچڕیبوو. ڕووی کردە شوانەکە و گوتی:

– نیکۆلیۆس، شمشاڵەکەت لەبەر پشتوێن دەرکە و بۆم بژەنە! وەزعم باش نییە. کەمێک شمشاڵ بژەنە تا ئارام ببمەوە.

کوڕە شوان پێ کەنی:

– مانۆلیۆس منیش جار بەجار وام لێ دێ. منیش زۆر جاران لە حەژمەت غەم خەریکم دیق دەکەم. شمشاڵیش ئارامم ناکاتەوە. هەر بۆیە بەرەو شەڕی بەران دەچم.

– نیکۆلیۆس تۆ بۆچی خەفەت دەخۆیت؟ تۆ کە هێشتا سمێڵت گووگرە نەبووە!

کوڕە چاوقاییمانە وەڵامی دایەوە:

– خودا بەنەفرەتم بکا خۆیشم نازانم. تەنیا ئەوە دەزانم هەرکاتێک زۆر تەنیا دەبم ئیدی هەستی تەمبەڵی دامدەگرێت.

ئەوسا شمشاڵەکەی دەرهێنا و پەنجە ڕەش داگەڕاوەگانی نایە سەر کونەکانی.

مانۆلیۆس پرسی:

– نیکۆلیۆس گەرەکتە ئاوازێکی تایبەت بژەنیت؟

– نا .. هەرچی خۆی هات دەیژەنم.

ئەوسا لێوی نایە سەر شمشاڵەکە و کەوتە ژەنین.

داوێنی چیا پۆشرابوو بەگەلەی مەڕ و بزن و سەدای زەنگۆڵە لە کێوەکەدا دەنگی دەدایەوە. چیا قورس جێگۆڕکێی دەکرد و دنیا نەرم نەرم بەنەوایەکی دڵنشین دەبزووا، کوتوپڕ شەپۆلەکان خرۆشان و ئاو تاڤگەئاسا خۆی لە بەردەکانەوە دەئاڵان. بەڵام هێور هێور تافەتافی ئاو و دەنگی زەنگۆڵە و دەنگدانەوەکانیان لە چیاکاندا خامۆش بوو. نا، خامۆش نەبوو، بەڵکو بەپێکەنینی خرۆشی بزوێن و شادی درووژێن گۆڕا... زەریایەک لە سروودی شادی بەخش! کەنارێکی پۆشراو بەسەدەف و ژنگەلێک کە پێ دەکەنین، خۆیان دەشت، خۆیان بەشەپۆلەکان دەسپاردن و هەمدیس بەپێکەنین و قریوە و هاوارەوە دەگەڕانەوە. کەنار پڕ بوو لە قاقای پێ کەنین.. مانۆلیۆس شپرزە گوێی بۆ پێ کەنین و قریوەی ژنانێک ڕادەدێرا کە بەسەر شەپۆلی کەفچڕێنی زەریاوە هەڵبەز و دابەزیان دەکرد، دیارنەدەمان و هەمدیس سەریان لە نێو شەپۆلەکانەوە دەهێنایەوە دەر. بەڵام لەناکاوێکڕا هەموو شتێک هێوربووەوە. زەریا لە جووڵە وەستا و کاترینا بێ ئەوەی لێو هەڵبێنێتەوە، بەڕووتی لە ئاوەکە هاتە دەرەوە.

مانۆلیۆس لە جێگاکەی هەستا و هاواری کرد:

– بەسە! ئیتر بەسە!

بەڵام نیکۆلیۆس سەری بەرەو لایەکی تر وەرچەرخاند و درێژەی بەژەنین دا. ئەویش ئاوازەکە بەخۆیەوە گرێیداو و نەیدەتوانی لێو لەسەر شمشاڵەکە هەڵگرێت.

مانۆلیۆس جارێکی دی هاواری کرد:

– گوتم بەسە!

نیکۆلیۆس سەری شمشاڵەکەی بەسەر ئەژنۆی سڕی و گوتی:

– گەیشتبوومە باشترین بەشی ئاوازەکە!

فرمێسک بەگۆناکانی مانۆلیۆسدا ڕژایە خوار. شوانەی جاحێڵ گوتی:

– مانۆلیۆس چیتە؟ ئەوە دەگریت؟ نەفرەت لە شەیتان! ناڕەحەت بوویت؟ بەڵام ئەمە تەنێ شمشاڵە و ئەم هەمووەی کە دەیژنەفیت تەنێ فریوی بایە و بەس!

مانۆلیۆس ویستی بڕوات بەڵام قاچی لەدووی نەدەهات.

– وەزعم باش نییە. تەواوێک وەزعم باش نییە!

کوڕە شوان پێ کەنی:

– دەنگی ئاوت ژنەفت؟

– کام ئاو؟

– کاتێ دەمژەند خۆم گوێم لێ بوو. چ ئاوێکی فراوان! ئاخر تینووم بوو...

زوو بەزوو لە جێگەکەی ڕاپەڕی. بۆ ژێر داربەڕوویەکی سەوز چوو کە لەوێ کۆڵەپشتەکەی هەڵواسیو و لەناویدا مەتارەکەی کە وێنەی بزنێکی لەسەر هەڵکۆڵرابوو، دەرهێنا. مەتارەکە دیاری مانۆلیۆس بوو. مانۆلیۆس لە دڵی خۆیدا گوتی: "بچم بنووم. لەرز بەریداوم." ئەوجا ڕووی کردە نیکۆلیۆس:

– تۆ لە هەمان شوێندا بمێنەوە و چاودێری گەلەکە بکە. من بۆ پشتیرەکە دەگەڕێمەوە پەنیر دروست کەم.

نیکۆلیۆس لێو و سینگە تەڕەکەی سڕی:

– دارم ئامادە کردووە. تۆ تەنیا شیرەکە بکوڵێنە تا من دێم!

بەچاو دووی مانۆلیۆس کەوت کە لەتری دەدا. لەبەرئەوەی بەزەیی پێیدا دەهاتەوە، بانگی کرد:

– ئەگەر وەزعت باش نییە، ئەوا لە پەنیرەکە گەڕێ. کاتێ خۆم گەڕامەوە دەیکەم. تۆ بڕۆ بنوو!

– بۆچی پێت وایە وەزعم باش نییە؟

– خودان چونکە قاچت دەلەرزێ. ڕەنگیشت وەک لیمۆ زەرد هەڵگەڕاوە!

کاتێ مانۆلیۆسی بینی کە بەهەڵانگاوتنەوە لەودیو تەڵانەکانەوە دیارنامێنێ، دڵسۆزانە گوتی: "هەی داماو! هەمان چەند دەقیقە لەمەوبەر لێنێوم بینی دەچوو بۆ

لای. خودا لەوەلاتری بەرێت! شیرەی گیانی ئەم داماوە دەمژێ!" بەردێکی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرت. بەتووڕەیی هەڵی دا و هاواری کرد: "خودا قڕ بخاتە نەسلی ڕەگەزی مێوە. نەفرەت لەهەرچی ژن هەیە!"

لە هەمان کاتدا بەرانی گەورە لە بەرامبەریدا وەدیارکەوتەوە. وەک بڵێی بیەوێت بیورووژێنێت. ئاژەڵەکە سەرو لمووزی باریکی داگرت و تووڕە شالاوی بۆ نیکۆلیۆس هێنا. کاتێ مانۆلیۆس گەیشتە پشتیرەکە، ویستی بۆ پەنیر دروستکردن ئاگر بکاتەوە، بەڵام هێزی ئەوەی لەخۆدا ڕانەبینی. ئەوسا لەسەر سەکۆکە لەبەر هەتاو دانیشت تا گەرمی بێتەوە. بەڵام خۆر لە ساتی ئاوابووندا و ئەمیش دەلەرزی. هێندەی نەخایاند دەنگدانەوەی دەنگی زەنگۆڵەی گەلەکە و فیکەی نیکۆلیۆس گەییە گوێ. کوڕە شوان بەردێکی هاویشت و گەلەکەی بەرەو پشتیرەکە ئیخ دا.

ئەندێشەی مانۆلیۆس باڵی گرت و بەرەو ئاوایی فڕی. بەژوور ماڵەکان، قاوەخانە و مەیداندا دەورێکی لێ دا، ڕێگە بەرەو ژوورکەکەی بڕی و خۆی بەماڵی قەشەدا کرد. ڕیش سپییانی ئاوایی سەرگەرمی دابەشکردنی ڕۆڵەکانی پەترۆسی قەدیس و یەهوزا و مەسیح بوون... باوە فۆتیسی بینی کە لە پاڵ مەسیحییانی ئاوارەدا تووڕە و دڵ بریندار لەگەڵ قەشەیەکی تردا بێنە و بەردەیەتی و ژنێک کە لە دوای هاوارێک گیانی سپاردبوو.. قسەکانی یاناکۆسی بەنەوایەکی توند و گاڵتەجاڕییانە و لە هەمان کاتدا پڕ حەقیقەت، لە گوێیدا دەزرنگایەوە: "تۆ لاف لێ دەدەیت. تۆ ڕۆڵی مەسیح دەبینیت و ئەوکات دەتەوێ ژن بێنی و خۆت ئاڵوودە بکەیت؟ هەی درۆزن! هەی تەڵەکەباز!" سێبەرەکە چووە ژوورەکەی خودان، پاتریارکاسی پیری بینی و لێنێو کە بەر لەوە دەرگای حەوشەی لەسەری داخستبوو و بەسەرگۆی مەمکە خڕەکانی خۆی لێ داو و بەکەشم و نەشمەوە پرسیبووی: "ئای مانۆلیۆس گیان، کەنگێ زەماوەند بکەین. کەنگێ؟ کەنگێ؟" ئیدی ئەوسا... ئەوسا بەرەو چیا کەوتبووە ڕێ و بۆ ساتێک بۆ پشوو لەگوێ چاڵاوەکە دانیشتبوو .. دڵی گیرا و بەخۆی گوت: "بەزەییم پێیدا دێتەوە. خەفەتی بۆ دەخۆم. ئەو کەوتووەتە سەر ڕێیەکی خەراپ و تیادەچێت..."

کاترینا، بەسەرپۆشە ڕەشەکەیەوە، بەگەردنە سپی وەک مەرمەڕەکەیەوە، بەو لێوە گۆشتنە قاوەیی و وەک ڕەنگی گوێزەیەوە، لەبەر چاوانیدا وەدیارکەوت و هاواری نائومێدانەی جارێکی تر ڕۆچووە گیانی مانۆلیۆس: "مەڕۆ، مانۆلیۆس، مەڕۆ!" وەک

بڵێی تەنێ ئەو دەیتوانی ڕزگاری بکا... کوتوپڕ لە مانای خەونەکەی کاترینا حاڵی بوو... بەڵێ، بێوەژنەکە ڕاستی دەکرد. تەنیا ئەو دەیتوانی ڕزگاری بکا. ئەوە خودا بوو کە ئەمی بردبووە نێو خەونی ئەو ژنەوە تا مانگی قاشکردوو بنێتە زاریەوە. هەنووکە لە مانای خەونەکە دەگەیشت و لە شادمانیدا هەڵدەلەرزی. مانگی ڕووناکی بەخش، جیلوەی کەلامی خودا بوو... ئەویش دابەشکەری ئەو خوانە ئاسمانییە بوو. بەڵێ، ئەو دەبوو مادلینی گوناهباری ڕزگار کردبا:

– من دەبێ بەهەر تەرزێک بووە ئەو ببینم! دەبێ هەرچی زووترە بیبینم! هەر ساتێک تێ پەڕێت بۆی هەیە زیاتر بەگوناه ئاڵوودە بێت. بەڵێ... دەبێ بیبینم... دەبێ. ئەمە ئەرکی منە.

تارماییەکە چووە کۆڵانێکی باریکەوە کە ماڵی کاترینای لێ بوو. دەرگاکەی هیلالی شێوە و سەوز ڕەنگ و تەقولبابەکەی خڕ... بەردەرگاکە لە پاقیژەییدا بریقەی دەدایەوە. ئەو هەرگیز پێی لە بەردەرگاکە زیاتر نەبردبووە ئەودیوەوە، بەڵام ڕۆژێکی یەکشەممەی بیرکەوتەوە کە دەرگاکە کرابووەوە و ئەم توانیبووی نیوەنیگایەک بگرێتە حەوشە گچکە بەردڕێژ و پاکوتەمیزەکە و ئینجانەکانی ڕێحان بەدەوری سەکۆی حەوشە و مێخەکە سوورەکانی گوێ بیرەئاوەکە ببینێ.

تارماییەکە هەروا بەڕێگا شاخاوییەکەدا سەرەوخوار دەبووەوە، دەگەیشتە ئاوایی، دەچووە کۆڵانێکی باریکەوە و بەبەردەم دەرگایەکی گسکدراودا تێ دەپەڕی و لێکدا لێکدا دووبارەی دەکردەوە: "من بەهەر تەرزێک بووە دەبێ ئەو ببینم! دەبێ هەرچی زووترە بیبینم!... ئەمە ئەرکی منە."

بەتەرزێکی سەرسوڕهێن هەستی بەشادمانی دەکرد. ئیدی بۆی دەرکەوتبوو بۆچی بەو ڕادەیە گەرەکی بەدیداری وی هەیە. بۆی دەرکەوتبوو کە نەک خودی ئەو، بەڵکو خودا خۆی ئارەزووی دیداری ئەوانی هەیە و بەم جۆرە هەستی بەبارسووکی دەکرد. هەنووکە تێ دەگەیشت بۆچی ڕۆژ و شەو لە پەرۆشی دیداری بێوەژندا دەسووتێت. تا ئەو کاتە گومانی دەکرد ئەمە خواستی شەیتانە و شەرمنانە لە بەرامبەر ئەوەدا کە وەسوەسەی دەکرد، بەرگری دەنواند. بەڵام ئێستا... بەئارامی لە جێگاکەی هەستا. ئیدی هەستی بەسەرما نەدەکرد. ئەژنۆکانی نەدەلەرزین. ئەوسا ئاگرەکەی کردەوە و پەقرەجی پڕ لە شیری نایە سەر:

– بنۆڕە خـودا بـەچ ڕێگەیەک زەینی مـرۆڤ ڕووناک دەکـاتەوە! ئەم جـارە خـواسـتی ئیلاهی لە شێوەی خەوندا ڕێی بۆ نێو نوێنەکەی بێوەژن کردووەتەوە...

نیکۆلیۆس گەیشتبووە نزیک پشتیرەکە. دەنگدانەوەی باعەباعی مەڕگەلێک کە بۆ پشتیرەکە دەگەڕانەوە، فەزای لێ پڕ و خۆر شەکەت لە پیاسەی ڕۆژانە، هێور هێور ئاوا دەبوو...

مانۆلیۆس بەدەنگێکی گەرم و شادومان لە پاڵ دەرگای کوختەکەوە بانگی کرد:

– سڵاو نیکۆلیۆس! مەڕەکان بدۆشە و وەرە سفرە ڕاخە. من برسیمە!

سـەراپای ڕۆژ لە خـەفـەتدا دەمی بۆ خـواردن نەبردبـوو، ئێـسـتـاش کـە غـەم ڕێی گەرووی بەردابوو، هەستی بەبرسێتی دەکرد.

نیکۆلیۆس بەحەپەساوی تەماشای کرد و پێ کەنی:

– خودان، زیندوو بوویتەتەوە! ناشێ هەواڵێکی خۆشت بیستبێ؟

– گوتم برسیمە. خێراکە! من خۆم یارمەتیت دەدەم.

ئیدی هەردووکیان ڕۆیشتن سەتڵە مسەکانیان هەڵگرت، لە پاڵ یەکدا لەسەر ئەژنۆ دانیـشتن و کـەوتنـە دۆشـینی مـەڕەکـان. ئاژەڵەکـان یەک لە دوای یـەک باری خـۆیان دادەگـرت و خـۆشـحـاڵ دەڕۆیشـتن و کـاتێک کـە دوو شـوانی لێـزان شـیـرەکـەیان دەدۆشین، هێند لەزەتیان دەبرد وەک بڵێی دەمی گەرمی بەرخێک گوانیان بمژێت.

کـاتێ کـاری شـیـر دۆشین تـەواو بوو، نیکـۆلیـۆس سـفـرەی لەسـەر سـەکـۆیەک لەدەرەوەی پشـتـیرەکـە ڕاخست. هەردووکیـان خـاچیـان کێشـا و وەکی دوو برسی شـاڵاویان بـۆ نان و گـۆشت و پـەنیـری سـپی برد. نیکـۆلیـۆس لـەتەواوی مـاوەی خـواردنەکـەدا بیری لە کـوڵکن و لێنێـو دەکردەوە و خـوێن لـە دەمـارەکـانیـدا دەکولا. بەران و کـیـژەی گـۆشـتن لە زەینیـدا ئـاوێتـە دەبوون و دەبوونـە یەک. گـا لێنێـو بەپێکەنینەوە سـواری پشـتی بەران دەبوو و گا بـەرانەکـەی بەسـەر پشـتی لێنێـوەوە دەبینی. لـە هـەمـان کـاتدا بەردێکی لە سـەر ئـەرزەکە هەڵگرت تا بیـهـاوێژێت، لە ژێر لێوەوە گوتی:

– بڕۆ بەدۆزەخ... بڕۆ بەدۆزەخ!

مانۆلیۆس پرسی:

– نیکۆلیۆس چ بووە. چ دەڵێیت؟ بەرد دەگریتە کێ؟

کوڕە شوان هەمدیس لە قاقای پێکەنینی دا:

– شەیتان لەدەروبەرمدا پیاسە دەکا. بەردی تێ دەگرم.

– مەگەر تا ئێستا شەیتانت بینیوە؟

– هەڵبەتە بینیومە!

– شێوەی چۆنە؟

– ئەمە ئیتر پێوەندی بەخۆمەوە هەیە.

ئەوسا لە جێگەکەی هەستا و سەرە گڕگرتووەکەی بەنێو سەتڵە ئاوەکەدا ڕۆبرد. مانۆلیۆسیش کە دەستی لەخواردن کێشابووەوە، لە جێگەکەی هەستا:

– نیکۆلیۆس، من دەبێ بۆ ئاوایی بڕۆم. خوداحافیز.

ڕوخساری نیکۆلیۆس لە سەرسوڕماندا سوورهەڵگەڕا:

– هەمدیس ئاوایی؟ بۆچ دەڕۆیت؟ خودان وەک بڵێی شەیتان لە دەوروبەری تۆشدا پیاسە بکات.

– نا نیکۆلیۆس، شەیتان نییە. خودایە!

ئاوێکی بەقژیدا کرد، ئاوێنە خڕە گچکەکەی هەڵگرت و سەری شانە کرد. پاشان بۆ نێـو کـوخـتـەکـە چوو، جلکەکـانـی ڕۆژی یەکـشـەممەی پۆشی، ئاوێنـە و شـانە و دەستەسڕێکی خستە نێو شاڵەکەیەوە، بێ ئەوەی بزانێت بەکاری چی دێن و بۆچی دەیانشارێتەوە.

نیکۆلیۆس کە بەناخۆشحاڵییەوە لە خۆ ڕازاندنەوەی مانۆلیۆسی دەنۆڕی، گوتی:

– گوتم شەیتان لە دەوروبەرتا پیاسە دەکات...

– منیش گوتم شەیتان نییە. خودایە!

بەر لەوەی بکەوێتە ڕێ، خاچی کێشا. نیکۆلیۆس لە تووڕەییدا تفێکی کرد و لە ژێر لێوەوە گوتی: "هەمدیس دەیەوێ بۆ لای لێنێو بچێت، نەفرەت لەهەردووکیان بێت!

٥

تاریک داهاتبوو. مەلەکانی شەو، چ عاشق و چ برسی، دەنگی بەسۆی خۆیان لێ هەڵدەبڕی و یەکەمین ئەستێرەکان، واتە گەورەترینەکانیان بەساپیتەی ئاسمانەوە دەدرەوشانەوە.

مانۆلیۆس هەروا کە بەکوێرە ڕێیەکەدا دەهاتە خوارەوە، بەخۆی دەگوت: "دەبێ ئارام بگرم تا دنیا تاریکتر دەبێت، بۆ ئەوەی کەس لە ئاوایی نەمبینێت!" وای دەگوت و هەوڵی دەدا وشە و قاڵبی ئەو گوفتارە بدۆزێتەوە کە دەبوو بەکاری بەرێت تا کەلامی خودا لە دڵی کاترینادا بچێنێ: "لە دەرگا دەدەم، ئەو دەرگاکە بەڕوومدا دەکاتەوە... بەبینینم دەحەپەسێت. پاشان دەرگاکە دادەخا و پێکەوە دەچینە ژوورێ..."

مانۆلیۆس بەر لەوە حەوشەی ماڵەکەی بێوەژنی بینیوە و نەترساوە، گوڵە ڕێحان و مێخەک و بیرە ئاوەکەشی بینیون... بەڵام ئەی ژوورەوە چۆن؟ ترس باڵی بەسەراپای بوونیدا کێشا. لە جێگای خۆیدا ڕاوەستا و لە فیکرەوە چوو: "بێ گومان لە ژوورەکەدا تەختەنوێنیش هەیە..."

زەینی لە کار وەستا. ئیدی نەیدەزانی چ بەو ژنە بێژێ. تەنانەت نەیدەزانی چۆن بۆی ڕاڤە بکات کە بۆچی لە کاتێکی ئاوهای شەودا بۆ ئاوایی هاتووە و لە دەرگای ماڵی ئەمی داوە. بێ گومان بێوەژن بەسوورهەڵگەڕان و زمان گیرانی وی دەکەوێتە پێکەنین و دەڵێ: "مانۆلیۆس گیان، خۆشت نازانیت بۆچی هاتوویت؟ ناشێ تۆش خەونت بینیبێ؟ مانۆلیۆس گیان ئا با بزانم، شەیتان بووە هۆی ئەوەی ئەم خەونە ببینیت یان مەریەمی مەجدەلیە؟ دەشێ ئەو دووانەش هەردووکیان وایان لێ کردبیت

خەون ببینیت؟ هەڵبەتە جار بەجار ئەم شتە ڕوودەدا. باشە! کەواتە هاتوویت بۆ لام تا یەکەم جار لە بارەی خودا و بەهەشتەوە قسان بکەیت، پاشان بەبێ ئەوەی خۆت و منی داماو بەخۆمان بزانین هێور هێور بۆ سەر تەختەنوێنەکە دەچین و یەکتر لە ئامێز دەگرین... مەگەر جگە لەمە چ شتێکی تر هەیە؟ تۆ پیاویت و من ژن. خودا بەو تەرزەی خوڵقاندووین. ئایا ئەوە گوناهی ئێمەیە کە هەر کاتێ لە پاڵ یەکدا ڕادەوەستین سەرەسوڕەمان پێ دەکەوێ، ئەقڵ لە سەرماندا نامێنێ، دەست و پێوپلمان بۆ یەکتر والێ دەکەین تا یەکانگیری یەکدی بین؟"

خوێن بۆ سەری مانۆلیۆس هەڵگژا و قسە شەرم ورووژێنەکانی بێوەژن کە هاوکات نزیکی ماڵەکەی دەبووەوە، لە گوێچکەیدا دەزرنگایەوە. بۆنی ئەو بنێشت و مێخەکە کە لە هەناسەیەوە هەڵدەسا و بۆنی شێداری جەستەی کە بەبۆنی ئارەقە و گوڵاو ئامێتە بووبوو، بەسەریدا دەچوو. کوتوپڕ هەستی بەشەکەتی کرد. ئەژنۆکانی نووشتانەوە، لەسەر گابەردێک ڕاوەستا و هەراسان لە خۆی پرسی: "چ کەسێک لە ناوەمڕا لەگەڵمدا قسانی دەکرد. ئەوە کێ بوو پێ دەکەنی؟ ئەوە ئەژنۆی کێ بوو بەر ئەژنۆم کەوت و نووشتانیەوە؟" ئاخر ئەو هەر بەڕاستی دەنگی قسە و پێکەنینی بێوەژنی لە ناخی خۆیدا ژنەفتبوو، هێشتاش لە بۆنی جەستەیدا دەسووتا. ئیدی چاوانی بەرەو ئاسمان ڕاگرت و هاواری کرد: "خودایە تۆ خۆت فریام کەوە!"

بەڵام ئەو شەوە، ئاسمان بەلایەوە زۆر بەرز و دوور و بێ دەنگ بوو. ئاسمان لەو شەوەدا نە دۆست بوو، نە دوژمن و تا بڵێی بێباک! ترس شاڵاوی بۆ هێنا. ئەستێرەکان دیقەتیان دەدا. دڵی لە حەژمەت سەرما بەستبووی. شەوانی زستانیش گا چاوانی زەق و زەردی گورگێکی ڕق ئەستووری لەودیو پەلک و گەڵای درەختەکانەوە دەبینی کە نزیک پشتیری مەڕەکان لە بۆسەدا خۆی نابووەوە. ئەو شەوە ئەستێرەکانی ئاسمان ڕێک هەمان حاڵەتی چاوانی ئەو گورگەیان هەبوو. بەڵام جارێکی تر سایەی بێوەژن بەشیرینی هەنگوین لە زەینیدا شێوەی گرت و کوتوپڕ ئەو توندوتیژی و دڵڕەقییە سەبوورییان دایەوە. ژنەکە بێ ئەوەی قسان بکا یاخۆ پێ بکەنێ، لەسەر تەختەنوێنە پانوپۆڕەکەی ڕاکشابوو، تلی دەدا و وەکی کۆتر دەیگمان و سەرمەستانە دەیناڵاند.

مانۆلیۆس گوێی خۆی گرت تا هیچ نەژنەفێ. زەینی ئاڵۆز و دەماری ملی دەرپەڕیبوو. جارێکی تر شەپۆلێک خوێن شاڵاوی بۆ مێشکی هێنا. لاجانگەکانی لە ژێر گوشاری شاڵاوی خوێندا کوڵی دەدا. پێڵووەکانی قورس، ڕوخساری دەسووتا و دەبرژایەوە. وەک بڵێی هەزاران مێرووله، چەناگە و نێوچەوانی بگەزن و هەڵیپاچن. لەشی نیشتە سەر ئارەقەیەکی سارد. دەستێکی بەڕوخساریدا هێنا و لەناکاوڕا لە جێگەی خۆی ڕاچڵەکی. ویستی هاوار بکا: "خودایە!" بەڵام دەنگ لە گەروویدا بەستبووی. جارێکی تر دەستی بەگۆنا، لێو و چەناگەی خۆیدا هێنایەوە. تەواوی ڕوخساری ئاوساو و لچ و لێوی بەشێوەیەک بەیەکدییەوە لکابوون کە دەمی بۆ نەدەکرایەوە. نائومێدانە دەستی بەڕوخساریدا دەهێنا و لە خۆی دەپرسی: "چ بەڵایەکم بەسەر هاتووە؟ بۆچی وام لێ هاتووە؟ چۆن بزانم؟" ڕوخساری تا ملی ئاوسابوو. فرمێسک لە چاوانیەوە دەڕژا و بەگۆنایدا دەتکایە خوار: "دەبێ خۆم ببینم! دەبێ ڕوخسارم ببینم! دەبێ بزانم چیم بەسەر هاتووە؟" ئاوێنە گچکەکەی لەبەرباخەڵی دەرهێنا، دانەویەوە و بەچەند چیلکەوچوێڵێک ئاگری کردەوە و لەبەر ڕووناکییەکەیدا لە ڕوخساری خۆی نۆڕی .. هاوارێکی بەسۆی لێ بەرزبووەوە، ڕوخساری پۆشراوبوو بەبرینی کێماوی و چاوانی بەدوو مرواری گچکەی ڕەش دەچوون. کەپووی لە ژێر ئاوساوی گۆناکانیدا بزر و لە دەمیشی تەنیا کونیچک مابووەوە. ئیدی ڕوخساری نائینسانی و تا بڵێی قێزەوەن دەینواند. وەک بڵێی گۆشتێک هێنرابێ و وەکی دەموچاو لەسەر ڕوخساری دانرابێ: "خودایا، ناشێ گەڕ بووبم؟" لە ترسا بەسەر ئەرزەکەدا کەوت. هەمدیس خۆی لە ئاوێنەکەدا تەماشا کردەوە، بەڵام زوو بەنەفرەتەوە ڕووی وەرگەڕاند. ئایا ئەوەی دەیبینی ڕوخساری ئادەمیزاد بوو یاخۆ شەیتان؟ لە جێگەکەی ڕاپەڕی و بەخۆی گوت: "ئیدی ناتوانم بچم بۆ لای .. چۆن بەم قەلافەتەوە بۆ دیداری بچم؟ چۆناوچۆنی قسانی لەتەکدا بکەم؟ من خۆم زەندەقم لە ڕوخسارم چووە چ جای ئەو! دەبێ بگەڕێمەوە!" وایگوت و ئیدی زوو بەزوو بەشێوەیەک وەک بڵێی دوای کەوتبن بەپەلە و بێ ئەوەی بۆ ساتێک ڕاوەستێت بەکوێدا هاتبوو هەر بەوێشدا گەڕایەوە. کە گەیشتە کوختەکە بێ خشپە چووە ژوورێ تا نەبا نیکۆلیۆس بێداربێتەوە و چراکە داگیرسێنێ و بیبینێ. لە فیکرەوە چوو: "ڕەنگە خودا بیەوێ و تا سبەینێ باش ببم!"

کەمێک هەستی بەئارامی کرد. لەسەر حەسیرەکەی دانیشت، خاچی کێشا و داوای لەخودا کرد ڕوحمی پێ بکات: "خودایا، من مردنم هەزاران جار لە سووکی و چرووکی پێ باشترە .. خودایا، ئەم گۆشتە چییە کە بەڕوخسارمەوە لکاندووتە؟ لایان بە و کارێک بکە ڕوخسارم تا سبەینێ بەیانی وەک ڕوخساری ئینسانیانەی پێشوومی لێ بێتەوە." پەنای بۆ خودا برد و کەمێک ئارامی گرت، چاوانی لێک نا و لە خەوندا بینی کە ژنێکی ڕەشپۆش بەسەریدا چەماوەتەوە، هێور و میهرەبان ڕوخساری نەوازش دەکا. بێ گومان ئەوە مەریەمی پاقیژە بووە. هەستی کرد ڕوخساری کراوەتر و سووکەڵەتر بووە. دەستی بۆ پێشەوە ڕایەڵ کرد، دەستە موجیزەگەرەکەی گرت و ویستی ماچی بکات، بەڵام لەناکاوێکڕا دەنگی پێکەنینێکی گاڵتەئامێز بەرزبووەوە و ڕووپۆشی ڕەشی ژنەکە کەوتە خوار. مانۆلیۆس هاوارێکی بەسۆی کرد و لە خەو وەئاگابووەوە. ئەو ژنە مەریەمی پیرۆز نەبوو. بەڵکو کاترینا بووە.

نیکۆلیۆس لەوسەری کوختەکەوە لە خەو وەئاگابووەوە، خۆی بەسەر ئانیشکەوە گرت و خودانی بینی ڕووەو دیوار نووستووە. زەردەخەنەیەکی گاڵتەجاڕییانەی هاتێ و گوتی:

– هێی مانۆلیۆس، ئەدی بۆچی گەڕایتەوە؟ وا زوو ئیشەکەت تەواو بوو؟

مانۆلیۆس سەری وەرنەگێڕا. دەستێکی بەڕوخساریدا هێنا و نائومێدی باڵی بەسەردا کێشا. ڕوخساری هەروا ئاوساو و برینەکانی دەمیان کردبووەوە و پەنجەکانی تەڕ بووبوون. شلەمەنییەکی خەست و لینج بەدەستیدا دەهاتە خوارەوە: "تیاچووم... تیاچووم..گەڕیم گرتووە!" لەسەر دەم نووست و سەری بەنێو باڵشتەکەدا ڕۆبرد. بەڵام نیکۆلیۆس پێچەقێنی دەکرد:

– خودان خۆش بوو؟ کارەکانت جێبەجێ کردن؟ هێی خودانی داماو، دیارە زۆر ماندوو بوویت؟ باشە، کەواتە بنوو!

یەکەمین تیشکی خۆر لە کلاوڕۆژنەکەوە خۆی بەنێو کوختەکەدا دەکرد. نیکۆلیۆس لە جێگاکەی هەستا تا مەڕەکان بەرەو لەوەڕ بەرێت. ڕێک لەو ساتەدا کە دەیویست کوختەکە جێبێڵێ، ڕووی بەرەو لای مانۆلیۆس وەرگێڕا و گوتی:

– مانۆلیۆس تا شەو بەئومێدی دیدار!

مانۆلیۆس بۆ تاوێک خافڵگیر بوو، ڕووی وەرگەڕاند تا وەڵام بداتەوە کە ئیدی نیکۆلیۆس ڕوخساری بینی و زەندەقچوو لە کوختەکە دەرپەڕییە دەرەوە:

– ئەی مەریەمی پیرۆز! جنۆکە هاتووە!

چاوانی مانۆلیۆس گچکە بووبوونەوە. ڕوخساری لەهەر لایەکەوە شەقار و جەڕاعەتی پێدا دەهاتە خوارەوە. هەوڵی دەدا قسان بکا و دڵنەوایی نیکۆلیۆس بکا، بەڵام نەیدەتوانی تەنانەت یەک وشەش گۆ بکا، ئیدی بەدەست ئاماژەی کرد ئارام بێتەوە. نیکۆلیۆس سەری لە نێو دەرگاکەدا و جەستەشی لە دەرەوە تا لە کاتی پێویستدا بتوانێت هەڵبێ و بەچاوانێکی زەقەوە تەماشای مانۆلیۆسی دەکرد. بەڵام وردە وردە ئارام بووەوە و تەپەی دڵی ئاسایی بووەوە:

– توخودا مانۆلیۆس، بڵێ بزانم ئەمە خۆتیت؟ ئەگەر خۆتیت ئەوا خاچ بکێشە تا دڵنیا بم!

دوای ئەوەی مانۆلیۆس خاچی کێشا، نیکۆلیۆس جورئەتی پەیداکرد و هاتە نێو کوختەکە و بێ ئەوەی زۆر نزیکی بێتەوە، دڵسۆزانە پرسی:

– مانۆلیۆسی بەسەزمان، ئەوە چیت بەسەر هاتووە؟ هەبێ و نەبێ شەیتان خۆی بەسەردا داویت و ئەم ڕوخسارەی پێوە لکاندوویت. خودا خۆی ڕوحم بەمن بکات! بێ گومان ئەوە ئیشی خودی شەیتانە! وەختی خۆی هەمان بەڵا بەسەر باوەگەورەی منیشدا هاتووە.

مانۆلیۆس سەری لەقاند و ڕووی کردە دیوارەکە تا هاوڕێکەی نەترسێت. بەئاماژە داوای لێ کرد کوختەکە جێبێڵێ. نیکۆلیۆس شەرمەزارانە دووبارەی کردەوە:

– تا شەو بەئومێدی دیدار.

وایگوت و زوو بەزوو وەک بڵێی شەیتان ڕاوی بنێت بەهەڵەداوان دوورکەوتەوە. کاتێ مانۆلیۆس تەنیا بوو، هەناسەیەکی ئاسوودەیی هەڵکێشا و لە جێگەکەی ڕاپەڕی. هەستی کرد وەزعی باشە و هیچ جێگایەکی جەستەی نائێشێت. ئیدی نەدەلەرزی و سەری سوڕمابوو لەوەی کە لە قووڵایی بوونیدا هەستی بەسووکەڵەییەکی قووڵ دەکرد. ئاوێنە گچکەکەی بەدەستەوە گرت. چووە نزیک

کڵاوڕۆژنەی کوختەکە و خۆی تێدا تەماشا کرد. ڕوخساری ئاوساو و پێستەکەی پڕ لە چڵک و قڵێش. شلەمەنییەکی زەرد و لینج بەنێو قڵیشەکاندا دەهاتە خوارێ و لە نێوان سمێل و ڕیشیدا دەمەیی. گۆشتی ڕوخساری ڕێک وەک گۆشتی دوکانی قەسابێک سوور بوو. خاچی کێشا و بەخۆی گوت: "ئەی مەسیح، ئەگەر شەیتان جادووی لێ کردووم، ئەوا خۆت پووچەڵی بکەوە، خۆ ئەگەر لەخوداشەوەیە، ئەوا بێ گومان حیکمەتێکی تێدایە. من باش دەزانم خودا خەراپەی منی ناوێ و دەبێ نهێنییەک لەم نەگبەتییەدا حەشاردرابێت. کەواتە هێند ئارام دەگرم تا خودا خۆی دەستی موحیبەت بەڕوخسارمدا دێنێ!" ئەوسا هەستی بەئارامی کرد. ئاگری کردەوە، مەنجەڵەکەی لەسەر ئاگردانەکە دانا و ئەو شیرەی تێ کرد کە دوێنێ شەو دۆشراو بوو، لەبەرئەوەی هەستی بەبرسێتی دەکرد، کاسەیەک شیری هەڵگرت تا بیخواتەوە، بەڵام نەیتوانی دەمی بکاتەوە. ئیدی قامیشی خستە نێو شیرەکە و بەئیشتیای تەواو کەوتە هەڵمژتنی. کە تێر بوو ئەوسا لە کوختەکە چووە دەرێ و لەسەر سەکۆ بەردینەکە دانیشت.

خۆر مەلەکانی لە خەو بێدارکردبوونەوە و سەرە گچکەکانیان لێوڕێژ بووبوو لە جریوە! خۆر خۆیشی بەئارامی سەری لە گەوەی چیاکەوە هێنابووە دەرێ و بەتەپۆڵکە و دەشت و دامێنەکانا ڕادەگەیشت. ئەوسا هێور هێور سەری بۆ نێو ماڵەکانی ئاوایی دەکێشا و بێوەژنی خافڵگیر دەکرد و دەخزییە نێو ئەگریجەیەوە، بێوەژن هێشتا لە نوێنەکەیدا و تێر خەو نەبووبوو. ماریۆریشی لە کاتی ئاودانی گوڵەکاندا خافڵگیر دەکرد و ماچی لاملە پاقیژەکەی دەکرد. تەواوی ژنانی ئاوایی خافڵگیری نەوازشی خۆر بووبوون. وەک بڵێی ئەوە دەستی نەوازشی مێردەکانیان بێ کە بەسەریاندا دەهێنرا. مانۆلیۆسیش بوونی خۆری لە تەنیشت خۆیەوە هەست پێ دەکرد. هەردوو دەستی بۆ سەرەوە هەڵبڕین، بەخێرهاتنی لێ کرد و بەحەپەساوییەوە لە خۆی پرسی: "نازانم بۆچ هەست بەشادمانی و سووکەڵەیی دەکەم؟ هیچ تێ ناگەم!"

لە هەمان کاتدا کە جەڕاعەتە تواوەکانی لە بەرامبەر گەرمای خۆردا بەدەسەسڕێک دەسڕی و دەسەسڕەکەی لەبەر خۆردا ڕادەگرت تا وشک بێتەوە،

دووبارەی دەکردەوە: "نازانم... هیچ تێ ناگەم!" کاتێ کە لە دەیر دەژیا، ڕۆژێکیان باوە ماناسیسی قەشەی پیر، لە بارەی زاهیدێکەوە قسانی بۆ کرد کە پێستی جەستەی قڵیشاوە و کرمی لێ هاتووەتە دەرەوە. کاتێک کرمێک لە قڵیشی پێستیەوە کەوتووەتە سەر ئەرزەکە، دانەویوەتەوە و بەوپەڕی پارێزەوە کرمەکەی هەڵگرتووەتەوە و هەمدیس لەسەر برینەکان دایناوەتەوە و گوتوویەتی: "هێند لە گۆشتەکەم بخۆ تا ڕۆحم وەدیاردەکەوێت .." لەو ڕۆژەوە بەدوا مانۆلیۆس هیچکات ئەو داستانەی بەبیردا نەهاتبووەوە، بەڵام ئێستا کە وەیادی هاتبووەوە، پەندی متمانە و ئومێدی لێ وەردەگرت! لە جێگاکەی هەستا، چووە نێو کوختەکە و ئەو دەسەسڕەی نایە بن هەنگڵی کە دارە هەڵکۆڵراوەکەی تێوە پێچابوو، بەبڕبەنگ و مقەستەوە هاتە دەرێ و لەبەر هەتاودا دانیشت. جارێکی تر هەستی کرد ئەیکۆنی پیرۆز لە دڵیدا زیندووبووەتەوە. بەئاشکرا تەواوی وردەکارییەکانی ئەیکۆنەکەی دەبینی. ئیدی نیگای ڕۆحی بڕییە وێنە خەیاڵییەکە و داتاشینی دارەکەی دەست پێ کرد تا ئەیکۆنی پیرۆزی لەسەر هەڵکۆڵێت.

زەمەن بەخێرایی تێ دەپەڕی. خۆر بەساپیتەی ئاسماندا دەهات و ڕێگەی دابەزینی دەگرتە بەر. تەڵاشی دار دەرژایە سەر ئەرز. دارەکە تا دەهات تەنک و تەنکتر دەبووەوە و ڕوخساری ئارام، خەمین و شەلاڵ لە حەوسەڵەی مەسیحی ئاشکراتر دەکرد. هەوڵی دەدا تا بەڵکو بتوانێت دەمی حەزرەت وەدیار بخات، بەڵام لێوی بەردەوام دەجووڵا و شێوەگۆڕکێی دەکرد و ئیدی مانۆلیۆس نەیدەتوانی کاری دەمەکەی بگەیەنێتە کۆتایی. لێوەکان گا بەپێکەنین دەکرانەوە، گا بەنیشانەی گریان چرچییان دەخستە گۆشەکانیانەوە و گا سەخت لەسەر یەک جووت دەبوون تا بەبێ هاوار گوزارشت لە ئازار بکەن...

کە شەو داهات، کاتێ نیکۆلیۆس گەلەکەی گەڕانەوە، مانۆلیۆسی بینی کە هێشتا هەر لەسەر سەکۆکە دانیشتووە و ڕوخساری مەسیح دادەتاشێ. کاری ڕوخسارەکە تەواو بووبوو، تەنیا کارێک کە مابووی کلۆر کردنی ئەودیو ڕوخسارەکە، ڕێک بەئەندازەی جێگەی سەرێک بوو تا بتوانێت لە ڕێوڕەسمی تەمسیلەکەدا وەک دەموچاوێکی مەسیح کەڵکی لێ وەربگرێت...

نیکۆلیۆس ئیستێکی کرد، نیوە سەرنجێکی لە ڕوخساری خوداندا، زوو بەزوو ڕووی وەرگێڕا و توانای تەماشاکردنی ڕوخساری وی نەبوو. ئاخر تەواوی ڕوخسار و مووی ڕیشی لە ژێر جەڕاعەتێکی زەردی مەییودا، بزر بووبوو. وەک بڵێی شەیتان ئەیکۆنەکانی مەسیحی لەسەر ئەژنۆی دانابێ. بۆیە گوتی:

– پێویست ناکا یارمەتیم بدەیت. خۆم بەتەنیا مەڕەکان دەدۆشم.

مانۆلیۆس سەری هەڵبڕی و چاوانی نووقاند. گەرچی لەپەلوپۆ کەوتبوو، بەڵام ئارامی دایگرتبوو. دارە داتاشراوەکەی لە نێو دەستیدا دەگوشی و هەستی بەشادمانی دەکرد. ئاخر توانیبووی وێنەکەی ناخی لەسەر ئەو دارە بەرجەستە بکات. ئەوەی کە لەسەر دارەکە دایتاشیبوو، ئیدی نەدەلەرزی، شەپۆلی نەدەدا، لە فەزادا نەدەڕەوایەوە و هەرگیز لە ئەندێشەی هەڵنەدەهات. لەوەی کە توانیبووی ڕۆحی خۆی لە دارەکەدا بشەمزێنێ، هەستی بەباڵ سووکی دەکرد. ئاخر ئەو توانیبووی زاری مەسیح بەهەمان شێوەی دەردمەند و بگۆڕ لە حاڵەتگەلی جۆراوجۆردا هەڵبکۆڵێت. بەئارامی دارەکەی لە نێو دەستیدا دەسووڕانەوە و تەماشای دەمی مەسیحی دەکرد، لێوی لە بەرامبەردا پێ دەکەنی، لای ڕاستەوە دەگریا، لای چەپەوە پتەوی و غرووری دەنواند... مانۆلیۆس چاوانی لێک نان و بەمیهرەبانی، بەسۆز و بەسەرپەنجەکانی کەوتە نەوازشکردنی. ڕێک هەروەکی مەریەم کە فەرزەندە ئاسمانییەکەی نەوازش دەکا، جارێکی تر بەپارێزی تەواوەوە دەسەسڕەکەی لە دارە داتاشراوەکەوە پێچا و وەکی ساوایەکی شیرەخۆرە لە ئامێزی خۆی نا.

نیکۆلیۆس، دوای ئەوەی مەڕەکانی دۆشین، بۆ کوختەکە گەڕایەوە و بێ ئەوەی تەماشای مانۆلیۆس بکات، شیوی ئامادە کرد. لێوڕێژ لەهەستی چالاکییەکی ناوەکی و لە گوزارشت بەدەر، لە دڵی خۆیدا گوتی: "داماوە بەم قەڵافەتەوە گەرەکیەتی ژنیش بێنێ! بێ گومان لێنێو بەبینینی دەکەوێتە زریکە، دوو پێی هەیە، دووانی تریش قەرد دەکا و هەڵدێ!" ئەوسا نزیکی دەرگاکە بووەوە و پرسی:

– مانۆلیۆس شیو دەخۆیت؟ دەتوانیت دەمت بکەیتەوە؟

مانۆلیۆس لە جێگەکەی هەستا. بیری چوو بوو فراوین بکا و هەستی بەبرسێتی

دەکرد. وەک بەیانی کاسەیەکی پڕ لە شیر کرد و بەقامیش کەوتە خواردنەوەی و کاتێ کاسەکە بەتاڵ بوو، جارێکی تر تێی کردەوە.

تاریک داهاتبوو، بەڵام ئەوان چرایان پێ نەکرد تا نیکۆلیۆس ڕوخساری ئاوساوی مانۆلیۆس نەبینێ و ئازار نەچێژێ. نەیدەزانی بۆچی ئەو هەستی بەشادمانی دەکرد! کاتێ شیوی خوارد، ڕۆیشت لە نزیک ئاگرەکەوە دانیشت، بەدارێک گەشانییەوە، بەشادمانی کەوتە قسان:

– بەڵێ، خەریک بووم باسی باوە گەورەمم بۆ دەکردیت _ هەمان ئەوەی کە ئەم بەیانییە لە بارەیەوە دووام _ کاتێ بەڕادەی پێویست خەڵکی کوشت، دزی کرد و هەموو تاوانێک کە ئەقڵ مەزەندەی نەکا، ئەنجام دا، ئیدی ڕۆیشت و بووە قەشە. مەگەر خۆت نەتبیستووە کە شەیتانیش کاتێ پیر بوو، بووە قەشە؟ دەی باوەگەورەی خوالێخۆشبووی منیش هەمان ئەم کارەی شەیتانی کرد و ڕۆیشت لە دەیری قەدیس پانتلەمون _ هەمان ئەو دەیرەی کە تۆ زەمانێک لێی دەژیایت _ خۆی گۆشەگیر کرد... بەڵام دەزانیت دوای ئەوە چ ڕووی دا؟ لە نزیک دەیرەکە ئاواییەک هەبوو کە پڕ بوو لە ژن... دەک خودا ژن بەنەفرەت کا کە لە هەموو جێگایەک هەن!

کاتێ قسان گەیشتە ئێرە، نیکۆلیۆس تفێکی لە نێو خۆڵەمێشی ئاگرەکە کرد و ڕووی بۆ لای مانۆلیۆس وەرگێڕا:

– مانۆلیۆس گوێت لێیە؟

کاتێک مانۆلیۆس سەری بەئاماژەی بەڵێ جووڵاند، نیکۆلیۆس تێ هەڵچووەوە:

–... بەڵێ، ڕۆژێکیان کە شەیتان هاتبووە جەستەیەوە، بەخۆی گوت: "من پێویستم بە ژنە! من ژنم گەرەکە! دەچمە ئاوایی و هێند دەگەڕێم تا بۆ خۆم ژنێک دەدۆزمەوە! مێرددار بێ یان بێوەژن، پیر بێ یان گەنج چ گرنگ نییە، تەنیا هێندە بەسە کە ژن بێت!" شەوی هەمان ڕۆژ کاتێ قەشەکانی تر نووستن، باوەگەورەم لە دیواری دەیرەوە بازی دا و وەکو با بەرەو ئاوایی ڕای کرد. دەیویست وەک بروسکە بڕوات، کاری خۆی تەواوکا و بێ ئەوەی کەس سووسەی چ شتێک بکا، بۆ دەیر بگەڕێتەوە. تێ گەیشتیت؟ هەر بۆیە جبەکەی هەڵکرد، هەر وەکی بەرانی مەست کە لە دوورەوە چاوی بەپەز کەوتبێت دەیباعاند و ڕای دەکرد... بەڵام خودا بەزەیی پێیدا هاتەوە و

ڕێک لە ساتی خۆکردنی بەئاواییدا، دووچاری گەڕی کرد. تەواوی جەستەی پڕ بوو لە دومەڵی هێندەی فستقێک چوزانم هێندەی گوێزێک گەورە. ڕێک هێندەی هەڵوژە پایزەیەکی گەنیو. تێ دەگەیت چ دەڵێم؟ هەموو جێگایەکی جەستەی بۆنی لێ دەهات... خودا لێی خۆش بێت، داماوە لە ترسا بەخۆی گوت: "ئێستا کوێوە بچم؟ کام ژن دەوێرێت دەستم تێوە بدات؟ باشترە بگەڕێمەوە!"

مانۆلیۆس گوێی ڕادەدێرا و هەڵدەلەرزی. بەئانیشک بەلاکەلەکەی نیکۆلیۆسیدا کێشا و داوای لێ کرد بەردەوام بێت. بەڵام نیکۆلیۆس بەپێکەنینەوە گوتی:

– ئەمانە هەمووی ئەفسانەن کە ژنان بۆ خەواندنی منداڵەکانی خۆیان دەیگێڕنەوە. منیش ئەوم لە دایکە ڕەحمەتییە داماوەکەمەوە ژنەفتووە. ئەو خۆیشی کاتێک بۆ منی دەگێڕایەوە پێ دەکەنی. هەر بەڕاستی قەشەیەکی سەیر و نموونەیی بوو! وا نییە؟ بەهەرحاڵ باپیرەی ڕۆیشتوو گەڕایەوە، لە دیوارەوە بازی بۆ نێو دەیرەکەدا و خۆی لە هۆدەکەیدا حەشاردا... سبەینێی ئەو ڕۆژە قەشەکان ئەویان بینی کە وەکی مشک ئاوسابوو.

مانۆلیۆس هەمدیس بەئانیشک لە هاونشینەکەی خۆیدا و نیکۆلیۆسیش بەردەوام بوو:

– گەرەکتە بزانیت چی بەسەر هات؟ ئەدی لە کوێوە بزانم؟ من ئەو کات منداڵ بووم و ئەم شتانە جێگە سەرنجم نەبوون. ئەو داماوە ئێستا لە ژێر خۆڵدا ڕزیوە و ئیدی لە شەڕی ژنان قوتاری بووە!

دوای گۆکردنی دوایین ڕستە، پێ کەنی. کەمێک دواتر باوێشکێکیدا و گوتی:

– زۆر خەوم دێت. دەچمە دەرەوە بنووم، لێرە لە گەرمادا دەخنکێم!...

لە ڕاستیدا گەرمای نەبوو، بەڵام دەترسا لە کوختەکەدا و لە نزیک مانۆلیۆسەوە بنوێت:

–... جێی تۆشم داخستووە. بنوو... سبەینێ وەزعت باش دەبێ!

ئەوسا بەتانییەکەی لەدەرەوەی کوختەکە ڕاخست، بەردێکی کردە سەرین و نایە ژێر سەری، چاوانی لێک نان. بیری لە لێنێو دەکردەوە و لەوەدا بوو بەخەیاڵی وییەوە بورووژێت، کە پێڵووەکانی قورس بوون. ئیدی تلێکیدا و خەوی لێ کەوت.

مانۆلیۆس چەند پەلکێکی باریکی لەناو ئاگرەکە نا. لە تەنیا مانەوە لەتاریکیدا، ترس دایدەگرت. لە لرفەی سەمائاسای ئاگرەکەی دەنۆڕی و گوێی بۆ دەنگەکانی دەرەوەی کوختەکە هەڵخستبوو. گوێی ڕادێرابوو بۆناڵەی پەپووەکان و دەنگی مێرووی ورد کە خۆڵیان دەکرۆژت، بۆ زیکەی بەسۆی مشکگەلێک کە لە دارەڕای ساپیتەکەدا ڕاوڕاوێنیان دەکرد و بۆ ئاوازی نزم، بەڵام بەردەوامی ناخی خۆی کە تەنیا لە شەودا، ئەویش لە کاتێکدا کە ئارامی باڵی دەکێشا، دەیژنەفت. لە جێگاکەی هەستا و لە دەرگای کوختەکەوە لە ئەستێرەکان وردبووەوە، شیرەڕێ بەئارامی دەخلیسکا. جۆپیتەر بەتەواوی توانای دەدرەوشایەوە. ئاسمانی پڕ لە ئەستێرە ئارام، بەڵام شادومان دەدرەوشایەوە. مانۆلیۆس بۆ نێو کوختەکە گەڕایەوە و هەمدیس لەبەر ئاگرەکەدا دانیشت. هەستی دەکرد شادومان و کەیفحاڵە. وەک بڵێی ساپیتەی ئاسمان دابەزیبێ و ئەوی لە ئامێز گرتبێ... لەناکاوێکڕا قسەکانی نیکۆلیۆسی بیرکەوتەوە، دڵی وەتەپە کەوت. بەخۆی گوت: "ئەی مەسیح، ئایا ئەوە موجیزە بووە؟ ئایا لەو لەحزەیەدا منیش وەک ئەو ڕاهیبە پیرە بەرەو خەرەند ڕام دەکرد تا خۆم هەڵدێرم کە تۆ فریام کەوتیت و دەستت گرتم؟" دەستی بەڕوخساریدا هێنا، بەڵام وەزعی نەگۆڕا و نەترسا. دەستی لە گۆنا ئاوساو و قڵیشبردووەکەیەوەدا، پاشان هاتەوە سەرخۆ و لە هەمان کاتدا کە دەستی بەبرینەکانیدا دەهێنا، لە دڵی خۆیدا گوتی: "کێ چوزانێ؟ کێ چوزانێ؟... ڕەنگە بۆ ڕزگار بوونم قەرزاری هەمان ئەم برینانە بم!" هەمدیس هێوربووەوە و پاڵی بەدیوارەکەوە دا. تینی ئاگرەکە خەوهێن بوو. جارجار کاتێ بەرەنگاری تاریکیی دەبووەوە، ڕۆدەچوو لە خەوندا و ڕێگەی خۆی دەدۆزیەوە. ئەو شەوەش لە فیکرەوە چوو: "ڕەنگە خودا بێتە خەونم و ڕێگەی ڕاستم پیشان بدات!" ئەوسا ئارام لەسەر ئەرزەکە ڕاکشا، چاوی لێک نا و هەر زوو خەوی لێ کەوت. کاتێ چاوی کردەوە ئاگرەکە کوژابووەوە، لە سەرمای بەرەبەیاندا دەلەرزی و کەڵەشێر دەیخوێند. گەرچی بیری نەدەکەوتەوە چ خەونێکی بینیبێ، بەڵام هەستی بەئارامی دەکرد. خاچی کێشا و لێوی جووڵاند. لە ئازاردا بەخۆیەوە جەڕا، بەڵام توانی وشەگەلێک گۆکات: "سوپاس خودایە!" لە جێگاکەی هەستا، لە کوختەکە چووە دەرێ و وەک نەریتی هەمیشەیی خۆی، لەسەر سەکۆ بەردینەکە دانیشت.

خۆر، سوور و خڕ سەری لە ئاسۆ هێنابووە دەر و شادومان لە قەڵەمڕۆی خۆی، ڕێک بەو تەرزەی کە خۆرئاوابوونی ڕۆژی پێشوو جێی هێشتبوو، دەنۆڕی. لە دەشتی بەپیت، لە کێوی سەوز و لە تەڕوتازەیی کێوی پاقیژە، لە بەرزاییە پڕ لە گاشەبەردەکانی ساراکینا، لە چۆمی ویدومانا، لەو ئاوێنە گرد و درەخشانە و لە ئاوایی میهرەبانی لیکوڤریسی، لە خەڵکەکەی کە وەکی مێرووله بەکۆڵانە تەنگەبەرەکانیدا دەهاتن و دەچوون.

مانۆلیۆس جارێکی تر سوپاسی خودای کرد و بەدەسەسڕ کەوتە وشککردنەوەی دومەڵەکانی ڕوخساری.

***

مانۆلیۆس لەدامێنی کێوەکەدا، گا لەگەڵ کوتە دارێکدا خەریک دەبوو تا شێوەیەکی ئینسانی پێ بدا، گا بەخودا و شەیتانەوە خۆی سەرقاڵ دەکرد و گا بە لێنێو یاخۆ بێوەژنەکەوە! بەمجۆرە لەگەڵ خۆیدا لە کێشمەکێشدا بوو... هاوکاتیش باوە فۆتیس کاروبارەکانی لە دامێنی کێوی ساراکینادا ڕێک دەخست. ئەو ئەرکی بەهەر کەسێک سپاردبوو. دەستەیەک بێڵیان لێ دەدا تا پارچەیەک ئەزری گچکەی بۆ کشتوکاڵ گونجاو بکێڵن و تۆوی بکەن، گروپێکی تر خانوویان ڕۆدەنا و گروپێکی تر بۆ ڕاوی کەروێشک و کەو دەچوون تا خۆراکی پەنابەران دابین کەن. قەشە بە سێ لیرەکەی یاناکۆس سێ مەڕی کڕی و جگە لەوەش مەڕەکەی بێوەژنیان هەبوو، ئیدی شیری ساواکان دابین بووبوو... ئەم خۆیشی بەنیاز بوو کە بە ئەیکۆنە موجیزەهێنەکانی قەدیس ژۆرژەوە بۆ ئاوایی و دەیرەکانی دەوروبەر بڕوا و داوای خێر بکا. هەمیشە بەخۆی دەگوت: "ئێمە گرێکستانین، مەسیحین و نەژادمان نەمرە و ناکرێ تیابچین!"

لەبناری کێودا و لە گوندی لیکوڤریسیش، ناخودا تۆفان هەروا لەسەر تەختەنوێنەکەی دەینالاند و ئێسکە شکاوەکانی یەکیان نەدەگرتەوە. ئاغا بەزەیی پێیدا دەهاتەوە و بەردەوام مەیتەرەکەی بەمەرهەمی تازە و زەیتی شیفابەخشەوە بەرەو لای دەنارد و جوابی بۆ دەنارد کە هەرچی زووترە چاک بێتەوە و سەردانی بکا تا پێکەوە بکەونەوە بادەنۆشی.

پاتریارکاسی پیریش زۆر وەزعی باش نەبوو. بەردەوام دەکۆکی و تەنگەنەفەس

دەبوو. کوتوپڕ لە حەژمەت کۆکەکۆک، ڕەش دادەگەڕا و ساتێک دوای ئەوە دادەنیشت و شێلگیرانە دەیخوارد و کەمێک دواتر دەڕشایەوە، بەڵام هەمدیس دەیخوارد... لێکدا لێکدا بەدوای کاتریندادا دەینارد تا بێت و بیشێلێت، بەڵام بێوەژن گاڵتەجاڕانە جوابی بۆ دەناردەوە کە خۆیشی نەخۆشە و پێویستی بەشێلانە.

قەشەش نیگەرانی ماریۆری، کیژە تاقانەکەی بوو. توانەوەی ڕۆژانەی بەچاوانی خۆی دەبینی و دەیویست هەرچی زووترە لە میکیلیسی مارە بکا و تا درەنگ نەبووە نەوەی بۆ بێنێ. ئەمە گەورەترین ئارەزووی ئەو بوو. قەشە نەوەی دەویست. نەوەیەک کە ناوی بەزیندوویی بهێڵێتەوە. ئاخر ئەو لەو باوەڕەدا بوو کە ئەمە تەنیا ڕێگەیەکە بۆ زاڵبوون بەسەر مەرگدا.

پانایۆتیسی گەچخۆریش ڕۆژگاری باش نەدەچووە پێش. سێ شەو بوو بێوەژن دەرگای بەڕوودا نەدەکردەوە. ئیدی ئەوی نەدەویست و خەیاڵێکی نوێی لە سەردا بوو. ئەو تۆبەی کردبوو. زۆربەی جاران دەڕۆیشت بۆ کڵێسا و مۆمی دادەگیرساند!... پانایۆتیسی کەتەیش بۆ فەرامۆشکردنی غەم هەموو شەوێک دەیخواردەوە، بەسەرخۆشی بۆ ماڵەوە دەگەڕایەوە، بەکوتەک بەر دەبووە ژن و دوو کیژەکەی و پاشان دەچوو لە حەوشە لەسەر ئەرزەکە دەنووست و دەیپرخاند. لە کۆڵانەکانی گونددا، لە کاتی سەرخۆشیدا منالان سەریان دەخستە سەری و بە یەهوزا یەهوزا تووڕەیان دەکرد. ئەویش شالاوی بۆ دەبردن تا بیانگرێت، بەڵام لە حەژمەت سەرخۆشی دەکەوت و تەختی ئەرزەکە دەبوو.

لاداسی پیریش هەموو ڕۆژێک بەیانی، هەمان قسەی هەمیشەیی بۆ هاوسەرەکەی کە بێ دەنگ گۆرەوی دەچنی، بێ ئەوەی گوێی بۆ ڕادێرێ، دووبارە دەکردەوە:

– پەنلوپ گیان درەنگی کرد، ئەم یاناکۆسە گێلە درەنگی کردووە و هێشتا وەسڵی سێ لیرەکەی ئیمزا نەکردووە. هێشتا هیچ شتێک، تەنانەت یەک چنگ گوارەشی نەهێناوە... پەنلۆپ تۆ دەڵێیت چی؟ ئایا ڕێی تێ دەچێ ژنێک، ئەگەر هەرچەندێک هەژاریش بێت ئاڵتوونی نەبێت؟ نا، شتی وا نابێت! خودا ڕێگە نادات بێ ئاڵتوون بێت... دەبینیت یاناکۆس بەزێڕ و زیوەوە دەگەڕێتەوە. پەنلوپ گیان .. لە خۆڕا مەزەندەی خەراپ مەکە!

دەنگێک بەگوێی لاداسی پیر گەیشت. گومانی کرد لە دەرگای حەوشە دەدەن و دەنگی زەڕینی گوێدرێژی هاتە بەر گوێ. بەپێی پەتی بەرەو دەرگاکە ڕایکرد، کردیەوە و لە سەرانسەری کۆڵانی نۆڕی، بەڵام چ ئەسەرێک لە یاناکۆس نەبوو.

یاناکۆسی دێوەرە لە ئاوایییەکانی دەوروبەردا سەرگەرمی گەشتی ڕۆژانەی بوو. شانە و ئاوێنەی گچکە، حەکایەتی قەدیسان و قوماشی دەفرۆشت و لە بری ئەوە گەنم، خوری، مریشک و هێلکەی وەردەگرت، لەبەرئەوەی خەیاڵیشی لە جێگایەکی تر بوو بۆیە هەم دروست دەیکێشا و هەم ڕێک ئەندازەشی دەگرت. ئاخر ڕۆژێکیان لە زانایەکی موسوڵمانیان پرسیبوو: "مرۆڤ کەنگێ دەتوانێ خۆی لە گوناه بەدوور بگرێت؟" ئەویش وەڵامی دابوونەوە: "کاتێ لە ساتی سەودا و مامەڵەدا خەیاڵی لای مەسەلەیەکی گرینگتر بێت... " دەی خەیاڵی یاناکۆسیش لای مەسەلەیەکی گرینگتر بوو. گا بیری لە کاپتن تۆفان و هاوارە پڕ لە بەسۆکانی دەکردەوە و گا بیری لای خوشکە زمان درێژەکەی بوو کە بووبووە بەڵا بۆ گیانی کوستانتیسی داماو و گاش بیری لە مانۆلیۆس دەکردەوە کە بێ گومان بۆ چیا گەڕابووەوە و هەوڵی دەدا تا مەسیح و لێنێو پێکەوە یەکانگیرکا... بەڵام ئەم هەموو شتە زۆر بەخێرا بەزەینیدا گوزەریان دەکرد و تەنیا شتێک کە نەیدەتوانی گوێی لێ بخەوێنێ باوە فۆتیس و کوێستانی وشک و برینگ و ژیانی ئینسانگەلێک بوو کە لە نێو گابەردەکاندا دەژیان و تەنانەت مردنیش توانای جیاکردنەوەیانی لە بەردەکان نەبوو.

یاناکۆس دوای تەواوبوونی کاری ڕۆژانە دواجار بەرەو لیکوڤریسی گەڕایەوە. گوێدرێژی گچکە بەپەرۆشی تەواوەوە هەڵیدەتیزان و لەوەی کە بەزوویی بۆ ئاخوڕی پڕ لە ئاڵف و تەشتی پڕ لە ئاوی پاک دەگەڕێتەوە، لەپێستی خۆیدا جێی نەدەبووەوە. دڵی هەروەک دڵی ئادەمیزاد وەتەپە کەوتبوو. کلکی ڕەپ دەکرد و دەیویست بزەڕێ، بەڵام خاوەنەکەی کلکی دادەگرت و دەیگوت:

– یوسفۆکەکەم هێند پەلە مەکە! یەکەم جار دەبێ بچین بۆ چیا بۆ لای مانۆلیۆس!

ئاخر پێشتر لەگەڵ مانۆلیۆسدا تێکی دا و وشەگەلی ناشیرینی پێ گوتبوو، هەنووکەش ژێوان و دەیویست مەعزەرەتی بۆ بێنێتەوە: "گەرچی من لەسەر حەق بووم، بەڵام نەدەبوو ئاوها لەگەڵی دووابام. وی کوڕێکی زۆر دلۆڤانە و زوو دڵی

دەیەشێت. کەچی منی گێل بەتیرەوە بۆ شەڕی چووبووم." بیری لە باوە گریگۆریس، لاداسی پیر، میکیلیس و بێوەژن دەکردەوە. بەڵام هەمدیس مانۆلیۆسی کەوتەوە یاد: "من خراپەم بەرامبەری کردووە، خەراپی زۆرم بەرامبەری کردووە. بیرم چووبووەوە کە ئێمە ئەو چوار کەسە دەبێ بەدرێژایی ساڵ پشتوپەنای یەکدی بین، ئەویش نەک لە پێناوی پارەدا، بەڵکو لە پێناوی فیردەوسدا!" یەکەم جار لە هاوگونجاندنی پارە و فیردەوس پێ کەنی، بەڵام پاشان بیری کردەوە کە: "نەفرەت لە شەیتان! ئەدی پارە و فیردەوس هەردووکیان یەکێک نین!" هەڵبەت کە نە، چونکە گەر ئاوها بێ ئەوا باش و خراپ دەبنە یەکێک!"

مانۆلیۆس لە دوورەوە یاناکۆسی بینی کە بەسواری گوێدرێژەکەوە بەکێوەکەدا سەردەکەوت. لە جێگەی خۆیدا واقیوڕما و بەخۆی گوت: "مانۆلیۆس عەزابت دەستی پێ کرد. دەبێ باش بەرگری بنوێنیت!" ئەوسا لە جێگەکەی هەستا. بۆ ساتێک بڕیاریدا بچێتە نێو کوختەکە و لە تاریکترین کونجیدا هەڵکورمێت. ئاخر شەرمی دەکرد بەو وەزعە بێزەوەرەوە ببینرێت. بەیانی ئەو ڕۆژە کاتێ خۆی لە ئاوێنەدا تەماشا کردبوو، بەخۆی گوتبوو: "تەنێ ئیبلیس ڕوخسارێکی ئاوها ترسناکی هەیە و بەس!" پێ دەچوو هەنووکە ئاوساوییەکەی دەمی کەمێک نیشتبێتەوە و بتوانێت قسان بکات.

یاناکۆس بەگۆرانی چڕینەوە ڕێگە سەرەوژوورەکەی دەبڕی و لەوەی کە دەچوو مانۆلیۆس ئاشت بکاتەوە و باری شانی سووک بکات، هەستی بەشادمانی دەکرد.

مانۆلیۆس لە ژێر ڕووناکی بەتینی نیوەڕۆدا لە جێگای خۆیدا ڕاوەستاو هەڵدەلەرزی. لێوە لە ئازاردا کلۆمدراوەکەی مەسیحی کەوتەوە بیر، ئیدی بەتوندی لێوی لەسەر یەکنا و لە فیکرەوە چوو: "پێوەی ڕادێم. یەکەم جاری زەحمەتە، بەڵام وردە وردە... خودایا... خۆت یارمەتیم بدە!"

دەنگی گۆرانییەکە تا دەهات نزیکتر دەبووەوە کە لەناکاوێکڕا یاناکۆس هەڵزنییە سەر گابەردێک و بەدەنگی شاد و شکۆمەندی شەیپورەکەی، هاتنی خۆی بەهاوڕێکەی ڕاگەیاند.

مانۆلیۆس بەخۆی گوت: "هەر ئێستا دەگات و بەم قەڵافەتەوە دەمبینێت! ئەی دڵ

دەرەقەت بێ!"

یاناکۆس شادومانانە هاواری کرد:

– هێی مانۆلیۆس! وەرە بۆ پێشوازیم!

مانۆلیۆسیش بە تەواوی هێزی وەڵامی دایەوە:

– وا هاتم!

یاناکۆس سەری هەڵبڕی و باسکی کردەوە، بەڵام هەر کە چاوی بە ڕوخساری مانۆلیۆس کەوت، بە سەرسوڕمانەوە لە جێگەی خۆیدا تاسا. نەیدەتوانی باوەڕ بەوە بکا کە دەیبینی. چاوانی هەڵگڵۆفت. چەند هەنگاوێک چووە پێشتر و بە باشی دیقەتیدا و ئەوسا هاواری کرد:

– مانۆلیۆس! چ بەڵایەکت بەسەر هاتووە مانۆلیۆس؟

مانۆلیۆس ویستی لە ئامێزی بگرێت، بەڵام یاناکۆس زەندەقچووانە کشایەوە. مانۆلیۆس بە ئارامی گوتی:

– یاناکۆس، ئەگەر توانای بینینمت نییە، ئەوا بگەڕێوە!

وایگوت و خۆیشی بەرەو کوختەکە کەوتەڕێ تا یاناکۆس لەوە زیاتر عەزاب نەدا. بەڵام یاناکۆس گوێدرێژەکەی بەستەوە و بەدوایدا ڕۆیشت. مانۆلیۆس کە تەپەی پێی هاوڕێکەی بیست، بێ ئەوەی ئاوڕبداتەوە دووبارەی کردەوە:

– یاناکۆس، ئەگەر ناتوانیت بەرگە بگریت، ئەوا بڕۆ!

– دەتوانم، دەتوانم... مەڕۆ!

مانۆلیۆس چووە کوختەکە، کڵاوڕۆژنەکەی داخست و خزییە تاریکترین قوژبینیەوە و لە دڵی خۆیدا گوتی: "سوپاس بۆ خودا کە باش بەرگەم گرت!"

یاناکۆس لەبەر دەرگاکە ڕاوەستا، کڵاوەکەی لەسەری داگرت، ئارەقەی نێوچەوانی سڕی و بێدەنگ بوو، بەڵام کەمێک دواتر نیگای بڕییە ئەرزەکە، پرسی:

– مانۆلیۆس، چیت بەسەر هاتووە؟

– هیچ!

– چۆن هیچ؟ شەیتان چۆکی لەسەر ڕوخسارت داداوە! مانۆلیۆس ئەمە ڕوخساری تۆ نییە، بەڵکو ڕوخساری شەیتانە!

مانۆلیۆس بە ئارامی وەڵامی دایەوە:

– چۆن، ئەمە هەمان ڕوخساری خۆمە و هیچ کاتێک تا ئەم ئەندازەیە واقیعی نەبووم!

لە کاتێکدا کە ڕوخسارە کێماوییەکەی دەسڕی، درێژەی بە قسەکانی دا:

–... هیچ کاتێک! هیچ کاتێک!

یاناکۆس هەوڵی دەدا ترسەکەی کۆنترۆڵ بکات، هاواری کرد:

– گوتم شەیتان چۆکی لەسەر ڕوخسارت داداوە! کاتێک تەماشات دەکەم دەترسم... وەرە سواری گوێدرێژەکە بە تا پێکەوە بۆ ئاوایی بگەڕێینەوە.

– بەڵام من لێرە زۆر ئاسوودەم!

– دەچینە لای باوە گریگۆریس تا بکەوێتە نزا و ئەم جادووەی شەیتان بەتاڵ بکاتەوە.

– نا یاناکۆس نا. ئەگەر چاکەی منت دەوێت لەم بارەیەوە هیچ شتێک بەکەس مەڵێ!

– باشە مانۆلیۆس. من جگە لە قەشە، هیچ شتێک بە کەس ناڵێم. خۆ ئەگەر شەرم دەکەیت بۆ ئاوایی بێیت، ئەوا ئەو بۆ ئێرە دێنم تا دوعات بۆ بکات.

مانۆلیۆس بە توندی لە جێگەکەی هەستا و هاواری کرد:

– نا، نا! دەبێ ئەم نەخۆشییە بە ڕوخسارمەوە بێت! بەڵێ یاناکۆس دەبێ بەوێوە بێت!

یاناکۆس هاواری کرد:

– تێ ناگەم! بۆچ دەبێ بەوێوە بێت؟

– یاناکۆس بۆ ئەوەی ڕزگار بم. من بەبێ ئەم بیمارییە ڕزگار نابم... ئاوها تەماشام مەکە. ناتوانم بۆت ڕاڤە بکەم.

– ئەمە نهێنییە؟

مانۆلیۆس لە کاتێکدا کە بەئارامی دانیشت، وەڵامی دایەوە:

– نهێنییەک کە تەنێ خودا دەیزانێت. خودا و من... ئاخر ئێمە پەیمانمان بەیەکدی داوە.

یاناکۆس بە پارێزەوە پرسی:

– ئەدی ئەگر شەیتان بێ چۆنە؟

– بەڵێ یاناکۆس وتووێژەکەی تۆ ڕاستە. لە ڕاستیدا ئەمە شەیتانە کە بە لوتفی خودا منی دۆزیوەتەوە، خۆ ئەگەر نەهاتبا ئەوا تیادەچووم...

یاناکۆس نائومێدانە گوتی:

– تێ ناگەم. هیچ تێ ناگەم!

– منیش یەکەم جار تێ نەدەگەیشتم... بەڵام دواتر حاڵی بووم. منی نائومێد ئێستا هەست بەئارامی دەکەم. لە ڕاستیدا نە تەنێ هەست بەئارامی دەکەم، بەڵکو دەست بەرەو ئاسمان هەڵدەبڕم و سوپاسی خودا دەکەم.

یاناکۆس کوتوپڕ هەستی ڕێزی بەرامبەر وی تێدا ورووژا، چپەدۆ گوتی:

– کەواتە تۆ قەدیسیت!

مانۆلیۆس ناقاییلانە وەڵامی دایەوە:

– نا! من گوناهبارم! گوناهبارێکی گەورە و خوداش بەخشندەیە...

هەردووکیان بێ دەنگ بوون. دەنگی زەنگۆڵەکانی گەلەکە و وەڕینی سەگان دەبیسترا. خۆر هێور هێور ئاوا دەبوو، سێبەری شینی تۆخی بۆ نێو کوختەکە دەنارد. گوێدرێژەکە لە نەگەڕانەوەی هاوڕێکەی شەکەت بووبوو، ئیدی بە زەڕەزەڕ بانگی دەکردەوە.

یاناکۆس پرسی:

– دەتوانیت خواردن بخۆیت؟

– بەڵێ، بە قامیش شیر دەخۆم.

– ئازارت هەیە؟

– نا ئازارم نییە... زۆر باشە یاناکۆس، ئیدی بەسە. خوداحافیز! بەڵێن بدە هیچ بەکەس ناڵێیت .. من دەبێ بە تەنێ بمێنمەوە... تێ دەگەیت؟ تەنێ دەمێنمەوە و بەرخۆدان دەنوێنم...

– لەگەڵ شەیتان؟

– لەگەڵ شەیتان.

– ئەدی ئەگەر بردیەوە چۆن؟

– مەترسە. نایباتەوە. خودام لەگەڵە.

– تۆ قەدیسیت! تۆ پێویستت بە چ کەسێک نییە... خوداحافیز! بەڵام بزانە کە هەمدیس دێمەوە.

– یاناکۆس ئەگەر گوڕی، بەرگەگرتنت هەبێت باشە!

– هەمە! هەمە! خوداحافیز!

کوتوپڕ خایلەیەک بەزەینی یاناکۆسدا هات و ویستی دەستی مانۆلیۆس بگرێ و ماچی بکات، بەڵام ددانی بەخۆیدا گرت و کوختەکەی جێهێشت. گوێدرێژەکە بە بینینی وی شادومانانە کلکی لەقاند و یاناکۆس بێ ئەوەی ئاوڕ لە دواوە بداتەوە، ڕێگە سەرەو لێژەکەی گرتە بەر و بەخۆی گوت: "دنیا هەمووی نهێنییە. نهێنییەکی گەورە! ناتوانرێت باش لە خەراپ جیابکرێتەوە... چونکە لە ڕوخساردا هەردووکیان یەک شتن."

کازیوەی ڕۆژی دوایی، مانۆلیۆس، نیکۆلیۆسی بە لێدانی سەرپەنجەی پێکانی بێدارکردەوە کە لەسەر پشت لەدەرەوەی کوختەکە نوستبوو. گوتی:

– هەستە نیکۆلیۆس! دەبێ پەیامم بۆ ببەیت!

کوڕە شوان کوتوپڕ لە خەو ڕاپەڕی، سەرە هێلکەییەکەی هەڵبڕی و پێڵووەکانی کە بە خەو قورس بووبوون، کردنەوە. سپێتی چاوانی لە تاریک ورووونی بەیاندا دەدرەوشایەوە و لە کاتێکدا کە باوێشکی دەدا، مراندی:

– چیت دەوێ؟

– هەستە برۆ ئاوێک بەدەست و دەموچاوتا بکە تا خەو بەرت بدات. ئەوکات پێت دەڵێم... زووکە هەستە!

کوڕەکە هەستا و باوێشکێکی گەورەی دا، بازوو، ڕان و پێوپلی پۆشراو بوو بە تووکی ڕەش و درەوشاوە و بۆنی پونگە و سابرێنی لێ دەهات.

مانۆلیۆس گوتی:

– نیکۆلیۆس، خاچ بکێشە! ئەگەر تا ئێستا خاچت نەکێشاوە ئەوا دەبێ ئەمڕۆ بیکێشیت!

نیکۆلیۆس جارێکی تر بە تەقاندنی جومگەی ئێسکەکانی، شەکەتی لە جەستە دەرکرد و پرسی:

– خودان خاچکێشان بە چ دەردێک دەخوات؟

ئاخر ئەو لە کوێستان لە نێو گەلەدا گەورە بووبوو، هەرگیز هەستی بە پێداویستی خاچکێشان و ڕۆیشتن بۆ کڵێسای نەکردبوو، هەر بۆیە حەقیقەتی ئەوەی نەدەزانی. ئارەزوویەک جگە لەوەی کە لەشساخ بێت، لە کاتی خۆیدا ژن بێنێ، ببێتە خاوەنی منداڵ و مەڕ و وەکی داربەڕوو بەهێز و بەخۆ بێت، چ ئارەزوویەکی تری نەبوو. لەو باوەڕەدابوو خاچ کێشان و ئەیکۆنی قەدیسان تەنێ بۆ دەشت نشینان باشە و بەس!

مانۆلیۆس لەبەر دەرگای کوختەکەدا دانیشت تا نیکۆلیۆس دەست و دەموچاوی بشوا و خەو بەری بدات. ئەو بەدرێژایی شەو چاوی لێک نەنابوو، خودا و شەیتان لە بوونیدا کەوتبوونە زۆران و سەرەنجام ئەوە خودا بوو کە بەسەر شەیتاندا سەرکەوتبوو. مانۆلیۆس دوای وەرگرتنی بڕیارێکی گرینگ، چووبووە گیانی نیکۆلیۆس و بێداری کردبووەوە.

نیکۆلیۆس لە کاتێکدا کە بە پەنجە قژی دادەهێنا، پرسی:

– باشە خودان، من بێدار بوومەوە و ئامادەم. بڵێ بزانم ئیشی چیت پێمە؟

مانۆلیۆس بە نەوایەکی ئارام گوتی:

– نیکۆلیۆس باش گوێ ڕادێرە. ئەگەر دەترسیت تەماشام بکەیت، ئەوا سەرت وەرگێڕە، بەڵام گوێت لای من بێت.

نیکۆلیۆس ڕووی کردە لایەکی تر و گوتی:

– گوێم لێتە.

– دەچیت بۆ ئاوایی بۆ ماڵی خودانی گەورە. تا ئەو کاتە دنیا ڕووناک بووەتەوە و دەرگای حەوشە کراوەتەوە. دەچیتە حەوشە، بەلای چەپدا لا دەکەیتەوە و بەرەو ژووری دروومانەکە دەڕۆیت. هەمان شوێن کە لێنێوی دەسگیرانمی لێ دەژی..

چاوانی نیکۆلیۆس درەوشانەوە و ڕووی کردە مانۆلیۆس.

– لێنێو؟

– بەڵێ. کە لێنێوت پەیدا کرد، لە زمانی منەوە پێی بڵێ... باش گوێ ڕادێرە

نیکۆلیۆس، بزانە چ دەڵێم. وشەکانم باش بخەرە زەینتەوە! پێی بڵێ مانۆلیۆس سڵاوی هەیە و گوتی بێت بۆ چیا، چونکە دەیەوێ قسانت لەگەڵ بکا. هێندە و بەس! ئەوەی پێ بڵێ و زوو بگەڕێوە... تێ گەیشتیت؟

– بەڵێ تێ گەیشتم. ئەمە چ شتێکی زەحمەت نییە..هەر ئێستا دەڕۆم.

ئیدی بەبێ چ ماتڵ بوونێک ڕووی کردە ئاوایی و ویستی ڕابکا، مانۆلیۆس قۆڵی گرت:

– ئارام بگرە هەی بزنە کێوی. هێشتا قسەکانم تەواو نەبوون! ئەگەر پرسی وەزعی چۆنە، ئەوا پێی بڵێ باشە. نەک بڵێی نەخۆشە. تێ گەیشتیت؟

– دڵنیا بە خودان هیچ خەمت نەبێ. پێی دەڵێم وەزعت باشە و زوو دەگەڕێمەوە.

– کەواتە بڕۆ بزانم چ دەکەیت!

ئیدی نیکۆلیۆس باڵی گرتەوە و لە چاوان بزر بوو.

لێنیۆ دوای ئەوەی لە خەو هەستا، کولاتەی نەعنا و ئارەقی نەیشەکەری دروست کرد و سەر و پێوپل ڕووت و بە بڵمەبڵمەوە بە پێپلیکانەی بەردینی خانووەکەی خوداندا سەرکەوت.

خودانی پیر لەسەر تەختەنوێنەکەی دانیشتبوو، لە پەنجەرەوە لە سەربانی خانووەکانی ئاوایی دەنۆڕی و یەک بەیەکی گوندنشینەکانی لە زەینی خۆیدا بەرجەستە دەکردن. لە دەرگای یەک بەیەکی ماڵەکانی دەدا، دەچووە ژوورێ، بە خوڵقێکی خۆشەوە لەگەڵ هەر یەکێکیاندا قسانی دەکرد و بەمجۆرە سەری لە هەموو شوێنێک دەدا. ئەوسا سوار بەسەر باڵی خەیاڵەوە بۆ چیا دەڕۆیشت و بەتێپەڕین بەنێو گەلە و ڕانەمەڕدا دەگەیشتە مانۆلیۆس و بەتووڕەیی تێ یدەخوڕی: "دەبینی هەتیوەی هەرزە لەگەڵمدا دەمەدەمێ دەکات و لە بارەی ڕۆحییەوە قسان دەکا... دەڵێ ڕۆحی هێشتا ئامادەیی نییە!... هەی هەتیوەی گێل! ئەگەر تا کۆتایی مانگی نیسان لێنیۆ نەهێنیت، ئەوا دەرت دەکەم تا بگەڕێیتەوە بۆ ئەو دەیرەی لێی بوویت و بۆ خۆت وەک خەسیوان بژیت! بڕۆ بە دۆزەخ هەی نمەک بەحەرام! تۆ میکیلیسی کوڕمت فریودا. بەڵێ تۆ! کار گەییوەتە جێگەیەک کە کوڕەکەم بەزەیی بەهەژاراندا دێتەوە و دەڵێ ئەوانیش وەک ئێمە مەردومن!... ئەم قسانە تەنیا بە دەردی کلێسا و

مەوعیزەکانی ڕۆژی یەکشەممەی قەشە دەخوا! مرۆڤ دەبێ شێت بێ و مۆخی کەری خواردبێ کە بەو قسانە هەڵبخەڵەتێ!

دەرگا کرایەوە و لێنیۆ، بە فنجانی کولاتەوە هاتە ژوورێ. پیرەمێرد دەستوبرد بەخۆیدا هاتەوە، شوانە و کوڕەکەی بە فەرامۆشی سپاردن و لەودیو پێڵووە نیوە داخراوەکەیەوە لە کیژە زرینگ و دڵڕفێنەکەی، کە بە لارولەنجەوە هەڵدەسووڕا، دەنۆڕی و بە مەمکە هەوەس ورووژێن و نێوقەدە باریکەکەی و ئەژنۆ پتەوەکانی سەرسام دەبوو... لە دڵی خۆیدا گوتی: "هەی کیژەی بەناز! حەیفێک کە کچمیت! دایکت بە گەنجی ڕێک هەروەک تۆ بوو... خودا ڕوحمی پێ بکا، شەوێکیان..." وایگوت و هەناسەیەکی هەڵکێشا.

لێنیۆ بە دەنگە دڵنەوازەکەی پرسی:

– خودان ئەمڕۆ وەزعت چۆنە؟ بۆچی هەناسە هەڵدەکێشیت؟

– لێنیۆ گیان چۆن هەناسە هەڵنەکێشم؟ ڕۆحم لەتاو ئەم کوڕە نارەسەنە و مانۆلیۆس گەییوەتە سەر کەپووم. دواجار ئەو دووانە دەمکوژن... بیستوومە پێریێ چوویت بۆ چیا و بینیوتە. باشە بڵێ بزانم ئەم گێلە چی گوت؟

لێنیۆیش هەناسەیەکی هەڵکێشا و لەسەر لێواری خوارەوەی تەختەنوێنەکەی پیرەمێرد دانیشت:

– گوتی چی؟ ڕێک وەک خەڵکانی جنۆکە دەست لێوەشێنراو شتی هەڵێت و پڵێت! خۆیشی نەیدەزانی چ دەڵێ. لەبری ئەوەی وەک پیاوێک تەماشام بکات، یان تەماشای ئەرزەکەی دەکرد، یاخۆ لە ئاسمانی دەنۆڕی و ڕووی لێم وەردەگێڕا... نازانم چ بکەم خودان! پێت وانییە باشتر بێت کە ئەو بۆ لای باوە گریگۆریس بنێریت تا بە دوعا و نووشتە، جادووەکەی پووچەڵ بکاتەوە؟ پێ مەکەنە خودان. وەزعی مانۆلیۆس هیچ باش نییە!

پیرەمێردی هەرزە کە شاهیدی دڕدۆنگی و سوورهەڵگەڕانی لێنیۆ بوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

– هەی کیژەی نارەسەن! کەواتە خۆشت دەوێ؟

ئەوسا بە ملچە ملچەوە کەوتە خواردنەوەی کولاتەکەی. لێنیۆ وەڵامی دایەوە:

– خودان مەبەستت چییە؟ ئەمە مێردێکە کە خۆت بۆت هەڵبژاردووم. ئەگەر هەر پیاوێکی ترت بۆ هەڵبژاردبام هەمدیس بارودۆخەکە هەر بەم جۆرە دەبوو. بە باوەڕی من هەموو پیاوەکان لەیەک دەچن.

پیرەمێرد چاوێکی داگرت و گوتی:

– تەنانەت پیرەمێردەکانیش؟

لێنێو ڕوخساری گرژ کرد و یەکلاکەرەوانە وەڵامی دایەوە:

– ئاه، نا! تەنیا گەنجەکان!

پیرەمێرد پێچەقێنیی کرد:

– بۆ نموونە تا چ تەمەنێک؟

لێنێو وەک بڵێی پێشتر بیری لەم مەسەلەیە کردبێتەوە، بۆیە ئامادە وەڵام گوتی:

– تا تەمەنێک کە بتوانێت منداڵ دروست بکات!

– خودای من! تەحا کە کیژێکی زرنگیت! لە منی وەرگرە، تۆ زۆر تێ گەیشتوویت، چونکە باش دەزانیت چیت دەوێت.

کیژەی جاحێڵ زەردەخەنەیەکی گاڵتەجاڕییانەی هاتێ، لە جێگەکەی هەستا. فنجانە بەتاڵەکەی هەڵگرت و بەرەو لای دەرگاکە چوو. پیرەمێرد پرسی:

– ئەمڕۆ چەندی نیسانە؟

لێنێو بە پەنجەکانی کەوتە ژماردن:

– یەکشەممە، دووشەممە، سێ شەممە... بیست و حەوتە خودان!

– زۆر باشە، سێ ڕۆژی تریش ئارام دەگرین تا حەزرەتی مانۆلیۆس وەڵاممان بداتەوە، خۆ ئەگەر ئەم شێتوشبرە پارووییەکی ئاوها چەوری ڕەت کردەوە، ئەوا هیچ ناڕەحەت مەبە، چونکە خۆم زوو بەزوو مێردێکی باشترت بۆ دەدۆزمەوە. مێردێکی واقیعی کە لە دووی ڕۆح و ئەم شتە قۆڕانە نەبێ و ماڵەکەت بۆ پڕکات لە منداڵ. برۆ هیچ خەمت نەبێ! منیش دەبێ بچم بۆ کڵێسا و پیاسەیەکیش بە ئاواییدا بکەم... جلکەکانم بۆ بێنە!

لێنێو لە هەمان کاتدا کە بە پێپلیکانەکاندا دەهاتە خوار، لە ژێر لێوەوە پێ کەنی و بە ورتە ورت گوتی:

– هەی پیرەمێردەی هەرزە! خەریک بوو بە چاو دەیخواردم! ئەگەر باوکم نەبا ئەوا کارێکم دەکرد مارەم بکا... خۆ گەر نەیشیتوانیبا منداڵ دروست کا خۆ دنیا ژێرەو ژوور نەدەبوو، خەڵکانی تر ئەم کارەیان بۆ ڕادەپەڕاند. لەعنەتی خودا لە شەیتان کە هەموو شتێکی خەراپ کرد. بەڵام هەر جێگای سوپاسگوزارییە کە مانۆلیۆسیش کوڕێکی خەراپ نییە.

ڕێک لە هەمان لەحزەدا، نیکۆلیۆس لەبەر دەرگا گەورەکەی حەوشە وەدیارکەوت. جەستەی لە تاو گەرما بۆدڕی سابرێنی لێ دەهات. سابرێنێکی سەرخۆش و مەست و لە هەمان کاتدا فریشتەئاسا! لێنێو بە بینینی وی ئیستێکی کرد و لەرز دایگرت: "ئەمە کێیە؟ ناشێ نیکۆلیۆس، شاگردی شوانە بێ! چ سەیر خەتی داوە! سمێڵیشی گووگرە بووە!" بانگی کرد:

– نیکۆلیۆس ئەوە تۆیت؟ چیت دەوێ؟

شوانەی گەنج بە دەنگە زیقن و کەڵەشێر ئاساکەی وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ، خۆمم، نیکۆلیۆس.

– گوێی شەیتان کەڕ بێ، بۆ خۆت بوویتەتە پیاو! باشە بڵێ بزانم چیت دەوێ؟

– مانۆلیۆس بەیانی زوو ناردمی تا دوو وشە قسەت لەگەڵ بکەم... بۆ ئەوە هاتووم بۆ ئێرە.

لە نێو بە دڵێکی وەخورپە کەوتوو نزیکی بووەوە:

– مانۆلیۆس تۆی ناردووە؟ باشە ئێستا بۆچی هاوار دەکەیت؟ خۆ ئێرە شاخ نییە. هێواش تر بدوێ! پەیامەکەی چییە؟

– سڵاوی هەیە و گوتی بچیت بۆ لای بۆ شاخ. ئیشی پێتە.

– هەر ئەوەندە؟ باشە بڵێ دێم... ئارام بگرە، ڕامەکە! ئەدی وەزعی چۆنە؟

نیکۆلیۆس لە کاتێکدا کە بە پەلە دووردەکەوتەوە و ڕایدەکرد، هاواری کرد:

– باشە، باشە!

ڕای کرد و بۆنە توندەکەی لە دوای خۆیەوە جێ‌هێڵا. دەتگوت سابرێنێک لەوێوە تێپەڕیوە.

میکیلیس بەجلکی ڕۆژی یەکشەممە، ڕیش تەراشکراو، قژی شانەکراوەوە لە

حەوشە ڕاوەستاو لەوەدابوو تا بۆ گوێڕادێران لە ئینجیل بۆ کڵێسا بڕوات و لەوێوە سەرێکیش لە ماریۆری دەسگیرانی بدات. لێنێو بۆ ساتێک بۆ تەماشاکردنی ڕاوەستا و لە دڵی خۆیدا گوتی: "بێ گومان باوکم لە گەنجیدا لەم چووە. وەک بڵێی خودی قەدیس ژۆرژ بێت!" میکیلیس لە هەمان کاتدا کە شەپقەکەی دەنایە سەر، گوتی:

– سڵاو لێنێو! دەچم بۆ کڵێسا.

لە نێو تانەئامێز وەڵامی دایەوە:

– خودان خودا پشتوپەنات بێت! بەڵام بیرت بێ یەکڕاست بۆ کڵێسا بچیت. ئاگادار بە ڕێگەکەت ون نەکەیت!

میکیلیس کە شاهیدی هاتنی تەتەر بوو، گوتی:

– من دڵنیام کە تۆ ڕێی خۆت ون ناکەیت و یەک ڕاست بەرەو لای مانۆلیۆس دەچیت... کەواتە ئەدی ئەم کڕوزانەوەیت لە چییە؟

لێنێو بە نەوایەکی ڕەق وەڵامی دایەوە:

– کوا کڕوزاومەتەوە؟ کێ دەڵێ کڕوزاومەتەوە؟ ڕاستە خودا پێی خۆش نییە ناشکوری بکەین، بەڵام خۆ ئێمەی کارەکەرانیش ئینسانین! دەزانیت خودان، ئەگەر مانۆلیۆسیش جلکی بە قەشەنگی جلکەکانی تۆ پۆشیبا ئەوا سەراپا دەبووە ئاغا.

میکیلیس لە کاتێکدا پێی لە دەرگای حەوشە دەنایە دەرەوە، وەڵامی دایەوە:

– تۆ ڕاست دەکەیت لێنێو، ڕاست دەکەیت! ئێمەی مرۆڤ تەنیا بە جلکەکانمان لەیەکتر جیادەکرێینەوە...

لەو کاتەدا ناقووسی کڵێسا کەوتە زرینگە.

–... لێنێو .. باشە من دەڕۆم! لە چیاوە بە هەواڵی خۆشەوە بگەڕێیتەوە!

کیژەکە کە نەیدەتوانی جڵەوی زمانی خۆی بگرێ، گوتی:

– تۆش لای کیژی قەشەوە، بە هەواڵی خۆشەوە وەرەوە!

بۆنی مەستەکی و بوخوور لەفەزای کڵێسادا پۆنگی خواردبووەوە. ئەیکۆنی قەدیسان لەسەر تابلۆ درێژەکان دەدرەوشانەوە. تەواوی دیوارەکان تا ژێر گومبەز، پۆشراو بوون بە وێنەی قەدیس و فریشتەگەلی باڵ ڕەنگین. ئینسان لە کاتی چوونە

ژوورەوەیدا بۆ ئەو کڵێسا بێزانسییە هەستی دەکرد چووەتە نێو بەهەشتێکی پڕ لە مەلی ڕەنگاوڕەنگ و گوڵی بە گەورەیی یەک ئینسانەوە. بەهەشتێکی پڕ لە فریشتەگەل کە وەک مێشهەنگی ورد لە گوڵێکەوە دەفڕینە سەر گوڵێکی تر. لە ژێر ساپیتەی گومبەزی کڵێساشدا وێنەی مەسیح هەبوو کە هەڕەشەئامێزانە دیقەتی مەردومی دەدا.

لەکڵێسادا ئیمانداران وەک مێشهەنگ بەنێویەکدا تێکچڕژا بوون. بەشێکیان لەبەر ئەیکۆنەکاندا چۆکیان داداوە و پاشان هەمدیس دەچوونەوە نێو حەشاماتەکە، بەشێکی تریش لە ڕیزی پیاوانە و ژنانە، بە وردی گوێیان لە نەغمە مەزەبییەکان ڕادێرابوو. ڕیش سپییانی ئاوایی لەسەر قەنەپەی پێشەوە، لە نێوان سینی و شەمەدانیگەلی زیویندا دانیشتبوون. ئەو ڕۆژە کەس نەیدەزانی ئاخۆ پارتریاکاسی پیر دێت یان نا؟ بەڵام هەمووان دەیانزانی کە ناخودا تۆفان لە جێگەدا کەوتووە و ئازار جەڕاندوویەتی. ئەو کەسانەی لەسەر قەنەپەکانی پێشەوە دانیشتبوون، یەکێکیان مامۆستایەکی چاویلکە لەچاوی یەخە سپی بوو، یەکێکی تریان لاداسی پیر کە هەروەک هەمیشە لە گۆشەی قەنەپەیەکدا کروشکەی کردبوو، لە ژێر لێوەوە ناشکوری دەکرد و لەدەست زەمانە بۆڵەبۆڵی پێ کەوتبوو. ئاخر دوێنێ شەو، یاناکۆس دوای گەڕانەوەی لە دێوەرەیی چووبووە لای و هەواڵی ناخۆشی بۆ بردبوو. پێی گوتبوو شرپۆشان لە هەمان ئەو سێ مانگەی کە ئاوارەی چیا و بیابان بوون، تەواوی ئەنگوستیلە و خشڵەکانی خۆیان فرۆشتووە و جگە لە پەنجەی خۆیان چ شتێکی تریان بۆ نەماوەتەوە. ئیدی ئەویش چ ئیشی بە قامکی بێ ئەنگوستیلە و گوێی بێ گوارە هەبوو؟ هەر بۆیە بۆ چارەنووسی خۆی دەینالاند و لەگەڵ خۆیدا کەوتبووە ورتە ورت: "من مرۆڤێکی بێ بەختم. ئەگەر ئەو گوندە وێران بووە نزیکی لیکوڤریسی با، ئەوا لە کاتی خۆیدا بە هەموو شتێک ڕادەگەیشتم. بەڵام ئیدی بۆ من چ فەرق دەکات کە ئاواییەکەیان وێران بووبێ یان نا؟ تف لەم بەختە ڕەشە! گوو بەگۆڕی باوکی هەموویان!"

ئیمانداران خۆیان بە کڵێسادا دەکرد، چەند دراوێکیان لەسەر سینییەک دادەنا، مۆمێکیان دادەگیرساند، خاچیان دەکێشا و بەرەو لای ئەیکۆنەکان دەچوون. بەڵام

خایلەی لاداسی پیر لە جێگایەکی تر و هەروا لە فیکرەوە دەچوو:"... هەمدیس مایەی سوپاسگوزارییە کە یاناکۆسە گێل وەسڵی سێ لیرەکەی ئیمزا کرد!... ئەگەر من لەجێی ئەو بام..." بەڵام ڕستی بیرکردنەوەی پچڕا. ئاخر، هاوکات شتێکی قورس لە لایەوە لەسەر قەنەپەکە کەوت و تەپەی هات. لاداسی پیر بە بێزارییەوە لای کردەوە و پاتریارکاسی پیری بینی کە بە ڕەنگ و ڕوخسارێکی پەڕیو، گۆنای داکەوتوو، چاوانی تاریک و لێوی وشک و زەردەوە لە پاڵیدا دانیشتووە. سڵاوی لێ کرد و لە فیکرەوە چوو: "نازانم چۆن ئەم بەرازە ناتەقێ!" ئەوجا بەدەنگێکی بەرز گوتی:

– ئومێدەوارم هەرچی زووتر تەندروستیتان باش بێ!

وایگوت و ئینجا هەمدیس کەوتەوە نێو خایلەی بەدبەختییەکانی خۆی.

میکیلیسیش هاتە کڵێسا. ئەو بەر لەوە چووبووە لای ماریۆری کە جوابی بۆ ناردبوو تەنیایە و جگە لە دایەی پیر کەسی تر لەماڵەوە نییە، هەر بۆیە دواکەوتبوو. ماریۆری کە لەودیو دەرگای حەوشەوە چاوەڕوانی بووبوو، بە بینینی گوتبووی:

– میکیلیس درەنگ کەوتیت!

کیژەکە خۆی ڕازاندبووەوە و جوانترین جلکی پۆشیبوو. ملوانکەی ئاڵتوونی دروستکراو لە دراوگەلی ڕۆمی کە یادگاری دایکی بوو، کردبووە مل و کەمێک سووراو کە شەوی پێشوو یاناکۆس بە نهێنی بۆی هێنابوو، لە ڕوخساری دابوو. بەڵام چاوە شەکەت بە گریانەکەی گچکە بووبوونەوە و بازنەیەکی شین دەوراندورەکەی پۆشیبوو. دەستەسرێکی گچکەشی بەدەستەوە بوو کە جارناجار دەمی پێ دەسڕی.

میکیلیس بە نیگەرانی لە دەسگیرانەکەی پرسیبوو:

– ماریۆری گیان، بۆچی ناردت بەدوامدا؟ بۆچ خەمینیت؟

ماریۆری چاو لەسەر زەوی، وەڵامی دابووەوە:

– بابم پەلەیەتی و سوورە لەسەر ئەوەی زووتر زەماوەند بکەین.

– ئەدی مەگەر بڕیار نەبوو جێژنی نۆێل زەماوەند بکەین! ئاخر هێشتا ساڵێک نییە دایکم مردووە و ناتوانین زەماوەند بکەین...

کیژەی جاحێڵ بە دەنگێکی تاساو دووبارەی کردبووەوە:

– بەڵام باوکم پەلەیەتی و هەموو ڕۆژێک دەکەوێتە بۆڵەبۆڵ. شەوانەش لە جێگەکەی هەڵدەسێ و حەجمینی نییە. خەو بێت، نەیماوە.

– بەڵام ئاخر بۆچی؟ مەبەستی چییە؟ بۆچ پەلەیەتی؟

ماریۆری بە نەوایەکی لەرزان وەڵامی دابووەوە:

– نازانم میکیلیس... نازانم ..

هەڵبەتە باش دەیزانی بۆچی باوکی پەلەیەتی تا هەرچی زووترە ئەو دووانە پێکەوە زەماوەند بکەن، بەڵام نەیدەتوانی ئەوە بە میکیلیس بێژێ. ئەویش لە قووڵاییی بوونیدا هەستی دەکرد کە باوکە پیرەکەی ڕاست دەکا و دەبێ پەلە بکەن.

میکیلیس گوتبووی:

– باوکم دایکمی خۆش نەدەویست، چونکە دایکم لەو بەتەمەنتر بوو. دایکم پیر و بە بڕوبیانوو بووبوو، باوکم بەدەستییەوە زەلالەتی بوو. هەر بۆیە کاتێ دایکم مرد باوکم هیچ نارەحەت نەبوو. بەڵام باوکم حەز ناکات دابونەریت ژێرپێ نرێ و زەماوەند بکرێ، چونکە هێشتا ساڵێک نییە دایکم مردووە. ئاخر باوکم خودانی ئاواییییە، دەیەوێ لە مەسەلەی ڕێزگرتنی نەریتی دێرین سەرمەشقی خەڵکانی تر بێت. تێ دەگەیت ماریۆری گیان؟

– بەڵێ تێ دەگەم... تێ دەگەم .. هەمدیس دەڵێم باوکم پەلەیەتی و بەردەوام تانە دەدا... من ئیدی لە وزەمدا نەماوە!

ویستبووی بکۆکێ، بەڵام دەسەسڕەکەی بە دەمیەوە گوشی و بەری بە کۆکینەکەی گرتبوو. دەستە ناسکەکەی لە نێو دەستی میکیلیسدا لەرزیبوو. شەلاڵی ئارەقە بووبوو. میکیلیس لە ڕوخساری لاوازی ڕوانی و ترس دایگرتبوو. هەر بەڕاستی ماریۆری خەریک بوو دەتوایەوە و دەبووە ئاو. ئێسکەکانی لە ژێر پێستە ناسکەکەیدا دەرپەڕیبوون و گۆشت بە جەستەیەوە نەمابوو. ئەوسا دەستی کیژەکەی بە سینگی خۆیەوە گوشی و چپەدۆ گوتبووی:

– ماریۆری نازدار!... ئازیزی من!

لە کاتی لێک جوێبوونەوەدا بەشێوەیەکی ئاگادارانە دەستی گرتبوو وەک ئەوەی چنگێک لمی لەدەستدا بێ و کیژەکەش وەک بڵێی بۆ هەمیشە ماڵئاوایی لێ بکات،

هەوڵیدابوو بەر بە فرمێسکەکانی بگرێت:

– میکیلیس گیان بڕۆ، بڕۆ بۆ کڵێسا! منیش هەر ئێستا دێم. خەریکە درەنگ دەبێ. خودا خۆی ئاگای لێمان بێ!

ئەوسا سەری وی بۆ ماوەیەک لەسەر سینگی خۆی گوشی و لە کاتێکدا کە تەواوی جەستەی لەرزیبوو، لە ژێر لێوەوە گوتبووی:

– خودا خۆی ئاگادارمان بێ!

ئیدی زوو بەزوو ڕایکردبووە ژوورەوە تا نیوە بێهۆش پەنا بۆ ئامێزی دایەنە پیرەکەی بەرێت. میکیلیسیش ئارام لە دەرگای دەرەوە چووبووە دەرێ و بە پەلە و خەمین ڕێی کڵێسای گرتبووە بەر.

بە هاتنی وی فەزای کڵێسا ڕووناک بووەوە. چووە لای باوکی و لە لایەوە ڕاوەستا. پیرەمێرد لەخۆباییانە لە کوڕەکەی نۆڕی و لە دڵی خۆیدا گوتی: "منیش زەمانێک وەک ئەو بووم... چ ڕۆژانێک بوو... ئەمان! ئەمان لەم ژیانە سەگە کە وەک خەو و خەیاڵ تێ دەپەڕێ!"

لە هەمان کاتدا لێنێو پرچی شانە دەکرد، کەمێک گوڵاوی بە قژ و گەردنیدا پژاند، سەرپۆشێکی زەردی مەنگۆڵە سووری بەسەریدا دا کە وەک دیاری جێژنی ڕابوونەوە لە خودانی وەرگرتبوو، ئەوسا بە کۆڵانە باریکەکانی ئاواییدا تێ پەڕی و بەرەو کێوی پاقیژە بەڕێکەوت.

ڕێوڕەسمی مەزەبی گەییبووە کۆتایی. گوندنشینان بە جلک و ڕۆحی ڕۆژانی یەکشەممەوە لە گۆڕەپانی گونددا دەهاتن و دەچوون و وتووێژیان دەکرد. بەشێکیشیان لە قاوەخانەکەی کۆستانتیس کۆبووبوونەوە تا قاوەیەک بخۆنەوە و قسان بکەن و پێ بکەنن.

ئاغا وەک هەمیشە لەسەر بانیژەکە دانیشتووە و سەبیل دەکێشێت. لە لای ڕاستیەوە میراخوڕ شەیپوور بەدەست ڕاوەستاوە و لە لای چەپ یوسفۆک بنێشت دەجوێ و ئارەقی بۆ تێ دەکات. ئاغای پیر، بەچاوانێکی نیوەکراوە و ڕیپۆقاوییەوە، لە گوندنشینان دەنۆڕێ کە لە گۆڕەپانەکە پیاسە دەکەن، وی لە شوانێک دەچێ کە بەسەر گاشەبەردێکەوە، نیگەران و دڵسۆزانە چاودێری گەلەکەی بکات. ئەو لەو

باوەڕەدا بوو کە خۆی ئینسانە و ئەوانی تریش مەڕن. خۆی گۆشتخۆرە و ئەوانی تریش ئاڵفخۆر. بۆیە دەبێ بلەوەڕێن تا خوری و گۆشتی بۆ بەرهەم بێنن.

لێنیو ڕێگە سەرەوژوورکەکەی چیای دەبڕی و دڵی وەتەپە کەوتبوو. پێشبینی دەکرد مانۆلیۆس پێشنیار بکات کە هەفتەی داهاتوو زەماوەند بکەن، تافی نیگەرانی و پشێوییان کۆتایی بێ و ژیانی ڕاستەقینە و نوێیان دەست پێ بکات. ڕۆژانە ماڵداری بکا و چێشت لێ نێ و شەوانەش بەهاوئامێزی بگوزەرێنن. پاش نۆ مانگیش، ئیدی نۆرەی ڕاژەنینی لانکی ساواکەیان بێت!... بەمجۆرە دەبووە کەیبانووی ماڵ و دایک و ئیدی کارەکەری کەس نەدەبوو.

ئەو مانۆلیۆسی خۆش دەویست. ئاخر وی گەنجێکی لەبەردڵان، زەحمەتکێش و بۆشناخ بوو، بەڕیشی خورمایی، بەچاوانی شین و ڕوخساری میهرەبانییەوە ڕێک لە مەسیح دەچوو. دڵی هەڵدەفڕی و بەر لە خۆی ڕێگە سەرەوژوورکەکەی دەبڕی و دوای گەیشتن بە جێمەقسەد، بە دەوراندەوری پشتیری مەڕەکانا دەهات و وەکی کەوێکی ماڵی و پەڕوباڵ ڕەنگین، بە پێوپلی سوورەوە لەسەر شانی مانۆلیۆس دادەنیشت و عاشقانە دەنووکی لەسەر و ملی دەدا... کیژەکە هەروا کە دەچووە پێشێ، بەخۆی دەگوت: "ئەلعان لەسەر گاشەبەردی ئەوسەری ڕێگەکە لە چاوەڕوانیمدا دانیشتووە و دڵی ئەویش دەبێ ڕێک وەک دڵی من وەتەپە کەوتبێت!"

لە ڕاستیدا مانۆلیۆس لەسەر گاشەبەردی ئەوسەری ڕێگەکە دانیشتبوو، بەڵام لێکدا لێکدا بە دەسەسرێ، ڕوخساری ئاوساو و قڵیش بردوو و کێماوییەکەی دەسڕی و لە دڵی خۆیدا دەیگوت: "لێنێوی بەسەزمان، بەزەییم پێیدا دێتەوە! بەڵام چارە چییە؟... من دەبێ لە شەڕی وەسوەسەکانی ئیبلیس قووتارم بێ، ڕۆح و جەستەم پاقژ بکەمەوە تا بتوانم ببمە کەسێکی شایستە.." پاشان گوێی ڕادێرا و دەنگی هەنگاوی خێرا و نەرمی لێنێوی ژنەفت و بۆنی گوڵاوەکەی گەیشتێ و پەڕەکانی کەپووی کەوتنە لەرە. وی بۆنی گوڵاوی کیژەکەی بە باشی دەناسییەوە: "وا هات! هات! گەیشت!"

کیژەی سەرپۆشی زەرد بەسەر وەدیارکەوت، لێنێو بۆ ساتێک ئیستێکی کرد، دەستی لەسەر نێوچەوانی کردە چەتر و لە دەسگیرانە سەربەژێر و چاوەڕوانەکەی

نۆڕی و بە هەنگاوی هێور لێی نزیک بووەوە.

مانۆلیۆس سەری هەڵبڕی، لە جێگەکەی هەستا و جووڵەی لە خۆی بڕی.

لێنیۆ دانەویەوە و واینواند ئەوی نەبینیوە تا ناچاری بکات وەکی هەمیشە بۆ پێشوازی بکەوێتە خۆ و بە ڕووالەت بۆ سەرکەوتن بە سەرەوژوورەکەکەدا دەست بنێتە نێوقەدی... بەڵام مانۆلیۆس لە جێگەکەی نەجوڵێ. لێنیۆ بڕستی لێ بڕا و بانگی کرد:

– مانۆلیۆس!

بەڵام مانۆلیۆس وەڵامی نەدایەوە و هەروا بێ دەنگ و بێ جووڵە لەسەر گاشەبەردەکە ڕاوەستابوو. لێنیۆ بە ئەودوای ڕێگەکەدا ڕایکرد و کە نزیکی گاشەبەردەکە بووەوە، سەری هەڵبڕی و هەناسەیەکی هەڵکێشا:

– ئەی مەریەمی پاقیژە!

وایگوت و تەختی ئەرزەکە بوو. مانۆلیۆس لەسەر بەردەکە هاتەخوارەوە تا هەڵیسێنێتەوە. بەڵام لێنیۆ لە کاتێکدا کە بەدەستێک ڕوخساری خۆی پۆشیبوو، بە دەستەکەی تری پاڵی بە مانۆلیۆسەوە نا و بەدەنگێکی بەسۆ هاواری کرد:

– بڕۆ! بڕۆ! بڕۆ!

مانۆلیۆس بە نەوایەکی نیگەران گوتی:

– لێنیۆ جارێکی تریش تەماشام بکە. بمبینە تا ڕقت لێم بێتەوە و لە دەستم قوتارت بێت!

– نا، نا! بڕۆ!

مانۆلیۆس بۆ سەر گاشەبەردەکە گەڕایەوە و هەر لەوێدا دانیشت. هەردووکیان بۆ ماوەیەکی درێژ بێ دەنگ بوون تا ئیدی لێنیۆ هاواری کرد:

– چ بووە؟ توخودا بڵێ چ بەڵایەکت بەسەر هاتووە؟

مانۆلیۆس بە ئارامی وەڵامی دایەوە:

– گەڕیم گرتووە...

لێنیۆ لەرز دایگرت و لە کاتێکدا کە ڕووی بەرەو گوند وەرگێڕا، گوتی:

– من دەگەڕێمەوە... کەواتە بۆ ئەمە گوتت وەرە بۆ ئێرە؟

– بەڵێ، بۆ ئەمە. ئاخۆ ئامادەیت شووم پێ بکەیت؟ دەزانم ئامادەنیت. ئایا ئامادەیت منالی گەڕت ببێت؟ هەڵبەت نا، کەواتە بڕۆ!

جارێکی تر بێ دەنگی باڵی بەسەریاندا کێشا و جگە لە لالانەوەی نائومێدانەی لێنیۆ چ دەنگێکی تر نەدەبیسترا. دواجار مانۆلیۆس گوتی:

– لێنیۆ خوداحافیز!

وایگوت و بەرەو پشتیرەکە گەڕایەوە. لێنیۆ بێ ئەوەی چ وەڵامێک بداتەوە بە چمکی سەرپۆشە زەردەکەی چاوانی سڕی و تەماشایەکی دەوروبەری خۆی کرد. نەیدەزانی چی بەسەر دێ و ڕێگەی لێ بزر بووبوو. مانۆلیۆس لەبەر چاوانیدا نەماو ئیدی دنیای وەک بیابانێکی چۆڵ دەبینی.

خۆر گەیبووە ناوەڕاستی ئاسمان. جگە لە دەنگی زەنگۆڵەی مەڕەکان کە لە ژێر سێبەری داربەڕووە گەورەکەدا ڕاکشابوون چ دەنگێکی تر نەدەبیسترا. بۆ ساتێکی کورت نەوای خەمینی شمشاڵێک بێ دەنگی کوێستانی شکاند. لێنیۆ کە زەندەقچوو هەڵدەلەرزی، گوتی:

– گەڕی... گەڕی...

بەڵێ، لەگەڵ ئەوەدا کە لەو نیوەڕۆیەدا گەرمایەک بوو مرۆڤی دەسووتاند، کەچی ئەو وەک شەقشەقە دەلەرزی...

کاتێ کە هاتەوە سەرخۆی، نەیدەزانی چەندێکە بێ هۆش لەسەر بەردەکان کەوتووە و وا دەهاتە پێش چاو سەدەگەلێک تێ پەڕیبێ... بەڵام لە ڕاستیدا لە چەند دەقیقەیەک زیاتر تێ نەپەڕیبوو، چونکە کاتێ لە جێگەکەی هەستا هێشتا خۆر بێ جووڵە لە نێوەڕاستی ئاسماندا بوو.

جارێکی تر نەوای هەم خۆش و هەم خەمینی شمشاڵەکە گەیشتە گوێی. دەنگەکە لە بانگی ئینسانێک دەچوو کە لە بیاباندا جێهێڵرا بێ و توانای لەدەست دابێت. بێ ئیرادە و بێ ئەوەی خۆی بیەوێت بەرەو سەرچاوەی نەوای شمشاڵەکە چوو. پێی وابوو گوێی لەناوی خۆیەتی و کەسێک بانگی دەکات. ئیدی بە هەناسەبڕکێوە بەرەو پیری چوو. ئەویش لە بیابان و لە نێوان گاشەبەردەکانا تەنیا ماو ئیدی حەوسەڵەی لەبەر بڕابوو .. بێ ئیرادە و گەمارۆدراو دەچووە پێشێ و نەغمەی شمشاڵەکەیش

هەموو جارێک بەرزتر و بەشکۆتر دەبوو.

کوتوپڕ بەبەرزایی گاشەبەردێکەوە، لە دامێنی دۆڵەکەدا، چاوی بە داربەڕوویەکی سەوزی پیر کەوت کە لە ژێر سێبەرەکەیدا مەڕی ڕاکشاو لە خاکدا خۆیان فێنک دەکردەوە. تەنیا دوو مەڕی ڕاوەستاو سەریان بەیەکدییەوە نا و لەگەڵ یەکدیدا دەجەنگین. شوانێکی جحێڵ و نیوەڕووتیش لە لایانەوە گوژمی دەخواردەوە و وەکی ئەوان هەڵدەبەزییەوە، هاوکات گا شمشاڵی دەژەند و گا بە هاواری وەحشییانەی دەستی بەیەکدا دەدا و وەک مەڕەکان دەیباعاند و هەمدیس شمشاڵەکەی دەنایەوە سەر لێو و ئاوازێکی خۆشتری لێ هەڵدەگۆزا.

لێنێو هێور و ئەفسوون دەچووە پێشێ. شوانەکەی پشتی لێی و نزیکبوونەوەی ئەوی نەدەبینی. لێنێو کە زۆر نزیک بووبووەوە، هەموو شتێکی بە ڕۆشنیی دەبینی. بەرانی تووکن بە قۆچە پێچاوپێچەکەیەوە، سەری کردبووە سەر پەزێکی سپی و لێکدا لێکدا خۆی هەڵدەدایە سەر پشتی، بەڵام پەزەکە هەر جارێک و لە دەستی دەیقوچاند و ئیدی هەمدیس بەران هەوڵەکەی دەست پێ دەکردەوە و تووڕە دوو پەلی ناقۆڵای خۆی بۆ پێشەوە دەهاویشت و هەمدیس پەزەکەی دەگرت و بە نەڕەیەکی کپ و لە هەمان کاتدا تکاکارانە خۆی هەڵدەدایە سەری .. شوانەش بە سەماکردن و هەڵبەز و دابەز لەگەڵ بەرانەکەدا دەپاڕایەوە و بە هاوارە توندەکانی، بەرانەکەی هان دەدا:

– کوڵکن زووکە! نەفرەتی زووکە! زووکە بپەڕە سەری!

وایدەگوت و هەمدیس دەستوبرد دەکەوتەوە ژەنینی شمشاڵەکەی.

لێنێو کە ئیدی گەیشتبووە سەر کوڕە شوان، لە شەکەتیدا کەوتبووە هەناسەبڕکێ و مەمکی ئازاری دەدا.

دواجار پەزەکە لەحەژمەت شەکەتی توانای بەرگەگرتنی لەدەستدا و ئیدی بەرانی کەتە و بەخۆ پەڕییە سەر پشتی و تەواوی بوونی وی خستە ژێر خۆیەوە. بەران پشتە ملی پەزی دەلێسایەوە و گازی لێ دەگرت. کوڵکەکانی شەلاڵ بوون لە ئارەقە و بۆنی نێرینەیی لەهەوادا پۆنگی خواردبووەوە. نیکۆلیۆس شمشاڵەکەی لەسەر ئەرزەکە دانا، ئەودوای جلکەکانی لەبەر داکەند و ڕووت و ئارەقەکردوو کەوتە سەما و لاسایی

کردنەوەی جووڵەی بەرانەکە.

دەمارەکانی ملی لێنێو هەڵاوسان و چاوانی تاریک داهاتن. نیکۆلیۆس لەمیانەی سەمادا لەناکاوێکڕا لێنێوی بینی. زوو بە زوو قەڵەمبازێکی بۆدا و لە پاڵ بەران و پەزەکەدا پاڵی خست. لێنێو خۆی بەدەستەوەدا و گچکەترین بەرگری نەنواند.

٦

– ئاغا دەزانیت حاڵی ناخودا تۆفان زۆر خەراپە؟ لەگەڵ ئەوەشدا کە هەرچیمان پێکرا کردمان و بەتەواوی برینەکەیمان تیمار کرد، بەڵام ئێسکەکانی کەللەسەری یەک ناگرنەوە. باوە گریگۆریس چووەتە لای و دوعای بەتاڵکردنەوەی سیحر و جادووی بەسەردا خوێندووە. ژنە قەرەجێک فاڵی بۆ گرتووەتەوە. تەنانەت لای قەدیس پانتلەییمونی شەفابەخش مۆمیان بۆ داگیرساندووە، گۆشتی پشیلە کە دەڵێن حەوت ڕۆحی هەیە، دەرخواردیانداوە و بە کورتی هەرکارێک کە بەبیرتا بێت بۆیان کردووە، بەڵام هەمووی بێ هوودە بووە! وەک بڵێی نە خودا و نە شەیتان، هیچکامیان نەیانەوێ ئەم ناخودا دەعەجانە چاک بێتەوە.

مادلینای پیر دوای گێڕانەوەی هەموو ئەوە، گازی لە زمانە هەڵەوەڕەکەی گرت و تێ هەڵچووەوە:

– گوێی شەیتان کەڕ. ئەمڕۆ میکیلیسی کوڕی خودان پاتریارکاس ویستی بچێت بۆ لای و وەسێتنامەکەی بۆ بنووسێت. منیش دەچم بۆ لای باوە گریگۆریس تا بڕوات دوعای بەر لە مەرگی بەسەردا بخوێنێت. ناخوداکەمان وا خەریکە لەنگەر بەرز دەکاتەوە و خۆی بۆ سەفەر ئامادە دەکات. هەمان چەند دەقیقە لەمەوبەر کە ویستم لە لای بێمەوە، بانگی کردم و گوتی: "پوورە مادلینا، لوتف بکە، بڕۆ لای ئاغا و بڵێ ناخودا تۆفان سڵاوی هەیە و دەڵێ بە زوویی چارۆکە بەرزدەکاتەوە و دەڕوات و ئیدی بە خودات دەسپێرێت." من پوورە مادلینام و بۆ ئەمە هاتووم بۆ لات ئاغا!

ئاغا لە بانیژەکە دانیشتبوو، بە چاوانی ئاوساو، گۆنای داکەوتوو، پێوپلی ڕووتەوە

وەنەوزی دەدا و بێ ئەوەی قژی داهێنابێ، یان دەست و دەموچاوی شتبێ، قاوەی دەخواردەوە تا خەو بەری بدا. وەک بڵێی گوێ بۆ دەنگی باران ڕادێرێ، قسەکانی مادلینای پیری دەژنەفت. دواجار کاتێ پیرێژن لە قسەکردن وەستا، ئاغا بە باوێشکدان و بێ حەوسەڵە پرسی:

– مێشکی ئیش دەکات؟

– ڕێک وەک کاتژمێر ئیش دەکات ئاغا!

ئاغا دوای بێ دەنگییەکی کورت، باوێشکێکی تری دا و پرسی:

– ترساوە؟

– نا ئاغا، مەگەر ئەو نەفرەتییە دەزانێت ترس چییە! لە بارەی خوداوە بۆی بدوێی پێ دەکەنێ، لە بارەی شەیتانەوە بۆی بدوێیت هەمدیس پێ دەکەنێ. ئاغا... کاپتن تۆفان تەواو ئەقڵی لەدەست داوە.

– ئارەق دەخواتەوە؟

– بەڵێ، بەڵام زۆر نا...

– زۆر باشە! پێی بڵێ کاتێ خەو بەریدام، دێم تا خوداحافیزی لێ بکەم. پێی بڵێ میراخوڕەکەشم لەگەڵ خۆم دێنم تا شەیپووری بۆ بژەنێت. یوسفۆکەکەشم لەگەڵ خۆم دەبەم تا گۆرانی ئامان ئامانی بۆ بێژێت کە ئەو لە هەر گۆرانییەکی تر زیاتر حەزی لێ دەکات. خۆی دەزانێت کام گۆرانی دەڵێم. بڕۆ هەرچییەکم پێ گوتیت پێی بڵێ! من ئێستا قاوە دەخۆمەوە. پاشان دەبێ سەبیل بکێشم و چۆڕێک عارەق بخۆمەوە. پاش ئەوە دەبێ یوسفۆکەکەم پێوپلم بشێلێت تا لە خەو بێدار ببمەوە. ئەوکات بۆ سەردانی دێم... باش گوێ بگرە بزانە چ دەڵێم! پێی بڵێ دەستم نەبڕێ و بەر لەوەی بگەمە لای نەمرێت! پێی بڵێ چاوەڕێم بێت! دەی بڕۆ!

ڕەنگی ڕوخساری کاپتن وەک لیمۆ زەرد هەڵگەڕابوو. جگە لە پێست و ئێسک شتێکی تری پێوە نەمابوو. شاڵێکی پانی جەڕاعەتاوی و سوور بە خوێنی وشکەوەبوو، لەسەریەوە پێچرابوو. لەگەڵ ئەوەشدا ئارام و بێ ترس پاڵی بەدیوارەکەوە دابووەوە و چاوانی وردی لە چاوانی مەیموونێک دەچوون کە ڕۆژێک لەڕۆژان لە (ئۆدیسا) بینیبووی، بەردەوام دادەخران و دەکرانەوە و تەژی لە پەرۆشی

ژیان، دەدرەوشانەوە. لە لایەوە، لەسەر مێزێکی گچکە بوتڵێک عارەق، سەبیل و پەیکەرێکی گچکەی شاژنە ڤیکتۆریا دانرابوو. ڕۆژێکیان کە لە بەندەرێک ئەو پەیکەرەی بینیبوو، لە دڵی خۆیدا گوتبووی: "عەجەب بەشکۆ و ناوازەیە! بنۆڕە چ قەڵافەت و سینگێکی بەرجەستەی هەیە! بەدڵمدا چووە." لەوە بەدوا ئەو پەیکەرەی لە خۆی جوێ نەدەکردەوە و هەمیشە بە پێکەنینەوە دەیگوت: "ئەمە ژنمە و چش ئەگەر سمێڵی لە سمێڵی من ئەستوورتر بێت!" بە نیگا، بە کون و قوژبنی ماڵەکەدا دەگەڕا. لە دیوارە چڵکنەکانی دەنۆڕی، لە دارەڕای پۆشراو بە داوی جاڵجاڵۆکە، لە ڕەفەی بەتاڵ، لە سنووقە گەورەکە کە پڕ بوو لە خرتکەوپرتکە و کەوش و پارچە ئاسن، لە گۆزە ئاوێک کە لە قەڵەشی دیوارەکەدا دانراو و لە قەڕابە عارەقەکەی قوژبنی ژوورەکەی دەنۆڕی و لەسەر هەر کامیان، بۆ خوداحافیزی وچانێکی دەدا. قەیرێک لە وێنەیەکی کۆن و زەرد هەڵگەڕاوی هەڵواسراو بە دیوارەکەی بەرامبەر تەختەنوێنەکەیەوە وردبووەوە. وێنەکە وێنەی کەشتییە ئازیزە غەرقبووەکەی بوو. تەواوی چارۆکەکانی هەڵدرابوون. ئاڵای گرێکلاند بە ژوور بەشی دواوەی کەشتییەکەوە دەشەکایەوە و پەرییەکی زەریایی بە سینگومەمکی ڕووتەوە لە بەشی پێشەوەیدا دەبینرا. ئەم خۆیشی لەسەر قەڵەمڕۆی کەشتییەکە ڕاوەستابوو. ئەو کات تەمەنی سی ساڵان بوو... لەگەڵ خەیاڵدا چووە نێو کەشتییەکە. کەشتی لەنگەری بەرزکردەوە، لە قاڵبە چڵکنەکەی هاتە دەرێ و بەرەو زەریا ڕۆیشت. تەم زەریای پۆشی و ناخودا تۆفان لەودیویەوە بەزەحمەت دورگەکان، تورکانی تەربوش سوور و ژنانی پەری ئاسا و دوکانۆچکەی مەی فرۆشی گوێ بەندەرەکەی کە بە دووکەڵی جگەرە و سەبیل و کەبابی بەرخ و ماسی ڕەش هەڵگەڕا بوون، بۆ جیادەکرایەوە. زەینی شپرزە بوو. یادەوەریگەلی خۆش و ناخۆش ئاوێتەی یەکدی بووبوون. ئیدی بریندار بوونی خۆی وەیاد نەدەهێنایەوە کە کاتێک خۆبەخشانە لە شەڕی ساڵی ١٨٩٧دا بەشدار بووبوو تا ئازووخە و چەک بۆ گرێکلاند بار بکات. سەردەمانێک عاشقی ژنە تورکێک بووبوو، بەڵام یادی نەبوو لە کوێ و ئەو ژنە تورکە کێ بوو... لە کوستەنتینییە بوو یاخۆ ئەزمیر، لە ئاوالی بوو یاخۆ ئەسکەندەرییە؟ ناوی کەلسوم بوو یاخۆ مەرزییە؟ هەموو شتێک لە یادەوەریدا سڕدرابووەوە. تەمێکی چڕ دنیای

پۆشی و هەموو شتێکی کردبووە دووکەڵ. تەنیا یەک ڕووداو ڕۆشن و پرشنگدار لە نێو ئەم تەم و دووکەڵەوە سەری هێنابووە دەرێ و ئەویش ڕووداوی جێژنی قەدیس ژۆرژ لە مانگی نیسان و لە شاری باتوم بوو. لەو ڕۆژەدا وی لەگەڵ سێ هاوڕێیدا، بۆ باخێکی پڕ لە گوڵی سووری درشت چووبوون و لە کاتێکدا کە دەسەسڕی سپییان بە سەریانەوە پێچابوو، دەیانخوارد و دەیانخواردەوە و گۆرانییان دەگوت. دنیا هەتاو و بۆنی خۆشی زەریا دەگەییە کەپوو. هیچ ژنێکیان لە نێواندا نەبوو. هەموویان بۆشناخ بوون و لەگەڵ یەکدیدا هاوڕێ. قژی یەکێکیان زەرد و قژی سیانەکەی تر ڕەش. ئەو ڕۆژە ڕۆژی لەدایکبوونی یەکێکیان بوو بەناوی ژۆرژ. لەمیانەی خواردن و خواردنەوە و گۆرانی گوتنیان، بارانێکی ورد و هێور دایکرد. گەڵای ئەستووری درەختەکان لە ژێر بارینی باراندا خشەیان دەهات و خڕکە بەردەکان دەشۆرانەوە. لە ئەرزیشەوە وەکی زەریا بۆنێکی خۆش پەخش دەبوو. سێ ئەرمەنی بە ماندۆلین و تەپڵەوە هاتن، لە ژێر تەلانی گوڵی سووردا دانیشتن و کەوتنە چڕینی گۆرانی ئامان ئامان. چ پەرۆشییەک! چ تەڕوتازەییەک! دڵی ژیانیش وەک دڵی مەلێکی عاشق وەتەپە کەوتبوو... ناخودا تۆفان زەینی خۆی گوشی، بەڵام چ یادەوەرییەکی ڕۆشنی تری نەکەوتەوە بیر. تەواوی تەمەنی وەک دووکەڵ لەبەریەک هەڵوەشابوو. تەنیا هەمان ئەو ئاهەنگە گچکەیەی شاری باتووم و ئەو بارانە وردەی وەیاد دەهاتەوە. هەر بۆیە بەخۆی گوت: "یانی چی؟ ئاخۆ تەواوی ژیانی من تەنیا ئەمە بوو؟ بارینی باران، سێ هاوڕێ و چەند گوڵێکی سوور؟ مەگەر دەشێ چ چتێکی تر لە ژیانی مندا نەبێت؟ خۆ من پێم وابوو دنیام بە ساخیی قووت داوە!" دەستی بەرەو لای مێزە گچکەکە ڕایەڵ کرد تا پەرداخە عارەقەکە هەڵگرێ، لەوکاتەدا دەرگا کرایەوە و ئاغا هاتە ژوورێ. ئاغا جلکی ڕەسمی لەبەردا، پانتۆڵەکەی لە ماهووتی سوور، دەمانچەیەکی زیوینی کردبوو بە لاقەدیدا. سمێڵی بۆیاخ کردبوو. دەسەسڕێکی ئاوریشمینی نابووە بن باڵی و پێتاوەکانی لەپێدابوو. پێ دەچوو بۆ مەراسیمی عەرووسی هاتبێ. لە دوایەوە یوسفۆک باریک ئەندام بە گۆنای سپی ئاوساو، خومار و بنێشت لە دەمدا، هاوڕێ لەگەڵ میراخوڕی شەیپوور بەدەستی مۆن و چاوزەقدا هاتنە ژوورەوە. ئاغا کە زۆر کەیفخۆش دەهاتە بەرچاو، گوتی:

– ناخودا تۆفان سەفەرێکی خۆش. ئومێدەوارم بای گونجاو هەڵبکا! بیستوومە باری سەفەرت بەستووە و نیازی ڕۆیشتنت هەیە!

– ئاغا چارۆکەکانم بەرزکردونەتەوە و بای گونجاویش هەڵی کردووە. دیدار بە قیامەت!

ئاغا لە کاتێکدا کە پێ دەکەنی و لەسەر سنووقەکە دادەنیشت، گوتی:

– هەی لەعنەتی بۆ کوێ دەچیت؟ حەیف نییە دنیا بەجێ بێڵیت؟ بمێنەوە و مەڕۆ! عارەقی بۆنخۆشیان بۆ هێناوم. عارەقی شاتوو! بمێنەوە تا ئەو عارەقە پێکەوە بخۆینەوە، پاش ئەوە بڕۆ!

– نا ئاغا. خوداحافیز. ئیدی کارم تەواو بووە. لەنگەرم ڕاکێشاوە و سووکانەکەیشم گرتووە. خۆت بە تەنیا بیخۆرەوە.

– بەڵام هەی لەعنەتی گەرەکتە بۆ کوێ بڕۆیت؟ ئەرێ خۆت دەزانیت بۆ کوێ دەچیت؟

– بۆ دۆزەخ! چوزانم بۆ کوێ دەڕۆم؟ بۆ هەر کوێیەک بێ دەڕۆم!

– هەی ڕۆمی ناجسن، لە نەزەری مەزەبەکەتانەوە بۆ کوێ دەڕۆیت؟

ناخودا بێباکانە وەڵامی دایەوە:

– ئاه! ئەگەر بمەوێت باوەڕ بە قسەی مەزەبەکەم بکەم ئەوا دەبێ یەکڕاست بۆ دۆزەخ بڕۆم!

ئاغا پێ کەنی:

– بەڵام من ئەگەر باوەڕ بە قسەی مەزەبەکەم بێنم، ئەوا یەکڕاست بەرەو بەهەشت دەڕۆم. بەهەشتی پڕ لە گۆشتی برژاو و پەری و یوسفۆکەکان! بەڵام هەی لەعنەتی، دنیا جگە لە خەو و خەیاڵ و عارەق چ شتێکی تر نییە. یوسفۆکەکەم وایە؟ ژیان واتە عارەق خواردنەوە و خۆ سەرخۆش کردن! بەڵام بانومای مێشکی ئێمە لە هەر لایەکەوە با هەڵبکات، دەسووڕێتەوە. تۆ دەبیتە ڕۆمی و منیش بە ئاغای تورک... بەڵام باشترە واز لەم قسانە بێنین و چ شتێک لەمبارەیەوە نەڵێین، چی بێ لەتۆ نەهێنی بێ منیش دڵم بەم قسانە تەنگ دەبێ!

ئەوسا ڕووی کردە یوسفۆکی ئاوساو و گوتی:

– یوسفۆکەکەم هەستە. هەستە و پێکێک لەو قەڕابەی عارەقەم بۆ تێکە تا بیخۆینەوە.

لەم کاتەدا مادلینای پیر هاتە ژووریێ و سەری لە گوێی ناخودا نزیک خستەوە:

– عەرەق مەخۆرەوە! ئێستا قەشە دێت تا ڕێوڕەسمی خوانی ڕەببانیت بۆ ئەنجام بدات.

– هەی پیرێژنی خەڵەفاو قەشە کێیە؟ لمۆزت داخە و بڕۆ ئەو قەڕابەیە هەڵگرە و عارەقمان بۆ تێکە!

پیرێژن بە بۆڵەبۆڵ و بەدەستانێکی لەرزۆکەوە جامەکانی پڕ کردن. ئاغا لە جێگەکەی هەستا، نزیکی تەختەنوێنەکەی ناخودا بووەوە و جامەکەی لەوی ئەودا:

– ناخودا ئومێدی سەفەرێکی خۆشت بۆ دەخوازم.

– هەروا بۆ تۆش ئاغا!

هەردووکیان لە قووڵایی دڵەوە پێ کەنین.

ئاغا سمێڵی سڕی و گوتی:

– خۆت ببینە ناخودا کە ئێمە چۆن بووینە هاوڕێ؟ زۆر بەم هاوڕێیەتییەمان خۆشحاڵین و هەمیشەش هەر خۆشحاڵ بووین!

ناخودا کە هەستی دەکرد خەریکە سەرەسوورەی پێ دەکەوێ و دڵی لە لێدان دەکەوێ، گوتی:

– ئاغا قەشە دەیەوێ ڕێوڕەسمی خوانی ڕەبانیم بۆ ئەنجام بدات. دیدارمان بە قیامەت!

– بەڵام کەمێک ئارام بگرە. بۆ کوێ دەڕۆیت؟ هێندە پەلە کەمە! من یوسفۆکەکەمم هێناوە تا گۆرانی ئەمان ئەمانمان بۆ بێژێ کە تۆ زۆرت حەز لێیەتی. هەی لەعنەتی تا گوێت لێی نەبێ نابێ بڕۆیت! وەرە یوسفۆکە گیان بۆی بێژە. هەر بژیت!

یوسفۆک بنێشتەکەی لە زاری دەرهێنا و وەک هەمیشە بە ئەژنۆیەوەی نووساند. ئەوسا بە بێ مەیلی گۆنای لەسەر لەپی دەستی ڕاستی دانا و زاری کردەوە تا بیلێ. بەڵام ئاغا بە ئاماژەی دەست بەری پێ گرت و گوتی:

– ئارام بگرە یوسفۆک، با یەکەم جار شەیپوور لێ بدرێ، پاشان بیلێ!

وایگوت و ئینجا لای بۆ میراخورِ کردەوە و فەرماندەرانە گوتی:

– دەرگاکە بکەوە. لە نێوان دوو تاکی دەرگاکەدا ڕاوەستە و ئاوازێکی جەنگی بژەنە!

میراخورِ دەرگاکەی کردەوە، شەیپوورەکەی بۆ دەمی برد و کەوتە ژەنین.

تاوێکی پێ چوو ئاغا فەرمانیدا:

– بەسە! یوسفۆک دەی ئێستا تۆ گۆرانییەکەت بڵێ!

دەنگی ساف و حەز بزوێن لە ژوورەکەدا شەپۆلی دەدا. ناخودا گوێی ڕادەدێرا و سینگی پڕ لە حەز و حەسرەت دەبوو: "دنیا جگە لە خەو و خەیاڵ چ شتێکی تر نییە. ئەمان ئەمان!"

تا ئەو کاتە ناخودا بەو قووڵییە هەستی نەکردبوو کە تا چ ئەندازەیەک دنیا و خەیاڵ یەکێکن. بەڵام بێ گومان ئەو و نوستبوو و خەوی دەبینی کە ناخودایە، بۆ بەندەرەکانی دەریای سپی و زەریای ڕەش ڕۆیشتووە، لە جەنگی ساڵی نەوەد و حەوتدا بەشداری کردووە، گرێکییە و مەسیحی و لە حاڵی مەرگدا... بەڵام نەدەمرد، چونکە لە خەو ڕادەپەڕی و هەمدیس بەیانییەکی تر دەهات...

بەئارامی دەستی ڕایەڵ کرد و گوتی:

– سوپاس ئاغای ئازیزم. تەنیا تۆ هەستت بە ئازارەکانی من کرد. یوسفۆک، خوداحافیزی لەتۆش دەکەم. ئومێدەوارم دەمە گچکە جوانەکەت هەرگیز نەڕزێ و لەخاکدا ببێتە یاقووت.

ئاغا دڵ پڕ لە قەهر ، فرمێسکی چاوانی سڕی و گوتی:

– ئارام بە پیرەمێرد! سەفەرێکی خۆش!

ئەوسا دانەوییەوە، کاپتنی ماچ کرد و هەمدیس فرمێسک زایە چاوانی.

– دەزانیت ئاغا! نەمدەزانی ئەوەندە خۆشم دەوێیت. خوداحافیز!

لە نیوەڕێی گەڕانەوەدا، ئاغا ڕووی کردە میراخورِ و گوتی:

– هەمدیس ئاوازێکی جەنگی بژەنە تا ناخودا گوێی لێ بێ و دڵی هێزی تێ بێ... وەکی تر خەڵکەکەش دەیژنەڤن و بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردن دێن. ئاخر یەکێک لە کۆڵەگەکانی ئاوایی خەریکە دەڕووخێت.

ئێرە و ئەوێی ئاسمان بە هەورێکی هاوینە پۆشرا و کەمێک باران باری. ئاغا گوتی:

–... زووتر بێن بەڕێوە منالێنە. جلکی نوێم لەبەردایە.

وایگوت و ئیدی هەرسێکیان پێیان هەڵگرت.

میکیلیسیش کاغەز و مەرەکەب بەدەست کەوتەخۆ و بەوان گەیشت و پرسی:

– ئەرێ وەزعی ناخودا چۆن بوو؟

ئاغا وەڵامی دایەوە:

– باشە ڕۆڵە. لە هیچ ناترسێ و وەزعی لە ئێمەی زیندووان باشترە. بەڵام زوو بگەرە لای!

مادلینای پیر دەرگاکەی کردبووەوە و چاوەڕێی قەشەی دەکرد. بەڵام لەبری وی میکیلیسی بینی کە بەهەناسەبڕکێوە دەهات.

– کورە خێراکە. کاپتن هێشتا خۆی بەدەستەوە نادات. ڕۆحی هێشتا بە جەستەیەوە چەسپیوە. وەک بڵێی حەوت ڕۆحی هەبێت... وەرە ژوورەوە!

میکیلیس هاتە ژوورێ و دەرگاکەی لە دوای خۆیەوە داخست.

ناخودا بێ بڕست چاوانی لێک نابوو. هەمدیس خوێن لە برینەکانی سەریەوە دەهاتەخوارێ و بەسەر گۆنا و نوێنەکەیدا دەڕژا. پیرێژن نزیکی بووەوە و ڕوخساری بۆ سڕی. ئەوسا دانەوی و بەگوێیدا چرپاندی:

– ناخودا ئازا بە! میکیلیس بە قەڵەم و مەرەکەبەوە هاتووە.

ناخودا بە زەحمەت سەرە شکاوەکەی هەڵبڕی و چاوانی کردنەوە:

– بەخێربێیت خودانی گەنج!

هەمدیس چاوانی لێک نایەوە و خەوی لێ کەوت. میکیلیس لەسەر سنووقەکە دانیشت، کاغەزەکەی لە پاڵ خۆیەوە دانا و چاوەڕێی کرد. پیرێژن لە کاتێکدا کە فرمێسکی چاو و ئاوی کەپووی خۆی دەسڕی، بە چرپە گوتی:

– داماوە پیاوێکی باش بوو. تەنانەت ئەو کاتانەش کە وەک هاجینیکۆلیسی لێ دەهات هەر پیاوێکی باش بوو! ڕێک وەکو مێردە ڕەحمەتییەکەی خۆم...

ئیدی بۆ سەبووریدانەوەی خۆی کەوتە گێڕانەوەی بەدبەختییەکانی. میکیلیس سیگارێکی پێچایەوە و دایگیرساند. ئەویش هەستی بە بەدبەختی دەکرد، بەڵام لای

کەس نەیدەدرکاند. قسەکانی پیرێژنی دەژنەفت، بەڵام خەیاڵی لە جێگایەکی تر بوو. لەو نزیکانەوە قروسکەی سەگێک دەگەییە گوێ.

پیرێژن بە تووڕەیی لە جێگەکەی هەستا و گوتی:

– هەی سەگەی نەفرەتی! ئەوە دیارە ئیزرائیلی بینیوە بۆیە ئاوها دەقروسکێنێ!

پاشان دەرگاکەی کردەوە. دانەویەوە، بەردێکی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرت، تێی گرت و بۆ شوێنی خۆی گەڕایەوە. ناخودا چاوی کردەوە و پرسی:

– میکیلیس لە کوێی؟ نزیکتر بەرەوە. ناتوانم بەدەنگی بەرز بدوێم. کاغەزەکە بێنە و بنووسە!

میکیلیس گوتی:

– ناخودا خۆت ماندوو مەکە. چ پەلەپەلی ناوێت.

– گوتم بنووسە و دڵنەوایی بۆ ڕۆژێکی تر هەڵگرە. من حەوت ڕۆحم هەیە کە شەشیان ڕۆیشتوون و تەنیا یەکێکیان ماوە. ئەم یەکەشیان گەییوەتە سەر کەپووم و ئامادەی فڕینە. کەواتە زووکە تا زیندووم بنووسە.

میکیلیس نزیکی بووەوە. کاغەزەکەی کردەوە. قەڵەمەکەی لە مەرەکەبەکەدا سووڕاند و گوتی:

– گوێم لاتە ناخودا!

– یەکەم بنووسە کە هۆش و گۆشم لای خۆمە و مەسیحییەکی ئەرتەدۆکسم. ناوی بابم تیۆدوریس کاپانتای بووە و خۆم نە منداڵم هەیە نە نەوە و نە سەگ و سوپاس بۆ خودا هەرگیز ژنم نەهێناوە. پارەی زۆرم هەبووە، بەڵام هەمووییم خواردووە. ئەرزی زۆرم هەبووە بەڵام هەمووییم فرۆشتوون و خواردوومن. هەڵبەت گەر ڕاستیت دەوێ نەمخواردوون، بەڵکو نۆشیومن. ئیدی چ جیاوازییەکیان نییە! کەشتییەکیشم هەبوو وێنەکەی وا بەدیوارەکەوە. کەشتییەکەم لە زەریای ترابوزان تێکوپێک شکا و غەرق بوو. ئەلعان تەواوی دارایی من ئەم شتانەیە....

وایگوت و بە ئاماژەی دەست ماڵەکەی پیشان دا:

–... هەموو ئەمانە بەسەر خەڵکدا دابەش دەکەم تا هەمیشە یادم بکەنەوە. مادلینا وەرە ئێرە و هەرچی دەبینیت بیڵێ تا یادم بێت چیم هەیە. ئەگەر هەرچیەکم بیر چوو

ئەوا بۆ تۆ. ئێستا بنووسە میکیلیس. ئامادەیت؟

– بەڵێ ناخودا ئامادەم.

– ئەو قەڕابە عارەقەی سووچی ژوورەکە دەدەمە ئاغا تا بەیادی منەوە بخواتەوە. ددانێکی ئاڵتوونم لەدەمدایە دەیدەمە کاترینا تا گوارەیەکی بۆ خۆی لێ دروست بکات. سەبیلە کلک کارەبییەکە بۆ قاوەخانەکەی کوستانتیس دەکەمە دیاری تا هەرکاتێ موسافیرێکی غەریب لێرەوە تێ پەڕی دایگیرسێنێ و غەمی غەریبی خۆی پێ بە با دات. دە کیلۆیەک جۆم هەیە دەیکەمە وەقفی گوێدرێژەکەی یاناکۆس تا لە شەوی ڕێوڕەسمی تەمسیلەکەدا و کاتێ مەسیح سواری پشتی دەبێت و دەیەوێت بچێتە ئۆرشەلیم، بۆ خۆی بیخوات. چەند دراوێکی زیوم لە گیرفاندا ماوە بیدەنە باوە گریگۆریس، ئەگینا بەخاکم ناسپێرێ و جەنازەکەم بۆگەن دەکات. لە نێو ئەو سندووقەدا کە لەسەری دانیشتوویت، چەند پارچەیەک، جلکی کۆنە، کڵاو و کراسی چنراو، چەکمەی زەریاوانی، فانۆسێکی زەریایی، تەوەرنمایەک و برێک خرتکەوپرتکە هەیە پێشکێشی ئەو بەستەزمانانەی چیای ساراکینای دەکەم. جگە لەوانە، هەرچی تر لە چرا و جام، قاپ و قاوە و شەکر و پیاز و ڕۆن و زەیتوون و پەنیرم هەیە هەر هەمووی بدەنە ئەوان. هەمان ئەم جلکەی بەریشم بدەنە ئەوان... بەڵێ هەر هەمووی بەو خەڵکە داماوە بێ پشتوپەنایە بدەن. بەزەییم پیایاندا دێتەوە... هەموویت نووسی؟

– ئاوها بەخێرایی نا ناخودا! هێواشتر بڵێ تا بە نووسینی هەموویدا ڕاگەم.

– ناچارم خێرا بدوێم تا وەسێتنامەکەم لە کاتی خۆیدا تەواو بێت. خێراتر بنووسە. کتێبێکی حەکایەتەکانی هەزار و یەک شەوەم هەیە، ڕۆژانی یەکشەممە کاتێ هەمووان بۆ کڵێسا دەچوون، من دەمخوێندەوە، ئەم کتێبە دەدەمە کوستانتیسی قاوەچی تا ڕۆژانی یەکشەممە کە خەڵکی لە کڵێساوە بۆ قاوەخانەکەی دەچن، بە دەنگی بەرز بۆ یەکتری بخوێننەوە و کەمەکێک مێشکیان بکرێتەوە. قەبوڵمە ئینجیل کتێبێکی گەورەیە، بەڵام حەکایەتەکانی هەزار و یەک شەوە هیچیان لەو کەمتر نییە. میکیلیس نووسیت؟

– نووسیم ناخودا. بڵێ، بەڵام زۆر گوشار بۆ خۆت مەهێنە.

– مادلینا، چاو بەهەموو شوێنێکدا بگێڕە و ببینە چ شتێکی بەنرخم بیر نەچووە؟

– ئەدی پێڵاوەکانت!

– پف! ئەوانە ئیدی زۆر کۆن بوون و بە کەڵکی فڕێدان دێن. بەڵام نا! ئەوانەش دەبەخشمە لاداسی سواڵکەرسیفەت. چونکە هەرکاتێ بۆ ماڵیان دەچووم دەمبینی پێی پەتییە. لێ گەڕێن پێڵاوەکانم بۆ ئەو دەعبا پیسکەیە بێ تا لەپێی بکا و سەرمای نەبێت! ئاخر مەرگی وی بۆ دنیا دەبێتە کارەساتێکی گەورە. مادلینا سەیرکە بزانە چ شتێک ماوە؟

– وێنە!

– ئاه! ئەوە لەگەڵ خۆمدا دەبەم. هەرئاوها بیگرنە چوارچێوە و شووشە و بینێنە نێو گۆڕەکەم، پەرداخی عارەقەکەشم لەگەڵ خۆمدا دەبەم. ئەو پەرداخە زۆر خزمەتی کردووم و نابێ بەتەنیا جێی بێڵم. ئۆف! بەڕاست خۆ ئەم پەیکەرە گەچییەیش ماوە! ئەمەش بدەنە گەچخۆر! لێ گەڕێن با شاژنی ئینگلیستانیش بخوات!

– هێشتا گرینگترین شت ماوە. مەبەستم خانووەکەیە!

– خانووەکە بۆ مادلینای پیر جێ دێڵم کە وەک خوشکێک ئاگای لێم بووە. ئاخر من زۆر ئازارم داوە. جنێوم پێ داوە، دارکاریم کردووە. بمبەخشە ئەی مادلینای میهرەبان، مەگری! هەی ناشیرین ناشێ لە خۆشحاڵیدا بگریت؟

ویستی پێ بکەنێت، بەڵام نەیتوانی. ئازار دەیجەڕان و هەمدیس خوێن بە ڕوخساریدا دەهاتە خوارەوە:

–... هەموو سەروەتەکەم ئەمە بوو. دەی کاغەزەکە بێنە و بمدەرێ تا ئیمزای بکەم.

میکیلیس کاغەزەکەی دایێ. پیرێژن لە جێگەکەی بەرزی کردەوە. میکیلیس دەستی گرت و ئەویش لەپای کاغەزەکەدا نووسی: ناخودا یاکۆمیس کاپنتای فرزەندی تیۆدۆریس.

دەنگی ویرد و دوعا لە دەرەوە دەگەییە گوێ. مادلینای پیر لە کاتێکدا کە ڕایدەکرد تا دەرگاکە بکاتەوە، هاواری کرد:

– ئەوەش قەشە...

ناخودا بە چرپە گوتی:

– ئەمەش عەزابێکی تر... بەڵام چار چییە. وەرە ژوورێ و ڕزگارمان کە!

یەکەم جار زێوانی پیری کلێسا مۆم بەدەست هاتە ژوورێ و بەدوای ئەویشدا باوە گریگۆریس. جبەی ڕێوڕەسمی لەبەردا و جامی پیرۆزی تەناولقوربانی بەدەستەوە کە ڕووپۆشێکی چوارگۆشەی مەخمەلی سووری چنراوی پێ دادرابوو. لە کاتی هاتنەژوورەوەیدا بە نەوایەکی فەرماندەرانە و پڕ شکۆ گوتی:

– پەروەردگار دێتە ژوورەوە. ئێمە بە تەنیا جێبێڵن!

مادلینای پیر و میکیلیس خاچیان کێشا. دەستی قەشەیان ماچ کرد و چوونە دەرەوە. زێوانی کلێساش مۆم بەدەست چووە دەرەوە و هەرسێکیان لەودیو دەرگاوە چاوەڕێ بوون.

قەشە لە ناخودا نزیک بووەوە و گوتی:

– ناخودا تۆفان، هەنووکە ساتی ڕاوەستانە لە بەردەم بارەگای خودادا. ددان بە گوناهەکانتا بنێ و ڕۆحت پاقژ بکەوە! گوێم لێتە!

ناخودا بە نەوایەک بە نیشانەی شەکەتی وەڵامی دایەوە:

– باوە چاوەڕێیت گوناهەکانمت بۆ باس بکەم؟ وا دەزانیت هەموویم لەبیرە؟ خودا خۆی هەموویانی تۆمار کردوون و هێندە بەسە کە ئیرادە بنوێنێ تا بیانسڕێتەوە. من لەم دنیایەدا تەنیا یەک دیاری بۆ دەبەم. بەڵێ تەنیا یەکێک و پێم وایە لەو دنیا شتێکی وەک ئەوە نەبێت.

قەشە بە گرژی تەواو گوێی ڕادێراو و قسەکانی ناخودا بەسەختی ئازاریان دەدا. ناخودا درێژەی بە قیرسیچمەیی خۆیدا:

–... بەڵێ، گەرەکمە تەنیا یەک شتی بۆ ببەم.

قەشە بڕۆی گرژ کرد:

– چ شتێک؟

– ئیسفەنجێک.

قەشە هاواری کرد:

– ئەرێ شەرم ناکەیت؟ تەنانەت لەم دواین لەحزەیەشدا ناترسیت هەی کافر؟

ناخودا بەخوێن ساردی تەواوەوە گوتی:

– ئێمە هەموو مێشوولەگەلێکین کە دەنکە گەنمێک یان مێشێکی مردوومان زیاتر

لە بەشی خۆمان خواردووە. ئەمەش چ گرینگییەکی هەیە؟ ئایا ئەمە گوناهێکی گەورەیە؟ خودایا تۆ خۆت ئەو گوناهانە بسڕەوە!

قەشە بە نەوایەکی جیددی گوتی:

– ناخودا، تۆ دەبێت لەخودا بترسیت! هەی نەگبەت تۆ لەبەر قاپی خودادا ڕاوەستاویت. هەر ئەلعان لەوەدایە دەرگاکە بکرێتەوە و لەگەڵ خودادا ڕووبەڕوو بیتەوە! ئەرێ ناترسیت؟

ناخودا گوێی خۆی گرت:

– باوە ئیدی من هیلاک بووم. ئاغا هاتبوو بۆ ئێرە و پێکەوە قسەمان کرد. میکیلیسیش هەر لێرە بوو وەسێتنامەی بۆ نووسیم. کاتێ خەریک بووم وەسێتم دەکرد کوتوپڕ تۆم کەوتەوە بیر و هەرچی پارەی نەخدم هەبوو بەتۆم بەخشی تا بەخاکم بسپێریت و وەک زۆر کەسی تر لەسەر ئەرز نەمێنم و بۆگەن نەکەم. ئەلعان هاتوویت و دەتەوێت بمترسێنیت؟... ئیدی لە وزەمدا نەماوە و لەوەدام بڕۆم. دەی خوداحافیز و شەوباش!

ئەوسا ڕووی کردە دیوارەکە و چاوانی لێک نان. بەزەحمەت هەناسەی دەدا و لەوەدا بوو ڕۆحی دەرچێت.

قەشە مەخمەلە سوورەکەی لە نێو جامەکە نا و گوتی:

– ناتوانم تۆ بە خوێن و جەستەی مەسیح بەرەکەت بدەم. خودا خۆی دەتبەخشێت!

ناخودا قرخەقرخ گوتی:

– شەوباش!

دوو سێ جار پەلی کوتا و تەنگەنەفەس بوو. تەختەنوێنەکەی شەڵاڵی خوێن بووبوو. قەشە خاچی کێشا و جارێکی تریش گوتی:

– مەگەر خودا بۆ خۆی لێت ببوورێ، چونکە من مافی کارێکی لەو جۆرەم نییە.

پاشان دەرگاکەی کردەوە و مادلینای پیری بانگ کرد کە لە کفن و دفنکردنی مردوواندا بەڵەد بوو.

بەیانی ڕۆژی دوایی کاتێک کاپتنیان بۆ بەخاکسپاردن برد، بارانێکی خۆش

دەباری. ڕێک وەک ئەو ڕۆژەی جێژنی قەدیس ژۆرژ کە ئەو خۆی لە باتوم لەگەڵ هاوڕێکانیدا لەسەر بەردی گەورەی نێو باخێک بەخۆشحاڵییەوە دانیشتبوو. هەورێکی تەنک ئاسمانی پۆشیبوو. نەوای خەمینی ناقووسی کڵێسا دەگەییە گوێ و فەزای گۆڕستانە گچکەکەی تەژی لە بۆنی گوڵە بەیبوون کردبوو. تەواوی گوندنشینان بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردن هاتبوون و لەپێشەوەی هەموویان مادلینای پیر بە پرچی ژاکاو و چاو بەگریان هەنگاوی دەنا. یاناکۆسیش کە لە بارەی وەسێتەکەی ناخوداوە سەبارەت بە گوێدرێژەکەی هەواڵی هەبوو، دەیویست ئەویش لە ناشتنەکەی کاپتندا ئامادەبێت، بەڵام باوە گریگۆریس بە بەدخوڵقی ڕێی پێوە نەدابوو.

یاناکۆس ناڕازی لە وەڵامی قەشەدا گوتبووی:

– مەگەر کەرەکەی منیش مەخلوقی خودا نییە؟

قەشەی ش تووڕە وەڵامی دابووەوە:

– کەر خاوەن ڕۆحێکی جاوید نییە!

وایگوتبوو و ئیدی یاناکۆسی لە نێو جەمعی مردوونێژەرانەوە ڕاونابوو، بەڵام یاناکۆس لاسارانە لە دوای جەنازەکەوە هاتبوو.

کاتێک ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردن کۆتایی هات و هەرکەسێک مشتێک خۆڵی بەسەر گۆڕەکەدا کرد، هەمووان بەرەو قاوەخانەکە کەوتنە ڕێ تا بۆ تازیە دانیشن. هەر کە لە دەوری گۆڕەکە بڵاوەیان لێ کرد، یاناکۆس، میکیلیس و کوستانتیسی بردە لاوە تا نهێنییەکیان بۆ بدرکێنێ کە گینگڵی پێوە دەدا:

– هاوڕێیان، گەرەکمە نهێنییەکتان پێ بڵێم کە نابێ هیچ کەس پێی بزانێت. چونکە هێشتا کەس چ شتێک لە بارەیەوە نازانێت. دەموچاوی مانۆلیۆس دووچاری نەخۆشییەکی ترسناک بووە. گۆشتی زیادەی دەرداوە! ڕێک وەکی هەشت پێیەکی زەریایی! وەک بڵێی دەموچاوێکی شەیتانی بە ڕوخساریەوە نووسابێ... نازانم ئەوە چ نەخۆشییەکە؟ بڵێی مانۆلیۆس لە قەدیسان بێ و نیشانەکانی تەقەدوسی ئاشکرابووبێ؟ چونکە بیستوومە ئەو نەخۆشییە تایبەت بە قەدیس و زاهیدانە...

کوستانتیس گوتی:

– ڕێک ئەوەیە... کەواتە مانۆلیۆس لە قەدیسانە و ئێمە ئەو هەموو ساڵانە سەرنجمان نەداوە!

میکیلیس تاساو بەو هەواڵە، گوتی:

– کوستانتیس وا زوو قەزاوەت مەکە! کەمێک ئارام بگرە و لێ گەڕێ باش بیربکەینەوە. ڕەنگە باشتر بێ دکتۆری لێ ئاگادار بکەین...

یاناکۆس گوتی:

– پێشنیار دەکەم سێ قۆڵی عەسری ڕۆژی یەکشەممە بۆ بینینی بچین بۆ چیا... هەروا دیارییەکیشی بۆ دەبەین.

وایگوت و لە ژێر جلکەکەیدا کتێبێکی گچکە و ئاڵتوون ڕەنگی دەرهێنا و درێژەی بە قسەکانی دا:

–... ئەم ئینجیلە دوێنێ عەسر باوە فۆتیس بە کریستۆفیسی پیردا بۆی ناردم و گوتبووی کە ئێمە چوار کەسی (نان گەیەنەر) بیخوێنینەوە. ئەو بەهۆی زەمیلە ئازووخەکانەوە، ناوی ئێمەی ناوە نان گەیەنەران.

سێ هاوڕێکە بەسەر گۆڕی باوباپیرانیاندا تێ دەپەڕین کە پۆشراو بوو بە گوڵە بەیبوون. ئەرزی تەڕی دوای باران بۆنێکی خۆشی هەبوو. بۆ ساتێک ئێستێکیان کرد و بۆنی شێی گەرمی ئەرزیان هەڵدەمژت. میکیلیس بە هەناسەهەڵکێشانەوە دەسگیرانەکەی بیرکەوتەوە، ڕەنگ زەرد و لاواز و بازنەیەکی شین بەدەوری چاوانیدا و دەسەسرێک کە بۆ بەرگرتن لە کۆکە بەدەمیەوە دەیگرت. ڕابردوویەکی دووری بیرکەوتەوە کە لەگەڵ باوکیدا بۆ هەمان گۆڕستان هاتبوو تا شاهیدی هەڵدانەوەی گۆڕی کیژێکی جحێڵ بێ. بەرلەوە ئەو کیژە جحێڵە جوان و چاو گەورە و پرچ ئاڵتونییەی لە ماڵی خۆیان بینیبوو... ئەو ڕۆژە لە لای باوکیەوە، لەگوێ گۆڕەکەدا چاوەڕێی دیداری دووبارەی بوو. گۆڕ هەڵکەنەکە خۆڵی لە گۆڕەکە دەردەهێنا، ئەم لاولاکەی بنکۆڵ دەکرد و بەدوای ئێسکەکانی کیژەکەدا دەگەڕا. باوکی کیژەش لەوێ بوو، سنووق بەدەست لەسەر گۆڕەکە دانەویبووەوە تا ئێسکەکانی کیژەکەی تێ بکات. لەناکاوێکرا گۆڕهەڵکەن هەردوو دەستی بەنێو خۆڵەکەدا ڕۆبرد و کەللەسەرێکی خۆڵاویی دەرهێنا .. ئیدی میکیلیسی منداڵ کوڵی گریانی بەربوو...

ئاخۆ ئەو ئێسکە هەمان سەری جوانی کیژە پرچ زێڕینەکە بوو؟ ئەدی چاوانی جوانی کوێوە چووبوون؟ ئەدی چ بەسەر لێوە پێکەنین لەسەر نەخشبووەکەیدا هاتبوو؟

لەو ڕۆژەوە بیست ساڵ تێ دەپەڕی، لەو ڕۆژەوە هەرگیز ڕووی نەدابوو پێ بنێتە گۆڕستان و ئەو کیژە جوانە و کەللەسەرەکەی نەکەوتبێتەوە یاد.

یاناکۆس پرسی:

– میکیلیس بۆچی هەناسە هەڵدەکێشیت؟

میکیلیس دەرگای گچکەی گۆڕستانەکەی کە خاچێکی ئاسنین بە ژووریەوە بوو، گوشی و تەنیا گوتی:

– با بڕۆین.

هەرسێکیان بێ ئەوەی چ قسەیەک بکەن، بەرەو گوند بوونەوە، کوتوپڕ دەنگی هەنگاوی قورسیان لە دوای خۆیانەوە هاتەگوێ. سەریان وەرگێڕا و کۆستانتیس گوتی:

– پانایۆتیسە ورچە! ئاخر ئەم دەعبا بێ شاخ و کلکەش بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردنەکە هاتبوو.

یاناکۆس گوتی:

– وابزانم زانیویەتی ناخودا بەشە میراتی ئەویشی داناوە. هەڵبەت دەڕوات تا پەیکەری گەچی شاژنی ئینگلیستان وەربگرێ و بیخوات...

میکیلیس پێشنیاری کرد:

– با ئارام بگرین تا پێمان دەگات و دڵی خۆش دەبێ.

ئەوسا لە جێگای خۆیان وەستان. بەڵام پانایۆتیس بێ ئەوەی سڵاویان لێ بکات هەنگاوەکانی خێراتر کرد تا پێشیان بکەوێت. لە هەمان ئەو ڕۆژەوە کە ڕیش سپییان ئەویان بەهۆی سووری ڕەنگی ڕیشیەوە بۆ بینینی ڕۆڵی یەهوزا هەڵبژاردبوو، ئیدی ئامادە نەبوو قەڵافەتی کەسانێک ببینێت کە بۆ بینینی ڕۆڵی حەوارییەکانی مەسیح هەڵبژێردرابوون. زۆر جاران بەخۆی دەگوت: "تەماشای ئەمانە! بەم گەڵ و گیپاڵەوە دەیانەوێ ڕۆڵی حەوارییەکانی مەسیح ببینن! من بەم قەڵافەتە ناقۆڵایەی خۆشمەوە لەوان باشترم، چونکە هەم لەڕووی ژیانی خانەوادەیی و هەم لە ڕووی ژیانی

کۆمەڵایەتییەوە لەوان زیاتر ڕەنج دەدەم. من کاتێک بە تەنیام دەگریم، بەڵام ئەوان تەنێ لە بەردەم خەڵکانی تردا دەگرین... من لە مانای عیشق دەگەم، هەر بۆیە بوومەتە گاڵتەجاڕی خەڵک و لاسایی گریانەکەم دەکەنەوە. ئەمە لە کاتێکدا کە ئەوان کاتێ عاشق دەبن، شادومان و دەم بەپێکەنین... ڕقم لە هەموویانە. هەموویان بە دۆزەخ! یەکێک گوێدرێژی هەیە، یەکێک قاوەخانەی هەیە و یەکێکیش باوکی دەوڵەمەندە، هەم پارەی هەیە و هەم دەسگیرانێک بەناوی ماریۆری. بەڵام من چیم هەیە؟ هیچ! هەندێک جار بەسەرمدا دێت ئاگر لە ژیانم بەردەم. ژن و کچەکانم وەدەرنێم و ئەو ژنەش بکوژم کە خۆشم دەوێت... هەنووکە یەهوزا کێیە؟ من یان ئەم مفتەخۆرانە؟

یاناکۆس بانگی کرد:

– هێی پانایۆتیس مەگەر لە ئێمە بێزاریت؟

گەچخۆر بە تووڕەیییەوە گوتی:

– سڵاو حەوارییە قەڵبەکان! ئەدی مەسیحە درۆیینەکەتان کوا؟

کۆستانتیس گوتی:

– ئەدی هێشتا ئەم مەسەلەیەت بۆ قووت نەچووە؟ هەی کەللەپووت ئاخۆ هێشتا تێنەگەیشتوویت کە ئەمانە هەمووی یارین؟

کورتان دروو وەڵامی دایەوە:

– یاری بێ یان ڕاستی... جیاوازی نییە. بەهەرحاڵ ئێوە خەنجەرتان بە دڵمدا ڕۆبرد. ژنەکەم بە یەهوزا بانگم دەکات، منداڵان لە کۆڵان سەر دەنێنە سەرم. ژنان کاتێک چاویان پێم دەکەوێت، دەترسن و ڕوو وەردەگێڕن. ئەمانە هەمووی خەتای ئێوەی لەعنەتییە! دەترسم دواجار ببمە یەهوزا. ئومێدەوارم سزای ئەم کارەتان وەربگرن!

میکیلیس گوتی:

– نارەحەت مەبە. ئێمە هەموومان خۆشمان دەوێیت. هەر دوێنێ بوو ناخودا تۆفان بەر لە مردنی، تۆی کەوتەوە بیر و بەشە میراتی بۆ دانایت.

– گەچی بۆ داناوم تا بیخۆم! گوتوویەتی ئەمەش بۆ ئەو تا شاژنی ئینگلیستانیش

بخوات. ئومێدەوارم لە ئاگری دۆزەخدا بیکەن بە شیشەوە!

میکیلیس گوتی:

– خۆت گوناهبار مەکە! هێشتا جەستەی ئەو داماوە سارد نەبووەتەوە. نەعلەتەکەت بگەڕێنەوە!

پانایۆتیس جارێکی تر تووڕە بوو، ڕوخسارە ئاوڵاوییەکەی سوورهەڵگەڕا:

– ئومێدەوارم لە ئاگری دۆزەخدا بە شیشەوەی بکەن! ئێوەش وازم لێ بێنن و لێ گەڕێن بە دەردی خۆم بمرم!

وایگوت و زوو بەزوو بە جنێودانەوە هەنگاوەکانی خێراتر کردن و دوورکەوتەوە.

یاناکۆس گوتی:

– لەکام لاوە دەست بۆ ژیژک ببەیت دڕکێک بە دەستا ناچێ؟ باشترە هەر هیچ قسەی لەگەڵدا نەکەین.

میکیلیس دڵڕەنجاو گوتی:

– قووڵایی دڵی بریندار بووە.

کوستانتیس گوتی:

– خواردنەوە و ئەو بێوەژنە وەزعەکەیان خەراپتر کردووە. بە ڕۆیشتنەکەیدا دیارە هەمدیس دەیەوێ ژن و کچەکانی فەلاقە بکات. هەمیشە هەڕەشە دەکات لە ماڵەکەی بیانکاتە دەرەوە.

یاناکۆس گوتی:

– یەهوزا بۆ ئەسڵی خۆی گەڕاوەتەوە و دەیەوێ کاری خۆی ئەنجام بدات. لەعاقیبەتی ئەم کارەش خۆش نابێ و لەم ڕووەوە من نیگەرانی مانۆلیۆسم!

میکیلیس بە سەرسوڕمانەوە پرسی:

– نیگەرانی مانۆلیۆسیت؟

– پێم وایە بێوەژن زۆر دەوری مانۆلیۆسی داوە. هەمان یەک دوو ڕۆژێک لەمەوبەر بوو کە لەسەر چاڵاوەکە بینیم لەگەڵ مانۆلیۆسدا قسانی دەکرد. پاتایۆتیسیش پێی زانیوە و شێت بووە. ئەلعان هەرکاتێ سەرخۆش دەبێ، هاواردەکات: "دەیکوژم! من ئەو چەپەڵە دەکوژم!" ئیدی وا خەریکی تیژکردنی نەشتەرەکەیەتی.

میکیلیس گوتی:

– چۆنە هەر ئەمشەو بۆ دیدەنی مانۆلیۆس بچین؟ یاناکۆس زۆر دڕدۆنگت کردم.

– بەڵێ، هەر ئێستا دەڕۆین. دەترسم پانایۆتیس بەر لە ئێمە بڕوات. وابزانم بەرەو کێوی پاقیژە دەڕۆیشت.

کۆستانتیسیش گوتی:

– با ڕێگەی چیا بگرینە بەر. نابێ کاری ئەمڕۆ بخەینە سبەینێ!

ئیدی ڕێگەی شاخیان گرتە بەر. بە پەلە دەڕۆیشتن، بێ ئەوەی قسەیەک لەگەڵ یەکتریدا بکەن. گوایە بەلایەک لە چاوەڕوانیاندا بوو. لەنیوەی ڕێ پانایۆتیسیان بینی کە لە دامێنی کێوەکەدا لەسەر گاشەبەردێک دانیشتبوو، خەیاڵاوی سەری لە نێو هەرتک دەستی نابوو. زۆر لەسەرخۆ و بێ دەنگ لە پشتیەوە تێ پەڕین.

باران خۆشی کردبووەوە. هەورەکان ڕەوییبوونەوە و ئاسمان شینێکی تەنک وەدیارکەوتبوو. خۆر کە هێشتا شۆڕنەبووبووەوە، بەهاتنەدەرەوەی لەودیوی هەورەوە، دەم بەپێکەنین دەینواند.

دەنگی دڵنەوازی زەنگۆڵە و نەوای ڕۆحبەخشی شمشاڵ لە چیادا دەنگی دەدایەوە. سێ هاوڕێکە بەلای مەڕەکاندا تێ پەڕین. نیکۆلیۆس بە بینینیان شمشاڵەکەی لەسەر لێوی هەڵگرت.

میکیلیس بانگی کرد و گوتی:

– هێی نیکۆلیۆس، مانۆلیۆس لە کوختەکەیە؟

– نا لەوێ نییە. واتە من نەمبینیوە. خۆتان بڕۆن بزانن، بەڵکو لەوێ بێت!

– وەزعی چۆنە؟

شوانەی جحێڵ هەستا و بەقاقای پێکەنینەوە وەڵامی دایەوە:

– وەک جاڵجاڵۆکەیەک کە خرابێتە سەر ئاگر دەسووتێ و گۆرانی دەڵێ.

یاناکۆس گوتی:

– پێ دەچێ بزنەکێوی دڵی زۆر خۆش بێت! وەرن با بڕۆین.

میکیلیس بە پێکەنینەوە گوتی:

– ویستم نهێنییەکتان پێ بڵێم. دوێنێ عەسر لێنێو چوو بوو بۆ لای باوکم. ئەو

کیژە شەیتانێکە بەتەواوی مانا. نازانم لە کوێوە زانیویەتی مانۆلیۆس نەخۆش کەوتووە، هەر بۆیە بە باوکمی گوتووە کە ئیدی ئامادە نییە ببێتە ژنی وی. کاتێ باوکم لێی پرسیوە بۆچی؟ مەگەر کەسێکی ترت خۆش دەوێ؟ گوتوویەتی: بەڵێ، نیکۆلیۆسم خۆش دەوێ. باوکم گوتوویەتی: بەڵێ؟ حاڵی نەبووم! ئەو هەتیوە شوانە دەڵێیت کە هێشتا سمێڵی گووگرە نەبووە و دەمی بۆنی شیری خاوی لێ دێت! ئاخر کیژە گیان ئەو مناڵە بە کەڵکی چی تۆ دێت؟ مەگەر دەتوانێ مناڵت بۆ دروست کات؟ لێنێو هاواری کردووە: "هەڵبەت دەتوانێت. باشیش دەتوانێت. من ئەوم خۆش دەوێ. دڵنیا بە دەتوانێ." دواجار هێند خۆی نازدار کردووەتەوە و بە دەوری پیرەمێرددا هاتووە کە ئیدی باوکم پێی گوتووە: "زۆر باشە. شووی پێ بکە. ئومێدەوارم لەبەریدا بحەسێیتەوە!"

یاناکۆس گوتی:

– بمبوورە خودان. ئەم زمان درێژە دەبێت ببێتە ژنی سابرێنێک.

کۆستانتیس ژنەکەی خۆی کەوتەوە یاد و گوتی:

– سوپاس بۆ خودا کە مانۆلیۆس قوتاری بوو لەدەستی!

گەیشتنە کوختەکە. تەماشای ناوەوەیان کرد. دەوروبەری پشتیرەکەش گەڕان و پاشان چوونە سەر گاشەبەردێکی گەورە و بانگیان لێ کرد. چ وەڵامێک نەبوو.

یاناکۆس بەورتە ورت گوتی:

– خودایە! ناشێ کوشتبێتیان؟

میکیلیس گوتی:

– ئەمە چ قسەیەکە دەیکەیت؟

یاناکۆس کە لە قسەکەی خۆی ترس دایگرت، وەڵامی دایەوە:

– نازانم!

ڕێی گەڕانەوەیان گرتە بەر. خۆر شۆڕبووبووەوە و لەوەدابوو ئاوا بێت. ئێرە و ئەوێی نزمایی و بەرزایی کێوەکە پۆشراو بوو بە سێبەرگەلی ورد و گەورە. لەنیوەی ڕێ ئاراستەی ڕێڕۆیشتنیان گۆڕی و بەرەو کڵێسا کۆن و گچکە و چۆڵ و فەرامۆشکراوەکەی نێوان گاشەبەردە گەورەکانی چیا کەوتنە ڕێ. گوندنشینانی

ئیماندار تەنیا یەک جار لە ساڵدا و ئەویش لە ڕۆژی هەشتی نۆڤەمبەردا بەبۆنەی جێژنی فریشتانی نزیکەوە بۆ ئەوێ دەچوون و مۆمیان دادەگیرساند تا نیگارە ڕەنگ بواردووەکانی سەر دیوارەکان وەدیارکەون و باڵە ڕەش و سوورەکانی قەدیس میشیل لە ژێر ڕووناکی مۆمەکەدا گیانیان وەبەردا بێتەوە. دەمە و ئێوارە ئەوێ جێدەهێڵن و لەگەڵ خامۆشبوونی مۆمەکاندا، باڵەکانی میشیل دووبارە بۆ یەک ساڵی تەواو بێ جووڵە دەمێننەوە.

چوونە کڵێسا. بۆنی خاکی تەڕی گۆڕ دەگەییە کەپوو. ئەودوای مۆمێکی گەورە کە لە بەردەم مەسیحدابوو، دەسووتا. تەماشایەکی میحرابەکەیان کرد. هیچ کەسیان نەبینی. یاناکۆس گوتی:

– بێ گومان لێرە بووە! ئەم مۆمەیش دەبێ ئەو دایگیرساندبێ... بەڵام نازانرێ کوێوە چووە.

میکیلیس بە چرپە گوتی:

– خودا ئاگای لێی بێ!

وایگوت و خاچی کێشا.

هەر بەڕاستی مانۆلیۆس لەوێوە تێ پەڕیبوو. بەداگیرساندنی مۆم تەواوی ڕۆژەکە لە تاریک و ڕوونی کڵێسادا لە بەردەم ئەیکۆنەکەی مەسیحدا کەوتبووە سەر چۆک و لە تەماشاکردنی ویدا مەحف بووبوو. گەرچی ئەو زۆر حەزی کردبوو لەگەڵ مەسیحدا قسان بکات بەڵام جورئەتی نەکردبوو. لە ڕاستیدا نەیزانیبوو چۆناوچۆنی مەبەستی خۆی بخاتە ڕوو .. مەسیحیش لە نێو چوارچێوەکەی خۆیدا لێی ڕوانی و ویستبووی قسانی لەگەڵدا بکا، بەڵام ترسابوو لە خۆی بتارێنێ. ئیدی ئەویش بێ دەنگی هەڵبژاردبوو.

بەم جۆرە هەردووکیان تەواوی ڕۆژ وەکی عاشقانی نائارام و فریوخواردوو، بێ دەنگی باڵی بەسەردا کێشابوون. دواجار کەمێک پێش لە گەیشتنی سێ هاوڕێکەی، دەستی مەسیحی ماچ کردبوو، ڕێگەی ئاوایی گرتبووە بەر. هەرچی ویستبووی بەمەسیحی گوتبوو، ئیدی چ قسەیەکی نەگوتراو نەمابوو. دڵی خۆش و بەدەم ڕۆیشتنەوە لە فیکرەوە چوو بوو: "ئەوەی ویستم بیڵێم گوتم و پێکەوە ڕێک کەوتین.

ئەو دوعای بۆ کردم و ئێستاش دەبێ بڕۆم!" شادومان و سووکەڵە ڕێگەی دابەزینی گرتبووە بەر. ڕوخساری بەدەسەسرێکی گەورە بەستبوو، جگە لە دوو چاو چ شتێکی تر لە ڕوخساریدا نەدەبینرا. کاتێ هاتە نێو گوند، شەو داهاتبوو. پەلەی بوو، لە چۆڵترین کۆڵانەوە دەڕۆیشت. ڕێکەوتی کەسی نەکرد. هەموو شوێنێک چۆڵ و دوایین پێچی تێ پەڕاند و شێلگیرانە لە دەرگای ماڵی کاترینای دا. دوای ساتێک، هاوکات دەنگی پێڵاو و دەنگی دڵنەوازی بێوەژنی لە حەوشە ژنەفت:

– کێیە؟

مانۆلیۆس بەدڵێکی لەرزیوەوە وەڵامی دایەوە:

– بیکەرەوە!

– تۆ کێیت؟

– خۆمم. مانۆلیۆس.

زوو بەزوو دەرگا کرایەوە و بێوەژن، پەرۆشانە دەستی بۆ ڕایەڵ کرد:

– مانۆلیۆس تۆیت؟ ڕێگەت بزر کردووە؟ وەرە ژوورێ!

مانۆلیۆس چووە ژوورێ و دەرگاکەی لە دوای خۆیەوە داخست. ترس باڵی بەسەردا کێشابوو، ئیستێکی کرد و لە دوو ئینجانەی گوڵە مێخەک و بەردی گەورە و سپی بەردچنی حەوشەکە وردبووەوە کە لەتاریک وڕوونی شەودا دەدرەوشانەوە. هەڵدەلەرزی. بێوەژن پرسی:

– بۆچی دەموچاوت بەستووە. ترسایت بتبینن؟ شەرم دەکەیت؟ وەرە، بچینە ژوورەوە. مانۆلیۆس مەترسە. خۆ ناتخۆم!

بەڵام مانۆلیۆس هەروا بێ جووڵە و بێ دەنگ لە حەوشە ڕاوەستاو تەماشای ڕوخساری جوان، دەستی سپی و سینگی نیوە ڕووتی بێوەژنی دەکرد.

ژنەکە گوتی:

– مانۆلیۆس، من شەو و ڕۆژ بیر لەتۆ دەکەمەوە. خەو چییە نەمماوە. خۆ ئەگەر چەند ساتێکیش بنووم ئەوا خەون بەتۆوە دەبینم... شەو و ڕۆژ هاواری تۆ دەکەم و دەڵێم وەرە! وەرە! تا دواجار ئەمشەو هاتیت. مانۆلیۆس دەک بەخێر بێیت!

مانۆلیۆس بەئارامی گوتی:

– کاترینا، من هاتووم تا بڵێم کە ئیدی بیر لە من مەکەوە! ئیدی من بانگ مەکە. خوشکێ هاتووم تا قەڵافەتم ببینی و لێم بترسیت!

ژنەکە هاواری کرد:

– مانۆلیۆس من لە قەڵافەتی تۆ بترسم؟ تۆ لەم دنیایەدا تاکە ئومێدی منیت. تۆ بێ ئەوەی خۆت بزانیت و بێ ئەوەی من ویستبێتم تاقە ڕزگارکەری منیت... مانۆلیۆس هیچ مەترسە. من بەجەستەم قسان لەگەڵ تۆدا ناکەم، بەڵکو بەرۆحم قسانت لەگەڵ دەکەم. مانۆلیۆس ئاخر منیش ڕۆحم هەیە.

– چرای ژوورەکە داگیرسێنە. وەرە بڕۆین تا ڕوخساری خۆمت پیشان دەم.

بێوەژن بەمیهرەبانی دەستی گرت:

– باشە. با بڕۆین!

هەردووکیان چوونە ژوورێ. تەختەنوێنی هەوەس وروژێن و گەورەی بێوەژن فەزای ژوورەکەی پۆشیبوو. ئەیکۆنەکانی مەریەمی پاقیژە بەسەر دیواری ژوور تەختەنوێنەکەوە هەڵواسراو و چرایەکی شووشەیی و پەمەیی لە بەرامبەریدا دەسووتا. چرایەکی سێ فتیلەیی تر ژوورەکەی ڕووناک کردبووەوە.

مانۆلیۆس نزیکی چراکە بووەوە و گوتی:

– کاترینا، ئازا بە وەرە نزیکەوە و تەماشام بکە!

ئەوسا ئارام ئارام دەسەسڕەکەی لەدەموچاوی کردەوە. یەکەم جار لێوی هەڵاوساو و قڵیشاو و شینبووەوەی وەدیارکەوت و پاشان گۆنای قڵیشاو و دومەڵاویی بە کێم و زون، دواجاریش نێوچەوانی قڵیشاو و سووری وەک گۆشتی کاڵ، وەدیارکەوت. چاوانی بێوەژن زەق بوونەوە و ورد ورد تەماشای دەکرد، ئیدی کوتوپڕ دەستی لە بەرامبەریدا ڕاگرت، خۆی فڕێدایە ئامێزی مانۆلیۆسەوە و بەگریانەوە هاواری کرد:

– مانۆلیۆس، ئەی عیشقی من مانۆلیۆس!

مانۆلیۆس بەئارامی بێوەژنی لە خۆی دوورخستەوە و هاواری کرد:

– ببینە! تەماشام بکە! مەگری. مەودام لێ وەرگرە و تەماشام بکە!

بێوەژن کە ئامادە نەبوو لە ئامێزی بێتە دەرێ، هاواری کرد:

– عیشقی من .. ئەی عیشقی من!

– ڕقت لێم نەبووەوە؟

– مناڵەکەم... چۆن دەتوانم ڕقم لێت بێتەوە؟

– خوشکێ دەبێ ڕقت لێم بێتەوە! دەبێ ڕقت لێم بێتەوە تا هەم تۆ لە دەستی من قوتار بیت و هەم منیش لە دەستی تۆ!

– بەڵام مانۆلیۆس، من نامەوێ لە دەستی تۆ قوتارم بێت. چونکە ئیدی وێران دەبم!

مانۆلیۆس نائومێدانە لەسەر قەنەپەی پاڵ تەختەنوێنەکە دانیشت و بەپاڕانەوەوە گوتی:

– کاترینا یارمەتیم بدە. کۆمەکم بکە تا ڕزگارت بکەم. منیش هەمیشە بیر لەتۆ دەکەمەوە. منیش ناتوانم خۆم لەدەستی تۆ ڕزگارکەم. یارمەتیم بدە تا ڕۆحم لە پۆخڵی پاک بکەمەوە.

بێوەژن بەڕەنگ و ڕوویەکی پەڕیوەوە، پاڵی بەدیوارەکەوەدا و لە مانۆلیۆس وردبووەوە. دڵی وەک دڵی ژنێک وەتەپە کەوتبوو کە هاواری منداڵەکەی لە کاتی غەرق بووندا دەژنەڤێ:

– باوانەکەم، دەتوانم چیت بۆ بکەم؟ بڵێ ئەز چیم پێ دەکرێت؟

مانۆلیۆس بێ دەنگی دایگرت و بێوەژن پرسی:

– دەتەوێت خۆم بکوژم؟ دەتەوێت خۆم بکوژم تا لە دەستی من ڕزگارت بێ؟

مانۆلیۆس بەترسەوە هاواری کرد:

– نا، نا! بەو جۆرە ڕۆحت ڕێ بزر دەکا و منیش ئەمەم ناوێت.

دوای بێ دەنگییەکی کەم، گوتی:

–... خوشکەکەم دەمەوێ ڕزگارت بکەم. چونکە ڕزگار بوونی خۆشم پێوەندی بەڕزگاربوونی تۆوە هەیە. لە ڕاستیدا ڕزگاربوونی ڕۆحی تۆ ڕزگاربوونی ڕۆحی منە!

کاترینا شادومانانە هاواری کرد:

– مانۆلیۆس ڕۆحی من بەڕۆحی تۆوە پەیوەستە؟ کەواتە وەرە بیبە و بۆ هەر

کوێیەکت گەرەکە بیبە. بیر لە مەسیح بکەوە کە ئەویش بەهەمان شێوە چارەنووسی ڕۆحی مادلینی لە نێو لەپی دەستدا بوو.

لەناکاوێکڕا هەستێکی ئارامی باڵی بەسەر مانۆلیۆسدا کێشا:

– خوشکەکەم، من شەو و ڕۆژ بیر لە مەسیح دەکەمەوە.

– کەواتە مانۆلیۆسەکەی خۆم، تۆش ڕێگەکەی وی بگرە بەر! ئەو چی بۆ ڕزگارکردنی ڕۆحی مەریەمی مەگدەلیە کرد؟ دەزانیت چی کرد؟ من نازانم. هەر کارێک بەباش دەزانیت لەگەڵمدا بیکە!

مانۆلیۆس لە جێگەکەی هەستا و گوتی:

– خوشکەکەم من دەڕۆم. قسەکانت سوکنایییان پێ دام.

– مانۆلیۆسەکەم، تۆش قسەیەکت کرد کە سوکنایی پێ دام. ئاخر تۆ منت بەخوشکەکەم بانگ کرد!

مانۆلیۆس ڕوخساری بەدەسەسرەکە پێچا و تەنیا چاوانی بەدەرەوە هێشتنەوە:

– خوداحافیز خوشکەکەم. هەمدیس دێمەوە.

بێوەژن دەستی گرت و پێکەوە چوونە حەوشە. کاترینا لە تاریکییەکەدا چەپکێک گوڵەمێخەکی چنی و بە مانۆلیۆسیدا، گوتی:

– مانۆلیۆس ئەمە بگرە! ئومێدەوارم مەسیح هەمیشە یار و یاوەرت بێ.

پاشان دەرگاکەی کردەوە و تەماشایەکی دەرەوەی کرد. کۆڵان چۆڵ بوو:

– من ئیدی دەرگای ماڵەکەم بەڕووی هیچ کەسێکدا ناکەمەوە و تەنیا چاوەڕێی گەڕانەوەی تۆ دەکەم. خودا پشت و پەنات بێ!

مانۆلیۆس لە ئاستانەی دەرگاکە تێ پەڕی و لە تاریکایی شەودا دیارنەما.

٧

مانگی مایس هات و سەرما خستی. گەنم لە دەغڵەکاندا شین دەبوون و زەیتوون پێ دەگەیی. بەرسیلەی سەوز بە دارمێوەکانەوە شۆڕبووبوونەوە و دارهەنجیرەکان میوە سەوزە پڕ شیرەکانی خۆیان هەنگویناوی دەکرد. دانیشتوانی لیکوڤریسی بۆ سلامەتی خۆیان سیریان دەخوارد و ئاوایی بۆنی سیری گرتبوو. پاتریارکاسی پیر زۆرخۆری دەست پێ کردبووەوە، هێندەی فیلێکی دەخوارد. بەو هۆیەوە فشاری خوێنی بەرزبووبووەوە، ئیدی هەر چەند ڕۆژ جارێک ئەنتۆنیۆسی سەرتاش کەڵەشاخێکی لێ دەگرت تا نەبا خوێن لە مێشکیدا بمەییت. لاداسی پیریش لە خەڵوەتی خۆیدا سیری دەخوارد و تا کەپوو لە حیساب و کیتابی گۆزەی زەیتی زەیتوون، بەرمیلە شەراب و فەردە گەنمی دەغڵەکەیدا نوقوم و بەقەردی قەردارەکانیدا دەچووەوە بەوەی چۆناوچۆنی قەردەکانیان لێ وەرگرێتەوە، لەو سێ لیرەیەش خافڵ نەبوو کە دابوویە یاناکۆس و لە خەیاڵی هەڕاجکردنی گوێدرێژەکەیدا بوو.

دەسگیرانەکان هەروا لە چاوەڕوانیدا دانیشتبوون. ئاخر نەیاندەتوانی لە مانگی مایسدا هاوسەرگیری بکەن. مانگی حوزەیرانیش وەرزی درەو و نەدەکرا کێڵگەکان فەرامۆش بکرێن و ئیدی کەس خەیاڵی لای عیشق و عاشقی نەدەما. مانگی دواتر، وادەی خەرمان کوتین و مانگی ئابیش مانگی ترێ ڕنین. کەواتە دەبووا تا ناوەڕاستی سیپتێمبەر و هاتنی جێژنی خاچ ئارامیان گرتبا، چونکە لەوکاتەدا هەموو کارەکان کۆتاییان دەهات. دانەوێڵە ئەمبارکراو و ئیدی قەشە دەیتوانی ڕێوڕەسمی

هاوسەرگیری کیژ و کوڕانی گەنج ڕێکخا و ئەوانیش دەسبەتاڵ لەکار و گرفتاری، نانی گەنم و زەیتی زەیتوونیان دەخوارد و شەرابیان دەخواردەوە و منداڵیان دروست دەکرد.

باوە گریگۆریس زۆر نیگەران بوو. ماریۆری کچی هێشتا نەگوێزرابووەوە و میکیلیس گومڕا بووبوو. ئاخر ئەو هەرگیز کەسێکی کامڵ نەبووە. هەر بۆیە مانۆلیۆس و هاوڕێکانی تری بەبەد کەڵک وەرگرتن لە لاوازی ئیرادەی، بەلاڕێیاندا بردووە و بەدزی باوکیەوە، ئارد و زەیتی زەیتوونی بەسەر هەژاراندا دابەش کردووە و بەگوێدرێژە نەفرەتییەکەی یاناکۆس کە خودا تەفروتونای کا، بەردەوام خەریکی ئازووخە بردنن بۆ پەنابەران. باوە گریگۆریس زۆربەی جاران لەگەڵ خۆیدا بەچرپە دەڵێت: "ئەم هەستسزە زوو بەزوو داروونەداری بەبا دەدا و نازانم چ بەسەر کیژەکەمدا دێت؟"

لە هەمووی خەراپتر، قەشە دۆزەخیەکەی ساراکینا بوو کە هەموو یەکشەممەیەک لە ئەشکەوتێکدا ڕێوڕەسمی نوێژی ساز دەدا و مەوعیزەی دەدا، بەشێکیش لە مەڕەکانی گەلەکەی باوە گریگۆریس وردە وردە نمەک بەحەرامانە دەڕۆیشتن و گوێیان بۆ قسە هەڵیت و پڵێتەکانی ڕادەدێرا. باوە گریگۆریس زۆربەی جار بەخۆی دەگوت: "ئاوایی ڕێک وەک پوورەی هەنگە و جێگەی دوو شاژنی تێدا نابێتەوە. یەکێک لە شاژنەکان دەبێ هەنگەکانی خۆی ببات و لە جێگەیەکی تر پوورە ڕۆبنێ. ساراکینایش پوورەی منە!"

بەڵام مانگی مایسی کێوی ساراکینا مانگی برسێتی و هەژاری بوو. تەلانە گوڵ سەریان لە نێو بەردەکانەوە هێنابووە دەرێ و مارمێلکەی سەوز خۆیان لەبەر هەتاوی بەهاردا هەڵخستبوو... نە دارزەیتوونێک هەبوو، نە ڕەز و نە باغێک لەمیانا بوو. هەرچی هەبوو بەرد و گاشەبەردی زەبەلاح بوو. ئێرە و ئەوێی کێو تاکە تاکە درەختێکی قەفکردووی ژێر گوشاری با، میوەی تورت و هەڵچروسکاو و پڕ لەناوک خۆی نمایش کردبوو. زەیتوونی خۆ ڕسکاو، ڕووەک و هەرمێی کێوی پڕ لە دڕکوداڵیش بەرچاو دەکەوتن.

ڕۆژی یەکشەممە بوو، ئەشکەوتەکە لەبەر ڕوناکی خۆردا نیگارە ڕەنگ

بواردووەکانی خۆی نمایش دەکرد. بەشێک لە ئەیکۆنی قەدیسان بەهۆی شێ و تێپەڕبوونی زەمەنەوە ڕیشیان نەماو و بەشێکیشیان پێ، یان سینگیان لەبەین چووبوو. لە ئەیکۆنە گەورەکانی لەخاچدان جگە لە ڕوخسارێکی ڕەنگ سەوزی مەسیح بەپارچەیەک خاچ و دوو پێی بێ ڕەنگ و دەزوولەیەکی باریک خوێنی سەریەوە، چ شتێکی تر نەمابوو.

کازێوە، ژنان و پیاوان، یەکەم جار چووبوونە نێو ئەشکەوتەکە و دوای خوێندنی سروودی مەزهەبی، هاتبوونە دەرەوە و لەبەر هەتاودا خۆیان هەڵخستبوو. باوە فۆتیس لە نێوانیادا ڕاوەستابوو. ئەو هەموو یەکشەمموانێک دوای ڕێوڕەسمی نوێژ لەگەڵ یەک بەیەکی هاوڕێکانیدا، بەڕوویەکی خۆشەوە ئەحواڵپرسی دەکرد، ئەوسا دەکەوتە مەوعیزەدان و دڵنەوایی کردنیان. مەوعیزەکەی ئارام و قورس بەکەلامی خودا دەستی پێ دەکرد، پاشان تاوی دەسەند و نەوای قسەکان توند دەبوو. گوتەکانی تاڤگەئاسا بەسەر گاشەبەردەکانا دەڕژا و دزەی دەکردە ڕۆحی مەردوومەوە.

ئەو یەکشەممەیە بۆ دڵنەوایی کردنی هەمووان، باوکە فۆتیس شادومانانە گوتی:

– ڕۆڵەکانم، ئێمە هێشتا زیندووین و دەستمان لە بەرخۆدان هەڵنەگرتووە. کەواتە سڵاو لە ئێوە!

گا بەپەند و حیکمەت لەتەکیان دەدوا، گا دەکەوتە گێڕانەوەی ژیانی خۆی و ئەوەی بەسەریدا هاتبوو، گا فاڵگرەوەئاسا ئینجیلی دەکردەوە و چەند ڕستەیەکی بۆ دەخوێندنەوە و پاشان دەچووە سەر بابەتە سەرەکییەکە. لەو جۆرە ساتانەدا ئاسمان لە بەرامبەر چاوانی واقورماوی پەنابەراندا دەمی دەکردەوە و ئیدی ئەوان بەلەبیرکردنی برسێتیان، باڵیان دەگرتەوە و بەرەو قووڵایی ئاسمان دەفڕین:

– ڕۆڵەکانم. والاترینی حەقیقەتەکان، ئەفسانەن. ئەمڕۆ دەمەوێ لە بارەی یەکێکیانەوە بۆتان بدوێم. ئێوە ئەی ئەو ژنانەی کە دەگرین، وەرنە پێشەوە، چونکە ڕووی قسەم لە ئێوەیە. نزیکتر ببنەوە!

ژنان بەمنداڵەکانیانەوە هاتنە پێشێ و بەدەوری قەشەدا بازنەیەکیان دروست کرد. پیاوان و پیرەمێردانی گۆچان بەدەست لە دوای ئەوانەوە ڕاوەستان و بەدیقەت گوێیان ڕادێرا.

–... له ڕۆژگارانی کۆندا، ڕۆژێکیان دوو ڕاوچی ڕۆیشتنه سەر کێوێک و تەپکەیان نایەوە. بەیانی ڕۆژی دوایی کە بۆ سەر تەپکەکە چوون دەزانن چیان بینی؟ بینیان تەپکەکە پڕ لە کۆترە شینکە بووە. مەلانی داماوی بەتەپکەوەبوو، هەرچیان کردبوو تا بەنێو کونە وردەکانی تۆڕەکەدا دەرچن، نەیانتوانیبوو. ناچار نائومێدانە ئارامیان گرتبوو، بەترسەوە لە چاوەڕوانی چارەنووسیانا کروشکەیان کردبوو. یەکێک لە دوو ڕاوچییەکە گوتبووی: "خۆ ئەم مەلە لەعنەتییانە تەنیا پێست و ئێسکن، مەگەر دەتوانرێ لە بازاڕ بفرۆشرێن؟" ڕاوچییەکەی تریان گوتبووی: "باشترە چەند ڕۆژێک ئاوو دانیان بدەینێ تا قەڵەو دەبن..." هەربۆیە ئاو و دانێکی زۆریان دابوونێ. جگە لە یەکێکیان، تەواوی کۆترەکانی تر بەئیشتیایەکی زۆرەوە ئاو و دانیان خواردبوو، بۆیە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ قەڵەوتر دەبوون. ئەو کۆترەی کە ئاو و دانی نەدەخوارد ڕۆژ لە دوای ڕۆژ لاوازتر و بەردەوام هەوڵی دەدا تا بەتۆڕەکەدا دەرچێت. دواجار ڕاوچییەکان هاتن تا کۆترەکان بۆ فرۆشتن بۆ بازاڕ ببەن. کۆترەی لاواز توانیبووی بەزەحمەت بەنێو تۆڕەکەدا بێتە دەرێ و بەرەو ئاسمان بفڕێت... ڕۆڵەکانم، دەزانن بۆچی من ئەم حەکایەتەم بۆ گێڕانەوە؟ کەسێک دەتوانێت پێم بڵێ بۆ؟ ئەی پیرەمێردانی ڕەعییەت، ئەنگۆ چ دەڵێن؟ کەمێک بیربکەنەوە و مێشکتان بگوشن!

بەڵام پیرەمێردان بێ دەنگ بوون. دوا جار پیاوە کەتە ئالاهەڵگرەکە هەستا و گوتی:

– باوکە، وا بزانم مەبەستی تۆ لەم حەکایەتە ئاماژەیە بەنەهاتەساڵی ئێمە و دەتەوێ بڵێیت برسێتی ئێمە دەگەیەنێتە ئازادی. ئێمەش لە هەمان ئەو کۆترە دەچین کە لە خواردن خۆی بەدوور دەگرت. من ئاوا حاڵی بووم و بمبەخشە ئەگەر ئەقڵم هەر ئەوەندە بڕ بکات!

قەشە گوتی:

– دەک خودا دەست بەباڵتەوە بگرێت لۆکاس، تۆ لە بنی هەمانەکەتدا! ڕۆڵەکانم، ئێستا خۆم ئەویدوایتان بۆ ڕاڤە دەکەم. ئێمە لە گوندە ئاوا و پڕ بەرەکەتەکەمان، زۆرخۆریمان دەکرد و یەک پارچە بووبووینە گۆشت. لە ئاسایش و ئەمنییەتدا دەژیاین و جەستەمان توانیبووی ڕۆحمان تێکوپێک بشکێنێت. هەموو کارەکانمان بەدڵی خۆمان بەڕێوە دەچوون و دنیامان سەرانسەر دادوەرانە دەبینی. نە کەس

برسی بوو، نە کەس سەرما و ئیدی چ شتێک لەوە باشتر نەبوو... بەڵام خودا ڕوحمی پێ کردین و پەتایەکی بەناوی تورکەوە بۆ نازڵ کردین. تورکان ماڵیان وێران کردین و ئاوارەی بیابانیان کردین. ئێمە بووینە قوربانی زوڵم و ناعەدالەتیمان بەچاوی خۆمان بینی. برسی بووین، سەرمامان بوو تا تێ گەیشتین کە سەرما و برسێتیش هەن. ئێمە زۆر شتی ترمان بینی، بینیمان کە خەڵکانێکی زۆر بێ گرینگیدان بەبرسییان و ئەوانەی کە لە سەرمادا دەلەرزن، وەکی بەراز دەخۆن و لەبەر ئاگردا قون بەرز ناکەنەوە. ئەوانە هاوڕەگەزانی ڕووت و برسی خۆیان دەبینن و پێ دەکەنن... بەڵێ، ئێمە هەموو شتێکمان بەئاشکرا بینی و چارەڕەشی چاوانمانی کردەوە. برسێتی باڵەکانمانی کردەوە و توانیمان لە تۆڕی ناعەدالەتی ژیانی خۆشگوزەران و پڕ لە نیعمەت هەڵبێین و هەنووکە دەبێ لە پێناوی ژیانی نوێ و شەرافەتمەندانەمان سوپاسی خودا بکەین!

هیچ کەس قسەی نەدەکرد. پیرەمێردان سەریان دەلەقاند و ژنان بەئارامی دەیانلاواندەوە. تەنیا گەنجان لە قەشەیان دەنۆڕی و بوونیان پڕ لە شەهامەت و ئامادەیی دەبوو. هەمدیس ئالاهەڵگر هاواری کرد:

– باوکە دەمخۆش! خودا ڕوحمی پێ کردین و هەروەک چۆن ئەسپ سواری لێزان قامچی لە ئەسپە تەمبەڵەکەی دەدا، ئەویش بەدبەختی بۆ نازیڵ کردین... بەدبەختی لە ڕەگی غیرەتی داین و دڵمانی کردەوە و ئازادی کردین... بەڵام هەنووکە چۆناوچۆنی دەبێ بەسەر بەدبەختیدا زاڵ بین؟ باوکە ئەوەمان پێ بڵێ! ئەگەر نەتوانین بەسەر بەدبەختییدا زاڵ بین ئەوا زایە دەبین!

وایگوت و یادەوەری مردنی ئیورگیسی فەرزەندی گچکەی، فرمێسکی لە چاوانی هێنا.

قەشە وەڵامی دایەوە:

– لۆکاس مەترسە .. ئێمە بەسەر بەدبەختیدا زاڵ دەبین. دەبینیت چۆن جلەوی دەکەین و دەیخەینە خزمەتی خۆمانەوە. چەکی ئێمە کارە و سەبر و عیشق! باوەڕم پێ بکە هەرکاتێک پێڵوو لێک دەنێم، خانووی بەردین، بورجی ناقووسی کلێسا، قوتابخانەی دوو نهۆمی بەحەوشەی فراوانی پڕ لە منداڵانی ورد و باغ و باغات و ڕەز و دەغڵ دەبینم... ئێمە ئیشی خۆمان دەست پێ کردووە. ئەرزمان لە نێوان

گاشەبەردەکانا چاندووە، ئاومان بەجۆگەکانا هێناوە. درەختە کێوییەکانمان قەڵەم کردوون و تەنانەت ڕۆنانی خانوومان دەست پێ کردووە .. هێشتا دوو سێ پیاوچاکی خەڵکی گوندی لیکوڤریسی کە بەڕاستی ناوی خۆیان بەخۆیانەیەوە، ئێمەیان لەبیر نەکردووە. گا پیاوێکی شەریف سێ دراوی زێڕ واتە تەواوی سەروەتەکەی بەئێمە دەدا. گا یەکێکی تریان زەمیلەیەک ئازوخەمان بۆ دەنێرێت. گا ژنێکی گوناهبار تاقە مەڕەکەی خۆیمان بۆ دەکاتە دیاری... گوناهبارێکی تر کە خودا ڕۆحی ببەخشێت، لە کاتی گیانداندا وەسیەت دەکا سنووقە پڕ لە کەلوپەلەکانی خۆیمان بداتێ. ڕۆڵەکانم ئێمە ڕەگ دادەکوتین. ئێمە بەئەرزەوە وابەستە دەبین و دڵنیابن کە ژمارەمان زۆر دەبێت!

کوڕێکی گەنجی ڕەنگ پەڕیو کە شاڵێکی دڕاوی بەنێوقەدیەوە بەستبوو، بەنەوایەکی توندوتیژ، هاواری کرد:

– باوکە، واتە هەموو شتێک هەمدیس وەک یەکەم جاری لێ دێتەوە؟ هیچ شتێک ناگۆڕێت؟ دیارە لە یادتانە کە لە ئاواییەکەی ئێمەدا تەنیا خەڵکانی دەوڵەمەند نەدەژیان، بەڵکو هەژاریشی لێ بوون. خودی دایکی من لە برسانا مرد. ئەویش کاتێک کە ئاوایی پڕ لە زەیتی زەیتوون و شەراب و تەنووری هاوسێکانیش گەرم! کەچی دڵی دایکم هەمیشە لەحەیوەت بۆنی نانی تازە لەخۆدەچوو... ئایا هەمان ئەو وەزعەی پێشوو دەگەڕێتەوە؟ ئایا هەمدیس دەوڵەمەند و هەژار دروست دەبنەوە؟

باوە فۆتیس سەری داخست، بۆ ماوەیەک لە فیکرەوە چوو، دواجار وەڵامی دایەوە:

– پەترۆس، تۆ کوڕێکی سەرڕاست و بەشەهامەتیت و من ستایشی ئەم جۆرە کەسانە دەکەم. خودی منیش شەو و ڕۆژ هەمان پرسیار لە قاپی خودا دەکەم و داوای لێ دەکەم بۆم روونکاتەوە. ئەز هەمیشە هاوار دەکەم: "ئەی پەروەردگار، ئێمە گەرەکمانە گوندەکەمان لەسەر بناخەیەکی تازە ڕۆنێینەوە. گەرەکمانە چ خەبەرێک لە ناعەدالەتیی نەبێت! یان با هەموومان برسی و سەرمامان بێ، یاخۆ با خواردن و پۆشاک بۆ هەمووان فەراهەم بێ. خودایا، ئایا بۆی هەیە دادوەری باڵ بەسەر دنیادا بکێشێ؟"

هەمان گەنج هەمدیس بەهەمان نەوای زبر، پرسی:

– ئەدی وەڵامی خودا چ بوو؟

– ئارامتربە. تەنگەتاوم مەکە! مێشکی گچکەی من تەنیا بەئەندازەی خۆم دەتوانێ نوور لە خودا هەڵگۆزێت. بەدبەختی جارێکی تر ئێمەی هەموو یەکسان کردووە و بەلوتفی خودا هەموومان داماو بووین. ئیدی نە تەنووری کەس گەرمە و نە کەسیش بەهۆی شاردنەوەی نانەوە لە هاوسێکەی، گوناه دەکات. ڕۆڵەکانم، ئەوەی کە ئەنجامدانی بەر لەمە دژوار دەینواند، هەنووکە سادە دێتە پێش چاو. هەنووکە ڕۆح لە شەڕی جەستە قوتاری بووە و دەتوانێ بەباڵەکانی بفڕێت.

ئەوسا ڕووی کردە پیرەمێردان کە سەراپا گوێیان بۆ ڕادێراو و خۆیان بەگۆچانەکانیانەوە گرتبوو، لێکدا لێکداش سەریان دەلەقاند:

– کاریلاوس، سێ مانگ لەمەوبەر کێ دەیوێرا داوات لێ بکا کە ڕەز و باغە زەیتوونەکانت بەسەر هەژاراندا دابەش بکەیت؟ چما تۆ شتێکی ئەوات قەبوڵ دەکرد؟

– خودا خۆی لە گوناهەکانم خۆش بێت. هەرگیز ئامادە نەبووم! ئایا خودی تۆ ئامادەبوویت کە دەست و پێ و دڵی خۆت بەسەر هاوسێکانتا دابەش بکەیت؟ باخی زەیتوون و ڕەزەکانم بۆ منیش هەمان حوکمیان هەبوو.

– ئەدی تۆ حەزرەتی خاوەن شکۆ پاڤلیس، ئایا ئامادە بوویت دەرگای قاسەکەت بکەیتەوە و دراوە زێڕەکانت بەسەر هەژاراندا دابەش کەیت؟

پیرەمێردێک کە لە بەردەم قەشەدا ڕاوەستابوو، بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە، برۆی گرژ کرد و بەیادی قاسەکانی کەوتە هەناسە هەڵکێشان.

باوە فۆتیس هەڵایساوانە هاواری کرد:

– ئەو کەسەی کە ئەرز و درەختی هەن خۆیشی دەبێتە خاک و درەخت و ڕۆحی والای لەدەست دەدات. کەسێک کە قاسەی هەیە، خۆیشی دەبێتە قاسە، تۆیش پاڤلیسی بەسەزمان، جگە لە یەک قاسە چ شتێکی تر نەبوویت. کاریلاوسی بەدبەخت، تۆش بەر لە مردن بووبوویتە خۆڵ، بەڵام بەلوتفی خودا ئێمە هەمووومان ڕزگارمان بوو! ئێوەش ئەی دەوڵەمەندان، لە مانای برسێتی و ڕووتی و ڕەنجی هەژاری گەیشتن.

پاڤلیس بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

– هەنووکە ئیدی هەموو شتێک هی هەمووانە و ماڵی من و ماڵی تۆ نییە. ئیدی چ خەبەرێک لە پەرژین و کلیل و قوفڵ و قاسە نابێ. هەمووان دەبێ بەئەندازەی توانای خۆیان کار بکەن. یەکێک بۆ ڕاوەماسی بۆ ویدومانا بچێت، یەکێک بۆ ڕاو، یەکێک ئەرز بکێڵێ و ئەوی تریش بۆ شوانی. مەگەر ئێمە هەموومان برای یەکدی نین؟ مەگەر هەمووان ئەندامی یەک خێزان نین و یەک خودامان نییە؟

ئەوسا بازووانی کردنەوە و تێ هەڵچووەوە:

–... ڕۆنانی ڕۆحی نوێ گەلێک دژوارە! بەڵام برایان ئێوە دەتوانن بەکار، سەرڕاستی، عیشق و ئیمان بەخودا، لەم ڕێگایەدا یارمەتیم بدەن! ئەدی مەگەر مەسیحییانی ئەوەڵین چۆن دەژیان. ئەوان هەموویان لە سەردابی قووڵدا کە لە ژێر ئەرزدا ڕۆیان نابوو، کۆدەبوونەوە تا بتوانن بناخەیەکی نوێ لێ بدەن. ئەم ئەشکەوت و کونانەی کە تیایدا دەژین، لە ڕاستیدا هەمان ئەو سەردابانەن! ئێمەش مەسیحمان وەک هاوڕێی خۆمان لەگەڵدایە. ئێمە زوڵممان ئەزموون کردووە و دەبێ عەدالەت بەرقەرارکەین! پەترۆس مەترسە، کوڕەکەم ڕابردوو فەرامۆش کە و تارماییەکەی لەخۆت بپروێنە! ئێمە هەموومان دنیایەکی نوێ ڕۆدەنێین!

هەموو ئامادەبووان ورووژاو لە جێگاکانی خۆیان هەستان و دەوری قەشەیان دا.

قەشە جارێکی تر هاواری کرد:

= هەموو پێکەوە! ئەمە پەیمانێکی نوێیە، پەیمانێک کە دەمانگەیەنێتە بەختەوەری!

ژن و مێرد بەهەڵبڕینی دەستیان، پەیمانیان بەست:

– هەموو پێکەوە!

کاریلاوسی پیر بەگریانەوە خاچی کێشا و گوتی:

– هەژاری دڵی منی ڕووناک کردەوە. خودایا، ئیدی سەروەتەکەمم بۆ مەگەڕێنەوە، چونکە هەمدیس دەبمەوە بەکەسێکی نارەسەن!

پەترۆس پێ کەنی و هاواری کرد:

– کاریلاوسی پیر مەترسە! بۆ ئێمەی دانێ. چونکە ئیتر ناهێڵین دەوڵەمەند بیت.

قەشە جبەکەی داکەند، قەدی کرد و بەزێوانە پیرە گچکەکەی سپارد و گوتی:

– ڕۆڵەکانم، ئەمڕۆ یەکشەممەیە. بڕۆن بحەوێنەوە! سبەینێ هەمدیس دەست بەکار دەکەینەوە. گەنجان پەراوە لەسەر قۆچەقانی بکەن. پیاوان لەدەوری یەک کۆببنەوە و گفتوگۆ بکەن و ژنانیش دڵنەوایی یەکتر! منیش بۆ سەر چیای ئەوبەر دەچم، چونکە هاوڕێیانی میهرەبانمان بەزەمیلە ئازووخەوە چاوەڕێم دەکەن. کەواتە تا شەو خوداتان لەگەڵ بێ.

بەگوتنی ئەم ڕستەیە گۆچانەکەی هەڵگرت و بەڕێ کەوت.

***

سێ حەوارییەکە، واتە پەترۆس، ژاک و یۆحەننا بەدەوری مانۆلیۆسدا دانیشتبوون و ئینجیلێکی گچکەیان کردبووەوە، کە بەیانی ئەو ڕۆژە یاناکۆس لەگەڵ خۆیدا هێنابووی و خۆیان بۆ خوێندنەوەی ئامادە دەکرد.

ئەوان ئیدی بەدەمەوچاوە هەڵاوساوەکەی مانۆلیۆس ڕاهاتبوون و بەبێ ترس و نەفرەت تەماشایان دەکرد. یاناکۆس، بەدزی مانۆلیۆسەوە، چووبووە لای باوە فۆتیس و داوای لێ کردبوو کە بۆ بینینی هاوڕێکەی بێت، تا بەشکم ئەو قەشە سەفەردیدە و ساردی و گەرمای ڕۆژگار چەشتووە، کە تەواوی بیمارییەکانی جەستە و ڕۆح بەڵەد بوو، بتوانێت دەوایەک بۆ دەردەکەی مانۆلیۆس بدۆزێتەوە. ڕەنگبێ مانۆلیۆس پێویستی بەداوودەرمانی گیایی نەبێ و نەخۆشییەکەی ڕەگی لە جێگایەکی تردا هەبێ! خۆ ئەگەر ڕۆحێکی چەپەڵ بووبێتە هۆی نەخۆشییەکەی مانۆلیۆس، ئەوا قەشە دەتوانێ ئەو ڕۆحە لە جەستەی وەدەرنێ.

هەر لەبەر ئەمەش بوو ئەو ڕۆژە هەرسێکیان بۆ چیا چووبوون و هەر یەکێکیان دیارییەکی بۆ مانۆلیۆس بردبوو. یاناکۆس ئینجیلێکی گچکە، کوستانتیس پاکەتێک ڕەحەتەلقوم و میکیلیس ئەیکۆنێکی گچکەی لەخاچدانی مەسیح کە یادگاری دێرینی دایکی بوو. لەسەر ئەیکۆنەکە و بەدەوری مەسیحدا، نەخشی سەدان پەڕەسێلکە دەکەوتنە بەرچاو. پەڕەسێلکەکان کە دیاربوو فریشتە نەبوون، هەموویان لەسەر تەختە ئاسۆییەکەی خاچ و بەسەریەوە نیشتبوون، وەک بڵێی بەدەنووکیان سروود بچڕن... خاچەکە سەراپا پۆشراو بوو بەگوڵی وردی پەمەیی و لە داربایامێکی چرۆ کردوو دەچوو. مەسیح لە نێو گوڵ و مەلەکاندا زەردەخەنەی دەهاتێ و مادلینی

گوناهبار تاقوتەنیا لەبەر خاچدا ڕاوەستاو و بەپرچی ژاکاوی خوێنی ڕژاوی مەسیحی دەسڕی.

مانۆلیۆس دەست و دەموچاو شۆراو و جلکی یەک شەموانی لەبەردا، لەسەر سەکۆی پاڵ کوختەکە دانیشتبوو، چاوەڕێی هاوڕێکانی دەکرد. پەیکەری پیرۆزی مەسیح کە خۆی هەڵیکۆڵیبوو، بەدەستەوە و لە دەمی وی دەنۆڕی. گا ڕوبەڕوو تەماشای ڕوخساری مەسیحی دەکرد و گا ئەوی بەچەپ یان ڕاستدا وەردەگێڕا تا هاوکات بەچاوانێکی فرمێسک تێزاوەوە، لەگەڵ زاری ئازارچەشە و زەردەخەنەی خودادا، دەمودۆ بکات.

مانۆلیۆس دیارییەکانی وەرگرتن. ئینجیلەکەی ماچ کرد و بۆ ماوەیەک لە ئەیکۆنی لەخاچدانی عیسای نۆڕی و دواجار بەچرپە گوتی:

– ئەمە لەخاچدان نییە، بەڵکو بەهارە!

لە کاتێکدا کە لە ژنە پرچ ژاکاوەکەی بەر خاچەکەی دەنۆڕی، هەناسەیەکی هەڵکێشا و لێوی بە پێی عیساوە نووساند، بەڵام کوتوپڕ ڕەنگی بزڕکاو زوو بەزوو سەری هێنایەوە دوا. چونکە هەستی دەکرد ماچی پرچی ئاڵتوونین و بناگوێی ژنە گوناهبارەکەی کردووە.

یاناکۆس ئەیکۆنەکەی لە مانۆلیۆس وەرگرت و گوتی:

– مانۆلیۆس وەرە. ئینجیلەکە بگرە و بیخوێنەوە.

– کوێی بخوێنمەوە؟

– بیکەرەوە. هەر کوێیەکت بەدەستەوە هات ئەوێ بخوێنەرەوە! ئەگەر تێ نەگەیشتین ئەوا هێند وتووێژی لەبارەوە دەکەین تا تێ دەگەین...

مانۆلیۆس ئینجیلەکەی وەرگرت. سەری دانەواند، ماچی کرد و کردیەوە:

– بەناوی باوک و کوڕ و ڕوحلقودس!

ئیدی لەسەرخۆ و بڕگەبڕگە کەوتە خوێندنەوە:

– (... عیسا بەبینینی جەماعەت چووە سەر کێوەکە و دوای ئەوەی دانیشت، موریدەکانی ڕۆیشتن بۆ لای و ئەویش کەوتە مەوعیزەدانیان و گوتی: "خۆش بەحاڵی ئەوانەی کە ڕۆحی هەژاریان هەیە... چونکە مەلەکوتی ئاسمان هی خۆیانە.)

یاناکۆس بەشادمانیەوە گوتی:

– ئەمە ئیدی ئاسان بوو. سوپاس بۆ خودا من لە هەمووی حاڵی بووم. ئەی تۆ کوستانتیس؟

کوستانتیس دڕدۆنگانە پرسی:

– (ئەوانەی ڕۆحی هەژاریان هەیە) یانی چی؟

یاناکۆس وەڵامی دایەوە:

– واتە نەخوێنەواران، واتە کەسانێک کە بۆ قوتابخانەگەلی گەورە نەچوون تا ڕۆحی خۆیان دەوڵەمەند بکەن.

مانۆلیۆس لە وەڵامی قسەکانی ویدا گوتی:

– نا، یاناکۆس مەبەست لە نەخوێنەواران نییە، چونکە بۆی هەیە یەکێکی وەکو باوە فۆتیس خوێنەوار بێ و بچێتە بەهەشت و یەکێکی وەکو لاداسی پیریش نەخوێنەوار بێ و نەچێتە بەهەشت... میکیلیس تۆ چ دەڵێیت؟

– من پێم وایە مەبەست لە (ئەوانەی کە ڕۆحی هەژاریان هەیە) خەڵکانی سەرڕاست بێ. کەسانێک کە ڕۆحیان پاقژ و سادەیە. موو لە ماست دەرناکێشن و بەئیمانێکی پاقژەوە باوەڕیان بەخودا هەیە... پێم وایە واتای ڕستەکە ئەوە بێت. خۆ دەشتوانین پرسیار لە باوە فۆتیس بکەین...

یاناکۆس نائارامانە گوتی:

– ئەوە تەواو. ئەویدوای بخوێنەوە!

مانۆلیۆس کەوتەوە خوێندنەوە:

– (خۆش بەحاڵی میحنەت بینیوان، چونکە شەهامەتیان پێ عەتا دەبەخشرێت.)

یاناکۆس سەری خوراند و گوتی:

– مەسەلەکە ئاڵۆز بوو. ئەدی " عەتایان پێ دەبەخشرێت " یانی چی؟

کوستانتیس بۆی ڕوون کردەوە:

– واتە دڵنەوایی دەکرێن... بەڵام نازانم کێ دڵنەواییان دەکات و ئەوانەش کێن کە دڵنەوایی دەکرێن؟

مانۆلیۆس گوتی:

– من کەم و زۆرێک تێ گەیشتم. میحنەت بینیوان واتە کەسانێک کە بەدبەختن و ڕەنج دەدەن. ئەوان نابێ نیگەران بن. چونکە خودا دڵنەواییان دەکات.

یاناکۆس کە دەیویست هەرچی زووترە خوێندنەوەی ئینجیلەکە دەست پێ بکرێتەوە، گوتی:

– ئەمەشیان هەر لە باوە فۆتیس دەپرسین. باشە دوایی؟

– (خۆش بەحاڵی سەبووران. ئاخر ئەوان دەبنە میراتگری ئەرز.)

یاناکۆس هاواری کرد:

– ئەمە ئیدی وەک ئاو خواردنەوە هاسانە. واتە خەڵکانی باش و میهرەبان و ئارام دواجار سەردەکەون و زەمین دەبێتە هی خۆیان. کەسانێک کە نەک بەچنگ بەڵکو بەعیشق دنیا ڕزگاردەکەن. بمرێ جەنگ! ئێمە هەموو لەگەڵ یەکتریدا براین!

کۆستانتیس کە بەزەحمەت دەیتوانی باوەڕ بەو مەزەندەیە بێنێ، گوتی:

– لەگەڵ تورکیشدا هەر براین؟

یاناکۆس مەست بەپەرۆشی، وەڵامی دایەوە:

– لەگەڵ تورکیشدا هەر براین! لەگەڵ ئاغا، لەگەڵ یوسفۆک و لەگەڵ میراخوڕیشدا!

کوستانتیس نادڵنیا پرسی:

– تەنانەت لەگەڵ ئەوانەشدا براین کە خەڵکی گوندەکەی باوە فۆتیسیان قەتڵوعام کرد و گوندەکەیان سووتاندن؟

یاناکۆس جارێکی تر سەری خوراند و وەڵامی دایەوە:

– ئەمە ئیتر نازانم... لە باوە فوتیس دەپرسین .. باشە، ئەوی دوای بخوێنەوە!

– (خۆش بەحاڵی تینووانی عەدالەت. چونکە ئەوان تێراو دەبن.)

هەمووان بەیەک دەنگ گوتیان:

– ئاه! خۆزیا ئێمەش تێراوی عەدالەت دەبووین!

یاناکۆس خرۆشاو لە جێگەکەی هەستا و گوتی:

– (خۆش بەحاڵی تینووانی عەدالەت!) هاوڕێیان ئەوە مەبەست لە ئێمەیە! ڕووی

دەمی مەسیح لە ئێمەی چوار تینووی عەدالەتە... هاوڕێیان دڵم باڵی دەرکردووە. وەک بڵێی مەسیح ڕووی کردبێتە من و لەگەڵ مندا قسان بکا. مناڵینە ئازابن! مانۆلیۆس بەردەوام بە!

– (خۆش بەحاڵی بەخشندەکان، چونکە بەخشش نسیبیان دەبێ.)

یاناکۆس جارێکی تر نیوە هەستانێک هەستا و هاواری کرد:

– گوێڕادێرە ئەی پاتریارکاسی پیری ورگن! ڕووی قسە لە تۆیە کە وەختێک لە کۆڵان دەمانبینیت ئیدی سڵاومان لێ ناکەیت، لەبەرئەوەی ئێمە چوار زەمیلە خۆراکمان بەهەژاران بەخشیوە! تۆش گوێ ڕادێرە باوە گریگۆریس! تۆیەک کە دڵڕەقانە برسییەکانت لە ئاوایی کردە دەرەوە تا سفرەکەت هەمیشە ڕەنگین بمێنێ و ورگت ئەوەندە پڕ بێت کە بترەکێیت و بۆگەنت دنیا قانگ بدات! تۆیش ئەی لاداسی پیری پیسکە، تۆیش گوێ بگرە. تۆ کە ئامادەنیت تەنانەت یەک پەرداخ ئاو بەفریشتەکەی پاسەوانی خۆت بدەیت! سڵاو لە تۆش ئەی میکیلیس کە هەر هیچ نەچوویتەتەوە سەر بابت! تۆ بەچوار زەمیلە ئازووخەوە بۆ مەلەکوتی ئاسمان دەچیت. چونکە ئازووخەکان هەمووی هی تۆ بوون، نەک ئێمە... هەمدیس بخوێنە!

– (خۆش بەحاڵی ئەوانەی کە خاوەن دڵێکی پاقژن، چونکە خودا چاو دەکەن.)

کوستانتیس گوتی:

– گەرچی لە هەمووی حاڵی نەبووم، بەڵام لە واتای گشتی تێ گەیشتم. تەنیا تێگەیشتنی (چاو دەکەن)م بۆ کێشەیە. (چاو دەکەن) چییە؟

یاناکۆس وەڵامی دایەوە:

– هەی گێلە، واتە پەروەردگار دەبینن. ئەوانەی خاوەن دڵێکی پاقژن پەروەردگار دەبینن. بەو ساناییە!

کوستانتیس سەرسوڕماوانە پرسی:

– یاناکۆس تۆ ئەم شتانە لە کوێوە فێر بوویت؟ ئومێدەوارم لافی ئەوە لێ نەدەیت کە هێندەی حەزرەتی سلێمان دەزانیت!

یاناکۆس وەڵامی دایەوە:

– ئاخر من بەئەقڵم تێ ناگەم، بەڵکو بەدڵم کە سلێمانە تێ دەگەم. بەردەوام بە!

– (خۆش لە بەختەوەری ئێوە کاتێک کە سووکایەتیتان پێ دەکرێ، ئازارتان دەدەن و لەبەر من بەهەر شێوەیەک بێ دڵتان دەیەشێنن. لە بارودۆخێکی ئاوهادا شادومان و خەنی بن، چونکە پاداشتێکی مەزن لە ئاسمان چاوەڕێتان دەکا و بزانن کە پێغەمبەرانێک بەر لە ئێوە هەبوون کە بەهەمان شێوە ئازار دراون.)

یاناکۆس گوتی:

– مانۆلیۆس، تکا دەکەم جارێکی تر ئەم بڕگەیە ئارامتر بخوێنەوە. خودا بمبوورێ، چونکە بەمەزەندەم کەمێک قورس بوو.

مانۆلیۆس جارێکی تر ئەو بەشەی خوێندەوە. پاشان گوتی:

– پێم وایە ڕۆشنە. مەبەست لەوەیە کە دواجار نەجیبزادان، ڕیش سپیان و درۆزنان و ماستاوچییانی ئاوایی، ڕۆژێک ئێمە هەر چوارمان بەتۆمەتی ڕاست بێژی لە ئاوایی وەدەر دەنێن. شاهیدانی درۆیینە هان دەدەن تا شایەتیمان لە دژ بدەن. تەنانەت بۆیشی هەیە بەردبارانمان بکەن تا لەناومان بەرن. ئەدی مەگەر پێغەمبەران ڕووبەڕووی هەمان چارەنووس نەبوونەتەوە؟ بەڵام برایان ئێمە دەبێ زۆر خۆشحاڵ بین کە گیانمان لە پێناوی مەسیحدا بکەینە قوربانی. چونکە مەسیحیش گیانی خۆی لە پێناوی ئێمەدا کردە قوربانی! بەهەرحاڵ واتای ڕستەکە ئەمە بوو.

چاوانی یاناکۆس لە شادمانیدا درەوشانەوە:

– مانۆلیۆس ڕاست دەکەیت، من باوە گریگۆریس دەبینم کە وەکی کاییفی جوولەکە لە پێش هەمووانەوە بەرەو ڕوومان دێت، دەنگی لاداسی پیر دەبییەم کە لە دوایەوە هاوار دەکا: "مردن بۆ ئەوانە! بیانکوژن! ئەوانە گەرەکیانە قاسەکانمان بشکێنن و دراوە زێڕەکانمان تەخشان و پەخشان دەکەن!" دەنگی خودان پاتریارکاس دەبییەم کە وەک پیلاتۆس دەڵێت: "من دەستی خۆم لەم بەزمە_ بمبەخشە میکیلیس _ دەشۆم و دەخاڵەتی تێدا ناکەم. بیانکوژن!" وا دەڵێ و دڵی زۆر خۆشە، چونکە ئێمە ژیانی ئەومان دابوو بەیەکدا و لێ نەگەڕابووین تا بەخەیاڵی ئاسوودە ئێسکی بزەڵەکانی بکرێنێتەوە و نوقورچ لە کەفەڵی کارەکەرەکانی بگرێ و بەبیانووی سەرماخوڕدەنەکەیەوە داوا لە کاترینای قەشەنگ بکا بیشێلێت. بەڵێ ئەی دزانی سەر زل، ئەی ستەمکارانی دڵڕەق و ئەی ماستاوچییان، عەدل شتێکی خودایی بووە و

دەبێ و هەمیشەش هەروا دەمێنێ.

لە هەمان کاتدا کە یاناکۆس گەیبووە ئەوپەڕی تووڕەیی و پەنجەی هەڕەشەی بەرەو ئاوایی هەڵبڕیبوو، باوە فۆتیسی لە بەردەم خۆیدا بینی. کوتوپڕ هەناسەی گیرا و لاڵەپەتێ گوتی:

– بمبەخشە. خەریک بووین ئینجیلمان دەخوێندەوە و خرۆشابووین!

هیچکام لە چوار هاوڕێکە کە نوقمی خوێندنەوەی ئینجیل بووبوون، گوێیان لە تەپەی پێی قەشە نەبووبوو. قەشە کە لەسەر نووکی پێ نزیکیان بووبووەوە بەزەردەخەنەوە گوێی لە قسەکانیان بووبوو. کاتێک کە بینیبوویان، ئەوسا هاتە پێشەوە و گوتی:

– سڵاو ڕۆڵەکانم! ئومێدەوارم هەمیشە لەگەڵ خودادا بن!

هەمووان بەخۆشحاڵی تەواو هەستان تا لەسەر سەکۆکەکە جێگەی بکەنەوە. بەڵام قەشە بەبینینی ڕوخساری مانۆلیۆس، ڕاچڵەکی و پرسی:

– کوڕەکەم چ بووە؟ چیت بەسەر هاتووە؟

مانۆلیۆس سەری داخست و وەڵامی دایەوە:

– باوکە خودا تەمبێی کردووم. تەماشام مەکە و ڕووت بەرەو ئینجیلەکە وەرگێڕە و بۆمانی ڕاڤەکە. چاوەڕێ بووین بێیت و ڕووناکمان بکەیتەوە. ئاخر ئێمە نەخوێنەوارین و سەرمان لە هیچ دەرناچێت.

کوستانتیس گوتی:

– مێشکی ئێمە وەک تەختە وایە، باوکە تۆ دایتاشە!

– من یارمەتی ئێوە بدەم؟ تەواوی زانایانی دنیا دەبێ داوای ڕوخسەتتان لێ بکەن و بێن گوێ ڕادێرن تا ئەو بەستەزمانانە لە مانای قسەکانی مەسیح حاڵی بن. یاناکۆس تۆ ڕاست دەکەیت. ئینجیل شتێک نییە بتوانرێ بەئەقڵ تێی بگەین. ئەقڵ لە زۆر شت حاڵی نابێت. ئینجیل دەبێ بەدڵ بخوێنرێتەوە. چونکە دڵ تێ دەگا. یاناکۆس ڕۆژێکی یەکشەممە بۆ کڵێسا ژێر زەمینییەکەی خۆمان وەرە تا قسەکانی پەروەردگارمان بۆ ڕاڤە بکەیت... پێ مەکەنە، بەڕاستمە!

ئەوسا ڕووی کردە مانۆلیۆس و گوتی:

– کوڕەکەم، تەواوی نەخۆشییەکان لە ڕۆحەوە پەیدا دەبن، چونکە ڕۆح بەسەر جەستەوە حاکمە. بۆیە ڕۆحی تۆ نەخۆشە و دەبێ هەتوان بکرێ تا جەستەت بەپەیڕەوی کردن لە ڕۆح خۆ بەخۆ چاک بێتەوە! با لەمە گەڕێین. باشترە کەمێک پێکەوە قسان بکەین .. باشە بڵێن بزانم بۆچی داواتان لێ کردم بۆ ئێرە بێم؟ دەتوانم چیتان بۆ بکەم؟ من لە خزمەتتانام... دوای ئەوەش مانۆلیۆس گەرەکمە لەگەڵ تۆدا بدوێم.

میکیلیس گوتی:

– باوکە، لە ڕاستیدا ئێمە بۆ نەخۆشییەکەی مانۆلیۆس داوامان لێ کردیت بۆ ئێرە بێیت. گوتمان نەبادا شەیتان بەڕوخساری مانۆلیۆسەوە لکابێ، بێ گومان تۆیش دوعای دەفعی شەیتان دەزانیت.

یاناکۆس هاتە نێو وتووێژەکەوە:

– وێڕای ئەوە، خودی منیش زۆر پرسیاری بێ وەڵامم هەن. مەگەر هەموو شتێک بەئیرادەی خودا نییە؟ ئەدی کەواتە بۆچی بەڵایەکی وەک ئەوەی کە بۆ مانۆلیۆس نازیڵ بووە، بۆ نموونە بۆ باوە گریگۆریس یاخۆ بۆ لاداسی پیر نازیڵ نابێ؟ ئەمە ئیدی چ عەدالەتێکە؟ من لە هیچی تێ ناگەم...

ئەوسا ڕووی کردە مانۆلیۆس و لەسەری ڕۆیشت:

– بۆچی هاوار ناکەیت؟ بۆچی هاوار بەسەر خودادا ناکەیت و لێی ناپرسیت؟ دانیشتوویت و دەستت لەسەر دەست داناوە و دەڵێیت: "خودا تەمبێی کردووم!"؟ مەگەر چیت کردووە کە دەبێ تەمبێ بکرێیت؟ لە جێگەی خۆت ڕابە! خۆ تۆ مەڕ نیت بەڵکو ئینسانیت! ڕاڤەت لە خودا بوێ! ئینسان واتە مەخلوقێکی زیندوو کە ڕادەپەڕێ و ڕاڤەی دەوێت!

باوکە فۆتیس هەستا، دەستی ڕایەڵ کرد و لەسەر زاری یاناکۆس داینا:

– یاناکۆس پرسیارەکانت بێ ئەندازەن! دەنگت بەرز کردووەتەوە و گەرەکتە خودا لە ئاسمانەوە بهێنیتە خوارێ؟

یاناکۆس هەراسان و شەرمەزار وەڵامی دایەوە:

– باوکە ئاخر من تەنیا گەرەکمە تێ بگەم!

قەشە زەندەقچووانە گوتی:

– یاناکۆس گەرەکتە پەی بەنهێنییەکانی خودا ببەیت؟ باشە... ئینسان لە بەرامبەر گەورەیی خودادا لە کوێرە کرمێکی خاکی زیاتر نییە، ئیدی چۆناوچۆنی دەتوانێ پەی بەنهێنییەکانی بەرێت؟ منیش کاتێ جاحێڵ بووم، وەکی تۆ هاوارم دەکرد و داوای ڕاڤەم لە خودا دەکرد، ئاخر لە هیچ حاڵی نەدەبووم، تا ڕۆژێکیان ڕاهیبێکی پیر کە لەسەر کێوی ئاتوس دەرسی پێ دەدام، حەکایەتێکی بۆ گێڕامەوە. خودا لێی خۆش بێت هەمیشە بۆ ڕاڤەی خایلەکانی، حەکایەتی دەگێڕایەوە! ڕۆژێک لە ڕۆژان، ئاواییەک هەبوو لە بیابان و دوور لە ئاو و ئاوەدانی کە هەموو خەڵکەکەی کوێر بوون. ڕۆژێکیان پادشایەکی گەورە بەسواری فیلێکی زلەوە، بەسوپاکانیەوە بەوێدا تێپەڕی. کوێرەکان لە هەواڵەکە وەئاگا بوون و حەزیان کرد بڕۆن فیلەکە کە گەلێک وەسفیان بیستبوو، لە نزیکەوە دەست لێ بدەن و بزانن چ دەعبایەکە. بۆیە ژمارەیەک لە خۆمان گوتەنی ڕیش سپییان کەوتنە ڕێ و کاتێ گەیشتنە خزمەتی پادشا، کەوتنە سەر ئەژنۆ و ڕوخسەتیان خواست تا دەست لە فیلەکەوە بدەن. یەکێکیان دەستی بەکەپووی فیلەکەدا هێنا، یەکێکیان بەپێ و پلی و سێیەمیان بەملا و لاکەی. بۆ یەکێک لە کوێرەکان قولاپیان هەڵخست تا بتوانێت دەست بەگوێیدا بێنێ. یەکێکی تریان لەسەر پشتی ئاژەڵەکە دانا و ڕێگەیاندا دەورەیەک لێ بدا. وەلحاڵ کوێرەکان شاد و خۆشحاڵ بۆ گوند گەڕانەوە و کاتێ خەڵکەکە لێیان کۆبوونەوە و نائارامانە لە چاوەڕوانی وەسفکردنی ئاژەڵە سەیرەکەدا دانیشتن، یەکەمیان گوتی: "فیل لوولەیەکی گەورەیە کە لەخۆوە بەرز دەبێتەوە و وەک گەرداو خوول دەخودا و هەر کێ بگرێ حیسابی ڕۆیشتووە." دووەمیان گوتی: "فیل کۆڵەگەیەکی پڕ لە خورییە." سێیەمیان گوتی: "فیل دیوارێکە وەک دیواری قەڵا، بەو جیاوازییەی کە ئەمیان کوڵکنە." چوارەمیان کە دەستی بەگوێچەی فیلەکەدا هێنابوو، ناڕازییانە گوتی: "فیل هەر هیچ لە دیوار ناچێ، بەڵکو وەک فەرشێکی ئەستوور و وردچنراو وایە کە وەختێک دەستی تێوە دەدەیت دەجووڵێتەوە." دواجار دوایین نەفەریان گوتی: "ئەم قسە قۆڕانە چییە دەیکەن، فیل شاخێکە گەورە کە جێگۆڕکێ دەکات."

هەر چواریان بەوەڵامی کوێرەکان پێ کەنین و یاناکۆس گوتی:

– باوکە ڕاست دەکەیت، ئێمە کوێرین! بمبوورە! ئێمە دەخزێینە دەوروبەری پەنجە گچکەی پێی خودا و دەڵێین خودا بێ ڕوحمە. دڵی لە بەردە. بۆچی؟ چونکە ناتوانین بەرزتر لەوە ببینین.

میکیلیس لەسەری ڕۆیشت:

– ئێمە نابێ پرسیار بکەین. بێ گومان خودا بیانووی بەدەستەوە بووە کە ئەم بەڵایەی بەسەر مانۆلیۆسدا هێناوە. کاتێ ئێمە کوێر بین ئیدی لە کوێ دەتوانین پەی بەبیانووەکانی خودا ببەین!

مانۆلیۆس سەری هەڵبڕی و گوتی:

– باوکە، ئێمە هەر چوارمان ئەمساڵ بەشێوەیەکی زۆر پتەو پێکەوە یەکانگیر بووین و لەم ڕووەوە باش وایە کە تۆ بەئامادەبوونی ئەوان گوێ بۆ ددان پیانانەکانم ڕادێریت تا پێکەوە بزانین خودا لەبەر کام لە گوناهەکانم سزام دەدا و دەوای دەردەکەم چییە؟ چونکە پێم وایە تا کاتێک کە شەیتان بەڕوخسارمەوە لکابێ، مانای وایە هێشتا ژێوان نەبوومەتەوە و خودا نایەوێم.

قەشە گوتی:

– کوڕەکەم ڕاست دەکەیت. مەسیحییانی ئەووەڵینیش هەر ئاوهایان دەکرد. واتە لە حزووری هاوڕێکانیاندا ددانیان بەگوناهەکانیاندا دەنا و هەموو پێکەوە هەوڵیان دەدا ڕێگەیەک بۆ ڕزگاربوونیان بدۆزنەوە. کەواتە بەناوی خودا دەست پێ بکە و ئێمەش گوێمان لێتە. ئەوە لە بیر مەکە کە ئێمە هەموومان گوناهبارین. ئەلعان خودا بەژوور سەرمانەوەیە و گوێ بۆ قسەکانی تۆ ڕادەدێرێت.

مانۆلیۆس ماوەیەکی درێژ لە فیکرەوە چوو، بەتەواوی بەڕابردوویدا هاتەوە. تافی منداڵی و هەتیوی خۆی کەوتەوە یاد. یادی جنێوەکانی پوورە مادلینا و ئەو کوتەکانەی کە لێی دابوو. ئینجا یادی تافی خۆش و ئارامی دەیر و گۆشەگیرییەک کە لە ژوورە گچکەکەیدا کێشابووی و حەکایەتەکانی باوە ماناسیسی پیر کە بەئاوازی کەلامی زبر، بەڵام میهرەبانی خۆی لە بارەی زاهیدەکانی تیبایت(*) و

(*) Thebade یا میسری دێرین، یەکەمین مەسیحیانی خۆگۆشەگیر کردوو بۆ بیابانی تیبایید کۆچیان دەکرد. ف

حەوارییەکنی زەریاچەی ناسرە و عیسای لەخاچدراوەوە بۆی دەدوا. چەند بەختەوەر بوو ئەو زەمانەی کە مەلەکوتی ئاسمانی لەسەر ئەرز دەبینی! بەڵام لەناکاو بەیانییەکیان خودان پاتریارکاس و دەستوپێوەندەکەی هاتن و حەوشەی دەیریان پڕ لە هێستر و بالیفی سوور و قریوەی شادمانی کرد.

مانۆلیۆس سەری هەڵبڕی:

– باوکە نازانم لە کوێوە دەست پێ بکەم... بەسەراپای دەورانی ژیانمدا تێ پەڕیم. باوکە، یارمەتیم بدە. هەرچیت دەوێ بپرسە! ئێوەش هەروا برایان، ئێوەش بپرسن!

باوکە فۆتیس گوتی:

– مانۆلیۆس بەدوای دەسپێکدا مەگەڕێ. چونکە چ دەسپێک و کۆتاییەک لەمیانا نییە. زارت بکەوە و هەرچیت بەزەیندا دێ بیڵێ، دەبینیت کە چۆن وشەکان دەبنە دەنکە گێلاس. تا خۆت یەکێک لێ دەکەیتەوە، دە دەنکە گێلاس لە خۆیانەوە دەکەونە خوارەوە .. مانۆلیۆس چاوانت لێک نێ چ دەبینیت؟ لە کوێیت؟ دەسبەجێ و بەبێ بیرکردنەوە وەڵام بدەوە!

– لە ماڵی باوە گریگۆریس! ڕیش سپییانی گوند کۆبوونەتەوە و بڕیارگەلێکیان داوە. ئەوان بۆ ڕێوڕەسمی تەمسیلی ئازارەکانی مەسیح کە لە هەفتەی پیرۆزی ساڵی داهاتوودا لە بەردەم خانی کڵێسادا نمایش دەکرێت، بۆ هەر یەکێک لە ئێمە ڕۆڵێکیان دیاری کردووە. باوە گریگۆریس لێم نزیک دەبێتەوە. دەست بەقژمدا دێنێ، دوعام بۆ دەکا و دەڵێ: "مانۆلیۆس، خودا تۆی هەڵبژاردووە تا خاچەکە لە کۆڵ نێیت .." وا دەڵێ و ئیدی دڵم دەبێت بەهەزار کەرتەوە.

ئەوسا چاوانی کردنەوە. پێڵووی ترووکاند و هاوڕێکانی کەوتنەوە بیر.

– بەڵێ، ڕێک لە هەمان لەحزەدا دڵم وەکی ئەو شووشە عەترەی کە مەریەمی گوناهبار شکاندی تا پێوپلی مەسیحی پێ بشوات، بووە هەزار پارچەوە... کاتێ هێشتا منداڵ بووم، هێزی خەیاڵم زۆر زۆر بوو. شەرحی حاڵی قەدیسانم دەخوێندەوە و بەقووڵی دەورووژام و دەمویست خۆشم ببمە قەدیس. کاتێ چوومە دەیر، تەنیا یەک خەیاڵم لە کەللەدا بوو ئەویش ئەوە بوو ببمە زاهید و منیش لە تیبایید بژیم. چ نەخۆم، چ نەخۆمەوە و موجیزە بنوێنم. بەڵێ برایان، من لە هەمان

دەورانەوە دۆزەخی بووم. شەیتان ئاگری لە دڵم بەردەدا و دەیسووتاندم. من بەخۆویستییەکی تەواوەوە ئارەزووم دەکرد موجیزە بنوێنم و خودا خۆیشی بمبەخشێت! کاتێ لە ماڵی باوە گریگۆریس هاتمە دەرەوە، لاجانگەکانم تەپوکوتیان پێ کەوت. هەستم دەکرد ئاوایی گچکە بووەتەوە و جێگەی منی تێدا نابێتەوە. ئیدی خزمەتکاری خودان پاتریارکاس نیم. ئیدی نەخوێنەوار و نزم و ناچیزە نیم. ئاخر خودا منی بۆ پەیامێکی بەرز هەڵبژاردووە و دەبێ بەشێوەی مەسیحی پیرۆز بژیم و لەو بچم.

کۆستانتیس بەچرپە چرپ گوتی:

– مانۆلیۆس چ خۆپەرست و ترسێنەریت. ئەویش تۆیەک کە هێند میهرەبان و خۆنەویستیت!

قەشە گوتی:

– کۆستانتیس کوڕەکەم، دڵی مانۆلیۆس لێوڕێژ بووە. بهێڵە یەکەم جار بەتاڵی بکاتەوە پاشان قەزاوەت بکە.

مانۆلیۆس درێژەی بەقسەکانی دا:

– برایان بمبوورن. شەیتان ڕۆحی داگیرکردبووم. گەرچی لەوەی دەیڵێم شەرمەزارم، بەڵام چونکە دەبێ ددان بەگوناهەکانمدا بنێم، بۆیە ناتوانم چ شتێک بەنەگوتراوی جێبێڵم. ئاخر خودا قسەکانم دەژنەڤێ.

قەشە گوتی:

– مانۆلیۆس گیان بڵێ. بڵێ و شەرم مەکە. دڵی ئینسان وەک چاڵێکی پڕ لە مار و بۆق و بەرازە. کەواتە بەتاڵیکەوە تا سووکەڵە بیت!

مانۆلیۆس جورئەتی هێنایەوە بەرخۆ:

– وەک تاوس بەنازەوە دەڕۆیشتم. لەخۆباییانە دەهاتم و دەچووم و هەمیشە بەخۆم دەگوت: "مانۆلیۆس خودا تۆی هەڵبژاردووە، بەڵێ تۆ!" بەڵام یاناکۆسی میهرەبان، ڕۆژێکیان بەلوتفی تۆ...

دەستی یاناکۆسی گرت و ویستی ماچی بکا، بەڵام یاناکۆس بەسەرسوڕمانەوە دەستی کێشایەوە:

– مانۆلیۆس چ بووە؟ دەتەوێت دەستی من ماچ کەیت؟

– بەڵێ یاناکۆس دەستی تۆ! چونکە تۆ چاوی منت کردەوە... بەلوتفی تۆ بوو تێگەیشتم کە من کەسێکی ڕیاکار و درۆزنم. بیرت دێتەوە ئەو ڕۆژەی لە نزیک ماڵی ناخودا تۆفانەوە ڕێکەوتی منت کرد چیت گوت؟ گوتت: "هەی درۆزن! هەی درۆزن، تۆ لافی ئەوە لێ دەدەیت لە مەسیح دەچیت و ئەوساش گەرەکتە ژت بێنیت؟... دوای ڕێوڕەسمی لەخاچدانیش لێنێو ئاوی گەرمت بۆ دێنێت تا بتشوات. جلکی تازەت بۆ دێنێت تا خۆت بگۆڕیت و پاشان لەگەڵیدا بنوویت. ئەویش ڕێوڕەسمی لەخاچدان!" یاناکۆس من قەرزارباری تۆم!

یاناکۆس خۆی فڕێدایە نێو ئامێزیەوە، هاواری کرد:

– مانۆلیۆس بمبووره.. نازانیت ئەو ڕۆژە شەیتان تا چ ئەندازەیەک داگیری کردبووم... منیش ڕۆژێک لە بەردەم تۆدا ددان بەگوناهەکانمدا دەنێم و تۆش بەبیستنی قسەکانم لەرز داتدەگرێ. باوە فۆتیس ئاگای لێیە...

باوە فۆتیس یاناکۆسی دانیشاندەوە و گوتی:

– برایان، مۆڵەت بفەرموون مانۆلیۆس خۆی بەتاڵ بکاتەوە و سوکنایی بێت. مانۆلیۆس بەردەوام بە. هەست ناکەیت کەمێک سووکەڵەتر بوویت؟

– چۆن باوە، هەرچەند بدوێم سووکەڵەتر دەبم... نازانم چ نهێنییەکی گەورە لە ددان پیانانا هەیە کە مرۆڤ سووکەڵە دەکات! من ئیدی ترسم ڕەویوەتەوە و ددان بەهەموو شتێکدا دەنێم. هەموو شتێک!

قەشە بۆ ئەوەی کەمەکێک لە گوڕی خۆی بۆ مانۆلیۆس بگوێزێتەوە، دەستی نایە سەر شانی و گوتی:

– کوڕەکەم ئێمە سەراپا گوێین. قسە بکە!

– لە هەمان ساتەوەختەوە کە یاناکۆس دەمامکی لەسەر دڵم لادا، هاتمەوە سەر خۆ و بەبینینی خەرەندەکەی بەردەمم، ئیستێکم کرد و بەخۆم گوت: (مانۆلیۆس شەرم ناکەیت؟ پێت وایە لە خاچدان گاڵتەیە؟ گەرەکتە دەستی خودا و خەڵقی خودا ببڕیت؟ تۆ لێنێوت خۆش دەوێت، گەرەکتە لەگەڵیدا بنوویت و لە هەمان کاتیشدا جێی مەسیح بگریتەوە؟ هەی درۆزنی ڕووقایم! هەی ڕیاکار دەبێ یەکێکیان هەڵبژێریت!)

هاوکات هەڵبژاردنی خۆم کرد و بڕیارم دا ژن نەهێنم، دەست بۆ ژن نەبەم و بەپاکی بمێنمەوە!

جارێکی تر یاناکۆس خۆنەویستانە هاواری کرد:

– مانۆلیۆس من پێشتر نەمگوت تۆ لە قەدیسانیت!

مانۆلیۆس گوتی:

– ئارام بگرە! ڕێگە بدە بیگێڕمەوە تا ببینیت چۆناوچۆنی ترس داتدەگرێت! من هێشتا لە بارەی گەورەترین گوناهمەوە قسانم نەکردووە. دواجار بڕیارمدا گرێبەستەکەم لەگەڵ لێنێودا هەڵوەشێنمەوە. لە پێناوی هەمان مەسەلەدا دەمەدەمێم لەگەڵ خودادا کرد و ڕێگەی گەڕانەوەی چیام گرتە بەر تا بتوانم لە گۆشەگیریمدا لە وەسوەسە ڕزگارم بێت. پێم وابوو لە هەوای پاقژی کوێستاندا دەتوانم خۆم بۆ مەسیح تەرخان کەم. بەڵام لە نێوان ڕێگەی چیا و گوێ چاڵاوەکەی (قەدیس ڤاسیلی) دا وەسوەسە بۆسەی بۆ نابوومەوە.

هەناسەیەکی هەڵکێشا. بەدەسەسرەکەی کێمی لە ڕوخساری سڕی و بێ دەنگ مایەوە. دەستی دەلەرزی. قەشە گوتی:

– مانۆلیۆس ئازا بە. من لە تۆ گوناهبارترم. ڕۆژێک لە ڕۆژان منیش لە بەردەم ئێوەدا ددان بەگوناهەکانی خۆمدا دەنێم و دەبینن کە لە حەژمەتا مووی سەرتان ڕاست دەبێتەوە. من دەستم بەخوێنی ئینسان سوور بووە. بەڵێ، شەیتان بەسەر منیشدا زاڵ بووە. ڕۆژێکیان کاتێ گەنج بووم و بەگوڕ، بۆ ئاوایی ڕۆیشتم تا بەشداری لە جێژنی زیندووبوونەوەدا بکەم. بەرخێکیشم بەکۆڵەوە بوو تا لەگەڵ هاوڕێکانمدا بیبرژێنین. نیوەڕۆ بوو، درەختەکان بەشکۆفە پۆشرا بوون و ئەرز بۆنی عەتری لێ دەهات. تەواوی خەڵکی لەسەر چیمەنەکان ڕاکشابوون و بەرخیان دەبرژاند. یەکەم جار جگەر و دڵ و گورچیلەکەیمان برژاند و خواردمان و شەرابمان بەسەردا کرد، تا ئەو کاتەی بەرخەکە دەبرژێت. کاتێ بەرخەکە باش برژا، هێنایان و لە چیمەنەکە دایاننا. من ئەوکات کێردێکی درێژم هەبوو، باش تیژم کردبووەوە تا بەرخەکەی پێ کوت کوت کەم. ڕێک لە هەمان لەحزەدا شەیتان ڕۆحی داگیر کردم و لە کاتێکدا کە قاقا پێ دەکەنیم، هاوارم کرد: (خۆزیا هەر ئێستا قەشەیەکم چنگ

دەکەوت و ڕیخۆڵەییم دەردەکێشا!) بڕواتان بێ ئەوە شەیتان بوو کە لە زاری منەوە قسانی دەکرد. چونکە خۆم قەشەزادەم و ڕێزم لە قەشەکان دەنا و هەر کاتێک یەکێکیانم لە کۆڵان بینیبا، ڕام دەکرد تا دەستی ماچ بکەم. ئاخر بەبێ بیرکردنەوە و تەنیا بۆ ئەوەی گاڵتەیەک بکەم ئەو ڕستەیە لە زارم هاتبووەدەر. هەموومان بادەمان خواردبووەوە و من کەمێک خەیاڵ بووم. پیاوێکی مەست کە لە تەنیشت گرووپەکەی ئێمەوە سفرەی ڕاخستبوو بەقسەکانم پێ کەنی و گوتی: "هێی ڕۆڵە، ڕێک قەشەیەک لە دواتەوە دانیشتووە. گەر پیاویت قسەی خۆت بەرە سەر!" سەرم وەرگێڕا و بینیم قەشەیەک لە دوامەوە دانیشتووە. ئیدی خۆم بەسەریدا دا و سەریم بڕی.

باوە فۆتیس خاچی کێشا و بێ دەنگ بوو. چوار هاوڕێکەش هەر بێ دەنگ بوون. هەموویان دەترسان. هەر کامیان سەری داخستبوو، ڕۆ چوو بوو بەخۆیدا و هەڵدەلەرزی. ئەرێ ئەم هەموو تاوان و دزێوی و ڕیسواییە لە قووڵایی ڕۆحدا هەیە؟ ئیدی چ ئینسانێکی شەرافەتمەند دەمێنێت کە جورئەتی تاوانی نەبێت؟ ئارەزووگەلی بەهیچ تێر نەبووی ئینسانی، سەراپای تەمەن خەفەکراو، لە ناوەوەڕا دەمێنێتەوە و خوێن ژەهراوی دەکات. ئینسان خۆی جڵەوی دەکات، ئەوانی تر فریو دەدا تا شەرافەتمەند و خۆپارێز و بەبێ لە گوناهەوە گلان، دنیا جێبێڵێت. بەڵام ئاخۆ دەتوانرێ خوداش فریو بدرێت؟

دواجار میکیلیس بێ دەنگی شکاند و بەنەوایەکی کپ و تاساو گوتی:

– باوکە ئەز لە تۆ خەراپترم. کاتێ باوکم نەخۆش دەکەوێت، شەیتانانە خۆشحاڵ دەبم و شەیتانەکەی ناخم حاڵی لێ دێت. چونکە ئیتر ناتوانم حەوسەڵەی بابم هەبێ. ئەو بەربەستی ژیانم بووە و دوعا دەکەم کە هەرچی زووترە بمرێت. من ئارەزووی مردنی پیاوێک دەکەم کە خۆشم دەوێت و ژیانم هی ئەوە. من نازانم ڕۆحی مرۆڤی تاوانبار چۆناوچۆنییە، بەڵام دەزانم ڕۆحی مرۆڤی شەرافەتمەند دۆزەخە. دۆزەخێک کە شەیتانەکان تیایدا لانەیان چێ کردووە! ئێمە بەخەڵکانێک دەڵێین شەریف و مەسیحییانی ئیماندار کە شەیتانەکەی نێو ناخی خۆیان دەشارنەوە و ڕوخسەت نادەن کە بەهەپروونکردنی کۆت و پێوەندەکانی خۆی، هانیان بۆ دزی و مرۆڤکوژی بدات. بۆیە ئێمە هەموومان لە ناوەوەی خۆماندا _ خودایە بمبەخشە _ گوناهبار و

دز و مرۆڤکوژین!

یاناکۆس بەکوڵ دەگریا. ئەویش چووبووەوە نێو خۆی و قووڵ زەندەقی چووبوو. بەڵام قەشە دەستی ڕایەڵ کرد و گوتی:

– ڕۆڵەکانم، نۆرەی ددان پیانانی هەموومان دێت. ئێمڕۆ نۆرەی مانۆلیۆسە. کەواتە دەریچەی دڵی خۆتان داخەن، تا ئەو دەریچەی دڵی خۆی بکاتەوە. ڕێگە بدەن ئەو ددان پیانانەکانی تەواوکات... باشە مانۆلیۆس بەردەوام بە! خۆت گوێت لێ بوو کە ئێمە هەردووکمان لە تۆ خەراپترین، هەم منی قەشە و هەم ئەو، میکیلیسی میهرەبان و دەست و دڵ کراوە کە مایەی شانازی گوندنشینانە.

مانۆلیۆس فرمێسکی چاوانی سڕی. دڵنەوایی خۆی کرد و هەمدیس کەوتەوە ددانپیانانەکەی:

– برایان، وەسوەسە لەگوێ چاڵاوەکەدا دانیشتبوو و زەردەخەنەی بۆ دەکردم. کاترینا دەڵێم. هەمان بێوەژنی گوناهبار. لێوی سوور کردبوو، چاڵێکم لە نێوان مەمکەکانیدا دەبینی. خوێن هوروژمی بۆ مێشکم برد و گێژ بووم. ئەو دەپاڕایەوە و من حەزم دەکرد لە ئامێزی بگرم. بەڵام لە خەڵکی دەترسام. لە خوداش دەترسام. بۆیە ڕام کرد... بەڵێ ڕام کرد، بەڵام خەیاڵی ئەویشم لەگەڵ خۆمدا برد. شەو و ڕۆژ بیرم لێ دەکردەوە، بەڵام بەخۆ فریودان وام دەنواند کە بیر لە مەسیح دەکەمەوە. چ فریوێک! ئاخر من تەنیا بیرم لەو دەکردەوە. شەوێ لە وزەمدا نەما، دەموچاوم شت، قژم شانە کرد و کوێرە ڕێکەی ئاواییم گرتە بەر و بەرەو ماڵی بێوەژن کەوتمە ڕێ. بەخۆم دەگوت دەڕۆم ڕۆحم قوتار دەکەم. دەڕۆم قسانی لەگەڵ دەکەم و بۆ خودا دەیگەڕێنمەوە... بەڵام هەموو ئەوە درۆ بوو. درۆ! چونکە دەمویست لەگەڵیدا بنووم. ئەوسا....

هەمدیس بێ دەنگ بوو. بەزەحمەت هەناسەی بۆ دەدرا. هەمووان بەدڵسۆزی تەماشایان دەکرد. ئەویش لە بەردەمیانا دەبووە ئاو. چڵک لە برینەکانی ڕوخسارە قڵیشاوەکەی دەهاتە دەرێ و لە نێو ڕیش و سمێڵیدا دەمەیی.

قەشە دەستی ئەوی لە نێو دەستی خۆی نا، نەوازشی کرد و گوتی:

– ئەوسا ڕزگارت بوو... تێ گەیشتم مانۆلیۆس. باش تێ گەیشتم. خودا بۆ

قوتارکردنی تۆ ڕێگەیەکی قەدبڕی لێ داوە... برایان، موجیزەیەکی گەورە ڕوویداوە! بنۆڕن ڕزگاری لە چ ڕێگەگەلێکەوە بۆ لامان دێ کە ناچێتە ئەقڵەوە؟ بەڵێ، ئەوسا مانۆلیۆس، ڕوخسەت بدە کە من قسەکانت تەواو بکەم. ئەوسا هەستت بەشەکەتی کرد، هەستت کرد ڕوخسارت خەریکە دەئاوسێ و چینێکی قێزەون دەیپۆشێ، کوتوپڕ هەستت بەبرین کرد و چڵک لە... بەڵام مانۆلیۆس ئەمە شەیتان نییە کە لەسەر ڕوخساری تۆ نیشتووە، بەڵکو خودایە کە ئەم دەمامکە گۆشتییەی بۆ ڕزگارکردنی تۆ بەڕوخسارتەوە لکاندووە. لە ڕاستیدا خودا ڕوحمی پێ کردوویت.

کۆستانتیس بەچرپە گوتی:

– من هیچ تێ نەگەیشتم. هەر هیچ تێ نەگەیشتم.

دووانەکەی تریش گوتیان:

– ئێمەیش تێ نەگەیشتین. ئێمەش هیچ تێ نەگەیشتین.

مانۆلیۆس بێ دەنگ هەناسەی هەڵدەکێشا. باوکە فۆتیس بۆ دڵنەوایی کردنی، دەستی نەوازش کرد:

– مانۆلیۆس، تۆ بەرەو هەڵدێر دەڕۆیشتیت. تۆ تەنانەت گەیشتبوویتە سەر لێواری هەڵدێر. بەڵام کاتێک خودا دەمامکی نایە سەر ڕوخسارت، لە جێگەی خۆتا ڕاوەستایت. تۆ دەتویست بەچوونە نێو نوێنی بێوەژنەوە خۆت دووچاری لەعنەتی خودا بکەیت. بەڵام ئیدی بەم قەلافەتەوە نەتدەتوانی بۆ دیداری بڕۆیت، چونکە ئەو ئامادە نەبوو ڕێگەت بۆ نێو نوێنەکەی پێ بدات. ئیدی شەرم دایگرتیت، لەنیوەی ڕێگەدا گەڕایتەوە و بەم جۆرە لە لەعنەتی خودا ڕزگارت بوو.

مانۆلیۆس ڕوخساری لە نێو دەسەسرە گەورەکەدا حەشار دابوو. هیچی نەدەگوت و ئەوە نەبێ جار جار کوڵی گریان قوڵپی پێ دەدا، دەنگیان دەبیست دەیگوت: "خودایا سوپاس بۆ تۆ!" وای دەگوت و هەمدیس بێ دەنگ دەبووەوە.

سێ هاوڕێ زەندەقچووەکە، سەریان لە ژێرەوە ناو هەڵدەلەرزین. ئاخر ئەوان بۆیان دەرکەوتبوو کە خودا لە هەمان ئەو نزیکانەوە وەک شێرێک لە بۆسەدا دانیشتووە و گا دەنگی هەناسە و نەعرەتەی دەگەیشتە گوێیان و تەنانەت بریسکەی چاوانیان لە تاریکیدا دەبینی.

قەشە بەپەی بردن بەخایلەکانیان گوتی:

– ڕۆڵەکانم، لە بوونی خودی خۆشماندا چاوێک شەو و ڕۆژ چاودێریمان دەکا و گوێیەک هەیە دەنگمان دەژنەڤێ. ئەمەش واتە خودا!

میکیلیس هاواری کرد:

– بۆچ خودا مۆڵەت دەدا ئێمە زیندوو بین و لەسەر ئەرز نامانباتەوە تا هەناسەی خوڵقێنەرانەی وی لە بوونماندا پاک بێتەوە؟

قەشە وەڵامی دایەوە:

– چونکە میکیلیسی ئازیز کاری خودا وەک کاری گۆزەگەرانە و سەروکاری لەگەڵ گڵدا هەیە!

یاناکۆس نائارامانە گوتی:

– باوکە قسەی جوان دەکەیت، بەڵام ئاخر ئێمە نەخۆشێکمان هەیە. ئەرێ ناتوانیت دەست بنێیتە سەر سەری، وێردێک بخوێنیت و ئێمەیش لەبەر قاپی خودادا دوعا بکەین تا ڕوحمی پێ بکات؟

– مانۆلیۆس گەرەکی بەوێرد و دوعای ڕامالینی تەلسەم و جادوو نییە. بەدوعای خەڵکانی تریش باش نابێت. ڕێگای ڕزگاری وی هێور و بەردەوام و شەو و ڕۆژییە. ڕۆڵەکانم ئێوە هێشتا کرمی ئاوریشمتان نەبینیوە کە چۆناوچۆنی زستانان لە قۆزاخەکەیدا ڕۆدەچێ و خۆی بەند دەکات، شێوە دەگۆڕێ و جووڵە لە خۆی دەبڕێت. لە کاتێکدا کە ژیانی بەئارامی و لە تاریکیدا بەردەوامە و لەودیو ڕوخساری ناشیرینی قۆزاخەکەیەوە، پەپوولەیەکی نەرم و نیان بەچاوانێکی درەوشاوە و باڵی جوانەوە دەخوڵقێت! ئیدی دواجار لە بەیانی بەهارێکدا قۆزاخەکە درز تێ دەبا و دەفڕێت! ڕزگاریش بەهەمان شێوە لە تاریکیدا لە ناوەوەی ئێمەدا لەکاردایە... مانۆلیۆس ئازا بە و درێژە بەڕێگەکەت بدە! ئاخر لەودیو ئەم ڕوخسارە دزێوەوە ڕزگاری هەیە. متمانەت هەبێت!

مانۆلیۆس تکاکارانە لە قەشەی دەنۆڕی و پرسی:

– تا کەنگێ چاوەڕێ بم باوکە؟

– مانۆلیۆس مەگەر پەلەتە؟

مانۆلیۆس بەشەرمەزارییەوە گوتی:

– نا، هەر کاتێک خودا بیەوێ! هەرکاتێ خودا بیەوێ!

– خودا هەرگیز پەلەی نییە. وی خوێنسارده و داهاتوو وەک ڕابردوو ڕووناک دەبینێت. ئەو کاری لەگەڵ ئەبەدییەتدا هەیە، کەچی مەخلوقە فانییەکانی نازانن چی لە پێشە، ئیدی دەترسن و پەلەپڕوزکێیانە. لێ گەرێ خودا لە بێ دەنگیدا و بەو تەرزەی دەیەوێ کاری خۆی ئەنجام بدات. هەرگیز سەر هەڵمەبڕە و هیچ شتێکی لێ مەپرسە، چونکە پرسیارەکانت بەگوناه ئالوودەن!

خۆر گەییبووە نێوەڕاستی ئاسمان و ڕووناکی خۆی تنۆک تنۆک بەسەر پێنج هاوڕێ لە دەوری یەک دانیشتووەکەدا دەڕشت. پێنج سەری نزیک یەکتر بەڕوانینی لێوڕێژ لە عیشقیان!

لە نشێوێکی تری کێوەکەوە ئاوازی شمشاڵەکەی نیکۆلیۆس، شاد و گوێنەواز دەگەییە گوێ. میکیلیس زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی:

– ئەوە نیکۆلیۆسە... ئەویش بۆ سوکنایی ئازارەکانی شمشاڵ دەژەنێ!

هەموان سەراپا بووبوونە گوێ. نەغمەی شوانێک لەو هەوا هەڵپڕووکێنەرەدا، مرۆڤی حاڵ لێ دەهێنا و دەیخستە سەما. پەپوولەیەکی سپی، بەخاڵی نارنجی سەر باڵەکانیەوە، بۆ ساتێک بەژوور پێنج هاوڕێکەوە هەڵفڕی و بەسەر قژی باوە فۆتیسەوە نیشتەوە و هەروا باڵی لێک دەدا، دەمی بەنێو قژە ماشوبرنجییەکەی ویدا ڕۆدەبرد. وەک بڵێی بەسەر تەلانێک دڕکەوە نیشتبێتەوە، کوتوپڕ لە جێگەکەی دەرپەڕی، فڕینی خۆی دەست پێ کردەوە و لە نێو هەتاودا بزر بوو.

ساتگەلێک دواتر، مانۆلیۆس هاتەگۆ:

– باوکە، برایان، بمبەخشن و خوداش ئێوە ببەخشێت! من هێند سووکەڵە بووم کە پێ دەچێ بارێکی قورس لەسەر کۆڵم لابرابێت. باوکە بەلوتفی تۆ چاوانم کرانەوە و ئیدی سەری تەسلیمبوونم دانەواند. من ئێستا نەخۆشییەکەی خۆم وەکی خاچێک دەبینم کە دەبێ لە کۆڵی بگرم و بەسەر یالەکەدا سەرکەوم. دەشزانم دوای لەخاچدان، ژیانەوە دێت. بەڵام ئاخۆ هێزی لە کۆڵ گرتنی خاچم هەیە؟ هاوڕێیان یارمەتیم بدەن تا لە پێ نەکەوم!

قەشە هاواری کرد:

– دەبێ هەمووان لەگەڵ یەکدیدا بین! من ئەمڕۆ لەسەر ترۆپکی چیا لەگەڵ ڕەعیەتەکەمدا دەدوام. ئێمەش دەبێ بەیاڵەکەدا هەڵگژێین و خاچی قورسمان لە کۆڵ نێین. ئێمەش دەخزێین و ناڵەمان پێ دەکەوێت. ئێمەش بێ تاوین... من بەهاوڕێکانم گوت: دەبێ هەمووان پێکڤە بین! ئەمەش تەنیا ڕێگەی ڕزگاری ئێمەیە.

یاناکۆس پرسی:

– ئەدی چارەی دەرد و نەخۆشی و گوناه چ دەبێ؟

– هەموو کرمەکان دەبنە پەپوولە...

لەبەرئەوەی بیری کەوتەوە کە لە کاتی هاتنیدا هەر چوار هاوڕێکە ئینجیلیان دەخوێندەوە، بۆیە گوتی:

–... خۆش بەحاڵی میحنەت چەشتووان. چونکە شەهامەتیان پێ عەتا دەفەرموێت!

کۆستانتیس لە شادمانیدا بازێکی دا، دەیویست قەشە وشە قورسەکانیان بۆ لێک بداتەوە:

– باوکە مەبەست لە (شەهامەتیان پێ عەتا دەفەرموێت) چییە؟

– واتە دڵنەوایی دەکرێن و دەوایەک بۆ شیفای ئازارەکانی خۆیان پەیدا دەکەن. خۆش بەحاڵی ئەوانەی کە ڕەنج دەدەن، چونکە ڕەحمەتی بێپایانی خودا نەسیبیان دەبێ. بەجۆرێک کە ڕەنج نەدیوان هەرگیز لە نیعمەتێکی ئاوها شادومانانە و چالاکییەک بەرخوردار نابن. ڕەنج یەکێک لە نیعمەتە دەگمەنەکانی خودایە. مانۆلیۆس گیان گوێت لێیە؟

بەڵام مانۆلیۆس بێ برست پاڵی بەمیکیلیسەوە دابووەوە، بەلێکنانی چاوانی لە خەودا ڕۆچوو بوو. هاوڕێکانی لە جێگەکەی بەرزیان کردەوە، لەسەر حەسیرەکەی خەواندیان و بەئەسپایی کوختەکەیان جێهێشت و ڕۆیشتن.

قەشە گوتی:

– ڕۆڵەکانم، لوتفی خودا لە شێوەی خەودا ئەوی لەخۆ گرت. با بڕۆین و بەکەرەمی خودای بسپێرین!

هەمووان، یەک لە دوای یەک پێیان نایە باریکە ڕێکەوە و بێ دەنگ ڕێگەی دابەزینیان گرتە بەر. قەشە بەقژە شەپۆلاویە ماشوبرنجییەکەیەوە لە پێشەوە دەڕۆیشت.

***

دەوروبەری عەسر مانۆلیۆس چاوانی کردنەوە و لە ڕەشایی فەزادا پیاوێکی لەسەر جێگاکەی خۆی بینی کە بەدخووانە و بەچاوانێکی خوێنینەوە، ورد ورد لێی دەنۆڕی. وی پانایۆتیسی کەتە بوو کە لە هەناسەیەوە بۆنی کەسکونی شەراب دەگەییە کەپوو.

مانۆلیۆس بەزەردەخەنەوە گوتی:

– پانایۆتیس براکەم، خۆش هاتیت!

بەڵام پانایۆتیس وەڵامی نەدایەوە و هەروا بێ جووڵە دیقەتی لێی دەدا. سەرە زل و قژە سوورەکەی بەر سەری مانۆلیۆس دەکەوت و لە نێوان لچولێوە شۆڕەکەیەوە، ددانە ناقۆڵا و ناشیرینەکانی وەدیار دەکەوتن. مانۆلیۆس لەرز دایگرت و پێی وابوو خەوێکی ناخۆش دەبینێت.

– چیت دەوێ؟

پانایۆتیس بەزەحمەت دەمی کردەوە و بەدەنگێکی تاساو، ئاڵوودە بەمەستی و لاڵ و پات وەڵامی دایەوە:

– یەک سەعاتە بەسەرتەوە دانەویمەتەوە و تەماشات دەکەم.

– چیت لێم دەوێت براکەم، بۆچی ئاوها تەماشام دەکەیت؟

پانایۆتیس بەنەوایەکی تووڕە و لە هەمان کاتیشدا گلەیی ئامێز مڕاندی:

– هەرکارێک بکەم ناتوانم جۆرێکی تر تەماشات بکەم!

دوای بێ دەنگییەکی کورت گوتی:

– ئەی گەنج دواجار تۆ من دەکوژیت!

مانۆلیۆس بەسەرسوڕمانەوە نیوە هەستانێک هەستا و پرسی:

– من؟ من؟ مەگەر من چیم لێ کردوویت؟

– خراپترین کارێک کە لە پیاوێک بوەشێتەوە! نەفرەتت لێ بێ! بەشی منی نەگبەت لەم دنیایەدا دڵخۆشییەکی گچکە بوو کە تۆ ئەویشت لێ زەوت کردم. ئیدی حەوسەڵەم نەما و هاتووم دیارییەکت بدەمێ. چاوەڕێ بووم تا وەخەبەر بێیت. وەرە

ئەمە دیارییەکەت!
وایگوت و دەستی بۆ ژێر جلکەکەی برد. کێردێکی دەرکێشا، لەسەر حەسیرەکە داینا و نەڕاندی:
– برا، برا بمکوژە و ئەو کارە تەواو بکە کە دەستت پێ کردووە. بمکوژە و پاداشتەکەی بۆ خۆت بکرە!
مانۆلیۆس هاواری کرد:
– پانایۆتیس! براکەم مەگەر من چیم لێ کردوویت؟ ئەم قسانە چین دەیانکەیت؟ من و کوشتنی تۆ؟
ویستی دەستی بگرێت، بەڵام پانایۆتیس بەتووڕەیی لە خۆی دوور خستەوە و نەڕاندی:
– دەستم تێوە مەدە. قسە خێرخوازییەکانیشت بۆ خۆت گل بدەرەوە. وەزعم بەم قسانە تێکدەچێت. گوتم بمکوژە و ئەو کارە تەواو بکە کە دەستت پێ کردووە. ئەم ژیانە ئیتر بەکەڵکی چ دێت؟ بمکوژە!
چاوانی مانۆلیۆس پڕ لە فرمێسک بوون و بەچرپە گوتی:
– پانایۆتیس من چیم بەرامبەر کردوویت؟ براکەم من چیم بەرامبەر کردوویت؟
– من خەڵکانێکم هەن کە لە هەموو شوێنێک بەدوای کاتریناوەن. پیرێژنێکم بەکرێ گرتووە کە شەو و ڕۆژ چاودێری ماڵەکەی دەکات. ئەو دوێنێ شەو تۆی بینیوە بەدزییەوە چوویتەتە ماڵی کاترینا و سەعات و نیوێک لە لای ماویتەوە. کاترینا ئیدی دەرگای ماڵەکەیم لێ ناکاتەوە و نایەوێ قەڵافەتم ببینێت. هاوسێکەی دەڵێ شەو و ڕۆژ لە ماڵەوەیەوە و بەردەوام دەگری. باشە لە پێناوی کێدا دەگری؟ بۆ خەریکە دەتوێتەوە؟ عیشقی کێ بووەتە هۆکاری ئەوەی دەرگا بەڕوومدا نەکاتەوە؟ عیشقی تۆی ناشیرین و بریناوی کە مرۆڤ بەبینینت دڵی تێکەڵ دێت. کاتێ بیستم نەخۆش کەوتوویت، خۆشحاڵ بووم و بەخۆم گوت: (باش بوو لە دەستی ئەم نالەبارە خۆ بەقەدیس زانە ئاسوودە بووم! کاتێ کاترینا سەروفەساڵی دەبینێ وەزعی تێکدەچێ و ئیدی هەم ئەو لە دەستی ڕزگاری دەبێ و هەم منیش!"... بەڵام تۆ بەهەمان سەروفەساڵی دزێوەوە بۆ بینینی ڕۆیشتوویت و سەعات و نیوێک لە لای ماویتەوە.

خودایا، نازانم چۆن ئەفسوونت کردووە کە لەبری ئەوەی زەندەقی لە قەڵافەتت بچێ، کەچی جگە لەتۆ بیر لە کەسی تر ناکاتەوە و بەردەوام سینگ بکوتێ و ناوی تۆی گەڕوگولی بەدبەختی بەزماندا بێت! هەموو ڕۆژێک فەڵاقەی ژن و کیژەکانم دەکەم تا بەڵکو دڵم ئاو بخواتەوە و ئارام بگرم! دوکانەکەشم داخستووە، بەردەوام عارەق دەخۆمەوە و دەسووڕێمەوە. مناڵانی کوڵان دوام دەکەون و بەناوێک بانگم دەکەن کە وەکی کێرد بەدڵمدا ڕۆدەچێ... دەزانیت چ ناوێک؟ هەڵبەت کە دەزانیت! لەعنەت لەو ڕۆژەی ئەو قەشە نارەسەنە بۆ ماڵەکەی کێش کردم و ڕۆژگاری ڕەش کردم. ئیدی لە وزەمدا نەماوە. وەرە تۆ و ئەم کێردە! مانۆلیۆس هەستە! پیاوەتی بنوێنە و بمکوژە. لێت دەپاڕێمەوە بمکوژە و ئاسودەم بکە!
مانۆلیۆس سەری لە نێوان دەستیدا گرت. ئیدی نەیدەتوانی بەدەنگی بەرز نەگری. لە خۆی دەپرسی: "دەتوانم چ بکەم؟ چۆن دەتوانم ئەم ڕۆحە سەرکەشە گرفتارە بەکۆتی عیشق، کە خۆی نایەوێ ڕزگار بێ، ڕزگارکەم؟"
پانایۆتیس بەتووڕەیی هاواری کرد:
– گریان بەسە هەی بالوولی گاڵتەجاڕ! گوتم کێردەکە هەڵگرە و مەترسە. باش تیژم کردووەتەوە. ئەمەش ملی من. وەرە بیبڕە!
وایگوت و ملە گا ئاساکەی بەرەو لای مانۆلیۆس درێژ کرد.
مانۆلیۆس پرسی:
– بۆچ تۆ من ناکوژیت؟
پانایۆتیس نائومێدانە وەڵامی دایەوە:
– کوشتنی تۆ بۆ من چ کەڵکێکی هەیە؟ هەم بەدبەختتر دەبم و هەمیش کاترینا بۆ هەمیشە لەدەست دەدەم. تەنیا ڕێگە ئەوەیە کە تۆ من بکوژیت تا بتوانم تۆش لەگەڵ خۆمدا بۆ دۆزەخ بەرم.
وایگوت و کوڵی گریانی بەربوو، فرمێسک بەچاوانیدا دەهاتە خوارێ. هەروا کە ملی بۆ لای مانۆلیۆس دەبردە پێش، وەکو گوێرەکە دەیمرخاند.
مانۆلیۆس کوتوپڕ خۆی بەسەر پانایۆتیسدا دا و بێ ئەوەی بواری خۆ کێشانەوەی بدات، لە ئامێزی گرت و بەگریانەوە هەوڵیدا دڵنەوایی بکات:

– بمبەخشە پانایۆتیس، براکەم بمبەخشە. من ئیتر ئەو نابینم و هەرگیز پێ ناخەمە ماڵەکەی. ئەوە منم کە دەمرم و تۆ لە دەستم ڕزگارت دەبێ. سوێند دەخۆم دەمرم. مەگەر حاڵ و ڕۆژم نابینیت؟ خەریکم دەگەنم. براکەم دەمرم. دەمرم. مەگری!

بەڵام پانایۆتیس کە هەروا دەیناڵاند، کوتوپڕ و بەتوندی دەستانی مانۆلیۆسی لە ملی خۆی کردەوە، ئەوسا هەستا و بەهەڵانگاوتنەوە بەرەو دەرگای کوختەکە ڕۆیشت و ساتی دوایی بەر لەوەی پێ بنێتە ئەودیو دەرگاکە، تەختی ئەرزەکە بوو.

مانۆلیۆس کەوتە خۆ تا بەرزی بکاتەوە، بەڵام پانایۆتیس بەخێرایی هەستا و بەسەرسمدانەوە پێی نایە سەرەو خوارکەی کوێرە ڕێگەی ئاوایی.

ڕێک لە هەمان لەحزەدا نیکۆلیۆس بەگەلەکەیەوە گەیشت. پانایۆتیس بەرەو ڕەوەکە هێرشی برد و کەوتە بەرد گرتنە مەڕەکان و مەڕەکان هەراسان بەم لاولادا پەرتەوازە بوون.

نیکۆلیۆس بەتووڕەیی هاواری کرد:

– هێی کابرا چیت لەو مەڕانە گەرەکە؟

بەڵام پانایۆتیس هەروا جنێوی دەدا و بەردی دەهاویشت. شوانەی جاحێڵ ناچار دوو سەگەکانی، کە بەزمانی شۆڕەوە لە دوای گەلەکەوە دەهاتن، هاندا تا هێرشی بۆ بەرن. سەگەکان هێرشیان بۆ پانایۆتیس برد و ئەو کە پشتی بەگابەردێکی گەورەوە دابووەوە، بەخڕکە بەرد بەرگری لە خۆی دەکرد. سەگەکان بەوەڕینەوە خۆیان بۆ هەڵدەدا. ئەویش لای خۆیەوە کەوتبووە وەڕین و لەگەڵیاندا دەجەنگی. ئەژنۆی سست بووبوو. لێکدا لێکدا بەئەرزەکەدا دەکەوت و هەمدیس هەڵدەسایەوە و سەگە تووڕەکان پەلاماریان دەدایەوە. یەکێک لە سەگەکان کەڵبەی لە ڕانیدا ڕۆبردبوو و بەری نەدەدا. ئەوی تریشیان گازی لە چەناگەی دەگرت و ڕیشی خوێناوی کردبوو. نیکۆلیۆس ورووژاو سەگەکانی بۆ هێرش هان دەدا.

مانۆلیۆس بەبیستنی هاوار هاوار و وەڕینی سەگەکان لە جێگەکەی هەستا و بۆ یارمەتی پانۆیۆتیس کەوتە خۆ. نیکۆلیۆس کە شادومان و خەندان تەماشای دەکرد، گوتی:

– خودان، ڕێگە بدە هەلاهەلای کەن!

بەڵام دواجار مانۆلیۆس توانی بەهاوار و بەدارێک سەگەکان دوورخاتەوە و کاتێک ویستی بۆ کۆمەک کردنی پانایۆتیس بچێت، ئەو تێی قوچاند و بەجنێودانەوە سەرەو لێژایی داوێنی کێوەکەی گرتە بەر. نیکۆلیۆس چووە سەر گاشەبەردێکی گەورە و لە کاتێکدا کە هەر دوو دەستی لەسەر دەمی قەف کردبوو، هاواری کرد:

– یەهوزا! یەهوزا!

هاوارەکە لە کێوەکەدا دەنگیدایەوە.

مانۆلیۆس هاواری کرد:

– بێ دەنگ بە! گوناهە!

نیکۆلیۆس لە کاتێکدا کە بەردێکی گەورەی هەڵدەدا جارێکی تر هاواری کرد:

– یەهوزا!

شەو دەشتی پۆشیبوو، بەئارامی بەدامێنەکانا هەڵدەزنا و تاریکایی دنیای دادەگرت. سەگەکان لەبەر پێی نیکۆلیۆسدا درێژ بووبوون و بەهەناسەبڕکێوە برینەکانیان دەلێسایەوە. بەرانی گەورەی کوڵکن لە بەردەم پشتیرەکەدا ڕاوەستاو بەبەزرینگە هێنانی زەنگۆڵە، پەزەکانی بەرەو پشتیرەکە بانگێشت دەکرد. مانۆلیۆس بۆ نێو کوختەکە گەڕایەوە، کێردەکەی لە ژێر دۆشەکەکەیدا حەشاردا، ئەیکۆنی مەسیحی لەخاچدراوی بەژوور نوێنەکەیەوە بەدیوارەکەوە هەڵواسی و لە دڵی خۆیدا گوتی: "خودایا، دەستت لەسەر دڵی دانێ و دەوای بکە. ئەویش ڕەنج دەکێشێت. تۆ بەتوانایت! کەواتە ڕەنجی بڕەوێنەوە و دڵنەوایی بکە."

٨

چەند ڕۆژێک تێ پەڕی. ئەرز و خۆر پێکڤە خەریکی پێگەیاندنی گەنم بوون و گوڵەگەنم سفت دەبوو. دەشت بەگوڵاڵە سوورە سوورهەڵدەگەڕا. مەلەکان بەکۆکۆدنەوەی خوری و کا و گڵ، هێلانەیان چێ دەکرد. مێیەکانیان پەڕ و باڵیان کردبووەوە و هێلکەیان دادەنا، نێرەکانیشیان بۆ هاندانی مێیەکان لەسەر پەلکەکانی ئەو نزیکانە دەیانخوێند. جار بەجار تاوەبارانێکی ناکاو ئەرزی فێنک دەکردەوە، بەڵام خۆر زوو بەزوو وەدیاردەکەوت و هەوری بڵاوە پێ دەکرد و لە خزمەتی مەل و ئینساندا دادەنیشت.

پاتریارکیسی پیر دەیخوارد و دەیخواردەوە. گا لەگەڵ لێنێودا دەیکردە هەرا کە لە خۆشی شووکردنی بەشوانەی جاحێڵ، هەمیشە دەچوو بۆ چیا و کاروباری ماڵەکەی پشتگوێ خستبوو، گا لەگەڵ میکیلیسدا قڕەی دەهات کە وەکی پیرەمێردانی بێئیش سەری ڕۆدەبردە نێو کتێبان و دەمەدەمێی دەکرد:

– کتێب بۆ قەشە و مامۆستایانی قوتابخانە باشە. خودانزادانی جحێڵ دەبێ باش بخۆن، شەرابی باش بخۆنەوە و لەگەڵ ژنی خەڵکیدا عەشقبازی بکەن. میکیلیس تۆ خەریکە حەیای خێزانەکەمان دەبەیت!

خودان دەیبینی کە کوڕەکەی جار جار بۆ بینینی دەسگیرانەکەی، بۆ ماڵیان دەڕوات، بەڵام کە دەگەڕێتەوە خەمین و بێ دەنگە. ئەوکات نائومێدانە سەری دەلەقاند و بەخۆی دەگوت: "باوکم سواری مایینەکەی دەبوو، بەرەو ئاوایی دوڵبەرەکانی دەچوو. ئەگەر بەڕێکەوت مێردی ژنەکە بەسەردا هاتبا، ئەوا ڕێگەی دەگۆڕی و

چاوەڕێ دەبوو تا باوکم بڕوات. خودی منیش شەوان بەنهێنی دەچووم بۆ لای دوڵبەرەکانم و ڕامدەبوارد. بەڵام پێم وانییە کوڕەکەم جگە لە دەست گرتنی دەسگیرانەکەی، چ شتێکی تری پێ بکرێ. هەر بۆیە ئەو کیژە بەستەزمانە ڕۆژ بەڕۆژ زیاتر دەژاکێت. بنەی پاتریارکاس خەریکە نغرۆ دەبێ و قڕی تێ دەکەوێت!"

لاداسی پیریش جار جار ڕێگەی بە یاناکۆس دەگرت و دەیگوت: "یاناکۆس، سێ لیرەکەم بەسووەکەیەوە بدەرەوە ئەگینا دەست بەسەر گوێدرێژەکەتا دەگرم و دەیفرۆشم. ئاخر منیش هەژارم، ناشێ بتەوێ بمخەیتە سواڵ؟"

باوە گریگۆریس بێ ئیش بووبوو. دەمێک بوو نە کەس ژنی دەهێنا، نە کەس منداڵی غوسڵ دەدا و نە کەسیش لە خەیاڵی ئەوەدا بوو بمرێت. گۆڕهەڵکەن لەگوێ قەبرستانەکەدا دەستی لەسەر نێوچەوانی دەکردە چەتر و ورد لە ئاوایی دەنۆڕی تا بەشکم تابووتێک بەڕێگاوە ببینێ یاخۆ دەنگی شین و ڕۆڕۆیەک ببیەت. بەڵام هیچ دیار نەبوو: "تەنانەت شەیتانیش کەس نانێرێت تا مناڵەکانم لە برساندا زایە نەبن؟"

بێوەژنیش دەرگای ماڵەکەی بەڕووی کەسدا نەدەکردەوە. پانایۆتیس، مەست و بێهۆش، بەدەوری ماڵەکەیدا دەسووڕایەوە و بەهەڕەشە لێکردنەوە لە دەرگای دەدا. جحێڵانی ئاوایی، کەوتبوونە ژێر زەبری هەوەس و ئارەزووی سەرکوت کراوەوە و لەبەرئەوەی چ ڕێگەیەکیان بۆ تێرکردنی هەوەسیان نەدەبینییەوە، بۆیە ئیدی دەوروخولی ژنانی داوێنپاکیان دەدا. مێردگەلێک کە ژنی جوانیان هەبوون، لە ژێر لێوەوە دەیانگوت: "لەعنەت لەم بێوەژنە! لەوەتەی لێ چووەتەوە ناوێرین لە ماڵ دوورکەوینەوە. خەڵکانی خوێڕی شەو و ڕۆژ لەبەر پەنجەرەکانمانا پیاسە دەکەن و شەرەفی ئاوایی کەوتووەتە مەترسییەوە!"

لە کاتی خۆرابووندا، گوندنشینان شەکەت لە کاری زەوی و ئاوکێشان و ئاودێری باغ و سەوزەواتەکانیان بۆ قاوەخانەکەی کۆستانتیس دەچوون. نێرگەلەیان دەکێشا، بێ کەیف و بێ خوڵق گفتوگۆیان دەکرد یاخۆ بێ دەنگی دایدەگرتن. گێلۆکەیەکی نوکتەچیش نەبوو تا سەر بکەنە سەری و خۆیان سەرگەرم کەن. تەنانەت قەلەباچکە و مەلی توکایەکیش نەبوو تا بەگوێڕادێران بۆ دەنگی، کات بگوزەرێنن. ڕۆژەکان هەمووی وەک یەک تێ دەپەڕین. خەڵکی لیکوڤریسی هەموو ئاقڵ بووبوون و تەنانەت

ئیتر پانایۆتیسی مەستیش نەدەبووە هۆی سەرگەرمییان، چونکە بەو بەدخولقیەوەی، ئەگەر سەریان بکردبا سەری، ئەوا بەردی دەهاویشت. شەوێکیان مامۆستا کە بۆ خۆی لە قاوەخانەکە دانیشتبوو، بەردێک عەینەکەکەی پێکا و بەر نێوانی برۆی کەوت.

ئاغاش هەرکاتێک تاقەتی هەبا، ئەوا گوندنشینانی لە ژێر دارچناری گۆڕەپانەکەدا کۆدەکردنەوە و سەمای پێ دەکردن. بەڵام ئاخۆ دەکرێ بەزۆر و بەبێ چ هۆیەک سەما بکرێت؟ هەمووان دڵ مردوو، شانێکیان بادەدا و ئەوسا لە دەرفەتی گونجاودا خۆیان دەدزییەوە، هەمدیس دەچوونەوە لای نێرگەلە و قاوەخانەکەیان تا گفتوگۆی تەمبەڵانە و ویتەویتاسای خۆیان دەست پێ بکەنەوە. ئەگەر کەسێک مەست بووایە، یان پای شکابا یاخۆ دزێکی لە باغی ماڵەکەی گرتبا، یەکەم جار هەراوزەنایەکی گەورە دروست دەبوو، بەڵام زوو بەزوو ئەو بڵێسەیە دەکوژایەوە و هەمدیس بێ دەنگییە قورسەکە باڵی بەسەر گونددا دەکێشایەوە.

بەڵام بەیانی ڕۆژێکیان، کوتوپڕ هەواڵێک زار بەزار و دەرگا بەدەرگا هات و تۆوی ترسی وەشاند. سەبای ساڵحان یوسفۆکەکەی ئاغایان بەسەری هەڵتڵیشاوەوە لە نوێنەکەیدا بینیبووەوە.

مارتا، کارەکەرە پیرەکەی ئاغا، بەرەبەیان لە ماڵ چووە دەرەوە، بەترسەوە ڕۆیشت بۆ لای مادلینای هاوڕێی منداڵی خۆی و هەرکە دەرگاکەی لە دوای خۆیەوە داخست، هاواری کرد:

– ئاوایی تیاچوو! مادلینای میهرەبانم، ئاوایی تیاچوو! یوسفۆکی ئاغایان کوشت!

– مارتا کێ کوشتوویەتی؟ هەورەبروسکە ئاوایی دەسووتێنێت. کێ توانیویەتی کارێکی ئاوها بکات؟

– دوێ شەو کەس نەهاتووە بۆ ماڵمان و جگە لە ئاغا و یوسفۆک و میراخوڕ و من کەسی تر لە ماڵەوە نەبووە! بەمەسیحییەکان بڵێ ئاگایان لە خۆیان بێ و هەرکەس دەتوانێ، با بڕوا خۆی قوتارکات! من گومانم لە هەندێک کەس هەیە، بەڵام چونکە دڵنیا نیم هیچ ناڵێم!

وایگوت و ئەوسا شەلەشەل بۆ ماڵی ئاغا گەڕایەوە و توند دەرگاکەی بەدوای

خۆیدا داخست.

مادلینای پیر، لەچکە ڕەشەکەی بەسەریدا دا، خۆی بە ماڵ بەماڵی ئاواییدا کرد و بەخۆشحاڵییەکی شاراوەوە تۆوی ترسی چاند. پیاوان کاری خۆیان جێهێشت و لە قاوەخانەکە کۆبوونەوە تا مەسەلەکە تاوتوێ بکەن و جارناجاریش بەنهێنی سەریان هەڵدەبڕی و نیوەسەرنجێکی بانیژەی ماڵی ئاغایان دەدا. تەواوی دەرگا و پەنجەرەکان داخرابوون. جارناجار لە ناو ماڵەکەوە دەنگی لوورەلوورێکی وەحشییانە، یان دەنگی تەقەی دەمانچە یاخۆ دەنگێکی وەک دەنگی هاڕەی شکان دەگەییە گوێ و ئیدی هەمدیس بێ دەنگی باڵی دەکێشایەوە.

ڕیش سپییان و پیرەمێردان بۆ ماڵی باوە گریگۆریس ڕۆیشتن. هەمووان زەندەقیان چووبوو. دڵی پاتریارکاسی پیر بەتوندیی لێی دەدا و زمانی زیاد لە ئاسایی دەیگرت:

– ئەگەر بکوژەکە نەدۆزینەوە هەموومان تیادەچین! ئاغا هەموومان دەگرێ و ئەگەر سەرخۆش بێت ڕەنگە لە دارمان بدا.

لاداسی پیر بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

– بەقەد تاوانەکە غەرامەمان دەکا.

مامۆستا گوتی:

– دەرگای کڵێسا و دەرگای قوتابخانە دادەخا و هەستی نەتەوایەتیمان بریندار دەکات.

باوە گریگۆریس لە حەوشە دەهات و دەچوو، بەدڕدۆنگی تەزبیحەکەی لەدەستیدا دەهێناودەبرد: "خودا ڕۆحی خەڵکی ئەم ئاواییەی بەمن سپاردووە و ئەمری کردووە: (پەزەکانم ببە و بیانلەوەڕێنە!) بۆیە هەرچۆنێ بووە دەبێ بکوژەکە پەیداکەین!"

یەک بەیەکی گوندنشینانی هێنایە بەرچاوی خۆی و هەوڵیدا مەزەندە بکا کامیان توانیویەتی ئەو مناڵە تورکە نەفرەتییە بکوژێت. بەڵام هەرچەندە زیاتر بیری دەکردەوە کەمتر دەگەییە ئەنجام. هەڵبەت دڵنیا بوو کە بکوژەکە مەسیحییە، چونکە لە گوندەکەدا لە سێ تورک زیاتری لێ نەبوون: ئاغا و میراخوڕ و خودی یوسفۆک. ئەوانی تر هەمووی مەسیحی بوون. کەواتە بێ شک بکوژەکە مەسیحییە. بەم جۆرە

ڕۆژگارێکی ڕەش لەچاوەڕێی ئاواییدا بوو.

کۆستانتیس بەهەناسەبڕکێوە گەیشت و گوتی:

– مارتای پشتکۆم دەڵێ ئاغا دەمانچە بەدەست بەماڵەکەدا دەگەڕێ، چاوی بەهەرچی بکەوێت، لە چوارپایەوە بیگرە تا بەرمیلی شەراب و مەنجەڵ، تەقەی لێ دەکا و پاشان خۆی بەسەر جەنازەکەی یوسفۆکدا دەدا و دەوڕێنێت.

هەمدیس دەرگا کرایەوە و یاناکۆس هاتە ژوورەوە:

– میراخوڕ هاتووەتە بانیژە و شەیپوور لێ دەدا.

تەتەرێکی تر گەیشت و گوتی:

– ئاغا جاڕچی بۆ ئاوایی هەناردووە و هەر ئێستا لە گۆڕەپانەکە دەنەڕێنێ...

– چ دەڵێ؟

– باوکە ناوی چەند کەسم گوێ لێ بوو، بەڵام هێند خەیاڵم پەرت بوو یادم چووەتەوە کێ بوون.

پاتریارکاسی پیر کە دەمارەکانی ملی هێند ئاوسا بوون لەوەدا بوو بتەقن، لە ژێر لێوەوە مڕاندی:

– دەک خودا بتباتەوە!

باوکە گریگۆریس گوتی:

– یەکێک بچێت هەواڵی نوێ بێنێت! یاناکۆس تۆ بڕۆ!

بەڵام لە هەمان کاتدا دەنگی جاڕچییان هاتەگوێ کە لە ماڵەکە نزیک دەبووەوە. هەمووان بەرەو لای دەرگاکە ڕایان کرد و کردییانەوە. دەرگای ماڵەکانی تر بەترس و لەرزەوە کەلا کران. جاڕچی لە نێوان دوو کۆڵاندا ڕادەوەستا، کۆکەیەکی دەکرد تا قوڕگی پاک کاتەوە. بەگۆچانەکەی بەبەردچنی کۆڵانەکەیدا دەکێشا، سەری هەڵدەبڕی و بەنەوایەکی وەک نەوای یەکڕیتمی نوحەخوێنان دەنگی لێ هەڵدەبڕی.

– هێی خەڵکی لیکوڤریسی! هێی ڕەعییەت! گوێتان بکەنەوە و باش گوێ ڕادێرن! بەفەرمانی ئاغا، باوکە گریگۆریس، ڕیش سپییان: پاتریارکاس، لاداس، مامۆستای گوند، هاجینیکۆلیۆس و پانایۆتیسی کورتاندرووی ناسراو بەگەچخۆر و یەهوزا، دەبێ بەبێ ماتڵ بوون بۆ ماڵی ئاغا بڕۆن. ڕەعییەتەکانی تریش دەبێ هەر یەکە و بۆ

ماڵی خۆی بگەڕێتەوە و کەس مافی ئەوەی نییە بۆ قاوەخانەکە بچێت. کەس نابێ لە کۆڵانەکان ببینرێت! هەمووان بۆ ماڵی خۆیان بچنەوە و چاوەڕێ بن... هێی خەڵکی لیکوڤریسی، هێی ڕەعییەت، من ئەوەی پێویست بوو گوتم. ئاگادار بن!

کۆستانتیس چووە ژێر باڵی پاتریارکاسی پیر کە خەریک بوو دەکەوت و لەسەر قەنەپەیەک داینیشاند. ماریۆری کەوتەخۆ تا باوەشێنی بکات. لاداس کە ڕەنگی وەک لیمۆ زەرد هەڵگەڕابوو، دەمی داپچڕی و پاڵی بەدیوارەکەوەدا. یاناکۆس بەزەیی پێیدا هاتەوە و چوو بۆ لای:

– هەی ڕیش سپی غیرەتت هەبێ! من دەتوانم هیچت بۆ بکەم؟

لاداس بەسەرسوڕمانەوە تەماشای کرد و ئاوی دەمی قووتدایەوە:

– تۆ کێیت. یاناکۆس ئەوە تۆیت؟

– هەڵبەتە خۆمم. یاناکۆسی دێوەرە. پرسیم دەتوانم هیچت بۆ بکەم؟

چاوانی لاداسی پیر ژیانیان تێ هاتەوە:

– هەی نەگبەت سێ لیرەکەم بدەرەوە ئەگینا لە قوڕە ڕەشەت هەڵدەکێشم!

قەشە چووبووە ژوورەوە، خاچە زیوینەکەی لە مل کرد کە لە دیوێکیدا وێنەی مەسیحی لەسەر هەڵکۆڵراو و لە دیوەکەی تریشیدا زیندووبوونەوەی، گۆچانە درێژە کەمە کارەباییەکەی بەدەستەوە گرت، لە بەردەم ئەیکۆنی مەسیحدا خاچی کێشا و بەچرپە گوتی:

– ئەی پەروەردگار، ساتەوەختێکی دژوارە! یارمەتیم بدە! یارمەتی مەسیحییان بدە. دەستت بۆ ئاوایی ڕایەڵکە و مەهێڵە تیا بچین!

ئەوسا لە بەردەم ئەیکۆنەکەدا کڕنۆشی برد و لەڕوخساری ئارام و میهرەبانی مەسیح وردبووەوە:

– خودایا، مەهێڵە تیابچین!

جارێکی دی خاچی کێشا و بۆ حەوشە گەڕایەوە و بەنەوایەکی ئارام و پتەو گوتی:

– با بڕۆین برایان! پاتریارکاس با بڕۆین! ئەوەت بیر نەچێت کە تۆ خودانیت! خودان بوون بەوە نییە مرۆڤ لە خەڵکانی تر زیاتر بخودا و بخواتەوە، بەڵکو دەبێ لە ساتەوەختی مەترسیدا بۆ بەرگری کردن، پێش هەمووان بکەوێت. بۆیە ئێستا کاتی

ئەوەیە وەک خـودانێکی واقیـعی بیت. پێش کـەوە! لاداس تۆش حـەیای ئـاوایـی مـەبە! غیرەت بدەرە بەر خۆت! لە حزووری ئاغادا مەکەوەرە نووکەنووک و پیاوبە! ئێمـە بێ گوناهـین و ئەگـەر پێـویست بێ ئەوا لە پێنـاو ڕزگـارکـردنی ئـاواییـدا گـیـان بەخت دەکەین! منیش پێم وایە ئەم دنیایە جوانە، بەڵام ئەودنیا جوانتر دەبینم. ئێمـە ئێستا لەبەر دەروازەکەیدا ڕاوەستـاوین، ئەودیومـان ئەرزە و بەردەممان ئاسمـانە. هەرچی خـودا بیـەوێت ئەوە ڕوودەدات. هـاجـینیکۆلیس، چ شـتـێکم نییـە بەتۆی بێـژم. تۆ ساڵانێکە دەربارەی قارەمانانی گرێکلاند و شەهیدانی مەسیحییەت دەرس بەمناڵان دەڵێیتـەوە. ئێستا ئیدی کـاتی ئەوە هاتووە خۆت بەوەبیرهێنانەوەی ئەوانە بێیتـە مـەیدان. نەبادا قـوتابییـەکـانـت بتـبـینن ڕەنگت پـەڕیوە و هەڵدەلەرزیت! تۆش وەک قارەمان و شەهیدێک ڕووبەڕووی مەرگ ببەوە! برایان هەمووان ئامادەن؟

پاتریارکاس کە بەزەحمەت لە جێگەکەی هەستا، وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ ئامادەین. باوکە مەترسە، ڕاستە جەستە دەترسێت، بەڵام ڕۆحیش شەرم و حەیای خۆی هەیە! ئابڕووی ئاوایی نابەم.

باوکە گریگۆریس یەکە بەیەکە لە هاوڕێکانی نۆڕین و گوتی:

– قایشەکەی لاداس کراوەتەوە و خەریکە پانتۆڵەکەی دادەکەوێ. یاناکۆس گیان قایشەکەی بۆ توندکە تا ئاغا گاڵتەمان پێ نەکات...

یاناکۆس چووە نزیکی لاداسی پیر تا قایشەکەی بۆ توندکاتەوە، لاداس وەک مناڵ خۆی بەرزکردەوە. قەشە تێ هەڵچووەوە:

– یاناکۆس دەمیشی بۆ بسڕە، لیک بەدەموفڵقیدا هاتووەتە خوارەوە... ماریۆری... خوداحافیز کچم!

هاجینیکولیس گوتی:

– بەناوی خـودا و گـرێکلاند با بڕۆین! ئێمـە سـەرگـەورەکـانی ئاوایـین و خـەڵکی چاویان لێمانە!

بەر لەوەی پێ بنێنە ئەودیو دەرگـای حـەوشـە، هەمـووان خـاچیان کـێشا. قـەشـە یەکەمین کەسێک بوو چووە دەرەوە و لە دوای ئەوەوە سێ ڕیش سپییەکە کەوتنە ڕێ. یاناکۆس و کوستانتیسیش لە دوای ئەوانەوە بەڕێکەوتن.

یاناکۆس لە کوستانتیسی پرسی:

– ئاغا بۆچی داوای پانایۆتیسی کردووە؟ مەگەر ئاخۆ ئەویش ڕیش سپییە؟

– گوایە دوێشەو بەمەستی لە دەوروبەری ماڵی ئاغادا هاتووە و چووە و هەڕەشەی کردووە ..

– بەڵام ئەو چ پێوەندییەکی بەیوسفۆکەوە هەیە؟ پانایۆتیس مەراقی بێوەژنەی هەیە!

– یاناکۆس من چوزانم؟ ئاغا ئەقڵی لەدەست داوە و خۆیشی نازانێ چ دەکات. مارتا گوتی هەڕەشەی کردووە سواری ماینەکەی دەبێ و هەر کەسێ ببینێت سەری دەبڕێت. خودا خۆی بمانپارێزێت.

دەرگاکان بەدزییەوە کەلا دەکران و خەڵکەکە، لە ڕیش سپییان ورد دەبوونەوە کە بەرەو ماڵی ئاغا دەڕۆیشتن، ئەوسا وەک ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردن خاچیان دەکێشا.

پیرەمێردێک گوتی:

– هەرچی ئەم ڕیش سپییانە تا ئێستا خواردوویانە دەبێ پارەکەی بدەن، تا پاک لە پاک بین.

ڕیش سپییان هێور و بێ پەلەپەل دەچوونە پێش وەک بڵێی ماڵئاوایی لە هەموو شتێک بکەن. باوە گریگۆریس جار ناجار سەری بۆ دەرگایەکی نیوە کراوە وەردەگێڕا یان تەماشای پەنجەرەیەکی سەرەوەی دەکرد و دەیگوت:

– مەسیحییەکان مەترسن، خودا گەورەیە!

لاداسی داماو خۆی بەباسکی پاتریارکاسەوە گرتبوو و دەلالایەوە:

– خودان گیان لام بمێنەوە و ئاگات لێم بێت!

خودان سەری بۆ دانەواند و پرسی:

– مەگەر دەترسیت؟

– بەڵێ دەترسم!

– منیش دەترسم، بەڵام ئەرکەکە دەخوازێت وا بنوێنم ناترسم.

پیرەمێردی پیسکە بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە سەری لەقاند.

کاتێ بەبەردەم ماڵی بێوەژندا تێ پەڕین، دەرگاکەی کردەوە. حەزی دەکرد هاوار بکا و بڵێ: "غیرەت بدەنە بەر خۆتان ئاغایان، غیرەت!" بەڵام نەیوێرا.

هیچ کام لە ڕیش سپییان لایان نەکردەوە تا تەماشای بکەن، بەڵکو هەنگاوەکانیان خێراتر کرد تا هەرچی زووترە لەو کۆڵانە باریکە تێ پەڕن، گوایە بۆنێکی ناخۆش بۆژۆیان دەکا.

تەنیا یاناکۆس و کوستانتیس ڕاوەستان. کوستانتیس گوتی:

– سلاو کاترینا، مەگەر دەنگی جارچیت نەژنەفت؟ بڕۆ ژوورەوە!

یاناکۆس بەئەسپایی گوتی:

– پانایۆتیست نەبینیوە؟ ئاغا ئەویشی داوا کردووە.

– هاوسێ دەمێکە ئەو نابینم. بەڵام هەر لەم دەوروبەرەیە. چونکە چەند ساتێک لەمەوبەر دەنگیم ژنەفت کە هاواری دەکرد و جنێوی بەمیراخوڕ دەدا کە دەیبرد.

کوستانتیس گوتی:

– بڕۆ ژوورەوە و دەرگاکە باش بەدوای خۆتا داخە!

پیاوان هەروا بەرەو پێشەوە دەچوون و کاتێ گەیشتنە گۆڕەپانەکە، میکیلیس بەڕاکردن پێیان گەیشتەوە و بەرەو لای باوکی چوو. پیرەمێرد گوتی:

– خوداحافیز میکیلیسی ئازیز.

کوڕە دەستی باوکی ماچ کرد و گوتی:

– باوکە ئازا بە!

باوکە گریگۆریس لای کردەوە و گوتی:

– میکیلیس بۆ ماڵەوە بگەڕێوە. یاناکۆس تۆ و کوستانتیسیش بۆ ماڵەوە بگەڕێنەوە. ئێمە بۆ بێشەی شێر دەڕۆین، بەڵام مەترسن، چونکە خودامان لەگەڵە!

دەرگای ماڵی ئاغا لەسەر پشت بوو. قەشە گوتی:

– پەنا بەخودا!

وایگوت و پێی ڕاستی نایە ئەم دیو دەرگاکە. سێیانەکەی تریش بەدوایدا ڕۆیشتن. لاداسی پیر سەرسمێکی دا، بەڵام خودان گرتیەوە.

گژوگیا نێوان بەردچنی حەوشەکەی پۆشیبوو. ماینەکەی ئاغا سەری لە نێو ئاخوڕ هێنایە دەرێ و حیلاندی. سەگێکی کوڵکن کە لەسەر تۆپەڵێک ڕیخ ڕاکشابوو، سەری هەڵبڕی و بەتوورەیی وەڕی، بەڵام نەیوێرا لە جێگەی خۆی هەستێ.

میراخوڕ خێل و زەردهەڵگەڕاو و چەناگە لەرزیو وەدیار کەوت. ئەو ڕۆژە دەرفەتی نەبووبوو سمێڵی بۆیاخ بکات، بۆیە چەند تەڵە موویەکی سپی لێرە و لەوێی سمێڵیدا دەبینرا. بەدابی ڕۆژانی جەژن جلکی میراخوڕیی پۆشیو شمشێرێکی درێژ و دەم پانی بەبەر پشتوێنە سوورەکەیدا کردبوو. بەبینینی ڕیش سپییان بڕۆی گرژ کرد و لوورەلوور گوتی:

– هەی کافرینە پێڵاوەکانتان داکەنن! ئاغا چاوەڕێیە.

مارتای پشتکۆم هات و یارمەتی ڕیش سپییانی لە داکەندنی پێڵاوەکانیاندا دا. ئەوسا پێڵاوەکانی لە پاڵ دەرگاکەدا بەجوانی ڕیز کردن و لە ژێر لێوەوە گوتی:

– غیرەتتان هەبێ ئاغایان، غیرەت!

هەموان لە کاتێکدا کە پاڵیان بەیەکدییەوە دابوو، بەپێپلیکانەیەکی باریکی دارینداسەرکەوتن و چوونە دیوەخان کە تەواوی ڕۆژ پەنجەرەکانی داخرابوون، گەرچی هیچ نەدەبینرا، بەڵام هەستیان دەکرد ئاژەڵێکی دڕەندە بەچاوانێکی زیت لە قوژبینێکدا لە بۆسەدایە و لەوەدایە شاڵاویان بۆ بێنێ .

لاداسی پیر وەک شۆڕەبی هەڵدەلەرزی، باسکی خودان پاتریارکاسی دەگوشی. باوکە گریگۆریس یەکەم جار هەنگاوێکی بۆ پێشەوە نا و پاشان هەنگاوێکی تر و بەچاو بەدوای شوێنی دانیشتنی ئاغادا گەڕا. ژوورەکە بەبۆنی عارەق و تووتن و هەناسە قانگ درابوو. کوتوپڕ دەنگی هاوارێکی ناساز و گرمەئاسا لە سووچی ڕاستی ژوورەکەوە هەستا:

– هەی کافرەکان!

هەر چوار ڕیش سپی هاوکات سەریان وەرگێڕا و ئاغایان بینی کە لەسەر باڵشتێک شانی داداوە و پاڵی بەدیوارەکەوە داوەتەوە. دەمانچەیەکی گەورە و زیوین لەبەر پشتوێنەکەیدا دەدرەوشێتەوە و بوتڵە عارەقەکەی بەردەمی شەوقی بەڕووناکییەکە دەدایەوە.

قەشە بەخوێنساردی گوتی:

– بەڵێ ئاغا، گوێ بەفەرمانی تۆین!

جارێکی دی ئاغا مڕاندی:

– کافرەکان! میراخوڕ وەرە ئێرە!

میراخوڕ لەبەر دەرگاکەبوو، ڕایکرد و لە بەردەم ئاغادا گوێ قوڵاغی فەرمان ڕاوەستا.

– شمشێرەکەت ئامادەکە و چاوەڕێی فەرمان بە!

قەشە هەمدیس گوتی:

– ئاغا...

بەڵام ئاغا مۆڵەتی نەدا قسەکەی تەواوکا، هاواری کرد: – کافرینە! یەکێک لە ئێوە خەنجەری بەدڵمدا ڕۆبردووە و یوسفۆکەکەمی....

دەنگی لە گەروویدا شکا و قەهر بەری پێ گرت. پاشان بەتووڕەیی چاوانی سڕین، پەرداخەکەی پڕ لە عارەق کرد، بەیەک بین هەمووی خواردەوە و ئەوسا بەهەناسە هەڵکێشانەوە پەرداخە بەتاڵەکەی بەدیوارەکەدا کێشا و بوو بەهەزار پارچەوە. دووبارە هاواری کردەوە:

– کێ یوسفۆکەکەی کوشتووم؟ لێرە هەمووان کافرن. بۆیە دەبێ ئەوە ئیشی کافرێک بێ...پانایۆتیسی دڕندەی مەیخۆر تۆ ئەوت کوشتووە؟

ناڵەیەکی کپ لە سووچێکی ژوورەکە و لەودیو ڕیش سپییانەوە بەرزبووەوە. هەمووان ڕوویان وەرگێڕا و لە تاریکاییەکەدا پانایۆتیسیان بینی کە لەسەر پشت بەزنجیرێک بەدیوارەکەوە بەسترابووەوە. پێ دەچوو زۆری لێ درابێ، چونکە مامۆستا کە لە دوای ئەوانی ترەوە ڕاوەستابوو، دەزوولەی خوێنی بەنێوچەوان و ملیەوە دەبینی.

ئاغا هەمدیس ڕووی کردە ڕیش سپییان و نەڕاندی:

– هەمووتان لە زیندان توند دەکەم و هەر ڕۆژەی یەکێکتان بەدارچناری گۆڕەپانەکەوە لەدار دەدەم تا ئەوکاتەی خۆتان بکوژەکە پەیدا دەکەن. ئەم کارە لە ئێوەی ڕیش سپییانەوە دەست پێ دەکەم و پاشان نۆرەی ئەوانی تریش دێت. هەر

ڕۆژەی پیاوێکتان لەدار دەدەم و پاشان نۆرەی ژنانیش دێت. ئەگەر بکوژەکەم تەسلیم نەکەن ئەوا تەواوی خەڵکەکە لەدار دەدەم. گوێت لێیە ئەی قەشەی ڕیش بزنی؟ ڕەعیەت گوێتان لێیە؟ مەگەر یوسفۆکەکەی من چی کردبوو؟ ئاخۆ قەت خراپەی بەرامبەر هیچ کەسێک لێ وەشابووەوە؟ تەنانەت یەک قسەی ناشیرینیشی لە زار هاتبووە دەرەوە؟ ئەو هەمیشە لە بانیژەکە دادەنیشت، بنێشتی دەجوی و گۆرانی خۆی دەگوت. هیچ کاتێک ئێوەی کافرانی ئازار دابوو؟ ئاخر بۆچی کوشتتان؟

جارێکی تر باوکە گریگۆریس کەوتە قسە:

– ئاغا بەخودا قەسەم....

– کڕ بە کافر! مووەکانی ڕیشت تاڵ تاڵ هەڵدەکێشم. من بەرازێکی بۆگەنی وەک تۆ لە دار دەدەم. چوار مێخەت دەکێشم. مەگەر یوسفۆکەکەی من چی لە ئەنگۆ کردبوو؟

وایگوت و کوڵی گریانی بەربوو.

خودان پاتریارکاس شەرمەزار لەوەی کە تەنیا قەشە کەوتووەتە بەر زەبری هەڕەشە، گوتی:

– ئاغا دەزانیت من هەمیشە بەرامبەر بەتۆ وەفادار بووم...

– ئەو قەپۆزە پیسەت داخە! گوریس بەرگەی ئەو قەڵافەتە ورچەت ناگرێ. خۆم کێردێکی ژەنگاوی هەڵدەگرم و یەک هەفتەی تەواو کوت کوتت دەکەم. من دەزانم تۆی کافری پیس ئەوت نەکوشتووە، بەڵام ناتوانم ببینم ئێوە زیندوو بن و یوسفۆکەکەی منیش لە ژوورەکەی پاڵمانەوە لە خوێنی خۆیدا گەوزیبێ. سەراپای ئاوایی ئاگر تێبەردەدەم و هەموو شتێک وێران دەکەم...

ئەوجا وەک دێوانەیەک لە تووڕەییدا هەڵبەزییەوە و لەسەری ڕۆیشت:

–... پاتریارکاس ئەوە کێ لە دوای تۆوەیە. ئا وەرە پێشێ تا بتبینم!

لاداس بەلاڵە پەتێ و لەرزۆک و کڕنۆش بردنەوە هاتە پێشێ:

– منم ئاغا... گیان!

ڕوخساری ئاغا سوورهەڵگەڕابوو:

– ئاه! پرسەیەکی شاهانە بۆ یوسفۆکەکەم دەگرم. لە ئەستەمۆڵەوە مەلا دێنم تا

بەسەر جەنازەکەیدا بلاوێننەوە. لە ئەزمیرەوە ڕادەسپێرم مۆم بێنن و تابووتێک لە دارسەرووی بۆ بەکرد دەدەم .. هەڵبەتە ئەم کارانە پارەیەکی زۆری گەرەکە و ناچار دەبێ قاسەکەی تۆ... ئەی پیسکەی دزێو بکەمەوە و هەرچی پارەت هەیە بیبەم... ئەم هەموو دراوە ئاڵتوونەی کە ساڵەهای ساڵە لەسەر یەک کەڵەکەیان دەکەیت، بۆ یوسفۆکەکەم نەبێ ئەدی بەکەڵکی چی تر دێ؟

لاداسی پیر کە ئەوەی بیست تەختی ئەرزەکە بوو. گوتی:

– ئاغا بەزەیی! بمکوژە! من بەرگەی ئەم بەدبەختییە ناگرم...

بەڵام ئاغا بەبێ ئەوەی گوێی بداتێ، ڕووی بۆ لای هاجینیکۆلیس وەرگێڕا:

– بەڵام تۆ ئەی کاکی مامۆستا کە مناڵانی ڕۆمی لە دەوری خۆت کۆدەکەیتەوە تا چاو و گوێیان بکەیتەوە. زمانت دەبڕم و دەیخەمە بەردەمی سەگەکەم. ئاخر چۆن دەبێ ئێوەی لەعنەتی زیندوو بن و یوسفۆکەکەی من مردوو! نا، ئەمە مەحاڵە. خەریکم دیق دەکەم. هێی میراخوڕ، قامچییەکەم بۆ بێنە!

میراخوڕ ڕایکرد و قامچییە هەڵواسراوەکەی بەدیوارەکەوە لێ کردەوە و دایە دەستی ئاغا. ئاغا گوتی:

– یەکێک لە پەنجەرەکان بکەوە تا قەپۆزیان ببینم!

وایگوت و شێتانە قامچییەکەی هەڵسووڕاند. ڕوخساری لاوازی لەبەر ڕووناکییەکەدا کە لە دەرەوە دەدرەوشایەوە وەدیارکەوت. عەزابی بەسۆی ئەو چەند سەعاتە پیری کردبوو، لە کاتێکدا کە سمێڵە ماشوبرنجییەکەی دەجووی و دەیلووراند، قامچییەکەی لە دەموچاویان دەسرەواند. لاداس یەکسەر کەوت و ئیدی لەقە و بۆکسی بەسەردا باری. ئاغا دڵڕەقانە و هەر جارێک و توندتر قامچی دەوەشاند و گا بەگریان و گا بەقاقای پێکەنینەوە درێژەی بەکاری خۆی دەدا. گۆنای پاتریارکاسی پیر بەفرمێسک پۆشرابوو، بەڵام لێوی کلۆمداو و زاری هەڵنەدەهێنایەوە. مامۆستا پاڵی بەدیوارەکەوەدا و سەری بەرز کردبووەوە و خوێن بەلاجانگە و چەناگەیدا دەهاتە خوارەوە. قەشەش لە نێو هاوڕێکانیدا ڕاوەستاو بەباسکی بەخاچ بووەوە لەسەر سینگ، بەچرپە دەیگوت:

– خودایا، خودایا مەهێڵە لەپێ بکەوم!

ئاغا دەمی کەفی کردبوو، بەسەر هەمووواندا قەڵەمبازی دەدا و شێتانە بەر قامچی دەدان. کاتێ دەستی ماندوو بوو، قامچییەکەی بۆ سووچێک فڕێدا و نەڕاندی:

– زیندان! ئەمڕۆ زیندان و سبەی لەداردان!

وایگوت و بەرەو لای پانایۆتیس چوو، تفێکی کردە ڕوخساری و دووبارەی کردەوە:

– زیندان! بۆ لەداردانیش بەم گەچخۆرە دەست پێ دەکەین!

ئەوسا ڕووی کردە میراخوڕ و بەدەنگێکی کپ گوتی:

– بڕۆ یوسفۆکەکەم بێنە!

میراخوڕ دەرگایەکی کردەوە و پاش کەمێک دەنگی ڕاکێشانی تەختەنوێنێکی ئاسنین هاتەگوێ کە جەنازەی مناڵە جوانە تورکە خوێناوییەکەی لەسەر ڕاکشابوو:

ئاغا خۆی بەجەنازەکەدا دا و کەوتە ماچکردن و هاوکات جنێودان.

میراخوڕ، پانایۆتیسی لە زنجیرەکە کردەوە، قامچییەکەی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرت و لە هەوادا سووڕاندی:

– بچنە زیندان هەی کافرانی زندیق!

وایگوت و ئیدی هەر پێنجیانی بەپیلیکانەکەدا ڕاونا.

***

ترس باڵی بەسەر ئاواییدا کێشابوو. کۆڵانەکان چۆڵ و دوکانەکان داخرابوون. ڕەعییەت لە ژێرزەمینی ماڵەکانیاندا خۆیان شاردبووەوە و بەترسەوە گوێیان بۆ بێ دەنگی دەرەوە ڕادێرابوو. جارناجار سێبەرێک دەرگا بەدەرگا دەگەڕا و بەنهێنی هەواڵی دەهێنا: "ڕیش سپییان هێشتا لە ماڵی ئاغا نەهاتوونەتەوە... دەنگی تەقوتۆق و ناڵە و هاوار دێ..." یەکێکی تریش هەواڵی دەهێنا: "ڕیش سپییانیان زیندانی کردوون... میراخوڕ گوریس و قاڵبێک سابوونی هێناوە و لە ژێر دارچنارەکەدا دایناوە..." یەکێکی تریش هەواڵی دەهێنا: "ئاغا هەڕەشەی کردووە، ئەگەر بکوژەکە نەدۆزرێتەوە ئەوا ئاوایی ئاگر تێ بەر دەدا و هەموو شتێک دەسووتێنێت!"

ژنان مناڵەکانیان بەئامێزەوە دەگوشی و دەیاننالاند:

– تیاچووین! ڕەنج بەخەسار چووین!

پیاوانیش چاوبەژێر ڕەعییەت بوونی خۆیان بەلەعنەت دەکرد.

تەنیا خاتوو پەنلوپ لە حەوشەی ماڵەکەی خۆیدا، لە ژێر کەپری مێوەکەدا دانیشتبوو، بەخەیاڵێکی ئاسوودە و بێ ترس گۆرەوی دەچنی. کاتێ بیستی شووەکەیان گلداوەتەوە و ئاغا هەڕەشەی کردووە لە ژێر دارچنارەکەدا لەداری دەدا و ئاوایی لەگەڵ خاکدا یەکسان دەکا، بەخوێنساردییەکی تەواوەوە سەری لەقاند و گوتی: "ئەمەش تێ دەپەڕێت!" وایگوت و ئیدی کەوتەوە چنینی گۆرەوی شووەکەی.

یاناکۆس لە گەوڕەکە خۆی شاردبووەوە و لەگەڵ گوێدرێژەکەیدا قسانی دەکرد:

– یوسفۆکەکەم ئەدی ڕای تۆ چییە؟ وەزع هیچ باش نییە و تا بێ خراپتریش دەبێ... دەڵێن ئاغا دەیەوێ ئاگر لە ئاوایی بەردا و تۆی یوسفۆکەکەی منیش بسووتێنێت. چ دەڵێی؟ باشتر نییە هەر ئەمشەو ڕاکەین. ئێمە کە مناڵ و سەگ و ئەم جۆرە شتانەمان نین تا ناچار بین بمێنینەوە! مەگەر ئەوەی کە بڵێین گونجاو نییە لەم هەلومەرجە ترسناکەدا ئاوایی جێبێڵین! یوسفۆکەکەم تۆ چ دەڵێیت؟ من جگە لەتۆ کەسم نییە تا قسانی لەگەڵدا بکەم. هەر بۆیە ئازارەکانم بۆ تۆ باس دەکەم. یوسفۆکەکەم باشە... ئەدی ڕای تۆ چییە؟

بەڵام گوێدرێژەکە، سەر تا بناگوێی نابووە ئاخوڕەکەوە و کا و یۆنجەی دەخوارد و لە ژنەفتنی دەنگی خاوەنەکەی کە دەتگوت خوڕەی ئاوە، لەزەتی دەبرد، لەبەرئەوەی وایدەزانی یاناکۆس هەروەک هەمیشە قسەی خۆشی بۆ دەکا، بۆیە کلکی دەلەقاند.

لەگەڵ خۆراوابووندا، دەرگای ماڵەکان وردە وردە کەلا بوون و سەرەکان لە نێویانەوە هاتنەدەرێ. یەکەمین کەسێک دەرگای ماڵەکەی کردەوە میکیلیس بوو کە بەپەلە بەئەسپەکەی، خۆی گەیاندە ماڵی قەشە تا دڵنەوایی دەسگیرانەکەی بکات. کۆستانتیسیش بۆ قاوەخانەکە ڕۆیشت تا بیکاتەوە، بەڵام ڕێک لەو ساتەدا کە دەیوسیت کلیلەکە بەقوفڵەکەیدا ڕۆبەرێت، چاوی بەچوارپایەیەک لە ژێر دارچنارەکەی نێوەڕاستی گۆڕەپانەکەدا کەوت و لە دوورەوە نەیتوانی بەتەواوی جیاوەی کات کە ئاخۆ چی لەسەرە. ئەوسا نزیکتر بووەوە تا باشتر ببینێ، ئیدی تەنیا بەبینینی گوریس و سابوونەکە ڕاچڵەکی و کلیلەکەی نایەوە بەر پشتوێنەکەی و بەپاڵ دیوارەکەدا بۆ ماڵەوە گەڕایەوە.

ئاسایی لە ئاوها سەعاتێکدا کە تاریکی دەکرد و هەوا خۆش دەبوو، ئاغا لەگەڵ

یوسفۆکەکەیدا لە بانیژەکە دادەنیشت. مناڵەی تورک عارەقی بۆ تێ دەکرد و سەبیلەکەی بۆ دادەگیرساند. بەڵام ئەلعان تەواوی دەرگا و پەنجەرەکانی ماڵەکە داخرابوون و بانیژەکەش چۆڵ! ئاغا دەیناڵاند و گۆرانی دنیا لە خەو و خەیاڵ زیاتر نییەی بەدرۆیەکی شاخدار دەزانی و جەنازەکەی یوسفۆکی لە ئامێزیدا دەگوشی و بەخۆی دەگوت: "نا، دنیا خەو و خەیاڵ نییە. بەڵکو حەقیقەتە! هەی نەفرەت لەم دنیایە!" وایدەگوت و هۆن هۆن دەگریا.

میرئاخوڕیش هاتوچۆی دەکرد و لێکدا لێکدا فرمێسکی چاوە خێلەکانی دەسڕی و لە ترسی ئەوەی نەبا ئاغا گوێی لە دەنگی بێت، لە ژێر لێوەوە دەیناڵاند: "ئۆف یوسفۆکەکەم!..." ئەوسا قامچییەکەی هەڵدەگرت، بۆ ژێر زەمینەکە دەڕۆیشت و نەڕە نەڕ دەکەوتە گیانی زیندانییەکان. کە کەمێک ئارامی دەگرت، هەمدیس دەهاتەوە سەرەوە و بەدەوری تەختەنوێنە ئاسنینەکەدا دەسووڕایەوە. تەنانەت جارێکیان کە ئاغا لە حەژمەت غەم و مەستی بەسەر جەنازەکەوە لەهۆش خۆی چووبوو، دانەویەوە، شێلگیرانە ماچێکی دەمی مناڵە جوانە تورکەکەی کرد و بەتووڕەیی لێوە ڕەنگ پەڕیوەکەی، کە هێشتا بۆنی بنێشتی لێ دەهات، گەست و خۆیشی تەختی ئەرزەکە بوو....

لە زینداندا، باوکە گریگۆریس لە جێگەکەی هەستا، بەئانیشک بەلاکەلەکەی پانایۆتیسی گوندەیدا کێشا و گوتی:

– هەی یەهوزای لەعنەتی، ناشێ تۆ یوسفۆکت کوشتبێت؟ ددانی پێ دانێ هەی بەدبەخت. ددانی پێ دانێ تا هەم ئێمە ڕزگار بکەیت و هەم ئاواییش... ئەوکات من دوعات بۆ دەکەم و هەموو گوناهەکانت دەبەخشرێن.

گەچخۆر لە کاتێکدا کە خوێنەکەی سەری دەسڕی، نەڕاندی:

– دەک گوو بەگۆڕی ئێوە و ئاواییش! ئومێدەوارم کە هەم خۆم و هەم ئێوەش هەموو لە ئاگردا بسووتێین تا دڵم ئاو بخواتەوە!

پاتریارکاس هەناسەی تەنگ بووبوو، پاڵی بەدیوارەکەوەدا و لە ژێر لێوەوە گوتی:

– تۆ ئەوت کوشتووە. تۆ ئەی یەهوزای پیاوکوژ!

کورتاندروو هەمدیس نەڕاندی:

– هەی نارِەسەن! من چاوم لەدووی ئەو بوو؟

بۆ ساتێک بێ دەنگ بوو، بەڵام هەمدیس خوێنی کەوتەوە کوڵ و هاواری کرد:

– خودی ئێوە هەی چەپەڵینە خەتابارن! تۆ ئەی قەشەی ڕیش بزنی، ئێوە هەی ڕیش سپییان و تۆ ئەی جەنابی مامۆستا! هەموو ئێوە و ئەو بێوەژنە دەم درێژە خەتابارە کە ئیدی دەرگای ماڵەکەی بەڕوومدا ناکاتەوە!

دوای ساتێک هەمدیس ورووژا:

– ئێوە ویستتان من پەهوزا بم، دەی منیش بوومە ئەو!

قەشە بەنەوایەکی گونجاوتر گوتی:

– پانایۆتیس، ددانی پێ دانێ کە تۆ ئەوت کوشتووە تا مەسیح بتبەخشێت! تا ئێستا ڕزگاری گیانی ئاوایی لەدەستی مندا بوو، بەڵام لە ئێستا بەدواوە لە دەستی تۆدایە. پانایۆتیس هەستە، هەستە و ددانی پێ دانێ تا هەمووان قوتاریان بێت.

گەچخۆر قاقایەکی گاڵتەجاڕیانەی لێدا و گوتی:

– هەی بەلەعنەتینە! ئێستا لە مەبەستتان حاڵی بووم! ئای خۆزیا من کوشتبام تا هەمووتانم بۆ دۆزەخ ناردبا و ئیدی خۆیشم لەگەڵ ئێوەدا هاتبام! بەڵام حەیف کە یەکێکی تر پێشدەستی کرد! بەڵام باشە، دەستی خۆش بێت، چ جیاوازییەکی هەیە؟ بەهەرحاڵ مەبەستەکە پێ کراوە و خودان و قەشە و سووخۆر و مامۆستا، هەموویان پێکەوە کەوتوونەتە تەڵەکەوە.

لاداسی پیر سەری هەڵبڕی. دەموچاوە لەڕەکەی ئاوسا بوو:

– پانایۆتیس گیان وەرە و ئیعتیراف کە! گەر ئیعتیراف بکەیت ئەوا سێ لیرەی زێڕت دەدەمێ. ئەو سێ لیرەیەی کە یاناکۆس قەردارمە. گوێدرێژەکەی دەفرۆشم و پارەکەی دەدەمە تۆ... گوێت لێیە؟

پانایۆتیس پێنج پەنجەی دەستی خۆی والێ کرد و بۆ لاداسی ڕایەڵ کرد:

– وەرە ئەم پێنج لیرەیە بگرە هەی پیسکەی نەگبەت!

هەر لەو کاتەدا دەرگای زیندان کرایەوە و ئاغا هاتە ژوورێ:

– هەی کافرانی زندیق. لە سبەینێوە دەکەومەوە لەداردان. گوریس و سابوون و چوارپایە لە ژێر دارچنارەکەدا ئامادەن. سبەینێ چوارشەممەیە و لە بێ

قیمەتترینتانەوە، واتە لە پانایۆتیسی گەچخۆرەوە دەست پێ دەکەم! پێنج شەممە نۆرەی تۆی چەپەڵی نەگریسە. هەینی نۆرەی خاوەنشکۆ جەنابی مامۆستایە! شەممە نۆرەی پاتریارکاسی هەرزەیە! بەڵام یەکشەممە کە وادەی ڕێوڕەسمی نوێژی ئێوەیە، نۆرەی قەشەی سەگبابتانە. بەهەمووی دەکاتە پێنج مل و منیش پێنج گوریسی گرێدراو ئامادە دەکەم. ئێوە دەستەی یەکەمی لەداردراوانن. دوای ئێوە پێنج نەفەری تر بەهەڕەمەکی دەگرم و لەداریان دەدەم و پاش ئەوان هەمدیس پێنج نەفەری تر و تا دوایی... تا ئەو کاتەی بکوژەکە دەدۆزرێتەوە. من یوسفۆکەکەم بەخاک ناسپێرم. ڕادەسپێرم بیبەنە ژێردارچنارەکە و چاوانی بەکراوەیی بهێڵنەوە تا گیان کێشانتان ببینێ و ڕۆحی شادومان بێ.

وایگوت و چووە دەرەوە، بەتووڕەییەوە دەرگاکەی داخست و بەمیراخوڕی گوت کە قامچی بەدەست چاوەڕوانی فەرمان بێ:

– ڕۆڵە بێچارەکەی من، ئەدی تۆش دەگریت؟ فرمێسکەکانت بسڕە! کافران نابێ فرمێسکی ئێمە ببینن. بڕۆ یاناکۆسی دێوەرە بدۆزەوە و پێی بڵێ بچێتە شار و بڕێک عەتری باش، مۆم، بخوور، پارچەیەک میسک و نوقڵ و شیرینی بکڕێ و سبەینێ زوو بۆ ئێرەی بێنێ بۆ من... پێی بڵێ چەند مەتر گوریسی ئەستووریش بکڕێ، چونکە ئەم قەشە چەپەڵ و پاتریارکاسە ورچە، زۆر سووکەڵە نییە... ڕاکە با بتبینم!

میراخوڕ لە دەرگای ماڵی یاناکۆسی دا. بەڵام بێهودە بوو، چونکە یاناکۆس بەر لەو دابوویە شاخ و پەلەی بوو هەرچی زووترە مانۆلیۆس ببینێ و لەو ڕووداوانە ئاگاداری بکا و پێی بڵێ ئەگەر نایەوێت بگیرێت ئەوا پێ نەخاتەوە ئاوایی.

***

دوای ئەوەی مانۆلیۆس شیری مەڕەکانی دۆشین و پەقرەجە پڕ لە شیرەکەی خستە سەر تەباخەکە، نیکۆلیۆس بەگۆرانی گوتنەوە سەرگەرمی تێکدانی شیرەکە بوو. مانۆلیۆس شادمانی و لەش سووکی نیکۆلیۆسی ستایش دەکرد، گوتی:

– چ بووە نیکۆلیۆسی نارِەسەن؟ هەمیشە گۆرانی دەڵێیت، وەک کارژۆڵە هەڵقون قەڵقونتە و جێگە بەخۆت ناگریت؟

– خودان مانۆلیۆس، بیرت چووەتەوە کە من پازدە ساڵەم؟ ئەدی چۆن چاوەڕێیت

جێگە بەخۆم بگرم؟

شیرەکە لەکوڵ کەوتبوو. مانۆلیۆس لەبەر ئاگرەکەدا دانیشتبوو و ئینجیلە گچکەکەی دەخوێندەوە. ئینجیل بووبووە تەنیا مایەی شادمانیی وی. لە مانای زۆربەی وشەکان حاڵی نەدەبوو، بەڵام پەی بەواتاکانیان دەبرد. ئەوسا مانای کەلامی خودا لە زەینیدا ڕۆدەنیشت و وەکی ئاوی سازگاری کانی بەدەمارەکانیدا دەهات و ناخی فێنک دەکردەوە.

هەستی دەکرد باڵی لێ ڕوواوە. لەشی سووک بووبوو. هەمیشە هەستی دەکرد بۆ یەکەمین جار دیداری مەسیحی کردووە. لە ڕاستیدا ئەو بۆ یەکەمین جار مەسیحی بینیبوو کە لێی دەنۆڕێ، بەگوێی خۆی گوێی لێ بووبوو کە ئارام و ئەفسوونگەرانە گوتبووی: "دوام کەوە!" ئیدی لەو کاتەوە لێوڕێژ لە بەختەوەریی و بەبێ دەنگی، گا لە چەمەنزارە سەوزەکانی جەلیلەدا، گا بەسەر زیخی کەناری زەریاچەی ناسری و گا لە سەرزەمینە بەردەڵانەکانی یەهودیەدا شوێن پێی مەسیحی هەڵدەگرت... شەوانەش لەژێی دارزەیتوونەکاندا ڕادەکشا و لەودیو گەڵا زیوینەکانەوە، لە لەرەی ئەستێرەکانی دەنۆڕی. کاتێ لەگەڵ مەسیحدا بوو، ئاسمانی قووڵ و شین دەبینی، هەوای پێ پاک و سووک و ئەرزی پێ بۆندار بوو! ڕۆژێکیان لەگەڵ مەسیحدا بۆ بەشداری کردن لە ڕێوڕەسمی هاوسەرگیری بۆ گوندێک بەناوی کانا ڕۆیشت. مەسیح وەکی تازە زاوایەکی گەنج هاتە ماڵەوە. خەڵکی ماڵەکە بەبینینی وی شەڵاڵ بوون لە شادمانی و خۆشحاڵی و ڕەنگیان وەک ڕەنگی تازە بووکان سوور هەڵگەڕا. بووک و زاوا هەستان و بەسوێند پەیمانیان بەیەکدی دا. میوانەکان لەسەر کورسییەکان دانیشتن و کەوتنە خواردن و خواردنەوە. مەسیحیش جامەکەی هەڵبڕی و بەسڵامەتی بووک و زاوا خواردیەوە و دوعای بۆ کردن. هەڵبەت زۆر قسانی نەکرد، بەڵام بووک و زاوا پەییان بەوە برد کە هاوسەرگیری ڕازێکی گەورەیە و پیاو و ژنیش دوو کۆڵەگەی پارێزەری ئەرزن و لێ ناگەڕێن بنەوێ... جێژنی پڕ خرۆش بەردەوام بوو. شەراب بەرەو تەواوبوون دەچوو. دایکی مەسیح ڕووی کردە کوڕەکەی و گوتی: "ڕۆڵە ئەوان ئیدی شەرابیان نەماوە..." هێزێکی هێشتا دەست لێ نەدراو سینگی مەسیحی هێنایە لەرزە. ڕۆیشت تا بۆ یەکەمین جار دەستانی هەڵبڕێ و فەرمان

بەسروشت بدا کە ڕێگەی خۆی بگۆڕێت. ڕێک وەک هەڵۆیەکی تازە باڵ گرتوو، کە لە کاتی یەکەمین فڕینیدا شەرمنانە باڵەکانی دەکاتەوە، لە جێگەکەی هەستا و چووە دەرەوە. لە حەوشە بەسەر شەش دەفری بەردینی پڕ لە ئاودا نووشتایەوە و لە هەریەکێکیاندا لە ڕوخساری خۆی نۆڕی، ئیدی ئاو دەبووە شەراب. ئەوسا ڕووی کردە مانۆلیۆس کە هاوڕێیی دەکرد و زەردەخەی هاتێ.

هەمدیس ڕۆژێکی تری هێنایەوە یاد کە دنیا زۆر گەرم و هەزاران کەس لە کەناری زەریاچەدا کۆبووبوونەوە. مەسیح لە بەلەمێکدا دانیشتبوو، ئەویش لە پاڵیدا و کەلامی خودای وەکی تۆوی گەنم دەڕژاندە دڵیەوە... مەسیح هاتبوو تا دنیا تۆو بکا... مانۆلیۆسیش هەستی دەکرد دڵی بووەتە ئەرزێکی بەپیت و تۆوی تێدا دەڕوێت، پێ دەگا، تۆو دەبێتە گوڵەگەنم و لەسەر ڕووی نان خاچێکی گەورە و قووڵ دەنەخشێ.

هەمدیسان ڕۆژێکی تری هێنایەوە یاد کە لە نێو دەغڵێکدا پیاسەیان دەکرد. کات نیوەڕۆ و هەردووکیان برسییان بوو. مەسیح دەستی ڕایەڵ کرد و گوڵەگەنمێکی لێ کردەوە. قوتابییەکانیشی هەریەکەیان گوڵەگەنمێکیان لێ کردەوە. ئەمیش چاوی لەوان کرد، هەمووان گوڵەگەنمەکانی خۆیان پرواند و یەک بەیەک خواردیان. خودایە ئەو گەنمانە چ تازە و شیرین و پڕ شیر بوون و چۆناوچۆنی تینوویێتی ڕۆح و گیانیانی دەشکاند! بەژوور سەریانەوە پەڕەسێلکەکان دەیانخوێند و ئەوانیش وەکی قوتابییەکانی مەسیح دوای دەکەوتن. لە ژێر پێشایاندا گوڵە بیابانییە ناچیزەکان جلکێکی بەشکۆتر لە جلکەکەی سولێمان پێغەمبەریان دەپۆشی.

زاهیدێکی یەهودی بۆ ماڵەکەی خۆی داوەتی کردن. مانۆلیۆس لەبەردەرگا ڕاوەستاو و تەماشای زاهیدەکەی دەکرد کە بەچ موحیبەتێکی نەفرەتاوییەوە لە ماڵە بەشکۆکەیدا پێشوازی لە مەسیح دەکرد! ئاخر ئەو پێوپلی مەسیحی نەشتبوو، عەتری نەکردبوو بەقژیدا و ماچی ئاشتییانەی گۆنای نەکردبوو... لەناکاوێکڕا و لە کاتێکدا لە بێ دەنگیدا سەرگەرمی خواردن بوون، بۆنی عەتر لە هەوادا پۆنگی خواردەوە. ژنێک بەپرچی زێڕین و سینگی ڕووتەوە هاتە ژوورێ. جامێکی پڕ لە عەتری گرانبەهای بەدەستەوە بوو. مانۆلیۆس بەبینینی ترس دایگرت... ئەدی ئەو کێ بوو؟ ئەوی لە جێگایەک بینیبوو، بەڵام نەیدەزانی لەکوآ؟ ژنەکە لە بەردەم مەسیحدا

سوژدەی برد. جامەکەی شکاند و عەترەکەی ناوی بەسەر پێوپلی مەولادا ڕشت... پاشان بەگریانەوە پێوپلی ئەوی بەپرچی ژاکاوی خۆی وشک کردەوە... مەسیح بەسەر ژنەکەدا دانەویەوە، دەستی نایە سەر پرچە زێڕینەکەی و بەنەوایەکی زۆر دڵنشین گوتی: "خوشکەکەم، تەواوی گوناهەکانت بەخشران. چونکە توانای خۆشویستن لە تۆدا گەلێک بەرزە..."

مانۆلیۆس ئینجیلەکەی داخست. دڵی بەتوندی وەتەپە کەوتبوو. تەماشای دەوروبەری خۆی کرد. ئاگر هەروا داگیرساو و سێبەرێکی شین فەزای کوختەکەی پۆشیبوو. نیکۆلیۆس بەگۆرانی گوتنەوە هاتوچۆی دەکرد و شیوی ئامادە دە کرد.

دڵی مانۆلیۆس پڕ لە عیشق و موحیبەت وشادمانی بووبوو. ئیدی توانای خۆڕاگری لە بەردەم پێداویستی دابەشکردنی شادمانیی خۆی لەگەڵ خەڵکانی تردا نەبوو. حەزێکی ئاگرین بۆ مەوعیزەی کەلامی خودا بۆ بەرد، مەڕ و مرۆڤەکان باڵی بەسەر بوونیدا کێشابوو. ئەوسا هاواری کرد:

– هێی نیکۆلیۆس، لە شیوەکە گەڕێ و وەرە ئێرە لە لامەوە دانیشە. تۆش دەبێ کەلامی خودا ببییەیت تا ببیتە ئینسان. تۆ حاڵی حازر لە گیانەوەرێکی دڕندە زیاتر نیت!

شوانە ئاوڕی دایەوە. تەماشایەکی مانۆلیۆسی کرد و بەقاقای پێکەنینەوە گوتی:

– مانۆلیۆس من وەزعم زۆر باشە! وازم لێ بێنە... ناشێ بتەوێ وەزعم تێک بدەیت؟

– گەرەکمە کەمێک ئینجیلت بۆ بخوێنمەوە تا ببینیت چەندێک شیرینە...

– هەرکاتێ نەخۆش کەوتم بۆم بخوێنەوە! حاڵی حازر وەزعم باشە. گوتم شیو ئامادەیە... و سفرەم ڕاخستووە. وەرە شیوەکەت بخۆ.

– برسیم نییە. خۆت بەتەنیا بیخۆ ..

وایگوت و هەمدیس ئینجیلەکەی کردەوە، بەسەر ئاگرەکەدا نەویەوە و کەوتەوە خوێندنەوە: "هەرکاتێ کەسێک بیەوێ لەگەڵ مندا بێت، دەبێ خۆی فەرامۆش بکات، خاچ هەڵگرێ و لەگەڵم بێت. چونکە کەسێک کە لە بیری ڕزگارکردنی ڕۆحی خۆیدا بێت لەدەستی دەدا. ئەو کەسەشی گیانی لە ڕێگای مندا بدا، ئەوا خۆی ڕزگار

دەکات. ئەدی بۆ ئەو کەسانەی ڕۆحی خۆیان لەدەست دەدەن دەکرێ دنیا چ نرخێکی هەبێ؟"

مانۆلیۆس واتای قسەکانی بەباشی پەی پێ دەبرد. ئینجیل و چاوانی لێک نان: لە تایەکدا ڕۆحی دانا و لە تاکەی تریشدا هەمووو دنیا و ڕووانی کە تاکەی ڕۆح قورسترە. ئەدی بۆچی لە مەرگ بترسین؟ بۆچ دەبێ لە بەرامبەر دەسەڵاتداراندا سەر نەوی بکرآ؟ بۆچ دەبێ خەیاڵی لەدەستدانی ژیانی زەمینی ترس ورووژێنەر بێت؟ ڕۆحی تۆ جاویدە، کەواتە لە چ دەترسیت؟ تەنیا لە خەیاڵی ڕۆحی خۆتا بە!

یاناکۆس ماوەیەکی زۆر لەبەر دەرگای کوختەکە ڕاوەستا و تەماشای دەکرد. هیچکام لەدوو شوانەکە ئاگایان لە ئامادەیی وی نەبوو. نیکۆلیۆس پشت لە دەرگا سەری نابووە نێو دەفرەکەی و لێکدا لێکدا تێی دەکردەوە و دەیخوارد تا گیانی وەبەردا بێتەوە. ئاخر لێنێو هەر ئەم شەو دەهات بۆ لای و دەبوو هێزی تەواوی بۆ عیشقبازی هەبێت! بەڵام مانۆلیۆس چاوانی لێک نابوون، خەیاڵی لای بەختەوەری جاویدانی بوو.

یاناکۆس لە دڵی خۆیدا گوتی: "لە بەهەشت دانیشتووە و ئەگەر بانگی نەکەم قەت ناگەڕێتەوە!"

ئەوسا پێی نایە ئەودیو کوختەکە و بەدەنگێکی بەرز گوتی:

– هێی مانۆلیۆس، سڵاو، ئەرێ وەزعت چۆنە؟

مانۆلیۆس هەراسان ڕاچڵەکی و چاوانی بەزەحمەت کردنەوە:

– تۆ کێیت؟

– مانۆلیۆس هێشتا هیچ نەبووە دەنگم ناناسیتەوە؟ خۆمم، یاناکۆس.

– یاناکۆس گیان بمبوورە. خەیاڵم پەرت و نەمناسیتەوە. باشە بڵێ چ بووە کە ئاوها لەم کاتەدا سەروکەللەت پەیدابووە؟

– مانۆلیۆس هەواڵێکی ناخۆشم پێیە! تۆ لە بەهەشتی خۆتا دانیشتوویت و منیش، داوای لێبووردن دەکەم، لە دۆزەخەوە هەواڵم هێناوە...

– لە ئاواییەوە؟

– بەڵێ، لە ئاواییەوە! ئەمڕۆ بەیانی لاشەی یوسفۆکێیان دۆزیوەتەوە. ئاغا شێت

بووه و باوکە گریگۆریس، ڕیش سپییان و پانایۆتیسیان دەسگیر و زیندانی کردوون. ئاغا بەنیازە لە سبەینێوە، هەر ڕۆژەی یەکێکیان لەدار بدات. هەر لە ئێستاشەوە گوریسیان بەپەلکەکانی دارچنارەکەوە گرێداوە. یەکەم جار نۆرەی پانایۆتیسی بەستەزمانە... ئاغا دەڵێ دوای ئەو پێنج کەسە نۆرەی خەڵکانی ترە و تا بکوژەکە پەیدا نەکرێت، یەکە بەیەکە لە داریان دەدات. لە هەموو شوێنێک گریان و شیوەنە. دەرگای هەموو ماڵەکان داخراون. ئیدی تیاچووین! هاتووم تا تۆش ئاگادار بکەم و بڵێم نەکەیت پێ بنێتە ئاوایی. لێرە جێگات ئەمینە.

چاوانی مانۆلیۆس درەوشانەوە و لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئێستا کاتی ئەوەیە بیسەلمێنیت ڕۆحت جاویدە!" وایگوت و هەروا گوێی بۆ قسەی ورووژێنەر و نائومێدانەی هاوڕێکەی ڕادێرابوو. هەمدیس لە دڵی خۆیدا دووبارەی کردەوە: "ئێستا کاتییەتی! ئێستا کاتییەتی! ئەگەر دەرفەت لەدەست بدەیت ئیدی چ هەواڵێک لە ڕزگاری نابێت!" وایگوت و هەوڵی دا تا شادمانی ناخی بەنهێنی بهێڵێتەوە.

– یاناکۆس... نانت خواردووە؟

– نا مانۆلیۆس، برسیم نییە.

– منیش برسیم نەبوو. بەڵام ئێستا ئیشتییام کرایەوە. وەرە با پێکەوە بخۆین و قسان بکەین. تۆ ئەمشەو لێرە دەمێنیتەوە و سبەی بەیانی ڕێگەچارەیەک دەدۆزینەوە.

یاناکۆس بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– مانۆلیۆس چۆن دەتوانیت ئاوها بەکەماڵی ئیسراحەت قسان بکەیت؟ مەگەر تێ نەگەیشتیت؟ گوتم ئاوایی لە خەتەردایە.

– مەترسە. من بکوژەکە دەناسم و ئاوایی لە خەتەر ڕزگاری دەبێ.

یاناکۆس بەچاوانێکی زەقەوە پرسی:

– تۆ بکوژەکە دەناسیت؟ لە کوێوە دەزانیت بکوژەکە کێیە؟

مانۆلیۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ و وەڵامی دایەوە:

– هێند پەلەت نەبێ. بۆچی ئەوەندە نائارامیت؟ سبەینێ لە هەموو شتێک حاڵی دەبیت. ئارام بگرە. وەرە با شیو بکەین، دەموودۆیەک بکەین و پاشان بنووین.

بەئومێدی خودا سبەینێ هەموو شتێک هەموار دەبێت.

یاناکۆس ڕووی بۆ لای نیکۆلیۆس وەرگەڕاند:

– هێی نیکۆلیۆس، بچۆ ئەولاتر. ئێمەش برسیمانە!

ئیدی هەرسێکیان لەسەر ئەرزەکە دانیشتن، خاچیان کێشا و بەسەر دەفرەکانی خۆیانا نەوینەوە. یاناکۆس هەرجارێک و سەری هەڵدەبڕی و لە مانۆلیۆس ورد دەبووەوە. لە نێو ئەو ڕوخسارە پەنماوەدا، دوو چاوی بەقووڵداچوو لە گۆشتی زیادەدا، پڕ لە شادمانی و ئارامی دەدرەوشانەوە: "من تێ ناگەم... هیچ تێ ناگەم!" وایدەگوت و لەو بێ دەنگییە قورسە بۆڕۆ بووبوو:

– مانۆلیۆس لەگەڵ تەنیاییدا چۆنیت؟

مانۆلیۆس ئینجیلەکەی پیشاندا و وەڵامی دایەوە:

– تەنیا نیم. مەسیحم لەگەڵە.

– ئەدی لەگەڵ نەخۆشییەکەدا؟

مانۆلیۆس حەپەسا:

– کام نەخۆشی؟ ئا، بەڵێ، هێشتا باش نەبووە. پێ دەچێ هێشتا گوناهبار بم و فیکرم ئاڵوودە بێ. خودا بۆ خۆی ڕوحم بکات!

نیکۆلیۆس دەمی سڕی و گوتی:

– تەنیا جێتاندێڵم. ئەم شەو مانگەشەوە و خەوم نایەت. دەچم پیاسەیەک بکەم.

وایگوت و گۆچانەکەی هەڵگرت و بەفیکەلێدانەوە چووە دەرێ.

مانۆلیۆس گوتی:

– یاناکۆس باشترە بنووین، چونکە سبەی بەیانی دەبێ زوو لە خەو هەستین. من لە شاخ پەیم بەنیعمەتی خەو برد و فێر بووم کە خودا لەگەڵ مرۆڤی نوستوودا زیاتر دەئاخڤێ وەک لەگەڵ مرۆڤی بێداردا!

پەتۆیەکی گەورەی لەدەرەوەی کوختەکە ڕاخست تا هەوای فێنک لێی دا، لەسەری ڕاکشان. بۆنی پونگە هەوای لێ پڕ بووبوو، چپەچپی شەوان تێکەڵ بووبوو بەبێ دەنگی و مانگ گەیشتبووە نێوەڕاستی ئاسمان.

یاناکۆس خەوی نەدەهات، گوتی:

– بیرم لە پانایۆتیسی بەستەزمان دەکردەوە.

مانۆلیۆس بەهێواشی گوتی:

– منیش زیاتر لەوانی تر بیر و خەیاڵم لای ئەوە.

– منیش هەروا، بەڵام ئاخر بۆ؟

– چونکە ئەوەی بووەتە هۆی نابووتی وی عیشقی بێ ئەندازەیەتی. ئەو ڕۆحێکی بەهێز بەڵام دۆزەخی هەیە و کەوتووەتە داوی عیشقێکی سووتێنەرەوە. تووڕە و نابینا سەر بەهەر لایەکدا دەکێشێ تا ڕزگاری بێ، بەڵام ئەفسووس کە هەرچی زیاتر هەوڵ دەدا، زیاتر لە بەندی عیشقدا گرفتار دەبێ... توندوتیژی دەنوێنێ و خۆی مەست دەکات، جنێو دەدا تا سووکەڵە بێ، بەڵام هەردەم قورستر دەبێ و زیاتر ڕۆدەچێ... خۆزیا ئەو هەمووە عاشق نەدەبوو...

وایگوت و زوو قسەکەی خۆی ڕاست کردەوە:

– نا، ڕێک بەپێچەوانەوە، خۆزیا زیاتر گرفتاری عیشق دەبوو تا بەڵکو ڕزگاری بدۆزیبایەوە!

یاناکۆس دەیویست وتووێژەکە درێژەی هەبێ، گوتی:

– من ئامادەم سەرم بەبارمتە دابنێم کە ئەو یوسفۆکی نەکوشتووە. مانۆلیۆس تکا دەکەم بڵێ، ئایا پانایۆتیسی گوندە یوسفۆکی کوشتووە یان نا؟ تا خەیاڵم ئاسوودە بێ!

– یاناکۆس بنوو! نا ئەو نەیکوشتووە.

یاناکۆس چاوانی لێک نا و گوتی:

– سوپاس بۆ خودا!

مانۆلیۆس چاوانی لێک نان. دەیویست هەرچی زووترە تەنیا بێت. چەند ڕۆژێک دەبوو هەمیشە حەزی دەکرد چاوانی لێک نێ. ئەم کارەی لە تەواوی ڕۆژدا دەکرد و پێی وابوو بەم کارە ئاشکراتر ڕۆحی خۆی دەبینێت. زۆربەی جار حەکایەتێکی دەکەوتەوە یاد کە قەشەی پیر، باوکە مانسیس بۆی گێڕابووەوە: ڕۆژێکیان زاهیدێک بۆ دیدەنی کردنی، بۆ دێر هاتبوو، تەواوی ڕۆژەکەی لەگەڵیدا بردبووە سەر. زاهید جار ناجارێک چاوانی کردبووەوە و پاشان یەکسەر لێکی نابوونەوە. قەشە پێی

گوتبوو: "باوکە چاوانت بکەوە و بنۆڕە لە مەخلوقە نایابەکانی خودا!" زاهید وەڵامی دابووەوە: "ئەز چاوانم لێک دەنێم تا خودی خودا ببینم!"

مانۆلیۆسیش بەهەمان شێوە دەیویست چاوانی لێک نێ تا مەسیح ببینێ و دەنگی ببیستێت. ڕستەیەکی لە ئینجیل دەخوێندەوە، ئەوسا بەچاوانێکی لێکنراو هەنگاوی دەنا و بەئاشکرا مەسیحی دەبینی کە لەفێنکایی شەودا بەجلکێکی سپییەوە، لە پێشی قوتابییەکانیەوە دەڕوات. ئەویش، واتە مانۆلیۆس، هێور و لە دوایین ڕیز، لە دوای ئەوانەوە هەنگاو دەنێ و لە ژێر لێوەوە بەخۆی دەڵێ: "سبەینێ ڕۆژێکی زەحمەتمان لەپێشە. ڕۆژێکی زەحمەت و گرینگ. ئەی مەسیح یارمەتیم بدە، خۆت یارمەتیم بدە!" بەهەناسە هەڵکێشانەوە ڕستەکەی دووبارە دەکردەوە. چونکە شەو بوو، داوای یارمەتی لە مەسیح دەکرد و ئیدی سەرەنجام مەسیح دەهات... لە کاتی هەڵاتنی خۆردا، لە خەو خەبەری بووەوە و خاچی کێشا. ئەو خەونەی کە بینیبووی وەکی ئەستێرەی بەیان لەزەینیدا دەدرەوشایەوە. خەونی بینیبوو کە بەپەلە بەگوێ زەریاچەیەکی لاجوەردئاسادا تێ دەپەڕێ. قامیش و پەلکی داربییەکانی وەلادەنا و دەچووە پێشێ. بەڵام هەرچەندێک زیاتر بچووبایە پێشێ، قامیش و پەلکی داربییەکان زیاتر دەبوونە پیاو و ژن و سەرەنجام هەزاران مرۆڤ لە دوایەوە دەهاتن. ئەوسا با هەڵیدەکرد و خەڵکەکە هاواریان دەکرد: "بیکوژن! بیکوژن! دەیەوێ ڕابکات!" بەڵام دەستێک دەکەوتە سەر شانی و ڕایدەگرت و دەنگێک لێی دەپرسی: "ئایا ئیمانت هەیە؟" ئەو وەڵامی دەدایەوە: "خودایا ئیمانم هەیە!" ئیدی کوتوپڕ باکە دەیخست و تەواوی ژن و پیاوەکان هەمدیس دەبوونەوە بەقامیش و بی. پاشان دارچنارێکی پڕ لە پەڕەسێلکە لە بەردەمیدا وەدیار دەکەوێ. درەختەکە گۆرانی دەڵێ و جەستەیەکی هەڵواسراو بەپەلکەکەیەوە دەلەرێتەوە. لە جێگەی خۆی ڕادەچڵەکێ تا ڕاکات. بەڵام جارێکی تر دەنگەکە دێتەوە گوێی: "ڕامەوەستە. بۆ پێشەوە بڕۆ!"

مانۆلیۆس هاواردەکا و لە خەوەکەی ڕادەچڵەکێ: "ڕامەوەستە، بۆ پێشەوە بڕۆ!" دەنگەکە دەنگی خودا بوو: "بڕۆ پێش!"

بەیەک گوژم لە جێگەکەی هەستا، دەست و دەموچاوی شت، قژی شانە کرد، جلکەکانی جێژنی پۆشی، ئینجیلەکەی نایە ژێر جلکەکەی، یاناکۆسی تەکاندا و

شادومانانه هاواری کرد:

– هێی یاناکۆس، وەئاگابەوە هەی تەمبەڵ!

یاناکۆس چاوانی کردنەوە، مانۆلیۆسی لە بەردەم خۆیدا بینی و بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– مانۆلیۆس جلکی زاواییت پۆشیوە؟ چاوانت پرشنگ دەدەن! خەونی خۆشت بینیوە؟

مانۆلیۆس گوتی:

– با بڕۆین. نابێ کات بەهەدەر بدەین. بیر لە پانایۆتیس و ئەو ترسە بکەرەوە کە کەوتووەتە دڵی ئاوایی!

٩

چ دڵگیرە ڕابوون لە سپێدەی هاویندا، ئەویش کاتێک کە ئینسان بڕیارێکی گەورەی دابێت! مانۆلیۆس سووکەڵە و باڵ گرتوو، بێ ئەوەی پێی لە ئەرز بدات، لە چیا دادەبەزی و پێی وابوو فریشتەکان باڵیان لە ژێر پایدا ڕاخستووە و لە گاشە بەردێکەوە بۆ سەر گاشەبەردێکی تری دەبەن. پێ دەچوو گەواڵەیەک هەور بێت کە بەنەرمە شنەیەک دەچووە پێش. یاناکۆس بەهەناسەبڕکێوە بەدوایدا دەهات، بەڵام نەیدەتوانی پێی بگاتەوە، ئەوسا ناچار هاواری دەکرد:

– مانۆلیۆس چ بووە. مەگەر باڵت دەرداوە. ئارام بگرە تا پێت بگەمەوە!

بەڵام مانۆلیۆس هەستی دەکرد باڵی دەرداوە و نەیدەتوانی خۆی جڵەوکات. ئاخر چۆن دەکرا بەباڵەکان بگوترێت: "ئارام بگرن تا یاناکۆسیش دەگات!"

– حەزدەکەم هێور تر بڕۆم، بەڵام ناتوانم. دەبێ هەرچی زووترە بگەم!

ئەمە هەمان ئەو باڵانە بوون کە کاتێ چاوانی لێک دەنان و وەدووی مەسیح دەکەوت تا تۆوی کەلامی وی لە دڵی زەمینی قاقڕ و تەنانەت بەردەکانیشدا بچێنێ، ئەویان بۆ ناسریە و یەهودیە دەبرد! سووکەڵەباڵ پێی دەنایە ئەو گوندانەوە کە لەوێ یارانی وەفاداری مەسیح چاوەڕێیان دەکرد. گوندگەلێکی وەک کەفەرنحوم، کانا، مەگدالا، ناسیرە و لەوێوە بەیەک قەڵەمباز تا ساماری و پاشان خۆشترین کاتەکانی لە دەوروبەری ئۆرشەلیم واتە بەیت هانی، بەیت سەیدە، گریکۆ و ئامایۆش دەگوزەراند... ئەو ڕۆژە ئەو بەهەمان شێوە دەفڕی. وەک بڵێی خەریک بێ مەسیح بەرەو ئاوایی لیکوڤریسی هاوڕێیی بکات. هەستی دەکرد زیاتر و زیاتر سووکەڵەتر

دەبێ و ڕوخساری دەبرژایەوە. وەک بڵێی برینە پەنماوەکانی یەکە یەکە لەسەر گۆنا و لێوی هەڵبکەنرێن. هەستی دەکرد خەریکە ڕوخساری ئازاد دەبێ، دەپشکوێ و وەکی کرۆکی قامیش نەرم دەبێ. لە سەرسوڕمانا لەجێی خۆیدا ڕاوەستا، دڵی وەتەپە کەوت. بەهەرتک چاوی خۆی بینی کە دەستێک بەڕوخساریدا دەهێنرێت و نەوازشی دەکات. دەستێکی نەمر وەک شنەی سەحەری کوێستان! گەرچی دڵنیابوو بەڵام زاتی نەدەکرد دەست بۆ ڕوخساری بەرێ و ئیدی لەرزە لەرز لە دڵی خۆیدا گوتی: "موجیزە! موجیزە!"

یاناکۆس لەپێکەوتوو گەیشت. سەری هەڵبڕی، تەماشای کرد و هاواری کرد:

– مانۆلیۆس! ئەی مانۆلیۆسی ئازیزم!

وایگوت و خۆی فڕێدایە ئامێزی.

مانۆلیۆس دەستی بەڕوخساریدا هێنا و پەنجەکانی بەهەموو لایەکیدا گێڕا. گۆشتە ناقۆڵاکەی وەک مۆم تووابووەوە، ئاوساویی ڕوخساری نیشتبووەوە. برینەکان نەمابوون. ڕوخساری مرۆڤانەی خۆی وەرگرتبووەوە. خاچی کێشا و بەچرپە گوتی: "خودایا سوپاس! خودایا سوپاس! ئیدی گوناهەکانم بەخشران..."

یاناکۆس بەگریانەوە هاواری کرد:

– مانۆلیۆس گیان، لێ گەڕێ دەستت ماچ کەم... تۆ بەسەر وەسوەسە شەیتانییەکاندا زاڵ بوویت. ڕۆحت پاقژبووەوە و ئیدی چ ئاسەوارێکی شەیتان بەڕوخسارتەوە نەماوە.

ئەوسا ماوەیەکی زۆر بەدەستە زبرەکانی، ڕوخساری هاوڕێکەی لە بێ دەنگیدا نەوازش کرد.

مانۆلیۆس گوتی:

– بابڕۆین! نابێ کات بەهەدەر بدەین!

خۆر وەدیار کەوتبوو. قووقەی کەڵەشێر و وەڕەی سەگ لە دەشتەوە دەبیسترا و دواجار لە نێو تەمێکی تەنکەوە، خانووەکانی ئاوایی وەدیارکەوتن.

مانۆلیۆس ڕووی کردە هاوڕێکەی و گوتی:

– یاناکۆس، کاتێ گەیشتینە ئاوایی، هەر کارێ کە دەیکەم و هەر قسەیەک دەیڵێم

نابێ بەدرۆم بخەیتەوە. بزانە کە من لە خۆمەوە قسان ناکەم. بەڵکو ئەوە مەسیحە فەرمانم پێ دەکا و من جگە لە جێبەجێکردنی فەرمایشتەکانی وی چ کارێکی دی ناکەم. یاناکۆسی میهرەبانم حاڵی بوویت؟

یاناکۆس هەستی دەکرد قسەکانی هاوڕێکەی بۆنی ماڵئاواییان لێ دێ، بۆیە بەنیگەرانییەوە پرسی:

– مەگەر دەتەوێت چ بکەیت. دەتەوێت چ بڵێیت؟

– گوتم هەمان کارێک دەکەم کە مەسیح فەرمان دەدا! هەڵبەت خۆشم هێشتا بەتەواوەتی نازانم، بەڵام بەبێ شک گوێڕایەڵی فەرمایشتی مەسیحم! تۆش خەیاڵت ئاسوودە بێت یاناکۆس کە جگە لەوە چ شتێکی تر نییە! ئەوەش بەمیکیلیس و کوستانتیس بێژە نەبا بیکەنە هاتوبات!

یاناکۆس بەترسەوە ئیستێکی کرد و هەمدیس پرسی:

– بەڵام مەگەر گەرەکتە چ بکەیت. گەرەکتە چ بڵێیت؟

– دوێنێ شەو مەسیح هاتە خەونم و گوتی: "مەوەستە. بۆ پێشەوە بڕۆ!" کەواتە یاناکۆس تۆش ڕامەوەستە. بۆ پێشەوە بڕۆ و متمانەت پێم هەبێ! مەگەر بەچاوی خۆت مەحفبوونی ئاسەواری شەیتانت لە ڕوخسارمدا نەبینی؟ پێت وایە عیللەتی ئەوە چییە؟ عیللەتی ئەوەیە کە من فەرمایشتی مەسیحم بەگیانم کڕی و سپێدەی بەیان کەوتمە ڕێ. ئەویش نەک بەزۆر، بەڵکو بەسەما و شادمانی. ئەوسا تۆ هاوارت بەسەردا دەکردم ئارام بگرم! یاناکۆس ئاخر چۆن دەتوانم ئارام بگرم؟ ئەویش کاتێک کە مەسیح خەریکە بەهەنگاوی گەورە لە پێشمەوە دەڕوات؟

بەڵام یاناکۆس سەری لەقاند و گوتی:

– مانۆلیۆسی ئازیز، متمانەم پێت هەیە. بەچاوی خۆم موجیزەم بینی و بەپەنجەکانم دەستم تێوەدا. بەڵام متمانەم بەخۆم نییە. ئەگەر بچیتە ژێر کارێک کە لە سەروو توانای ئینسانێکی ئاساییەوە بێت ئەوا نارەزایەتی دەنوێنم... مانۆلیۆس، بەهاوارکێشانەوە نارەزایەتی دەنوێنم! من بەشەرم و ئەگەر ببینم خەریکە شتێکی خەراپت لێ ڕوودەدات ئەوا ناهێڵم و بەرەبەرەکانی دەنوێنم!

– ئەدی ئەگەر فەرمانی خودا بێ چی؟

– ناڕەزایەتی دەنوێنم و خودا خۆیشی لێم دەبوورێت!

– با لەوە گەڕێین. باشترە چ قسەیەک لەمبارەیەوە نەکەین. وەرە با بڕۆین!

وایگوت و پێیان هەڵگرت. لە نزیکی گوندەوە سەروکەللەی کوستانتیس کە بەڕاکردن دەهات، پەیدا بوو. وی بەبینینی مانۆلیۆس و یاناکۆس هاواری کرد:

– برایان ئەوە لە کوێوە دێن؟ بگەڕێنەوە! من خەریک بووم دەهاتم تا پێتان بڵێم لە چیا دامەبەزن. ئەمڕۆ لە ئاوایی کارەسات ڕوودەدات.

مانۆلیۆس پرسی:

– پانایۆتیس؟

– بەڵێ. گوریسەکە بەسەر پەلکەکانی دارچنارەکەوە چاوەڕێی دەکات. ئەمڕۆ بەیانی میراخوڕ بەشەیپوورەوە هات و بەتەواوی پیاوان و ژنانی ڕاگەیاند کە لە دەوری دارچنارەکەی گۆڕەپانی ئاوایی کۆببنەوە و شاهیدی لەسێدارەدانی پانایۆتیس بن. ئاغا دەیەوێت زەندەقمان بەرێت.

یاناکۆس لە ترسا گەڕایەوە دواوە:

– با بگەڕێینەوە! کوستانتیس تۆیش لەگەڵماندا وەرە!

– من ژن و منداڵم هەن و ناتوانم بەتەنیا جێیان بهێڵم. بەڵام ئێوە هەردووکتان لەبەر خاتری خودا بگەڕێنەوە!

مانۆلیۆس هەروا کە بەرەو پێشەوە دەچوو، گوتی:

– ئێمە هەردووکمان دەبێ ڕێک لەبەر خاتری خودا بەرەو پێشەوە بچین. یاناکۆس، مەترسە و وەرە! کەسێک لە پێش ئێمەوەیە و ئاماژەمان بۆ دەکات. ئەدی نایبینیت؟ مەسیح دەڵێم! دەی وەرە با بڕۆین!

هەر لەو کاتەدا کوستانتیس سەرنجی لە ڕوخساری ڕۆشن و بێ خەوشی مانۆلیۆسدا و هاواری کرد:

– مانۆلیۆس، ئەرێ چۆناوچۆنی ئەو موجیزەیە ڕووی دا؟

مانۆلیۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ و وەڵامی دایەوە:

– ڕێک هەروەک موجیزەکانی تر! واتە زۆر سادە و ئارام و بێ ئەوەی چاوەڕێی بکەیت... بەڵام برایان با کات بەهەدەر نەدەین. دەی با بڕۆین!

وایگوت و باسکی کوستانتیسی گرت و هەردووکیان بەهەنگاوی گەورە کەوتنە ڕێ. یاناکۆسیش بەورتە ورتەوە بەدوایانا پێی هەڵگرت.

مانۆلیۆس گوتی:

– کوستانتیس مەترسە، ئاوایی ڕزگاری دەبێت. من بکوژەکە دەناسم هەر بۆیە پەلەمە.

کوستانتیس شادومانانە ئیستێکی کرد و پرسی:

– ئەدی بکوژەکە کێیە؟ بڵێ بزانم کێیە؟ خودا ئەوی لە خەوندا پیشانتدا؟ بڵێ کێیە؟

مانۆلیۆس بەمیهرەبانی بەڵام فەرماندەرانە وەڵامی دایەوە:

– هیچ مەپرسە، مەوەستە و وەرە!

هەرسێکیان بەپەلە کەوتنەوە ڕێ. پاش کەمێک و ڕێک ئەوکاتەی چوونە نێو گوندەوە، دەنگی ناخۆش و ناسازی شەیپوورەکەی میراخوڕ گەییە گوێ. دەرگاکان یەک لە دوای یەک دەکرانەوە و ژنان و پیاوان بەڕوخساری حەپەساوەوە دەهاتنە دەرێ و بەخاچ کێشانەوە بەرەو گۆڕەپانەکە ڕایان دەکرد.

یاناکۆس هاواری کرد:

– برایان ئازا بن. خودا گەورەیە!

پیرەمێردێک کە دەستی کوڕەزاکەی لە دەستدا و ڕای دەکرد، نەڕاندی:

– عارەبانەکەت ڕاکێشە گێلە! ئەگەر خودا گەورەیە دەی با گەورەیی خۆی بنوێنێ و بکوژەکە بخاتە ڕوو.

کریستۆفیسی پیر کە بەڕاکردن تێ دەپەڕی، هاواری کرد:

– خەریکن لاشەی یوسفۆک بەعەتر و عەنبەر و مۆمەوە دەهێننە ژێر دارچنارەکە. ئاغا لەوکاتەوەی بێوە کەوتووە، ئەقڵی لە دەست داوە.

مەسیحییەکان گرووپ گرووپ بەرەو گۆڕەپانەکە ڕایان دەکرد. میکیلیس لە دوورەوە مانۆلیۆس و دوو هاوڕێکەی بینی و بەپەلە بۆ دیداریان کەوتەخۆ. گەرچی ڕەنگ پەڕیو و شپرزە بوو، بەڵام بەبینینی ڕوخساری مانۆلیۆس هاوارێکی شادومانانەی کێشا و لە ئامێزی گرت:

– مانۆلیۆس گیان، سوپاس بۆ خودا کە چاک بوویتەتەوە!

مانۆلیۆس پرسی:

– پانایۆتیس لە کوێیە؟

– هەر ئێستا دەیهێنن. هێند لێی دراوە کە ئیدی پرزەی لێ براوە!

بەرەو گۆڕەپانەکە کەوتنە ڕێ. خۆر کەمێک هەڵکشابوو. هەوا لە هەوای بەهەشت دەچوو. شنەیەکی خۆش دەهات و گەڵای نۆبەرە و سەوزی ناسکی دارچنارە پیرەکەی دەلەرزاند. نوورێکی دڵگیر فەزای گوندی پۆشیبوو. پیرەمێردانی ئاوایی سەریان بەرزکردبووەوە و بەترسەوە لە دارچنارەکەیان دەنۆڕی. بەر لەوە چەندین جار کاتێ سەریان لە خەو هەڵبڕیبوو، لاشەی مەسیحیگەلێکی هەڵواسراو، کە غیرەتیان کردبوو قسان لە بارەی ئازادییەوە بکەن، بەیەکێک لە پەلکەکانی دارچنارەکەوە بینیبوو.

دەنگی زیقنی میراخوڕ دەنگیدایەوە.

– هەی کافرینە لاکەون!

میراخوڕ لە پێشەوە دەڕۆیشت و بەقەلافەتە زلەکەیەوە بەنێو خەڵکەکەدا ڕێگەی دەکردەوە. لە دوایەوە دوو حەماڵ جەستەی یوسفۆکیان بەسەر تەختەنوێنە ئاسنینە گچکەکەیەوە دەهێنا. ئاغا سەراپای جەنازەکەی بەگوڵەباخ و یاسەمین پۆشیبوو. تەنیا ڕوخساری ڕەنگ پەڕیو و قژە لوولەکەی دەبینران. جگە لەوەش ئاغا فەرمانیدابوو گۆزەیەکی گچکەی پڕ لە بنێشت لای نەعشەکەیەوە دانێن تا بتوانێت لەو دنیاش هەر بنێشت بجوێ... لە دوایانەوە پانایۆتیس بەدەستانی لە دواوە بەستراو، سەر شکاو و دەموچاو ئاوساو بەلێدانی قامچی، قرخەقرخ دەهاتە پێش. تەنیا چاوانی بوو کە ڕووناکی ژیانیان تێدا ماو و بەرقەوە لە گوندنشینانی دەنۆڕی.

یەکێک لە نێو خەڵکەکەوە هاواری کرد:

– هەی نارەسەن، ڕوحم بە ژن و منداڵانیش ناکەیت؟ ئیعتیرافکە!

پانایۆتیس بەتووڕەیی ڕاوەستا:

– ئەدی کێ ڕوحمی بەمن کرد؟

تا بەر دارچنارەکە ڕۆیشت، پاڵی پێوە دایەوە و هەوڵیدا ئارەقەی تەوێڵی بەلاشانی بسڕێت.

حەماڵەکان یوسفۆکیان لە ژێر سێبەری دارچنارەکەدا دانا. پاشان دوو مۆمی گەورەیان لای پێیەوە داگیرساند و مشتێک مەستەکییان ڕۆکردە نێو مەقەڵییەکی پڕ لە ئاگرەوە.

مانۆلیۆس و هاوڕێکانی لە نێو خەڵکەکەدا ڕێگەیەکیان کردەوە و لە ڕیزی یەکەم، لە نزیک جەنازەکەوە ڕاوەستان. پانایۆتیس سەری وەرگێڕا و ئەوانی بینی و خوێن بەری چاوانی گرت. هەوڵی دەدا تا کۆتەکەی دەستی هەپروون بەهەپروون بکا، نەڕەنەڕ هەنگاوێکی بۆ پێشەوە نا:

– مانۆلیۆس لەعنەت لە تۆ!

بەڵام بەهۆی لاوازی بێئەندازەیەوە، پاڵی بەدارچنارەکەوە دایەوە.

مانۆلیۆس گوتی:

– براکەم ئازا بە و متمانەت بەخودا هەبێ!

پانایۆتیس دەمی کردەوە تا وەڵام بداتەوە، بەڵام ڕێک لەو کاتەدا هاوارێکی سەیر لای ماڵی ئاغاوە بەرزبووەوە و وەکی گوللە دەم بەدەم فەزای کون کرد:

– ئاغا هات!

ئاغا لە ماڵ هاتە دەرێ. شەرواڵێکی لە ماهوتی گوڵچنراو بەمەلیلەی زیوینڕەنگی لەبەردابوو. دەمانچەیەکی زیوین و خەنجەرێکی دەسک ڕەشی بەبەر پشتوێنەوە کردبوو. چاوانی لە حەژمەت گریان ئاوسا بوون و سەری ڕووت بوو. قورس و هێور دەهاتە پێشێ و ئاگای لەخۆ بوو نەکەوێ. ئاخر تەواوی مەسیحییەکان چاویان تێ بڕیوو و نەدەبوو بهێڵێ وا تێ بگەن سەرخۆشە، غەم بڕستی لێ بڕی و نەیدەتوانی ڕێک و پتەو هەنگاو هەڵێنێ. سمێڵ و برۆی بۆیاخ کردبوو، جار ناجار بەدەستی ڕاست موویەکی لە سمێڵی هەڵدەکێشا و بۆ دووری فڕێ دەدا. وەکی گایەکی تووڕە لە ژێر دوو چاوە سوورەکەیەوە لە خەڵکەکەی دەنۆڕی. عەتری لە قژ و بن باڵی داو هەوای دەوروبەری بۆنی ئاژەڵی دڕەندەی لێ دەهات.

لە ترسی گریان سەری بۆ لای جەنازەکەی یوسف وەرنەدەچەرخاند و لە ژێر دارچنارەکەدا ڕاوەستا. میراخوڕ چنگی بەپانایۆتیسدا کرد و بۆ بەر پێی ئاغا کێشی کرد. ئەوسا پێی لەسەر جەستەی بێ جووڵەی داناو گوێ قوڵاغی فەرمان

ڕاوەستا.

ئاغا دەستی هەڵبڕی و بەنەوایەکی هیشک و مردوو گوتی:

– ئەی کافرانی زندیق! هەر ڕۆژەی یەکێکتان لەدار دەدەم تا ئەوکاتەی بکوژەکە دەدۆزنەوە، تەواوی ئاوایی لەدار دەدەم! یوسفۆکەکەی من لە تایەکدا و تەواوی دنیا لە تاکەی تردا! ئەی کافران هەمووتان لەدار دەدەم!

ئاگری تووڕەیی ئاغا نێڵەی دەکرد و وەکی ئەسپ قاچی بەئەرزدا دەکێشا. ورد لە ژنان و پیاوانی دەنۆڕی و پەلەی بوو هەرچی زووترە هەموان بهێنێتە بەر تیغی چەقۆ. لە دەم و قژی سەر و تووکی بن باڵیەوە هەڵم هەڵدەسا. دانەوێوە و بەبۆکس و پێ لەقە بەر بووە پانایۆتیس. ئاوێکی زەرد بەلالغاوەیدا چۆڕاوگەی بەستبوو:

– هەی کافری چەپەڵ. هەی نارەسەن. تۆ ئەوت کوشتووە؟ تۆی تاوانبار و شەڕانگێز یوسفۆکەکەی منت کوشتووە؟

پانایۆتیس بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە دەیناڵاند. ئاغا شەلاڵ لە ئارەقە لە پەلوپۆ کەوت و بەمیراخوڕی گوت:

– لەداری بدە!

هەر لەو کاتەدا دەنگێک بەرز بووەوە:

– دەست بکێشەوە، دەست بکێشەوە، من بکوژەکە دەناسم!

میراخوڕ ملی پانایۆتیسی بەردا. هاواری شادمانی لە حەشاماتەکەوە بەرزبووەوە. هەموان هەوڵیان دەدا بزانن ئەوە دەنگی کێ بوو. ئاغا لای کردەوە و گوتی:

– ئەوە کێ بوو قسەی کرد؟ هەر کێ بوو با بێتە پێشێ!

مانۆلیۆس بەئارامی هاتە پێشێ و لە بەردەم ئاغادا ڕاوەستا. میراخوڕ قەڵەمبازێکی دا و گوێی قوڵاغ کرد. چەناگەی دەلەرزی و ڕەنگی بەوێنەی زەردی گۆگرد پەڕی بوو. ئاغا بازووی مانۆلیۆسی گرت و لە کاتێکدا کە شێتانە ڕایدەوەشاند، تێ خوڕی:

– تۆی هیچ لەباردا نەبوو، بکوژەکە دەناسیت؟

– بەڵێ دەیناسم.

– باشە کێیە؟

– خۆم!

شەپۆلێک لە شادمانی باڵی بەسەر خەڵکەکەدا کێشا. ژنان خاچیان کێشا و ڕوخسارەکان کرانەوە. ئاخر ئیدی گوند ڕزگاری دەبوو!

ئاغا قامچی هەڵسووڕاند و هاواری کرد:

– ئەی کافران بێ دەنگ بن!

یاناکۆس دەستی ڕاوەشاند و هاواری کرد: "ڕاست نییە! ڕاست نییە!"

کوستاتیس و میکیلیسیش بەدەنگە دەنگ هەوڵیان دەدا خۆیان بگەیەننە ئاغا، بەڵام خەڵکەکە خۆیان بەسەریاندا دا و بێ دەنگیان کردن:

– بێ دەنگ بن! فزە نەکەن! خۆیەتی! قسە نەکەن. لێ گەڕێن تا ئەم بەڵایەمان لە کۆڵ بێتەوە!

میراخوڕ بەپێکەنینەوە خۆی بەسەر مانۆلیۆسدا دا و ویستی پەتەکە بکاتە ملی، بەڵام ئاغا پاڵێکی پێوە نا، بۆ لای مانۆلیۆس ڕۆیشت و لە کاتێکدا کە دیقەتی دەدا، تێی خوڕی:

– بکوژەکە تۆیت ئەی کافری چەپەڵ؟

– بەڵێ منم!

– تۆ ئەوت کوشتووە؟

– گوتم من بکوژەکەم. من لە دار بدە و واز لە پانایۆتیس بێنە. ئەو بێ گوناهە.

پانایۆتیس بەچاوانێکی زەق لە مانۆلیۆسی دەنۆڕی. دەمی لێکدا لێکدا دەکرایەوە و دادەخرا و سەرسوڕمان لەجووڵەی خستبوو. نەیدەتوانی بدوێت... ئاخۆ هەر بەڕاست مانۆلیۆس بکوژەکە بوو؟ لە دڵی خۆیدا گوتی: "نا! نا! ناشێ ئەم نارەسەنە بیەوێت لە پێناوی ڕزگارکردنی گیانی مندا خۆی بەکوشت بدات؟" لە کاتێکدا کە بەتوندی پەلی دەکوتا، هاواری کرد:

– قاییل نابم!

میراخوڕ قامچییەکەی هەڵگرت و هاواری کرد:

– قەپۆزت داخە ئەی کافری مەلعوون!

ئاغا مەستی بەریدابوو، لە مانۆلیۆسی دەنۆڕی و هەوڵی دەدا لە مەسەلەکە حاڵی بێت:

– هەی لەعنەتی بۆ ئەوت کوشت؟ مەگەر چی لێ کردبوویت؟

– هیچ ئاغا. ئەو هیچی لێ نەکردبووم. شەیتان هانیدام بیکوژم. شەوێکیان دەنگێکم لە خەونمدا ژنەفت و گوتی: "بڕۆ بیکوژە!" منیش نیوەشەو لە چیاوە دابەزیم و کوشتم. زیاتر لەوە هیچ شتێکی تر مەپرسە و لەدارم بدە!

میراخوڕ گوریس بەدەست هاتە پێشێ و دەستی مانۆلیۆسی گرت. ڕێک هەر لەو کاتەدا هاوارێکی نائومێدانە لە نێو ژنەکانەوە بەرزبووەوە:

– ئاغا ئەو بێ گوناهە! گوێ لە قسەکانی مەگرە! ئەو بێ گوناهە! بێ گوناه، بێ گوناه!

ژنانێک کە لەدەوروبەری کاتریناد‌ا بوون، خۆیان بەسەریدا دا تا دەمی داخەن:

– ئەی سۆزانی کڕبە!

بەڵام بێوەژن هاواری کرد:

– ئەو خەریکە لە پێناوی ئاواییدا خۆی بەکوشت دەدا. مەگەر ئێوە ڕوحمتان نییە؟

ژنان بەئەرزیاندا دا و بەلەقە تێی بەربوون. بەڵام وی بەدەست و پەل کوتانەوە هەروا هاواری دەکرد:

– مانۆلیۆسی من! مانۆلیۆسەکەم!

سێ هاوڕێکە دواجار توانیان ڕێگەیەک بکەنەوە و خۆیان بگەیەننە ئاغا:

– ئەو بێ گوناهە! بێ گوناه!

میکیلیس گوتی:

– ئاغا، سەرم بەبارمتە دادەنێم کە ئەو بکوژ نییە... ئەو شوانی ئێمەیە و پیاوێکی پیرۆزە. حەقت بەسەریەوە نەبێ!

ئاغا تیامابوو. دەنگی هاوار لە هەر لایەکەوە دەگەیییە گوێی، جەنازەی یوسفۆک لە بەردەمیدا و لەوەی کە نەیدەزانی چ بکات تووڕە بووبوو. بەزەینێکی شپرزە تەماشای مانۆلیۆسی دەکرد و لە خۆی دەپرسی: "ئاخۆ ئەو بکوژەکەیە؟ ناشێ شێت یاخۆ قەدیس بێ؟ نەفرەت لە شەیتان! تێ ناگەم." ئیدی دو اجار لە تووڕەییدا

تەقییەوە، ڕووی کردە میراخوڕ، بەپەنجە مانۆلیۆسی پیشاندا و نەڕاندی:

– بیبەرە زیندان تا سبەینێ خۆم بڕیار دەدەم!

ئەوسا ڕووی کردە ئامادەبووان و هاواری کرد:

– لەعنەت لە ئێوە ئەی کافران! لێرە مەمێنن و ئیدی نامەوێ سەروفەساڵتان ببینم!

خەڵکەکە هەراسان بەڵام شادومان بڵاوەیان لێ کرد. هاوسێکان لە دەوری یەکتری کۆدەبوونەوە تا لە مەسەلەکان بدوێن و لەوەی کە بکوژەکە دۆزرایەوە سوپاسی خودا بکەن. یەکێک پرسی:

– پێتان وایە ئەوە کاری مانۆلیۆس بێ؟ ئەو قەدیسە؟

یەکێکی تر وەڵامی دایەوە:

– هاوسێ زۆر بۆی دامەچۆ. چ جیاوازییەکی هەیە گەر ئەو بکوژەکە بێ یان یەکێکی تر. هەر ئەوەندە بەسە خۆی ددانی پییێدا نا! دەی با لە داری بدەن و ئێمە بەسلامەتی، گیان لەم مەهلەکەیە بەدەر ببەین. گرینگ ئەمەیە و ئیدی شتەکانی تر زیادەن! خودا خۆی بیبەخشێت!

– بەڵام نازانم بۆچی ئەو خۆی تاوانبار دەکات. بێ گومان ئەو بکوژەکە نییە. تەنانەت ئەگەر بکوژەکەش بێت...

– بابە مەگەر مانۆلیۆس ناناسیت؟ کوڕێکی زۆر شەریف بەڵام سادە دڵە. ئەو خۆی تاوانبار کردووە تا ئاوایی ڕزگاری بێت... گوێت لێیە؟ ئەو دەیەوێ خۆی بکاتە قوربانی بۆ ئەوانی تر... ئەگەر کەمێک ئەقڵی هەبا هەڵبەت وای نەدەکرد. کەواتە دەبێ لێی گەڕێن تا چی پێ خۆشە ئەوە بکات. ئەو خۆ کەس چاوەڕێی نییە.

سێ هاوڕێکە لە ماڵی میکیلیس کۆبووبوونەوە. یاناکۆس لە کاتێکدا کە بەسەری خۆیدا دەکێشا، گوتی:

– هەمووی خەتای منی گەمژەیە! نەدەبوو لێ گەڕابام لە چیا هاتبایە خوارەوە. هیچ نەدەبوو مەسەلەکەم بۆ باس کردبا، بەڵام مەگەر دەمتوانی پێشبینیی بکەم کە ئاوهایی دەکەوێتەوە؟

میکیلیس بەچرپە گوتی:

– ئەو قەدیسە... و دەیەوێ خۆی بکاتە قوربانی تا ئاوایی ڕزگاری بێت...

کوستانتیس نائومێدانە هاواری کرد:

– دەبێ مانۆلیۆس ڕزگارکەین، دەبێ ڕزگاریکەین! دەبێ!

میکیلیس گوتی:

– من ئەگەر توانای مانۆلیۆسم هەبا ئەوا ئامادە نەبووم قەبوڵی بکەم کە چ کەسێک بۆ ڕزگار بوونم بێت... بروسکەی چاوانیتان بینی؟ چ ڕوخسارێکی نوورانیی و پتەوی هەبوو! ئەو هەر ئەو کاتە چووبووە بەهەشت! ئیدی بۆچ دەبێ دووبارە بۆ سەر ئەرزی بیگەڕێنینەوە! ئای خۆزیا خۆیشمانی لەگەڵ دەبووین.

یاناکۆس وورووژا و گوتی:

– بەڵام ئێمەش دەتوانین لەگەڵیدا بین. وەرن با هەر ئێستا سێ قۆڵی بچینە لای ئاغا و پێی بڵێین کە ئێمە هەرسێکمان شەوانە چووینە ماڵەکەی و یوسفۆکمان کوشت. کەواتە دەبێ ئێمە هەر چوارمان بەدارچنارەکەوە لە دار بدات! ئەو کات هەرچوارمان دەچینە بەهەشت.

میکیلیس سەری بادا:

– یاناکۆس گیان من ناوێرم! مەگەر دەتوانم ماریۆری بەتەنیا جێ بێڵم؟

کوستانتیس گوتی:

– منیش خاوەن ژن و منداڵم و ناتوانم.

یاناکۆسیش لە فیکرەوە چوو: "ئەدی مەگەر من دەتوانم گوێدرێژەکەم بەتەنیا جێبێڵم؟" بەڵام ئەو قسەیەی نەهێنایە سەر زار.

لەتەواوی ئەو ماوەیەدا چوار ڕیش سپییەکە لە زینداندا پاڵ بەدیوارەوە لەسەر ئەرزەکە دانیشتبوون. هیچ دەنگێک نەدەهاتە گوێ. ڕوناکی کزی چرایەک لە کلاوڕۆژنەی ساپیتەکەوە بۆ ناوەوە دەهات. پاتریارکاسی پیر بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

– برسیمە...

باوە گریگۆریس گوتی:

– ئێمە هەموومان برسی و تینووین. بەڵام بەخۆڕاگرییەوە بەرگە دەگرین. خودا

لەم بێشەی شێرەدا لەگەڵماندایە. متمانەتان هەبێت!

مامۆستا گوتی:

– ئەلعان دەبێ خەریکی لەداردانی پانایۆتیسی داماو بن. سبەینێش نۆرەی ئێمەیە. کەواتە وەرن با پیاو بین و بەسەر برسێتی و تینوێتی و ترسدا زاڵ بین...

ئەوسا ڕووی کردە کەسەکەی لایەوە و گوتی:

– لاداس ئازا بە! ئێستا لە قسەکەی من حاڵی بوویت؟ بیرت دێ چەند جارم پێ گوتیت پارەپەرستی کەڵکی نییە و ناتوانیت هیچکام لە سندووقە پڕ لە زێڕەکانت لەگەڵ خۆتا بۆ نێو گۆڕ ببەیت؟ وەرە و یەک کاری باش ئەنجام بدە، تا کاتێک کە لە حزووری خودادا ئامادە دەبیت، ئەم کارە شەفاعەتت بۆ بکا! ڕات چییە؟ بزانە ئەگەر بەقسەم نەکەیت ئەوا ژێوان دەبیتەوە!

لاداس هەناسەیەکی هەڵکێشا. سەری کە لە سەری مریشکی ئاوەڕووتکراو دەچوو، بەرەو لای مامۆستا وەرگێڕا و بێ ئەوەی وەڵامێک بداتەوە بەنەفرەتەوە دیقەتی دا.

باوە گریگۆریس لەسەر قسەکانی مامۆستا ڕۆیشت:

– سبەینێ نۆرەی تۆیە لاداس! تۆ دەبێ لە حزووری خودادا ئامادە بیت و ددان بەگوناهەکانتا بنێیت. کارە باش و خراپەکانی خۆت بهێنەوە یاد و تا درەنگ نەبووە داوای لێبووردن لە خودا بکە.

لاداس پێ دەچوو ویژدانی ئازاری بدا، بەورتە ورت گوتی:

– من نە خراپەم بەرامبەر بەهیچ کەسێک کردووە و نە چاکە. چ کەسێکیشیم نەکوشتووە. من بێ گوناهم!

پاتریارکاس بەدەنگی بەرز گوتی:

– لاداس تۆ خراپەت بەرامبەر کەس نەکردووە؟ مادام وای لێ هات و ئێستا کە لەوەداین بچینە حزووری خودا، ئەوا با هەموو شتەکان بڵێم. من ئیدی ناتوانم بەبێ دەنگیی دانیشم! هەی نارەسەن تۆ خراپیت بەرامبەر کەس نەکردووە؟ باشە ئەدی کێ خانووەکەی (ئانەزینا)ی بێوەژنی فرۆشت؟ کێ ڕەز و کێڵگەکەی (ئانێستێس)ی هەڵلوشی؟ ئەی ئەو هەتیوانەی کە ئاوارەی کۆڵانەکان بوون؟ کێ (ئارژێرۆلا)ی کچتی

کوشت؟ تۆ خۆت ئەوت کوشت. لە ڕەزیلی خۆتدا کوشتت! ئەلعان بڕۆ و لە حزووری خودادا سزای خۆت وەربگرە!

تووڕەیی باڵی بەسەر لاداسدا کێشا، ورووژاو لە جێگاکەی دەرپەڕی و قروسکە قروسک گوتی:

– تۆ پووش لە چاوی خەڵکیدا دەبینیت، بەڵام یەک گونیەی گەورە لە چاوی خۆتا نابینیت؟ هێند چاوقایمیت تۆمەت دەدەیتە پاڵ خەڵکانی تر؟ هەی بەدبەخت، منیش گەر بمەوێت کارە پۆخڵەکانت بژمێرم ئەوا تا سبەی لێ نابمەوە. ئەدی بەڕاست تۆی بەرازی پۆخڵ بۆچی بۆ ئەم دنیایە هاتوویت. هەمیشە وەکی دێو دەخۆیت و وەکی گا دەخۆیتەوە. ئەم گوندە و گوندەکانی تریشت پڕ لە نەوەی حەرام کردوون. یەک تەمەن بەتەمبەڵی و خۆخۆشویستن گوزەراندووتە و بەبەرتیل و مامەحەمەیی دڵی تورکت بۆ لای خۆت ڕاکێشاوە و هاوکاریت کردوون... خودانەکان، ئەسقەفەکان، قەشەکان و تورکان هەر هەموویت وەکی ئەنگوستیلە کردوونەتە پەنجەت... ئەدی مەگەر خۆت دیقی مەرگت بە ژنە نازدارەکەت نەکرد؟ ژنەی داماو لە حەژمەت بەرەڵایی تۆ دیقی مەرگی کرد. تۆ بوویتە باعیسی مەرگی وی!

پاتریارکاس ڕاپەڕی و ویستی چنگ بنێتە بینی، بەڵام ئەوانی تر لێ نەگەڕان و لەیەکتریان جیاکردنەوە.

لاداس لە تووڕەییدا دەسووتا. سەراپای تەمەن هەمیشە بەرگەی گرتبوو، خۆی بەکوێری و کەڕی و ناحاڵی پیشاندابوو. درۆی کردبوو، کڕنووشی بردبوو تا پێوەندی لەگەڵ دەسەڵاتدارانا باش بێت. بەڵام هەنووکە کە لەبەر قاپی مەرگدا ڕاوەستابوو، ئیدی نەیدەتوانی ددان بەخۆیدا بگرێ و دەیویست خۆی بەتاڵکاتەوە. دەیویست هەمووان ڕیسوا بکا و تۆڵە لەو کەسانە بکاتەوە کە پێیان وا بوو لەو باشترن. لەوەدابوو ئەوەی لە بن بەڕەدا بوو بیهێنێتە سەر بەڕە. لەهیچ شتێک نەدەترسا، ئاخر ئیتر پێویستی بەهیچ نەبوو! بۆیە ڕووی کردە قەشە و گوتی:

– ئەدی تۆ ئەی کەڵەکچی! تۆیەک کە چاوەڕێیت گوێ بۆ ددان پیانانەکانم ڕادێریت. تۆ خۆت لە بەرامبەر خودادا چ وەڵامێکت هەیە؟ تۆ کە وەکی تاوس لە نێو ئاواییدا خەرامان دێیت و دەچیت، وەکی بەراز دەخۆیت و خۆ ئەگەر

هەژارێک لە دەرگای ماڵەکەت بدا ئەوا بەزگی تا قورقوڕاگە تێر و نەوای چەور و نەرمت دەڵێیت: "خودا بتبوورێت برا، من خۆشم برسیم." ئەوەش ڕێک لە کاتێکدا کە ڕۆن لە ڕیشتەوە دەتکێت هەی پیرە سەگ! وای لە حاڵی داماوێک کە بمرێ و پارەی کفن و دفنی نەبێت. هێند لاشەکەی لەسەر ئەرز دەهێڵیتەوە تا بۆن دەکا! هەمیشە دەستت درێژە و مەسیحت خستووەتە هەڕاجەوە، بۆ تەبەڕوک نرخێکت داناوە، بۆ غوسڵ نرخێک و بۆ عەرووسیش نرخێک! تۆ وەکی سووخۆران نرخت بۆ چوونە بەهەشت داناوە و بەدەرگای بەهەشتتەوە کردووە: "رەعییەت پارە بدەن. پارە بدەن تا بتوانن بچنە بەهەشت!" ئەلعانیش ئەم پارەپەرستە دەیەوێ گوێ لە ددان پیانانەکانی لاداسی پیر ڕادێرێت. ددان پیانانی پیرەمێردێکی سەرڕاست کە تەواوی عومر برسێتی چەشتووە و یەک پەرداخ شەرابی ئیسراحەت بەگەروویدا نەچووە. هەمیشە شڕپۆش و پێ پەتی بووە و زگی وەکی زگی زاهیدان بەتاڵ بووە... وا باشترە من گوێ لە ددان پیانانەکانی تۆ ڕادێرم ئەی خۆپەرستی بێفەڕ!

باوە گریگۆریس سەری داخستبوو، بەڕواڵەت بەخۆنەویستییەوە گوێی ڕادەدێرا. بەڵام لە ناوەوە خوێنی هاتبووە کوڵ. حەزی دەکرد خۆی بەسەر ئەو ملە ئێسکنەدا بدا، بایدا و ڕستە گوتراوەکانی لە گەرووە لەعنەتییەکەیدا بتاسێنێت. تەحەا ئەو پیاوە ناچیزەیە چۆن توانیویەتی ئەو هەموو ژەهرە لە دەروونی خۆیدا کەڵەکە بکات! ساڵانێک لە مێشکی خۆیدا بیهێڵێتەوە و بەیەکجار و لەیەک شوێندا هەموو ئەو شتانەی کە قورساییان خستووەتە سەر دڵی، بڕشێنێتەوە!

بەهەرحاڵ هەناسەیەکی لە دڵەوە دەرکێشا و گوتی:

– بەردەوام بە. لاداس گیان بەردەوام بە! مەسیح لە منی گوناهباری داماو زیاتر ڕەنجی کێشا و مۆڵەتیدا جنێوی پێ بدەن، تۆمەتیان دایە پاڵی و بەر قامچیان دا و لە خاچیان دا. بێ کەمترین گلەوگازندە! ئەوکات دەتەوێ من گلەیی بکەم؟ لاداس گیان بەردەوام بە!

لاداسی پیر کە نەچووبووبووە ژێر کاریگەری قسەکانیەوە، دەمی کردەوە تا قسان بکا، بەڵام مامۆستا کەوتە ناوبژیوانی و گوتی:

– عەیبە برایان! لە چەند سەعاتێک زیاتر تەمەنمان نەماوە، لەبری ئەوەی ڕۆحمان

بەئاراستەی خودا بەرین، کەچی بەحەقارەتەکانی ئەرزەوە نووساوین .. لاداس بەسە، تۆ کە هەرچیت لە دڵدا بوو ڕشتت. ئیدی بەسە! ئێوەش برایان، وەڵامی مەدەنەوە. گوناهەکانی ئینسان زنجیرەیەکی بێ کۆتاییە!

لاداسی پیر بەتەوسەوە گوتی:

– ئەی مامۆستای داماو. دەتوانم چ بە تۆ بێژم؟ بەئەقڵی تۆ جیاوازی نییە لە نێوان جلکی چڵکن و پاقژدا. تۆ بەمێشکە گچکەکەت کە هێندەی مێشکی پاسارییەکە نە دەتوانی چاکەی گەورە بکەیت و نە خەراپەی گەورە! دەشێ حەزت کردبێ چاکەی زۆر بکەیت! بەڵام هەی داماو لە قەرەی نەهاتوویت! ئاخر تۆ فرۆشیارێکی بێ نەوا بوویت کە جگە لە تەختەڕەش، قەڵەم، وێنەچەسپ، لاستیک و دەفتەرچەی هەرزان چ شتێکی ترت نەفرۆشتووە... مەگەر لە یەک مامۆستای قوتابخانە زیاتر بوویت؟ هەڵبەتە قسەی پڕوپووچت فرۆشتووە کە تەنیا بەکەڵکی خۆت هاتوون... تۆش بڕۆ عارەبانەکەت ڕاکێشە!

لاداس پەلەی بوو تا هەرچی زووتر ئەوەی کە لە دڵیدایە و بیڵێ و دامرکێتەوە. ئەوسا ڕووی کردە دوو کەسەکەی تر و بەچاوانێکی پرشنگدار و دەنگێکی تیژی زیقن گوتی:

– ئەمە چ قەلافەتێکە بەخۆتانەوە گرتووە؟ هەر تفێک لەسەرەوە هەڵدرێ بەر دەموچاوی خۆتان دەکەوێ. خەتای خۆتانە. خۆتان ویستتان!

باوکە گریگۆریس چاوێکی لە پاتریارکاس داگرت کە وەڵام نەداتەوە، خودانی پیریش خۆی خواردەوە و هیچی نەگوت، کوتوپڕ مامۆستا لە جێگەکەی ڕاپەڕی، دەنگی نزیکبوونەوەی هەنگاوگەلێکی ژنەفتبوو:

– خەریکن دێن...

دڵی لەلێدان کەوت. باوکە گریگۆریس ڕووی کردە لاداسی پیر، دەستی بۆ بەرەکەتدانی هەڵبڕی و بەشکۆیانە گوتی:

– خودا بتبەخشێت سەرەڕای هەموو ئەو قسانەی کە لەزارت دەرپەڕین، هەموو ناپاکییەکانی ڕۆحت بۆ دەرەوە ڕشت بێ ئەوەی بتەوێت ددان بەگوناهەکانتا بنێیت. خودا لە هەموو ئەو خەراپەکارییانە بتبەخشێت کە سەراپای عومرت کردووتن!

هەستە لاداس– ئیدی نۆرەی تۆیە!

لاداس ی پیر لەرز دایگرت و تەختی عەردەکە بوو.

یەکەم جار دەنگی هاوار و جنێو و لەقەپێداکێشان بیسترا. پاشان دەرگای زیندان کرایەوە و میراخورِ بەگوشارێکی توند پانایۆتیس و مانۆلیۆسی تووڕ هەڵدایە زیندانەکەوە. هەردووکیان بەر دیوارەکە کەوتن و دەمودەست دەرگای زیندان داخرا.

پاتریارکاس گوتی:

– مانۆلیۆس ئەوە تۆ لێرە چ دەکەیت؟ تۆیان بۆچی بۆ ئێرە هێناوە؟

مامۆستا گوتی:

– ئەی پانایۆتیسی نەفرەتی ئەدی تۆ هێشتا زیندوویت؟ لەداریان نەدایت؟ باشە سوپاس بۆ خودا!

پانایۆتیس خۆی کۆکردەوە و نەڕاندی:

– بێ دەنگ بە!

لاداس سەری هەڵبڕی. دیقەتی پانایۆتیسی دا و دەستی ڕایەڵ کرد تا لەمسیکات:

– ئەوە مەلعون هێشتا ماویت؟ ئەی لەداریان نەدایت؟ ئاغا بڕیارەکەی گۆڕیوە؟ وەڵامدەوە! بڕیارەکەی گۆڕیوە؟

وایگوت و لە کاتێکدا کە دڵی بەتوندی لێی دەدا هەروا پرسیارەکەی دووبارە دەکردەوە، بەڵام چ وەڵامێکی نەبیست. باوکە گریگۆریس گوتی:

– مانۆلیۆس ڕاکشێ و هیلاکی خۆت دەرکە!

خودان فەرماندەرانە گوتی:

– مانۆلیۆس قسان بکە و زیاتر لەمە ئەزییەتمان مەدە. چما بکوژەکە دۆزراوەتەوە؟

– بەڵێ.

چوار ڕیش سپییەکە بەرەو لای کەوتنە خۆ و بەیەک دەنگ پرسیان:

– کێیە؟

– من!

– تۆ!

هەرچواریان کە چاویان لێی بڕیبوو، بەحەپەساوی کشانەوە. ماوەیەکی درێژ کەس هیچی نەگوت تا دواجار خودان کە بەباشی ڕابردووی مانۆلیۆسی دەزانی، ناڕازییانە گوتی:

– نابێ. شتی وا نابێ. نا، نا! نەفرەت لە شەیتان!

مامۆستا گوتی:

– منیش باوەڕ ناکەم. بۆچ دەبێ تۆ ئەوت کوشتبێ؟ ئاخر مەگەر پیاوکوشتن لە تۆ دەوەشێتەوە؟ نا تۆ ناتوانیت شتی وا بکەیت!

تەنیا باوکە گریگۆریس بوو کە تەماشای مانۆلیۆسی دەکرد و هیچی نەدەگوت.

پاتریارکاس پرسی:

– مانۆلیۆس بۆچی وەڵام نادەیتەوە؟

مانۆلیۆس ئارەقەی ڕوخساری سڕی و گوتی:

– خودان گەرەکتە چ بڵێم؟ من بکوژەکەم و چ قسەیەکی ترم نییە. مەگەر ئەمە بەس نییە؟

لاداس هاواری کرد:

– با بەسە. کوڕەکەم بەسە. بکوژەکە دۆزراوەتەوە و ئیدی ئێمە ڕزگارمان بوو. دواجار خودایەک هەیە!

مانۆلیۆس خۆی بۆ ژێر پرشنگی کڵاوڕۆژنەی ساپیتەی زیندانەکە کشاند، ئینجیلەکەی لە ژێر جلکەکەیدا دەرهێنا و خواوەکیلی کردیەوە و کەوتە خوێندنەوە. ئیدی ئەو لە ئادەمیان دوور کەوتبووەوە، لەگەڵ قوتابییەکانی مەسیحدا بۆ گوێ زەریاچەی ناسیرە دەڕۆیشت و لەگەڵ مەسیحدا لە بەلەمەکەدا دانیشتبوو. بەلەمەکە بەنێو زەریاچەکەدا دەچووە پێش، بایەکی توند هەڵی کرد. مەسیح ماندوو لە مەوعیزە لەبەشی پێشەوەی بەلەمەکەدا و لەسەر تۆڕەکانی ماسیگری خەوی لێ کەوتبوو. هەر لەو کاتەدا بای باکور لە لای چیاکانی گلادەوە هەڵی کرد و زەریاچە خرۆشا. شەپۆلەکان خۆیان بەپەیکەری بەلەمەکەدا دەکێشا و قوتابییەکانی مەسیح کە لە ترسدا هەڵدەلەرزین، گوتیان: "تیاچووین. نابووت بووین! دەبێ مەولا خەبەر بکەینەوە!" بەڵام کەس جورئەتی شلوێکردنی ئەو خەونە مەلەکوتییەی نەبوو. پەترۆس

نزیکی مەسیح بووەوە، بەسەریدا دانەوێوە و لەبەر پرشنگی ڕووناکیدا، ڕوخساری ئەوی شادومان و ئارام و خەندان بینی. قوتابییەکان بەیەکترەوە لکابوون و بەیەک دەنگ هاواریان دەکرد: "خەبەری کەوە! خەبەری کەوە!" پەترۆس جورئەتیدایە بەر خۆ، دەستی ڕایەڵ کرد و بەهێوری لەسەر شانی مەسیح داینا: "ئەی مەسیح هەستە وا خەریکین غەرق دەبین!" مەسیح چاوانی کردنەوە، تەماشای قوتابییە هەڵلەرزیوەکانی خۆی کرد و بەقەهرەوە گوتی: "ئەم هەموو ماوەیە لە نێو ئێوەدا بووم و هێشتا ئیمانتان نەهێناوە؟" ئەوسا هەناسەیەکی هەڵکێشا، لە جێگەکەی هەستا، دەستی هەڵبڕی و فەرمانی بەبا دا: "بێ دەنگ بە!" وایگوت و دەستی بەرەو لای زەریاچەی هەوسار پچڕاو دانەواند و فەرماندەرانە گوتی: "ئارام بگرە!" ئیدی باکە خستی، شەپۆلەکان نیشتنەوە، ئاسمان کرایەوە و دنیا نوێ بووەوە.

مانۆلیس سەری لەقاند و تەماشایەکی پێنج هاوزیندانییەکەی خۆی کرد. چاوە شینەکانی وەکی ئاوی زەریاچەی ناسیرە ئارام بوون و لە شادمانیدا پرشنگیان دەدا.

لاداس کە هەمدیس گیانی وەبەردا هاتبووەوە، پیاسەی دەکرد و دەستی بەیەکتردا دەهێنا:

– سوپاس بۆ خودا کە بکوژەکە دۆزراوەتەوە و ئێمە ڕزگارمان بوو. مانۆلیۆسی داماو، بەزەییم پێتدا دێتەوە. بەڵام بەهەرحاڵ باش بوو. تۆ هەژار و بێ پلەوپایە و گەنج و هێشتا تامی ژیانت نەچەشتووە. بۆیە هیچ گرینگ نییە بمریت! بەختی من بوو کە تۆ ئیعتیرافت کرد و ڕزگارم بوو!

ڕاوەستا. تەماشایەکی هاوڕێکانی کرد، لچی هەڵقورتاند و لە فیکرەوە چوو: "ئێستا چۆن مەسەلەکان بهێنمەوە شوێنی خۆیان؟ ئێستا کە خەتەری مەرگ هەڵگیراوە، چۆناوچۆنی لەگەڵ ئەم قەشە ناڕەسەن و ئەم پاتریارکاسە لەعنەتییەدا کە پێم گوت بەرازی پیس، ئاشت ببمەوە؟ مامۆستا هیچ گرینگ نییە، بەڵام لەگەڵ ئەم دوو نەفەرەدا چ بکەم؟ زۆر پێم لێ هەڵبڕی و ئێستاش دەبێ باجەکەی بدەم. بەهەرحاڵ ئەوەی نەدەبوو ڕوویدا، ڕوویدا و ئەمەش کە بەختم هێنای و ڕزگارم بوو، بۆخۆی زۆر زۆرە!"

پاتریارکاس بەسەرسوڕماوی تەماشای مانۆلیۆسی دەکرد کە قووڵ ڕۆچووبووە نێو ئینجیلەکەوە. دوای تاوێک بەگوێی قەشەدا کە لە لایەوە دانیشتبوو، چرپاند:

– باوکە بیرۆکەیەکم بۆ هاتووە!

باوکە گریگۆریس کە لە مەبەستەکەی حاڵی بووبوو، کۆکەیەکی کرد و گوتی:

– خودان زۆر پەیجۆری مەکە. بهێڵە ئەوەی خودا ویستی هەمان ئەو شتە ڕوویدات!

– بەڵام ئەدی ئەگەر بێ گوناه بێ چۆن؟ ئەگەر لە پێناو ڕزگارکردنی ئاواییدا ئەم کارەی کردبێ چۆن؟ لێ گەڕێین خۆی وەک بکوژ بناسێنێت؟ ئەمە تاوانە؟ تۆ گوناهی ئەم کارە دەخەیتە ملی کێ؟

– خودا بەخشندەیە و دەمبەخشێت.

– خودا ڕەنگە تۆ ببەخشێت، بەڵام ئەی خەڵک چۆن؟

قەشە لەخۆباییانە وەڵامی دایەوە:

– کاتێ لەگەڵ خودای خۆمدا ڕاستگۆ بم ئیدی بۆ لە خەڵک بترسم؟

– مەبەستت چییە؟

مامۆستا کە بۆ گوێ ڕادێران نزیکیان بووبووەوە، هاتە نێو وتووێژەکەوە:

– نابێ قورس وەربگیرێت و دەبێ کارەکان بەخودا بسپێردرێت... وێڕای ئەمەش بیرمان نەچێت کە مانۆلیۆس بەم کارە ڕۆحی خۆی ڕزگار دەکات. ئەدی حیسابی ئەمە ناکەن؟

قەشە دەستی هەڵبڕی و گوتی:

– کرۆکی مەسەلەکە ئەمەیە... گەرچی ئەو ژیانی تێپەڕ لەدەست دەدا، بەڵام لەبری ئەوە دەگاتە ژیانی نەمری... ڕێک وەک ئەوەی لیرەیەکی مس بدەیت و یەک ملیۆن لیرەی زێڕ وەربگریت... خەیاڵتان ئاسوودە بێت. مانۆلیۆس خۆی دەزانێت چ دەکات.

مامۆستا بەزەردەخەنەیەکی پڕ مانا لە مانۆلیۆسی دەنۆڕی، مەتەڵەکەی هەڵێنا:

– لە ڕاستیدا دەبێ بگوترێ کە ئەو کەسێکی زرینگە!

مانۆلیۆس نیگای ڕۆبردبووە نێو ئینجیلەکە و ڕوخساری پرشنگی دەدا. لەم کاتەدا میراخوڕ هاتە ژوورەوە، هەڵیکوتایە سەری و یەخەی گرت:

– بکەوە ڕێ ببینم هەی کافر. ئاغا دەیەوێ بتبینێت.

مانۆلیۆس بەر لەوەی بجووڵێت خاچی کێشا و چرپاندی:

– خودایا بەئومێدی تۆ!

ئاغا چوارمەشقی دانیشتبوو، سەبیلە کلک درێژەکەی دەکێشا. یوسفۆکیش لە پاڵیدا بوو. کات نیوەڕۆ و گەرما بۆژۆکەر. یوسفۆک کەم کەم بۆنی دەکرد. مارتای پشتکۆم بێ خشپە هاتە ژوورێ و بەئەسپایی چەپکە گوڵێکی لە یاسەمین و مێخەک لە پای نەعشەکە دانا کە لەوەدا بوو بۆنی دەکرد، لەبەرئەوەی مارتا توانای بەرگەگرتنی بۆنی ناخۆشی نەبوو، بۆیە بەپەلە چووە دەرەوە.

ئاغا تا بڵێی غەمبار و ڕۆچوو لە نێو خایلەکانیدا، مژی لە سەبیلەکەی دەدا. شەکەت و ئارامتر دەینواند. لە بەیانییەوە بەخۆی دەگوت: "قەدەر وابوو!" ئیدی ئەم باوەڕەش سەبووری دەدایەوە. باری بەرپرسیاریەتییەکەی خستبووە سەر شانی خودا و سوکنایی هاتبووەوە. مەگەر دەکرێ ڕەخنە لە خودا بگیرێت؟ خودا خۆی ویستوویەتی و ئەنجامی داوە. هەرچی خواستی خوداش بێ ئەوە ڕوودەدات. دەبێ سەری بۆ نەوی بکرێ و پێی ڕازی بین! ئەوە خواستی خودا بوو کە ئەو، واتە ئاغای گوندی لیکوڤریسی یوسفۆکی لە ئەزمیر بینی و ئەوە قەدەر بوو کە بکوژرێ و بکوژەکەش دەستنیشان کرابوو... کەواتە ئەوەی ڕوویدا بوو حوکمی پەروەردگار بووە و دۆزینەوەی بکوژەکە هیچ لە چارەنووسی ناگۆڕێ.

ئاغا هاتنە ژوورەوەی مانۆلیۆسی بۆ ژوورەکە بینی. سەبیلەکەی لەسەر دۆشەکەکە دانا. باسکی لێک نا و بەئارامی گوتی:

– مانۆلیۆس گوێ ڕادێرە بزانە چ دەڵێم.

وایگوت و ڕووی کردە میراخوڕ:

– ئیشم بەتۆ نییە. بڕۆ لەودیو دەرگاوە چاوەڕێ بە!

وایگوت و هەمدیس ڕووی بۆ لای مانۆلیۆس وەرگێڕا و چاوی بڕییە چاوانی:

– خەونم بینیوە کە تۆ یوسفۆکەکەی منت نەکوشتووە، بێ دەنگ بەکافر بهێڵە با قسە بکەم– تەنیا بۆ ڕزگارکردنی ئاوایی تاوانەکەت خستووەتە ئەستۆی خۆت. تۆ یان شێتیت یاخۆ قەدیس... ئەمەش بەخۆتەوە پەیوەستە... بەڵام بەهەر حاڵ

ئاسوودەخەیاڵ بە کە بەئارەزووی دڵی خۆت دەگەیت و لە دارت دەدەم. بەڵام دەمەوێ بزانم ئایا تۆی لەعنەتی یوسفۆکەکەمت کوشتووە یان نا؟

مانۆلیۆس بەزەیی بەئاغادا هاتەوە. ئاخر ئەو هەرگیز کەسێکی هێند خەمینی نەبینیبوو. ئاغا ئیدی ئاژەڵێکی دڕندە و دڕ نەبوو، بەڵکو ئازار کردبوویە ئینسان. مانۆلیۆس بۆ ساتێک دوودڵ بوو، بەڵام زۆر زوو بەخۆیدا هاتەوە و سەری هەڵبڕی:

– ئاغا شەیتان هانی بۆ ئەو کارەدام. قەدەر وابوو کە من ئەو بکوژم.

ئاغا پاڵی بەدیوارەکەوە دایەوە، چاوانی لێک نا و لە ژێر لێوەوە گوتی:

– ئەڵڵا، ئەڵڵا! دنیا جگە لە خەو و خەیاڵ چ شتێکی تر نییە! من هەتیو کەوتم!

پاشان چاوی کردەوە، دەستی بەیەکدا دا و میراخوڕ هاتە ژوورەوە.

– بیبەن و مەغریب لە داری بدەن!

***

لەو ماوەیەدا هەر سێ هاوڕێکەی مانۆلیۆس، واتە میکیلیس، کوستانتیس و یاناکۆس لە دەرگای یەکە بەیەکەی ماڵەکانی ئاواییان دەدا و گوندنشینانیان سوێند دەدا ڕێگە نەدەن بێ گوناهێک ببێتە قوربانی. یاناکۆس هاواری دەکرد:

– مانۆلیۆس بێ گوناهە! بێ گوناه! ئەو تاوانەکەی خستووەتە ئەستۆی خۆی تا خەڵکی گوند ڕزگارکات...

پیرەمێردێک لەوەڵامدا گوتی:

– ئێستا کەمێک بۆمان ڕوون بکەنەوە بزانین چیتان گەرەکە؟ ئامانجتان لەوە چییە کە ئێمە بچینە لای ئاغا و بۆی بسەلمێنین مانۆلیۆس بێ گوناهە؟ کە چ ببێت؟ کە ئاغا پێنج پێنج لەدارمان بدا و هەمووان بکوژێت؟ واتە لەبری یەک کەسی بێ گوناه هەزارەها بێ گوناه بکوژێت؟ ئایا ئەم کارە ڕاستە؟ ئایا ئەمە لە بەرژەوەندی ئێمەیە؟ بەهەرحاڵ مانۆلیۆس خۆی بەدەستەوە داوە، کەواتە لێ گەڕێن خۆی بکاتە قوربانی ئێمە. دواتر ئێمە وێنەی دەکێشین، لەسەر مەزارەکەی مۆم دادەگیرسێنین و ڕێک وەکی قەدیسان ستایشی دەکەین. بەڵام دەبێ یەکەم جار ئەو بمرێت...

باوکی خێزانێک لە میکیلیسی پرسی:

– خودانی گەنج... بڵێ بزانم تۆ خۆت منداڵت هەیە؟

– نا.

– کەواتە لەخۆڕا خۆت لەم مەسەلەیە هەڵمەقورتێنە و لێمان گەڕێ.

پیرێژنێک کە نەوەکەی لەسەر ڕانی هەڵدەپەڕاند، ڕووی کردە یاناکۆس و گوتی:

– یاناکۆس، بۆچی لەخۆتەوە چەنەبازی دەکەیت. من هەزار مانۆلیۆس بەتەڵێک مووی نەوەکەم ناگۆڕمەوە.

یاناکۆس فرمێسکی چاوی سڕی و لە ژێر لێوەوە گوتی:

– ئەمانە هەموو گیانەوەرانی دڕندەن، گورگن، ڕێوین!

میکیلیس گوتی:

– نا، گیانەوەری دڕندە نین. یاناکۆس گیان. مەردومن. وەرە با بڕۆین و لەخۆڕا کاتمان بەفیڕۆ نەدەین. هەرچی خودا بیەوێت ئەوە ڕوودەدات.

یاناکۆس نائومێدانە گوتی:

– تۆش لەبیری باوکتدایت، چونکە ئەمە تاقە ڕێگەی ڕزگاربوونی ئەوە...

میکیلیس بەفرمێسکەوە ڕووی وەرگێڕا و یاناکۆس شەرمەزارانە لەسەری ڕۆیشت:

–... میکیلیس بمبەخشە. خۆشم نازانم چ دەڵێم.

کاتێ نزیکی گۆڕەپانەکە بوونەوە، کاترینایان بینی کە بەجوانترین جلکیەوە وەکی بەلەمێکی چارۆکەهەڵدراو دەهاتە پێش. یاناکۆس پرسی:

– کاترینا، ئەوە بەم هەموو نازەوە بۆ کوێ دەڕۆیت؟ کۆڵانت پڕ لە بۆنی عەتر کردووە...

بێوەژن بەهەڵڕشتنی فرمێسکەوە وەڵامی دایەوە:

– ئێوەی ترسنۆکان هیچتان لەدەست نایەت! من لێ ناگەڕێم بەو ئاسانییە بمرێت و وا دەچمە لای ئاغا.

کۆستانتیس بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– بۆ لای ئاغا؟ چ کارێکت بەئاغا هەیە؟ هەمدیس گەرەکتە بچیت لەگەڵیدا بنوویت؟ فیلەکەت خەیاڵی هیندستان لە کەللەی داوە؟

یاناکۆس گوتی:

– کاترینا ترس مێشکی تۆیشی لەکار خستووە؟ باشە، هەر کارێکت لەدەست دێ بیکە... خودا پشتوپەنات بێ!

کوستانتیس کە لە بەد زمانی خۆی ژێوان بوو، گوتی:

– بەڵام کاترینا گیان، ئاغا زۆر تووڕەیە و دەتکوژێت. بۆ ماڵەکەت بگەڕێوە!

– ئەم ژیانە بەکەڵکی چ دێت؟ تەنیا ئارەزووم ئەوەیە مانۆلیۆس ڕزگارکەم!

وایگوت و ئیدی وەک بەلەمێکی چارۆکەهەڵداو بەنێوەڕاستیاندا تێ پەڕی و ڕۆیشت. کاتێک کە بەسەری بەرزەوە خۆی بەماڵی ئاغادا دەکرد، گوتی:

– ئەو لە هەموو ئێمە باشترە...

هەوا گەرم و قورس. لە دیوەخانەکەوە بۆنی تیژی گوڵەباخ و جەستەی بۆنکردوو دەهات... ئاغا سەری نابووە سەر تەختەنوێنە گچکە ئاسنییەکەی یوسفۆک و بەدەم خەوەوە زەردەخەنەی دەهاتێ. ڕەنگبێ خەونی بینیبێ کە هەموو ئەوەی ڕوویداوە لە مۆتەکەیەک زیاتر نەبووە، چونکە هەر کە لە خەو هەڵدەسێ لە بانیژەکە دادەنیشێ و یوسفۆکیش لە لایەوە سەرقاڵی پڕکردنی جام دەبێ...

ئەو دوو کۆترەی لە بانیژەکە نیشتبوونەوە بەگمەگمەوە دەنووکیان لەیەکدی دەدا و ئاغا لە خەونیدا دەیبیستن و زەردەخەنەی دەهاتێ. لە حەوشە، بەلوعەی ئاو کرابووەوە و ئاو لەبەری دەڕۆیشت. سەگەکە لەسەر بەردچنەکە ڕاکشاو و بەزمانی شۆڕەوە هانکەهانکی بوو. پشیلەیەکی قەڵەو و زل و ڕەش لەبەر سێبەردا چیچکەی کردبوو، چاوانی سەوز و نەوازشگەر و لە هەمان کاتدا نیگەرانی دەبریسکانەوە. کاترینا بەپەلە حەوشەکەی بڕی تا میراخوڕ و وەڕەی سەگەکە خافڵگیری نەکەن. بەڵام چ خەبەرێک لە میراخوڕ نەبوو، سەگەیش بەنیشانەی ئاشنایی کلکی لەقاند. بێوەژن هەناسەی لەگەرووەدا بەند کردبوو تا ئەو بۆنە سەیر و دڵتێکدەرە نەیرشێنێتەوە. هەوا نە خۆش بوو نە خەراپ... کاترینا کون و قوژبنی ماڵەکە بەڵەد بوو. ئاخر شەوانێکی زۆر مارتا بەدزییەوە دەرگای بۆ کردبووەوە، ئەمەش کاتێک بوو کە ئاغا هێشتا تەنیا بوو. پێش سەفەری ئاغا بۆ ئەزمیر و ئاشنابوونی بە یوسفۆک لە گەڕەکی تورکان، کاتێک لە چایخانەیەک لەسەر کورسییەکی سەدەف دانیشتبوو و

گۆرانی ئامان ئامانی دەچڕی. ئاغا بەبینینی مناڵەی جوانکیلە هەناسەی لەبەر هەڵگیراو و ئیدی لەو ساتەوە کاترینای لە دڵدا ڕەوییبووەوە. چەندین جار میراخوڕ بێوەژنەکەی وەیادهێنابووەوە، بەڵام هەموو جارێک ئاغا پێ کەنیبوو. ڕۆژێکیشیان پێی گوتبوو: "هەی میراخوڕی نەفرەتی، ڕۆژێکیان پاشایەک هاوڕێکەی خۆی بۆ مەی خواردنەوە داوەت دەکات. یەک دەفر زەیتوون و یەک پیاڵە کافیاری ڕەش لەسەر سفرەکە دەبێ، بەڵام میوانەکە تەنیا کافیار دەخودا و دەم بۆ زەیتوونکە نابات. پاشا پێی دەڵێ: جەناب کەمێک زەیتوونیش بخۆ. میوانەکە وەڵامی دەداتەوە: خاوەن شکۆ خۆ کافیاریش چ عەیبی نییە!" میراخوڕ تێ گەیشتیت؟ خۆ یوسفۆکەکەی منیش خەراپ نییە. میراخوڕ ئاوی دەمی قووتدابووەوە و ئیدی لەو ڕۆژەوە هەرگیز لە بارەی بێوەژنەکەوە لێوی بۆ قسە هەڵنەهێنابووەوە.

کاترینا حەوشەکەی بڕی، هاتە ژوورێ و لە جێگەی خۆیدا وشک هەڵگەڕا. ئاوێنە گەورەکە، قەنەپە و چوارپایەی پۆشراو بەفەرش، مەقەڵی گەورەی مس و مێزەکان، هەموو شتێک ورد وخاش بووبوو. ئاغا هەموو شتێکی ماڵەکەی کردبووە نیشانەی گوللە. بێوەژن هەڵدەلەرزی و بەخۆی دەگوت: "پانایۆتیسیش لە ماڵەکەی مندا هەمان ئەم کارانەی دەکرد."

دەنگێکی ژنەفت و زوو بەزوو لەودیو قەنەپە شکاو و بەسەر یەکدا کەوتووەکانەوە خۆی حەشاردا. میراخوڕ لەبەر دەروازەکەدا وەدیارکەوت. گۆنا و چاوانی بەقووڵداچوو، لیک بەلالغاوەیدا دەهاتە خوارەوە و تەواوێک لە تارمایی دەچوو. کەمێک ڕاوەستا و لە دەوراندەوری خۆی نۆڕی، بەڵام هیچی نەبینی. هەناسەیەکی هەڵکێشا، لۆژ لۆژ بۆ حەوشە گەڕایەوە، لە پاڵ سەگەکەدا لێی ڕاکشا و کەوتە تەماشاکردن.

بێوەژن خاچی کێشا و لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئەی مەسیح، تەنیا تۆ لە دڵی ژنان ئاگاداریت و لە گوناهەکانیان دەبووریت. داڵدەم بدە!" کاترینا حەمامی کردبوو، ژێرکراسی گۆڕی بوو، جوانترین جلکی پۆشیبو و گوڵاوی لە پرچی دابوو... هەمدیس بەخۆی گوت: "ئەی مەسیح من ئامادەم!"

– کاترینا ئەوە لێرە چ دەکەیت. زوو بگەڕێوە بۆ ماڵەکەت هەی داماو!

ئەوە مارتا بوو کە بەقژی بژ، ڕوخسارێکی شەکەت و چەپکەگوڵێک لەبن باڵیدا، خەریک بوو بەپێپلیکانەکانا سەردەکەوت.

– مارتا گیان، دەمەوێ ئاغا ببینم...

– چیت گوت؟ هێشتا بەدەنی یوسفۆک سارد نەبووەتەوە... برۆ ئەگینا پارچە پارچەت دەکات.

– مارتا، گوتم دەمەوێ ئاغا ببینم. هەواڵێکی گرنگم پێیە. من بکوژەکە دەناسم!

پیرێژن زەردەخەنەیەکی گاڵتەجاڕییانەی هاتێ و گوتی:

– مانۆلیۆسە!

– نا، یەکێکی ترە... کاتێک بزانیت ئەوا لە ترسا لەرز داتدەگرێ!

کارەکەری پیر، گوڵەکانی لەسەر پێپلیکانەکە دانان، چووە نزیک بێوەژن، لەسەر نووکی پێ خۆی هەڵبڕی و بەئەسپایی پرسی:

– بکوژەکە کێیە؟ کێ؟

چاوانی درەوشانەوە و لەسەری ڕۆیشت:

–... کەواتە تۆش گومانت لەوە؟ منیش هەروا! منیش لەو بەگومانم.

بێوەژن بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– مەبەستت کێیە؟

پیرێژن ورد دیقەتی دا، سەری لەقاند، گوڵەکانی هەڵگرت و گوتی:

– هیچ کەس! من هیچم نەگوت... دەڕۆم گوڵەکان لەسەر ئەو لەعنەتییە دادەنێم کە خەریکە بۆن دەکات..

لە نەفرەتدا تفی لە عەردەکە کرد و ناڕەسەنانە گوتی:

–... تۆش هەروەکو من خاشاکیت جوانکیلەکەم! ئەگەرچی تۆ بەخۆتا ڕادەگەیت، بەڵام ئێمە هەردووکمان لە یەک قوماشین!

دەنگێکی سەیر بەگوێی گەیشت و هاوارێکی تووڕە دەنگیدایەوە:

– ئەرێ لەو خوارەوە چ باسە هەی مارتای نەفرەتی؟ لەگەڵ کێدا چەنەبازی دەکەیت؟ بێ دەنگ بەهەی پشتکۆم!

پیرێژن خۆی گرمۆڵە کرد، بەڵام کاترینا ئازایانە بەرەو لای پێپلیکانەکان ڕۆیشت و گوتی:

– ئاغا منم، کاترینا!

– برۆ دەرەوە هەی زمان درێژ!

بەڵام بێوەژن خێرا و لەسەر نووکی پێ بەپێپلیکانەکانا سەرکەوت. پیرێژن هاواری کرد:

– ئەوە ناترسیت هەی دەڵەسەگ؟

کاترینا شانی هەڵتەکاند، هەروا چووە سەرێ و هەرکە خۆی لە بەرامبەر ئاغادا بینی، بەسەر پێیدا کەوت:

– بمبوورە ئاغا، بمبوورە!

ئاغا کە لە حەژمەت تووڕەیی شێت بووبوو، لەقەیەکی وای تێ سرەواند کە بەپشتا کەوت، ئەوسا هەڵیکوتایە سەری تا لە پێپلیکانەکان بیخاتە خوارەوە، بەڵام بێوەژن خۆی بەشیشەکانی پێپلیکانەکەوە چەسپاند و هاواری دەکرد:

– ئاغا گوێ ڕادێرە! من ئیدی ناتوانم ئەم نهێنییە لە دڵمدا بهێڵمەوە، هەر بۆیە هاتووم تا بەسەر پێتا بکەوم و بڵێم: من ئەوم کوشتووە!

ئاغا نەڕاندی:

– تۆ هەی گەندوگوو؟ تۆ ئەی قەحپەی پۆخڵ؟

وایگوت و ڕووی بۆ لای دیوارەکە وەرچەرخاند و بەدوای شمشێرەکەیدا دەگەڕا.

– بەڵێ ئاغا من ئەوم کوشتووە. منی لەعنەتی! لە پێناوی عیشق و بەخالەت... من بەخیل بووم... لە هەمان ئەو ڕۆژەوەی کە ئەو پێی ناوەتە ئێرە، تۆ ئیدی چاوت بەمندا هەڵنەدەهات. ئیدی مارتات بەدواما نەدەنارد... شەو و ڕۆژ دەگریام... هێند لەودیو دەرگاوە چاوەڕوانیم کێشا کە ئیدی سەرما ڕۆچووە گیانمەوە. بەڵام هیچ هەواڵێک نەبوو .. تۆ ئیدی یوسفۆکەکەی خۆت هەبوو و منیش هیچ... چوومە لای جادووگەر و شەو هاتم دەرگای ماڵەکەتم جادوو کرد و چاوەڕێ بووم... بەڵام تۆ یوسفۆکەکەی خۆت هەبوو منت فەرامۆش کردبوو... دواجار لەحەژمەت زەبری عیشق و حەسادەت شێت بووم و نیوەشەو چەقۆیەکم هەڵگرت و....

خۆی گەیاندە ئاغا و خۆیدا بەسەر پێوپلیدا و لە ئامێزی گرت. لە کاتێکدا کە هاواری بەسۆی دەکرد، گوتی:

–... ئاغا! ئاغای من! بمکوژە! ئیدی ئەم ژیانە بەکەڵکی من نایەت. بمکوژە!

نیگای ئاغا بەسەر دیوارەکانی ژوورەکەدا تێ دەپەڕی و بێهوودە لە دووی بینینەوەی شمشێرەکە بوو. ماڵەکە لە ژێر پێیدا دەسووڕایەوە، چاوانی تاریک و ئیدی هیچ شتێکی نەدەبینی.

بێوەژن کێردێکی لە بەربەرۆکی کراسەکەی دەرکێشا و لەکاتێکدا کە گەردنی ئامادە ڕاگرتبوو، گوتی:

– وەرە! ئەم کێردە...

چاوانی ئاغا بووبووە خوێن. سەری وەرگێڕا و لە نەعشەکەی یوسفۆکی نۆڕی کە ڕەنگ پەڕیو بەچاوانێکی کراوەوە لەسەر تەختەنوێنەکە کەوتبوو. مێشەکەرانەی ڕەش و وەنەوشەیی لەسەر لێوانی نیشتبوونەوە و لە دەم و کەپوویدا هاتوچۆیان دەکرد.

ئاغا سەری وەرگێڕا و بێوەژنی لەبەر پێی خۆیدا بینی. کوتوپڕ هەڵی کوتایە سەری، کێردەکەی لێ وەرگرت، دەستی هەڵبڕی و بەیەک زەربەکێردەکەی تا دەسک بەدڵیدا ڕۆبرد و پاشان بەلەقە لە پێپلیکانەکانەوە فڕێ یدایە خوارەوە.

١٠

ئاغا بەبینینی خوێنی بێوەژن شێت بووبوو، هەموو شتێکی بەڕەنگی سوور دەبینی. شەپۆلێک خوێن هوروژمی بۆ مێشکی دەبرد و حەزێکی دێرینەی بۆ قەتڵوعامکردنی ژنان و پیاوانێک کە دولبەرەکەیان کوشتبوو، تیایدا گیانی دەگرت. هێشتا کێردەکەی بەدەستەوە و دەستی تا ئانیشک شەلاڵ بوو لە خوێن. میراخوڕی بانگ کرد:

– بڕۆ مانۆلیۆس ببەرە ژێر دارچنارەکە. شەیپووریش بژەنە تا هەموو کافران بۆ تەماشاکردن کۆببنەوە. یوسفۆکەکەشم ببە تا شاهێدی زەماوەند بێت... ئەم تاوانبارە چ بکوژەکە بێت یان نەبێت لە دار بدە! قامچییەکەم بێنە تا خۆم بێمە خوارەوە و ئێسکی ورد کەم. دەمەوێ دڵم ئاو بخواتەوە. ڕەنگە هەر ئەمشەو هەر پێنجیان لە دار بدەم. چ خەتابار بن یان نا! هەموویان تا دوایین کەس لە دار دەدەم. چۆن دەبێ ئەم کافرانە زیندوو بن و یوسفۆکەکەی منیش مردوو. زووکە بڕۆ!

چاوانی ئاغا هەمدیس پڕ لە فرمێسک بوون، پاڵی بەتەختە نوێنە ئاسنینەکەوە دایەوە، چاوی لێک نا و کەوتە سەبیل کێشان. دەشت و کێو و ئاواییەکان بەزەینیدا تێپەڕ دەبوون. سەفەر لە لیکوڤریسییەوە بۆ ئەزمیر گا بەعارەبانە و ولاخ و گا بەماشێنی جەهەنەمی دیاری فەرەنگیانی نەفرەتی! تا ئیدی کوتوپڕ موجیزە ڕووی دا! کۆشکەکان، بازاڕەکان، مزگەوتەکان، حەشاماتی خەڵک، نەغمەی مۆسیقا، باغی پڕ لە گوڵ و زەریا لەبەر چاوانی دیارنەمان و تەنیا یەک چایخانە بەسەر شەپۆلی کەفچڕێنەوە وەدیار کەوت. دەرگاکانی چایخانەکە کرابوونەوە. هەوا گەرم و خۆر لە کاتی ئاوابووندا. ئاغا تورکەکان، تەراشکراو و حەمامکردوو بەسمێڵی ڕەشەوە

بەدەوری یەکتـردا لەسـەر حـەسـیر دانیـشتـبـوون و نێرگـەلەیان دەکێـشا. ئاغـای لیکۆڤریسیش هاتە چایخانەکە و چاوی بەیوسفۆک کەوت کە لەسەر کورسییەک دانیشتبوو و گۆرانی (دنیا خەو و خەیاڵە... ئەمان ئەمان)ی دەگوت! لەناکاوێکڕا هەموو شتێک، لە چایخانەکەوە بیگرە تا ئاغایانی تورک و حەسیر و نێرگەلەکان دیارنەمان و لە تەواوی ئەزمیر جگە لە خۆی و یوسفۆک چ کەسێک نەمانەوە. ئەم کەوتبووە سەر ئەژنۆ و دەپاڕایەوە و یوسفۆکیش بەناز و عیشوەوە بنێشتی دەجووی

میراخوڕ بەقامچییەکەوە گەڕایەوە و لەسەر ئەژنۆی ئاغا داینا، ئاغا پێڵووی قورسی کردەوە و لە قامچییەکەی نۆڕی، بەڵام لە جێگەی خۆی نەجووڵا. نەیدەویست گوێ زەریا و پاڵ یوسفۆک جێ بێڵێت. ئیدی هەمدیس چاوی لێک نایەوە و بۆ ئەزمیر گەڕایەوە.

دەنگی شەیپووری میراخوڕ لە دەرەوە دەبیسترا. خۆر ئاوا بووبوو، بەڵام گەرما هێشتا تاوی نەشکابوو. گەڵای درەختان نەدەلەرینەوە. ئاوایی بێ دەنگ و بێ بەرگری بەرامبەر خۆر کڕوشکەی کردبوو و وەنەوزی دەدا. لەگەڵ دەنگی شەیپوورەکەدا دەرگاکان یەک لە دوای یەک دەکرانەوە و گوندنشینان لای دارچنارەکەوە کۆبوونەوە. هەندێکیان شەکەت و بێ دەنگ بوون و هەندێکی تریشیان ورووژاو لەگەڵ یەکتریدا قسەوباسیان دەکرد: "ئاخۆ مانۆلیۆس ئەوی کوشتووە. ئاخۆ ئەو تاوانبارە!" گوندنشینێک سەری لەقاند و گوتی:

– دەبێ لە ئاوی مەنگ بسەڵمێنەوە! من قەت متمانەم بەمانۆلیۆس نەبووە. ڕۆژێک لەگەڵ بێوەژندا و ڕۆژێکی تر لەگەڵ یوسفۆک... چ قێزەوەنە!

زێوانی پیری کلێسا بەهەناسەبڕکێوە گەیشت. شادومانانە هەواڵێکی تازە و سەرسوڕهێنی لەگەڵ خۆی هێنابوو:

– کە بەبەردەرگای ماڵی ئاغادا تێ دەپەڕیم، نزیک بوومەوە و بینیم مارتا لە نێوەڕاستی حەوشەدا ڕاوەستاوە و بەشیوەنەوە بەسەر و سینگی خۆیدا دەکێشێت. لێیم پرسی: پیرێژن چ بووە؟ گوتی: بێوەژنی کوشت. گوتم: کێ کوشتی؟ گوتی: ئاغا وەک مەڕ سەری بڕی و لە پێپلیکانەکانەوە هەڵیدایە خوارەوە! بڕۆ بەمەسیحییەکان بڵێ بێن و تەرمی ئەو مەسیحییە بەستەزمانە ببەن و بینێژن!

پیاوێکی خولق تووڕە بەگاڵتەجاڕییەوە گوتی:

– ئێمە بینێژین؟ با بڕوا بۆ خۆی لە دۆزەخدا بسووتێ!

خۆر ئاوا دەبوو. مەلە گچکەکان بەدەوری دارچنارەکەدا هەڵدەفڕین و دەیانویست لەسەری بنیشنەوە، بەڵام بەبینینی حەشاماتی خەڵکەکە، هەراسان و شپرزە بەهەر لایەکدا دەفڕین و چاوەڕێ بوون تا خەڵکەکە بڵاوەی لێ بکەن و ئەوسا بۆ هێلانەکانیان بگەڕێنەوە.

لەناکاوێکڕا دەرگا قورسەکەی ماڵی ئاغا بەیەکدا درا. هەموو سەرەکان بەئاراستەی ماڵی ئاغا وەرچەرخان و دەنگی هەناسەهەڵکێشانی مەردوم بەرزبووەوە. مانۆلیۆس ئارام و زەردەخەنە لەسەر لێو لەبەردەرگا وەدیارکەوت. دەستی لە دواوە بەسترابووەوە و خوێن لە ڕوخسار و قۆڵیەوە دەچۆڕا! وچانێکیدا. گوایە دەیویست ماڵئاوایی لە گوندنشینەکان بکات. بەڵام میراخوڕ بەدوایدا دەهات، بەڕوخسارێکی سورهەڵگەڕاو بەتووڕەیی، قامچی لە جەستەی دەسرەواند. مانۆلیۆس بێ دەنگ لە ئاستانەی دەرگا تێ پەڕی. دوو پیاو بەتەختەنوێنە ئاسنینەکەی یوسفۆکەوە کە پۆشراو بوو بەگوڵ، هاتنە دەرەوە.

مانۆلیۆس بەئارامی دەهاتە پێش. نیگایەکی نەرمی گرتە ڕوخساری خەڵکەکەی دەوروبەر و پاشان لە ماڵەکان، درەخت و گوڵەگەنمی زێڕینی ڕسکاو و سەر نەوی نۆڕی و لە دڵی خۆیدا گوتی: "سوپاس بۆ خودا! بەروبوومی ئەمساڵ باشە و هەژاران خۆراکیان دەبێت!"

لەناکاوێکڕا لە ژێر دارچنارەکەدا چاوی بە سێ هاوڕێکەی کەوت کە تەماشایان دەکرد و دەگریان. زەردەخەنەی بۆ کردن و بەئاماژەی سەر، ماڵئاوایی لێ کردن. ئەوسا بۆ ساتێک ڕاوەستا، سەیرێکی خەڵکەکەی کرد و هاواری کرد:

– هەی خەڵکی بەشەرەف، من دەڕۆم. خودا ئاگادارتان بێ!

پاشان ڕووی کردە سێ هاوڕێکەی و گوتی:

–... میکیلیس، یاناکۆس، کوستانتیس، براکانم، من دەڕۆم. خودا ئاگادارتان بێ!

سێ هاوڕێکە بەیەک دەنگ و خەمین هاواریان کرد:

– بەڵام ئاخر تۆ بێ گوناهیت!

یاناکۆس ڕووی کردە گوندنشینە حەپەساوەکان و هاواری کرد:

– مەگەر ئێوە دڵتان نییە؟ دەبێ لە بەردەمیدا بەچۆکدا بێن هەی نەمەک بەحەرامینە! ئەو لە پێناوی ئێمەدا دەیەوێ بمرێ، لە پێناوی ڕزگارکردنی ئاواییدا! تێناگەن؟ برایان ئەو خەریکە وەک مەسیح گوناهەکانی ئێمە لە کۆڵ دەگرێت.

بەڵام بواری نەدۆزییەوە ڕستەکەی تەواوکات. میراخوڕ دوو جار قامچی لەملی سرەواند. ئاغا لەبەردەرگا وەدیارکەوت و هەوا بۆنی هەناسەی ئەوی گرت. بێ دەنگییەکی قووڵ باڵی کێشا. حەشاماتەکە کشانەوە و ڕێگایان کردەوە. ئاغا بەهەنگاوی قورس و گرژ دەچووە پێش و چاوی لەسەر ئەرز بوو. کاتێ گەیشتە لای دارچنارەکە، ڕاوەستا و بێ ئەوەی سەر بەرەو لای مانۆلیۆس وەرچەرخێنێ، بەسەر بەمیراخوڕدا خوڕی:

– لە داری بدە!

دەعبای وەحشی دەستوبرد پەرییە سەر مانۆلیۆس و ملی گرت. لە ناکاوێکڕا هاوارێکی بەسۆ بەڵام شادومانانە بەرزبووەوە.

– ئاغا! ئاغا!

ئەوە مارتای پیرێژنی پشتکۆم بوو کە بەهەناسەبڕکێوە بۆ پێشەوە ڕای دەکرد و بوخچەیەکی لەبن هەنگڵدا بوو. میراخوڕ ڕەنگی پێ نەما. ئەو گوریسەی خەریک بوو گرێی دەدا، بەریدا و پاڵی بەدرەختەکەوە دایەوە. چەناگەی دەلەرزی. پیرێژنی پشتکۆم لە بەردەم ئاغادا کەوتە سەر ئەرز و بەشێن و ڕۆڕۆوە گوتی:

– ببینە ئاغا! ببینە!

لە هەمان کاتدا بوخچەکەی کردەوە و کراس و پانتۆڵ و دەرپێی ژێرەوە و جووتێک پاتەی شەلاڵ بەخوێنی بەرامبەر چاوانی ئاغا ڕاگرت. ئاغا نووشتایەوە و هاواری کرد:

– هەی پیرێژنی ناڕەسەن، ئەمانە جلکی کێن؟

– جلکی میراخوڕن.. میراخوڕ!

ئاغا بەرەو لای میراخوڕ گەڕایەوە کە لە ترسا لەبەر دارچنارەکەدا کەوتبوو. نەفەس لە سینگی ئامادەبوواندا گیرا. ئاغا بەقەڵەمبازێک خۆی گەیاندە میراخوڕ، لەقەیەکی توندی لە سەریدا و لوورە لوور گوتی:

– حوسەین موختار!

میراخوڕ خۆی گرمۆڵە کرد، دەموچاوی لە نێو دەستە زلە تووکنەکانیدا شاردەوە و وەک گوێرەکەیەک نرکاندی.

– ئاغا بمبوورە!

سێ هاوڕێکەی مانۆلیۆس لە نزیک یەکدیەوە ڕۆیشتن. دڵیان بەتوندی لێی دەدا. خەڵکەکە کەوتنە جووڵە و بەدەوری ئاغا و میراخوڕ و مارتای پیرێژندا ئەڵقەیان بەست. یاناکۆس خۆی گەیاندە دوای مانۆلیۆس، دەستی کردەوە و ماچی کرد.

ئاغا سەری هەڵبڕی. تەماشای گوندنشینانی کرد و کاتێ بروسکەی شادمانی لە چاوانیاندا بینی، قامچیەکەی هەڵسووڕاند و لوورەلوور گوتی:

– هەی کافرینە ون بن! بڕۆن ئەگینا پێستی هەر هەمووتان دەگرووم!

وای گوت و ئیدی بەقامچییەکەوە کەوتە گیانی ژن و پیاوان. گۆڕەپانەکە بەخێرایی لە خەڵکی بەتاڵ بووەوە و گوندنشینان بەپەلە بەرەو ماڵەکانیان هەڵهاتن. چەند کەسێک کە لەوانی تر بەغیرەتتر بوون، لە سووچ و پەنای ماڵەکانا خۆیان شاردەوە و بۆ بینینی ئەودوای بەزمەکە خۆیان لە بۆسەنا. سێ هاوڕێکەیش مانۆلیۆسیان لەگەڵ خۆیانا کێش کرد و لەوسەری گۆڕەپانەکەوە، لە جێگەیەکەوە کە بەباشی دەیانتوانی لێوەی ببینن، خۆیان بەدیوارەکەوە پەنادا. ئاغا نەڕاندی:

– کەواتە ئەوە ئیشی سەگێکی گڵاوی وەک تۆ بووە؟

وای گوت و خۆی بەمیراخوڕدا دا. لەقەی لێ دەدا و تفی لێ دەکرد. خەنجەرەکەی دەردەکێشا و هەمدیس دەینایەوە کێلان. دەنووشتایەوە، بەردی هەڵدەگرت و بەدەموچاویدا دەکێشا. ئەقڵی لە دەست داو و نەیدەزانی چ مەرگێک بۆ میراخوڕ هەڵبژێرێت.

مارتای کۆم دەجووڵا و بەشادمانی سەمای دەکرد. جلکەکانی بڵاو دەکردنەوە، کۆی دەکردنەوە. هەمدیس بڵاوی دەکردنەوە و لە هەوادا ڕایدەوەشاندن تا پەڵە خوێنەکان بەباشی ببینرێن و دووبارەی دەکردەوە:

– من نیوەشەو تەپەی پێی ئەوم هاتەگوێ کە بەپێپلیکانەکانا سەردەکەوت... دەنگی هاوارێکی تاساوم ژنەفت. دەنگێک ڕێک وەک قریشکەی مەلێک کە سەری ببڕن.

ئاغا... مەگەر منی بەستەزمان دەموێرا چ بڵێم. بەڵام دواجار جلکەکانیم دۆزییەوە.

وای گوت و هەمدیس جلکەکانی لەسەر ئەرزەکە ڕاگرت و پەڵە خوێنەکانی پیشاندا... ئاغا کە لە دووبارەکردنەوەکانی پیرێژن بۆڕ بووبوو، بەیەک لەقە بۆ سووچێک فرێی دا. پیرێژن هاوارێکی بەسۆی کرد، شەلە شەل خۆی گەیاندە ماڵەوە و لەبەردەرگا کروشکەی کرد و لە هەمان حاڵدا کە بەچاوە تیژەکانی خۆی، دیقەتی ئاغا و میراخوری دەدا، لە ژێر لێوەوە گوتی:

– هەی کافری چەپەڵینە! ئەودوای ئیدی پێوەندی بەخۆتانەوە هەیە! من ئەوەی بەدوایدا دەگەڕام دۆزیمەوە و سەرکەوتم!

ئاغا لەسەر ئەرزەکە دانیشتبوو. میراخوری ڕووبەڕوو بەرامبەر خۆی دانا و ماوەیەکی درێژ، بێ جووڵە بەهەمان شێوە مابوونەوە.

خۆر ئاوابووبوو، مەلەکان بەخاڵی بوونی گۆڕەپانەکە لە خەڵکی، جورئەتیان کەوتە بەر و بۆ هێلانەکانیان گەڕانەوە. گوندنشینە بێ باکەکان، ئەوانەی کە خۆیان لە پەناوپەسێری گۆڕەپانەکەدا، هەناسە لەخۆبڕیو، حەشاردابوو، هەستیان دەکرد بەزوویی شاهیدی دیمەنێکی سەرسوڕهێنەر دەبن.

مانۆلیۆس چپەدۆ گوتی:

– بەزەییم بەم میراخوڕە داماوەدا دێتەوە!

یاناکۆس گوتی:

– خوداش بەزەیی پێیدا نایەتەوە! تۆ ئیتر بێ دەنگ بە!

کوتوپڕ ئاغا وەک شێر لە جێگاکەی هەستا و نەڕاندی:

– هەستە سەگباب!

میراخوڕ هەستا. ئاغا شمشێرەکەی لەبەرپشتوێن دەرکێشا و بەسێ زەربە لووت و هەردوو گوێی بڕی. ئەوسا لەسەر ئەرزەکە هەڵیگرتنەوە و بۆ گۆشەیەکی تووڕهەڵدان. میراخوڕ نە دەجووڵا، نە هاواری دەکرد، بەڵکو وەک درەختێک کە لە پەلک و گەڵاکانی بدەن، خۆڕاگر ڕاوەستابوو. خوێنی دەڕژایە سەر زەوی و بۆ بەرپێی فیچقەی دەکرد. ئاغا قامچییەکەی هەڵدەسووڕاند و دەینەڕاند:

– ون بە!

میراخوڕ لۆژ لۆژ بەدەوری درەختەکەدا دەسووڕایەوە.

ئاغا هەمدیس نەڕاندیەوە:

– ڕاوەستە!

میراخوڕ ڕاوەستا. ئاغا خۆی کەوتە وێزەی. پانتۆڵەکەی داکێشایە خوارەوە، بەیەک زەربەی شمشێرەکە زەکەری بڕی و خستییە سەر نەعشەکەی یوسفۆک و نێو گوڵە یاسەمینەکان. میراخوڕ نەڕەیەکی ترسناکی کرد و لە ئەرزەکەدا گەوزا. ئاغا پشت ملی گرت، بۆ سەر چوارپایەکە ڕایکێشا، پەتەکەی نایە ملی، بەیەک لەقە چوارپایەکەی هەڵگێڕایەوە و ئیدی میراخوڕ خوێناوی و بریندار کەوتە لەرینەوە.

ئاغا بەدەستانی خوێناییەوە ئارەقەی نێوچەوانی سڕی و ڕوخساری خوێناوی بوو. هەمدیس لە جێگەکەی دانیشتەوە و وەکی گا هێند بۆڕاندی و هەناسەبڕکێی پێ کەوت تا ئیدی باری شانی سووک بوو. ئەوسا ئارام لە جێگەکەی هەستا و بێ ئەوەی تەماشای کابرای لە داردراو و یوسفۆک بکات و بەو خەیاڵەی کە کەس نایبینێت، شەلەشەل و لۆژەلۆژ بەرەو ماڵ بووەوە. کە چووە ماڵەوە بەلەقەیەکی توند دەرگاکەی داخست و پێی هەڵخلیسکا و بەدەنگێکی ترسناک تەختی عەردە بەردڕیژکراوەکەی حەوشە بوو.

***

لە هەمان کاتدا پاتریارکاسی پیر لە هاوزیندانییەکانی پرسی:

– ئەرێ لە سەرەوە چ باسە؟

هاوزیندانییەکانی لەسەر ئەرزەکە دانیشتبوون و پاڵیان بەدیوارەوە دابوو، چاویان لە دەرگا بڕیبوو. دواجار لاداسی پیر کە دەیویست بەچەنەچەن بەدگۆییەکانی قەرەبوو بکاتەوە، گوتی:

– عەرزی ئاغای خۆمی بکەم کە ئەلعان مانۆلیۆس ـ خودا لێی خۆش بێت ـ بەحەق یان بەناحەق خەریکە بەپەتەکەوە دەشەکێتەوە، ئەوە زۆریش گرینگ نییە چونکە گرینگ ئەوە بوو ئێمە قوتارمان بێ کە شوکور بووین! چەند دەقیقەی تر میراخوڕ دێتە گیانمان، لەقەیەک لە هەر یەکێکمان دەدا و دەنەڕێنێ: گۆڕتان ونکەن هەی کافرانی نەفرەتی! ئەوسا ئێمەش هەمدیس ڕوناکی ڕۆژ دەبینینەوە و بەلای

کاروکاسبیمانەوە دەچین. هەموو ئەو قسانەی لێرە کردوومانن و بیستوومانن بەهەوادا دەڕۆن! خودان وایە؟ باوکە گریگۆریس وایە؟

باوکە گریگۆریس لە دڵی خۆیدا گوتی: "بەدۆزەخ هەی پیری چەپەڵ." بەڵام وەبیری خۆی هێنایەوە کە وی مەسیحییە و قەشە! بۆیە میهرەبان و نەرم گوتی:

– لاداس هیوادارم هەموومان ڕزگارمان بێت! ئەوکات هەموو شتێک لەبیر خۆمان دەبەینەوە. ئێمە هەموومان ئینسانین و ساتەوەختگەلی سەختمان تێ پەڕاندوون و ئەگەر زیادەڕۆییمان لە قسەکانمانا کردبێ ئەوا دەبێ گوێی نەدەینێ. من لای خۆمەوە لەبیرم کردووە.

پاتریارکاسی پیر ناقاییلانە گوتی:

– بەڵام من هەرگیز بیرم ناچێتەوە کە پێت گوتم بەرازی چەپەڵ!

لەم قسەیە زۆر نیگەران بووبوو، چونکە هەستی دەکرد کە ئێجگار پڕ بەپێستی خۆیەتی.

لاداسی پیر خۆی نادان کرد و پرسی:

– ئەرێ من چتی وام گوتووە؟ ئەگەر گوتوومە ئەوا داوای لێبووردن دەکەم. بێ گومان لە حەژمەت ترس مێشکم لەکار وەستاوە و قسەی هەڵیت و پڵیتم کردووە. من عالیجەناب قەت مەبەستم نەبووە چاوقایمییەکی ئاوهام لێ بوەشێتەوە!

پانایۆتیس سەرە زلە بریندارەکەی هەڵبڕی و هاواری کرد:

– بڕۆن بەدۆزەخ ئەی بێ غیرەت و ناڕەسەنینە! ئێوە هەمووتان لەیەکدی دەترسن، لە یەکتری بێزارن. بەڵام ئامادە نین ددانی پێ دانێن. ئێوەی موفتەخۆران بۆ تالانکردنی خەڵک پشتی یەکتری دەگرن! بەڵام منی هەژار لە ئێوە ناترسم. ئێوە لە ئەسقەف و قەشەتانەوە بیگرە تا ڕیش سپی و خودان و مامۆستاتان، هەر هەموو لەیەک قوماشن و قێزم لێتان دێتەوە!

مامۆستا ویستی ناوبژیوانی بکا کە دەرگاکە کرایەوە و مارتای پیر وەدیارکەوت. چاوە وردەکانی لە تاریکایی فەزای زیندانا دەبریسکانەوە و ڕووناکی دەپرژاند.

خودانی پیر لە جێگەکەی هەستا و هاواری کرد:

– مارتا گیان ئەرێ لەدەرەوە چ باسە؟

پیرێژن زەردەخەنەیەکی شەیتانانەی هاتێ و دەستی سواڵی ڕایەڵ کرد:

– ئەگەر دەستم پڕ لە دراوی زێڕ نەکەن یەک وشە ناڵێم!

لاداسی پیر بەلاواندنەوەوە گوتی:

– هەی جادووگەری پیر، بەزەییت بەئێمەدا نایەتەوە؟ دەتەوێ خوێنی ئێمەی خەڵکانی هەژار بمژیت؟

باوکە گریگۆریس گوتی:

– یەکەم جار بڵێ هەواڵی خۆشت هێناوە یان نا؟ تا دواتر بزانین چۆن دەبێ!

– باوکە، گوتم یەک وشە ناڵێم. مەگەر ئێوە دوای خوێندنەوەی دوعای مەسیح دەستتان پان ناکەنەوە؟ ئەدی بۆچ ناتانەوێ منیش هەمان کار بکەم؟ زووکەن دەست بەگیرفانتانا بکەن ئەی خاوەن شکۆیانی ئازیز! من خێری ئێوەم دەوێت!

پاتریارکاس یەکەمین کەسێک بوو دەستی کرد بەگیرفانیدا و یەک لیرەی زێڕی لێ دەرهێنا . پاشان ڕووی کردە قەشە و گوتی:

– باوکە زووکە. لای خۆی ناوت عالیجەنابی قەشەیە. ڕەزیلی مەکە. لاداس تۆش کە بەمنت گوت بەرازی چەپەڵ! تۆش پریاسکەکەت بکەوە. پیرەمێرد خەراپ نییە کە بۆ بەرگرتن لە سەکتە کەمێک خوێن بدەیت. ئاغای مامۆستا گەرچی پارەدار نیت بەڵام تۆش شتێک بەم پیرێژنە بدە. خێرا! بێ گومان بەهەواڵی خۆشەوە هاتووە کە ئاوها چاوانی پرشنگ دەدەن!

قەشە و مامۆستا پریاسکەکانیان کردەوە. بەڵام لاداسی پیر بەهەناسەهەڵکێشانەوە گوتی:

– مارتا گیان ئامادەیت ئەو پارەیەت قەرزاری بم؟ ئیمزاشی دەکەم!

– بەڵێ .. واتە ژیانی تۆ هەی کەمتیاری پیر یەک دراوی زێڕ ناهێنێت؟ زووکە سەری پریاسکەکەت بکەوە و ئاگادار بە دڵت نەوەستێ! ئاخر کەمێک شەهامەتت هەبێت!

ئەوسا ڕووی کردە پانایۆتیس و بەزەردەخەنەیەکی گاڵتەجاڕییانەوە گوتی:

– لە تۆ هەی گەچخۆری بەدبەخت فلسێکیشم ناوێت. دەزانم کاترینا هیچی پێ نەهێشتوویت!

پانایۆتیس بەقروسکەقروسک گوتی:

– هەی قەپۆزت بەبڕین چێ ئەی کەمتیاری پیر! ڕاوەستە تا کۆمییەکەت بپێوم و کورتانێکت بۆ بدوورم کە ئیدی پشتت بریندار نەبێ ئەی زمان درێژ!

– خوڵقی خۆت تێک مەدە ئەی گەچخۆری داماو! هەواڵێکی خۆشم بۆ تۆش پێیە. لە ڕاستیدا لە ئاگری دۆزەخ قوتارت بوو، بەڵام کاترینا بۆ ئەو دنیا چوو!

چاوانی پانایۆتیس زەق بوونەوە. ویستی قسان بکا، بەڵام قوڕگی بەسترا. پیرێژن تێهەڵچووەوە:

–... بەڵێ، هەر ئێستا ئاغا ئەوی کوشت. بەکێرد دڵی ونجڕ ونجڕ کرد.

پانایۆتیس خۆی بەئەرزەکەدا دا. سەری بەدیوارەکەدا کێشا و وەک دەعبایەکی دڕندە نەعرەتەی دەکێشا و هاواری کاترینای دەکرد.

پیرێژنی پشتکۆم لە بەردەرگا ڕاوەستاو و بۆ بزواندنی وی دەیگوت:

– چ پێویستی بەوە بوو خۆی جوان بکا؟ بۆچ ئەوەندە هەرزەیی دەکرد؟ بۆچ دەبێ بۆ لای ئاغا هاتبا؟ باش بوو مرد. ئاغا تا دەسک کێردەکەی بەدڵیدا ڕۆبرد و لە پلیکانەکانەوە فڕێیدایە خوارەوە!

بەڵام پانایۆتیس گوێی نەدەگرت. لەسەر ڕوو کەوتبووە سەر ئەرزەکە و بەشێوەیک گازی لە دەستەکانی خۆی دەگرت کە خوێنێیان لێوە دەهات و هەروا بەهاوار هاوارەوە کاترینای بانگ دەکرد.

پاتریارکاس دوای وەرگرتنی پارە لە ڕیش سپییەکانی تر، هەمووی خستە دەستی مارتای ناقۆڵاوە و ئەویش زاری کردەوە و کەوتە گێڕانەوەی بەسەرهاتەکە. لێکدا لێکدا خۆی نازک دەکردەوە، پێ دەکەنی، دەرەقسی و بەقاقای پێکەنین و تانەئامێز لاسایی جووڵەی ئاغا و میراخوری دەکردەوە. باوکە گریگۆریس خاچی کێشا و گوتی:

– بابرۆین! خودایە سوپاست دەکەین! کاتێ بۆ ئێرە هاتین هەموومان خەڵکانی ئاسایی و فانی بووین و هەنووکەش بەهالەی قارەمانان و شەهیدانی ڕێی مەسیحەوە دەچینە دەرێ!

خودانیش بەنۆرەی خۆی گوتی:

– بابرۆین! شوکر خودا بەخێری تێ پەڕاند!

لاداسی پیر لە ژێر لێوەوە مڕاندی:

– ئەم بەزمە لیرەیەکی زێڕ لەسەر من کەوت. بەڵام کاتێ دەچمە دەرێ قەرەبووی دەکەمەوە. یەکەم جار لە یاناکۆسی هەرزەوە دەست پێ دەکەم و گوێدرێژەکەی لەبن دەست دەردێنم!

ڕێک کاتێک دەیانویست پێ لە دەرگای زیندان ببەنە دەرێ، باوکە گریگۆریس ڕووی کردە هاوڕێکانی و گوتی:

– برایان، سبەینێ بەنهێنی نوێژی سوپاسگوزاری ڕێکدەخەین. ئێمە هەموومان وەک ئینسانی مەسیحی ئیماندار هەڵسوکەوتمان کرد. سوپاس بۆ خودا کە لەم ئەزموونە وەحشەتناکە سەربەرز هاتینەدەرێ!

مامۆستا گوتی:

– منیش پەخشانێک دەربارەی شەهادەت و قارەمانی گرێکییان دەدەمە قوتابییەکانم.

باوکە گریگۆریس لەپێشەوەی هەمووان، سەرفەراز و خەرامان، وەک تەگەی پێشەنگی گەلە چووە دەرێ. پاتریارکاسی پیری ناقۆڵا و چڵکن لە دوایەوە و مامۆستا لە قارەمانی و لەوەی کە حەیای بنەبابانی نەبردووە، بەخۆیدا دەنازی و لە دوایانەوە دەڕۆیشت و دوایین کەس لاداسی پیر بوو کە بەنەخوێنی پچڕاوی پانتۆڵەکەی بەدەستەوە گرتبوو.

پیرێژنی پشتکۆم لەبەردەرگای زینداندا کلیل بەدەست چاوەڕێ بوو، هاواری کرد:

– زووکە هەی گەچخۆری بەدبەخت، تۆش وەکو ئاغا بێوە بوویت. بڕۆ دڵنەوایی یەکدی بکەن!

کورتاندروو لوورەیەکی کرد:

– بهێڵە جارێ با ئەم کەرانە بڕۆن... من خۆم بەتەنیا دەڕۆم!

لە کاتێکدا مشتی هێنابووەوە یەک، لە جێگەکەی هەستا و گوتی:

–... ئەسقەفەکان، قەشەکان، خودانەکان، ڕیش سپییان، مامۆستاکان هەر هەموویان بێ شەرەفن!

قــەشــە ئیـدی نەیتـوانی ددان بەخـۆیدا بگرێت، سـەری بەرەو لای کـورتـاندروو وەرچەرخاند و گوتی:

– یەهوزا!

پانایۆتیس تاویدایە خۆ تا ڕیشی بگرێت، بەڵام قەشە دوای جنێوەکەی، دەسبەجێ و بەپەلە بەپێپلیکانەکانا سەرکەوت، بەحەوشەکەدا هات و لەگەڵ سێ هاوڕێکەیدا کە لۆژ لۆژ لەگەڵیدا دەهاتن، لەدەرگاکەوە ئاودیو بوون.

***

شەو داهاتبوو. کۆڵانەکان چۆڵ. گوندنشینان بۆ ماڵەکانیان گەڕابوونەوە، شێویان دەکرد و دەیانخواردەوە، تا بەجامێکی زیاتر زەماوەند بۆ ئەنجامی خۆشی ڕووداوەکە بگێڕن. هەموان دەربارەی مانۆلیۆس، میراخوڕ، ئاغا، یوسفۆک و مارتای پیر گفتوگۆیان دەکرد. هاتوبات لە تەواوی ماڵەکانەوە دەهاتە گوێ و گوند هەمدیس گیانی وەبەردا هاتبووەوە. هەنووکە ئیدی پیرەمێردان بابەتێکیان بۆ حەکایەت، بەدگۆیان بابەتێکیان بۆ وتی وتی و منداڵان ڕووداوێکیان بۆ لەیادەوەریدا تۆمارکردن هەبوو. پاتریارکاسی پیر حەمامکردوو و دەست بەخۆداهێناو لەسەر مێزی نانخواردن دانیشتبوو. لێنێو کەیفخۆش و شادومان وەکی چەپکەگوڵ دەهات و دەچوو. بۆ ئاغاکەی مریشکێکی کوڵاو و شۆربایەکی بەهێلکە و ئاوی لیمۆوە لێ نابوو تا گیانی وەبەردا بێتەوە. میکیلیس بەرامبەر باوکی دانیشتبوو و بەسەرسوڕمانەوە دیقەتی نانخواردنی شێلگیرانەی دەدا. پیرەمێرد پارووی زلی دەکرد تا گوڕی لە دەستچووی بۆ بگەڕێتەوە و هاوکاتیش بەگۆنای ئارەقە کردووەوە قسانی دەکرد، پێ دەکەنی و پارووی دەگلان. میکیلیس لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئەمە باوکی منە! ئەم پیاوە باوکی منە!"

خودان بەدەمی پڕەوە گوتی:

– میکیلیس باش ڕزگارمان بوو! ئێستا کە لە نزیکەوە مردنم بینی لە مانای ژیان دەگەم... کوڕەکەم نابێ کات بەهەدەر بدرێ. دەبێ بخورێ و بخورێتەوە و لەزەت ببرێت تا نائومێد نەبین .. بیری لێ بکەوە! ئەگەر ڕزگارم نەبووایە ئێستا ئەم مریشکە بەکەڵکی چ دەهات؟

میکیلیس هەروا بێ دەنگ لە باوکی دەنۆڕی و بەخۆی دەگوت: "ئەم پیاوە باوکی منە... ئەمە باوکی منە..."

باوکە گریگۆریسیش لە حەوشەی ماڵەکەیدا، لە ژێر کەپری پڕ لە بۆڵە ترێدا دانیشتبوو و نانی دەخوارد. شنەی فێنکی هاوین نەرم هەڵی کردبوو. ڕێحان و یاسەمین عەتریان دەپژاند. پشیلەکە خۆی لە پێوپلی خاوەنەکەی هەڵدەسوی و دەیمرخاند. ماریۆری گۆزەی شەراب بەدەست ڕاوەستاو و لە کاتێکدا فرمێسکی شادمانی بەگۆنا ڕەنگ پەڕیوەکەیدا دەهاتە خوارەوە، جامەکەی بابی پڕ دەکردەوە. قەشەی خاوەن شکۆ لە هەمان کاتدا کە دەینۆشی و دەیخوارد فوویەکی بەقورگیدا کرد و گوتی:

– تەنانەت یەک لەحزەش نەترسام، ڕێک وەک پێشەوایەک ڕەفتارم کرد. پێشەوای شایستەی خودا لە لیکوڤریسی! بێ باک لەگەڵ ئاغادا دەدوام و بەرگرییم لە مەسیحییەت دەکرد. لە زیندانیشدا پتەو و خۆڕاگر ڕووبەڕووی مەرگ بوومەوە... ماریۆری کچەکەم تۆ دەبێ شانازی بەباوکتەوە بکەیت...

لاداسی پیریش پێ پەتی و بێ پشتوێن لە حەوشەی ماڵەکەیدا لەسەر قەنەپە دانیشتبوو، نانی جۆی دەگلاند و جارناجار گازی لە دەنکە زەیتوونێک دەگرت و هاوکاتیش لە بارەی ئەوەوە کە گوتبووی و بیستبووی و ئەوەی کە ئەو ڕووداوە چەند لەسەری کەوتبوو، قسانی بۆ پەنلوپ دەکرد... قسە کە گەیشتە ئێرە، هەناسەیەکی هەڵکێشا و تووڕە بوو. چووە ژوورەوە، قاسەکەی کردەوە. دەفتەری حیساب و کیتابەکانی دەرهێنا، چووە بەر چراکە، بەتف پەنجەی تەڕ کرد و کەوتە پەڕە هەڵدانەوە، دەیویست حیسابی قەرزارەکانی تەماشا بکا و ببینێت ئاخۆ چەند قەرزی لای خەڵکە و ساتی دانەوە و کاتی سووی هەرکامیان کەنگێیە. کە لە تاوتوێ کردنی قەرزەکان بووەوە ئەوسا زەردەخەنەیەکی بەنیشانەی خەنی بوون هاتێ و گوتی:

"پەنلوپ گیان، سبەینێ زوو حیسابەکانم یەکلایی دەکەم. من تا بەردەم مەرگ چوومە پێشێ و ئێستاش کە قوتارم بووە ئیدی دەسبلاوی تەواو! ئەگەر من قەردارت بووم ئەوا تۆ بمخۆ و ئەگەر تۆش قەردارم بوویت ئەوا دەتخۆم! تا عومریش باقی بێت دەبێت مرۆڤ بجوڵێت! پەنلوپ گیان پێت چۆنە؟

بەڵام پەنلوپ بێ باک خەریکی چنین بوو. گوایە ئەویش لەگەڵ مەرگدا ڕووبەڕوو

بووبووەوە و پەلەی بوو هەرچی زووە چنینی گۆرەوییەکان تەواو بکات. ئەو لە دیارنەمانی مێردەکەی چ نیگەرانییەکی پیشان نەداو و هەنووکەیش بۆ گەڕانەوەی و هاتوچۆی بەو قەلافەتەوە کە پانتۆڵەکەی بەدەست گرتبوو، بەردەوام سەری دەخوراند و بێ وچان قسانی دەکرد، چ کاردانەوەیەکی خۆشحالانەی پیشان نەدەدا.

ئەو شەوە، وتووێژ لە ماڵەکانی گونددا درێژەی کێشا و چراکان تا نیوەشەو هەڵکرابوون. پاشان یەک لە دوای یەک کوژێنرانەوە و گوند خەوی لێ کەوت.

***

دوای ئازادی ڕیش سپییان، میکیلیس لە هاوڕێکانی جیابووەوە تا هەرچی زووتر بۆ دیداری باوکی بچێ. کوستانتیس ڕووی کردە دوو هاوڕێکەی تری و گوتی:

– با بچینە ماڵی خۆمان و بەشانازیی زیندووبوونەوەی مانۆلیۆسەوە ئاهەنگ بگێڕین.

هاوسەرەکەی کوستانتیس کە یەکێک لە ڕۆژە خۆشەکانی ژیانی گوزەراندبوو، بەبینینی میوانەکان ڕووی گرژ نەکرد و ئاگری کردەوە و شیوی لێ نا. ئەوسا سفرەی ڕاخست، شەرابی هێنا و ئاوی ساردی لە بیرەکە هەڵگۆزا.

کوستانتیس هێور بەگوێی یاناکۆسدا چرپاندی:

– خوشکەکەت کاتێ کەیفی بێ لە ماڵداریدا وێنەی نییە. کاتێکیش سەرحاڵ نەبێت هەمدیس هەر وێنەی نییە. خۆشبەختانە ئەمشەو بەخت یارمانە...

ئەوسا بەدەنگێکی بەرز لەسەری ڕۆیشت:

–... برایان بەخێربێن!

میوانان وەڵامیان دایەوە:

– بەسڵامەتی تۆ!

هەرسێکیان برسییان بوو، زۆر زوو کەوتنە خواردن و خواردنەوە. کەیبانووی ماڵیش لە دوایانەوە ڕاوەستاو و خزمەتی دەکرد.

یاناکۆس و کوستانتیس پەرداخەکانیان هەڵبڕی، لە پەرداخەکەی مانۆلیۆسیاندا و لە کاتێکدا کە بەمیهرەبانی تەماشایان دەکرد، بەیەک دەنگ گوتیان:

– مەسیح هەمدیس زیندووبووەتەوە!

بەڵام مانۆلیۆس قسانی نەدەکرد، پێ نەدەکەنی و لە خەیاڵاتی خۆیدا ڕۆچوو بوو. هەڵبەت لەوەی کە بەزیندوویی ماو لەگەڵ هاوڕێکانیدا دەیخوارد و دەیخواردەوە و شنەی ڕۆحبەخشی شەوانەی لەسەر نێوچەوانە بەئارەقە تەڕبووەکەی هەست پێ دەکرد، خۆشحاڵ بوو... بەڵام کاتێک بیری دەکردەوە کە دەبوو ئەمشەو لە دنیایەکی تر بێت، غەمی بزرکردنی ئارامی ئەو دنیایە لەسەر ڕوخساری دەواری هەڵدەدا.

یاناکۆس گوتی:

– مانۆلیۆس خوڵقی خۆت تێک مەدە! ڕاستە هەوای بەهەشت خۆشە، بەڵام هەوای ئەرزیش خەراپ نییە .. وای گوت و بەپێکەنینەوە لەسەری ڕۆیشت:

–... لە بەهەشت هەموو شوێنێک بەدوای کوستانتیس و یاناکۆسدا دەگەڕێیت بەڵام نایاندۆزیتەوە. چونکە کوستانتیس گیان ئێمە هەردووکمان، گەر وەزع هەروا بڕوات ئەوا یەکڕاست دەچینە دۆزەخ. هەڵبەت بنی دۆزەخ نا، بەڵکو سەرەوەی!

هەرسێکیان پێ کەنین و پەرداخەکانی خۆیان پڕکردەوە.

کوستانتیس بۆ ئەوەی ژنەکەی گوێی لێ نەبێ، بەئەسپایی گوتی:

– بەزەییم بەو بێوەژنە داماوەدا هاتەوە. حەیف! زۆر جوان بوو!

یاناکۆس گوتی:

– کێ چوزانێت؟ ڕەنگە هەر ئێستا کە ئێمە خەریکین قسان دەکەین، کاترینا لەگەڵ مەریەمی مەگدەلییەدا لە بەهەشت بێ و هەردووکیان قۆڵ لەقۆڵی یەکتردا بەنێو چەمەنزارە ئەبەدییەکانی بەهەشتدا پیاسە بکەن و لەو سەرەوە، لەم دنیایەی ژێرەوە بنۆڕن و پێ بکەنن.

کوستانتیس گوتی:

– ڕەنگیشە یاناکۆس گیان ئەفسووس بۆ ئەم دنیایە بخۆن! مانۆلیۆس تۆ چ دەڵێیت؟

– من ئیرەیی پێ دەبەم. بەزەییم پێیدا نایەتەوە، بەڵکو ئیرەیی پێ دەبەم. بۆچ دەبێ بەزەییم پێیدا بێتەوە. بێ گومان ئەو ئێستا لە بەهەشتدا لەگەڵ فریشتەکاندایە و نە ئەفسووس بۆ ئەم دنیایە دەخوا و نە پێی پێ دەکەنێ. ئەو ئیدی ئەم دنیایەی بەتەواوەتی لەبیرکردووە و دنیای لە لاپەڕەی ویژدانی سڕدراوەتەوە. ڕێک وەک هەمان

ئەو گەرییەی کە لە ڕوخساری من سڕدرایەوە بێ ئەوەی ئاسەوارێک لە خۆی جێبێڵێت.

هاوسەرەکەی کوستانتیس بەبیستنی ئەو قسانە لای کردەوە، لە مانۆلیۆسی نۆڕی و تازەکی سەرنجی دابوو ڕوخساری وی کە بیستبووی ئاوساوە و گەڕ بووە، کەچی لە سافیدا دەدرەوشایەوە. ویستی لە بارەی ئەو موجیزەیەوە بپرسێت، بەڵام لەبەرئەوەی پیاوەکان قووڵ سەرگەرمی گفتوگۆ بوون و ئەو خولقی خۆش بوو، نەیویست گفتوگۆکەیان ببڕێ و تەنیا بەژنەفتنی ناوی بێوەژن سەراپا بووە گوێچکە و بێ ئەوەی لێو هەڵبێنێتەوە، خۆی دەخواردەوە.

کوستانتیس پرسی:

– مانۆلیۆس ئەی سەبارەت بەمیراخوڕی بەسەزمان چۆن؟ گەرچی وەک سەگ هار بوو، بەڵام بەزەییم بەویشدا دێتەوە.

– کێ چوزانێت، ڕەنگە ئەگەر مەسیحی بووایە و تۆبەی کردبا، ئەوا خودا دەستی ڕەحمەتی بنابایە سەری و لە پێناو عیشقی بێ ئەندازەیدا بەخشیبای!

یاناکۆس گوتی:

– مانۆلیۆس تۆ وا قسە دەکەیت کە مرۆڤ پێی وابێ ڕۆیشتن بۆ بەهەشت وەک ڕۆیشتن بۆ ئاش هاسانە!

– بەهەشت بۆ گوناهباران دروست کراوە...

کوستانتیس سەری کەمێک گەرم بووبوو، گوتی:

– کەواتە بەسەلامەتی میراخوڕ. بەسڵامەتی ئاغا کە ئەو داماوەش زیاد لە ئەندازە عاشق بوو، بەسڵامەتی یوسفۆک کە بێ گوناه بووە قوربانی! ئاخر ئەو بەسەزمانە چ گوناهێکی کردبوو؟ مەگەر جگە لە بنێشت جوین و گۆرانی ئەمان ئامان گوتن چ شتێکی تری دەکرد؟

یاناکۆس بەقاقای پێکەنینەوە گوتی:

– ئینجا ئەگەر چ کارێکی تریشی کردبێ خۆ زەرەری بۆ کەس نەبوو!

کوستانتیس بەئاماژە داوای لێ کرد بێ دەنگ بێ و بەنیگەرانی لەژنەکەی دەنۆڕی

کە لەبەر پەنجەرەکەدا ڕاوەستاو و وایدەنواند تەماشای ئەستێرەکان دەکات. یاناکۆس تێ گەیشت و بێ دەنگ بوو.

کوستانتیس گوتی:

– با بخۆینەوە لە چاوی هەمووان جگە لە لاداسی پیر و باوکە گریگۆریس، چونکە ئەم دوو کەسە هەر بەڕاستی دەعبای دڕندەن.

بەڵام یاناکۆس نیوەمەست هاواری کرد:

– بۆچ بەسلامەتی ئاغا نەخۆینەوە؟ کوستانتیس تەحەا کە شەرابێکی خۆشت هەیە. من بەسلامەتی ئەو دوو کەسە دەخۆمەوە ..

وای گوت و پەرداخەکەی پڕ کرد و تێ هەڵچووەوە:

–... بەسلامەتی باوکە گریگۆریس و برژاندنی لە ئاگری دۆزەخدا!

وای گوت و بەیەک قوم پەرداخەکەی فڕ کرد.

–... چ گوناهبارێکی تر ماوە لە سلامەتی بخۆینەوە؟

شەراب دڵی کردبوونەوە و لێوڕێژی کردبوو لە ئەوین. هاوڕێیان ئامێزیان بەیەکدیدا دەکرد و پێ دەکەنین.

یاناکۆس هاواری کرد:

– پانایۆتیسە زلمان بیرچوو!

– با بەسلامەتی ئەو یەهوزایە بخۆینەوە! بەسلامەتی ژاکی حەواری!

کوستانتیس وەڵامی دایەوە:

– بەسلامەتی پەترۆسی حەواری!

هەردووکیان پەرداخەکانیان فڕکرد. خاتوو کوستانتیس ئاوڕیدایەوە و بینی خەریکن هەموو شەرابەکەی دەخۆنەوە، بۆیە هەڵشاخا و بەگرژی گوتی:

– کوستانتیس، خەریکیت زیادەڕۆیی دەکەیت!

کوستانتیس خۆی کۆکردەوە:

– باشە! خانم تووڕە مەبە! برۆ گۆزەیەک ئاوی سارد بێنە تا دڵمان بێتەوە سەر خۆی.

ژنەکە بۆ چاڵاوەکە چوو. کوستانتیس پەنجەی نایە سەر لێوی و بەئەسپایی گوتی:

– ئاگادار بن تووڕە نەبێت.

یاناکۆس گوتی:

– باشترە ئێمە بڕۆین و ئەگەرنا ئەم شەو حیسابت بۆ دەکا.

– نا، پێی ناوێ بڕۆن. تەنیا نابێ هەراهەرا بکەین! با بەسەلامەتی وی ئاو بخۆینەوە، دەشێ هەڵبخەڵەتێ. یاناکۆس تۆ ژنان ناناسیت.

ژنەکە بەگۆزە ئاوەوە گەڕایەوە. پەرداخە بەتاڵەکانی هەڵگرت و پڕی کردن لە ئاوی سارد. سێ هاوڕێکە پەرداخەکانی خۆیان هەڵبڕی و یاناکۆس گوتی:

– خوشکێ گیان، بەسلامەتی تۆ! خودا هەمان شێوە کە ئەمشەو جگەری ئێمەت فێنک کردەوە، ئاوها جگەری تۆش فێنک بکاتەوە! لە دنیادا خوشکێکی باشتر لە تۆ و هاوسەرێکی باشتر لە تۆ بوونی نییە. کوستانتیس لەهەر شوێنێک دادەنیشێت ستایشت دەکات.

کوستانتیس شەرمنانە گوتی:

– خانم، بەسلامەتی تۆ! من چوون بۆ دۆزەخ لەگەڵ تۆدا لە ڕۆیشتن بۆ بەهەشت بەباشتر دەزانم!

کەوای گوت چاوێکی لەهاوڕێکانی داگرت. مانۆلیۆسیش بەنۆرەی خۆی گوتی:

– بەسلامەتی خاتوو کوستانتیس. خانم بمانبوورە. ئەمڕۆ ڕۆژێکی گەورەیە و گوندەکەمان ڕزگاری بوو. خودا خۆی قەرەبووی ئەم زەحمەتەت بۆ دەکاتەوە کە بۆ ئێمەت کێشا.

هەرسێکیان ئاوەکەیان خواردەوە. ئاوەکە دڵیانی فێنک کردەوە و کوڵی ئاگری دەروونیانی دامرکانەوە. کوستانتیس کیسە تووتنەکەی دەرهێنا، سیگارێکی پێچایەوە، کیسەکەی بەهاوڕێکانی دا و هەمووان لە جێگاکانیان هەستان، چوونە حەوشە و لەسەر قەنەپە دانیشتن و ژنەش بەبۆڵەبۆڵەوە کەوتە کۆکردنەوەی مێزەکە.

هەوا خۆش بوو. بۆنی گەنم لە دەشتەکەوە دەهات. شەو بۆنی دارهەنجیرەکەی حەوشەی لێ دەهات.

تەپەی پێیەک لەو دیو ماڵەکەوە هات و کەسێک ڕاوەستا و لە دەرگا درا. کوستانتیس بەنیگەرانی لە جێگەکەی هەستا:

– کێیە؟

– کوستانتیس بیکەرەوە! منم، میکیلیس.

کوستانتیس بەخۆشحاڵی دەرگای کردەوە و میکیلیس لە نێو تاریکییەوە هاتە دەرێ.

– پیرەمێرد باش خواردی و خواردیەوە، کاتێ کەوتە وەنەوزدان، ئیدی لە ماڵ هاتمە دەرەوە.

وای گوت و ئەویش لەسەر قەنەپەکە دانیشت. گەرمای دڵگیری بێ دەنگی، بوونی وی لە خۆیەوە پێچاو و دڵی نەدەهات ئەو بێ دەنگییە بشکێنێت. بۆیە بێ دەنگ مایەوە.

مانۆلیۆس سەری نابووە سەر دیوارەکە و لە ئەستێرەکانی دەنۆڕی و دڵی لە نووریاندا ڕووناک بووبووەوە. نەرم نەرم دەنگی لە قووڵایی بێ دەنگییەوە بەرزبووەوە:

– مرۆڤ دەبێ مل بۆ ویستی خودا بدات. خودا نەیویست من ئەم شەو بمرم و لە ئێوەی برایانم جوێ ببمەوە. بێ گومان بۆ ئەم کارەی بیانووی هەیە. ئاخر هێشتا ئەرکی ئێمە لەسەر ئەرز تەواو نەبووە و دەبێ سەخت تێ بکۆشین تا ڕزگارمان بێت. لەبەرئەمە برایان من ئەمشەو بڕیارێکی گرنگم داوە!

ئەوسا بێ دەنگ بوو، هەمدیس سەری بەرەو شیرەڕێ هەڵبڕی. یاناکۆس و کوستانتیس هێور هێور دەهاتنەوە سەرخۆ و شەرابێک کە یەکەمین جار سەریانی گەرم کردبوو، هەنووکە بەتەواوی بەجەستەیاندا دەهات و هەموو بوونیانی گەرم دادەهێنا. میکیلیس دەستی بەئەژنۆی مانۆلیۆسدا هێنا تا تێی بگەیەنێ کە ئەو خۆیشی هەمان هەستی هەیە!

ئەوان تەنیا و لە دنیا دابڕاو بوون. شنەیەکی هێور هەڵی کردبوو. ئەستێرەکان بەساپیتەی ئاسمانەوە شۆڕ بووبوونەوە، بەدژواری ڕوخساری چوار هاوڕێکەی ڕووناک دەکردەوە و ئەوانیش بەزەحمەت یەکتریان لە تاریکایی شەودا بۆ جوێ دەکرایەوە.

مانۆلیۆس گوریدایە خۆ و ڕستی قسەکانی بەدەستەوە گرتەوە:

– ئەو زەمانەی لەدێر قوتابی بووم و هێشتا خودان پاتریارکاس منی بۆ دنیای دەرەوە کێش نەکردبوو، قەشەی پیر، باوکە ماناسیس کە ئەگەر زیندووە ئەوا خودا ئاگای لێی بێ و ئەگەر مردوویشە ئەوا ڕەوانی شاد بێ، حەکایەتێکی لە بارەی یەکێک لە هاوڕێ قەشەکانی خۆیەوە بۆ گێڕامەوە. ساڵانێک بوو ئەو حەکایەتەم بیرچووبووەوە، تەنیا خودا دەیزانێت بۆچی ئەم شەو وەبیرم هاتەوە و بۆ ساتێک لە زەینم دوور ناکەوێتەوە ..

کوتوپڕ بێ دەنگ بوو. هاوڕێکانیشی هەر بێ دەنگ و ئەو لە تاریکیدا ڕوخساریانی نەدەبینی:

– خەوتان دێ؟

کوستانتیس بەبیستنی ئەو ڕستەیە ڕاچڵەکی، گوتی:

– مانۆلیۆس پرسیارێکی سەیر دەکەیت؟

یاناکۆسیش گوتی:

– مانۆلیۆس ئێمە هەرگیز ئاوها بێدار نەبووین. تکا دەکەم بەردەوام بە!

– زۆر باشە! دەمویست لە بارەی قەشەیەکەوە بدوێم کە هاوڕێی باوکە ماناسیس بوو، گەورەترین خەونێک لەژیانیدا هاتبووە دی ئەوە بوو خودا ڕوخسەتی دابوویە بچێ ماچی بەرقاپی مەرقەدی پاقژی مەسیح بکا و سوژدەی بۆ بەرێت. ئەو گوند بەگوند گەڕاو سەدەقەی کۆکردبووەوە. دواجار دوای تێپەڕبوونی ساڵان و کاتێک کە ئیدی پیر بووبوو توانیبووی سی لیرە بۆ سەفەرەکەی کۆکاتەوە. ئیدی تۆبەی کرد و بەئیجازەی بەرپرسەکانی ڕێگەی گرتە بەر... بەڵام هێشتا لە دەیر نەچووبووە دەرێ، چاوی بەشرپۆشێکی لاواز و ڕەنگ پەڕیو و غەمگین کەوت کە خەریکی ئاڵف چنین بوو. شرپۆش هەر کە دەنگی بەرکەوتنی گۆچانەکەی قەشەی بەبەردەکاندا بیست، سەری هەڵبڕی و پرسی: "باوکە ئەوە بۆ کوێ دەڕۆیت؟" قەشە وەڵامی دایەوە: "بۆ دیدەنی مەرقەدی پاقژ دەڕۆم برا؟ گەرەکمە سێ جار بەدەوریدا بسووڕێمەوە و سوژدە بەرم."

– چەند پارەت پێیە؟

– سی لیرە.

= لەبەر ئەوەی ژن و منداڵەکانی من وا خەریکن لەبرسا دەمرن، ئەوا ئەو سی لیرەیە بدە بەمن، سێ جار بەدەورمدا بسووڕێرەوە و سوژدەم بۆ بەرە!

قەشە پریاسکەی پارەکەی لە بەرپشتوێنەکەی دەرکێشا و دای بەشرپۆش، سێ جار بەدەوریدا سووڕایەوە و لە بەردەمیدا سوژدەی بۆ برد و ئەوسا بۆ دەیر گەڕایەوە.

مانۆلیۆس سەری داخست و بێ دەنگ بوو. سێ هاوڕێکە بەدڵ گوێیان بۆ قسەکانی ڕادێرا بوو، ئەوانیش هەر بێ دەنگ بوون. قسەکان تا قووڵایی بوونیان ڕۆچوو. دواجار مانۆلیۆس سەری هەڵبڕی و گوتی:

–... پاشان حاڵی بووم ئەو قەشەیەی بۆ دەرگا ماچکردنی مەرقەدی پاقژ کەوتبووە ڕێ، خودی باوکە ماناسیس بووە کە خۆنەویستانە لەناوهێنانی خۆی، خۆی بواردبوو. ئەم شەویش دوای تێپەڕبوونی ساڵانێک، تازەکی تێ دەگەم ئەو شرپۆشە کێ بووە کە قەشە لە کاتی دەرچوونیدا لەدەیر ڕێکەوتی کردووە!

دەنگی دەلەرزی. سێ هاوڕێکە نزیکی بوونەوە و بەدڕدۆنگییەوە لێیان پرسی:

– کێ بووە؟

مانۆلیۆس بۆ ساتێک دوودڵ بوو، ئەوسا هێور و وەکی میوەیەکی گەییو کە شەوانە دەکەوێتە باغێکەوە، ناوێک لە لێویەوە بەربووەوە:

– مەسیح!

هەر سێ هاوڕێکە ڕاچڵەکین. وەک بڵێیت لەناکاوێکرا مەسیحیان ئاوارە و بێ پشت و پەنا، شرپۆش و خەمین و ڕاکردوو لەخەڵکی، بەپێ وپلی شەکەت و خوێناوی لە ڕێگەیەکی دوورەوە و لەمیانەی تاریکی شەوەوە هاتوو، لە نێوان خۆیانا بینیبێ. هەمووان هەراسان بەڵام خەنی، ئامادەیی نەبینراوی ویان هەست پێ دەکرد. ماوەیەک واقوڕماو و بێ دەنگ لە جێگای خۆیانا مانەوە. نەیاندەزانی چ بڵێن؟ لە کام لا بنۆڕن؟ گەرچی هیچ کەسێکیان نەدەبینی، بەڵام تارماییەکی خەیاڵی مرۆڤئاسا لە

بەرچاویاندا بەتەرزێکی واقیعی و کە بکرێ دەستی لێوە بدەیت، خۆی دەنواند.

دواجار یاناکۆس زاری هەڵێنایەوە و وەکی کەسێک کە لە نێو تاریکییەوە دەنگی لەدەرگادانی ژنەفتبێ، گوتی:

– کێیە؟... کێ لەوێیە؟

وای گوت و دەستی بەرەو لای دەرگاکە ڕایەڵ کرد.

گەلاکانی دارهەنجیرەکە دەلەرینەوە. شەو لێوڕێژ بووبوو لە بۆنی لاولاو. بۆنی گەنم و هەنجیری گەییو دەگەیینە کەپوو. چوار هاوڕێ بەتەواوی بوونیان ئامادەیی نەبینراوی ئەویان هەست پێ دەکرد.

هەر چوار هاوڕێکە تافی منداڵی خۆیانیان کەوتەوە یاد. دەورانێک کە هێشتا پاقژ و بێ ڕتووش بوون، هەمان گوڕی نەبینراو بوونیانی داگیر دەکرد و پێنج شەممەگەلی پیرۆز لە کاتی بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمی نوێژدا، گیرۆدەی هەمان ڕەنگ هەڵبزڕکان دەبوون.

میکیلیس ویستی مانۆلیۆس لە ئامێز بگرێت، بەڵام خۆی گرت و تەنیا گوتی:

– مانۆلیۆس، ئەو ساتەی دەست بەستراو، بەڵام خەنی و ئارام لە ماڵی ئاغا هاتیتە دەرەوە تا لە پێناوی خەڵکدا بۆ پێشوازی مەرگ بڕۆیت، هەستم کرد نوورێکی سەیر و هەناسەیەکی تازە لە بوونتەوە دەچۆڕێت. وەک بڵێی بەرز و باریک بووبیت و یەک پارچە بووبیتە بڵێسە! ڕێک لە هەمان لەحزەدا بڕیارم دا بۆ هەر کوێ بڕۆیت لەدووت بێم و هەر فەرمانێک بدەیت جێبەجێی کەم!

بۆ ساتێک دڕدۆنگ و بێ دەنگ مایەوە، بەڵام هەر زوو بەنەوایەکی شێلگیرانە و هێور لەسەری ڕۆیشت:

–... من ئیدی دڵنیام کە دڵبەستەییم لە باوکم زۆر زیاترە کە جگە لە خواردن و خواردنەوە و وەنەوزدان چ کارێکی تری نییە. بۆیە دەبێ گوێڕایەڵی تۆ بم نەک ئەو!

یاناکۆس و کوستانتیس ویستیان قسان بکەن، بەڵام قەهر ڕێی گەروویانی بەستبوو، دەگریان. هاوسەرەکەی کوستانتیس لەبەردەرگا وەدیارکەوت و کاتێ دەنگی گریانیانی بیست سەری لەقاند و هەمدیس بۆ ژوورەوە گەڕایەوە. مانۆلیۆس

دەستی میکیلیسی لە نێو دەستی خۆینا و گوشی:

– براکەم، تۆ لە من باشتر و پاکتر و لە مەسیحەوە نزیکتریت. وەسوەسەکانی شەیتان تۆ شپرزە ناکا و دڵنیاتر و هاسانتر لە من، ڕێگەی ڕاست دەدۆزیتەوە! ئامانجێک کە من بۆ وەدەستخستنی، ساڵانێک هەوڵ و بەرخۆدانم بۆدا و پێی نەگەیشتم، تۆ بەئارامی و بێ ئەوەی خۆت بتارێنیت پێی دەگەیت. لەخۆبوردوویی تۆ زۆر زیاترە لە هی ئێمە، چونکە تۆ خودان زادەیت و خاوەن ماڵ و ژیان. باوکت خودانە و دەوڵەمەند. تۆ خاوەن ناو و ناوبانگیت، بەڵام من خاوەنی هیچ نیم. چونکە هیچ شتێکم نییە کە لەڕێی خودادا بیکەمە قوربانی، عەزابیش ناکێشم... منی ناچیزەی بێ قەوارە ڕێک وەک باوکە ماناسیس نەخشەی زۆرم بۆ خۆم کێشابوو. پشتیری مەڕەکان بۆ من گچکە بووبوو. ئاوایی بۆم گچکە بووبوو. حەزم دەکرد بەکەشتییەکی گەورە هێند دنیا بگەڕێم تا دواجار ڕێگای ڕزگاریم دەدۆزمەوە. من بیرم دەکردەوە کە مەرقەدی پاقژ زۆر دوورە و لەم سەرزەمینەی کە خودا منی تیادا خەڵق کردووە، بێزار بووم... بەڵام ئێستا تێ دەگەم مەسیح لە هەموو شوێنێکە، مەسیح لە دڵی ئێمەدایە. لە هەمان ئاوایی پڕ بەرەکەتی خۆمان کە نموونەی ئاغا، لاداسی پیر و باوکە گریگۆریس لە ناز و نیعمەتدا بەسەر دەبەن، مەسیحیش، هەژار و برسی و بێ ماڵ و حاڵ. مەسیحی داماو لەگەڵ منداڵە برسییەکانیدا کە لە دەرگای هەر ماڵ و دڵێک دەدات، بۆ ماڵ و دڵێکی تر حەواڵەی دەکەن...

لە جێگەکەی هەستا و لە کاتێکدا چاوانی لە تاریکایی شەودا دەدرەوشانەوە، هاواری کرد:

–... بەڵام برایان، ئێمە بۆ پێشوازی مەسیح دەڕۆین و دەرگای ماڵ و دڵی خۆمانی بۆ دەخەینە سەر پشت. من تا ئەلعان ئەوم نەبینیوە و دەنگیم نەژنەفتووە، بەڵام لەمەولا هەم دەنگی دەبییەم و هەم خۆیشی دەبینم! دوێنێ عەسر کە یاناکۆس بۆ چیا هات و منی لە خەڵوەتی خۆمدا دۆزییەوە، دەنگی مەسیحم بیست کە ناوی منی بەزاردا هات. لە هەمان ئەو ڕۆژەوە لە چیا هاتوومەتە خوارێ، یەکەم جار پێم وابوو ئەو منی بۆ مردن بانگ کردووە، بەڵام دواتر حاڵی بووم مەبەستی لە مردنی من نەبووە و ئێستا دەزانم بۆچی بانگی کردووم. هەر بۆیە بڕیاری خۆم داوە.

دەنگێک لە تاریکیدا بەرزبووەوە. وەک بڵێی کوستانتیس بێ کە پرسی:

– بڕیاری چی؟

مانۆلیۆس بۆ ماوەیەکی کورت لە فیکرەوە چوو، ئەوسا وەڵامی دایەوە:

– بڕیاری چی؟ چۆن دەتوانم ئەوە لە قاڵبی وشەدا داڕێژم؟ من توانای داڕشتنی ئەوەم نییە و گەر خودا بیەوێت ئەوا بەڕەفتار و کردار دەیخەمە ڕوو. برایان، بڕیارم داوە تەرزی ژیانم بەگشتی بگۆڕم، لە ڕابردوو دابڕێم و هەمیشە هاوڕێی مەسیح بم. مژدەی وی بدەم و لە هەموو شوێنێک لە پێشی پێشەوە جاڕ بدەم و هاوار بکەم. هەڵبەت نازانم چ دەڵێم و گرنگیش نییە بزانم، چونکە مەسیح خۆی وشەی پێویست دەنێتە سەر زارم. بەڵێ برایان، بڕیارم داوە ئاوها بم!

ئەوسا بێ دەنگ بوو. بۆ ماوەیەکی کورت جگە لە خشەخشی پەنهانی گەڵای دارهەنجیرەکە، هیچ دەنگێکی تر نەدەبیسترا. بەڵام زۆر زوو شاڵاوی پرسیار دەستی پێ کرد.

یاناکۆس پرسی:

– ئەی چاری ئێمە چییە؟ چاری من و گوێدرێژەکەم و کارو کاسبیم؟

کوستانتیس پرسی:

– ئەدی من چ لە ژن و مناڵ و قاوەخانەکەم بکەم؟

میکیلیس گوتی:

– من هیچ پرسیارێکم نییە! چونکە بەر لەوەی بۆ ئێرە بێم بڕیاری خۆم دابوو. بڕیارم داوە ماڵی بابم جێبێڵم.

مانۆلیۆس هەروا بێ دەنگ بوو. لە ژێر ڕووناکی کەمڕەنگی ئەستێراندا دوو ڕوخساری پەنهانی دەبینین کە لە نزیک ڕوخسارییەوە چاوەڕێی وەڵام بوون. ئاخر دەبوو چ وەڵامێک بداتەوە. مەگەر ئەو دەیتوانی لەبری ئەو دووانە بڕیار بدا و ژیانیان ئاڵوگۆڕ بکات؟ هەرکەس بەرپرسیاری باشی و خەراپی ژیانی خۆیەتی و خۆی دەبێ ڕێگەی ڕزگاری بدۆزێتەوە. ئەوسا بێ دەنگی شکاند و گوتی:

– برایان، بڕیاری مرۆڤی سەرڕاست وەک میوەی درەختە. میوە دەبێ بەئارامیی، حەوسەڵە و بەیارمەتی هەتاو و با و باران بڕسکێ و خۆی لە درەختەکە بکەوێتە خوارەوە! هەر بۆیە ئێوەش بەحەوسەڵە بن و تەنیا پرسیار لەخۆتان بکەن. زەمەنی بەختەوەری ئێوەش بەزوویی دێت. ئەوسا ئیدی هیچ کەس ناپرسێ و ئارام و بەبێ ئازار، ژن و منداڵ و باوک و دایک و کار و کاسبی خۆیان ڕەها دەکەن و مووروو بەئەڵماسی درشت دەگۆڕن. واتە ڕوو دەکەنە مەسیح.

یاناکۆس گوتی:

– مانۆلیۆس تۆ ڕێگەمان پیشان بدە، من یەک بەخۆم لەگەڵ تۆدا دەبم.

مانۆلیۆس دەستی هاوڕێ بێ تاوەکەی گوشی و وەڵامی دایەوە:

– یاناکۆس پەلە مەکە، بهێڵە یەکەم جار من بەتەنیا بەدەرد و عەزاب ئاشنابم.

کوستانتیس دەستی وا ڕایەڵ کە گوایە دەیەوێ نەهێڵێ بڕوات:

– تۆ ناڕۆیت و بەتەنیا جێمان ناهێڵیت؟

– کوستانتیس بۆ کوێ بڕۆم؟ مەگەر بیرت چووەوە باوکە ماناسیس مەرقەدی پیرۆزی لە کوێ دۆزییەوە؟ هەر کەسێک لە هەر کوێی دنیادا بەرخۆدان بنوێنێ و ڕەنج بکێشێت، لە ڕاستیدا ئەو کەسە بۆ تەواوی دنیا بەرخۆدانی نواندووە و ڕەنجی کێشاوە. من هەمیشە لەگەڵ ئێوەدا دەبم. لە لیکوڤریسی، لە چیا، لەسەر هەمان ئەم ئەرزە. من تۆوی خۆم لێرە دەوەشێنم و درەوی دەکەم. ئەمە فەرمانی خودایە کە من لێرە بکەومە بەرخۆدان. هەر کلۆ گڵێکی ئەم خاکە خودی مەرقەدی پاقژە!

هاوسەرەکەی کوستانتیس جارێکی تر لەبەردەرگا وەدیارکەوت و لە ژێر لێوەوە مڕاندی. مانۆلیۆس لە جێگەکەی هەستا و لە ئەستێرەکانی نۆڕی:

–... هاوڕێیان، نیوەشەوە و من دەبێ بۆ چیا بگەڕێمەوە. کەواتە بەئومێدی دیدار!

یاناکۆس گوتی:

– ئێمەش دەڕۆین... وا بزانم خوشکەکەم خەوی دێت!

خاتوو کوستانتیس جارێکی تریش مڕاندی:

– لەنیوەی شەوش تێ پەڕیوە!

هەر سێ هاوڕێ شەوباشیان لە خاتوو کوستانتیس کرد و هەوڵیان دا بەقسەی

خۆش دڵی بدەنەوە. بەزەییان بەکوستانتیسدا دەهاتەوە لەوەی دەڕۆن و ئەو بەتەنیا لە نێو چەنگاڵی ژنەکەیدا جێدێڵن.

کوستانتیس لە کاتێکدا کە بەڕێی دەکردن، گوتی:

– شەوباش مناڵینە. خودا ئاگای لێتان بێ!

کە دەرگاکە داخرا، یاناکۆس بەچرپە گوتی:

– هێی کوستانتیسی داماو! ئیرەییت پێ نابەم...

ئاوایی لە ئارامییەکی دڵڕفێنی شەوێکی بەهاریدا نوستبوو. سەگێک لەدوورەوە دەوەڕی و ئەستێرەکان شمشێرئاسا بەژوور سەری سێ هاوڕێکەوە دەدرەوشانەوە. تا نیوەی ڕێگە هەرسێکیان پێکەوە بوون بێ ئەوەی ورتەیان لەدەم بێتە دەر. ئاخر ئیدی چ قسەیەک بۆ گوتن نەماو هەموو شتێک گوترابوو.

مانۆلیۆس تەنیا و بەپەلە کوێرە ڕێگەی کوێستانی گرتە بەر. وەک بڵێی لەسەر باڵی فریشتان دانیشتبێ.

II

هاوکات کە خەڵک، گرفتار بەهەوا و هەوەسی دەروونی دەجەنگان، دەیانکوشت و دەکوژران تا بەدوای ڕێگەی بەهەشتدا بگەڕێن، گەنم هێور و دڵنیا دەڕسکا و سونبولی پڕ ناوک لە چاوەڕێی دروەدا سەری بەرەو ئەرز دادەنەواند.

ڕۆژێکیان هەر لە سپێدەوە، کیژانی گەنج بۆ خۆپاراستن لە تیشکی خۆر، سەرپۆشێکی سپییان لەسەریان بەست و داس بەدەست ڕێی دەشتیان گرتە بەر. ئیدی هەمووان ئەو چارەکە سەعات نسکۆیەیان لەبیرکردبوو کە بەسەر ئاواییدا هاتبوو. بەچرپە لە بارەی بێوەژنەوە دەدوان و پێ دەکەنین، بەوەبیرهێنانەوەی بەیانییەکی پێنج شەممە سوورهەڵدەگەڕان و هەڵدەلەرزین کە میراخوڕ نیوەڕووت و لەتوپەت، بەزمانی شینی دەرپەڕیوەوە، بەدرەختەکەوە هەڵواسرا بوو. بەیانی ئەو ڕۆژە با هەڵیدەکرد و سەرسوڕهێنەرانە جەستەی وی دەشەکانەوە و هێنابوویە خشەخش .

بەڵام کاتێک مانۆلیۆسیان دەکەوتەوە یاد ڕوخساریان سوورهەڵدەگەڕا. چونکە کاتێ ئاغا خەڵکەکەی بڵاوە پێ کرد، دایکان بەڕاکردن لە گۆڕەپانەکە گەڕانەوە، گێڕایانەوە کە چۆن مانۆلیۆس، لەخۆبایی و سەنگین بەڕوخسارێکی شەنگ و قژی زێڕینەوە وەکی فریشتان لەبەردەرگا وەدیارکەوت، لەوەڵامی خەڵکانێکی بەدزماندا کە دەیانگوت ڕوخساری پۆشراوە بەگەڕی، گوتیان ئەوە درۆی ڕووتە! بەڵکو ڕوخساری وەک خۆر درەوشاوەتەوە.

کیژانی گەنج چوونە کێڵگە و داسەکان چاپووکانە کەوتنە کار. لاسکەکانیان

بەمـشت دەگـرت و دەیانبـڕین و بەچەپکە گـوڵەگـەنم کـۆڵەباریان دروست دەکـرد... هەمووان قسەی خۆشیان دەکرد و پێ دەکەنین و لە بارەی کوڕانی گەنجی ئاواییەوە سـەری قسـەیان دادەمـەزراند. یەکێکیـان بەکۆم بانگ دەکرد، یەکێک بەشـەل و ئەوی تریش بەلاڵ! عەیبارترینیان ڕێک ئەو کەسە بوو کە ئەمان سوێیان بۆی بووبووەوە.

ژنەکـەی پانـایۆتیـسـیش لەگـەڵ پلاژیا و کـریسـولای کـیـژیدا دەچوون تـا کـێـڵگە گچکەکەیان درەو بکەن. ئەو ژنە داماوە وەک قامیشی نێرگەلەی لێ هاتبوو. تێکوپێک شکاوتر لـە تەمـەنـی دەینواند و لێـو بەبار. وەک بێـوەژنان لەچکێکی ڕەشـی لەسـەری دەبەست و شـەکەت و لێو کلۆمدراو لە پێش کـیژەکانیـەوە هـەنگاوی دەنا. ئەدی بۆچ هاتبـووە دنیاوە؟ چ گوناهێکی کردبوو کە خـودای گەورە ئاوهـا بەشایسـتەی عـەزابی زانیبـوو؟ مێـردەکەی چ تاوانێکی کـردبوو کە ئاوهـا کەوتبـووە ئـەو حـاڵ و ڕۆژەوە و مـەینۆش و دەسبلاو، بووبووە گـاڵتـەجاڕی خـەڵکی؟ وی کـە بەر لە ژنهـێنانی پیـاوێکی خـاوەن عـیـزەتی نەفس، کـەمـدوو، زەحـمـەتکێش و شـەرمن بوو، کـاتێک بەبەر مـاڵی هـاوسـەرەکـەی داهـاتوویدا تـێ دەپەڕی، تەنـانـەت زاتی نـەدەکـرد سـەر هـەڵبـڕێ و تەماشـای بکات، چونکە ژنەکە لە خـێزانێکی خـوداپێداو و ئەمیش پیـاوێکی هـەژار! تا ئەوەی ڕۆژێکیـان خـوالێـخـوشبـووی خـەزووری داهـاتووی بانـگی دەکـا و پێی دەڵێ: "پانـایۆتـیس بەدڵمـدا چوویت. تۆ هـەژاریت، بەڵام زەحـمـەتکێش و شـەریفـیت. دەزانم کـیـژەکـەمت خـۆش دەوێت. کـەواتە بیـهـێنە و منیش دوعـا بۆ بەختـەوەریتـان دەکـەم!" ئیدی پانایۆتیس هێنابووی و ژیانیان بەخۆشی تێ دەپەڕی تا ئەو ڕۆژەی کە بێوەژنی نەعلەتی لە بەردەمیـدا قووت بووەوە. ژنە لە ژێر لێوەوە کەوتە ورتە ورت: "لەعنەت لەو دەڵە گـورگە بێ کـە ئاوها ڕەنج بەخـەسـاری کردم! خـودایە! ئەگـەر گوێ لە قـسـەی ژنـانی داوێنپاک دەگریت، ئەوا گـوێ لە منیش ڕادێرە و ئەو ژنە بەرەڵایە بخـەرە ئاگری دۆزەخـەوە و لـەگـەڵ یەهوزادا لێی بپرسـەوە!" بەڵام هـەر کە ناوی یەهوزای بەزمـاندا هـات لەرز دایگـرت، گـوایە نـەفرەتەکـەی بەو مـانایە بوو کـە خـودا تەنانەت لە ئاگـری دۆزەخـیـشدا مێردەکەی لـە بێوەژن جیـانەکاتەوە. شپرزە لە جێگەی خۆیدا ڕاوەستا. دوو کـیـژی گەنمڕەنگی شـۆخی گـۆشتن بەگـۆنا و سەر لێو توکن و جـەستـەی شـەلاڵ لە بۆنی ئارەقە، قسەی هـەڵیتوپڵیت گۆ و دەم بەحیلکە حیلک لە دوایەوە بوون.

کریسولا، کیژە گچکەترەکەیان گوتی:

– هـەمدیس دایکم وشک هـەڵگەڕا. وەک بڵێی هـەمدیس خـەیاڵ لێی دابێتەوە!

پلاژیاش وەڵامی دایەوە:

– گرەو دەکەم هـەمدیس بێوەژنی کەوتووەتەوە بیر!

وای گوت و ئیدی هـەردووکیان لە قاقای پێکەنینیان دا.

لاداسی پیـر بەپێی پەتی و پشـتـی کـۆمـاوە و خـەیالاوی تـێ دەپەڕی، بەپێکـەنینەوە لای کردەوە و بینی سێ ژن داس بەدەست دەچنە کێڵگەکەی خـۆیانەوە. لاداس لێـیان چووە پێشـێ و لە دایکەکەیانی پرسـی:

– ئەمە کێڵگەی ئێوەیە. کێڵگەی ترتان نییە؟

ژنەکە هـەناسـەیەکی هـەڵکێشا و وەڵامی دایەوە:

– بابە لاداس ئەمە تەنیا کێڵگەیەکە ماومانە. ئەوانـی ترمان فرۆشت!

لاداسی پیر نیگایەکی کـڕیارانەی لە کێڵگەکەدا، بڕی بەروبوومەکـەی خـەمڵاند و لە کـاتێکدا کـە سـەری بادەدا بەڕێگەی خـۆیدا ڕۆیشـت. هـێشـتـا جنێوەکانـی پانـایۆتیس وەکو وژەی دووپـشـک لە گوێیـدا دەزرنگایەوە. هـەر ڕۆژێک وەبیری خـۆی دەهـێنانـەوە و هـەر جـارێکیش بەڵێنی بەخـۆی دەدا کە تاقـە ڕەزە بۆمـاوەکەی لەبن دەسـتـی دەربێنێ: "هـەی بێ چاوڕوو، وەرە با پیشانت بدەم لاداس کێیە؟!"

هـەروا پیـاسـەی دەکـرد. لە بەردەم هـەر کـێـڵگەیەکـدا ڕادەوەسـتـا و بەخـێـرایی بەروبـوومـەکـەی دەخـەمـڵاند. هـەمـوو سـاڵێک، لە وەرزی درەودا دەچووە کـێـڵگە و ڕەزەکـان و پاشـان دەچووە گیانی دارزەیتـوونەکان! مێشکی وەک ئامێری ژمێریاری بڕی نزیکەی بەروبوومـی گـەنم، شـەراب و زەیتی زەیتـوونی حـیـسـاب دەکـرد و بەو جـۆرەش بڕی دارایی هـەر ئاواییـیـەکی دەخـەمـڵاند و تاووتوێی ئەوەی دەکـرد کـە دەتوانێت چ بڕە پارەیەک بەقەرز بدات و دەبێ سووی قەرزەکە چەند بێ!

هـەموو ساڵێک ئاوها تێ دەپەڕی، بەڵام ئەو ساڵە لاداس بەئیشتیایەکی زیاترەوە دەچووە وێزەی کێڵگەکان. لە هـەمـان ئەو ڕۆژەوە کە لە چەنگاڵی مـەرگ دەرچوو بوو، خۆی بۆ ئەوە نابووەوە تا هـەرچی زیاتر کێڵگە و ڕەز و باغی زەیتوون هەڵلوشێ و بەر لە مـردنی قـاسـەکـانی پڕ لە دراوی زێڕ بکات. هـاوکـاتیش پشـتـوێنەکـەی توندتر

دەبەست کەمتر بخوات. ئەو ئیدی پێشخواردن و زەیتوونی لە خواردنی خۆی لابردبوو، بڕیاری دابوو جگە لە ئاو کە بەدیارییەکی خوداوەندی دەزانی، چیدیکە نەخواتەوە. لەمبارەیەوە بەهاوسەرەکەی گوتبوو: "پەنلوپ گیان، ئێمە دەرفەتی زۆرمان بەدەستەوە نەماوە و بۆی هەیە لە هەر ڕۆژێکدا بمرین، کەواتە دەبێ پەلە بکەین! تۆ ڕات چییە؟"

– هەی لاداسی نەفرەتی، گەرەکتە هەموو چتێک هەڵلوشیت؟ ئەم هەمووە بەکەڵکی چیت دێن؟ مەگەر جگە لە کفنێک دەتوانیت چی تر لەگەڵ خۆتا ببەیت؟ لێ گەڕێ با هەژارانیش کەمێک بخۆن!

زەمینداری پیر بەتووڕەیی لای کردەوە و چاوی بەخودان پاتریارکاسی قەڵەو و سوورکەلە کەوت. خودان کڵاوێکی حەسیری لەسەرنابوو کە لە ژێریدا دەسەسرێکی سپی پشتملی داپۆشیبوو تا لە تیشکی خۆر بیپارێزێ و خوێن گوشار بۆ مێشکی نەبات. ئەویش بۆ کێڵگەکانی خۆی دەچوو تا چاودێری کاری کیژانی درەوکار بکات. ئامادەیی وی دەبووە هۆی ئەوەی کە هەم داسەکان لەکار نەوەستن و هەم بتوانێت سەمتی بەرجەستە و مەمکی ئارەقەکردووی کیژان کە لە یەخەکانیانەوە سەرەتاتکێیان دەکرد، تەماشا بکات. جار ناجارێک قسەیەکی خۆشی دەردەپەڕاند تا هەم ئەوان بجووڵێنێ و هەم خۆیشی.

لاداس تەماشای دەکرد، لە تووڕەییدا خەریک بوو لێک دەبووەوە، بەڵام هیچی نەدەبێژا. خودان بەبینینی ڕوخساری ئێسکنی پیرەمێردی پیسکە و پانتۆڵە هەلاهەلاکەی کە لە نێوقەدیەوە شۆڕ بووبووەوە، قاقایەکی لێ دا و بۆ ئەوەی تووڕەتری بکات، گوتی:

– وابزانم هەرچی ئەو گەچخۆرە ورچە زلە لە زیندانا پێی گوتیت ڕاست بێت!

لاداس ناڵەناڵ وەڵامی دایەوە:

– منیش کە باشم بەجەنابعالی کرد! ناشێ بیرت چووبێتەوە؟

– مەبەستت لە " بەرازی پۆخڵەکە " یە؟ دەبێ بزانیت ئەی لاداسی ئازیز کە هەرچی زیاتر بیر لە قسەکانت دەکەمەوە زیاتر دەگەمە ئەو ئاکامەی کە تۆی نارەسەن ڕاست دەکەیت! باوەڕ بکە لە هەمان ئەو لەحەزەیەوە کە لە زیندان هاتوومەتە دەرەوە ئیشتیام وەک ئیشتیای گای لێ هاتووە. هەمیشە دەخۆم و

دەخۆمەوە. هەمووان بەدەستمەوە بۆڕۆ بوون. ئیدی لێنێو و نیکۆلیۆس و باخەوانەکەم فریای سەری مریشک و مەڕ برین و پەنیر دروستکردن ناکەون... بوومەتە کەسێک تێرخواردنم بۆ نییە! خۆ ئەگەر بەڕێکەوت تێر ببم، لە دەرمانەکەی باوکە گریگۆریس – کە ئەویش خەریکە دەتەقێت _ دەخۆم تا بڕشێمەوە، گەدەم جێگەی بێتەوە و بتوانم هەمدیس بخۆم، لاداس گیان ئێستا حاڵی بوویت؟

لاداس تفێکی لەسەر ئەرزەکە ڕۆکرد و وەڵامی دایەوە:

– تێ گەیشتم. کرم و مارو مێروو لە خاکەوە سەریان هێناوەتە دەرێ تا قەڵەو بوون و ئاوسان و تەقینی تۆ تەماشاکەن و بەیەکتری بڵێن: "تەحەحا کە سات و کاتێکی بەشکۆمان دەبێت!" تۆ هەمیشە خۆت پڕ دەکەیت و منیش خۆم بەتاڵ. ڕۆژێکیش ئیزرائیل هەردووکمان بۆ دۆزەخ دەبات!

وای گوت و هەمدیس تفێکی تری لە ئەرزەکە کرد و دوور کەوتەوە.

***

لە تەواوی ئەو ماوەیەدا کە ڕەعییەت و کیژەکانیان لە بیاباندا سەرگەرمی درەو بوون، ئاغا دەرگای ماڵەکەی لەسەر خۆی داخستبوو، گا مەست و بێهۆش دەکەوت و هەڵدەسایەوە و لە دیوەخانەکەدا پیاسەی دەکرد و گا لەسەر باڵشتێک دادەنیشت و بەسەعات بێ ئەوەی بخوات یاخۆ بخواتەوە، سەبیلی دەکێشا و بیری لە دنیای بێ وەفا دەکردەوە و هێند لە بازنەی دووکەڵەکەیدا دەتوایەوە تا ئیدی مەحف و دیار نەدەما.

بەڵام دواجار بەیانییەکیان لە خەو هەستا، جلکی لەبەرکرد و کارەکەرە پشت کۆمەکەی بانگ کرد:

– هێی پیرێژن! بڕۆ ماینەکەم بۆ زین بکە. بڕێک نان و گۆشت و بوتڵێک عارەق بنێرە جەواڵەکەم. دەمەوێ بڕۆم بۆ شار، لەوێوە بەو ماشێنە نەعلەتییانە بۆ ئەزمیر دەڕۆم. باش ئاگات لە ماڵەکە بێت. هیچ کەسێک مافی نییە لە نەبوونی مندا بێتە ماڵەوە! گوێت لێیە؟ ئەگەرنا ئەوا گوێ و لووتی تۆش دەبڕم. کۆمییەکەشت دەبڕم!

– بەسەرچاو ئاغا، سەفەر خۆش و بەسەلامەت!

بەڵام لە دڵەوە بەئاغا پێ دەکەنی و بەخۆی دەگوت: "چەپەڵە گەرەکییەتی بۆ ئەزمیر

بڕوا و یوسفۆکێکی تر بێنێ!"

که شەو داهات ئاغا بەسوار مایینەوە وەکی دز لە ئاوایی چووە دەرێ و هەروا کە دەڕۆیشت بەنێوچەوانی خۆیدا دەکێشا و بەخۆی دەگوت: "تەحەحا کە گێل بووم! بۆچی تا ئێستا بیرم لەمە نەکردبووەوە؟"

***

دوای چەند ڕۆژ، کاری درەو تەواو بوو. گوندنشینان گەنمە درەوکراوەکانی خۆیان کردە خەرمان و دوای خەرمان کوتین و شەن کردن، ئیدی هێور هێور بۆ ماڵەکانی خۆیان بردەوە. پانایۆتیس تەواوی گەنمەکەی خۆی بۆ ئاش برد و لەوێوە فەردە ئاردەکانی بۆ ماڵەوە هەڵگرتن و فەرمانی بە ژن و دوو کیژەکەی دا تا ئاردەکە بکەنە هەویر و بیکەنە نان. ئینجا دەمانچەکەی بەدەستەوە گرت، لە حەوشە ڕاوەستا و کەوتە تەقە بەئاسماندا کردن. هەمووان لە ڕۆیشتنی ئاغا ئاگادار بوون و پانایۆتیس کە ئیدی ترسی لە کەس نەبوو، بەرەو لای دەمانچەکەی ڕۆیشت کە لە ژێر ساپیتەکەدا شاردبوویەوە و بەتەقەکردن بەسەر ژن و کیژەکانیدا هاواری دەکرد:

– بۆ دەرەوە! بچنە دەرەوە! گۆڕتان ون کەن! دەمەوێت بەتەنیا بم!

ژنانی دەرودراوسێ کەوتنە نێوانەوە و بەسەر پێیدا کەوتن. ژن و دوو کیژەکەی دەگریان. بەڵام پانایۆتیس تا دەهات تووڕەتر و هاواری دەکرد:

– بۆ دەرەوە! بچنە دەرەوە!

دواجار پرچی هەرسێکیانی گرت، لە ماڵەکە کردنییە دەرەوە، دەرگاکەی توند داخست، قەڕابەی عارەق و سوسیسێک کە پێشتر لای دابوو، هێنایە حەوشە و لەسەر ئەرزەکە دانیان. نانی گەرمیشی هێنا و بۆ خۆی لە ژێر دارزەیتوونەکەدا ڕاکشا. دەیخوارد و دەیخواردەوە و هەرجار ناجارێک دەمانچەکەی دەردەهێنا و فیشەکێکی دەتەقاند. ئەوسا نیوە ڕووت لەسەر پشت نووست و مشتی بەرەو ئاسمان ڕایەڵ کرد:

– وەرە، ئەمەش بۆ تۆ هەی چەپەڵ!

وایدەگوت و هەمدیس دەکەوتەوە خواردن و خوادنەوە.

چەند شەو و ڕۆژ دەروجیران بەردەوام دەنگیان دەژنەفت کە گا دەیناڵاند و تەقەی

دەکرد و گا گۆرانی دەچڕی. بەڵام هەرچی کات دەچووە پێش دەنگی تاساوتر دەبوو. ڕۆژێکیان هاوسێکان لە کونی دەرگاوە تەماشایان کرد و بینییان پانایۆتیس ڕووت و لەسەر پشت لەسەر ئەرزەکە پاڵکەوتووە، مووە خەنەیی ڕەنگەکەی ڕیشی تێکەڵی ڕشانەوە بووە و مشتی وێکهاتوو ئاراستەی ئاسمان دەکا و دەنەڕێنێ: "وەرە ئەمەش بۆ تۆ هەی چەپەڵ!"

بەیانی ڕۆژی دوایی، جارێکی تر دەنگی تەقە و لاوانەیەکی کپیان ژنەفت و دوای ئەوە ئیدی بێ دەنگی و بێ دەنگی. ژنان لە بەردەم ماڵەکەیدا کۆبوونەوە و لەکونی دەرگاوە تەماشایان دەکرد. پانایۆتیس لەسەر زگ و لە نێو ڕشانەوەکەیدا گەوزابوو.

ئانتۆنیسی سەرتاش گوتی:

– دەبێ دەرگاکە بشکێنین. ئەگەر مردبێ ئەوا بۆن دەکا و خەڵکەکە نەخۆش دەکەون.

زێوانی کڵێسا گوتی:

– یەکەم جار دەبێ لە باوە گریگۆریس بپرسین.

وای گوت و بەپەلە دوورکەوتەوە.

باوکە گریگۆریس کە هێشتا چزووی جنێوەکانی گەچخۆر بەجەستەیدا دەچزا، گوتی:

– دەرگاکە بشکێنن! ڕۆحی وی دەبێ تەسلیمی شەیتان بووبێت. بەبێ من بینێژن، چونکە من ڕێوڕەسمی ناشتنی بۆ ناکەم!

هاوسەر و کیژەکانی پانایۆتیس بەپەلە گەیشتن، خەڵکەکە دەرگاکەیان شکاند و کورتاندروویان لە نێو گەندوگوودا دەرکێشا. وەکی مردوو ڕەنگ پەڕیو و تا بڵێی لەڕولاواز! وەک بڵێی لەسەر وردە شووشە گەوزیبێ، چونکە تەواوی جەستەی زامدار بوو، بەڵام هێشتا هەناسەی دەدا. ژنەکەی بەهەمان شێوەی کە ئەسپ دەشۆرێت، شووەکەی شت. کیژەکانی ئاویان لە چاڵاوەکە هەڵگۆزا و بەسەر سەر و جەستەیدا ڕشتیان. پانایۆتیس کەمێک هاتەوە سەر خۆی، چاوانی کردنەوە و کاتێ هاوسەر و کیژەکانی ناسینەوە، هەمدیس تووڕەیی هورووژمی بۆ هێنا و هاواری کرد:

– بۆ دەرەوە! بۆ دەرەوە!

بەزەحمەت لە جێگەکەی هەستا و کووڕ بەدوای دەمانچەکەیدا دەگەڕا، بەڵام هەمدیس بێ بڕست لە جێگەکەیدا کەوتەوە. چواردەستە هەڵیانگرت و بۆ ژوورەوەیان برد و لەسەر حەسیرێک پاڵیان خست. ئانتۆنیس ویستی کەڵەشاخێکی لێ بگرێ، بەڵام ژنانی دراوسێ ڕێگەیان نەدا:

– هەی نارەسەن گەرەکتە خوێنی لێ بگریت؟ مەگەر شێت بوویت؟ ئەدی نابینیت ڕەنگی وەک گەچ سپی هەڵگەڕاوە؟ باشترە بچین پوورە مادلینا بێنین تا بەدوعا و وێرد شەیتان لە جەستەی وەدەرنێ.

کوڕەمنداڵێک وەک با بەدوای پیرێژنی جادووگەردا ڕۆیشت.

یەکێک لەژنانی دراوسێ پێشنیاری کرد تا پیرێژن دەگات، ئاوی لیمۆی بەبێ شەکر بدەنێ و یەکێکی تر ڕایسپارد خشتی گەرم لەسەر زگی دانێن. پیرێژنێک پێی باش بوو هەرکام لەژنەکان سێ جار تفی لێ بکا تا شەیتان لە جەستەی هەڵبێت.

بەڵام بەر لەوەی هیچ شتێک بکەن، مادلینای پیر، گورج و کەیفخۆش گەیشت. سێ کیسەی گچکەی پێ بوو، یەکێک سپی و پڕ لە جۆرەها گیای بۆنداری کێوی. کیسەیەکی تر ڕەش و پڕ لە تۆزی جۆراوجۆر و شووشەی پڕ لە دەرمان و سێیەمیشیان بەڕەنگی شین، پڕ بوو لە وردە شووشەی سەوز، کەمێک قەتران، پارچەیەکی گەورە خاچی پیرۆز، گوڵی چنراو لە ڕێوڕەسمی هەینی پیرۆز و پارچەیەکی گچکە لە ئێسکی شەمشەمەکوێرە. پیرێژن بەسەر پانایۆتیسدا دانەویەوە، بەوردی دیقەتی دا، سەری لەقاند و ژنەکەی کورتاندرووی بردە لاوە و هێور بەگوێیدا چرپاند:

هەی کیژەی داماو، بەم هەموو بەدبەختییەتەوە بەزەییم پێتدا دێتەوە... کچەکەم ئەم مەخلوقە مرۆڤ نییە، بەڵکو دێوە و ئەگەر دەبینیت کە ئاوها ئارام کەوتووە ئەوە لەبەرئەوەیە تین و توانای نییە، بەڵام هەر کە گیانی وەبەردا هاتەوە ئەوا هەمدیس وەکو پێشوو و تەنانەت خراپتریش لەوەی پێشووی لێ دێتەوە. مێردە ڕەحمەتییەکەی منیش ڕێک وەک ئەم بوو کە سوپاس بۆ خودا گەییە دۆزەخ!... تەنیا ویستم دوو وشەی مەحرەمانەت لەگەڵ بکەم. دەبێ سوێند بخۆیت کە لای خۆت دەمێنێتەوە. تەنانەت خوداش نابێ لێت ببیستێ!

ژنەی داماو کە لەرز دایگرتبوو، گوتی:

– سوێند دەخۆم!

پیرێژن کیسە گچکە ڕەشەکەی پیشان دا و گوتی:

– بنۆڕە! من لەم کیسەیەدا تۆزێکم پێیە کە موجیزە دەنوێنێت. ئەگەر نەخۆشەکەت کەمێکی لێ بخوات ئەوا بەڵێنت دەدەمێ لەماوەی چەند ڕۆژێکدا ئارام و بێ ئازار لە کۆڵت دەبێتەوە و دەڕوات. ئەی کیژەی داماو ڕات چییە؟ هەم تۆ لە دەستی دەحەوێیتەوە و هەم ئەویش لە شەڕی گوناهەکانی ڕزگاری دەبێ!

ژنەی بەسەزمان هاواری کرد:

– بۆ خاتری خودا ئیتر ئەم قسانە مەکە!

پیرێژن شانی هەڵتەکاند و گوتی:

– زۆر باشە! من بۆ خۆتم بوو... ئێستا کە ناتەوێت قسەم نییە...

وای گوت و ئیدی بەتووڕەیی کیسە گچکە ڕەشەکەی ئاخنییە بەر مەمکیەوە و کیسە سپییە پڕ لە گیا بۆنخۆشە کێوییەکانی دەرکێشا و دەست بەکار بوو. یەکەم جار چەند گیایەکی تێکەڵ کرد، کوڵاندی و پاشان ڕژاندییە گەرووی نەخۆشەکەوە. ئەوسا لەو پیوسوزەی کە لە بەردەم ئەیکۆنەکەی مەریەمی پاقیژەدا دەسووتا کەمێک زەیتی دەرهێنا و تێکەڵی بیبەری کرد و جەستەی کورتاندرووی پێ شێلا و کاتێ قسە لە بارەی خشتی گەرمەوە هاتە پێشێ، فەرمانی دا خشتی گەرم لەسەر زگی دانێن. پاشان لە کیسە گچکە شینەکە کەمێک قەترانی دەرهێنا، تواندییەوە و پێیەوە لەبەردەرگای ماڵەکەدا خاچی کێشا و دواجار هەمووانی لە ژوورەکە کردە دەرەوە، دەرگاکەی داخست و لە پانایۆتیس نزیک بووەوە. سێ جار تفی لێ کرد. قامکە کراوەکانی بەئاماژەی نەفرەت لەبەر ڕوخساری گەچخۆردا جووڵاند و گوتی:

– هەی یەهوزا، هیوادارم ئیزراییل گیانت بکێشێت!

ئەوسا دەرگاکەی کردەوە، زەردەخەنەیەکی هاتێ و لەسەری ڕۆیشت:

–... لێی گەڕێن. وێردێکم بەسەردا خوێندووە کە تا سێ ڕۆژی تر لە جێگەکەی هەستێت.

وەک حەقدەست نانی وشکی حەوشەکەی بەبەرماوەی سوسیسەوە کە هێشتا

بەدارزەیتوونەکەوە هەڵواسرابوو، هەڵگرت، خاچی کێشا و هەروا کە دەچووە دەرەوە، بەچرپە گوتی:

= پیاوان گیانەوەرانی بێ ڕوحمن! ئەگەر بە دەستی من با ئەوا هەموویانم لەناو دەبرد و بۆ دۆزەخم ڕەوانە دەکردن!

ڕێک لەو ساتەدا کە کلیلی خستە نێو قوفڵی دەرگای ماڵەکەی، یاناکۆسی بینی کە بەپەلە و خەمین بەگوێدرێژەکەیەوە بەکۆڵاندا تێ دەپەڕی:

– هێی یاناکۆس! ئا یەک دەقیقە ئارام بگرە. بزانم چ بەسەر خوشکەزا گێلۆکەکەمدا هاتووە. بۆچی ڕوحمی پێ ناکەیت. هێند شتی پڕوپووچت ئاخنیوەتە گوێیەوە کە ئیدی داوێتییە کێو و وەک لە دنیا خۆدابڕیوان هەمیشە هەر خەریکی خوێندنەوەی ئینجیلە... ئاخر ئینجیل خوێندنەوەش بوو بەکار؟ لەبری ئەوەی منداڵ بۆ لێنێو بخاتەوە کەچی ئینجیل دەخوێنێتەوە؟

یاناکۆس بەتووڕەیی وەڵامی دایەوە:

– پیرێژن ئەمە هەموو چاوەڕوانییەکەی تۆیە لەو؟ تەنانەت یەک کەسیش قایل نەبوو بچێت پێوپلی ماچ بکات! وا باشترە هەموو ئێوەی مەیموونانی پیر بچن خۆتان لە دار بدەن!

پیرێژن کە لە دەرگاکە ئاودیو بووبوو، کوتوپڕ دەرپەڕییە دەرەوە و هاواری کرد:

– هەی نارەسەن! دواجار ڕۆژێک نەخۆش دەکەویت و دەکەویتە ژێر چنگم. ئەوسا من دەزانم و تۆ!

وای گوت و بەگاڵتەجاڕییەوە دەرگای داخست.

یاناکۆس حەوسەڵەی دەمەدەمێی نەبوو لەگەڵ پیرێژندا و خەیاڵی لای ساراکینا بوو. ئاخر لەوێوە دەهات و دڵی سەخت گیرابوو. گەرچی پەنابەران چەند کوڵبەیەکیان ڕۆنابوو، بەڵام داریان بۆ پۆشینی میچەکانیان نەبوو. منداڵان ڕەنگپەڕیو و لاواز لەبەر ئەشکەوتەکاندا دانیشتبوون و تاقەتی یاری کردنیان نەبوو. نیگایان قۆچاخ و ڕاماو و ڕێک وەک پیرەمێردان، لە دوورایی دەشتی بەپیت و کیژانی سەرپۆشی سپی بەسەری درەوکەریان دەنۆڕی. چەند ژنێک ئاڵفیان دەچنی و ئەوانی تر ئاگریان دەکردەوە، بەڵام ڕۆن و نان و زەیتوونیان نەبوو، جگە لە ئاڵف هیچی

تریان نەدەخوارد. پیاوان بۆ کار بۆ گوندەکانی ناوچەکە ڕۆیشتبوون و باوکە فۆتیس بەکتێبی ئینجیل و توورەکەیەکەوە وەکی سواڵکەران دەگەڕا و سەدەقەی کۆدەکردەوە.

یاناکۆس لە پیرەمێردێکی پرسی بوو کە لە قەڵەشی گابەردێکدا ئاوی هەڵگۆزیبوو تا زەوییە کێڵراو بەڵام بێ بەرەکەی ئاو بدات:

– باپیرەگەورە چۆنیت. ئاوایی لە چیدایە؟

– سوپاس بۆ خودا هێشتا زیندووین.

– منداڵان بوونەتە قامیش!

– خەمی ئەوانت نەبێ. هەمدیس قەڵەو دەبنەوە. هەڵبەت بۆی هەیە چەند کەسێکیان بمرن، بەڵام چ باک. پیاوانمان هەمدیس منداڵ دروست دەکەنەوە. نەسلی مرۆڤ جاویدە. ببینم بزانم تۆ خۆت منداڵت هەیە؟

– نا.

– نا؟ کەواتە چاوەڕێی چیت؟ سوپاس بۆ خودا کە لێرە تا چاو بڕکا ژنمان هەن. وەرە منداڵ دروست کە و تۆش ئاو بڕژێنە ئاسیاوەکەمانەوە!

پەنابەرانی ئەولاتر یاناکۆسیان ناسیبووەوە و هاتبوونە پێشێ و سڵاویان لێ کردبوو. ژنان دەوری گوێدرێژەکەیان داو و شێلگیرانە لە زەمیلە پڕەکانیان ڕوانی بوو... کیژێکی گەنج دەستی ڕایەڵ کردبوو، قردێلەیەکی سووری هەڵگرتبوو، دوای تەماشاکردن و نەوازشکردنی بەسەرپەنجەکانی، هەناسەیەکی هەڵکێشاو و هەمدیس لە زەمیلەکەی نابووەوە... ژنێکی گەنج، گەنمرەنگ و کورتەباڵا، بەڵام قەڵەو، شانەیەکی ئێسکی سپی هەڵگرتبوو، چووبوو بەدڵیدا و لە تەماشاکردنی تێر نەبووبوو. چاوانی بەحیرسەوە لە شانەکەوە بۆ یاناکۆس و لە یاناکۆسەوە بۆ شانەکە گواستبووەوە و هێندەی نەبردبوو وەک بڵێی خەون ببینێ، شانەکەی هەڵگرتبوو، بێ ئەوەی کەسێک ئاگای لێ بێ بەڕاکردن چووبووە بەر ئەشکەوتەکە و کەوتبووە شانەکردنی قژی.

یاناکۆس لە کاتی وتووێژ لەگەڵ پیاواندا جارناجار لە ژێر چاوەوە سەرنجی ژنەکانی دەداو بینیبووی کە بەچ پەرۆشییەک دەوری گوێدرێژەکەیان داوە و چ شێلگیرانە دەست بەزەمیلەکاندا ڕۆدەبەن، پاش تاوێک بەحەسرەتەوە دەستە خاڵییەکانیان دەهێننەوە دەرێ. ئەمیش کە زۆر وروژابوو، بروسکەیەک لە شادمانی

لە چاوانیدا پرشنگی دا و دوای ئەوەی شەپیوورەکەی لەبەر پشتوێنەکەی کردەوە، فووی پێ داکرد، دوو دەستی بەدەوری دەمیدا داناو هاواری کرد:

– شانە، قردێلە، ئاوێنە، دەزوو، سوژن، دەرزی، بەکرە، قوماش... خانمان وەرن هەڵبژێرن و بیبەن! پارەم ناوێت، نرخەکەیم لەودنیا بدەنێ!

ژنانی پەرۆش یەکەم جار دەیانویست شاڵاو بەرن و زەمیلەکان بەتاڵ بکەن، بەڵام جڵەوی خۆیان گرت و یەکێکیان گوتبووی:

– گاڵتە دەکا. دەستمان دەبڕێ. هیچ هەڵمەگرن!

بەڵام ئەو ژنە گەنمڕەنگە قەڵەوەی کە شانە سپییە ئێسکەکەی هەڵگرت و بەسینگی خۆیەوەی نووساند و دەیویست ڕابکات، گوتبووی:

– نا، باوەڕبکەن گاڵتە ناکات.

کیژە گەنجەکەش دەستی بەزەمیلەکەدا ڕۆبردبوو، قردێلەیەکی سووری هەڵگرتبوو:

– منیش ئەمە دەبەم.

ئیدی وەک بزن لە بەردێکەوە بازیدابوو بۆ سەر بەردێکی دی و هەڵهاتبوو.

یاناکۆس بەبینینی ئەو دیمەنە چووبووە سەر گابەردێک و بەپێکەنینەوە هاواری کردبوو:

– خانمان بجووڵێن! مەترسن، هەرچیتان گەرەکە بیبەن، بەڕاستمە! پارەم لێتان ناوێت. دڵنیام لەودنیا پارەکەی دەدەن!

ئیدی دەستوبرد ژنەکان هوروژمیان بۆ زەمیلەکان بردبوو. چ هەڵبژاردنێک لەمیانا نەبوو. هەرچییان بەدەستەوە هاتبوو بردبوویان و شاد و خەنی ڕایانکردبوو. لە چاوتروکانێکدا هەردوو زەمیلەکە بەتاڵ بووبوون.

پیرەمێردێکی گچکە گوتی:

– یاناکۆس ببینم، تۆ دێوانەیت یان قەدیس؟

ئەویش بەپێکەنینەوە وەڵامی دابووەوە:

– من دێوەرەم و هەرچیم هەیە خودا بەنرخی خۆی بۆم دەگەڕێنێتەوە.

– بیستوومە بنەبابانمان پارەیان بەوەعدەی ئەودنیا بەقەرز دەدا، بەڵام ئەوان باوەڕیان بەم کارەی خۆیان هەبوو.

یاناکۆسیش لە کاتێکدا کە ڕەشمەی گوێدرێژەکەی ڕادەکێشا، گوتی:

– منیش باوەڕم هەیە. خوداحافیز!

یاناکۆس لە داوێنی کێوی ساراکینا و کەمێک بەر لەوەی پوورە مادلینا ببینێت نیکۆلیۆسی بینیبوو کە بەرخ لەسەر شان بەرەو ئاوایی دەڕۆیشت. بانگی کردبوو، لێی پرسیبوو:

– هێی نیکۆلیۆس، وەزعی مانۆلیۆس چۆنە؟

نیکۆلیۆس بەپێکەنینەوە وەڵامی دابووەوە:

– داماوە هەر ئینجیل دەخوێنێتەوە و بیردەکاتەوە... ئەوە خەریکم بەرخ بۆ خودان دەبەم و گەرەکمە ژن بێنم.

ئەوسا بەدەوری خۆیدا سووڕابووەوە و بەرخ بەسەر شان و لەو تۆزوخۆڵەدا کەوتبووە سەما، لە کاتێکدا کە ڕوخساری بەخۆر سووتاو و ددانی لە ژێر هەتاودا دەبریسکانەوە، هاواری کردبوو:

– هاوڕێ دەمەوێ لەگەڵ لێنێودا هاوسەرگیری بکەم! بڵێ بزانم ناوی لێنێوت بیستووە؟

ئەوسا بەقاقای پێکەنینەوە تێ هەڵچووبووەوە:

–... یاناکۆس ئەم پەندەت گوێ لێ بووە؟

– بڵێ هەی نارەسەن، وەک بڵێی زۆر کەیفخۆش بیت!

– ئەوەی خەوە قیسمەتی ئاوە!

وای گوتبوو ئیدی پێکەنینی شادومانانە و تاقگەئاسای کوڕەشوان هەمدیس فەزای شەق کردبوو.

***

لە ڕاستیدا مانۆلیۆس شەو و ڕۆژ ئینجیلی دەخوێندەوە. قووڵ ڕادەما و لەگەڵ کتێبی پیرۆزدا جیدالێکی بێ کۆتایی دەست پێ کردبوو. یەکەم جار ئارەقەی دەڕشت و ڕەنجی دەبرد تا بەڵکو سەری لە مەتنی وشەکان دەربچێ و واتای قووڵیان هەڵگۆزێت. هەر وشەیەک بایامێک بوو کە دەبووا بەدژواری توێکڵە ڕەقەکەی درز تێ ببا و ناوکە شیرینەکەی دەرکێشێت. بەڵام لەگەڵ تێپەڕبوونی کاتدا گوڕی عیشقی

وشەکان نەرمتر دەبوون و بەهەناسەی گەرمی، خۆبەخۆ دەپشکوتن. ئیدی کوتوپڕ هەموو شتێک هاسان دەینواند. ئاخر مەسیح بۆیە بۆ سەر ئەرز دابەزیبوو تا کەلامی خودا بەگوێی خۆنەویستان و نەخوێنەواران بگەیەنێ. لەوبەدوا مانۆلیۆس بەبێ چ لەرزەلەرزێک هەنگاو بەهەنگاو جێگەپێی مەسیحی هەڵدەگرت، لەیەکەم ڕۆژی لەدایکبوونیەوە لە بەیتلەحم و جێگەیەک کە شوانان ـ مانۆلیۆس خۆی بووبووە یەکێک لەوان ـ بەدەوری ئاخوڕەکەدا سروودی هوسانایان دەچڕی، تا ڕۆژی شکۆدار و هەتاوی زیندووبوونەوە کە مەسیح لە مەزارەکەی دێتە دەرێ و خۆی بەدڵی مانۆلیۆسدا دەکات.

جارێکی تر ئەو کوتە دارەی کە وێنەی مەسیحی لەسەر هەڵکۆڵیبوو، بەدەستەوە گرت و کەوتە بنکۆڵ کردنی پشتەکەی تا بتوانێت قاڵبی ڕوخساری خۆی لەسەر دەربهێنێت. لەمیانەی هەڵکۆڵیندا تافی قوتابێتی خۆی لە دەیر هاتەوە یاد و جێژنێکی زیندووبوونەوە کە یەکێک لە زاهیدانی خەڵکی کوستانتینییە بۆ بەسەربردنی ڕۆژانی جێژن بۆ ئەوێندەر هاتبوو. ئەو لە ڕۆژی شەممەی پیرۆزدا بەیەک باوەش کتێبی ئەستووری بەرگ زێڕینەوە چووە سەر مینبەر و دوو سەعات بەزمانێکی زانستی سەیر بۆ قەشە و عەوامی دەوروبەر، لە بارەی نهێنی زیندووبوونەوەوە دووا... تا ئەو ڕۆژە قەشەکانی دەیر، زیندووبوونەوەیان وەک بابەتێکی ساکار، ڕۆشن و سروشتی دەبینی و هەرگیز لە بارەیەوە بیریان نەکردبووەوە، زیندووبوونەوەی مەسیحیان بەهەمان ئەندازە سروشتی دەزانی وەک خۆرهەڵاتن، پاشان شەو و تاریک داهاتن! کەچی کوتوپڕ ئەو زاهیدە بەکتێبە ئەستوورەکانیەوە و بەو زانیارییە والایەی خۆیەوە شیرازەی بیریانی تێکوپێک دا... کاتێ بۆ حوجرە گەڕابوونەوە، باوکە ماناسیس ڕووی کردبووە مانۆلیۆس و گوتبووی:

– کوڕەکەم، خودا بمبەخشێت! چونکە ئەمڕۆ بۆ یەکەمین جار لە تەواوی تەمەنمدا لە زیندووبوونەوەی مەسیح حاڵی نەبووم!

مانۆلیۆس هەر جارێک و تەختەکەی لەسەر ڕوخساری خۆی دادەنا و تەواوبوونی ئەزموون دەکرد. جارێکیان کاتێک وێنەکەی بەڕوخسارەوە بوو، نیکۆلیۆس بەپێکەنینەوە خافڵگیری کرد:

– هەی مانۆلیۆسی ناڕەسەن! ناشێ مناڵیت کەوتبێتە یاد کە وا خەریکیت یاری بووک بووکێنە دەکەیت. وەزعت باش نییە؟

مانۆلیۆس لە وەڵامدا تەنیا گوتی:

– یاری ناکەم.

چەند ڕۆژێک دەبوو نیکۆلیۆس هەمیشە دەوروخولی مانۆلیۆسی دەدا و دەیویست قسانی لەگەڵ بکات، بەڵام وشەکان لە گەروویدا دەتاسان. ئەو ڕۆژە نیکۆلیۆس ئیدی بڕیاری خۆی دابوو، هەر بۆیە نزیکی مانۆلیۆس بووەوە و لە لایەوە دانیشت. دانەویەوە و سەرنجێکی لە وێنە هەڵکۆڵراوەکەدا، بەڵام خەیاڵی لە جێگایەکی تر بوو. دواجار بەکڵاوەی ئەژنۆی، بەتوندی بەمانۆلیۆسی دا کێشا وەک بڵێی لە چیاکەی بەرامبەرەوە بانگی بکا، هاواری کرد:

– مانۆلیۆس! هێی مانۆلیۆس!

– نیکۆلیۆس قسان بکە، گوێم لێتە. بۆچی هاوار دەکەیت. خۆ کەڕ نیم. هێور بدوێ!

– دەمویست شتێک بڵێم. بەڵام بەڵێن بدە کە ناڕەحەت نابیت!

– ناڕەحەت نابم. قسان بکە. ئەژنۆیشت لابە، چونکە پێم ئازاری هەیە.

نیکۆلیۆس لە هەمان کاتدا کە دارەکەی دەستی لە مشتیدا دەگوشی و خۆی ئامادە دەکرد تا لە کاتی هێرشی مانۆلیۆسدا ئەمیش هێرش بەرێت، هاواری کرد:

– گەرەکمە لەگەڵ لێنێودا هاوسەرگیری بکەم!

مانۆلیۆس بەزەردەخەنەوە گوتی:

– دەزانم.

– دەزانیت؟ دەزانیت و کەچی شالاوم بۆ ناهێنیت و بمخکێنیت؟ بەڵام ئەگەر من بام ئەوا سوێند بەو نانەی کە دەیخۆم، دەمکوشتیت.

– بەڵام من دوعا دەکەم کە هەردووکتان بەختەوەر و سلامەت بن. ساڵانێکی درێژ بەبەختەوەری بژین. مناڵ بخەنەوە و پیاوانێکی شایستە پەروەردە بکەن!

نیکۆلیۆس دوای بێ دەنگییەکی درێژ، بەچرپە گوتی:

– ئەمە ئیدی لە تێگەیشتنی من بەدەرە... کەواتە ناتەوێت بمکوژیت؟

مانۆلیۆس شوانە گەنجەکەی لە ئامێز گرت و کوڕەش هەروا نیگەران گوتی:

– هەر بەڕاست... نامکوژیت؟

– نا نیکۆلیۆس گیان، ناتکوژم.

نیکۆلیۆس کوتوپڕ لە جێگەکەی هەستا و بەترسەوە تەماشایەکی مانۆلیۆسی کرد کە کاری هەڵکۆڵینەکەی دەست پێ کردبووەوە. لەبەرخۆیەوە گوتی:

– وەزعی باش نییە! داماوە مێشکی ئیش ناکات! وا باشترە هەرچی زووترە بڕۆم.

پاشان هەروا کە لەبەردێکەوە بازی بۆ سەر بەردێکی تر دەدا، پەنجەی بەزاریدا کرد، بەفیکە سەگەکانی بانگ کرد و مەڕەکان لە دەوری یەکتر کۆبوونەوە و هەمدیس خۆی لە نێو ئاژەڵە ئاشناکانیدا بینییەوە. ئاخر هەم ئەوان ئەمیان دەناسی و هەم ئەمیش ئەوان و ئیدی بەوجۆرە ئارامی دایگرت.

مانۆلیۆس بۆ ساتێک لێنێوی بەدەموچاوی گۆشتن و گۆنای تووکن و پەرۆش وەکی نیکۆلیۆس، لەپێش چاویدا بەرجەستە کرد و تەختە هەڵکۆڵراوەکەی لەسەر ئەژنۆی دانا. پاشان ساتێکی درێژ لە فیکرەوە چوو، دواجار بەچرپە گوتی:

– ئومێدەوارم بەختەوەر بن، ئەوان ڕێگەیەکیان گرتووەتە بەر کە خودا بۆ بەشەری بڕیارداوە. بەڵام من هەوڵ دەدەم ڕێگەیەکی تر هەڵبژێرم. من لە ژن و مناڵ و چێژی دنیایی تێ دەپەڕێنم تا ئەرزی ژێر پێم بهێنمە لەرزە... بەڵام نازانم ئایا مافی ئەم کارەم هەیە؟ مەسیح مافی ئەوەی هەبوو، چونکە خودا بوو، بەڵام ئایا بۆ ئینسان، لاف لێدانێکی گەورە نییە بڵێت ڕێگەی خودا دەگرێتە بەر؟

وەڵامەکەی نەدەزانی. هەڵبەت لە ساتەکانی نەشوەدا، هیچ کاتێک پرسیاری لە خۆی نەدەکرد و دڵنیا دەچووە پێش و هەرگیز بەئەندازەی ڕۆژێک کە بەدەستی بەستراوەوە دەچووە پای سێدارە هەستی دڵنیایی و بەختەوەری داینەگرتبوو. بەڵام لە هەلومەرجی ئاساییدا کە گیان و ڕۆحی بەوەجد نەهاتبێ، هەمیشە لە خۆی دەپرسی، لێکی دەدایەوە و دڕدۆنگی دایدەگرت.

چەند ڕۆژ بەر لەوە، چوو بوو بۆ کێوی ساراکینا تا باوکە فۆتیس ببینێ و داوای یارمەتی بکات. دەشیا ئەویش بەهەمان دوودڵی و دڕدۆنگیدا تێ پەڕیبێ و بتوانێت یارمەتی بدات. بەڵام باوکە فۆتیس بۆ سواڵ بۆ ئاواییەکانی ئەو دەوروبەرە چووبوو،

ئیدی ئەمیش ناچار بۆ خەڵوەتی خۆی گەڕابووەوە و پەنای بۆ ئینجیل بردبوو. ئاخر تەنێ ئینجیل دەیتوانی وەڵامدەرەوەی پرسیارەکانی بێ.

مانۆلیۆس ئینجیلە گچکەکەی کە وەک بڵێی دەرگایەک لە گەرمایەکی سوتێنەردا بەڕووی زەریادا بخاتە سەرپشت، کردەوە و هەمدیس لە مەتنی پیرۆزیدا ڕۆچوو تا گیانی فێنک بکاتەوە. کوتوپڕ تەواوی پرسیارە عەزابهێنەکانی فەرامۆش کرد و ئیدی هیچی لە خۆی نەدەپرسی، ئاخر تەواوی وەڵامەکان لە دڵیدا بوون. لە جێگەکەی هەستا، دوایین دەسکاری پێویستی لەسەر نیگارە تەختەییەکەی مەسیح ئەنجام دا و ئەوسا لەسەر ڕوخساری خۆی دانا. نیگارەکە ڕێک بووبووە قاڵبی ڕوخساری. بەخۆی گوت: "سوپاس بۆ خودا تەواو بوو!" وای گوت و ماچی کرد. پاشان چووە کوڵبەکە و بەدیوارەکەوە و لە پاڵ ئەیکۆنی دێرینی پڕ لە پەڕەسێلکەی لەخاچدانا هەڵیواسی.

***

ئەو ساڵە، ئیدی کاترینای بێوەژن بۆ زیارەت نەدەچوو... هەموو ساڵێک لە ڕۆژێکی ئاوادا، کاتێک کە لە خەو وەئاگا دەبووەوە، زەیتی داردێمشتی لە پرچەکانی دەساوی و توێکڵە گوێزی بەددانیدا دەهێنا و ملوانکەیەکی لە مووروو ی شین بۆ خۆ بەدوور گرتن لە چاوی پیس لە مل دەکرد و ڕێی شاخاوی کڵێسای ئەلیاس پێغەمبەری دەگرتە بەر. هەمیشە بەتەنیا دەڕۆیشت و چ کەسێک ئامادە نەبوو لە ئامادەیی خەڵکانی تردا لێی نزیک بێتەوە. ئەمیش وەک ژنانی تر لە بەردەم ئەیکۆنی ئەلیاس پێغەمبەردا سۆژدەی دەبرد و پێغەمبەری مۆنیش تەنیا بەنیگایەکی تووڕە تەماشای دەکرد، لەبەرئەوەی نەیدەتوانی لەچوارچێوە زیوینەکەی بێتە دەرێ. بێوەژن ئەمەی دەزانی و بەبێ ترس لێوە سوورەکەی لەسەر ڕوخساری وی دادەنا... بەڵام ئەو ڕۆژە ئەو لەوێ نەبوو، بەڵکو لە ژێر خاکدا ڕاکشاو و پرچ و لێو و گۆنا و گەردنی لە نێو چووبوون و تەنیا ددانی وەکی بەردی سپی کەنار زەریا دەدرەوشایەوە.

پانایۆتیسیش ئەو ساڵە بۆ زیارەت نەچوو. ئەو هەروا لە نوێنەکەیدا وەک کەسانێک کە جنۆکە دەستی لێ وەشاندبێ لێکدا لێکدا جنێوی دەدا و کوفری دەکرد. بەڵام دوو کیژەکەی بەنهێنی لە ماڵ هاتنە دەرێ و کوێرە ڕێگەی چیایان گرتە بەر.

بۆنی ئارەقەی نیشتوو لەسەر تۆپەڵە تووکی ڕەشی بەر لێو و بن باڵیان دەهات. لە گیانەوارانێکی مێ دەچوون کە لە کاتی عیشقبازیدا لە بێشەکانیان بێنەدەرێ و وەحشی و شێلگیرانە بەدوای تاکی خۆدا بەم لاولایاندا بگەڕێن. ئەگەر گامێش بان ئەوا بەغەمباری دەکەوتنە بۆڕە بۆڕ، ئەگەر شێری مێ بان ئەوا بەنەعرەتەیان شەوی دارستانیان دەهێنایە لەرزە و ئەگەر پشیلەی مێش بان ئەوا لە خاکدا خۆیان دەگەوزان و لەسەر سەربانەکان دەیان میاواند. بەڵام ئیدی ژن بوون. هەرکاتێک چاویان بەکوڕێک دەکەوت سەریان دادەخست و کە لێی تێپەڕ دەبوون ئەوسا بەپێکەنینەوە گاڵتەیان پێ دەکرد: "بنۆڕە داماوە پشتی کۆمی دەرداوە! پێوپلیت بینی؟ تەحجا چ قەڵافەتێکی هەیە!" ڕقیان بەرامبەر ئەو کوڕە لەوەوە لە دڵیانا بنجی دادەکوتی، کە بۆچی کاتێک چاوی پێیان کەوتووە شاڵاوی بۆ نەهێناون و لەسەر خڕکە بەردەکانی کوێرە ڕێگەکەدا تەختی ئەرزەکەی نەکردوون.

ئانتۆنیسی سەرتاشیش بەرەو کڵێسای سەر چیا دەڕۆیشت. لەبەر زۆری مشتەری فریا نەکەوتبوو تەراش بکا و ڕیشی تۆپەڵ بووبوو. وی زۆر ئەلیاس پێغەمبەری خۆش دەویست، چونکە تەواوی خەڵکی بەر لە ڕۆیشتن بۆ زیارەت، بۆ لای ئەو دەڕۆیشتن و سەر و ڕیشی خۆیان چاک دەکرد. بەشێکیشیان دوای گەڕانەوە لە زیارەت ئازاری سینگیان دەگرت و سەرمایان دەبوو، ئیدی بۆ بەیانی یەکسەر بەدوایاندا دەنارد تا کەڵەشاخیان لێ بگرێ. دەی ئەمەش سەرچاوەی داهاتی وی بوو. هەڵبەت ددانیشی باش دەکێشا، بەڵام ددانی خەڵکە ناجنسەکە هێند ساخ بوون کە دەیانتوانی بادامیشی پێ بشکێنن. خۆ ئەگەر ددانیشیان لەق بووایە _ کە مەعلوم نەبوو لە چ کوڕی باشێکەوە فێر بوون _ ئەوا پەتێکیان پێوە دەبەست، بەیەک ڕاکێشانی توند ددانەکەیان دەردەکێشا، ئینجا پەرداخێکی گەورە عارەقیان بەشوێنەکەیدا دەکرد و ئەوسا هەمدیس بادام شکاندنیان دەست پێ دەکردەوە.

سێ هاوڕێی چیرۆکەکەی ئێمەش هێور لە دوای خەڵکەکەوە دەڕۆیشتن و ئاسوودەخەیاڵ وتووێژیان دەکرد. لە بەراییدا یاناکۆس و میکیلیس پێ بەپێی باوکە گریگۆریس دەڕۆیشتن. یەکێکیان لەبەرئەوەی کە جارناجارێ دەستێک بەسەر و گوێلاکی گوێدرێژەکەیدا بێنێ کە ماریۆری بەسەر پشتەوە بوو، تێی بگەیەنێ لە

پاڵیایەتی و جێگەی نیگەرانی نییە، ئەوی تریان بۆ ئەوەی لە نزیک ماریۆرییەکەی خۆیەوە بێ و بەئاڵوگۆڕ کردنی نیگاگەلێک بەئامـاژەی خواستی کپ، تامی بەختەوەری داهاتووی خۆی بچێژێت. میکیلیس، میهرەبانی، خۆپارێزی و نەجابەتی دەسگیرانەکەی ستایش دەکرد و ماریۆریش لە تەماشای ڕوخساری خەنی، پاقژ و بینینی قژی ڕەش، شکۆ و غروری وی لەزەتی دەبرد. بەوجۆرە ئەو دوو دڵخوازە لە ژێر ڕووناکی نەوازشگەری ئاوابوونی خۆر و لە نێو حەشاماتی زیارەتکارانێک کە ڕێ سەربەرەو ژوورکەکەیان دەبڕی، خۆیان تەنیا دەبینی و بیریان لە بەختەوەری داهاتوویان دەکردەوە.

ماریۆری دیقەتی لە داهاتوو دەدا و خۆی دەبینی شیر دەداتە ساواکەی. کاتێک چاوی بەگەورەی چیاکە کەوت، دەستی بۆ دوعا هەڵبڕی:

– ئەی ئەلیاسی پیرۆز، دوعاکەم قەبوڵکە و کوڕێکیش بەمن ببەخشە!

کەمێک دوورتر کوستانتیس لەگەڵ ئەندامانی خێزانەکەیدا لەگەڵ خەڵکەکەدا دەهات. هاوسەرەکەی بەسواری هێسترێکەوە و دوو منداڵەکەی لەسەر تێرەکە دانیشاندبوون و کوستانتیس بەپێی پیادە و بێ دەنگ لە دوایانەوە دەهات. ئەو ئیدی چ قسەیەکی نەبوو بیڵێ و دەشیتوانی چ بڵێ؟ ئاخر ئەو دووانە گا مەحکەم و گا بەهاتوبات کەوتبوونە وتووێژ، هەڵبەت هێشتا هەر جارجار ژنەکەی دەتەقییەوە و بیانووی دەگرت، بەڵام ئەم ئیدی چەکی داناوە و بەقەولی خۆی پەنای بۆ بێ دەنگی مەلەکوت بردبوو.

بەڵام پاش بڕینی بەشێک لە ڕێگەکە، هەر سێ هاوڕێکە وردە وردە لەوانی تر مەودایان گرت و ئاسوودە لە غەم و سووکەڵە، لە دوای خەڵکەکەوە دەهاتن.

کوستانتیس پرسی:

– مانۆلیۆس لە کوێیە؟ مەگەر لەگەڵ ئێوەدا نەبوو؟ ئەدی ئەو بۆ زیارەت نایەت؟

میکیلیس وەڵامی دایەوە:

– دوێنێ عەسر چوومە پشتیرەکە، بەڵام نەمبینی. هەواڵیم لە نیکۆلیۆس پرسی، گوتی: "خودان ئەمڕۆ بۆ زیارەتی کڵێسای ئەلیاس پێغەمبەر ڕۆیشت. یەک گۆزە زەیتی چرا و یەک باوەش تەرخی داردێمشتیشی برد، بەڵام هێشتا نەگەڕاوەتەوە.

خودان وەزعی مانۆلیۆس هیچ باش نییە و مێشکی کار ناکا. پێم گوت لێنێوم لەچنگی دەرهێناوە، کەچی نەیکوشتم. ئەمڕۆ ئینجیل و گۆرانی دەڵێ و سبەینێش دەکەوێتە بەردەفڕکێ! بزانە وا دەبێ یان نا!"

هەر سێ هاوڕێکە پێکەنین و یاناکۆس گوتی:

– لەوەی مانۆلیۆس وەک جاران نییە گومانم نییە. من خۆم شاهیدی ڕوداوێکم کە نازانم باوەڕ دەکەن یان نا؟ هەڵبەت دوور نییە لەو ساتانەدا خەونم بینیبێ... بەهەرحاڵ شەوێکیان لای بووم و ئەو لەسەر قەنەپەکە دانیشتبوو و سەری بەدیوارەکەوە دادابوو، لە ڕوخساریدا نوورێکی سەیر، ڕێک وەک هالەیەک کە لەدەوری سەری ئەیکۆنی قەدیسانە، بینی... باوەڕ دەکەن؟

میکیلیس گوتی:

– من باوەڕ دەکەم.

کوستانتیس گوتی:

– منیش باوەڕ دەکەم.

هەرسێکیان بێ دەنگ بوون. کڵێسای گچکە بەدیوارە تازەسپیکراوەکانیەوە لە نێو گابەردە زلەکانا وەدیارکەوت. لە ئەیکۆنەکانیشدا ئەلیاس بەقەڵافەتێکی تووڕە کە گابەردە زلەکان وەکی دوو باڵ لە خۆیان گرتبوو، دەبینرا. گابەردە گەورەکانی ئەو تاقە لووتکەیە هەر بەڕاستی لە باڵگەلێک دەچوون کە بیانەوێ کڵێساکە بەرەو ئاسمان ببەن.

لە پاڵ کڵێساکەدا داروپەردووی کوختێک دەبینرا کە ڕۆژگارێک ڕاهیبێکی پیرۆزی تێدا دەژیا و سەکۆیەک کە لەسەری دادەنیشت. گەرچی سەکۆکە داڕووخاوە، بەڵام هێشتا لە جێگای خۆیدا و گوریسێکی چڵکن کە ڕۆژانێک پشتوێنی ڕاهیب بووە، خاچێکی ئاسنینیش لە پاڵ کێلی گۆڕێکدا کە ناوی ڕاهیبی لەسەر هەڵکۆڵراوە، بەڵام سڕدراوەتەوە، دەبینرا.

زێوانی پیر، سپێدەی بەیان بۆ چیا هەڵگژابوو تا کڵێساکە ڕێکوپێک بکا و بەپەلکی داردێمشت بیڕازێنێتەوە و پیوسۆزەکان هەڵایسێنێ. بەڵام هەرکە دەرگاکەی کردبووەوە لە جێگەی خۆیدا وشک هەڵگەڕاو لە سەرسوڕماندا هاواری کردبوو: "پەنا

بەخودا! پەنا بەخودا!"وای گوتبوو و پەیتا پەیتاش خاچی کێشابوو. ئاخر کڵێساکە لە پاکوتەمیزیدا ئارنگی دابووەوە و هەموو شوێنێک گسک درابوو. مۆمدانە گەورەکان بریسکەیان لێ هێنرابوون و پیوسۆزەکان پڕ لە زەیت. دەوری چوارچێوەی ئەیکۆنەکانیش بەپەلکی داردێمشت ڕازێنرابوونەوە و بۆنی دووکەڵی مەستەکی، بەسەر ئاگرەوە لە فەزای کڵێسادا پۆنگی خواردبووەوە. زێوان ئارەقەی نێوچەوانی سڕی، بەڵام غیرەتی نەکرد بچێتە ژوورەوە. دەترسا نەبادا فریشتەیەک لەودیو میحرابەکەوە خۆی حەشاردابێ. ئاخر ئەو ڕۆژێکیان کاتێ ویستبووی کڵێسای ئاوایی ڕێکوپێک بکا چاوی بەحەزرەتی میکاییل کەوتبوو کە لە لای چەپی سەکۆی وێرد خوێندنەوە، هێور باڵی لێک دا و ئەمیش لە ترسا لەهۆش خۆی چووبوو. ئیدی لەوە بەدوا نەیدەویست چاوی بەفریشتە بکەوێ و ترسی لە موجیزە هەبوو.

لەبەردەرگا دانیشت. جارناجار لای دەکردەوە و بەترسەوە لە میحرابی کڵێساکەی دەنۆڕی. بەڵام کات تێ دەپەڕی و هیچ فریشتەیەک وەدیارنەکەوت. هێور هێور ئارام بووەوە و هەستی بەبرسێتی کرد. کۆڵەپشتەکەی کردەوە، کوتێک نان و کەمێک پەنیری دەرهێنا، بەڵام قەهر گەرووی تەنیو و پارووەکە نەدەچووە خوارەوە. مەتارەی شەرابەکەی هەڵگرت، قومێکی خواردەوە، گیانێکی تازەی تێ گەڕا و گەرووی کرایەوە و هێور کەوتە خواردن. دوای ئەوەی هێزی تێ هاتەوە، جورئەتیدایە خۆی، خاچی کێشا و ئازایانە لە دەرگاکەوە هاتە ژوورەوە، لە بەردەم ئەیکۆنەکەدا سەری دانەواند و سوژدەی برد. ئەوسا لەرزە لەرز پەردەی ئەیکۆنەکەی لابرد و لە سەکۆی وێردخوێنانی نۆڕی. هیچ کەس لەوێ نەبوو! ئەوسا بەچرپە گوتی:

– سوپاس بۆ خودا! هاتووە کڵێسای ڕێکوپێک کردووە و ڕۆیشتووە. ئیدی من ئەوەم لە کۆڵ بووەوە!

بۆ کات بەڕێکردن دەستی کرد بەگسکدان، بەشتنی بەردچن، سڕینی مۆمدانەکان و ڕیزکردنی سینە زیوینەکان لەسەر سەکۆی تایبەت. زێوانی کڵێسا، ئەلیاس پێغەمبەری خۆش دەویست، چونکە ژیانی بەقەرزارباری وی دەزانی. زەمانێک باوکی ڕەحمەتی نەزری کردبوو کە ئەگەر ئەلیاس پێغەمبەر سلامەتی کوڕە نەخۆشە تاقانەکەی بۆ بگەڕێنێتەوە، ئەوا کڵێسا وێرانەکەی ڕۆدەنێتەوە. کوڕەکە کە هەمان

زێوانی پیر بوو، چاک بووبووەوە و ئیدی باوکی بەڵێنەکەی بردبووە سەر.

زێوانی پیر ڕابردووی کەوتەوە یاد و هەناسەی هەڵکێشا. لەدایکبوونی هاوکات بوو بەپێشبینیگەلی گەورە. ئەو حەفتاوپێنج ساڵ لەوەوبەر لە نیوەڕۆیەکی هەینی پیرۆز، ڕێک ئەو سەعاتەی کە عیسایان لەخاچدابوو، هاتبووە دنیا. مامانەکەی هەر یەکسەر دوای لەدایکبوونی گوتبووی ئەم منداڵە دەبێتە ئەسقەف و ئیدی لەو ڕۆژەوە بەدوا باوکی، کە پیاوێکی ئیماندار و بەتوانا بوو، تەواوی هەوڵی خۆی بۆ خوێنەوار کردن و مسۆگەرکردنی داهاتوویەکی پرشنگدار بۆ کوڕە تاقانەکەی خستبووە کار، هەموو شتێک بەگوێرەی خواست دەچووە پێشێ، ئەسقەفی داهاتوو کە کوڕێکی ئاقڵ و داوێنپاک بوو، بەباشی دەرسی دەخوێند. تا سەرەنجام خوێندنی ئامادەیی بەتێکڕای (زۆر باشە) تەواو کرد و لەوەدابوو تا بۆ زانکۆی چالمی بڕوات... ڕۆژێکیان عەسر ئیبلیس لە کۆڵانێکی چۆڵدا لە بەرامبەریدا قووت بووبووەوە. ئیبلیس ناوی کریاکولا و کیژێکی دوازدە ساڵانە و گەنم ڕەنگی مەمک خڕ و سێ خاڵی جوان بەبەر لێویەوە بوو. ئەسقەفی داهاتوو دین و دڵی لە دەستدا و بێقەرار دووی کیژە کەوت. ئاخر وی شێت وشەیدای سێ خاڵی نەخشینی کیژەکە بووبوو. باوکەی داماو بەگریانەوە دەپاڕایەوە تا لەڕێی خودا وەرنەگەڕێت، بەڵام بێهوودە بوو، ئەسقەفی داهاتوو دەیگوت ئەگەر ئەو کیژە نەهێنێت ئەوا خۆی دەکوژێت و ئیدی دواجار هێنای...

زێوان زۆرجار بۆ دڵدانەوەی خۆی دەیگوت:

– سوپاس بۆ خودا، بەهەرحاڵ لەڕێی خودا لام نەدا!

بەم جۆرە ڕۆژانی تەمەنی بەئەنجامدانی ئەرکی پێ سپێردرا و یادەوەریگەلی ڕابردوو تێ دەپەڕی. خۆر ئاوا دەبوو. زێوانی پیر لەبەردەرگای کڵێسادا دانیشت و دڵخۆش لە حەشاماتی زیارەتکارانی دەنۆڕی کە بەڕێگە سەربەرەوژوورکەکەدا سەردەکەوتن. پێی وابوو هاوڕێیان بۆ پیرۆزبایی جێژنی وی، بۆ دیداری دێن. کەمێک دواتر کە دەنگی زەڕینی گوێدرێژەکانی ژنەفت لە جێگەی خۆی هەستا و گوریسی ناقوسەکەی بەدەستەوە گرت و زەنگی کڵێسای هێنایە زرینگە. باوکە گریگۆریس بەسواری هێسترێکەوە لەپێش خەڵکەکەوە دەهات. زێوان بۆ پێشوازی وی کەوتەخۆ

تا ڕەشمەی هێسترەکە بگرێ و بەخێری بێنێ، قەشە بەر لەوەی پێ بنێتە سەر زەوی، پرسی:

– هەموو شوێنێکت گسکدا و تۆزوخۆڵی سەر مۆمدانەکانت سڕی؟

زێوانی ئەسقەف بەشەرمەوە وەڵامی دایەوە:

– باوکە هەموو شتێک تەواوە!

بەڵام زاتی نەکرد لە بارەی ئەو موجیزەیەوە بدوێ کە ڕوویدابوو، پێی باش بوو خۆی شایستە پیشان بدات.

– سینییەکانت بەپێی دەستوور ڕیز کردوون؟ گوتمان سێ سینی دانێیت، یەکێک بۆ قەشە، یەکێک بۆ ئەلیاس پێغەمبەر و سێیەمیش بۆ مۆم!

زێوان بەدەنگێکی گوێڕایەڵانەی هەمیشەیی وەڵامی دایەوە:

– باوکە هەموو شتێک تەواوە.

تەواوی زیارەتکارانی کڵێسا گەیشتن و دەهاتنە ژوورێ. هەرکامێکیان گوڵەگەنم و ترێی لەسەر سەکۆکە دادەنا. ئەوسا پریاسکەی پارەکەی لەبەر باخەڵی دەردەهێنا و هەرکەس بەپێی توانای خۆی، پارەی لەسینی قەشە یان ئەلیاس پێغەمبەر دادەنا. دواجار مۆمیشیان دەکڕی و بەڕێزەوە لە بەردەم پێغەمبەری بەشکۆدا سوژدەیان دەبرد. ئەیکۆنەکان، نیگاری پێغەمبەریان بەسواری گالیسکەیەکی ئاگرینەوە پیشان دەدا کە چوار ئەسپی سوور ڕایاندەکێشا و بەگوێ خەرەندێکدا تێ دەپەڕی. پێغەمبەر جبەیەکی ئەرخەوانی لەبەردا و لە سەریەوە کڵپەی ئاگر دەردەپەڕی. گالیسکە گەیشتبووە گەوەی کێوەکە تا بۆ ئاسمان بفڕێ و ڕاهیبێکی کەوتوو بەترسەوە لە دوورکەوتنەوەی دەنۆڕی.

ژنێکی تەمەن مامناوەندی کە ئەیۆنەکان سەرنجیان ڕاکێشابوو، بەچرپە گوتی:

– ئەمە خۆرە، خۆری دنیا ڕووناک کەرەوە!

ژنێکی تر گوتی:

– ماریویۆرا بۆچ کوفر دەکەیت، ئەمە ئەلیاس پێغەمبەرە!

ژنی سێیەم گوتی:

– چ جیاوازی هەیە. زووتر سوژدە ببەن، چونکە دەبێ بچینە دەرێ!

خۆر ئاوابووبوو. ئەستێرەکان هێشتا وەدیارنەکەوتبوون. ڕووناکی نائومێدانە بەرگری دەنواند و بەدوای پەناگەیەکدا لەسەر گەوەکە دەگەڕا. بەڵام شەو شوێنپێی ڕووناکی، لە دڵی ئەرزەوە، بەرد بەبەرد تا دوایەمین سەنگەری، واتە کڵێسای سپی ئەلیاس پێغەمبەر، هەڵدەگرت تا دواجار ڕووناکی برستی لێ بڕا و کوتوپڕ بۆ نێو ئاسمان پەڕی و ڕەوییەوە.

لەم کاتەدا پەنابەرانی چیای ساراکینا، شڕپۆش و بێ برست بەگۆنای لە برسێتیدا بەقووڵداچووەوە، گەیشتن. باوکە فۆتیس بەعەسای ئاسنینی قەشانەیەوە، لەپێش خەڵکەکەوە دەهات و هەمووان خۆیان بەکڵێسادا کرد، بەڵام لەبەرئەوەی چ شتێکیان شک نەدەبرد بیخەنە سەر سینییەکان، بۆیە بەدەستی بەتاڵ بەرەو لای پێغەمبەر چوون و سوژدەیان بۆ برد و دانیشتن. باوکە فۆتیس لە کاتێکدا کە لە ئەیکۆنەکانی دەنۆڕی، لەبەرخۆیەوە گوتی:

– بمانبوورە ئەی پێغەمبەری بەشکۆ! تۆش وەک ئێمە هەژار و شڕپۆش بوویت و جگە لە بڵێسەی ئاگرەکەت هیچت شک نەدەبرد. ئێمە پەنابەرانی ساراکینا پریشکێک لە بڵێسەکەت هەڵدەگرین. سڵاو لە تۆ بێت ئەی هاوڕێ!

جارێکی تریش سوژدەیان بۆ برد، پاشان لە کڵێسا هاتنە دەرێ و دوور لە خەڵکە بەتوانا تێرەکەی لیکوڤریسی، لە نێو گابەردەکانا دیارنەمان. سێ هاوڕێکە بۆ بەخێرهێنانیان بۆ لایان کەوتنەخۆ و دەستی باوکە فوتیسیان ماچ کرد. میکیلیس بەشەرمەوە گوتی:

– باوکە، پریاسکەی خەڵکی ئاواییەکەی ئێمە پڕە لە دراو. بیانبوورە!

باوکە فوتیس بەتووڕەییەوە وەڵامی دایەوە:

– مەگەر خودا بیان بوورێت. چونکە من نایان بوورم!

ئیدی هیچی تری نەگوت، بەڵام چاوانی درەوشەی بڵێسەی تێدابوو، ئاخر ئەو بەیانییە بەکۆڵەپشتی بەتاڵەوە لە سواڵ گەڕابووەوە و نیگای تووڕەی بەدەشتی بەپیتی درەوکراو، ڕێک لە ئەلیاس پێغەمبەر دەچوو کە بەگالیسکە ئاگرینەکەیەوە غاری دەدا.

پاش کەمێک گوتی:

–.... دەی با ئەرز بۆ ئەوان بێ، بەڵکو خوداش بەهەشت نسیبی ئێمە بکات!

زیارەتکاران ڕاخەری ڕەنگاوڕەنگیان بەدەوراندەوری کڵێسادا ڕاخستبوو. هەموو جۆرە خۆراکێک دەبینرا و شەویلاگەکان کەوتبوونە کار. شەراب خوڕ خوڕ لە مەتارەکانەوە دەڕژایە گەرووە و خەڵوەتگای پێغەمبەری بەهەیبەت لێوڕێژ لە هاوار و پێکەنین و قریوە بووبوو.

چەند چرایەک لێرەو لەوێ لە نێوان گابەردەکانا داگیرسێنران و ڕوخساری سوورهەڵگەڕاو، لاملی سپی کیژانی جحێڵ و سمێڵی ئەستووری پیاوانی وەدیار دەخست. چرایەکی گەورەی سێ بڵێسەیی بەدیواری کڵێساوە هەڵواسراو و گۆنای ئاوساو و غەبغەبە سێ لاکەی خودان پاتریارکاس و ڕیشی زبری سپی و ددانی تیژی پیرەمێردێکی ڕووناک دەکردەوە کە لە لایەوە خەریکی خواردن بوو. ئەو دوو پیاوە بەدەسەڵاتەی ئاوایی لە پاڵ یەکدا دانیشتبوون و هەرجار ناجارێک دەستە لاواز، بەڵام چالاکەکانی ماریۆری لەبەر تیشکی ڕووناکییەکەدا وەدیاردەکەوت کە گۆشتی برژاوی بۆ ئەو دوو پیرەمێردە چەنەبازە دادەنا.

ئەوسا چراکان یەک لە دوای یەک کوژانەوە و سێبەرەکان خزانە ئەودیو گابەردەکانی نزرگا پیرۆزەکەوە. ئیدی هیچ شتێک نەدەبینرا. تەنیا دەنگی پێکەنین و هاواری پچڕ پچڕ دەبیسترا. هێندەی نەبرد بێ دەنگییەکی وەهمامێز باڵی کێشا. خەڵکەکە وەک دووپشک لە نێوان گابەردەکانا تێکچڕژان و جێژنی پێغەمبەری خوڵق ئاگرین بەشێوەی خۆی بەڕێوەبرا.

ڕۆژ بووەوە و خۆر وەکو پێغەمبەر، بەسواری گالیسکەی ئاگرینەوە بۆ ئاسمان هەڵگژا. هەمووان بەباوێشکدان و کۆکەکۆک لە خەو ڕابوون، چاوانیان هەڵگڵۆفتن و قاوەیان خواردەوە تا خەو بەریان بدا. ناقوسی زیوین بەدەنگدانەوەی توند و شادومان هاتە زرینگە و تاقگەئاسا لە دامێنی کێوەکەوە ڕژا و بۆ دەشت بەرەو خوار بووەوە.

مانۆلیۆس بەدارعەساکەیەوە دەست بەخۆدا هێناو و شادومان لە نێو گابەردەکانەوە وەدیارکەوت. تەماشایەکی دەوروبەری کرد و هاوڕێکانی بینین کە بەبەرزایی گابەردێکەوە ڕاوەستابوون و بەنیگەرانی لە ئاسۆی کۆساری شوێنی

لەدایکبوونی وییان دەنۆڕی. بەخۆشحاڵی بەسەر چەند کەسێکدا کە هێشتا لە خەو هەڵنەسابوون، بازیدا و چووە نزیک هاوڕێکانی و بەنیگا لە ئامێزی گرتن. سێ هاوڕێکە ئاوڕیان بۆ دایەوە و قریوەیەکیان کرد. یاناکۆس گوتی:

– تەواوی شەو چاوەڕێت بووم. بۆچ نەهاتیت؟ خۆت گوتت...

مانۆلیۆس قسەکەی بڕی و پرسی:

– هەموو شتێک ئامادەیە؟

سێ هاورێکە بەسەرسوڕمانەوە پرسیان:

– ئامادە؟ چ شتێک؟ بۆچی؟

مانۆلیۆس بەپێکەنینەوە وەڵامی دانەوە:

– بۆ ڕۆحگەلێک کە دەبێ هەستنە سەرپێ، بۆ پشتگەلێک کە پێشوازی لە قامچی بکەن و بۆ زارگەلێک کە هاوار بکەن!

یاناکۆس باسکی هاوڕێکەی گوشی و پرسی:

– چ خەیاڵێکت لەبن سەردایە؟ تۆ خۆت دەزانیت کە ئێمە بۆ ژیان و مەرگ یەکمان گرتووە!

– خۆم هیچ خەیاڵێکم لە بن سەردا نییە، بەڵام ڕەنگە خودا لەسەریدا بێت. بەهەرحاڵ دەبێ ئامادە بین!

پاشان تەماشایەکی دەوراندەوری خۆی کرد و تێ هەڵچووەوە:

–... من ئەم شوێنە و ئەم پێغەمبەرەم خۆش دەوێ کە بەیەک ئاماژە گالیسکە ئاگرینەکەی ئەرزی جێهێشت. ئەم گوندنشینانەشم خۆش دەوێن بەهەمان ئەو شێوەیەی کە هەن، واتە پاکوتەمیز و ئاڵوواڵا و خاوەن چاوانی پرشنگدار و ئامادەی هەڵایسان و ژێرەوژوورکردن. باشە، هەمووان ئامادەین.

ڕێک لەو کاتەدا نەوای گرمەئاسای باوکە گریگۆریس لە ناو کڵێساوە دەنگیدایەوە. نوێژ دەستی پێ کردبوو. هاوڕێکان بێ دەنگ بوون.

زیارەتکاران چوونە کڵێسا گچکەکە. ئەوانەی نەیانتوانی جێگەیەک بۆ دانیشتن پەیدابکەن لەسەر گابەردەکان ڕاوەستان. وێرد بەخرۆش و بەسۆز، وەک دەنگدانەوەی دووری ڕۆحگەلی بەرەبابانێک کە هێشتا توانای ئەفراندنی وێردیان بۆ ستایشی

پەروەردگاری خۆیان هەبوو، لەودیو دەرگا و پەنجەرەی گچکەی کڵێساکەوە، دزەی بۆ دەرەوە دەکرد.

کە نوێژ کۆتایی هات، حەشاماتی خەڵکەکە لە کڵێسا چوونە دەرێ. مامۆستای گوند کە کەمێک ڕەنگپەڕیو دەینواند، بۆ سەر گابەردێک هەڵگژا و بەقوڕگێکی گیراو، کەوتە ستایش کردنی ئەلیاس پێغەمبەر. ئەوسا دەستوبرد و ناشیانە، بەڵام بێ باک، کەوتە پیاهەڵدانی نەژادی گرێکی و ئەلیاسی لەگەڵ ئاپۆڕیۆن و ڕووناکی و ڕۆحی نەمری گرێکلاندا کە لەگەڵ تاریکی و بەربەرییەتدا کەوتبووە زۆران، بەراورد کرد. پاشان، یەکەم جار خۆپارێزانە کەوتە وێزەی تورک، پاشان کوتوپڕ جڵەوی شل کرد و بەو هەستەی کە ترسی ناوێت، کەوتە چڕینی سروودی نەتەوەیی.

زیارەتکاران، یەکەم جار سەریان سوڕما، بەڵام وردە وردە خوێنیان کەوتە قوڵپ و ئەوانیش پڕ شۆر و گا یەک دەنگ و گا ناساز، سروودی نەتەوەییان چڕی: "ئازادی، من تۆ لە درەوشانەوەی سەرسوڕهێنەری شمشێردا دەناسم..."

لەناکاوێکڕا ئەلیاس پێغەمبەر بووە جەنگاوەر. جەنگاوەری پاتاو لە پێ و تفەنگ بەشان و فیشەکبەند بەکەمەری چیا!

مانۆلیۆس بەرەو لای سێ هاوڕێکەی دانەوی:

– ئامادەن؟

هەرسێکیان وەڵامیان دایەوە:

– ئامادەین. بەناوی خودا بکەوە ڕێ!

بەتەواوی نەیاندەزانی بۆچی مانۆلیۆس پرسی ئامادەن؟ بەڵام هەستیان دەکرد بەدڵ و گیان ئامادەن.

مامۆستا قسەکانی گەیاندە کۆتایی و ورووژاو لە گابەردەکە هاتە خوارەوە. چاوانی پاتریارکاسی پیر پڕ لە فرمێسک بووبوون. باوکە گریگۆریس دەستی بۆ بەرەکەتدانی ڕەعییەتەکەی هەڵبڕی. ئاخر ڕەعییەتەکەی ئەرکی خۆیان بەرامبەر خودا ئەنجام داو ئیدی مافی ئەوەیان هەبوو بکەونە دەم لەوەڕان.

هەر لەوکاتەدا مانۆلیۆس چووە پێشێ، دانەویەوە، دەستی باوکە گریگۆریسی ماچ کرد و ڕوخسەتی قسەکردنی وەرگرت. گوندنشینان بەبینینی مانۆلیۆس وەخرۆش

کەوتن. ڕۆحی ڕۆژانی یەکشەممە لە جەستەیاندا و بیریان کەوتەوە کە ئەو گەنجە مووخورماییە هەمان ئەو کەسەیە ویستی گیانی لە پێناوی ڕزگارکردنی خەڵکدا بکاتە قوربانی. قریوەی شادمانی و درووود بەرزبووەوە.

باوکە گریگۆریس بڕۆی گرژ کرد، دانەویەوە و لە مانۆلیۆسی پرسی:

– دەتەوێ چیان پێ بڵێی؟ مەگەر دەتوانیت قسان بکەیت؟ گەرەکتە لە بارەی چییەوە بپەیڤیت؟

– لە بارەی مەسیحەوە.

قەشە ڕاچڵەکی و بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– لە بارەی مەسیحەوە؟ بەڵام ئەوە ئەرکی منە!

مانۆلیۆس پێچەقێنیی کرد:

– مەسیح خۆی فەرمانی پێ داوم بدوێم.

باوکە گریگۆریس بەگاڵتەپێکردنەوە گوتی:

– ناشێ هەر ئەویش بابەتی نوتقەکەتی پێ دابیت؟

– نا، بەڵام هەرکاتێ زار هەڵبێنمەوە ئەوا قسەکانی ئەو دەبێژم.

میکیلیس هەنگاوێکی بۆ پێشەوەنا:

– باوکە، مانۆلیۆس دەیەوێ قسە بۆ خەڵک بکا و ئێمەش هەموو تکا دەکەین ئەو مۆڵەتەی بدەیت. کاتێ ئاوایی کەوتە خەتەرەوە هەمان مانۆلیس بوو هاتە پێش و گیانی بۆ ڕزگارکردنی هەمووان پێشکەش کرد. کەواتە دەبێ مافی قسەکردنی هەبێت.

پاتریارکاسی پیریش بەنۆرەی خۆی گوتی:

– باوکە گریگۆریس مۆڵەتی بدەرێ. مانۆلیۆس کوڕێکی باشە!

قەشە ناڕازییانە گوتی:

– بەڵام ئەو دەیەوێ لە بارەی بابەتێکەوە بدوێ کە هیچی لێ نازانێت.

یاناکۆس گوتی:

– گرینگ نییە! خاوەن شکۆ تۆ هەموو شتێک دەزانیت و بۆمان ڕاڤە دەکەیت.

کوستانتیس هاواری کرد:

– دەبێ قسان بکا! دەبێ قسان بکا!

گوندنشینانیش غیرەتیان هاتە بەر و دیمیترۆسی قەساب، ئانتۆنیسی سەرتاش و کریستۆفیسی پیر لە کاتێکدا کە چەپڵەیان لێ دەدا، هاواریان دەکرد:

– دەبێ قسان بکا! دەبێ قسان بکا!

باوکە گریگۆریس ناڕەحەت شانی هەڵتەکاند:

– زۆر باشە... با وابێ! ئاژاوە مەنێنەوە!

ئەوسا دەستێکی هاکەزایی بەسەری مانۆلیۆسدا هێنا و گوتی:

–... خودا خۆی یارمەتیت بدا! بدوێ!

وایگوت و دەستانی خاچئاسا لێک نان و چاوەڕێ بوو.

مانۆلیۆس چەند هەنگاوێکی بۆ پێشەوە نا و چووە نێو ئامادەبووانەوە. یاناکۆس و کوستانتیس بەردێکی گەورەیان هێنایە نزیکی و ئەویش چووە سەری. ژن و پیاو لەدەوری کۆبوونەوە. باوکە فۆتیس بەڕەعییەتەکەیەوە هاتنە پێشێ و بەئاماژەی سەر سڵاوێکی ساردی لە باوکە گریگۆریس کرد. بەڵام ئەمیان وای پیشان دا نەیبینیوە. مانۆلیۆس ڕووی کردە خۆرهەڵات، خاچی کێشا و گوتی:

– برایان، ئەمڕۆ دەمەوێ لەگەڵ ئێوەدا لە بارەی مەسیحەوە بدوێم. بمبوورن کە نەخوێنەوارم و ناتوانم قسەی جوان بکەم. بەڵام دوێنێ عەسر کاتێک خۆرئاوا دەبوو، مەسیح ڕێک وەک کەسێکی ئاسایی، بەئارامی هات و لە لامەوە لەسەر سەکۆکە دانیشت. پێوپلی خۆڵاوی بوو. لەو پێنج زامەوە کە بزمار لەسەر جەستەی جێی هێشتبوو، خوێن دەچۆڕا. بەقەهرەوە لێی پرسیم: "خۆشت دەوێم؟" گوتم: "ئەی مەسیحی میهرەبان، ئەمرکە تا گیانم بکەمە قوربانت." سەری لەقاند و بەبێ ئەوەی وەڵامم بداتەوە زەردەخەنەی هاتێ. ماوەیەک هەردووکمان بەو جۆرە ماینەوە. من ترسا بووم و زمان لە دەممدا نەمابوو، بەڵام دواجار جورئەتمدایە بەر خۆ و پرسیم: "ئەی مەسیح، هیلاکیت و پێوپلت خۆڵاوی و خوێناوییە. لە کوێوە هاتوویت؟" گوتی: "سەرم لە ئاواییەکانی ئەم ناوچەیەدا، بەلیکوڤریسیدا تێ پەڕیم. مناڵەکانی من برسین. کۆڵەپشتەکەم بردبوو تا سواڵ بکەم. بەڵام وا دەبینیت شەکەت و

بەکوڵەپشتی بەتاڵەوە هاتوومەتەوە." هەمدیس کەمێک بێ دەنگ مایەوە و هەردووکمان لە ئاوابوونی خۆرمان دەنۆڕی. بەڵام لەناکاوێکڕا تووڕەیی دایگرت و کەوتە گلەیی و گوتی: "تۆ لافی ئەوە لێ دەدەیت خۆشت دەوێم، کەچی دەستەوئەژنۆ و بێکار دانیشتوویت؟ تۆ باش دەخۆیت، باش دەخۆیتەوە و بەخەیاڵی ئاسوودە وشەکانم دەخوێنیتەوە، کاتێ خاچ کێشانمت دەکەوێتەوە یاد فرمێسک دەڕێژیت و پاشانیش دەچیتە نێو جێگەکەت و دەنوویت. ئاخۆ هەر بەڕاست شەرم ناکەیت؟ ئەمەیە مانای خۆشویستن؟ تۆ بەمە دەڵێیت عیشق؟ ڕابە!" من لە جێگەی خۆم ڕاپەڕیم، کەوتم بەسەر پێوپلیدا و هاوارم کرد: "بمبوورە، ئەی مەسیح بمبوورە! فەرمان بدە تا بەگیان جێبەجێی بکەم!" مەسیح گوتی: "دارعەساکەت هەڵگرە و بچۆرە نێو خەڵکی. هیچ مەترسە و قسەیان لەگەڵ بکە." پێیم گوت: "ئەی مەسیح من دەتوانم چ بڵێم؟ من نەخوێنەوار و هەژار و ترسنۆکم. کاتێ چاوم بەخەڵکی دەکەوێ لە ترسا ڕادەکەم، ئەوسا تۆش گەرەکتە قسەیان بۆ بکەم؟ ئاخر من چیم هەیە پێیانی بێژم؟" مەسیح گوتی: "پێیان بڵێ من برسیمە، لە دەرگای ماڵەکانتان دەدەم، دەست پان دەکەمەوە و هاوار دەکەم ئەی مەسیحییەکان کۆمەک بکەن و سەدەقە بدەن!"

باوکە گریگۆریس خەریک بوو دەتەقییەوە، پاتریارکاسی پیر بەباوێشکدانەوە سووسەی دەوراندەوری خۆی دەکرد تا بەڵکو ڕێگەیەک بدۆزێتەوە و بڕوات شتێک بخوات. ئاخر ئیدی برسێتی زۆری بۆ هێنابوو. لاداسی پیر نزیکی قەشە بووەوە و لە ژێر لێوەوە گوتی:

– ئەم قسانە عاقیبەتی باش نابێت. بێ دەنگییەکە!

بەڵام گوندنشینان بەزاری کراوە و واقوڕمانەوە گوێیان ڕادێراوە و وردە وردە تاویان دەسەند. هەستێکی قووڵی وەک ترس بوونیانی لەخۆدەگرت. وەک بڵێی مەسیح ببینن کە پێ پەتی و ئاوارە لەدەرگای ماڵەکانیان دەدا و داوای خێر دەکات، بەڵام ئەوان دەست دەنێن بەڕوویەوە و لەودیو دەرگاوە دەڵێن: "خودا بتداتێ!" ئەدی مەگەر هەمان چەند ڕۆژێک لەوەوبەر نەبوو کە باوکە فۆتیس بەپێی پەتی و تووڕەکەی بەتاڵەوە بەگوندەکەیاندا تێ پەڕییبوو؟ مەگەر دەستیان بەڕوویەوە نەنابوو؟

مانۆلیۆس نەفەسی تازە کردەوە. ئارەقە لە نێوچەوانیەوە دەچۆڕا. یەک یەک لە

زیارەتکارانی دەنۆڕی. زیارەتکاران قووڵ کەوتبوونە ژێر کاریگەری ڕوخساری خەمین، عەزابدیدە و لە هەمان کاتدا ڕەسەنیەوە. پیرێژنێک خاچی کێشا و بەژنێکی گوت کە لە پاڵیدا دانیشتبوو،

– خودا خۆی گوناهەکانم ببەخشێت! نازانم ئەم کوڕە، شوانی پاتریارکاسی پیر و خوشکەزای مادلینایە یان زمانم لاڵ خودی مەسیحە کە لە پێناوی گوناهەکانی ئێمەدا بۆ سەر ئەرز هاتووە؟ تۆ چ دەڵێیت؟

– پێرسەفۆن وس بە، وس بە هەمدیس دەیەوێ قسان بکات.

مانۆلیۆس دەستی بەرەو خەڵکەکە ڕایەڵ کرد و هاواری کرد:

– ئەی پیاوان و ژنانی لیکوڤریسی، برایان و خوشکانم! من بەخواستی خۆم بۆ ئێرە نەهاتووم، ئاخر کابرایەکی هەژاری وەک من ناوێرێت بۆ ئێوە بدوێ و جێگە و ڕێگە پیشانی دەوڵەمەندان و ڕیش سپییانی گەورەتر لە خۆی بدات! نا! من بەخواستی خۆم بۆ ئێرە نەهاتووم، بەڵکو مەسیح منی هەناردووە! من جگە لە دووبارەکردنەوەی قسەکانی وی چ شتێکی دی ناڵێم. مەسیح هاواردەکا: (برسیمە. ئەی مەسیحییان خێر بکەن!) هەرکەسێک بەزەیی بەهەژارێکدا دێتەوە، ئەوا قەرد بەخودا بدات. چەند ڕۆژێک لەمەوبەر یەکێک لە ئێمە بۆ دیدەنی برا پەنابەرەکانمان، کە نە خۆراکیان هەیە، نە جلک و نە جێگەیەک بۆ نووستن، بۆ ساراکینا چوو بوو. ئەو دارونەداری خۆی بردبوو بۆ ئەوێ و هاواری کردبوو: "برایانم وەرن، وەرن هەرچیم هەیە بەسەر خۆتانا دابەشی بکەن. من ئەم هەمووە بەدیاری نادەم، پارەشم ناوێت. بەڵکو بەقەرز دەیدەمە ئەنگۆ تا خودا خۆی لەودنیا نرخەکەیم بداتەوە!"

لاداسی پیر ئیدی نەیتوانی ددان بەخۆیدا بگرێ. تەنگەنەفەس بووبوو. قەیرێک دەبوو کە لێکدا لێکدا ئاماژەی بۆ باوکە گریگۆریس دەکرد تا مانۆلیۆس بێ دەنگ بکات، بەڵام بێهودە بوو. دواجار بڕیاریدا خۆی شتێک بکات. ئیدی ناڕازییانە هاواری کرد:

– کاکی مانۆلیۆس پێشنیار دەکا سەروەت وسامانێک کە شەرافەتمەندانە و بەئارەقەی نێوچەوان پەیدامان کردووە دابەشکەین و نرخەکەی لەودنیا وەرگرین! گوێ بگرە هەی کوڕەی کەللەپووت، تۆ ڕەنگە لە مەبەستی مەسیح حاڵی نەبوویت.

بەڵام بزانە کە شەپازللەیەکی نەقد باشترە لە حەڵوای قەرز!

یاناکۆس هاواری کرد:

– ڕێگە بدە قسەکانی بکات پیرەمێرد! مەگەر نەتبیستووە لە لایەن کێوە هاتووە؟ ئەوە مەسیحە لە زاری ئەوەوە دەئاخڤێت.

لاداسی پیر بەتووڕەیی وەڵامی دایەوە:

– یاناکۆس تۆ چۆن جورئەت دەکەیت دەنگ بەرزبکەیتەوە؟ ئارام بگرە بزانە چۆن حیسابم لەگەڵتا یەکلایی دەکەمەوە؟

مامۆستا بۆ ناوبژیوانی گوتی:

– مانۆلیۆس، قسەکانت بەتەواوی ڕاستن، بەڵام شیاوی جێبەجێکردن نین. تۆ دەتەوێت ئاو لە دەسکەواندا بکوتیت. خۆ ئێمە خودا نین، بەڵکو ئینسانین و کارەکانیشمان دەبێ لە سنوور و ئەندازەی ئینساندا بێت.

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– کاکی مامۆستا منیش گەرەکمە هەمان شت بکەم. چەند کەس لەوانەی ئەمڕۆ بۆ زیارەت هاتوون مەسیحین؟ هەموو ئەوانەی باوەڕیان بەو دنیا هەیە مەسیحین. دەزانن باوەڕ بەو دنیا یانی چی؟ واتە تەواوی کارەکانمان لەودنیا قەزاوەتیان لەسەر دەکرێت. خراپەکاران سزا دەدرێن و چاکەکارانیش پاداشت دەکرێن. ئەوی لەم دنیا تێپەڕەدا چاکە لەگەڵ خەڵکیدا بکات، ژیانێکی جاوید دەدۆزێتەوە. لاداس، هێشتا پێت وایە کە شەپازللەیەکی نەقد لە حەڵوای قەرز باشترە؟

پیرەمێردی پیسکە نەڕاندی و بەگاڵتەپێکردنەوە گوتی:

– هەر بەڕاستی کەللەپووتیت!

چەند کەسێک لە گوندنشینانی ئیماندار پرسیان:

– ئێمە دواجار حاڵی نەبووین کە دەبێ چ بکەین؟ بڵێ بزانین مەسیح ڕێک چ فەرمانێکی بەتۆ داوە؟ گەر دەتەوێ باش تێ بگەین ئەوا ڕۆشنتر قسان بکە تا بزانین پێمان هەڵدەسووڕێت یان نا؟

پیرەمێردێک هاواری کرد:

– مەڵێ هەموو شتێکمان دابەش کەین، چونکە ئەمە کاری کردە نییە و پاساوێکی

ئەوتۆشی نییە.

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– درەو تەواو بووە و سوپاس بۆ خودا کە ئەمساڵ بەروبووم باشە. ماوەیەکی تریش ترێ ڕنین دەست پێ دەکات و دوای ئەویش زەیتوون. گوێ لە بانگی مەسیح ڕادێرن کە دڵی من ڕیشاڵ ڕیشاڵ دەکات. ئەو هاوار دەکا: "ئەی خەڵکی بەشەرەفی لیکوڤریسی، برایانی ڕاونراو لە هێلانەکانی خۆیان هاتوونەتە بەردەرگاکانی ئێوە. زستان نزیک بووەتەوە و ئیدی ئەوان لە برسا، لە سەرما و لە قەهردا دەمرن..." خودا لاپەڕەی دەفتەری خەڵکی لیکوڤریسی یەکە یەکە هەڵداوەتەوە و بڕ و کاتی خێرێکی تێدا تۆماردەکات کە دەیدەنە هەژاران. بۆ نموونە دەنووسێت: "ئاناستازیۆس لاداسی فەرزەندی میکاییل لە فلان ڕۆژ و لە فلان مانگدا ئەمەندەی هەبوو، ئەمەندە سەدەقەی دا کە ڕۆژی قیامەت لەگەڵ سووەکەیدا دەیدرێتەوە..."

لاداسی پیر هەمدیس زەردەخەنەیەکی گاڵتەجاڕییانەی هاتێ و گوتی:

– کەرەکە مەمرە بەهارە....

مانۆلیۆس بەردەوام بوو:

– کاکی مامۆستا، پێوانەی بەشەری کە تۆ ئاماژەت پێدا بەو مانایەیە کە هەر خاوەن موڵکێک یەک دەیەی بەروبوومەکەی، بەو جۆرەی کە گوتمان بەقەرد بداتە خودا. ئێمە دەبێ یەک دوو ساڵ یارمەتی برایانی پەنابەری ساراکینا بدەین تا کەمێک لەسەر پێی خۆیان ڕادەوەستن. مەسەلەیەکی تر ئەوەیە، ئێمە دەرفەتمان نییە بڕێکی بەرچاو لە زەوییەکانمان بکێڵین و ئەمەش تاوانێکی گەورەیە. با ئەو زەوییە زیادانە بخەینە بەردەستی پەنابەرانەوە و نیوە بەنیوە ببینە شەریکیان تا هەم ئاوایی بەشی خۆی ببات و هەم برسیانیش شتێک بۆ خواردن شک ببەن. وای بەحاڵی ئەو گوندنشینەی لیکوڤریسی کە خۆی تێر دەخوات و غەمی منالانی ساراکینای نییە. هەر کەسێک لەودیو دەرگای ماڵەکانمانەوە بمرێت ئەوا دەبێتە قوڕسێک بەملمانەوە تا زیاتر لە ئاگری دۆزەخدا بسووتێین. ژمارەی دانیشتوانی لیکوڤریسی چەند کەسە؟ دوو هەزار کەس؟ بەرامبەر مردنی هەر برسییەکی کێوی ساراکینا، دوو هەزار جەستە دەکەوێتە ملمان و دەبێ بەملوانکەیەکی ئاوهاوە لە حزووری خودادا

ئاماده بن!

گوندنشینان لەرز دایگرتن، چەند کەسێک خۆنەویستانە دەستیان بۆ ملی خۆیان برد و دەستیان پێدا هێنا. هەستیارترەکانیان دوو هەزار کەسی خەڵکی لیکوڤریسی دەبینی کە هەرکامیان، دە، پازدە و بیست جەستەی وەک دەنکە تەسبیح بەملەوەیە و بەرەو قیامەت دەفڕن و فریشتەگەلێک کە لە دوایانەوە دەڕۆن، لەحەژمەت بۆنی ناخۆشیان، کەپوویان دەگرن.

ئانتۆنیسی سەرتاش کە جگە لە پارچەیەک ئەرز و ڕەزێکی گچکە هیچی تری نەبوو، هاواری کرد:

– قاییلم! مانۆلیۆس دەفتەرێک بێنە و ناوەکان بنووسە: بنووسە من، ئەنتۆنیس یانیدیس کوڕی تراسی پۆلس، سەرتاشی لیکوڤریسی بەڵێن دەدەم کە یەک دەیەی بەروبوومەکەم وەک قەرد بەخودا بدەمە برایانی ساراکینا. مانۆلیۆس بنووسە. من ئیمانم هەیە کە خودا لە دەفتەرەکەی خۆیدا تۆماری دەکات!

دەستگەلی تریش بەرزبوونەوە و دەنگگەلی دی گەیینە گوێ:

– منیش! منیش دەیدەم! مانۆلیۆس بینووسە!

چاوانێکی زۆر پڕ لە فرمێسک بووبوون. گروپێکی تر ترس و دڵنیگەرانی خۆیان ئاشکرا کرد و دەستەیەکیش بەتووڕەیی لە مانۆلیۆسیان دەنۆڕی. پاتریارکاس ڕایکردبوو و لەودیو گابەردێکەوە لەسەر سفرە دانیشتبوو. لەسەر سفرەکە چەند توێکڵە لیمۆ و بڕێک گۆشتی برژاوی بەراز دەبینرا و لە هەمان کاتدا کە شێلگیرانە دەیخوارد، بەدەم خۆیەوە دەیگوت: "ئیدی حیسابی ئەم مانۆلیۆسە نەگبەتە ڕۆیشت و بەم زووانە بەر تەماتە دەدرێت!"

لەم کاتەدا باوکە گریگۆریس کە ئەگەر دەستت لە برۆی بدابا، ئەوا لەحەژمەت تووڕەیی دەتەقییەوە، دەستی هەڵبڕی و هاواری کرد:

– هێی خەڵکینە، فریوی ئەم فێڵبازە مەخۆن و ئاگادار بن! دنیا چوار کۆڵەگەی سەرەکی هەیە، ئیمان، نیشتیمان، شەرەف و چوارەمیش موڵکییەت. دەست بۆ دارایی خۆتان مەبەن! خودا سەروەتی بەگوێرەی یاساگەلێکی نهێنی کە تەنیا خۆی لێی ئاگادارە، دابەش دەکات. دادوەری ئەو جیاوازی لەگەڵ دادوەری بەشەردا هەیە.

خودا تاقمێکی دەوڵەمەند و تاقێمکیشی هەژار خەڵق کردوون و وای بەحاڵی کەسێک بیەوێت زوڵمی ئیلاهی بەیەکدا بدات! کەسێکی ئاوها پێچەوانەی ئیرادەی خودا هەڵسوکەوت دەکات. مانۆلیۆس، من هەڵە بووم ڕوخسەتی قسەکردنم دایت، وەرە خوارێ و برۆ بەلای مەڕەکانتەوە! ئەوە کارێکە کە خودا بۆ تۆی هەڵبژاردووە و ئیدی بیر لە چ پلەوپایەیەکی بەرزتر لەوە مەکەرەوە! ئەوەی گوتت پێچەوانەی ئیرادەی خودایە. ئەوە خودایە کە بڕیار دەدا و هەرچی لە دنیادا ڕوودەدات بەئیرادەی ئەوە.

باوکە گریگۆریس ورووژاو ڕووی کردە باوکە فۆتیس کە لەسەرەتای نوتقەکەوە سەری لە ژێرەوە نابوو، هاواری کرد:

– هێی باوکە فۆتیس، تا بەر لەهاتنی تۆ وەزعی ئاواییەکەمان ئاسایی و هەموو شتێک ڕێکوپێک بوو! بەڵام لەو ڕۆژەوەی تۆ و جەماعەتەکەت بۆ ئێرە هاتوون، ئیدی ئارامی لە دەست چووە. لە هەموو شوێنێک گلەیی هەیە و شکایەت و ڕیسوایی و دزیی. هەژاران شەرمیان ناوەتە لاوە و خەوی خۆشیان لە دەوڵەمەندان تاڵ کردووە. ئاگادارت دەکەمەوە وریای خۆتبە. ئاغا بەزوویی دەگەڕێتەوە و ڕیش سپیان داوای لێ دەکەن لێرە وەدەرتنێ تا هەمدیس ئاشتی و ئارامیمان بۆ بگەڕێتەوە. بڕۆن بۆ جێگایەکی تر و دوعای خێرتان لەگەڵ بێ، هەڵبەت بەمەرجێک بڕۆن و ئیدی سەروفەساڵتان نەبینین! ئیتر خوێنی خۆتان لەسەر خۆتان!

باوکە فۆتیس سەری هەڵبڕی و بەئارامی گوتی:

– باوکە تۆ ڕاست دەکەیت. بەڵێ ئەوەی لەم دنیایەدا ڕوودەدات ئیرادەی خودای لەسەرە. مانۆلیۆس ئەوەی لە دڵیدا بوو هێنایە سەر زمان. ئەمەش ئیرادەی خودای لەسەر بوو. چەند کەسێک لەخەڵکی لیکوڤریسی بەزەییان پێماندا هاتەوە و چاوگەلێک پڕ لە فرمێسک بوون و دەرگای چەند ئەمبارێک بەڕووماندا کرایەوە، ئەمەش ئیرادەی خودای لەسەر بوو. ئەگەر بەگوتەی ئێوە، ئێمە هاتووین تا نەزم و ئارامیی ئاواییەکەتان بەیەکدابدەین، ئەمەش هەر ئیرادەی خودای لەسەرە، چونکە ئاو کە بێ جووڵە مایەوە بۆن دەکا و ڕۆحیش ئەگەر ماوەیەک لە ئارامیدا بێ، دەڕزێ. ئیرادەی خودا وابوو کە ئێمە با بین، تۆفان بەرپاکەین و ئاوەکان نوێ بکەینەوە...

ئەوسا لای بۆ خەڵکی لیکوڤریسی کردەوە و تێ هەڵچووەوە:

–... برایانم، ئێمەش بەر لەمە لە ئارامی و خۆشگوزەرانیدا دەژیاین. بەڵام ئەورۆ

کەوتووینەتە سوالْ. من بەم ناوچەیەدا گەڕاوم، لە دەرگای یەک بەیەکی ماڵەکانیم داوە، بەڵام بەدەستی بەتاڵ گەڕاومەتەوە. مەرگ بۆ من چ گرینگییەکی نییە. بۆ پیرەمێردەکانیشمان چ گرینگ نییە، چونکە تەمەنی خۆیان ژیاون. بەڵام بەزەییم بەمناڵاندا دێتەوە. هەر ڕۆژێک و ژمارەیەکیان لەبرسانا دەمرن و زیندووەکانیش هێند لەڕ و بێ بڕستن کە ناتوانن بەپێوە خۆیان ڕابگرن. لە چییان کەمە؟ لە پارووییەک نان، لە دڵۆپێک زەیت و جلکێکی شڕ بۆ لەبەرکردن! ئەگەر ئەوان ئەو شتە ناچیزانەیان هەبێ کە ئێوە لە بەردەم سەگەکانتانا دایدەنێن یاخۆ دەیکەنە زبڵدانەکانتانەوە، نامرن. من لە پێناوی ئەم مناڵانەدایە سوالْ دەکەم و هاوار دەکێشم ئەی مەسیحییەکان خێر بکەن!

ئەوسا بێ دەنگ بوو. سەری داخست. ڕوخساری بووبووە ئاو و چاوانی گەورەتر دەیاننواند. دەستەکانی خاچئاسا لەسەر سینگی دەدرەوشانەوە و ئێسکەکانی لە ژێر پێستە تەنکەکەیەوە دەبینران.

هەمووان کوڵی گریانیان بەربوو. ماریۆریش بەدزی ئەوانی ترەوە دەگریا. نۆبووک ملوانکە ئاڵتوونەکەی لە ملی کردەوە و وەک بڵێی دزیبێتی، بەشەرمەوە شاردیەوە. بەزەیی لە سینگی گۆشتنی دیمیترۆس، ئەو قەشە دێرینەدا بێدار بووەوە و هاواری کرد:

– من گوێرەکەیەکی قەڵەوم هەیە کە نیازم وابوو ڕۆژی یەکشەممە سەری ببڕم، بەڵام بۆ ساراکینای دەبەم و گۆشتەکەی بەسەر پەنابەراندا دابەش دەکەم. شەرم دەکەم ئێمە هەموومان تێر دەخۆین و براکانیشمان لەبرسا دەمرن!

ئەنتۆنیسی سەرتاش خرۆشابوو، گوتی:

– منیش ڕۆژی شەممە بۆ ساراکینا دەڕۆم و قژی هەموویان بەخۆڕایی دەتاشم. ددانی ڕزیویان بەخۆڕایی دەکێشم.

مامۆستا کە کەوتبووە ژێر کاریگەرییەوە، جورئەتیدایە خۆ و هاواری کرد:

– منیش کتێبی ئەلفوبێ و تەختەڕەش و قەڵەم و نەخشەی گرێکلاند و هەرێمگەلی دابڕکراو لە نیشتیمان دەخەمە بەردەستی خەڵکەکەی چیای ساراکینا.

لاداسی پیر لە حەژمەت تووڕەیی تفی کردە ئەرزەکە و لە ژێر لێوەوە گوتی:

– بڕۆن بەدۆزەخ!

باوکە گریگۆریس لە ژێر چاوەوە لە براکەی نۆڕی، بەڵام هیچی نەگوت.

مانۆلیۆس لەسەر بەردەکە هاتە خوارەوە، چووە نزیک باوکە فۆتیس، دەستی ماچ کرد و بەدەنگی بەرز گوتی:

– باوکە نابێ نائومێد بین. مەسیح نەمردووە و هێشتا بەسەر ئەرزدا هەنگاو دەنێ. چەند دڵێک ئەویان بینیوە و دەرگای خۆیان بەڕوویدا خستووەتە سەرپشت. ئازا بە!

سێ هاوڕێکەش نزیک بوونەوە، پاشان ئانتۆنیسی سەرتاش و دیمیترۆسی قەساب بەهاوڕێیی تاقمێک لە گوندنشینانی شەرمن و تیاماو دەوریاندان و مامۆستاش بەپەیڕەوی لەوان بەڕووکەش شێلگیر بەڵام تا بڵێی لەرزۆک، نزیکیان بووەوە.

باوکە فۆتیس ڕووی تێ کردن، خاچی کێشا و گوتی:

– ڕۆڵەکانم بابڕۆین! ئێمەش بۆ خۆمان کڵێسایەکمان لە ئەشکەوتدا هەیە کە ڕۆژگارێک بەرەبابانمان نوێژیان لێ کردووە. وەرن با بڕۆین و لەوێ لەبەرقاپی خودادا بپاڕێینەوە. ئەمڕۆ ڕۆژێکی گەورەیە، چونکە دڵی ئینسان کەوتووەتە لەرزە...

ئەوسا ڕووی کردە خەڵکەکە کە بڵاوەیان لێ دەکرد و هەندێکیان کۆڵەپشتەکانی خۆیان دەکردەوە تا گۆشت و شەرابی لێ دەربێنن. گوتی:

–... خودا ئاگای لێتان بێ ئەی خەڵکی لیکوڤریسی. دەک نۆشی گیانتان بێ! باوکە گریگۆریس پێویستمان بەدوعاکانتە!

قەشە نەڕاندی:

– من ئێوەی یاخییان بەنەفرەت دەکەم و لەعنەت لە هەر کەسێک بێ کە دوای چەتەیەکی وەک تۆ دەکەوێ!

قەشەی شڕپۆش و برسی، بەخوێنساردی وەڵامی دایەوە:

– خودا کە خۆی تۆوی چاکە لە خراپە جیادەکاتەوە، ئەو خۆی داوەری دەکات. ئێمە تەنیا باوەڕمان بەو هەیە و بەس!

وایگوت و بەقامکە ئێسکنەکەی، ئاسمانی پیشانی باوە گریگۆریس دا.

١٢

باوکە فۆتیس و چوار هاوڕێکە، لە بەردەم ئەشکەوتێکدا کە وەک کڵێسا بەکاردەهێنرا، لەسەر سەکۆی بەردین دانیشتبوون کە لەکۆندا پەنابەران و مەسیحییانی ڕاکردوو لە ستەمی دوژمنانی مەسیح لەو چیایەدا دایانتاشیبوون. دنیا شەو و چیا بۆنی نەعناع و پونگەی دەشتی لێ دەهات. سێبەرێکی شین و تەنک لەسەر ئەرز خۆی هەڵدەخست. جگە لە دەنگی ناو بەناوی مەلێکی شەوگەڕی خۆ ماتداو لە بۆسەی مێروو یا مشک و هێلکەشەیتانۆکەیەک و ناڵەی خەمینی مەلێکی عاشق چ دەنگێکی تر نەدەبیسترا. ئەستێرەکان نزمتر لە شەوانی دی لە نێوان ئاسمان و ئەرزدا هەڵواسرابوون.

پێنج هاوڕێکە، ماوەیەکی درێژ بێ دەنگ بوون، سەراپای ئەو ڕۆژە لە ئەشکەوتێکەوە بۆ ئەشکەوتێکی دی چووبوون و لەگەڵ برایانی دەردەداری خۆیانا دووابوون و سەریان سوڕمابوو لەوەی چۆن مرۆڤ دەتوانێ لەو چاڵە تاریکانەدا بژی. باوکە فۆتیس ماندوو نەدەبوو، بەڵکو میهرەبان و چاکەکار، حیکمەت و گوڕی دڵی دەدایە هەمووان و هەمیشە داوای لە مەسیح دەکرد تا بۆ چیای ساراکینا و گوندی لیکوڤریسی بڕوا و بەبەراوردکردنیان قەزاوەتی خۆی بدا.

ئەوسا، شەکەت و دڵمردوو لەسەر سەکۆ بەردینەکان دادەنیشتن و لە شەویان دەنۆڕی. هەمووان سەریان سوڕمابوو، هەستیان دەکرد لە دنیا ڕاونراون و بەپەنابردن بۆ ئەوێ، پیلان دەچنن. بەڵام چ پیلانێک؟ خۆشیان نەیاندەزانی. ئاخر چ بەو پێنج ڕۆحە ساکارە دەکرا؟ دەیانتوانی کام سیستێم نغرۆ بکەن و چ دنیایەکی

نوێی لەسەر ڕۆنێن؟

دواجار یاناکۆس بۆ حەشاردانی خرۆشی خۆی گوتی:

– چ شەوێکی جوانە؟

کوتوپڕ هەمووان لە جێگەی خۆیان هەستان. بێ دەنگییەکی قورس، خەونێک بوو کە بەدەنگی یاناکۆس جووڵەی تێ کەوت و ڕەویەوە.

کوستانتیس جورئەتی دایە بەرخۆ و گوتی:

– باوکە، بەزوویی چوار مانگ بەسەر ئەو ڕۆژەدا تێ دەپەڕێ کە ڕیش سپییانی ئاوایی ئەو ڕۆڵانەیان بەسەردا دەبەش کردین کە دەبێ لە ڕۆژی تەمسیلی ئازارەکانی مەسیح لەبەر خانی کلێسادا، هەرکام لە ئێمە بیبینین. تا ئێستا گرفتاری تر ئێمەی لە خەیاڵی ڕێوڕەسمەکە دابڕیو و لە ئامانجەکەمان دووری خستبووینەوە. بەڵام ئیدی ئێستا کاتی ئەوەیە ئامادە بین... بەڵام چۆن؟ دەبێ چ بکەین؟ تۆ بەقەداسەتێک کە هەتە دەبێ بزانیت ئێمە چ بکەین!

باوکە فۆتیس ماوەیەکی درێژ بێ دەنگ مایەوە، گوایە بیرو خایلەی بۆ دوور ڕۆییوە و گەڕانەوەی کاتی دەویست، بەڵام دواجار بەهاوڕێیانی خۆیەوە پێوەست بووەوە و بەزەردەخەنەوە وەڵامی دایەوە:

– دەبێ چ بکرێت؟ هەمان ئەو شتەی کە تا ئێستا کردووتانە. لەمە زیاتر چ کارێکی تر نییە! باشتر لەمە ناتوانن خۆتان ئامادەی ڕێوڕەسمەکە بکەن و هەمان ڕێگە ئێوە دەگەیەنێتە موسیبەتەکان و لەخاچدان.

میکیلیس ناقاییلانە گوتی:

– باوکە مەگەر ئێمە چ کارێکمان کردووە؟ ئێمە کە هیچ کارێک ناکەین!

قەشە بەمیهرەبانی دەستی بەسەر خودانی جحێڵدا هێنا و گوتی:

– میکیلیس زەمیلە ئازووخەکانت بیرچووەتەوە؟ ئەدی تۆ یاناکۆس، بیرت چووەتەوە کە چەند ڕۆژێک لەمەوبەر ئەوەی لە باری گوێدرێژەکە هەتبوو بەڕوویەکی خۆشەوە بەسەر هەژاراندا دابەشت کرد؟ تۆش کوستانتیس کە کاروکاسبی خۆت واز لێ هێناوە و هاتوویتەتە یەکەم ڕیزی بەرخۆدانەوە دژی ناعەدالەتی. تۆی سادە دڵ کە تا دوێنێ چایچییەکی ناچیزە بوویت، ئەمڕۆ بەهۆی ئیمانتەوە ئامادەیت

هەرکاتێک پێویست بێ خۆت بکەیتە قوربانی! مانۆلیۆسیش کە گوناهی خەڵکی گرتە ئەستۆ و مەرگی قەبوڵ کرد تا ئاوایی ڕزگار بکات! تەنانەت هەمان پانایۆتیسە زلە! مەگەر ئەو داماوە جگە لە خۆئامادەکردن بۆ بینینی ڕۆڵی دژواری یەهوزا چ کارێکی تر دەکات؟ ئێوە هەمووتان ڕۆڵەکانم خۆتان ئامادە دەکەن. خۆتان ئامادە دەکەن بێ ئەوەی خۆتان پێ بزانن و ڕێگەی ڕاستیش ئەمەیە.

جارێکی تر هەمووان بێ دەنگ بوونەوە. مانۆلیۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا و چاوی بڕییە ئەستێرەیەکی گەورە و خەندان کە لە ئاسماندا سەمای دەکرد. کوڕەشوان بەباشی ئەو ئەستێرەیەی دەناسی و خۆشی دەویست. کاتێ گەنجتر بوو چەندین جار فریوی ئەو ئەستێرەیەی خواردبوو، بەگومانی ئەوەی ئەستێرەی سەحەرە، مەڕەکانی لە پشتیر هێنابوونە دەرێ. بەڵام دواتر تێ گەیشت کە ئەوە ئەستێرەی مشتەرییە و بەخۆی گوتبوو: "ڕاست دەکەن ئەو ئەستێرەیەیان ناوناوە ئەستێرەی فریودەر." ئیدی هەنووکە وەک هاوڕێیەکی دێرین لێی دەنۆڕی.

کوستانتیس سەری داخست. غەمێکی قووڵ باڵی بەسەریدا کێشابوو. ئەو تەنێ کەسێ بوو کە هیچ کارێکی نەکردبوو. هیچ! تەنانەت لە یەهوزایش دواکەوتبوو.

یاناکۆسیش نائومێدانە سەری دەلەقاند و بەخۆی دەگوت: "تۆ چ کارێکت نەکردووە. پارەدان و بەخشینی دیاری گرنگ نین. گەر بتوانیبا یوسفۆکەکەتت بدابا ئەوسا دەتتوانی بڵێیت قوربانیت داوە. یاناکۆس ئەوە کارێکە کە چاوەنۆڕم لێت بیکەیت! ئایا دەتوانیت یاناکۆس؟ هەر کارێکی تر جگە لەوە بێهوودەیە!"

لەتەواوی ئەو ماوەیەدا باوکە فۆتیس خەیاڵی فڕی و تا دەهات دوورتر دەکەوتەوە. بۆ جێگە ئاشنا دێرینەکان دەفڕی و هەمدیس بۆ چیای ڕووتەنی ساراکینا دەگەڕایەوە.

دنیا شەو و قەشە بەزەحمەت لەبەر پرشنگی تریفەی ئەستێراندا ڕوخساری هەر چوار هاوڕێ ئازیزەکەی بۆ جوێ دەکرایەوە کە لەسەر بەردەکان دانیشتبوون.

دەنگی باوکە فۆتیس بێ دەنگی شکاند. ئارام و خۆڕاگر و میهرەبان گوتی:

– ڕۆڵەکانم، هەندێ جار پێم وایە ڕۆحی مرۆڤ وەکی گوڵەشەوبۆیە کە بەڕۆژ دادەخرێ و شەویش ئازایانە دەکرێتەوە. منیش ئەم شەو هەست دەکەم ڕۆحم لە پاڵ

ئێوەدا گەرەکییەتی بکرێتەوە. بیرتانە ماوەیەک لەمەوبەر لەسەر چیا بەڵێنم پێ دان کە ڕۆژێک حەکایەتی ژیانمتان بۆ بگێڕمەوە؟ ئاخر ئازار دەچێژم لەوەی بێ ئەوەی بزانن کێم، دادێنەوە و دەستم ماچ دەکەن!

مانۆلیۆس کەوتبووە ژێر کاریگەری قسەکانیەوە و گوتی:

– باوکە، ڕۆحی ئێمەیش ئەمشەو کراوەتەوە و گوێمان لێتە.

ئیدی باوکە فۆتیس بەکاوەخۆ کەوتە گێڕانەوەی حەکایەتی ژیانی خۆی:

– لەگوێ زەریای مەڕمەڕەدا، بەرامبەر کوستەنتینییە گوندێکی سەوز و جوان هەیە بەناوی ئارتاکی. من لەو گوندە هاتوومەتە دنیاوە. بابم قەشە و وەکی زاهیدانێک کە وێنەکانیان لەسەر دیواری کڵێسا دێرینەکان کێشراوە، گرژومۆن بوو. ئەو پیاوێکی سەختگیر، توندوتیژ و کەمدوو بوو. باپیرەشم هەر قەشە و هەردووکیان گەرەکیان بوو منیش ببمە قەشە. بەڵام من نەمدەویست. حەزم لە سەفەر و بازرگانی بوو. دەمویست گەنجینەی پڕ لە ئاڵتوونم هەبن، تفەنگ بکڕم، خەڵکی چەکدار بکەم و ئارتاکی لە دەستی تورکان ئازادکەم. من هەر لە منداڵییەوە چەتوون و هاروهاج بووم و خەیاڵپلاو.

لە باوکم دەترسام. لە سەراپای ژیانمدا ئەو تەنیا کەسێک بوو لێی دەترسام. بەردەوام بۆ قوتابخانە دەچووم و باشترین قوتابی بووم. هەڵبەت نەک لەبەر حەز و خولیام بۆ خوێندن بەڵکو لەبەر ترس! کاتێ قوتابخانەم تەواو کرد، دایکە داماوەکەم کە ژنێکی پیرۆز بوو، جلک و ئەیکۆنی مەسیح و بڕێک نان و فستق و هەنجیر و کشمیشی لە جانتایەک نا و ڕەوانەی کوستانتینییەی کردم تا بۆ قوتابخانەی ئیلاهییات بڕۆم. بەڵام مەگەر من حەوسەڵە و حەزم بۆ خوێندنی ئیلاهییات هەبوو؟ ئاخر سەرکێش بووم و وەکی شەیتان شارەکان دەگەڕام. چاوانم شەیدای جوانییەکان بووبوون، تەنیا خەیاڵێک کە لەسەرمدا بوو ئەوە بوو کە چۆناوچۆنی سەرزەمینە پیرۆزەکەم لە چەنگاڵی تورک ئازادکەم... تا ئیدی جەنگی نەفرەتی ساڵی نەوەد و حەوت هەڵایسا. من کە سەراپا هەژابووم، هاوارم دەکرد: ئیدی کاتی ڕاونانی تورکە بەرەو ئەوسەری دنیا! سەرەنجام توانیم بەنهێنیی سواری کەشتی بم و لە کەناری گرێکلاند دابەزم. ڕێک هەروەکی شۆڕشگێڕان فیشەکبەندم بەست،

تفەنگم نایە شان و بەرەو شەڕی تورک چووم...

ئەوسا هەناسەیەکی هەڵکێشا و بەنەوایەکی تاڵ تێ هەڵچووەوە:

– ڕۆڵەکانم، شەڕ شەڕی دەنکە گڵ بوو لەگەڵ ئاسن! لەعنەت لە حکومەت کە میللەتی نابووت کرد!

هەمدیس لە بیرەوەرییەکانیدا ڕۆچوو، بەڵام زۆر زوو بەتەکاندانی دەستی، شوورەیی نەتەوەیی لە خۆی تەکاند و گوتی:

–... با بگەڕێینەوە لای کارە گەلۆرانەکانی خۆم! گرێکلاند نەمرە. دەتوانێت کاری گەلۆرانە بکا و دەرفەتی قەرەبووکردنەوەی هەیە. بەڵام من چی کە لە کرمێکی خاکی زیاتر چ شتێکی تر نیم؟ هەنووکە خڵتەی ڕابرووەدومتان بۆ دەگێڕمەوە: ڕۆژێکیان کە بەپاتاوی هەلاهەلا، زگی بەتاڵ، قەلافەتێکی جێگەی بەزەیی و تێ شکاو لە بەندەرگەی (پیرا)دا بەدوای بەلەمێکدا دەگەڕام تا بۆ ئەرتاکیم بباتەوە، لەناکاوێکڕا چاوم بەچەند خێزانێکی ڕاونراو لە ڤۆلۆ کەوت کە لە بەلەمێک دادەبەزین. لەبەرئەوەی من قەشەزادەبووم، بۆیە نەمدەتوانی یەهودییەک ببینم و ئەوە وەیادی خۆم نەهێنمەوە کە ئەوە یەهودییان بوون مەسیحیان لەخاچ داوە، بۆیە هەمیشە بەبینینیان وەزعم تێک دەچوو. کەچی ئەو ڕۆژە لە جێگەی خۆمدا وەستام و کەوتمە تەماشاکردنیان. ئەوان خاوەن کەپووی درێژی هەڵۆیی، ڕیشی خەنەیی، چاوانی هەڵاوساو و موزی. جبەی سەوزی درێژیان لەبەردا و بەهەراهەراوە بەیەکتریاندا دەکێشا تا هەرکامیان بتوانێت زووتر دابەزێت. لەو کاتەدا کوتوپڕ هاوارێکی بەسۆ گەییە گوێ و کیژێکی جحێڵ کەوتە زەریاوە. هیچ کەسێک بۆ ڕزگارکردنی خۆی هەڵنەدایە ئاوەوە. من ددانم بەخۆدا نەگرت و بەخۆم گوت: "گەرچی یەهودییە بەڵام بەهەرحاڵ ئینسانە و ڕۆحی هەیە!" وامگوت و بەجلکەوە خۆم هەڵدایە زەریاوە، پرچی کیژەکەم گرت و گەیاندمە کەنار. ژنەکان بۆ پێشەوە ڕایانکرد و کەوتنە شێلانی تا وەئاگا بێتەوە. منیش لەبەر هەتاودا ڕاوەستام تا خۆم هیشک بکەمەوە و لە هەمان کاتیشدا تەماشای کیژەکەم دەکرد. پرچ خەنەیی، کەپووی چەماوە و ڕوخساری کونجکونج، بەڵام کاتێ چاوە گەورە سەوزە ئاوییەکانی کردنەوە و لێی نۆڕیم و پێیان گوت کە من ڕزگارم کردووە، ئیدی لەرز دایگرتم. وەک بڵێی ئەوە من بووم کەوتبوومە زەریای

سەوزباوەوە و خەریک بووم دەخنکام.

ئەوسا سەری هەڵبڕی و دوای کەمێک بێ دەنگی لەسەری ڕۆیشت:

–.... دنیا هەمووی نهێنییە. مەشیئەتی خودا لە زەینی ناچیزەی بەشەردا هێند ئاڵۆزکاو و سەروسوڕهێن خۆ دەنوێنێ، بەختەوەری و داماوی هێند ناچاوەڕوانکراو بەسەروەختی مرۆڤ دێن کە هەرگیز ناتوانین تێ بگەین کام ڕێگە دەچێتەوە سەر دۆزەخ و کامیان دەچێتەوە سەر بەهەشت! خۆم هەستم دەکرد بەڕزگارکردنی گیانی ئینسانێک کارێکی چاکەم کردووە، بەڵام لە ڕاستیدا لە هەمان لەحزەوە ڕێگەی دۆزەخم گرتبووە بەر.

من تا ئەو کاتە هەرگیز لەژن نزیک نەبووبوومەوە. ئێوە لە من گەنجترن و شەرم دەکەم لە بەردەمتانا لە بارەی گوناهە شەهوانییەکانی خۆمەوە دەدوێم. بەڵام بەیەک وشە بڵێم لەگەڵ ئەو کیژەدا لە گوناهەوە گلام و ئیدی لەوڕۆژەوە بەدوا، دنیا لەبەرچاوانمدا گۆڕا و لە ئاو و شەراب و نان و شەو و ڕۆژدا چێژێکی نوێم دۆزییەوە. خودا لەبەرچاوانمدا بارگەوبنەی پێچایەوە و لەگەڵ ئەویشدا، باوک و دایک و زوهد و ئومێدیشم بەفەرامۆشی سپاردن. یەکێک لە هاونیشتیمانییەکانم کە گەواهی ئەو هەڵخلیسکانەم بوو، بابمی لە مەسەلەکە ئاگادارکردەوە و باوکیشم زوو بەزوو پەیامی نارد کە ئەگەر لەو ژنە جوولەکەیە نزیک ببمەوە ئەوا بەنەفرەتم دەکا و ئیدی مافی ئەوەم نییە بۆ لای من بچمەوە! من و کیژەی جوو پەیامەکەمان دەخوێندەوە و لە پێکەنینا دەکەوتین بەپشتا.

ڕۆژێکیان – کە بەر لە ئێستا ڕووداوەکەیم بۆ گێڕاونەتەوە _ من و ئەو کیژە بۆ بەشداری کردن لە جێژنی زیندووبوونەوەی مەسیحدا بۆ گوندێک ڕۆیشتین کە لەوێ هاوڕێیانێکی هاوبەشمان هەبوون. هەمووان لە نێو باخێکدا دەمانخوارد و دەمانخواردەوە. من کێردێکم بەدەستەوە و دەمویست بەرخێکی برژاوی پێ لەت کەم، بەگاڵتەوە هاوارم کرد: "ئەگەر یەک قەشەم بەردەست کەوێت هەر ئێستا هەلا هەلای دەکەم!" کەسێک لە تاقمەکەی پاڵمانەوە گوتی: "یەکێک لە دواتەوە دانیشتووە." من ئاوڕمدایەوە و بەبینینی قەشەکەی دوامەوە شالاوم بۆ برد و سەریم بڕی. بەڵام بۆچی؟ چونکە نەمدەویست لەبەر چاوی کیژەی جوولەکەدا فشەکەر و ترسنۆک

وەدیارکەوم. کەوتمە زیندانەوە. کیژەی یەهودی هەموو ڕۆژێک بۆ سەردانم دەهات. جلکەکانمی دەشت، خواردن و سیگاری بۆ دەهێنام و بەگریانەوە لەودیو شیشەکانی زیندانەوە ڕوخسارمی نەوازشت دەکرد. هەموو ڕۆژێک دەگریا و دەبووە ئاو... تا ئەوەی ڕۆژێکیان نەهات، سبەینێ و ڕۆژەکانی دواى ئەویش نەهات... خەونم بینی مەریەمی پاقیژە سەراپا ڕەشپۆش لە دوورەوە بەرەو لام دێ و هەرچی نزیکتریش دەبێتەوە گەورەتر دەبێت. لێوی دەجوولا و شتێکی بەچرپە دەگوت، بەڵام هێشتا تەواو نێزیک نەبووبووەوە تا بزانم چ دەڵێ. ورد گوێم بۆ دەنگی ڕادێرابوو کە تا دەهات بەرزتر دەبووەوە. کاتێک مەریەمی پیرۆز بەتەواوی نزیکم بووەوە، گوێم لێی بوو دەیگوت: "ئەو خەریکە دەمرێت... خەریکە دەمرێت... ئەو مرد ! ئەو خەریکە دەمرێت... خەریکە دەمرێت... ئەو مرد!" ئیدی یەکەندەردوو لە خەو ڕابووم و لەهۆی نەهاتنەکەی حاڵی بووم.

ئەو شەوە لە شەوە تاریکەکان و باران دەباری. خۆم گەیاندە حەوشە. وا شپرزە بووبووم کە نەمدەزانی چ بکەم. پەیم بەڕادە و سنووری توانای مرۆڤ برد. دڵنیابووم دەتوانم لە دیوارەکانی زیندانەوە بچمە ئەودیوەوە و ڕاکەم. دەتوانم بێ ئەوەی ببینرێم لە بەردەمی پاسەوانەکانەوە تێ پەڕم و ئەگەر بشمبینن و تەقەشم لێ بکەن، چرووک دەکات. دەردی عیشق ئەقڵی تێک دابووم. ماوەگەلێک لەوەوبەر کون و قوژبنی زیندانەکەم پشکنی و دێوارێکم دەستنیشان کردبوو کە مەجنونی نائومێد بتوانێت لێیەوە هەڵبێت. دواجار لە تاریکایی شەودا، گەیشتمە دیواری دەست نیشانکراو و وەکی پشیلە پێم لە نێوان درزی بەردەکاندا دانا و پیایدا هەڵزنیم. ئەگەر ڕۆژ بووایە ئەوا بێ گومان دەترسام، بەڵام گوتم دنیا شەوە و پەیم بەڕادە و سنووری توانای بەشەر نەدەبرد. کاتێ لەدیوارەکە هاتمە خوارەوە باران بەلێزمە دەباری. هیچ کەس ئاگای لە هەڵهاتنم نەبوو، منیش باڵم گرتەوە و دوور دەکەوتمەوە. سپێدەی بەیان گەیشتمە ماڵی کیژە جووەکە. لە دەرگام دا، بەڵام مەگەر لەو تۆفانەدا گوێی لە دەنگی دەرگا دەبوو؟ ناچار بەدیوارەکەدا هەڵگژام، بەحەوشەکەدا هاتم و وەکی دز بەپێپلیکانەکاندا سەرکەوتم، دەرگای ژوورەکەم کردەوە و هێور بانگیم کرد. بەڵام چ وەڵامێکم نەژنەفت. شقارتەیەکم داگیرساند و بینیم کیژەی جوولەکە بێجووڵە لەسەر

تەختەنوێنەکە کەوتووە. ڕەنگی وەک چەرچەف سپی هەڵگەڕاوە. دەمی کەچ و کەف بەلالێویەوە و چاوە ترسناکەکانی دەرپەڕیبوون .. ئەو بڕستی دووری منی لە دەستدا و و خۆی ژەهرخوارد کردبوو.

یەکەندەردوو لە جێگەکەی هەستا و وەک کەسێک کە بەدوای ڕێگەی هەڵهاتندا بگەڕێت، لەم لاولای خۆی ڕووانی، پاشان وەک کەسێک سەرانسەری دنیا گەڕابێت، تێشکاو و ماندوو لە جێگەکەیدا دانیشت و بێ دەنگ بوو.

هەر چوار هاوڕێکە بەیەک دەنگ پرسیان:

– باوکە، دوایی چ بوو؟

– هیچ!

مانۆلیۆس پرسی:

– دوایی چیت بەسەر هات و چۆن بۆ ڕێگەی خودا گەڕایتەوە؟

– ڕۆحی مرۆڤ هەمووی نهێنییە! عیشق بووبووە هۆی ئەوەی لەڕێی خودا لابدەم بەڵام عەزاب _ کە بوونی نیعمەتە _ منی بۆ سەر ڕێگەی خودا گەڕاندەوە. چووم بۆ کێوی ئاتووس. یەکەم جار تەنیاییم بۆ باش و ڕۆحم کەمێک حەوایەوە، بەڵام گۆشەگیریم وردە وردە پڕ لە یادەوەری ژنانی جوولەکە بەفرمێسک و شادمانییەکانیانەوە دەبوو. نەمتوانی تاقەت بگرم و ناچار لای زاهیدەکەم بۆ ددانپیانان دانیشتم. ئەو دوعای بۆ کردم و ئەوێم جێهێشت و ئاوارە بووم. دواجار گەیشتمە گوندێکی گچکە و بانگێک لە ناوەوەڕا پێی گوتم کە هەر لەوێ بمێنمەوە. ئیدی لەوێ گیرسامەوە، ژنم هێنا و بوومە قەشە. بەخۆم دەگوت ئیدی دەورانی بەدبەختیم کۆتایی هاتووە، ئاخر بەئەندازەی پێویست بەدبەختیم کێشابوو. بەڵام نەخۆشی هات، ژن و منداڵەکانم مردن و هەمدیس تەنیا کەوتمەوە. جارێکی تر تێشکاو و لاواز لە بەردەم خودادا ڕاوەستام. پاشان گرێکییەکان هاتن و پاش ئەوانیش تورک... ئیدی پاشماوەی حەکایەتەکە خۆتان دەیزانن. خودایە سوپاس بۆ تۆ!

چوار هاوڕێکە سەریان دانەواند و دەستی قەشەیان ماچ کرد.

باوکە فۆتیس هەناسەیەکی هەڵکێشا و لە ژێر لێوەوە گوتی:

–.... ئیدی ماندوو بووم. من عومری خۆم کردووە. چ ڕەنجێک نییە نەمکێشابێ و چ غەمێک نەماوە نەمخواردبێ. شەهدی دنیا لە زەهرێکی کوشندە زیاتر چ شتێکی تر نییە! زۆرجاران بەخۆم دەڵێم: "خودایە! ئەگەر ئەم ئومێدە باڵایە، واتە مەلەکوتی ئاسمان نەبایە، ئەوا ژیان دەبووە چ دۆزەخێک!"

هەمدیس بێ دەنگی باڵی کێشا. کەمێک دواتر باوکە فۆتیس لە جێگەکەی هەستا، تەماشایەکی خۆرهەڵاتی کرد و خاچی کێشا. ئیدی خەریک بوو ڕۆژ دەبووەوە.

***

پاتریارکاسی پیر لە چاوەڕێی ژنەفتنی تەپەی پێی کوڕەکەیدا، تەواوی شەو لەسەر تەختەنوێنەکەی دانیشت و هەرجارێک کە دەنگی پێیەکی لە کۆڵانەوە دەژنەفت، لە جێگەکەی هەڵدەستا و لە پەنجەرەکەوە دادەنەویەوە. بەڵام هیچ کەس نەبوو. یەک دوو سیگاری دەکێشا و هەمدیس قورس بەسەر تەختەنوێنەکەیدا دەکەوت. دواجار بەرەبەیان خەوی لێ کەوت و لە خەونیدا بینی وا شەهێنێک دێتە نێو کۆلانەی مریشکەکان و کەڵەبابێکی سپی دەگرێ کە زۆری خۆش دەویست و بۆ زاوزێ هێشتبوویەوە. شەهێنەکە کەڵەشێرەکەی لە نێو چەنگاڵەکانی خۆیدا دەگرت و بۆ ئاسمانی دەبرد و کەڵەشێرەکەش سەرخۆشانە لە قوقەی سپێدانی دەدا... خودان هەراسان لە خەو ڕاپەڕی و پشتی کەوتە لەرزین و بۆ دەفعی بەڵا خاچی کێشا.

ئەوسا دوو دەستی بەیەکدا دا و لێنێوی بانگ کرد. کیژەی خزمەتکار خەواڵوو، نیوە ڕووت و پرچ ژاکاو هاتە ژوورێ. برژانگەکانی بەردەوام بەسەر چاوە پرشنگدارەکانیدا دەترووکان و مەمکی بەرجەستەی بەهۆی بەخەواڵوویی ڕۆیشتنەوە دەیانویست لەودیو کراسە سپییەکەیەوە بێنە دەرێ.

خودان پرسی:

– میکیلیس هاتەوە؟ دوێ شەو لە کوێ بووە؟ لە کوێ خەوتووە؟

– هێشتا نەهاتووەتەوە خودان. چووم سەرم لە ژوورەکەی دا، لەوێ نەبوو.

وای گوت و لەگەڵ زەردەخەنەیەکی تانەئامێزدا لەسەری ڕۆیشت:

–... خۆ کاترینا مردووە! خودا دەزانێ ئێستا گەنجەکان شەو لە کوێ بەسەر دەبەن!

– هەرکاتێ هاتەوە بڵێ دەمەوێ ببینم... هێی! ڕاوەستە بزانم، دوێنێ لە زیارەتەکە چیت لێ هات؟

لێنێو سوور هەڵگەڕا، پێ کەنی و وەڵامی نەدایەوە.

– هەی دەمەوەر! ناتوانیت چەند ڕۆژێکی تریش ددان بەخۆتا بگریت؟ یەکشەممەی داهاتوو شوو دەکەیت و مەسەلەکە کۆتایی دێت... ئەوسا ئیتر هێور دەبیتەوە و نیکۆلیۆس هێوری لە دەست دەدا. لە مەبەستەکەم تێ دەگەیت؟ بۆچی چاوانت خومار دەکەیت؟ هەی دێوانە حەواست لە کوێیە؟

لێنێو پێ کەنی و بەئاماژە گوتی:

– لە شاخ!

ڕاستی دەکرد، چونکە حەواسی لە شاخ و ژێر دارگوێزە سەوزە گەورەکە بوو. لە ساراکیناوە دەگەڕایەوە، ئارەقەکردوو و سوورهەڵگەڕاو نیکۆلیۆسی بینیبوو، ئیدی نیکۆلیۆس بەبیستنی تەپەی پێی وی وەک بەران مڕاندبووی و بێ ئەوەی چ قسەیەک بکات، پشت ملی گرتبوو، بەئەرزیدا دابوو... بەرانی گەورەش نێزیک بووبووەوە و بەبۆنی جەستەی ئاشنا وەک ئەو مڕاندبووی و لۆزی لێسابووەوە... لێنێو بەبیستنی دەنگی ناقۆڵای خودان ڕاپەڕی:

– حەواست لە کوێیە هەی کیژەی دەمشڕ؟ مەگەر نابیستیت لەگەڵتدا دەدوێم! هێشتا حەواست لە چیایە؟

لێنێو زەینی لە کێوەکە هەڵکەند و بەخۆیدا هاتەوە:

– خودان گوێم لێتە! ببوورە، ئاگام لێ نەبوو چیت گوت!

– گوتم یەک قاوەی پڕ شەکرم بۆ بێنە. سەرم گێژ دەخودا و وەزعم باش نییە... ڕەنگە بەهۆی برسێتی زۆرەوە بێت ..

لێنێو لە ژوورەکە هاتە دەرەوە و بەپێپلیکانەکانا هاتەخوارەوە. دەنگی بەرزی پاپووجەکانی لە ڕاڕەوەکە دەنگی دەدایەوە. خودان چاوانی لێک نان و ئەو خەونەی وەبیرهاتەوە کە بینیبووی: "خەون بینین بەشەهێنەوە چ مانایەکی هەیە؟ تێ ناگەم. خودا خۆی ماڵەکەم بپارێزێت!"

خۆر هەڵکشاو و دەنگی هەراوزەنای مەردوم، مەڕ و گوێدرێژان لە کۆڵانەکانی

ئاواییدا دەنگی دەدایەوە. خەڵک و ئاژەڵان لە ژێر گاسنی ژیاندا سڵاویان لەڕۆژ دەکرد. لێنێو قاوەکەی هێنا. خودان لەبەر پەنجەرەکەدا دانیشت و کەوتە هەڵقوڕاندنی قاوە ئەفسووناوییەکەی. کە حەواسی هاتەوە جێی خۆی سیگارێکی داگیرساند و لە دەرگای حەوشەی نۆڕی. جارناجار سمێڵی بادەدا و لە دڵەوە سووکە ناڵەیەکی بۆ دەکرد. قسەکانی دوێنێ شەوی باوکە گریگۆریس هەژاندبووی و هێشتا وەزعی نەهاتبووەوە سەر خۆی. قەشە پێی گوتبوو: "هەمان کات کە تۆ مڵچەملچ گۆشتی برژاوی بەرازت دەجویی، مانۆلیۆس خەریک بوو خەڵکی دەورووژاند. ئەو دەیگوت مەسیح فەرمانی بەهەمووان داوە کە یەک لە دەی بەروبوومی خۆیان بدەنە پەنابەرانی ساراکینا و چەند گێلۆکەیەکیش باوەڕیان بەقسەکانی هێنابوو. ئەو باوکە فۆتیسە تەڵەکەبازە خۆ بەزاهیدزانەیش خۆی خستووەتە شەڕەکەوە. هەنووکە ئاوایی بەسەر دوو بەرەدا دابەش بووە. یەکێکیان بەرەی خەڵکانی خوێڕی، یەکێکیش بەرەی خەڵکانی بەڕێز. لە هەمووی خراپتر ئەوەیە میکیلیسی کوڕت یەکەمین کەسێک بوو کە بەئۆردووی خوێڕییەکانەوە پەیوەست. ئەم مانۆلیۆسە ناچیزە زاهیدنوێنەش زۆر شووڵی لێ هەڵکێشاوە. بەپێشەوابازێتی، کوڕەکەتی لەخشتە بردووە و هێناویەتییە نێو دەستە و داییرەکەی خۆی و ئەو شەیتانە پیرە ڕیش بزنییەش دەرسیان دادەدا. مەگەر خودا خۆی ڕوحم بکا و کارەکان چاک بکات ئەگینا حیسابی هەموومان تەواوە!" خودانی پیر وەڵامی دابووەوە: "من خۆم دەبێ دەست بەکار بم. ئەگەر خودا بیەوێت خۆی بەهەر کارێکی گچکەدا ڕابگات ئەوا ئیدی کاتی نابێت دنیا بەڕێوەبەرێت. من خۆم هەمدیس نەزم بۆ لیکوڤریسی دەگەڕێنمەوە و گەنجە جڵەو پچڕاوەکانی ئاقڵ دەکەم. بەر لە هەموویان یەکەم جار کوڕە گێلەکەی خۆم و پاشانیش مانۆلیۆسی هیچ وپووچ کە تەنیا بەکەڵکی شوانی دێت و هیچی تر!"

دەرگای حەوشە کرایەوە و میکیلیس بەئەسپایی هاتە ژوورەوە. پیرەمێرد لە جێگەکەی هەستا، لە پەنجەرەکەوە دانەویەوە و بانگی کرد:

– سڵاو ڕۆڵە! ئەرێ باش نووستوویت؟ دەکرێ لوتف بفەرموویت و سەرێکمان لێب دەیت تا ئێمەش کەمێک بتبینین؟

کوڕەی گەنج بەخۆی گوت: "ئاگادار بە میکیلیس. بەهەرحاڵ باوکتە و نابێ بیڕەنجێنیت!" بۆیە وەڵامی دایەوە:

– واهاتم باوکە!

بەپێپلیکانە بەردینەکاندا چووە سەرێ و سڵاوی لە پیرەمێرد کرد. باوک لای بۆ نەکردەوە و هەوڵیدا تووڕە خۆی بنوێنێت. تا ئەو ساتە لە تاو کوڕەکەی زۆر تووڕە بوو، بەڵام کاتێ ئەوی بینی کە وەک تافی جحێڵی خۆی لە هەمانماڵدا، دوای شەوگەڕی، بەپێدزکێ دێتەوە ماڵەوە و چوار پلیکانە بەیەکێک دەبڕێ، تووڕەییەکەی نیشتەوە و بەخۆی گوت: "منیش لەجحێڵیدا وەک ئەو بووم. هەڵبەتە شەوگەڕییەکانی من بۆ ڕابواردن بوو، لە کاتێکدا ئەو کاتی خۆی لەگەڵ هاوڕێکانیدا بەقسەکردن لە بارەی خوداوە بەهەدەر دەدات. گوایە ئەمەش بۆ خۆی جۆرێک ڕابواردن و کات بەسەر بردنە!" لەگەڵ ئەمەشدا هەروا پشتی لە کوڕەکەی و هەوڵی دەدا تووڕە بنوێنێت. بەڵام لەبەرئەوەی تووڕەیی بۆ نەدەهات ئیدی تەقییەوە و یەکەندەردوو ڕووی وەرچەرخاند و گوتی:

– هەمدیس هەواڵی خۆشم لەبارەتەوە بیستووە! بڵێ بزانم ئەم بەزمە چییە ناوتەتەوە؟ شەرم ناکەیت؟ هیچ بیر لە پلەوپایەی خۆت ناکەیتەوە؟ بیرت چووەتەوە کوڕی کێ و نەوەی کێیت؟

بەخۆشنوودییەوە سەرنجی دا کە لەگەڵ قسەکردنیدا تووڕەییەکەی زیاتر دەبێت. ئەوسا بەهاواری بەرز تێ هەڵچووەوە:

–... ئیتر بۆت نییە مانۆلیۆس ببینیت!

میکیلیس بۆ وەڵامەکەی پەلەی نەکرد و لێکدا لێکدا بەخۆی دەگوت: "باوکتە. ئارام بە! توانایی پیاو بەوە نییە زوو هەڵچێ، بەڵکو بەئارام گرتنێتی. ددان بەخۆتا بگرە!"

پیرەمێرد کەوتەوە قسە:

– بۆچ وەڵام نادەیتەوە؟ تەواوی دوێنێ شەو لە کوێ سووڕاویتەوە؟ لە ساراکینا بوویت، وایە؟ ئەویش لەگەڵ ئەو قەشە سواڵکەرە و مانۆلیۆسی دێوانە و نۆکەرمان؟ چ هاوڕێیانێکی گونجاو! پیرۆزبێت! ئیدی کارت گەییوەتە ئێرە هەی داماو!

کوڕەکە بەشکۆوە وەڵامی دایەوە:

– باوکە، بەکەسانێک کە مەقامیان لە ئێمە بەرزترە، جنێو مەدە...

خودان تەقییەوە و لە جێگەکەی ڕاپەڕی:

– چیت گوت؟ وەک بڵێی ئەقڵت بەتەواوی لە دەست دابێت هەی گێلە! بەرزتر لە ئێمە؟ واتە ئەو قەشە سواڵکەرە و ئەو هەتیوە نۆکەرە لە ئێمە بەرزترن؟

– هەمان ئەو قەشە بەقەولی ئێوە سواڵکەرە، پیاوێکە پیرۆز. ئێمەی پاتریارکراسگەلی خودان، تەنانەت شایستەی ئەوەش نین، قەیتانی پێڵاوەکانی بۆ ببەستین!

خوێن بۆ ڕوخساری پیرەمێرد هوروژمی هێنا و سیگارەکەی تووڕ هەڵدا. میکیلیس دڵڕەقانە، بەڵام هەروا سەنگین لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

–... بەڵام سەبارەت بەمانۆلیۆس. تۆ خۆت چاک دەزانیت کاتێ ئێوەی ڕیش سپییان، باوکە گریگۆریس و ئاغای مامۆستا لە زیندندا لە ترسا وەک گەڵای پایزان دەلەرزین و تەنیا لە خەیاڵی گیانی خۆتانا بوون کە دەبوو بەگوێرەی وەزیفە لە خەیاڵی گیانی خەڵکانی ئاواییدا بن، هەمان ئەم مانۆلیۆسە نۆکەرە هاتە پێشەوە، خۆی وەک بکوژی کوڕەی تورک ناساند و ئامادە بوو لە داری بدەن تا خەڵکی ئاوایی ڕزگاریان بێت. بڵێ بزانم لەو ساتەوەختە قەیراناوییانەدا کێ پێشەوای ڕاستەقینەی خەڵکی بوو؟ تۆی خودان پاتریارکاس یاخۆ باوکە گریگۆریسی خۆ بەقەدیس زان؟ هیچ کامتان! بەڵکو ئەوە مانۆلیۆس بوو وەک کە پێشەوایەک هاتە نێو گۆڕەپانی جەنگ.

پیرەمێرد بەپشتا لەسەر تەختەنوێنەکە کەوت، باسکەکانی کردنەوە و چەند جارێک دەمی داخست و کردەوە. هەستی دەکرد خەریکە دەخنکێت.

میکیلیس شەرمەزار لە لەبیرکردنی ئەو ئامۆژگارییانەی بەخۆی دابوون، بێ دەنگ بوو. ئاخر بێ ئەوەی خۆی بیەوێت سووکایەتی بەباوکی کردبوو. ئەوسا لە پیرەمێرد نزیک بووەوە و باڵشتەکەی ڕێک خست:

– باوکە هیچت پێویست نییە؟ دەتەوێت بەلێنێو بڵێم ئاولیمۆت بۆ دروستکات؟

پیرەمێرد سەرسوڕماو لە ڕوخساری کوڕەکەی ڕووانی و لە ژێر لێوەوە گوتی:

– ڕێک وەک دایکت وایت! بەڵێ ڕێک وەک ئەو، ناوەوەت تاڵە و دەرەوەت شیرین!

چاوانی میکیلیس چەند جارێک نووقان و کرانەوە. فەزای نێوان ئەو و باوک تا دەهات قورستر دەبوو. کوتوپڕ ڕوخساری ڕەنگ پەڕیو، لاواز، دڵشکاو و خۆنەویستانە، بەڵام بەشکۆی دایکی لە بەرامبەر چاوانیدا وەدیارکەوت و لە ژێرلێوەوە گوتی: "دایکە!"وای گوت و کوتوپڕ هەوا شەپۆلاویی بوو، ڕووناکی لەرزی و ئەو ڕوخسارە پیرۆزە دیارنەما. باوک پرسی:

– بیر لەچ دەکەیتەوە؟

– لە دایکم... کە تۆ زۆر ئەزیەتت دا!

پیرەمێرد بەقەهرەوە گوتی:

– من پیاوم و دەبێ ژنانیش ئەزییەت بدەم. ژنان خۆیان ئەمەیان دەوێت. تۆ تێناگەیت چونکە هێشتا دەمت بۆنی شیری دایکتی لێ دێت.

– خودا بکا ئەم بۆنی شیرەی کە دەیڵێیت هەرگیز لە دەمم نەڕوات!

هەمدیس تارمایی دایک کەوتە نێوان ئەو دووانەوە. تارماییەکە تووڕە بوو، قسەکانی کوڕەکەی دەسەلماند و دەستی بەئاماژەی بەرەکەتدان نابووە سەر سەری. وەک ئەوەی بڵێ: "کوڕەکەم سەرت بەرز ڕاگرە و تۆ وەک من مەترسە! من لەو دەترسام. ئەوەی من جورئەتی گوتنیم نەبوو تۆ بیڵێ و تۆڵەی منی لێ بکەوە! هەمیشە دوعات بۆ دەکەم!" ڕق لە بوونی کوڕەکەدا لرفەی دەهات. پاڵی بەپەنجەرەکەوە دادا و چاوەڕێ بوو. پیرەمێردیش لە جێگەکەی هەستا و بەرەو لای پەنجەرەکە ڕۆیشت:

– گوێ ڕادێرە!

کوڕەکە چاوی لە چاوی باوکی بڕی و گوتی:

– گوێم لێتە!

– من بڕیاری خۆم داوە. هەنووکە نۆرەی تۆیە بڕیار بدەیت. تۆ دەبێ لە نێوان من و مانۆلیۆسدا یەکێکمان هەڵبژێریت. خێراکە! یان دەبێ پێوەندی لەگەڵ مانۆلیۆس و داروودەستەکەیدا ببڕیت یاخۆ دەبێ لەماڵی من بڕۆیت!

– لەماڵی تۆ دەڕۆم.

چاوانی پیرەمێرد دەرپەڕین:

– کەواتە تۆ فەزلی نۆکەرەکەمان بەسەر باوکتا دەدەیت؟

– نا، من فەزلی مانۆلیۆس بەسەر تۆدا نادەم! مانۆلیۆس لە مەسەلەکەدا نییە! من مەسیحم هەڵبژادووە. تۆ بەبێ سەرنجدان لە هەموو لایەنەکانی وەڵامەکە، پرسیارێکی ئاوهات کرد و منیش ناچار وەڵامێکی ئاوهام دایتەوە.

پیرەمێرد لە هاتوچۆ کەوت و هەمدیس لە بەرامبەر کوڕەکەیدا ڕاوەستا و گلەیی ئامێزانە گوتی:

– تۆ بۆچی لەگەڵمدا خەراپیت؟

– لەگەڵ تۆدا خەراپ نیم. تۆ ناچارت کردم هەڵبژێرم و منیش ئەوەم هەڵبژارد. بۆیە ئەوە گوناهی من نییە.

خودانی پیر هەمدیس قورس بەسەر تەختەنوێنەکەدا کەوت و سەری بەهەردوو دەست گرت. وەزعی تێک چوو بوو:

– بڕۆ دەرەوە. بڕۆ ئیدی نامەوێت بتبینم!

کوڕەکە ڕووی وەرگێڕا، بەبینینی وەزعی باوکی دڵی نەرم بووبوو. بەڵام بانگێکی ناوەکی بەردەوام دەیگوت بڕۆ! چووە نزیکی باوکی، کەوتە سەر ئەژنۆ و گوتی:

– باشە باوکە دەڕۆم، بەڵام تکات لێ دەکەم دوعام بۆ بکە!

– نا، ناتوانم.

میکیلیس لە جێگاکەی هەستا و بەرەو لای دەرگاکە ڕۆیشت، باوکی هەوڵی دەدا هاوارکات: کوڕەکەم! بەڵام غرور ڕێگەی نەدەدا. کوڕە دەرگاکەی کردەوە و هەمدیس ڕووی بەرەو لای باوکی وەرگێڕایەوە:

– باوکە خواحافیز!

دوای تێپەڕبوونی ماوەیەک کە لێنێو ئیدی گوێی لە هاوار هاواری خودان نەبوو، بەهێواشی بەسەر پێپلیکانەکانا سەرکەوت، گوێی بەکونی دەرگاکەوە نا. دەنگی پرخەپرخێکی توند کە ناو بەناو بەهەناسە و ناڵە و جیرەجیرەی تەختەنوێنەکە دەبڕدرا، دەگەییە گوێ. لێنێو لەبەرخۆیەوە گوتی: "پیرەمێرد دوای ئەو هەموو دەمەدەمێیە خەوی لێ کەوتووە و وا ئێستاش خەونی ناخۆش دەبینێت. نیوەڕۆش بەهەمان ئیشتیای گائاسایەوە لە خەو وەئاگادێتەوە. باشترە بڕۆم و مریشکێکی بۆ

سەرببڕم... ئیدی دەرەقەتی ئەم ورگە نایەم کە تێربوونی بۆ نییە! نازانم بۆچی قەت پڕ نابێت، خەندەقی بەڵایە!" ئەوسا دووبارە بەپێپلیکانەکانا هاتەوە خوارێ و بەرەو کولانەی مریشکەکان چوو تا مریشکێک بۆ سەربڕین هەڵبژێرێت. کەڵەشێرە سپییە پۆپنە سوورەکە بەملێکی بەرزەوە نازوکەشمی دەکرد و مریشکەکان بەدەوریدا دەنووکیان لە ئەرزەکە دەدا و دەیانگاراند. لێنێو چاوەڕێی کرد تا مریشکێک فس بداتەوە، کەڵەشێرەکە بەسەریدا بتسێ و پاشان کە هاتە خوارەوە سینگ دەرپەڕێنێ و باڵێکی بەسەر مریشکەکەدا بکێشێ و بکەوێتە قووقاندن. لێنێو ساڵانێک بوو بەبینینی دیمەنێکی ئاوهایی حاڵی لێ دەهات، ورد لێی دەنۆڕی و ڕوخساری سوور هەڵدەگەڕا. هەستی دەکرد حەز دەکات خۆیشی فس بداتەوە و قورسایی سەرخۆشکەری پیاوێک بەسەر خۆیەوە ئەزموون بکات. بەڵام چ پیاوێک؟ کاتێ کە هێشتا زۆر گەنج بوو نەیدەتوانی پیاوێکی دیاریکراو لای خۆی بەرجەستە بکات، پاشان مانۆلیۆسی هەڵبژارد و دوای ئەویش نیکۆلیۆس کە چەندین هەفتە دەبوو مێشکی پێوەی سەرقاڵ بووبوو.

لێنێو بەنیگایەک پیرە مریشکێکی هەڵبژارد و ڕێک لە کاتێکدا دەیویست پڕی پیابکات و بیگرێ، مریشکەکە لە ژێر پێی کەڵەشێرەکەدا فسی دایەوە و کەڵەشێر بەباڵی کراوەوە پەڕییە سەری. لێنێو زمانی بەسەر لێوە وشکەکانیدا هێنا. ئاگر کەوتبووە گیانی. کاری ئەو دووانەش لە چاوترووکانێکدا کۆتایی هات، ئیدی بەزەیی بەمریشکەکەدا هاتەوە و مریشکێکی تری هەڵبژارد.

نزیکی نیوەڕۆ گۆشتاوەکەی ئامادەکرد، سفرەی ڕاخست و لە چاوەڕێی هاتنەخوارەوەی خودان‌دا دانیشت. بەڵام خودان نەهات: "خەندەقی بەڵا درەنگی کرد؟ ناشێ تەقیبێ؟" خەمی لێ هات و هەمدیس بەخۆی گوت: "خودایە، کارێ بکە تا عەسری یەکشەممە و بەیانی دووشەممە بەزیندوویی بمێنێ ئەگینا هاوسەرگیرییەکەی ئێمە قۆرتی تێ دەکەوێ؟ ئیتر ناتوانم ئارام بگرم!"

هەمدیس بەپێپلیکانەکانا چووە سەرێ، دەرگاکەی تا نیوە کردەوە و تەماشایەکی ژوورەوەی کرد. خودان کەوتبوو بەسەر تەختەنوێنەکەدا و چاوانی بڕیبوونە میچەکە. نە دەجووڵا و نە دەیناڵاند. بەترسەوە چووە ژوورێ و گوتی:

– خودان، وەرە خوارێ گۆشتاوەکە ئامادەیە!

پیرەمێرد لای بۆ کردەوە و وەڵامی دایەوە:

– برسیم نییە. وەزعم باش نییە لێنێو گیان! برۆ خەبەر بەباوکە گریگۆریس بدە!

لێنێو کوڵی گریانی بەربوو. خودان لە جێگەکەی هەستا و دانیشت. ڕەنگی پەڕیو و دەزوولەی خوێن بەڕوخسارییەوە دەبینرا.

– بێ دەنگ بەکەللەپووت! مەترسە نامرم. تەنیا دەمەوێ لەگەڵ قەشەدا بدوێم. میکیلیس لەخوارەوەیە؟

– نا، چووە ژوورەکەی، جلەکانی ڕۆژانەی پۆشی، بوخچەیەکی هەڵگرت و لە ماڵ چووە دەرەوە.

– هیچی نەگوت؟

– نا، قسەی نەکرد!

– یەکێک بچێتە چیا بەمانۆلیۆسی ناچیزە بێژێ بەزوویی بۆ ئێرە بێت. گەرەکمە بەر لە مەغریب بیبینم... تێ دەگەیت؟ برۆ بزانم چ دەکەیت!

– هیچ ناخۆیت؟

پیرەمێرد بۆ ساتێک دوودڵ بوو:

– چیت لێ ناوە؟

– مریشک، چونکە دەزانم زۆر حەزت لێیەتی؟

– زۆر باشە، گۆشتاوەکەی پڕ لە ئاوی لیمۆ بکە، ئێستا دێمە خوارەوە.

لێنێو مەست لە پێپلیکانەکان هاتە خوارێ و بەخۆی گوت: "بێ گومان تا ڕۆژی دووشەممە بەزیندوویی دەمێنێت. بەڵام نابێ لێ گەڕێم بەهەمان حاڵەوە بمێنێتەوە. دەبێ ئەنتۆنیس بانگکەم کەڵەشاخێکی لێ بگرێ تا نەبا بەر لەوادەی زەماوەندەکە بمرێت."

هەر لەو ماوەیەدا میکیلیس بوخچە لەبن هەنگڵ ڕێی چیای گرتبووە بەر و بۆ لای مانۆلیۆس دەچوو، بەڵام ئەوی لە پشتیری مەڕەکان نەبینی و ناچار لەسەر سەکۆی بەر کوختەکە دانیشت. دەمەو نیوەڕۆ بوو، سێبەرەکان کورت و کورتتر دەبوونەوە و کڵێسای ئەلیاس پێغەمبەر لە ژێر تیشکی ڕووناکییەکەدا کە ڕاستەوخۆ لە گەوەی کێوەکەی بەرامبەری دەدا، دیار نەمابوو.

میکیلیس چاوانی لێک نان. گەرچی زۆر شەکەت و ماندوو بوو، بەڵام خۆشحاڵ بوو. لە نەخۆشێک دەچوو کە تازەکی لە جێگە هەستابێ. لەبەرخۆیەوە گوتی: "ڕابردوو هەرچی بوو تێ پەڕی و هەموو شتێک سەرلەنوێ دەست پێ دەکات. خودایە تۆ خۆت ڕێگات پیشاندام. هەنووکە کۆمەکم بکە تا کۆتایی پێیدا برۆم. دەزانم لەکۆتایی ڕێگەکەدا تۆ چاوەڕێم دەکەیت." ئەوسا بوخچەکەی کردەوە و ئینجیلە ئەستوورەکەی یادەوەری دایکی کە بەرگێکی لە چەرمی بەراز تێگیراو و کاری زیوکاری لەسەر کرابوو، دەرهێنا و قوفڵەکەی کردەوە.

بەرلەوە گەڵای داردێمشتێکی خستبووە نێوان دوو لاپەڕەیەوە و کتێبەکەی لە هەمان شوێندا کردەوە، دانەوییەوە و خوێندیەوە: (ئەگەر کەسێک بەرەو لای من بێت، بەڵام پشت لە باوک، دایک، هاوسەر، منداڵ، برا، خوشک و تەنانەت ژیانی خۆی نەکات ئەوا ئەو کەسە پێڕەوکەری من نییە...) ڕۆژانێکی زۆر ئەم قسەیەی مەسیحی دەخوێندەوە و هەوڵیدەدا لە ماناکەی تێ بگات. یەکەمین جار ئەو قسەیەی پێ قورس و بەدەر لە توانای ئینسانی بوو، لە خۆی دەپرسی: "ئاخۆ بۆ ئارامی هەستی مرۆڤایەتی، ڕێگەیەکی هەموارتر و ئاسانتر نییە؟ ئایا بەڕاستی ڕێگای ڕزگاری خاوەن بەهایەکی ئاوها گەورەیە؟ بۆچ دەبێ باوک و دایک تا ئەم ڕادەیە ببنە ڕێگر؟ باشە ناتوانین هەم ئەوانمان خۆش بوێ و هەم بەرەو لای خوداش برۆین؟ بۆچ دەبێ بۆ ڕۆیشتن بەرەو ئاسمان قووڵترین ڕەگەکانی وابەستەییمان ڕیشەکێش کەین؟"

میکیلیس ئەم پرسیارانەی لە زەینی خۆیدا دەهێناو دەبرد، وەڵامێکی دەست نەدەکەوت، بەڵام ورده ورده هەستی دەکرد کە دڵی سووکەڵەتر دەبێ و ڕەگەکانی سستتر! تا دواجار عەسری دوو ڕۆژ بەرلەوە کوتوپڕ لە نێوان ئەرز و ئاسماندا گیری کردبوو.

کەمێک بەر لە نیوەڕۆ مانۆلیۆس کە مەڕەکانی بەنیکۆلیۆس سپاردبوو، هات و بەبینینی ناکاوی هاوڕێکەی سەری سوڕما.

میکیلیس گوتی:

– ئەز ماڵی بابم جێهێشت. پیرەمێرد گوتی هەڵبژێرم و منیش ڕێگەی خودام هەڵبژارد. سڵاو مانۆلیۆس! بەبینینیت خۆشحاڵم!

مانۆلیۆس خەیاڵاوی گوتی:

– میکیلیسی ئازیز، تەی کردنی ئەم ڕێگەیە دژوارە. بۆ دەوڵەمەندان دژوارە. بەهەرحاڵ خۆش هاتیت!

پاشان سفرەی ڕاخست و هەردووکیان جگە لە کەمێک نان، هیچی دیکەیان نەخوارد. میکیلیس ئەوەی کە لە نێوان خۆی و باوکیدا ڕووی دا بوو، گێڕایەوە و گوتی:

– مانۆلیۆس ئیدی ناتوانم دەرەقەت بێم. من ژیانێکی خۆشگوزەرانم هەبوو. دنیاکەم پڕ لە درۆ و ناعەدالەتی و ڕێگەم پڕ لە خواروخێچی. نا، ئیدی نەمدەتوانی بەرگە بگرم و شەرمم دەکرد.

– میکیلیس خۆش هاتیت! ڕێگە تازەکە بەردەڵانە و پڕە لە نشێو و بەرزایی. سەرەتا بۆی هەیە پێوپلی مرۆڤ بریندار بێت، بەڵام پاشان هەست دەکات باڵی دەرکردووە. هەست دەکات فریشتەکان چوونەتە ژێر باڵی و بەرەو ئاسمانی دەبەن...

ئەوسا لە جێگەکەی هەستا، دارعەساکەی هەڵگرت و تێ هەڵچووەوە:

–... باوکت پەیامی ناردووە کە هەرچی زووترە بڕۆم بۆ لای و دەشزانم چی دەوێت! بەئومێدی دیدار، تا خۆڕابوون!

– خودا ئاگادارت بێ!

لێنێو بەقۆڵی هەڵکراو و ڕوخساری سوورهەڵگەڕاوەوە لە حەوشە لەسەر ئەژنۆ دانیشتبوو، ئەو دەفرە مسینانەی کە خودان بەلوتف و بۆ خۆنوێنی وەک شەکێرت پێیدابوو، دەسڕین و هاوکاتیش گۆرانی دەگوت و گۆرانییەکەی فیکەئاسا تا کێوەکان دەگەیشت. نیکۆلیۆسیش لە ژێر دارگوێزە سەوزە گەورەکەدا ڕاوەستاو و گوێی لە ئاوایی ڕادێرابوو. ئەویش بەڕوخسارێکی ئاگرین و بەشمشاڵەکەیەوە بۆی دەسەندەوە، هەردوو نەغمەکە بەژوور سەربانەکانی ئاواییەوە لێک دەئالان. پیرێژنان بۆڵەبۆڵیان دەکرد، نۆبووکان زەردەخەنەیان دەهاتێ و کیژانی گەنج هەناسەیان هەڵدەکێشا.

کاتێ مانۆلیۆس هاتە کۆڵان دەنگی گۆرانییەکەی لێنێوی ژنەفت. زەردەخەی هاتێ و بەخۆی گوت: "ئەم لێنێوە گچکەیە هەر بەڕاستی هاروهاجە، ڕێک وەک ئاژەڵێکی

گچکەی کێویی! بەڵام کوڕەکەماڵی دەکا."

لێنێو بەبینینی دەسگیرانی پێشووی کە هاتبووە حەوشە، لە جێگەکە هەستا.

مانۆلیۆس گوتی:

– سڵاو لێنێو! دەبینم خەریکیت خۆت بۆ ڕێوڕەسمی شووکردن ئامادە دەکەیت!

لێنێو بەنەغمەیەکی تانەدار وەڵامی دایەوە:

– ڕۆژێکیش نۆرەی تۆ دێت. هیوادارم کیژێکی باش ڕاوت کات. ئێستا زووکە خودان چاوەڕێتە. ئەی مانۆلیۆسی داماو، من ئەگەر لەجێی تۆ بام دەچووم لە کونە مشکدا خۆم دەشاردەوە.

وای گوت و شادومان کەوتەوە گۆرانی تا دەسگیرانەکەی پێشووی تێ بگەیەنێ کە دڵی لێی هەڵکەنراوە و باشتر لەوی دۆزیوەتەوە تا لە بەخیلیدا کوێرایی دابێت!

پاتریارکاسی پیر سیگار لە دوای سیگاری دەپێچایەوە و دەیکێشا و ئەو مریشکەی خواردبووی هەرسی دەکرد و چاوەڕێی مانۆلیۆس بوو. جبەی درێژی خودانی لەبەردا و پێی پەتی. ڕوخساری لەحەژمەت گەرما وەک باینجان مۆر هەڵگەڕاو و دەمارەکانی ملی دەرپەڕیبوون. بەردەوام دەهات و دەڕۆیشت و وەک بەرازی ئاوی دەیمرخاند. جارناجار لە حەژمەت شەکەتی لەسەر تەختەنوێنەکە دەکەوت و یەک لەسەر یەک دەیگوت: "خەتای خۆمە .. خەتای خۆمە... بەزەییم پێیدا هاتەوە و لە دەیر هێنامە دەرەوە تا بیکەمە ئینسان. ئای خۆزیا لێ گەڕابام لە هەمان جێگەدا وەک خەسیوگەلانی حەرامزادە ژیابا. خۆم بەدەستی خۆم ماڵی خۆم وێران کرد .. نەفرەت لە شەیتان! لاداسی پیسکە ڕاستی دەکرد! چەند جار پێی گوتم: تووڕەبە تا هەم لێت بترسن و هەم ڕێزت بگرن. گەر باش بیت ئەوا جگە لە سەر ئێشە چ شتێکی ترت بەنسیب نابێت. کەچی من گاڵتەم پێی دەهات. ئەمەش ئەنجامەکەی کە تا قوڕقوڕاگە لە بەدبەختیدا ڕۆچووم."

لەناکاو گۆرانییەکەی لێنێو ڕکی هەستان و هەمدیس بەخۆی گوت: "ئەی دەم درێژی پیس! هەرچی زووتر عەرووسی بکات باشترە. ئەگینا ئاوایی دەهێنێتە سەر خۆی!" پاشان بەرەو لای پەنجەرەکە چوو تا بێ دەنگی بکات. لەو کاتەدا دەرگا کرایەوە و مانۆلیۆس وەدیار کەوت.

پیرەمێرد لە جێگەکەی هەستا و لە کاتێکدا چاوانی لە حەژمەت تووڕەیی دەبریسکانەوە، نەڕاندی:

– وەرە ژوورەوە!

ئەوسا دەرگاکەی لە دوای مانۆلیۆسەوە داخست، توند بەدیوارەکەوەی نووساند و هاواری کرد:

– هەی نارەسەن... پاداشتی چاکەکانی من ئەمە بوو؟ من تۆم هێنایە ماڵەکەم تا ئاگری تێ بەردەیت؟ بەر لەهاتنی تۆ بۆ ئاوایی هەموو شتێک ڕێکوپێک و تەواو بوو. هەم ماڵەکەی من لە ئارامیدا و هەم ئاواییش! ئەوسا ئیدی تۆی پێغەمبەری درۆیینە هاتیت و هەموو شتێکت ژێرەوژوور کرد... بەچ حەقێک پێت کردە کەوشی منەوە و بەبیانووی ڕزگارکردنی خەڵک خۆت هێنایە پێش؟ بۆچی لووت دەژەنیتە کارێک کە چ پێوەندییەکی بەتووەوە نییە؟ بۆچی وەزعەکە دەترشێنیت؟ دەتەوێ بڵێم بۆچی؟ بۆئەوەی خۆت بکەیتە قەدیس و خەڵکانی سافیلکە فریو بدەیت تا ناوت بکەوێتە سەر زاران. تۆ ڕۆژی زیارەتی ئەلیاس پێغەمبەر بۆ چیا چوویت تا خەڵکی هان بدەیت شۆڕش بکەن؟

مانۆلیۆس بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– شۆڕش؟

– ئەدی چی؟ مەگەر ئەو نوتقە بێ شەرمانەیەی پێرێت لەسەر چیا جگە لە هاندان بۆ شۆڕش چ شتێکی تر بوو؟ بەقەولی تۆ ئێمە دەبێ سەرانە بدەینە ئەو سواڵکەرە هیچ وپووچانە و هەمووان پێکەوە یەکسان و برا بین و ئەمەش واتە هەمووومان ببینە سواڵکەر. بۆچ دەبێ ئێمە کێڵگەکانی خۆمان بدەینە ئەوان؟ ئەم کێڵگانە لە باوکەوە بۆ کوڕ هی خۆمان بوون و بەشێکن لە جەستەمان. ئەوسا بەقەولی تۆ ئێمە دەبێ پارچەیەک لە جەستەمان لێ کەینەوە و بیدەینە ئەوان تا قەڵەو بن. هەی بەلەعنەت بیت!

یەخەی مانۆلیۆسی گرت، ڕایدەوەشاند و لە کاتێکدا کە لەحەژمەت تووڕەیی خوێنی هاتبووە کوڵ، تێ هەڵچووەوە:

=... هەی چەتە، گەرەکتە وەزعی ئێرەش وەک ڕووسیای لێ بێت؟ واتە هەمووان

لەتوپەت کەن؟ لێک بەربن و خودان و نۆکەر بەبێ ئیمیتیاز لە یەک شوێندا بژین؟ تۆ گەرەکتە ئەسپێیەک کە _ خودایە تۆبە _ بەگەورەیی شێری لێ هاتووە هەڵبدەیتە سەر تەختەنوێنەکەم تا خوێنم بمژێت؟

بەیادی ئەسپێکە لەرز دایگرت و درێژەی بەقسەکانی دا:

–... نازانم ئەمەم بەتۆی کەللەپووت گوتووە یان نا، کە جارێکیان ورگ هەڵگەڕایەوە و جێگەی سەری گرتەوە تا فەرمانڕەوایی بەسەر جەستەدا بکات. ئیدی هێند پیسایی لە لووت و دەم و چاو و گوێوە هاتە دەرەوە کە ئیدی کەسەکە مرد. تۆش هەوڵ مەدە نەزمی خودا بەیەکدا بدەیت. لێ گەڕێ ورگ لەجێی خۆیدا بێ و لە جێگەی خۆیدا فەرمانڕەوایی بەسەر جەستەدا بکات. لێرە سەرەکە منم!

وەک دڕندەیەک لە دیلیدا، دەهات و دەچوو، مشتی بەدیوارەکەدا دەکێشا و تفی دەکرد:

–... ئەگەر بەتۆ بێت ئەوا دەبێت دەوڵەمەندان لەبەین بچن. بەڵام هەی کەللەپووت ئەگەر دەوڵەمەندان نەبن ئەدی کێ سەدەقە بداتە هەژاران؟ هیچ بیرت کردووەتەوە کە پوورە مادلینات دەبێ بۆ کار ڕوو بکاتە کوێ؟ ئەی خودی تۆ ئاغای نەجیب زادە! ئیدی هیچ کەسێک تۆ بەنۆکەری ڕادەگرێت؟ ئاخر ئێوەی سواڵکەران کە یەک بست ئەرزتان نییە بەچ حەقێک هاواری یەکسانی دەکەن؟ بۆ ئەوەی ئێمە سەروەتەکەی خۆمان برایانە لەگەڵ ئێوەدا دابەش کەین؟ بۆئەوەی نیوەی سەروەتەکەمان لە چنگمان دەربێنن؟ کێ ئەم شتە قۆڕانەی ئاخنیوەتە کەللەی پووتتەوە؟

– مەسیح.

– هەی گێلە! کام مەسیح، داماو؟ مەسیحی ئێوە یا مەسیحی من؟ ئەوەی تۆ دەیڵێیت مەسیحی من نییە، چونکە مەسیحی ئێوە سواڵکەر، ئەسپێیاوی، برسی و یاخییە و قسەگەلێک دەخەنە پاڵی کە بەرژەوەندیتان تامین بکا و پاشانیش ئەوتان کردووەتە پێشەنگی کڵێسا و هاوار دەکەن: "ئێمە هەموومان فەرزەندی یەک باوکین. مردن بۆ ئیرس و میرات! دەبێ سەروەتەکان دابەش بکرێن! ئێمە هەموومان براین! کەواتە کەبابەکەتان بێنن تا پێکەوە بیخۆین!" بەڵام ئەوە بزانە ئێوە قەت دەم لەم کەبابە نادەن!

سیگارەکەی لەگەڵ تفەکەیدا لە پەنجەرەکەوە تووڕدایە دەرەوە، لە مانۆلیۆس نزیک بووەوە، هەمدیس یەخەی گرتەوە و هاواری کرد:

–... تۆ ئیتر لای من ئیش ناکەیت. تێ گەیشتیت؟ دەبێ هەر ئەم شەو بڕۆیت! بڕۆ لای سواڵکەرانی هاوشانی خۆت و پێکەوە ئەسپێ و نەخۆشی و مەلەکوتی ئەعلاتان دابەش کەن!

کە قسەکان گەیشتنە ئێرە، باوکە گریگۆریس بەشکۆیەکی ئەسقەفییانەوە هاتە ژوورەوە:

– عالیجەناب ببوورە درەنگ کەوتم. وەزعی ماریۆری باش نییە.

وای گوت و بەبینینی مانۆلیۆس ڕووی گرژ کرد. پاتریارکاسی پیر گوتی:

– باوکە، دنیا هەڵگەڕاوەتەوە و جەنابی مانۆلیۆس وەک سەرنج دەفەرموویت ئاڵای شۆڕشیان گرتووە بەدەستەوە و گەرەکیانە دنیا ئاگر تێ بەردەن. کوڕە گێلەکەی خۆیشم یاخی بووە و هەمان ئەم بەیانییە گوتی: "من لەم ماڵە دەڕۆم و تۆی پیرەمێرد جێدێڵم. من مەسیحم هەڵبژاردووە." وەک بڵێی ڕێگەکەی من پێچەوانەی ڕێگەی مەسیح بێت! هەی نەفرەتتان لێ بێت! باوکە باش بوو هاتیت. ئێمە دەبێت هەمدیس نەزم بەرقەرارکەینەوە.

باوکە گریگۆریس مانۆلیۆسی بەپەنجە پیشان دا و گوتی:

– هەمووی خەتای ئەمەیە! ئەم ئاگری لە ئاوایی بەرداوە! ئەم مێشکی خەڵکی پڕ لە شتی پرووپووچ کردووە! هەتیو ئەو شتە قۆڕانە چ بوو کە ڕۆژی زیارەتەکە لەسەر چیا گوتت؟

– من تەنیا قسەکانی مەسیحم دووبارە دەکردنەوە. دەمگوت سەدەقە بدەن هەژاران. هەر کەسێ دوو کراسی هەیە با یەکێکیان بداتە ئەوانەی ڕووت و ڕەجاڵن. ئێمە هەموومان براین. جگە لەوە چ شتێکی ترم نەگوتووە!

باوکە گریگۆریس کوڵی دەدا، بەڵام لەبەرئەوەی بەشایستەی نەدەزانی لەگەڵ دەمی لەدەمی نۆکەرێک گیر بێ، بۆیە ڕووی بۆ لای خودان وەرگەڕاند و گوتی:

– ئەم کەسە بۆ کۆمەڵگەکەمان خەتەرە. دەبێ هەرچی زووترە دەری بکەیت و لە ئاوایی ڕاوینێین تا نەخۆشییەکەی بۆ خەڵکانی تر نەگوێزرێتەوە. هەمان ئەم کەسە

مێشکی کوڕەکەی تۆی تێک داوە. ئەو بەم فریوکارییانە بەزوویی دزە دەکاتە دڵی خەڵکەوە و ڕامان دەماڵێت. دەبێ بڕوات. ئەمە شوان نییە. مەڕیش نییە. بەڵکو گورگە!

مانۆلیۆس هەنگاوێکی بەرەو لای دوو ڕیش سپییەکە هەڵێنا، دەستی بۆ سینگی برد، سەری نەوی کرد و گوتی:

– خودان خواحافیز. جەنابی قەشە خواحافیز. من ڕۆیشتم!

قەشە دەستی هەڵبڕی و گوتی:

– نەفرەتی خودات لێ بێت!

– ئەمە نەفرەتی ئێوەیە نەک خودا. هەمان ئێوەی قەشەکان بوون کە مەسیحتان لەخاچدا و ئەگەر جارێکی تر بشگەڕێتەوە هەمدیس لەخاچی دەدەنەوە. خواحافیز!

ئەوسا هێور بەرەو لای دەرگاکە ڕۆیشت، کردیەوە، ئاوڕی دایەوە و گوتی:

– خوداحافیز!

ئەوسا نەرم بەپێپلیکانەکانا هاتەخوارەوە. ئەم جارەش هەستی دەکرد لەسەر باڵی فریشتان دانیشتووە.

١٣

کاتێ مانۆلیۆس ڕێگەی چیای گرتبووە بەر، دنیا تاریک داهاتبوو. هەورێکی چڕ ئاسمانی پۆشی و بایەکی نیوەگەرم لە خۆرهەڵاتەوە دەهات و چەند نمەیەک باران بەر ئەرزی سوتێنەر و مانۆلیۆس دەکەوت و خەنی دەکرد. ئەویش وەک دەشت و دامێنەکان تینووی بوو، هەستی دەکرد لەگەڵ خاک و بەرددا یەکانگیر بووە. هەروا کە بەرێگە سەرەو ژوورکەکەدا هەڵدەزنا، بەخۆی گوت: "بەڕاستی دنیا موجیزەیە! کاتێ چاو دەکەمەوە، چیاکان دەبینم و هەور و بارینی باران، کاتێکیش چاو لێک دەنێم خوڵقێنەری چیا و هەور و باران دەبینم. ڕەحمەت لە پەروەردگار کە چ لە ڕووناکی، چ لە تاریکیدا، لە هەموو جێگەیەک ئاگای لێمانە!" ئیدی خودان و قەشەکانی لەیادی خۆی بردنەوە و لە وابەستیگەلی بێهوودە ڕزگاری بووبوو. ئاخر ئیدی ئەو قۆناخی شادمانی و نیگەرانییە ناچیزەکانی تێ پەڕاندبوون و گەیبووە ئەوسەری شادمانی و غەم، واتە ئارامی تەواوەتی.

سپێدەی ڕۆژی دواتر دەبوو ماڵئاوایی لە چیایەک بکات کە زۆری خۆشدەویست، چونکە لەگەڵ بوونی ئەو هەموو سەرڕاستی و خزمەتە ڕاستگۆیانەدا، خودان دەری کردبوو. دەبوو کۆڵەپشتی بەستبا، دارعەساکەی بەدەستەوە گرتبا و وەک ڕێبوارێکی تەنیا ڕێگەیەکی نەناسراوی گرتبایە بەر .. بەڵام قیروسیا. ئەو لەگەڵ فریشتانا بوو.

باران توند و توندتر دەباری. دەنگی هەورەگرمە لە دوورەوە دەهات. ئەم گوڕی زیاتری دەدایە هەنگاوەکانی. بایەک کە لە دوایەوە هەڵی کردبوو ئەوی بۆ پێشەوە دەبرد و دەبووە هۆی ئەوەی شادومانانە هەست بەوە بکات کە باش وەک مرۆڤ

دەست و سینگ و هەناسەی هەیە.

لە دوورەوە چاوی بەڕووناکییەک کەوت کە لەودیو کلاوڕۆژنەی پشتیرێکەوە دەدرەوشایەوە و بەخۆی گوت: "نیکۆلیۆس مەڕەکانی دۆشیون، شێویشی کردووە و ئەلعان دەبێ نووستبێ. کەواتە ئەوە میکیلیسە کە چاوەڕوانی دەکێشێت." دڵی وەتەپە کەوت و لەبەرخۆیەوە گوتی: "ئەو ناتوانێ دەرەقەت بێ، چونکە لە ناز و نیعمەتدا گەورە بووە، بەخواردنی خۆش، نوێنی نەرم و ئاسایشت ڕاهاتووە. باشترە بۆ ماڵەوە بگەڕێتەوە و ئارام بگرێت. بۆ ئەو هێشتا وادەی دیاریکراو نەهاتووە. هەرچی بێت هێشتا سەروەت بەسەر ڕۆحیەوە قورسایی دەکا و لێ ناگەڕێت ئازادانە و ئاسوودە بۆ پێشەوە بڕوات. ماریۆریشی هەیە و بیەوێ و نەیەوێ بەدنیاوە دەیبەستێتەوە..." قسە پڕ لە پتەوی و یەکلاکەرەوەکەی مەسیحی بیرکەوتەوە کە: "تێپەڕینی وشتر بەکونە دەرزیدا لە چوونەژوورەوەی دەوڵەمەندان بۆ مەلەکوتی خودا هاسانترە."

میکیلیس لەبەر ئاگردانەکەدا دانیشتبوو و لە ئاگرەکەی دەنۆڕی. مانۆلیۆس شادومانانە ئارەقەی نێوچەوانی سڕی و گوتی:

– سڵاو خودانی گەنجی کوێستان. سبەینێ من ماڵئاوایی لەم کوختە ئازیزە دەکەم. چونکە بابت دەری کردم.

ئەویش لەبەر ئاگرەکەدا لە پاڵ میکیلیسدا دانیشت و لەوپەڕی ئارامیدا کەوتە گێڕانەوەی دیدارەکەی لەگەڵ خودانی پیر و ئەو قسانەی کە ژنەفتبووی و نەفرەتەکەی قەشە. دواجار گوتی:

– هەموو شتێک بەو جۆرە تێ پەڕی کە دەبوو تێ پەڕێ و خۆیشم هەر چاوەڕێی ئەوەم دەکرد. من گلەیی لە باوکت ناکەم. ئەو هەم دەبوو دەرم بکا و هەم قەشەش دەبوو بەنەفرەتم کات! من دەبێ بڕۆم.

میکیلیس نیگەران و بەمیهرەبانی دەستی هاورێکەی گوشی:

– دەتەوێت بۆ کوێ بڕۆیت؟

– شەو ڕێنوێنمە. ئێمە زۆر جاران خودا لە خەوندا دەبینین و خۆی ڕانومایيمان دەکات. من هێشتا بڕیارم نەداوە و ئەمە ئەوە کە بڕیار دەدا. با بزانم چ دەبێ. هەر هیچ بەخەیاڵمدا نایەت!

– بیرت دێ ئەو شەوە لە حەوشەی ماڵی کوستانتیس چیم پێ گوتیت؟ گوتم مانۆلیۆس بۆ هەر کوێیەک بڕۆیت منیش لەگەڵت دێم و ئەم شەویش هەر هەمان قسە دووبارە دەکەمەوە.

– ئارام بە میکیلیسی ئازیز، پەلە مەکە. شەو درێژە و کات زۆر. با بزانین سبەینێ چۆن دەبێ .

هەردووکیان شەکەت بوون و زوو نووستن. تاوەبارانێکی توند، بەڵام چالاکی بەخش داڕژا و لەگەڵ بایەکی توند، پەیامی ئەزەلی و شادمانی وروژێنی دیاریی ئاسمانی بۆ ئەرز، لە کلاوڕۆژنەی کوختەکەوە بۆ ناوەوە دەهێنا. ئاڵفی وشکی کۆساران بۆنیان دەپژاند و با بۆنی شیلەی دارکاجەکانی لە دوورەوە دەهێنا. دڵی ئەرز کرابووەوە و عەتری دەپرژاند. دڵی مانۆلیۆسیش وەک دەنکە گڵ کەوتبووە سەر پشت تا بۆ پێشوازی تەڕوبڕی باران بڕوات.

داخۆ ئەمە وەڵامی خودا بوو؟ ئایا ئەوە خودا بوو کە وەک بارانێکی نیوە گەرم لەسەر دڵی دەنیشت؟ مانۆلیۆس باوەشی بۆ خودا کردبووەوە و بەتەواوی بوونیەوە هەستی بەبەختەوەری دەکرد.

مەلانی شەویش لە ژێر گابەردەکانا و لە نێو قەدی درەختەکانا نیشتبوون و لەسەر باڵە تەڕەکانی خۆیان پێشوازییان لە خودا دەکرد.

میکیلیس گوێی لای خوڕەی باران و بۆنی خاکی تەڕی هەڵدەمژت. ماریۆری کەوتەوە یاد. دوایین جار بەبێ ئارایشت خافڵگیری کردبوو. ڕەنگ پەڕیو و ناشیرین دەینواند. دەمی بەدەسەسرێک پێچاو بەردەوام دەکۆکی. ئیدی دەسەسڕی سووری بەکاردەهێنا تا کەس ڕەنگی خوێنی سینگی نەبینێت. وی بەدەسگیرانەکەی گوتبوو: "میکیلیسی ئازیزم، من دەبێ بڕۆم بۆ شار! باوکم دەیەوێ بۆ سەر دختۆرم بەرێت، چونکە وەزعم باش نییە..."

میکیلیس بۆنی خاکی درزبردووی هەڵدەمژت و دڵی دەلەرزی: "دڵم هێشتا وابەستەی خاکە. بەڵێ، هێشتا بەخاکەوە پێوەستم .."

دواجار نەرم نەرم خەو هەردووکیانی ڕفاند... کاتێک لە خەو وەئاگا بوونەوە سپێدەیدابوو، چیاش لێوڕێژ لە تەڕوبڕی. هەوری سپی لە ئاسماندا جێگۆڕکێیان

دەکرد و دڵۆپی لەرزان بەسەر پەلکی درەختەکانەوە ئارنگی دەهات.

مانۆلیۆس ئەیکۆنی لەخاچدانی عیسا، کە پەڕەسێلکەکان چواردەوریان گرتووە و میکیلیس بەدیاری پێی دابوو، لەدیوارەکە کردەوە، لەگەڵ ڕوخساری مەسیحدا کە خۆی هەڵیکۆڵیبوو، هەڵگرتن و لەگەڵ جلکەکانیدا ئاخنینییە بوخچەیەکەوە و لەسەر سەکۆکە داینان.

میکیلیس بێ دەنگ تەماشای دەکرد. هەردووکیان دانیشتن و بێ ئەوەی قسان بکەن کەوتنە خواردنەوەی شیر. ئەوسا مانۆلیۆس هەستا، ماوەیەکی درێژ لە پشتیرەکە، لە سەکۆ بەردینەکە و گابەردەکانی ئەو دەوروبەری نۆڕی. ماڵئاوایی لێ کردن و دارەکەی هەڵگرت. میکیلیسیش هەستا و گوتی:

– کەواتە بڕیاری خۆت داوە مانۆلیۆس؟ دەتەوێت بڕۆیت؟ بەڵام بۆ کوێ دەڕۆیت؟

– خوداحافیز میکیلیس.

– بۆ کوێ دەڕۆیت؟

– بۆ ساراکینا. دەڕۆم تا لە برسێتییەکەیاندا بەشدار بم.

– ناتەوێت منیش لەگەڵت بێم؟

– هێشتا نا. ئارام بگرە. تۆ هەم باوکت هەیە و هەم دەسگیران. بەڵام من کەسم نییە بۆیە بۆم هاسانترە.

– بەڵام (هەر کەسێک پشت لە باوک و دایک و ژن و مناڵانی خۆی نەکات شایستەی ئەوە نییە ببێتە قوتابی من...)

– میکیلیس دەزانم. بەڵام ئەدی مەگەر ئەرز و باوک و هاوسەر هێشتا لە دڵی تۆدا ڕەگیان نییە؟ کەواتە دەبێ ئارام بیت تا ساتی دیاریکراوی خۆی دێت. پەلە مەکە. وادەی گونجاو وەکی کەو، بێ دەنگ دێت.

– من ناگەڕێمەوە لای باوکم!

– زۆر باشە مەگەڕێرەوە. هەر لێرە لە نێوان ساراکینا و لیکۆڤریسیدا بەتا وادەی گونجاو وەک ئەو کەوەی کە قسەمان لە بارەیەوە کرد، دەگات.

پاشان دەستی بۆ لای میکیلیس ڕایەڵ کرد. میکیلیس لەباوەشی گرت و گوتی:

– مانۆلیۆس سوێند دەخۆم زۆر زوو بێم بۆ لات. کەواتە بەئومێدی دیدار!

مانۆلیۆس بوخچەکەی نایە ژێر باڵی چەپی، خاچی کێشا و کەوتە ڕێ. هەمدیس فریشتەکان نایانە سەر باڵەکانی خۆیان و لە بەردێکەوە بۆ سەر بەردێکی تر باڵیان پێ گرت. کڵێسای ئەلیاس پێغەمبەر نزیک و نزیکتر دەبووەوە. کڵێساکە وەک پاسەوانێکی خۆڕاگر و پتەو بەبەرزایی کێوەکەوە و لە نێوان گابەردەکانا ڕاوەستا و بەیەکەمین تیشکی خۆر، سوورهەڵدەگەڕا. مانۆلیۆس سڵاوی کرد، دارەکەی ڕاوەشاند و وەک شەهێنێک کە چاوی بەهێلانەکەی خۆی کەوتبێ، شادومانانە هاواری کرد.

***

پاتریارکاسی پیر کە چاوەڕوانی گەڕانەوەی کوڕەکەی بوو، دوای تێپەڕینی سێ ڕۆژ، یەکەم جار چەند کەسێک لە خزمانی نارد بەدوایدا و پاشان مامۆستا و دواجاریش یاناکۆسی بانگ کرد:

– یاناکۆس دەستم داوێنت! کوڕەکەم بۆ بگەڕێنەوە. تۆش بڕۆ قسانی لەگەڵدا بکە. ئێوە هەردووکتان لە پێرێکن و وەک یەک بیردەکەنەوە! بەشکم گوێ لە قسەی تۆ بگرێ.

یاناکۆس سەری لەقاند و وەڵامی دایەوە:

خودان، بەم جۆرە وەزعەکە بەڕێوە ناچێت، پێم وایە منیش دەبێ بدەمە کێو. یەکێکی تر بنێرە.

پانایۆتیسە زلە چووە لای پاتریارکاس و گوتی:

– خودان لە سەرچاوەیەکی باوەڕپێکراوەوە بیستوومە کە مانۆلیۆس چووە بۆ کێوی ساراکینا و لەوێ نیشتەجێ بووە و پەنابەرانی لەدەوری خۆی کۆکردوونەتەوە و نوتقیان بۆ دەدات، هانیان دەدا و بەبێ ئەم لاولا دەڵێ برسییان مافی ئەوەیان هەیە ماڵی ئەوانە تاڵان بکەن کە برسی نین. خودان دڵنیا بە کاتێ برسێتی گوشاریان بۆ بێنێ ئەوا وەکی گورگی هار شاڵاو بۆ ئاوایی دێنن.

بۆ ساتێک بێ دەنگ بوو. وەک بڵێی دوو دڵ بێت لەوەی درێژە بەقسەکانی بدات، بەڵام دواجار هەناسەیەکی هەڵکێشا، تەماشایەکی دەوروبەری خۆی کرد، سەری نایە پەنا گوێی پیرەمێرد و گوتی:

– خودان گومان کەوتووەتە دڵم!

– هەی لەعنەتی قسە بکە! گوێم لێتە. دەزانم تۆ کەست خۆش ناوێ و هەر لەبەر ئەمەشە هەمیشە گوێت هەڵخستووە. قسەکەت بکە!

– مانۆلیۆس بەڵشەویکە!

خودان سەری خوراند و پرسی:

– بەڵشەویک؟ بەڵشەویک یانی چی؟

– واتە هەرچی دڵت حەزی پێیەتی دەتوانیت بیبەیت بیخۆیت، و هەر چتێکت پێویستە دەتوانیت بیدزیت! ئەمانە پێرێک چەتەن کە ئەم ڕۆژانە لە هەموو شوێنێکی دنیادا بڵاو بوونەتەوە.

– تۆ پێت وایە؟

– من دڵنیام! ئەم چەتانە لە تەواوی وڵات و ئاواییەکانی دنیادا خەڵکی خۆیان هەن. بۆ بیابان بڕۆیت هەن، بۆ دورگەگەلی لاکەوتە بڕۆیت هەن. پشت هەر گابەردێک بگەڕێیت خەڵکیان هەن. مانۆلیۆسیشیان بۆ لیکوڤریسی هەناردووە.

– سەیرە. پانایۆتیس ئەم قسانە چین؟ تۆ خەریکیت خوڵقم تێک دەدەیت! تەواوێک گێژ بووم. ئاشکراتر قسان بکە!

– گێژیشی هەیە. نازانی ئەم شەیتانانە چەندە تەڵەکەباز و دەغەلن؟ نابینیت چۆن مانۆلیۆس ڕۆڵی قەدیسان دەبینێت؟ ئەو دەڵێ گوایە حەزی لە گۆشت نییە، درۆ ناکا و بەلای ژناندا ناچێت. ماوەیەکە ئینجیلێکی گچکەی بەدەستەوە گرتووە و هەر کەسێک دەبینێت ئینجیلەکە دەکاتەوە و پەڕە پەڕەی دەکا و بۆ فریودانی عەوام وا دەنوێنێت گوایە خەریکی خوێندنەوەیەتی! دەزانیت سەبارەت بەلە داردانەکەی چیم بیستووە؟ دەی گوێ بگرە با بۆت بگێڕمەوە، هەر بەڕاستی بونیادەم شاخی لێ دەڕوێت. ئەو لەگەڵ مارتای پیرێژندا ڕێککەوتووە کە پیرێژن لە دواین ساتدا جلکە خوێناوییەکانی میرئاخوڕ کە بەرلەوە دۆزیبوویەوە، بخاتە ڕوو. بۆچی؟ بۆ ئەوەی بۆ هەمووانی وەدیارخات کە مانۆلیۆس ئامادەیە گیانی خۆی بۆ ڕزگارکردنی خەڵکی ئاوایی بکاتە قوربانی، بۆ ئەوەی خۆشەویست بێ و خەڵکی خۆشیان بوێت. تا ئەو کاتەی لە مۆسکۆوە دەستوور دەگات کە خەڵک لەدژی خودان و ڕیش سپییان

بەهۆژێنێ و هەمووان سەر ببڕێت!

پاتریارکاسی پیر بەسەر کورسییەکەدا کەوت، سەری لە نێوان هەردوو دەستیدا گرت و بەچرپە گوتی:

– خودایە خۆت بمبەخشە، ئاخر زەمانە!

کوتوپڕ لە جێگەکەی هەستا، چاوە ئاوساوەکانی کردنەوە و بەدەمێکی خوارەوە گوتی:

– چی بەسەر کوڕەکەمدا دێت؟

– خودان، مانۆلیۆس ئەویشی بەلاڕێدا بردووە و مێشکی تێک داوە. کوڕەکەی تۆ بێ ئەوەی بەخۆی بزانێت بووەتە بەڵشەویک. نەتبینی چۆن ماڵەکەی جێهێشتیت و بۆ چیا بۆ لای مانۆلیۆس ڕۆیشت؟ یاناکۆسیش بەم زووانە دەڕوات. کوستانتیسیش ماڵ و منداڵی جێدێڵێ و دەڕوات... خودان ئەمە یەک نەخۆشی درمە. پاشانیش ئەنتۆنیسی سەرتاش تووش دەبێ و دواییش دیمیترۆسی قەساب. ئەم نەخۆشییە تەنانەت کاکی مامۆستاش دەیگرێت.

– هەی نەفرەتی ئەم قسانە چین؟ بووەتە ئاخر زەمان... هەر ئێستا دەچم بۆ لای باوکە گریگۆریس. ئێمە دەبێت هەمدیس نەزم بەرقەرار بکەینەوە...

– گومانم نییە کە هەر مۆسکۆ باوکە فۆتیس و دارودەستە شرپۆشەکەی یەکڕاست بۆ لیکوڤریسی ڕەوانە کردوون. ئەوەی کە دەڵێن تورک ماڵوێرانیان کردوون و بوونەتە قوربانیی نیشتیمان، درۆیە. باوەڕ بکە مۆسکۆ ئەوانەی ڕەوانە کردوون! یانی مانۆلیۆس پەیامی هەناردووە کە لە لیکوڤریسی نان و خەڵکی دەوڵەمەند زۆرن و زوو وەرن تاڵانیان کەن! ئاوایی جگە لە خودانێکی دەستوپێ سپی چ کەسێکی تری نییە و زۆر بەئاسانی دەرەقەتی دێن! هەر لەبەر ئەمەیە مانۆلیۆس و باوکە فۆتیس بوونەتە هاوڕێیانی گیانی بەگیانی یەکتر. نەتبینی چۆن چاویان لەیەک دادەگرت؟ ئەوانە ڕێک وەک دەلاڵەکانی بازاڕ سەوداو مامڵەیان پێکەوە هەیە و باش لەزمانی یەکتری حاڵی دەبن. بینیت کاتێ مانۆلیۆست وەدەرنا چۆن بەکەماڵی ئیسراحەت ڕۆیشت؟ پێت وایە بۆ کوێ ڕۆیشتووە؟ دەی یەکسەر بەرەو ساراکینا ڕۆیشتووە. هەموو شتێک وەک ڕۆژ ڕۆشنە.

خودان کە بەردەوام درێژایی و پانی ژوورەکەی دەپێوا، کوتوپڕ لە شوێنی خۆیدا ڕاوەستا. ئیدی بڕیاری خۆی دابوو:

– بڕۆ بەباوکە گریگۆریس بڵێ کە دەبێ هەر ئەم شەو ببینم! هەر ئەم شەو!

– باوکە گریگۆریس ئەم عەسرە لەگەڵ کچەکەیدا بۆ شار ڕۆیشتن و سبەینێ دەگەڕێنەوە. کیژەکەی بردووە بۆ سەر دختۆر، چونکە نەخۆشییەکی خراپی گرتووە، هەر کە دەکۆکێ خوێن لە سینگیەوە دێتە دەرێ.

خودان بەتووڕەیی هاواری کرد:

– هەی مردووشۆری چەتە! ئەمڕۆ هاتوویت تا تەنیا هەواڵی ناخۆش بگەیەنیت؟

– خودان من هەرچیم بیستووە گوتم. گەر دەتەوێ باوەڕ بکە خۆ گەر ناشتەوێت مەیکە. خۆت سەرپشک بە! ببوورە هیلاکم کردیت. من دەڕۆم.

پیرەمێرد لە دڵی خۆیدا گوتی: "بڕۆ بەدۆزەخ هەی یەهوزا!" ئینجا بەدەنگی بەرز هاواری کرد:

– خواحافیز پانایۆتیس. بیرت بێ هەرچییەکت بیست...

– بێ خەم بە خودان. ئێمە لە خزمەتتداین!

ئەوسا بەهەنگاوی قورس وەکی ورچ، ژوورەکەی جێهێشت. ڕوخسارە پڕ ئاوڵەکەی لە شادمانیدا دەدرەوشایەوە. خودان پاتریارکاس لەسەر تەختەنوێنەکە کەوت و بیری لە قسە تاڵ و ناخۆشەکانی پانایۆتیس دەکردەوە: "لەعنەت لە شەیتان! خەتەر لە بێخی گوێماندایە کەچی نە ئەم قەشە زرینگە، نە کاکی مامۆستای خوێنەوار و نە خودی منیش هیچ کاممان سەرنجمان نەداوە. خودا چاوی هەموومانی کوێر کردووە! من سیخوڕێکی ئاوهام بەکرێ گرتووە کەچی ئاگری ماڵ هەڵلوشەر خەریکە لە ماڵی خۆم بەردەبێت! ئەی خودانی گێل و مەسخەرە! بنۆڕە کار بەکوێ گەییوە کە ئەم ورچە وەحشییە دەبێت چاوی ئێمە بکاتەوە! دەبێ مانۆلیۆسی نارەسەن لەم ناوچەیە دوور بخەینەوە! دەبێ سواڵکەرانی ساراکینا، ئەم بەڵشەویکە پیسانە بڵاوە پێ بکەین. دەبێ ئاوایی گسک لێ بدەین تا دووبارە شەرافەت و دادوەری بەرقەرار بێت! سبەینێ کە قەشە گەڕایەوە کارەکان ڕێک دەخەین."

کەمێک ئارامی گرت. چاوانی لێک نان تا بنوێت، بەڵام مەگەر دەیتوانی؟ ئاخر

لێنیو لە حەوشە گۆرانی دەچڕی و وەکی کۆتر دەیگماند، نائارامانە بەم لاولادا دەڕۆیشت. بەردەوام دەرگای حەوشەی دەکردەوە، پیاسەیەکی بەکۆڵاندا دەکرد و چاوەڕێی هاوڕێکانی دەکرد تا بێن و شەکێرتەکەی ببینن. وی بۆ پیشاندانی شەکێرتەکەی، لێزانانە لە نێو ڕاڕەوە درێژ و تەسکەکەی ماڵەکەدا ڕایخستبوون و لە پاڵێشیاندا تاجی بووکێنی، نوقڵ و شیرینی و مۆمی گەورەی ڕیز کردبوون.

تا چەند سەعاتی تر نیکۆلیۆس لە چیاوە دەگەیشت، جلکە تازەکانی کە دیاری خودان بوو، دەپۆشی و دەستماڵی ئاوریشمی سووری لێنیوی لە سەریەوە دەپێچا. ڕێوڕەسمی هاوسەرگیرییەکەیان سبەینێی ئەو ڕۆژە واتە یەک شەمە ڕێک دەخرا و پاشان نیکۆلیۆسی هاوسەری گەنجی بەسواری هێسترەوە کە ڕووپۆشێکی سوور بەپشتیدا درابوو، بۆ ماڵە تازەکەی، واتە بۆ چیای دەبرد.

پیرەمێرد بەپشتا لەسەر تەختەنوێنەکەی ڕاکشاو و گۆرانییەکەی لێنیو، هاتنی هاوڕێکانی و دەنگی ستایش و پێکەنینیانی دەژنەفت... ژنهێنانەکەی خۆی کەوتەوە بیر. زەمانێک کە بیست و دوو ساڵە، بەهێز، خۆبەزلزان و چالاک و وەک قەدیس ژۆرژ قۆز، بەسواری ئەسپێکی سپییەوە بۆ ئاوایی بووکێ ڕۆیشت. بووکێ کە بەنەریتی باو بەتۆڕێکی سپی ڕوخساری پۆشیبوو، لەبەردەرگای ماڵە بابی وەدیارکەوت و ئەمیش نائارامانە هاواری کرد: "ئەو هەورە لەبەر خۆردا ڕامالن!"وای گوتبوو ئیدی بووکێ بەگریانەوە لەسەر پەنجەی پا خۆی بەرزکردبووەوە، پەچەی لە ڕوخساری کیژەکە لادابوو. پاترییارکاس وەبیری خۆی هێنایەوە کە هەر لەگەڵ وەدیارکەوتنی ڕوخساری بووکێدا، تەواوی هەمرایان بەدایک و باوک و تەنانەت بەئەسپ و هێستر و هەر شتێک کە بەر چاوی دەکەوت، هێند لەبەرچاویدا کەوتنە ورشە کە وەک بڵێیت هەر بەڕاستی خۆر هەڵهاتبێ.

لەو کاتەوە ساڵانێک تێپەڕبوون، خۆر ئاوا بووبوو، قەدیس ژۆرژ قەڵەو و پیر بووبوو. بەڵام هێشتا خوێن بەدەمارەکانیدا دەگەڕا. کارەکەرێکی هەبوو بەناوی گاریفالیا کە کیژێکی نەشمیلانە و شۆخ بوو. مەمک خڕ، قەدو باڵا ڕێک و پاژنەی پێی لە جوانیدا دەتگوت سێوە. شەوێکیان بەئەسپایی و بێ دەنگ تا نەبا ژنەکەی کە دووچاری گەندەژنی بووبوو، لە خەو وەئاگا بێتەوە، لە پێپلیکانەکان هاتبووە خوارەوە

و خۆی بەژوورەکەی گاریفالیادا کردبوو، لە پاڵیدا ڕاکشابوو، لێنیو بەری میوەی هەمان شەو بوو.. لێنیوێک کە وا ئێستا شووی دەکرد.

خودانی پیر زەردەخەنەیەکی هاتێ و قسەکانی پانایۆتیسی بیر خۆی بردەوە. تەنانەت ئەوەشی بیرچووەوە کە کوڕەکەی ماڵی جێهێشتووە. ڕابردوی مردوو و لەچاڵنراوی خۆی و خۆشگوزەرانییەکانی تافی گەنجێتی وەیاد هێنانەوە. چ مریشک و قەل و کەروێشک و کەو و ماسی و بەراز و بەرخی برژاوی تام نەکردبوون! چ خواردنی جۆراوجۆر و مرەبا و شەربەت و شیرینییگەلی هەنگوینی و گوێزی، کافیار و شەرابگەلێکی نۆشی گیان نەکردبوون!: "سوپاس بۆ خودا باشترین ژیان ژیاوم!"وای گوت و چاوانی لێک نا و نووست.

باوکە گریگۆریس بەسواری هێسترە دێزەکەیەوە لەگەڵ ماریۆری کیژیدا کە ئەویش بەسواری گوێدرێژەکەی یاناکۆسەوە بوو، بۆ بینینی میکیلیس بۆ خەڵوەتگاکەی لە چیا دەڕۆیشتن. ئەم دیدارە ئارەزووی کیژەکە بوو:

– باوکە گیان حەزدەکەم بیبینم، چونکە نازانم ئەو شوێنەی بەنیازم بۆی بڕۆم، بەزیندوویی لێی دەگەڕێمەوە یان نا!

باوکی بەقەهرەوە وەڵامی دایەوە:

– کچەکەم ئەم قسانە مەکە. تۆ چاک دەبیتەوە. خودا گەورەیە! شەوی جێژنی نۆێلیش زەماوەند ساز دەکەین و خۆم لە عەرووسییەکەتا دەرەقسم تا خۆشحاڵ بیت.

کیژەکە بەتکاوە گوتی:

– بەر لە ڕۆیشتن حەزدەکەم جارێکی تر بیبینم!

– باشە کچم. هەرچۆنت پێ خۆشە. مەگەر من دەتوانم داوای تۆ ڕەت بکەمەوە؟

وایگوت و ئیدی ڕەشمەی هێسترەکەی بەرەو کوێرە ڕێگەکەی چیا وەرچەرخاند.

میکیلیس بەتەنێ لەسەر سەکۆکە دانیشتبوو. نیکۆلیۆس جلکی زاوایی لەبەردا، قژە لوولەکەی لە دەسەسرێکی سوورەوە پێچابوو، دارەکەی نایە سەر شانە پانەکەی و ڕووی کردە میکیلیس کە بێ دەنگ، بەڵام شادومان تەماشای دەکرد، هاواری کرد:

– شەوشاد خودان، من دەڕۆم ژن بێنم، لە زمانی منەوە سڵاوم بەپەپووەکان بگەیەنە!

وایگوت و قاقای پێکەنینەکەی لە کێوەکەدا دەنگی دایەوە.

کاتێک کە بەلای گەلەکەدا تێ دەپەڕی، پەنجەی نایە زاری و بەفیکەیەکی توند سڵاوی لە مەڕەکان کرد. بەرانی گەورە بەقۆچی نەویەوە بەرەو لای هات و ورد لێی نۆڕی. نیکۆلیۆس کە نەیتوانی لە بەرامبەر هەوەسی شەڕە قۆچ کردن لەگەڵ بەرانەکەدا ددان بەخۆیدا بگرێت، بەرەو لای ڕۆیشت، قۆچەکانی گرت و کەوتە زۆران و کاتێک هیلاک بوو، هاواری کرد:

– ئیتر بەسە ئەی قۆچداری گەورە! تۆ برۆ بەپەزەکانی خۆت ڕابگە. من دەچمە سەروەختی لێنێو! تا بەیانی دووشەممە بەهیوای دیدار! کوڵکن دۆعام بۆ بکە!

لە کاتێکدا کە لە شادمانیدا لە پێستی خۆیدا جێی نەدەبووەوە، بەپەلە لە چیا دابەزی.

میکیلیس بەژنەفتنی دەنگێک لەسەر سەکۆکە هەستا و چاوی بەباوکە گریگۆریس کەوت کە لەگەڵ کیژەکەیدا نزیک دەبوونەوە. دڵی لەنیگەرانیدا وەتەپە کەوت و بەخۆی گوت: "بۆ کوێ دەڕۆن؟ بۆچی بۆ ئێرە هاتوون؟ ناشێ شتێکی خەراپ ڕوویدابێت؟"وای گوت و بەرەو پیریان کەوتەخۆ.

قەشە گوتی:

– سڵاو میکیلیسی ئازیز! لەم خەڵوەتگایەدا بەبینینت خۆشحاڵین. خەریک بووین بۆ شار دەچووین و ماریۆری نەیدەویست بێ خواحافیزی لێ کردنت، بڕوات. کەمێک نەخۆشە و دەڕۆین بزانین چییەتی!

کیژەی گەنجیش بەنۆرەی خۆی بەدەنگێکی خەمین گوتی:

– سڵاو میکیلیس!

وایگوت و ڕوخساری بەبینینی دولبەرەکەی سوور هەڵگەڕا. میکیلیس یارمەتیدان تا دابەزن و ئەوسا هەرسێکیان لەسەر سەکۆکە دانیشتن. خۆر هێشتا لە ناوەڕاستی ئاسماندا و دەشت لە ژێر تیشکی شەپۆلەکانی هەتاودا دەدرەوشایەوە. دوو قژقڕە قاژە قاژ بەژوور سەریانەوە تێ پەڕین. قەشە بەبینییان بڕۆی گرژ کرد، بەڵام هیچی نەگوت. کیژ و کوڕەی گەنج ئاگایان لەوە نەبوو. میکیلیس قامکی باریکی دەسگیرانەکەی کە ئەنگوستیلەی زێڕینی دەسگیرانیی تێدا دەدرەوشایەوە، لە نێو

دەستی خۆیدا گرت و قەشە لە کاتێکدا بەرەو لای کوختەکە دەڕۆیشت تا بەتەنیا جێیان بێڵێ، گوتی:

– با بڕۆم تەماشایەکی کۆشکەکەت بکەم!

میکیلیس بەنیگەرانییەوە پرسی:

– ماریۆری گیان وەزعت باش نییە؟ ئازیزم خودا گەورەیە. داوای یارمەتی لەو بکە تا چاک بیتەوە. شتێکی ئەوتۆ نییە. ئازایەتیت هەبێت! مانگەکان زۆر زوو تێ دەپەڕن و نۆێل نزیک دەبێتەوە.

دوای چەند ساتێک بێ دەنگی، کیژەکە گوتی:

– لەگەڵ باوکتا هەراتان بوو؟

– ماریۆری گیان لە بارەی باوکمەوە مەدوێ، ئەوە شتێکی زۆر بەسۆیە! من تۆم خۆش دەوێ و نامەوێ لە دەستت بدەم. دەزانیت تۆ تەنیا کەسێکیت کە منت بەدنیاوە بەستووەتەوە؟

– ئەدی ئەگەر بمرم چ دەکەیت؟

میکیلیس قامکی نایە سەر زاری و گوتی:

– بێ دەنگ بە!

ماریۆری لەپی دەستی ماچ کرد و بەگریانەوە گوتی:

– ئەی عیشقی من...

باوکە گریگۆریس لەبەردەرگای کوختەکە وەدیار کەوت و گوتی:

– ماریۆری توو خودا بجووڵێ. دەبێ بەر لەوەی شەو دابێت بگەینە شار!

ئەوسا لای بۆ میکیلیس کردەوە و گوتی:

– میکیلیس گیان دەمویست لەگەڵتا بدوێم، بەڵام دایدەنێین بۆ کاتێک کە دەگەڕێمەوە. کەنگێ بۆ لای باوکت دەگەڕێیتەوە؟

– باوکە هەرکاتێک خودا ویستی.

وایگوت و دانەویەوە تا دەستی قەشە ماچ بکات. بەڵام قەشە نیگایەکی وشکی ئاراستە کرد و گوتی:

– خودا ناو بەناو چاوی لای یەک ئاماژەی دڵی بەندەکەی خۆیەتی.

ویستی شتی زیاتر لەم بارەیەوە بڵێ، بەڵام ددانی بەخۆیدا گرت.

میکیلیس گوتی:

– بەئومێدی دیدار. خودا ئاگای لێتان بێ!

وای گوت و بۆ ساتێک دەستە ئێسکنەکەی ماریۆری لە نێو دەستی خۆیدا گرت و بەهێوریی گوتی:

– ماریۆری گیان تاقەدەرووم تۆیت!

سەری وەرگێڕا تا فرمێسکەکانی بشارێتەوە. ئەوسا چووە سەر بەرزایی گابەردێک، لە نشێو بوونەوەیانی نۆڕی و گوتی: "بەڵێ، دڵم هێشتا بەم دنیایەوە بەستراوە..." پیاسەیەکی بەچیادا کرد و کەمێک بەئاراستەی دەشت بەرەوخوار بووەوە. ترێ ڕنین دەستی پێ کردبوو. کیژانی ترێ ڕن بەگۆرانی گوتنەوە بۆڵە ترێی گەییویان دەڕنی و دەیانناپە بەرچنەی گەورەوە. ترێ دەستی سوور کردبوون و بەحەسرەتەوە لەو کوڕانەیان دەنۆڕی کە بەرچنەکانیان دەهێنا. هەندێکیان هەناسەیان هەڵدەکێشا، هەندێکی تریشیان بەدەست و سەر ئاماژەیان بۆ یەکدی دەکرد و هەمووان دڵیان بەگۆرانی سپاردبوو.

میکیلیس لە جێگەی خۆیدا ڕاوەستا. کوڕانیش بەدەنگە زیقنەکانیانەوە وەڵامی کیژەکانیان دەدایەوە. غەم لە قوولەپێیەوە تا تەوقی سەری باڵی بەسەردا کێشا. هەموو ساڵێک لە وەرزی ترێ ڕنیندا هەمان ئەم گۆرانییانەی دەژنەفت. هەستی دەکرد ڕەوڕەوەی ژیانی هەمیشە یەکسان دەسووڕێتەوە و وەرزەکان یەک لە دوای یەک دێن، یەکەم جار وەرزی ترێ ڕنین، دوای ئەوە وەرزی زەیتوون و پاشان لەدایک بوونی مەسیح... ئەوسا نۆرەی دارچواڵە دەهات و پاشانیش وەرزی گەنم و پاشان درەو... وەک بڵێی خۆیشی لەگەڵ ڕۆژ و شەودا بەڕەوڕەوەکەوە بەسترابێتەوە و گا لەگەڵ خۆر و گا لەگەڵ باراندا سەرەو خواری بێ، لەگەڵ مەسیحدا ساوا، گەورە و پاشان دەبووە پیاو و ئازایانە تۆوی کەلامی خودای دەوەشاند. ئیدی ئەوسا لەخاچ دەدرا، پاشان لەگەڵ هەڵگژانیدا بۆ ئاسمان، هەمدیس زیندوو دەبووەوە و ساڵی دواتر هەمدیس لەخاچ دەدرایەوە! سەرە سووڕەی پێ کەوت و گێژ بوو. خۆی

بەگابەردێکەوە گرت، وەک بڵێی بیەوێت ڕەوڕەوەیەک لە ڕەوڕەوەکەی بوەستێنێت... پاشان لەسەر ئەرزەکە گەوزا و بێ ئەوەی خۆی بیەوێت کوڵی گریانی بەربوو.

بەیانی ڕۆژی دواتر پاتریارکاس لە جێگەکەی هەستا. تەواوی شەو خەو لە چاوانی نەکەوتبوو، هەرکە چاوی لێک نا، دێوەزمە هاتبووە وێزەی، خوێن بۆ مێشکی هوروژمی هێناو و دڵی وەتەپە کەوتبوو. پەیامی بۆ کوڕەکەی هەناردبوو تا بۆ زەماوەندەکەی لێنێو بێت. بەڵام ئەو وەڵامی دابووەوە: "بۆ ڕێوڕەسمی پرسە ئامادەم بێم، بەڵام بۆ ڕێوڕەسمی هاوسەرگیری نا!" ئیدی ئەم وەڵامە وەک خەنجەر بەدڵیدا ڕۆچووبوو. بەردەوام فرمێسکی هەڵدەڕشت و بەخۆی دەگوت: "مەگەر من چیم لێ کردبوو؟ من کە جگە لەو چ کەسێکی ترم خۆش ناوێت، کەواتە بۆچ لە خۆیم دەتارێنی؟ مەگەر من چیم لێ کردووە؟"

بیری لە ڕابردوو و دەورانی گەنجێتی خۆی کردەوە و باوکی بەتافی پیری خۆی بەراورد کرد. باوکێک کە هەمیشە مۆن و ڕو گرژ بوو، قەت نەدەدوا، قامچی لە دەستی نەدەبووەوە، هەمیشە لە خزمەتکارەکانی دەدا و بەردی دەگرتە ئەو کیژە گەنجانەی کە بۆ بردنی ئاو بۆ کانییەکە دەهاتن تا گۆزەکانیان بشکێنێ. هێندەی دێوێکی دەخوارد و دەخواردەوە. هەرگیز نەخۆش نەدەکەوت، لە پیریدا ددانی دەردەهات و هەمووانی واقوڕماو دەکرد. تا دواجار ڕۆژێکیان خۆی لە کێوەوە هەڵدێرا و مرد. خودان پاتریارکاس هێشتا هەر بەوەبیرهێنانەوەی مردنی باوکی لەرز دایدەگرێت. کاتێک پێیان گوت: "باوکت خۆی کوشت!" هێند بەتووڕەیی پێ کەنیبوو کە ئاوایی لەریبووەوە، هێند پێ کەنیبوو تا هێور بووبووەوە، چونکە هەستی کردبوو بەهەڵدێرانی ئەو گابەردە زلە، لە پلیشانەوە ڕزگاری بووە و ئیدی دەتوانێت هەناسەیەکی ئاسوودە هەڵمژێت، هەر بۆیە نەیتوانیبوو شادمانی خۆی وەشارێت... خودانی پیر بە وەیادهێنانەوەی ئەو ڕووداوە، لەرز دایگرت: "ناشێ منیش بۆ میکیلیس بووبێتمە هەمان گابەرد کە خەریکە دەیپلیشێنمەوە و لێ ناگەڕێم هەناسە بدات؟ ناشێ سزا لەم دنیایەدا ڕاست بێت؟ ناشێ میکیلیسیش بۆ مردنم قاقا لێ بدا؟" چاوانی دەرپەڕیبوون و هەروا لە فیکرەوە چووبوو: "لەگەڵ ئەوەشدا من باوکم خۆش دەویست... بەڵام ئاخۆ میکیلیس منی خۆش دەوێت؟ هیچ حاڵی نابم، ئایا چارەنووس وایە کە هەمیشە دواجار کوڕ، ڕق بەرامبەر پیاوێک کە ژیانی پێ

بەخشیوە لە دڵ بگرێت؟ بەڵام ئاخر بۆچی؟ من کە هیچ تێ ناگەم! بۆچی؟"
پاتریارکاسی پیر لەگەڵ خایلەکانیدا کەوتبووە زۆران، هەناسەی هەڵدەکێشا و هەرجارێک کە لەسەر تەختەنوێنەکە دەگەوزا ژوورەکە دەکەوتە لەرە.

دەمەو عەسر، کاتێ تەواوی دەرگاکانی نهۆمی خوارەوە بەڕووی میوانان‌دا کرانەوە، باوکە گریگۆریس هات و ساز و گۆرانی دەستی پێ کرد. پیرەمێرد لە جێگەکەی هەستا، دەموچاوی شت و لە کاتێکدا کە هەناسەبڕکێی پێ کەوتبوو جلکەکانی پۆشین، سمێڵ و برۆی بۆیاخ کرد، گوڵاوی بەقژیدا پژاند و بۆ ڕێوڕەسمی شووکردنی کیژەکەی بەکوڕە شوان، هاتە خوارەوە. بووک و زاوا جوانترین جلکەکانی خۆیان لەبەر کردبوون و بۆنی ئەسپێکیان لێ دەهات لە زەریاوە هاتبێتە دەرەوە. وا پێ دەچوو کە ئەگەر ئەو دووە، تاقە بوونەوەرانی دنیا بان ئەوا دەیانتوانی لەماوەیەکی کورتدا هەمدیس دنیا پڕ لە خەڵک بکەنەوە.

خودانی پیر دانیشت. چونکە ئەو شاهیدی عەروسییەکە بوو، دەبوو تاجەکان بگۆڕێتەوە[*]. باوکە گریگۆریس ڕێوڕەسمەکەی بەر لە هاتنی وی دەست پێ کردبوو. زێوانی کڵێسا بخوردانە زیوینەکەی ڕادەوەشاند. میوانان دەوری بووک و زاوایان دابوو. کچانی گچکە هەرکامیان سینییەکی پڕ لە نوقوڵیان بەدەستەوە و چاوەڕێ بوون. باوکە گریگۆریس پەلەی بوو. وی سەرحاڵ نەبوو، بەردەوام خەیاڵی لای کیژەکەی بوو. پزیشکەکان بەیانی هەمان ئەو ڕۆژە کە فەحسیان کردبوو، سەریان لەقاندبوو. ئیدی بۆیە توند و نیوەناچڵ دوعای دەخوێند. بووک و زاواش پەلەیان بوو تا هەرچی زووترە پێکەوە بەتەنیا بمێننەوە و سەریان لەو هەموو ڕێوڕەسم و تەشریفاتە دەرنەدەچوو بۆ ئەو کارەی کە دەیانویست ئەنجامی بدەن. پاتریارکاسی پیریش خوازیاری تەواو بوونی هەرچی زوتری ڕێوڕەسمەکە بوو، گەرچی قاچی دەلەرزی بەڵام لەبەر عەیبە ددانی بەخۆیدا دەگرت و ئیدی دواجار بەر لە تەواوبوونی ڕێوڕەسمەکە گوتی:

---

[*] لە مەزەبی ئەرتەدۆکسیدا ڕێوڕەسمی هاوسەرگیری بەزۆری لە ماڵی بووکێ بەڕێوە دەبرێ و شاهید کە دەکرێ باوەپیارە بێت لە تەواوی ڕێوڕەسمەکەدا هاریکاریی قەشە دەکا، لەوانە ئەوە کە دەبێ تاجی سەری بووک و زاوا لەگەڵ یەکدیدا بگۆڕێتەوە. و. ف

– هاوڕێیان ئەمڕۆ، ڕۆژی جێژنی هاوسەرگیری لێنێو و نیکۆلیۆسە. هەمووان بەخێربێن! هەرچیتان حەز لێیە بیخۆن، بخۆنەوە و بەخۆشی بیبەنە سەر. سوپاس بۆ خودا تا بخۆن بەرخ هەیە و تا بخۆنەوە شەراب هەس! ترێ ڕنین دەستی پێ کردووە و کوپەڵەکان هەمدیس لێوانلێو لە شەراب دەبنەوە. کەواتە هەتا زگتان شوێنی تێدا دەبێتەوە، بخۆنەوە!

ئەوسا ڕووی لە بووک و زاوا کرد و تێ هەڵچووەوە:

–... ڕۆڵەکانم، بەختەوەر بن و بەیەکەوە پیروخەڕۆ بن. ببنە خاوەن منداڵی زۆر و نەوەی فراوان و نەسلی خۆتان بەنەمری بهێڵنەوە. ئومێدەوارم مردن نەتوانێت دەستی بگاتە نەسلی ئێوە. گەرچی ئێمە دەکێڵێن و مەرگ درەوی دەکا، بەڵام دەبێ بزانرێت کە چۆن سەردەکەوین. تێ دەگەیت چ دەڵێم نیکۆلیۆس. ئاگات لە تۆوی خۆت بێ و تا دەتوانیت بکێڵە!

ببوورن هاوڕێیان، من ئیدی دەبێ بڕۆم بنووم. وەزعم زۆر باش نییە. تا بەیانی بەخۆشی بەرنە سەر و تا ئەو شوێنەی دەتوانن بخۆن و بخۆنەوە!

پاشان دەستی ڕاستی هەڵبڕی و ماڵئاوایی لە ئامادەبووان کرد. کیژێکی گچکە ڕایکرد و دەرگاکەی بۆ کردەوە. خودان لەبەردەرگا ڕاوەستاو ڕووی کردە باوکە گریگۆریس کە خەریکی چاککردنی جبەکەی بوو، گوتی:

– باوکە، کاتێ پاروویەکت خوارد وەرە سەرەوە تا کەمێک پێکەوە قسان بکەین.

بەڵام قەشە زوو بەزوو بەرەو لای ڕۆیشت و وەڵامی دایەوە:

– ئارام بگرە خودان منیش لەگەڵت دێم... هاوڕێیان خوداحافیز. عەرووسی پیرۆز.

دوو ڕیش سپییەکە ئاهەنگەکەیان جێهشێت و ئیدی ئامادەبووان بەخەیاڵی ئاسوودە لە دەوری مێزەکان کۆبوونەوە. دوو پێشەواکەی ئاوایی چوونە نهۆمی سەرەوە و دەرگایان لەسەر خۆیان داخست. لەخوارەوە ئاهەنگەکە گەیبووە لووتکە. گۆشت و شەراب دەچووە جەستەوە و لەگەڵ گۆرانی و سەما و پێکەنین و شۆری عاشقانەدا دەهاتە دەرەوە، بەڵام لە سەرەوە دوو ڕیش سپییەکە لە نێو نیگەرانیدا ڕۆچووبوون.

پاتریارکاسی پیر چووبووە نێو جێگەکەی و بەردەوام لە بارەی بەڵشەویکەکانەوە

دەدوا. ئەو لە زەینیدا ئەوانی وەک دەعباگەلێک کە لەناوقەد بەرەو ژووریان مرۆڤ و لە ناوقەد بەرەو خواریان ئاژەڵی دڕندە و لە باکورەوە هوروژمیان هێناوە، بەرجەستە دەکرد. پێی وابوو بەبەرکەوتنی پێوپلە ئاسنینەکانیان بەبەردەکاندا، پریشکی ئاگر دێتە دەرێ و ئاوایی دەسووتێنێت. مانۆلیۆسی نیوە بونیادەم و نیوە دەعبای لە پێشەوەی هێرشبەراندا دەبینی. ئەویش لە کاتێکدا کە دەمی بڵێسەی لێ دەهاتە دەرەوە، بەئاماژەی دەست لیکوڤریسی پیشان دەدا.

باوکە گریگۆریس گوتی:

– باوکە فۆتیسیش لەگەڵ ویدایە. باوکە فۆتیس سەرکردەی هەموویانە.

– باوکە، تەنیا باوکە فۆتیس نا، بەڵکو هەموو شڕپۆشەکانی ساراکینا لەگەڵ ویدان و دەیانەوێت هێرش بۆ گوندەکەی ئێمە بێنن. باوکە من بۆ هەمان ئەم مەسەلەیە دەمویست تۆ ببینم. ئێمە دەبێ بکەوینە وتووێژ دەربارەی ئەوەی کە چۆناوچۆنی نەزم بەرقەرار بکەینەوە.

باوکە گریگۆریس گا خەیاڵی لای قسەکانی خودان و خوێنی دەکەوتە کوڵ و گا ماریۆری دەکەوتەوە بیر، چاوی ڕەشکەوپێشکەی دەکرد و گوێی پڕ لە هاژوهوژ و ئیدی قسەکانی خودانی نەدەژنەفت.

وتووێژەکەیان تا نیوەی شەو درێژەی کێشا و هەردوو ڕیش سپی شەکەت بوون. ئیدی ئارەزووی قسەکردنیان نەماو و وەکی دوو پەیکەری گەچین لە یەکدیان دەنۆڕی. باوکە گریگۆریس لە دڵی خۆیدا گوتی: "خۆزیا زمانت گانگرینی دەگرت و بێ دەنگ دەبوویت!" خودانیش بەخۆی دەگوت: "نازانم ئەم بەرازە کەی گۆڕی خۆی ون دەکات. ئیدی ڕۆحم گەیوەتە سەر کەپووم!"

باوکە گریگۆریس هەمدیس ماریۆری کەوتەوە بیر. کیژەکەی لە ژوورێکی تەنگ و تاریک کە تەنیا پەنجەرەیەکی گچکەی ڕووەو حەوشە تێدابوو، لە نەخۆشخانە جێهێشتبوو. دکتۆرەکان گوتبوویان: "ئەم کیژە دەبێ بۆ ماوەیەکی لە ژێر چاودێری پزیشکییدا بێت." ئەمیش بەترسەوە پرسیبووی: "جێگەی نیگەرانییە؟" وەڵامیان دابووەوە: "باوکە، هەم جێی نیگەرانییە و هەم جێگەی ئومێدیشە. بەهەرحاڵ لە خوێنی کیژەکەتا شەڕێکی سەخت هەڵایساوە کە دەبێ بزانین کام لایان دەیباتەوە."

ئەمیش بەپاڕانەوەوە پرسی بووی: "توخودا ڕاستیم پێ بڵێن!" وەڵامیان دابووەوە: "گوتمان مانگێکی تر بگەڕێوە تا بزانین چ دەبێ." ئەمیش گوتبووی: "من لەبەر قاپی خودادا دۆعا دەکەم." ئەوانیش گوتبوویان: "هەر کارێکتان پێ دەکرێ بیکەن، ئێمەش هەرچیمان لەتوانادا بێت دەیکەین. باوکە خواحافیز. بڕۆن لە ئەمانی خودادا بن!" وایان گوتبوو ئیدی پەلەیان بوو کە هەرچی زووترە بەڕێی بکەن تا بتوانن بەنەخۆشەکانی تر ڕابگەن.

قەشە کوتوپڕ لە جێگەکەی هەستا، دەستی بەرەو لای پاتریارکاسی پیر ڕایەڵ کرد و بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

– شەوباش خودان، سبەی هەمدیس پێکەوە قسان دەکەین.

– باوکە کەمێکی تر ئارام بگرە. بۆچی هێند پەلەتە؟ بمبوورە بیرم چوو لە وەزعی ماریۆری بپرسم. دکتۆرەکان چیان گوت؟

– پێ دەچێ هیچی ئەوتۆی نەبێ. زوعفی تافی جحێڵییە. گوتیان دەبێ زووتر شوو بکات.

بۆ گۆڕینی بابەتەکە پرسی:

–... ئەدی میکیلیس چ دەکا؟ خودان من بۆی زۆر نیگەرانم.

پیرەمێرد بەقەهرەوە وەڵامی دایەوە:

– نیگەران مەبە. خەریکی کوڕێنی کردنە و هەموو شتێک بەزوویی ڕێکوڕاست دەبێتەوە. کە لە شەڕی مانۆلیۆس ڕزگارمان بوو شتەکان ئاراستەی خۆیان وەردەگرنەوە... شەو باش باوکە!

وای گوت و ڕووی بەلای دیوارەکەدا وەرچەرخاند. دەنگی پێی قەشەی دەژنەفت کە بەهەنگاوی قورس لە پێپلیکانەکان دەچووە خوارێ. لە ژێر لێوەوە گوتی: "پیرەمێرد نیگەرانی کوڕەکەی منە! سەیرە! هەی نەگبەت منیش نیگەرانی ماریۆرییم! ئەگەر بڕیاربێ کوڕەکەم کیژە سیلاوییەکەی تۆ بێنێ و تەواوی خێزانەکە نەخۆش بکەون ئەوا وا باشترە کیژەکەت بمرێ و هەموان لە ئەماندا بین. خودا دەزانێ چەند بەزەییم بەو کیژە دڵپاکەدا دێتەوە، بەڵام بەهەرحاڵ مردنی باشترە!

لەتەواوی ئەو ماوەیەدا کە ڕیش سپییانی لیکوڤریسی بەدوای ڕێگەیەکدا دەگەڕان بۆ قوتار بوون لە شەڕی مانۆلیۆس، ئەو و باوکە فۆتیس بەدوای ڕێگە چارەیەکدا دەگەڕان بۆ بەرەنگاربوونەوەی زستان و برسێتی و مەرگ.

باوکە فۆتیس دەیگوت:

– تەنیا کار دەتوانێت ڕزگارمان بکات. کار و عیشق!

هەردووکیان پێکەوە، پیاوان و ژنانی کارایان بەچەند دەستەیەکەوە دابەش کردن و بۆ هەر دەستەیەک لێپرسراویان دانا تا بۆ کارکردن بەرەو گوندەکانی ئەو دەوروبەرە بڕۆن. پیرەمێردان و پیرێژنانیش لە چیا مانەوە تا ئاگایان لە منداڵان بێت. باوکە فۆتیس کەمێک لەگەڵ کرێکارەکاندا دەڕۆیشت و دواجار دەیگوت:

– ڕۆڵەکانم خودا ئاگای لێتان بێ! کار بکەن و هەرچی دەتوانن لە گەنم، زەیتی زەیتوون، شەراب و جلک ئەمبارکەن و بەردەوام بیر لە خێزانەکانتان بکەنەوە! لە هەنگان بنۆڕن، بنۆڕن چۆن لە پوورە دێنە دەرێ، بەهەر لایەکدا دەفڕن و بەهەنگوینەوە بۆ پوورەکانی خۆیان و لای فەرزەندەکانیان دەێنەوە! ڕۆڵەکانم ئێوەش دەبێ بەهەمان شێوە ڕەفتار بکەن. بڕۆن و خودا پشت و پەناتان بێت!

مانۆلیۆسیش بەزۆریی لەگەڵیان دەڕۆیشت، دڵی دەدانەوە، هانی دەدان و ئەوەی لە گوندەکانی ئەو دەوروبەرە، پێویستییەکانیان و دەرگا گەلێک کە دەبوو لێی بدەن، پێی دەگوتن. کاری بۆ پەیدا دەکردن و ئیدی دواجار خۆی بۆ ساراکینا دەگەڕایەوە، یارمەتی باوکە فۆتیسی لە ڕاگەیشتن بەمناڵاندا دەدا و لەسەر تەختەڕەشەکانی دیاری هاجینیکۆلیسی مامۆستا، ئەلفوبێی فێر دەکردن.

کە دەبووە شەو هەردووکیان لەسەر سەکۆ بەردینەکەی بەردەم کلێسا دادەنیشتن و دەکەوتنە قسەوباس.

شەوێکیان باوکە فۆتیس بەمانۆلیۆسی گوت:

– مانۆلیۆسی ئازیز، خودا لە وردترین دەنکە لم، لە بێ بۆنترین گوڵ، تەنانەت لە ناچیزەترین ڕۆحدا، هەیە و ئامادەیە. ئێمە دەبێ ئەوەی لە تواناماندایە بیخەینە کار تا گوندەکەمان، ئەم پوورە گچکەیە بەکاریگەری عیشقی ئیلاهی بووبووژێتەوە و ببێتە نموونەی ئارەزووی خواستی بەشەری! بزانە کە هەر کارێکی خێر تەنانەت لە

دوورترین بیاباندا، لای خەڵکی دنیا دوور نامێنێتەوە.

مانۆلیۆس سەری هەڵبڕی و لە باوکە فۆتیسی نۆڕی. ڕوخساری بێ خوێن و تەنکی قەشە وەک بڵێی لە تاریکایی شەودا ئارنگ بدا، دەستەکانی وەک دوو مەشخەڵی هەڵایساو بەرەو ئاسمان دەشەکینەوە.

مانۆلیۆس ورووژاو لەوەی کە دەیبینی، گوتی:

– هەر پیاوێک بەتەنیا دەتوانێت دنیایەک ڕزگار بکات. باوکە، کاتێک ئەم خەیاڵە لێم دەدات لەرز دامدەگرێت. لەرز لەم هەموو بەرپرسیارییە؟ لەرز لەوەی کە بەر لە مردن دەبێ چ بکەین و کام ڕێگە بگرینە بەر؟

وای گوت و بێ دەنگ بوو. شەو گەیبووە نیوە. پیرێژنان ئاگریان کردبووەوە، شێویان لێ دەنا و منداڵانی برسی لە دەوریان کۆببووبوونەوە و چاوەڕێیان دەکرد. مانۆلیۆس بەسەرپەنجەکانی، بەئەژنۆی باوکە فۆتیسیدا کێشا و قەشە بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە لە فیکرەوە چوو. دواجار مانۆلیۆس پرسی:

– باوکە، چۆن دەتوانرێت خودا خۆش بویسترێت؟

– کوڕەکەم، بەخۆشویستنی ئینسانەکان.

– ئەدی چۆن دەتوانرێت ئینسانەکان خۆش بویسترێن؟

– بەبەرخۆدان بۆ ڕاکێشانیان بەرەو ڕێگای ڕاست.

– ئەدی ڕێگەی ڕاست کامەیە؟

– ڕێگەیێک کە بەرەو سەرەوە دەڕوات.

١٤

سبەینێی ئەو ڕۆژە لای نیوەڕۆ ئاغا لە ئەزمیرەوە گەڕایەوە. ئەو بەتەنیا نەگەڕابووەوە بەڵکو کوڕە جوانکیلەیەکی بەسواری ئەسپە شێیەکەوە لەگەڵ خۆیدا هێنابووەوە. کوڕەکە خاوەن دەموچاوێکی مۆن و کێوییانە و بەهێز دەینواند. ئەو بنێشتی نەدەجووی، بەڵام بەردەوام برسی و هەمیشە دەیخوارد و دەیخواردەوە. ئەو گۆرانی (دنیا خەو و خەیاڵە، ئەمان ئەمان)ی نەدەگوت بەڵام هەرارهەرای زۆر دەکرد، جنێوی دەدا، بیانووی دەگرت و ئەمری بەسەر ئاغادا دەکرد. ئاغاش پەرۆشانە دەچوو بەپیرییەوە و بەچاو نەوازشی دەکرد. وی ناوی برایم و بەبرایمۆک بانگیان دەکرد. تەمەنی پازدەساڵ و تووکێکی زۆر لەبەری لێویدا ڕووابوو.

ئاغا ئەوی لە گەڕەکێکی بەدناو کە چرایەکی سوور بەدەرگای هەر ماڵێکیەوە هەڵواسراوە، بەداوەوە کردبوو. کوڕەکە وردەواڵە فرۆش بوو، بستە، قرژاڵی سوورەوەکراو، گوڵەیاس و شتی لەم جۆرەی لە نێو سەبەتەیەک ناو و دەیفرۆشت. کە دەبووە عەسر پیاوان لە پیر و گەنج، جوولەکە و موسوڵمان و مەسیحی بەو چوخمەیەدا دەهاتن و دەچوون و ساتکەلێکیان لە بێخەبەری دەگوزەراند. ژنان لە بەردەرگای ماڵەکانیان ڕادەوەستان و بەمیکیاژی تۆخ و دزێو، نیوەڕووت، زەردەخەنە لەسەر لێو و جووڵەی وروژێنەر، خۆیان نمایش دەکرد.

ئاغا کاتێ برایمی بینی، بەدڵیدا چوو، نزیکی بووەوە و پێشنیاری خۆی بۆ کرد. برایم کەوتە چەنە و دواجار مامەڵەکەیان جۆر بوو. ئاغا ئەسپە شێیەکی بەدەستێک جلکی نایابەوە، کاتژمێرێکی زیونی زنجیردار، شووشەیەک عەتر، کیسەیەکی گچکە

گوڵە مێخەک و دارچینی بۆ کڕی. یەکەم جار بۆ حەمامی برد و ئەمری کرد جوان سەر و لەشی بشۆن و لە ئاوی حەمامەکەدا زەیتی بۆنخۆشی لێ دەن. ئەوسا بۆ سەرتاشی برد، قژی بۆ تاشی و عەتری لە سەر و ڕووی پژاند. پاشان بەیەکێک لە هاوڕێ دێرینەکانی خۆی کە موسوڵمانێکی گەندەڵ بوو سپارد، تا چاو و گوێی بکاتەوە و دەرسی پێویستی دابدا.

کاتێک برایمۆک باش دەرس درا و ئامادە بوو، ئیدی ئاغا بۆ قەڵەمڕۆی خۆی هێنایەوە.

مارتا یەکەم جار بەبۆڵە بۆڵ پێشوازی کردن، بەڵام کاتێک لە برایمۆک وردبووەوە، بەگاڵتەجاڕییەوە لە دڵی خۆیدا گوتی: "ئەم حەرامزادەیەی دەیبینم تا کەمتر لە دوو مانگی تر شیلەی ئاغا دەردەکێشێت..."

ئاغا هەرکە لە حەوشە لە ئەسپەکەی دابەزی، پرسی:

– مارتای لەعنەتی هەواڵ چییە؟ کەس نەمردووە؟ کەس هاوسەرگیری نەکردووە؟ وەزعی درەو و ترێ ڕنین چۆن بوو؟ پاتریارکاس و باوکە گریگۆریس هێشتا زیندوون؟ ڕۆمییەکان لێک بەرنەبوون و چاوی یەکدیان دەرنەهێناوە؟ سەیرە! هەر دەڵێی سالاَنێکە لێرە نەبووم!

ئەوسا ڕووی کردە برایمۆک و تێ هەڵچووەوە:

– .. ئەم پیرێژنە ناوی مارتایە، کارەکەری ئێمەیە. ژنێکی باشە، کەیبانوویەکی باشیشە. هەم سەرڕاستە و هەم نهێنی پارێز... کەمێک کۆمە، بەڵام پێی ڕادێیت. هەرکارێکت پێ خۆشە دەتوانیت لەگەڵیدا بیکەیت، دەتوانیت دارکاری بکەیت، سواری بیت و بیکوژیت. هی خۆتە!

برایمۆک لە ژێر لێوەوە مڕاندی. چنگی بەکۆمییەکەی پیرێژندا کرد و قاقای لێ دا:

– ئەم وشترە بەکەڵکی چ دێت؟ پیرۆزی خۆت بێت!

وای گوت و چووە ژوورەوە تا لە شوێنی ژیانی خۆیدا نیشتەجێ بێت.

ئاغا گوتی:

– مارتا لە دڵی مەگرە، ئەلعان ئەو وەک جوانووە ئەسپێک جووتە دەهاوێژێت و قەپاڵ دەگرێت، کێوییە. تۆ نابێ هیچی پێ بڵێیت. منیش هیچ ناڵێم. دەبێ

حەوسەڵەت هەبێ مارتا گیان. حەوسەڵەت هەبێ تا ماڵی دەبێ.

برایمۆک پیاسەیەکی بەماڵەکەدا کرد و هەمدیس گەڕایەوە حەوشە و لە ئاغای پرسی:

– لەم ئاواییەدا ژنی جوانیش هەن؟ دەبێ ڕۆژێک هەموویان بهێنیت سەمام بۆ بکەن تا لە نێوانیاندا یەکێکیان بۆ خۆم هەڵبژێرم.

ئاغا ڕاچڵەکی و وەڵامی دایەوە:

– ئاه، نە، هەرکارێکت دەوێ بیکە، بەڵام ئەمەیان نا! لێرە هەموویان ڕۆمیین و نامەوێت سەرئێشە دروست بێت. خەریکی ئیشی خۆت بە!

جوانووە ئەسپی کێوی بەقاقای پێکەنینەوە گوتی:

– خۆی دەبێ ئەوان خەریکی ئیشی من بن... هێی پشت کۆم، فراوین بێنە برسیمە!

ئاغا هەناسەیەکی هەڵکێشا و یوسفۆکی کەوتەوە یاد. ئاخر یوسفۆک دەمی هەبوو بەڵام قسەی نەدەکرد. دەتگوت: "بیلێ!" دەیگوت... دەتگوت: "سەبیل داگیرسێنە!" دایدەگیرساند، دەتگوت: "وەرە بنوو!" دەنووست... بەڵام ئەمەیان بەمانای وشە، شەیتانە، بەڵام حەرامزادەیە ئێسکی سووکە!

ئاغا گوتی:

– باشە برایمۆک گیان. کەمێک ئارامت هەبێ هەموو شتێک بەدڵی خۆت دەبێ... مارتا بجووڵێ مریشکێکمان بۆ سەر ببڕە!

سەعاتێک دواتر ئاغا و کوڕەکە دوای خواردنی فراوینی تەواو، هاتنە ژووریێ و دەرگایان لەسەر خۆیان داخست. کاتی عەسر ئاغا شەکەت، بەڵام خەنی و بەچاوانێکی ئاوساوەوە هاتە دەرێ و مارتای بانگ کرد:

– بڕۆ، لە زمانی منەوە بەپاتریارکاس بێژە کە بێ زەحمەت تا ئێرە بێت، دەمەوێ قسانی لەگەڵدا بکەم. برایمۆک دەڵێ دەیەوێت سەمای ژنانی ئاوایی ببینێت. ناتوانم ئەو ئارەزووەی ڕەت بکەمەوە. زووکە خۆت بگۆڕە و بڕۆ!

مارتا خۆی گەیاندە ماڵی پاتریارکاس. دەرگای گەورەی حەوشە کرابووەوە و

سەگەکان لێیەوە دەهاتنە ژووریێ و دەچوونە دەرەوە. کارەکەرەکان سینی و قاپی خواردنیان کۆدەکردنەوە و دەیان شتن و ماڵەکەیان گسک دەدا.... لێنێو لەگەڵ شووەکەیدا ڕۆیشتبوو تا لەکوختەکەی مانۆلیۆسدا نیشتەجێ بن و ماڵەکەی بەپوورە مادلینا سپاردبوو، ئیدی لەوە بەدوا ئەو بوو کە سەرپەرشتی کارەکەرەکانی دەکرد و هەموو شتێکی ماڵەکەی لە ئەستۆ دەگرت، توورەکەیەکی پێ بوو کە هەرچی بەدەستەوە هاتبا، گا بەنهێنیی و گا بەئاشکرا تێی دەکرد و هەندێک جاریش بەپێپلیکانەکانا سەردەکەوت و سەرێکی لە خودان دەدا.

ئەو ڕۆژە خودان وەزعی باش نەبوو. نیوە ئیفلیج لە خەو ڕاپەڕیبوو. نە دەیتوانی باسکی ڕاستی بجووڵێنێ و نە پێی ڕاستی و دەمیشی نیوە ئیفلیج بووبوو. هەرجارێک کە مادلینا دەیبینی، دەیگوت:

– هیچ نییە خودان هیچ نییە! نیگەران مەبە. خۆم دەتشێلم و چاک دەبیت. دەبێ سەرمات بووبێ...

بەڵام پیرەمێرد چاوی بڕیبووە پەنجەرەکە و ئاو بەلالغاوەیدا دەهاتە خوارەوە.

مادلینا چاوی بەمارتای پیر کەوت کە هاتە ماڵەوە. بەپەلە بەرەو پیری چوو تا نەهێڵێ بۆ هەر کوێیەکی ماڵەکەی پێ خۆش بێت، بڕوات. هێند ئیرەیی پێ دەبرد کە تەنانەت حەزی بەبینینی قەڵافەتیشی نەبوو:

– مارتا چ بووە؟ هەمدیس چ بەڵایەک بەسەر ئاواییدا هاتووە؟ ئاغا گەڕاوەتەوە؟ قسە بکە بزانم چ بووە؟ تۆ کە زەندەقت بردووم؟

– ئارام بگرە هەی پیرێژنی دەمدرێژ! دەمەوێ خودان ببینم. هەر دەبێ بیبینم!

– لەخۆڕا پێچەقێنی مەکە! ناتوانیت بیبینیت! چونکە وەزعی باش نییە و ئیفلیج بووە. بەدوای کوڕەکەیدا ناردوویەتی. سەکتە لێی داوە و بەزەحمەت قسەی بۆ دەکرێت. ئاو بەدەم و فڵقیدا دێتە خوارێ و قسەی هەڵیت و پڵیت دەکات. ناتوانیت بیبینیت!

– هەی پیرێژنی خەڵەفاو لێ گەڕێ بەچاوی خۆم بیبینم ئەگینا ئاغا باوەڕ ناکات.

– نا، ناهێڵم بچیت بۆ لای!

– چۆن... دەڕۆم!

ئیدی دەستیان لەیەک کردەوە. ژنانی کارەکەر کەوتنە خۆ و لە یەکدیان کردنەوە. پیرێژنی پشت کۆم دواجار توانی خۆی بگەیەنێتە پلیکانەکان و وەکی جاڵجاڵۆکە کە لەسەر داوەکانی خۆی جێگۆڕکێ دەکات، بەپەلە سەرکەوتە سەرێ، دەرگای ژوورەکەی خودانی کردەوە و چووە ژوورێ. خودانی پیر تەماشایەکی کرد، بەڵام نەجووڵا. پیرێژنی گچکە گوتی:

– خودان من مارتام. ئاغا سڵاوی هەیە و داوا دەکات سەرێکی لێ بدەیت. دەیەوێت قسانت لەگەڵ بکات.

خودان سەری بەرەو لای پیرێژن وەرگێڕا، لێوی جووڵاند تا شتێک بڵێ، بەڵام قسەکەی بێ واتا بوو. مارتا نزیکی تەختەنوێنەکە بووەوە کە لەو کاتەدا پوورە مادلینا بەتووڕەیی هاتە ژوورەوە. مارتا ئەوی وەلانا و سەری بەرەو لای پیرەمێرد دانەواند:

– چیت گوت خودان؟

پیرەمێرد لێوی جووڵاند. مادلینا ڕووی کردە پیرێژنی پشت کۆم و گوتی:

– دەڵێت برۆ بۆ دۆزەخ!

بەڵام پیرێژن پێچەقێنیی کرد و پرسی:

– خودان چ بەئاغا بێژم؟

پیرەمێرد جارێکی دی لێوی جووڵاند و مادلینا هەمدیس ڕووی کردە پیرێژن:

– دەڵێت ئەویش بچێت بۆ دۆزەخ!

پیرێژنی پشتکۆم سەری لەقاند، نزیکی تەختەنوێنەکە بووەوە، سەری بەرەو لای نەخۆشەکە دانەواند و گوتی:

– خودان، ئاغا پەڵپێکی تری لە ئاوایی گرتووە. جەنابی مناڵێکی تازەی لە ئەزمیرەوە هێناوەتەوە و دەیەوێت ئاوایی ئاگر تێ بەردات. پێ دەچێ کوڕەی بێ شەرم هەوەسی هەستابێ و دەیەوێت هەموو کچانی ئاوایی لە ژێر دارچنارەکەی گۆڕەپانی گوندا کۆببنەوە و سەمای بۆ بکەن تا هەرکامێکیانی ویست بۆ خۆی هەڵبژێرێت... خودان دەبوو کاتێکی تر نەخۆش کەوتبایت!

چاوانی پیرەمێرد گرد بوونەوە، خوێن زایە ڕوخساری و بەهەموو توانای هاواری

کرد:

– هەرگیز!

وای گوت و ئیدی بێهۆش بەسەر تەختەنوێنەکەدا کەوت.

پوورە مادلینا بەناڵە ناڵەوە گوتی:

– خەریکیت دەیکوژیت. برۆ ون بە!

ئەوسا کۆمیییەکەی مارتای گرت و لە ژوورەکە کردییە دەرەوە. ئینجا بۆ گوێ تەختەنوێنەکەی خودان گەڕایەوە و بەکافور کەوتە شێلانی. نەخۆشەکە کەمێک ئارام بووەوە و چاوی کردەوە:

– بەباوکە گریگۆریس بڵێ دەمەوێ بیبینم!

وای گوت و زوو بەزوو چاوی لێک نا. لە هەمان کاتدا دەرگاکە کرایەوە، میکیلیس پێی نایە ئەم دیوەوە و لە کاتێکدا کە بەرەو تەختەنوێنەکە دەچوو، بەپیرێژنی گوت:

– بچۆ دەرەوە!

پیرێژن داوودەرمانەکانی کۆکردنەوە و ژوورەکەی جێهێشت. میکیلیس بەچاوانێکی فرمێسکاوی، بێ جووڵە لە باوکی دەنۆڕی. ڕوخساری کەف و لیکاوی خودانی پیر وەک ڕوخساری مردوو ڕەنگ پەڕیو. غەبغەبە گۆشتنەکەی چرچ و بەسەر ملیدا کەوتبوو، لێوە ئیفلیجەکەی شۆڕ.

پیرەمێرد چاوی کردەوە. کوڕەکەی بینی، زەردەخەنەی هاتێ، دەستی چەپی بەرەو لای بردە پێشەوە و بەچرپە گوتی:

– ئاهـ، تۆ لێرەیت!

میکیلیس دانەویەوە و دەستی ماچ کرد. پیرەمێرد دیقەتی لە کوڕەکەی دا. نیگایەکی نائومێدانەی هەبوو کە ماڵئاوایی تێیدا شەپۆلی دەدا. بەدەنگێکی لاواز گوتی:

– دیدار بەقیامەت!

وای گوت و هەموو توانای خۆی گرد کردەوە تا بتوانێت بەڕەوانی قسان بکات:

– کوڕەکەم، من دەڕۆم. ئیدی سفرەی خوانم قەد کردووە و خەریکم بەزیادی دەکەم. کارم تەواو. ئەگەر خراپییەکم بەرامبەر کردوویت ئەوا بمبوورە. باوک

هەمیشە فەرزەندی خۆی خۆش دەوێ و ئەمە عیشقە کە زۆرجاران وشەی گونجاوی بۆ نادۆزرێتەوە. من تەنیا یەک داوام لە تۆ هەیە...

– بڵێ باوکە!

– ماریۆری...

بێ دەنگ بوو. ئارەقە بەنێوچەوانیدا زەنگۆڵەی بەستبوو. کوڕەکە بەسەریدا دانەویەوە و بەدەستەسڕێ ئارەقەکەی بۆ سڕی.

–... گوایە ماریۆری تووشی نەخۆشییەکی خەتەرناک بووە. ئەگەر مەزەندەم ڕاست بێت، ئەوا نابێت تۆ ئەو بێنیت. چونکە خوێنمان ئاڵوودە دەکات... گوێت لێیە؟

– گوێم لێیە باوکە!

– تکاکەم جێبەجێ دەکەیت؟

میکیلیس بێ دەنگ بوو.

– ئەمە تەنیا داوایەکە لە تۆم هەیە. قەبوڵی دەکەیت؟ ئەگەر دەتەوێت بەخەیاڵێکی ئاسوودە بمرم ئەوا قەبوڵی بکە!

پیرەمێرد بۆ چەند چرکەیەک لە کوڕەکەی وردبووەوە. سەرەنجام کوڕەکە وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ.

پیرەمێرد چاوی لێک نا و بەچرپە گوتی:

– جگە لەمە داوای ترم نییە!

میکیلیس بەرەو لای پەنجەرەکە چوو. شەو دادەهات. گوندنشینان شەکەت لە ترێ ڕنین دەهاتنەوە. کیژانی جحێڵ گۆزە لەسەر شان و بەچرپە چرپەوە تێ دەپەڕین.

لاداسی پیر کووڕ و پێ پەتی و دەستی سوور بەشیلەی ترێ لە کوڵانەوە تێ دەپەڕی. خودانی پیر تەکانێکی دا و هەناسەیەکی هەڵکێشا. میکیلیس لای بۆ کردەوە و باوکی بەئیشارەت داوای لێ کرد نزیکتر بێتەوە:

– مەڕۆ. ئارام بگرە!

– ناڕۆم باوکە، بنوو.

دەنگی گۆرانی چڕینی کیژێک لە دەرەوە و لە لای چاڵاوی قەدیس ڤاسیلییەوە

دەگەییە گوێ. گۆرانییەکە عاشقانە و بەسۆز دەینواند و لە دڵێکەوە هەڵدەسا کە تامی ماچ و ئامێزگیری نەچەشتبوو. میکیلیس دەسگیرانەکەی کەوتەوە بیر. ئەمیش دەیویست بەهاوارەوە گۆرانییەکەی خۆی ئامێتەی گۆرانی کیژەکە بکات. کوتوپڕ چاوی بەباوکە گریگۆریس کەوت کە بەڕیشە دوو پەلکەکەیەوە ئەسقەف ئاسا بەرەو ماڵیان دەهات.

میکیلیس بۆ ئەوەی باوکی وەئاگا نەهێنێتەوە لەسەر نووکی پێ لە ژوورەکە چووە دەرێ و لە ڕاڕەوەکە لە چاوەڕوانی قەشەدا ڕاوەستا. کاتێ قەشە بەهەنگاوی قورس و قەڵافەتێکی بەشکۆ لە پێپلیکانەکان دەهاتە سەرەوە، پرسی:

– باوکە پزیشکەکان چیان گوت؟

– کوڕەکەم شتێکی ئەوتۆ نەبوو. تا مانگێکی تر بەتەواوەتی چاک دەبێتەوە.

وای گوت و لە نێو دەرگا کراوەکەوە تەماشایەکی ژوورەوەی کرد و گوتی:

–... لەوە دەچێ نەخۆش بێت؟ پەیامی ناردبوو بۆ سەردانی بێم.

– وەزعی باش نییە باوکە. بڕۆ ژوورەوە. نابێ وەئاگای بێنینەوە.

بەڵام خودان نەنووستبوو، دوای ژنەفتنی وتووێژی بەچرپەی نێوانیان، بەئەسپایی گوتی:

– سڵاو باوکە.

– خودان چ بووە. هیچ نییە. شەهامەتت هەبێت!

– ڕاست دەکەیت باوکە. هیچ نییە. تەنیا خەریکە دەمرم. وەرە لە بەردەمما دانیشە گەرەکمە لەگەڵتا بدوێم. میکیلیس تۆش وەرە پێشتر.

پاشان ورد و لەسەرخۆ کەوتە گێڕانەوەی بەزمی پەیامەکەی ئاغا و ئەوەی کە یوسفۆکی تازە، هەوەسی تەماشاکردنی سەمای کیژانی ئاوایی هەستاوە و دەیەوێت یەکێکیان لێ هەڵبژێرێت.

باوکە گریگۆریس لە جێگەکەی ڕاپەڕی و هاواری کرد:

– هەرگیز! مردنیان باشترە.

میکیلیس کە کەمتر لە قەشە ناڕەحەتتر نەبووبوو، گوتی:

– هەموومان مردنمان باشترە.

پیرەمێرد کە ئیدی گیانی دەدا، گوتی:

– بەئەرکی خۆتان هەستن. من ئیتر لە پاڵتانا نابم. میکیلیس جێی من دەگرێتەوە.

خودان چاوی لێک نا و لە هەمان کاتدا دەستی بۆ لای باوکە گریگۆریس ڕایەڵ کرد:

–... ئەم شەو بۆ ئەنجامدانی ڕێو ڕەسمی مەرگ وەرە بۆ ئێرە.

قەشە بەرەو لای دەرگاکە ڕۆیشت و کاتێک بینی میکیلیسیش بەدوایدا دێت، گوتی:

– میکیلیس تۆ لە تەختەنوێنەکەی دوور مەکەوە. وەزعی باش نییە. خودا خۆی ئاگای لێی بێت!

پاش تاوێک بێ دەنگی گوتی:

– من هەر لێرەوە یەکڕاست بۆ بینینی ئاغا دەڕۆم تا قسەی لەگەڵدا بکەم. خودا لەم نەنگە ڕزگارمان بکات!

میکیلیس بۆ لای باوکی گەڕایەوە و کاتێ ڕوخساری چرچ، لێوی کەج، گۆنای بەقووڵاچوو و قژی سپی پۆشراو بەئارەقەی وی بینی، لە ژێر لێوەوە گوتی:

– ئەم مرۆڤە باوکی منە؟ هەمان خودان پاتریارکاسی بەهێز و جوان وەک قەدیس ژۆرژ؟ بەپیادەش لە سوارە دەچوو. بێ حیساب دەیخوارد و دەینۆشی و لە خانم و کارەکەرەوە تا ڕاهیبە و گۆشەگیرانی فریو دەدان و ماڵی ئەم وئەوی پڕ لە مناڵانی زۆڵ دەکرد.

سەعاتەکان تێ دەپەڕین. ئاوایی لە شیرینە خەودا بوو. قەشە بۆ بیستنی ددانپیانانی خودانی پیر گەڕایەوە، گوناهەکانی بەخشین، لەسەر نوێنەکەی دوعای خوێند و هەمدیس میکیلیس تەنیا لەگەڵ جەستەی قورس و بێ هەستی باوکیدا مایەوە... سپێدەی بەیان دەنگی قروسکەی سەگێک بەرزبووەوە. میکیلیس لە جێگەکەی ڕاچڵەکی، هەستا و بەرەو لای پەنجەرەکە چوو. ئاسمان ڕووناک دەبووەوە. درەخت و مەل و ئاو هێشتا لە خەودا بوون. ئارامییەکی قووڵ کە تەنیا بەقروسکەی سەگەکە دەشکا، باڵی کێشابوو. پاتریارکاسی پیر بەژنەفتنی قروسکەی سەگەکە چاوی کردەوە و ئیزراییلی باڵ ڕەشی بەژوور تەختەنوێنەکەیەوە

بینی. ئیدی هاوارێکی کپی لێ هەستا و بەبێ چ کەمترین بەرگرییەک خۆی بەدەستیەوەدا.

دەرگای ژوورەکە کرایەوە، باوکە گریگۆریس هاتە ژوورێ، چووە نزیک تەختەنوێنەکە و دەستی نایە سەر دڵی پیرەمێرد. دڵی لەلێدان کەوتبوو. ئەوسا ڕووی کردە میکیلیس و تووڕە بەڵام بەدەنگێکی گیراو گوتی:

– تۆ ئەوت کوشت. بەڵێ تۆ!

میکیلیس سەری هەڵبڕی، چاوی بڕییە چاوی قەشە، بەڵام چ وەڵامێکی نەدایەوە.

یەکێک لەو کۆڵەگانەی کە پارێزگارییان لە لیکوڤریسی دەکرد، داڕووخا. هاواری: (پاتریارکاسی پیر وەفاتی کرد!) ماڵ بەماڵ دەڕۆیشت و ئاوایی ڕادەچڵەکاند. ئاغا کە تازەکی لە خەو هەستا و بەچاوانێکی نیوە لێک نراوەوە لەبانێژە دانیشتبوو، هەوڵیدەدا ڕووداوەکانی شەوی پێشوو و ئەو خەونانەی کە بینیبوونی، بەیاد بێنێتەوە. کاتێ هەواڵی مردنی خودانی لە مارتا بیست، ڕاچڵەکی و بەسەرسوڕمانەوە پرسی:

– مرد؟ کۆڵەگەکە ڕووخاو ئاوایی لەق بوو؟ واتە خەونەکەم ئەوەندە قورس بوو چ دەنگێکم نەبیست؟ نەفرەت لە شەیتان!

پیرێژن گوتی:

– کاتێ دوێشەو دەنگی قروسکەی سەگەکانم ژنەفت بەخۆم گوت بێشک ئیزرایل هاتووە تا ڕۆح لە کەسێک بسەنێت هەر بۆیە ئاوها لە ترسا دەقروسکێن!

ئاغا لە کاتێکدا قاوەکەی هەڵدەقوڕاند، گوتی:

– پیاوێکی باش بوو. بێ گومان دەچێتە بەهەشت، چونکە باش دەیخوارد، باش دەژیا و کەمێکیش خۆشگوزەران بوو. بەڵام حەیفێک داماوە موسوڵمان نەبوو تا بێتە بەهەشتەکەی ئێمەوە و دەستی بەپڵاوخواردن ڕابگات. هەی پاتریارکاسی بەدبەخت، دەبوو کارێک بکەیت بێیتە بەهەشتەکەی ئێمە، هەڵبەت ئێستا بۆ شتێکی ئاوها زۆر درەنگە!

برایمۆک بەقژی بژ و چاوانی خەواڵوو پەیدابوو. ڕستی بیری ئاغا بەبینینی خاڵە نەخشینەکەی ژێر ملی پچڕا. ئاغا پەرۆشانە دەستی ڕایەڵ کرد و قژی بژ و خاڵەکەی

گەردنی نەوازش کرد. کوڕەکە نائومێدانە دەستی ئاغای وەلانا و پرسی:

– ئەدی کەنگێ ژنەکان دەرەقسن؟

– توخودا ئەوەندە پەلە مەکە! دڵنیا بە ئارەزووەکەت دەهێنمە دی. بەڵام نابێ کارێ بکەین ئاگر لە ئاوایی بەر بێت .. دوێنێ شەو قەشە بۆ سەردانم هات و گوتی: "ئاغا! نەنگێکی ئاوام لێ داوا مەکە کە ئاگر لە ئاوایی بەر ببێ. کەمێک ئارام بگرە تا خۆمان ڕێگەچارەیەکی بۆ دەدۆزینەوە..." هەر بۆیە برایمۆک گیان کەمێک سەبرت هەبێ، ڕۆژی جێژن کیژەکان بێ ئەوەی ناچاریان بکەین، خۆیان دەرەقسن و تۆش دەیانبینیت...

هەروا کە دەدوا هەڵشاخا و هاواری کرد:

–... باشە من تۆم بۆ ئێرە هێناوە تا ژنت بۆ بێنم؟

لەو ماوەیەدا، جەنازەی پاتریارکاسیان هێنایە حەوشە، دەرگای ماڵ خرایە سەر پشت و گوندنشینان بەپەلە دەهاتن تا دوایین ماڵئاوایی لێ بکەن. گوندنشینان خەراپیەکانی وییان لە بیر خۆ بردبووەوە، تەنیا بیریان لە باشییەکانی دەکردەوە و تەنانەت پانایۆتیسە زلە لە کاتی ماچکردنی جەنازەکەدا نەیتوانی بەر لە فرمێسکەکانی بگرێ و لە کاتێکدا کە لێوە ئەستوورەکانی لەسەر نێوچەوانی بەسەهۆڵبووی دانا، بەچرپە گوتی: "بمبوورە خودان هیوادارم خودا لە تۆش ببوورێت!" لاداسی پیریش هات و بەنیگا تیژەکەی کەوتە پشکنینی کون و قوژبنی ماڵی خودان و لە زەینی خۆدا بۆ تەماشای ڕیزی بەشکۆی ڕەز و کیڵگە و باغی زەیتوون و میوەکانی خودان دانیشت، ئەوسا بەهەناسە هەڵکێشانەوە بەخۆی گوت: "حەیف بۆ ئەم هەموو سەروەتە. میکیلیس هەمووی بەبا دەدا. دەبێ چاو و گوێم بکەمەوە. ئای خۆزیا لە قەشە نەدەترسام!"

پوورە مادلینا دەیویست بکەوێتە گریان و شیوەن، لەچکەکەی لە سەری کردبووەوە و قژی ژاکاندبوو، بەڵام میکیلیس بەئاماژەیەکی فەرماندەرانە بەری پێ گرت و گوتی:

– ناڵە و هاوار مەکە!

لە کاتی بەخاکسپاردندا، مامۆستا نوتقیدا و بەر لە پێشەکی کەوتە باسکردنی مێژووی گرێکلاندی دێرین. پاشان ئاماژەیدا بەپێشەوایانی گەورەی وەک میلیتیاد و

تیمیستوکل. کەوتە گێڕانەوەی شەڕەکانی میدیکس. پاشان ئاماژەی بەئەسکەندەری گەورە و وەدیارکەوتنی مەسیحدا. دوایی چمکێکی لە ئیمپراتۆری بێزانس بەیان کرد و بەدوورودرێژی باسی کڵێسای قەدیس سوفی، هێرشی تورکان و بولغارییەکانی کرد و بەگێڕانەوەی ڕزگارکردنی کوستانتینییە بەترۆپکی خرۆشان گەیشت، ئارەقەی کردەوە و هۆن هۆن کوڵی گریانی بەربوو. کاتێک کەوتە ژێر کاریگەری هەستی نیشتیمان پەروەرییانەوە، هاواری کرد: "کوستانتینییە دوای چەند ساڵ بێ یان چەند سەدە، دووبارە هەر دەبێتەوە بەهی خۆمان!"وای گوت و ئیدی قریوەی شادمانی لە حەشاماتی ئامادەبووانەوە بەرزبووەوە. ئەوسا ئارەقەی لە ڕوخساری سڕی و بەئاماژەوە باسی کۆیلایەتی گرێکییان و شۆڕشی ۱۸۲۱ و بەخۆدزینەوەیەکی ئازایانە گەڕایەوە لای گۆڕەکەی بەردەمی و خودان پاتریارکاس.

مامۆستا کە لەسەفەری درێژ و گوزەری بەنێو سەدەکانا شەکەت بووبوو، بەبێ دەنگییەکی کورت هەناسەی نوێ کردەوە و شووشەی ئارەقەکردووی چاویلکەکەی سڕی. پاشان هاتە سەر ستایشکردنی مەرحوم و بەهاوار گوتی:

– خوالێخۆش بوو ژۆرژ پاتریارکاسیش لە نەسلی گرێکییانی دێرین بوو. وی نەسلی ئیمپراتۆرانی گەورەی بێزانس و فەرزەندی شایستەی قارەمانانی شۆڕشی ۱۸۲۱ بوو! ئەم خودانە شەریفە پاشکۆنامەی جاویدانی ڕەگەزی گرێکییە واتە بەرخۆدانی ئینسان لە پێناوی ئازادیدا! لە کاتی خەتەردا یەکەمین کەسێک بوو کە سینگی دەکردە قەڵغانی گوللە و هەمیشە ئامادەی گیانفیدایی بوو. ژۆرژ پاتریارکاسیش وەکی ئەسکەندەری گەورە مەشخەڵی هەلایساوی بیرمەندی بڵێسەداری ڕادەگرت و مۆڵەتی نەدەدا بەربەرەکان پشکۆی نەژادی گرێکی لە دڵی ئاسیادا بکوژێننەوە. ئەگەر ژۆرژ پاتریارکاس فەرزەندێکی شایستەی وەک میکیلیسی لە دوای خۆی جێنەهێشتبا تا سونەتی قارەمانانەی بەرەبابان پەیڕەو بکات ئەوا ئێمە دوچاری بەڵایەکی وا دەبووین کە قەرەبوو نەدەکرایەوە...

گوندنشینان بۆ چەند ساتێک باوەڕیان بەقسەکانی مامۆستا کرد. بۆ یەکەمین جار پێیان وابوو پاڵەوانێکیان لە دەستداوە و ئیدی کوڵی گریانیان بەربوو .. میکیلیس بێ جووڵە لە گوێ گۆڕەکە ڕاوەستاو لە داچوونی تابووتەکەی بۆ دڵی خاک

دەنۆڕی. ئەو هێشتا بیری لە قسەکانی قەشە دەکردەوە کە گوتبووی: "تۆ ئەوت کوشت! تۆ!..."

دواجار یاناکۆس و کوستانتیس چوونە ژێر باڵی و هەرسێکیان بێ دەنگ بۆ ماڵی کوڕەی باب مردوو گەڕانەوە. لە ماڵیشەوە سەدای قسە سەرسوڕهێنەکانی قەشە هێشتا لە گوێیدا دەزرنگایەوە: "تۆ ئەوت کوشت! تۆ!"

کە دەرگای گەورەی ماڵەکەیان لەسەر خۆیان داخست، میکیلیس چووە حەوشە، چووە ئەو جێگەیەی ڕێک بەیانی جەنازەکەی باوکی لێ بوو، بەئەرزەکەدا کەوت و ماچی کرد. ئەوسا بەیەک گوڕ هەستا و باسکی کردەوە. وەک بڵێی بیەوێت سەما بکات. هەستی شادمانییەکی نائینسانی و لە وەسف بەدەر کە لە قووڵایی دڵیدا ڕەگی هەبوو، قووڵترین گۆشەی بوونی لەخۆ گرت. گەرچی وەک هەر ئینسانێک بەڕوواڵەت بۆ مردنی باوکی دەگریا و چاوانی فرمێسکاوی بوون، بەڵام لە ناوەوەڕا و لە قووڵایی بوونیدا هەستی بەشادمانی و ڕەهایی دەکرد. دوای ماوەیەک مادلینای بانگ کرد و گوتی:

– سێ فنجان قاوەمان بۆ بێنە و پاشان دەسبەجێ بڕۆ کەڵەبابە سپییەکە سەر ببڕە و فراوینمان بۆ ئامادە بکە!

هاوڕێکانی سەرسوڕماو و نیگەران تەماشایان دەکرد. چاوانی میکیلیس سوور بەڵام نەوای قسەکردنی ڕاشکاو و شادومانانە بوو. سەری بەهەموو کون و قوژبنێکی ماڵەکەدا دەکرد. گوایە یەکەمین جار بوو ماڵەکەی دەبینی. چووە ئەمبارەکان، سەری کوپەڵەکانی هەڵدایەوە، بەتەنەکەکانیدا کێشا تا لە پڕییان دڵنیا بێ و دەرگای سنووقەکانی کردنەوە... پاشان لەسەر مێزی فەراوین دانیشت، یاناکۆسی لای ڕاست و کوستانتیسی لای چەپی خۆیەوە دانیشاند. جامی شەرابەکانی پڕ کرد. جامەکەی خۆی هەڵگرت و گوتی:

– ئەوەی کاکی مامۆستا لە گۆڕستان لە بارەی باوکمەوە گوتی درۆ بوو. باوکی من قارەمان نەبوو، هەرگیز سینگی خۆی نەکردبووە قەڵغانی گوللە. ئەو هەرگیز بڕیارێکی ئازایانەی نەداوە و کەسێک بووە عەیشونۆش ویست و خۆشگوزەران .. بەڵام قسەکانی کاکی مامۆستا لە بارەی نەژادی گرێکییەوە هەمووی ڕاست بوو. هەر

گرێکییەک هەژار بێت یان نەخوێنەوار هەمدیس دەبێ خۆی ئاغای خۆی بێت و بەرپرسیارییەکی گەورەی لە ئەستۆیە. هەر گرێکییەک گەر بۆ جارێکیش بێت ئەگەر لە ژیانیدا بڕیارێکی ئازایانە نەدا ئەوا خیانەتی لە نەژادی خۆی کردووە. کە قسەکانی کاکی مامۆستام ژنەفت سەرنجمدا ئەگەر منیش بەڕێگەی باوکمدا کە هاسانترین ڕێگەیە بڕۆم ئەوا ڕووبەڕووی خەتەرێکی گەورە دەبمەوە. لە هەمان شوێندا پەیم بەئەرکی خۆم برد و هەنووکە دەمەوێ هەمان ئەو ڕێگەیە بگرمە بەر کە نەژادی ئێمە هەزاران ساڵە گرتوویانەتە بەر.

یاناکۆس کە خرۆشاو گوێی ڕادێرابوو، پرسی:

– میکیلیس کام ڕێگە؟

– ڕێگەی بەرەو ژوورکە! هەر بۆ ئەمەشە دەمەوێ داوا لە ئێوە دوو هاوڕێی هاوبیرم بکەم کە شتێک هەیە بۆم بکەن. ئێمە هەرسێکمان بۆ چیای ساراکینا بۆ لای مانۆلیۆس و باوکە فۆتیس دەڕۆین. من لە تەواوی شەودا کە بەدیار باوکمەوە بووم لێکدا لێکدا گینگڵم دەدا، بەڵام نەگەیشتمە چ ئەنجامێک. بەڵام ئەمڕۆ لە گۆڕستان بڕیاری یەکلاکەرەوەی خۆمدا. ئەم شەو کاتێ هەر پێنجمان لە چیا لەدەوری یەک کۆبووینەوە، بڕیارەکەمتان پێ دەڵێم و داواتان لێ دەکەم یارمەتیم بدەن.

***

خۆرئاوا بووبوو. باوکە فۆتیس و مانۆلیۆس لەبەر ئەشکەوتەکە دانیشتبوون و وتووێژیان دەکرد. ئەو دووە گوندەکانی ناوچەکەیان لەپێوە دابوو تا کار بۆ یارانی خۆیان بدۆزنەوە و ئیدی دوای ڕێپێوانێکی دوورودرێژ لە ژێر هەتاوی سوتێنەر و تەپوتۆزی بیاباندا، شەکەت و ماندوو گەڕابوونەوە. لە کاتی گەڕانەوەشیاندا کریستۆفیسی پیریان بینیبوو، لەوەوە هەواڵی مردن و بەخاکسپاردنی خودان پاتریارکاسیان بیستبوو. پیری هێسترڤان گوتبووی: "دواجار کارخانەی حەرامزادەسازی وەستا و ژنانێکی زۆر بێوەژن کەوتن! خۆتان خۆش بن جوانکیلەکان!" کاتێکیش لێیان پرسیبوو: "بابا کریتۆفیس خودان بەچی مرد؟" وەڵامی دابوونەوە: "وەک بیستوومە لە ڕێوڕەسمی هاوسەرگیری کیژەکەیدا دوو

بەچکە بەرازی بەیەکەوە خواردوون و ویستوویەتی قەلێکی سوورەوەکراویش لووشدات کە ئیدی قۆڵی ڕاستی ئیفلیج بووە. ئیدی لەسەر تەختەنوێنەکەی خەواندوویانە و ڕۆژی دوایی جەنازە وشک هەڵگەڕاوەکەیان بینیوەتەوە. کاکی مامۆستا لە گۆڕستان نوتقێکی ڕێک و حیسابیدا و جەنازەکەشی گوڵباران کرد. هەڵبەتە من یەک وشە لە قسەکانی نەگەیشتم، بەڵام لەبەرئەوەی کە هەموان دەگریان، بۆیە منیش کەمێک فرمێسکم بۆ ڕشت و وەک ئەوانی دی مشتێک خۆڵم بەسەر گۆڕەکەیدا کرد. پێم وایە ئینتەلای کردووە و بەچکەبەرازەکان دوایین خواردنی بوون. دەبێ بۆ ئارامی ورگی دوعا بکەین!" بەر لەجێهێشتنی ئەوان و دوای چرکەیەک دوودڵی، بەقاقای پێکەنینەوە تێ هەڵچووبووەوە: "باوکە فۆتیس، بیستوومە دەرگای بەهەشت زۆر تەنگە و خەڵکانی قەڵەو ناتوانن لێوەی ڕەتبن. خۆشبەختانە ئێمە هەرسێکمان لەڕ و لاوازین و بەو دەرگایەدا دەچین. کەواتە بژی هەژاری!"وای گوت و ئیدی ڕێی خۆی گرتبووە بەر. هەنووکەیش باوکە فۆتیس لەبەر ئەشکەوتەکە بەمانۆلیۆسی گوت:

– گەرچی باوکە کریستۆفیس کەسێکی قسە ڕەقە، بەڵام ڕاست دەکات. خەڵکانی سەروەتمەند کێشەیە بتوانن ڕزگار ببن. سەروەتمەند تەنانەت گەر باشیش بێت چونکە ئامادە نییە دارایی خۆی بەسەر خەڵکانێکی هەژار کە نان نییە بیخۆن، دابەش کات و هەمیشە پابەندی نەریتی ناپەسەندە، بۆیە توانای ڕزگار بوونی نییە. دەوڵەمەند ئازایەتی ڕووبەڕووبوونەوەی لەگەڵ واقیعدا نییە. دەبێ بزانین میکیلیس چ دەکات. من چاوەڕێی ئەوەم!

مانۆلیۆس گوتی:

– من متمانەم بەمیکیلیس هەیە.

– خودا لێتی ببیستێت! بەڵام من لە ژیاندا ئەم شتانەم زۆر بینیون!

هێشتا قسەکەی تەواو نەکردبوو کە سێ هاوڕێکە گەیشتن. قەشە و مانۆلیۆس هەستان و پێکەوە گوتیان:

– میکیلیس خۆت خۆش بیت. خودا ڕوحمی پێ بکات!

ئەوسا هەر پێنجیان دانیشتن و بێ دەنگ بوون تا دواجار میکیلیس کەوتە قسە:

– باوکە، برایان و یارانی من، باوکم مرد و من بۆ مردنەکەی گریام، چونکە بەشێک لە جەستەی بووم و دڵم بۆی ژانی کرد. بەڵام _ خودایە بمبوورە _ هەست دەکەم ئازاد بووم و وەک بڵێی بارێکی قورس لەسەر سینگم لاچووبێت. لەمڕۆ بەدواوە دەبێ خۆم وەلامگۆی کارەکانی خۆم بم و پێم وایە بۆ ئەمە دوو ڕێگەم لە بەردەمدایە. یەکێکیان ئەو ڕێگەیەی کە باوکمی پێدا ڕۆیشت و ئەوی تریشیان ڕێگەیەکی دژوارتر، واتە ڕێگەی مەسیح. ئەمڕۆ لە گۆڕستان ڕێگەی خۆم هەڵبژارد و ئەم شەویش بۆ ئێرە هاتم تا لە بڕیارەکەی خۆم ئاگادارتان بکەم. داوا لە تۆ ئەی باوکی ڕۆحانی و ئێوە ئەی هاوڕێیان دەکەم، یارمەتیم بدەن.

ئەوسا بێ دەنگ بوو، دەستی بەنیشانەی داوای یارمەتی نایە سەر ئەژنۆی باوکە فۆتیس.

قەشە دەستی وی لە نێو دەستە ئێسکنەکانی خۆیدا گوشی و گوتی:

– کوڕی خۆم، ئێمە هەمووومان لەم هەلومەرجە دژوارەدا لە پاڵتاین. کەواتە متمانەت پێمان بێت و قسان بکە!

– باوکم هەزاران دۆنم ئەرز و بێ ژومار دارمیوەی لە باوکیەوە بەمیرات بۆ مابووەوە و باپیرە گەورەم لە باوانیەوە! بنەبابانی من پشت بەپشت کەڵکیان لەم ئەرزو باغانە وەرگرتووە و جارناجارێک پاروویەکیان بەشی هەژاران داوە و خۆشنوود مردوون چونکە پێیان وابووە ئەرکی ئینسانی خۆیان بەجێ هێناوە. منیش تا ڕۆژێک کە خودا بەهۆی مانۆلیۆس و باوکە فۆتیسەوە چاوانی کردمەوە هەروا بیرم دەکردەوە. بەڵام خودا ڕێنوێنی کردم و پەیم بەڕاستییەکان برد و لە مانای ڕەنج و عەزاب حاڵی بووم. ئەز ئەمڕۆ بڕیارمداوە کە سەروەتەکەم بەسەر هەژاراندا دابەش کەم و چ شتێ بۆ خۆم گل نەدەمەوە. باوکە، من تەواوی دارایی خۆم دەدەمە خەڵکی ساراکینا. وەرە و هەمووی وەربگرە!

چوار هاوڕێکە بەسەری نەویەوە گوێیان ڕادێراو کاتێکیش قسەکانی میکیلیس تەواو بوو، سەریان هەڵبڕی و ماوەیەکی درێژ بەهەمان شێوە مانەوە. کوتوپڕ بێ دەنگی شەو، بەقوڵپی گریانی باوکە فۆتیس شکا. یاناکۆس توانای لە دەستدا، لە جێگەکەی ڕاپەڕی، میکیلیسی بەباوەشی خۆیەوە گوشی و ویستی قسان بکات بەڵام

هیچ بەزاریدا نەهات، ئیدی ناچار کەوتە پێکەنین و سەما و دواجار گوتی:

– منیش گوێدرێژەکەم دەبەخشمە خەڵکی ساراکینا. چ بکەم باوکە کە جگە لە گوێدرێژەکەم چ شتێکی تر شک نابەم. وەرە و ئەوەش لە من وەرگرە!

باوکە فۆتیس هەستا، هەرتک دەستی خستنە سەر سەرە نەوییەکەی میکیلیس و گوتی:

– کوڕی خۆم، من لە ژیاندا تاڵی و تفتییەکی زۆرم چەشتووە، بەڵام هەنووکە هەموویم لەبیر کرد! میکیلیسی ئازیزم، ئومێدەوارم خودا پاداشتی خێرت بداتەوە. تۆ گیان و عیززەتی هەزاران پەنابەری ئەم چیایەت ڕزگار کرد. من تۆ تەقدیس دەکەم!

مانۆلیۆس دەگریا و هێشتا سەری بەرز نەکردبووەوە. ئاخر هەرگیز بەژیانی خۆی، تەنانەت ئەو ساتەشی کە لە ماڵی ئاغا هاتە دەرێ و بەرەو لای دارچنارەکە دەچوو تا لە دار بدرێت، هێند هەستی بەشادمانی نەکردبوو. ئەو بەڕوونی هەژموونی تۆوی کەلامی مەسیحی بەسەر سەروەتگەلی دنیایەوە دەبینی، تێ پەڕین بەڕێی خودادا زۆر هاسانە کاتێک مرۆڤ هیچی نەبێت، بەڵام کاتێک مرۆڤ خاوەنی هەموو شتێک بێت، کارێکی لەوجۆرە دژوار خۆی دەنوێنێت. ئیدی میکیلیس دەیویست سەروەتەکەی بکاتە قوربانی. مانۆلیۆس شادومان و ورووژاو و سەربەژێر دانیشتبوو و توانای قسەکردنی نەبوو... بەڵام دواجار هەستا و میکیلیسی بەخۆیەوە گوشی و ماچی کرد. کوستانتیس بەتەنیا تەماشای دەکرد، گوێی ڕادەدێرا و دڵی دەگوشرا: "من نە هیچم داوە و نە کارێکم کردووە. من لە پێناوی مەسیحدا نە دەستم لە مناڵەکانم هەڵگرت و نە لە ژنەکەم! من چ کارێکم نەکردووە .. هیچ!"

شەوێک بوو لە شەوە جوانەکان. هەیڤ ئارام و دەم بەپێکەنین بۆ سەرەوە هەڵدەگژا و شەهدی شیری ڕەنگی خۆی بەسەر ساراکینادا دەپژاند.

میکیلیس بێ دەنگ لە هەیڤ و ڕۆشناییە میهرەبانەکەی دەنۆڕی و بەخۆی دەگوت: "من چ کارێکی بەنرخم نەکردووە .. هیچ! ئەوەی کردوومە لە ڕووی بەخشندەییەوە نەبووە، بەڵکو لەبەر ترس بووە. ناشێ من سەبەبکاری مردنی باوکم بم و لە گوناهێکی گەورەوە گلابم؟ دەبێ هەموو شتێکی خۆم بدەم تا ڕۆحم ئازاد بێت،

فەرامۆش بکەم و بتوانم بنووم و ئیدی ئەم ڕستە وەحشەتناکانەی: "تۆ ئەوت کوشت! تۆ!" نەژنەڤم.

سبەینێ ئەو ڕۆژە هەواڵی بەخشینی سەروەتەکەی میکیلیس بەخەڵکی ساراکینا، وەکی بۆمب گوندی هێنایە لەرزە. باوکە گریگۆریس بەسۆڵەوە، بەبێ پشتوێن و کڵاو و بەقژی بژەوە، هاتە کۆڵان و بەرەو ماڵی خودان ڕایکرد تا میکیلیس ببینێت. دەرگای ماڵ کرابووەوە، بەیەک گوژم چوار پلیکانەی بەیەکێک بڕی و میکیلیسی لە کاتێکدا کە لەبەر پەنجەرەکەدا دانیشتبوو و سەرقاڵی نووسین بوو، خافڵگیر کرد. میکیلیس خەریک بوو نامەی بۆ ماریۆری دەنووسی و بەزەحمەت گوشاری بۆ زەینی دەهێنا تا بەیارمەتی وشەکان دەسگیرانەکەی تێ بگەیەنێت کە هەم شێلگیرانە خۆشی دەوێ و هەم ناچاریشە دەسبەرداری بێت. لێکدا لێکدا دەینووسی، دەیکوژانەوە و هەمدیس دەینووسی، بەڵام ڕستەکانی بێئەندازە گرژ و زبر دەبینین. ئاخر مەگەر دەیتوانی ڕستەگەلێک بنووسێت کە هەم تەڕوبڕیی عیشقی تێدابێ و هەم دەربڕی قەهری جودایی بێت؟" ئاخر (هەمیشە) و (هەرگیز) تەواوێک لە یەکتری جوێ بوون و وی لە دووی وشەیەک بوو تا ئەو دووە لەخۆ بگرێت.

ڕێک هەر لەو کاتەدا بوو کە باوکە گریگۆریس بەهەناسەبڕکێوە، وەکی گێژەڵووکەیەکی ترسناک هاتە ژوورێ و هاواری کرد:

– میکیلیس ئەم ڕیسواییە تازەیە چییە ناوتەتەوە؟ بیستوومە تەواوی سەروەتەکەت بەسواڵکەرانی ساراکینا بەخشیوە. چ کارەساتێکە! ئەرێ ئەمە ناو دەنێیت چی؟

میکیلیس نامەکەی قەد کرد و بێ ئەوەی وەڵامی قەشە بداتەوە، خەمین لە چاوانی نۆڕی.

–... کەواتە تۆ چ ڕێزێکت بۆ ناو و یادەوەری باوکت نییە؟ ئەوت کوشت بەس نەبوو، ئێستاش دەتەوێت جەستەشی هەتک بکەیت و بەسەر پێ پەتی و بێکاراندا دابەشی کەیت؟ مەگەر تۆ لە خودا ناترسیت؟

– باوکە ڕێک لەبەرئەوەی لە خودا دەترسم ئەم کارە دەکەم. مەسیح دەڵێت: "تەنیا گوێڕایەڵی لە فەرمانەکان بەس نییە. ئەگەر دەتەوێت بۆ مەلەکوتی ئاسمان بڕۆیت ئەوا دەبێت سەروەتی خۆت بفرۆشیت و بەسەر هەژاراندا دابەشی کەیت!" دەی

منیش گوێڕایەڵی فەرمانەکەی مەسیح بووم و ئیدی نازانم بۆچ ڕەخنەم لێ دەگریت؟"

باوکە گریگۆریس وەکی ئاژەڵێکی تووڕە دەرۆیشت و گازی لە دەستی خۆی دەگرت.

–... باوکە بۆچی وەڵامم نادەیتەوە. ئایا من گوێڕایەڵی فەرمانی مەسیح بووم یان نا؟ بڵێ یان نا؟ وەڵام بدەرەوە!

– تۆ بناخەی کۆمەڵگە هەڵدەتەکێنیت. ئەمە تەنیا شتێکە دەیزانم. وەڵامەکەم ئەمەیە کە ئەڵقەی دەسگیرانی کیژەکەم بدەوە. من ئیدی نامەوێت کچ بدەمە تۆ. تۆ بەزوویی تووڕەکەی سواڵ لە کۆڵ دەنێیت و دەکەویتە کۆڵانەکانی ئاوایی.

میکیلیس لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە:

– باوکە ئەمە گرینگ نییە. لەبری ئەوە ڕێگەی مەلەکوتی خودا دەدۆزمەوە. ئاخر مەگەر ئەم ژیانە چ بەهایەکی هەیە؟

– تۆ شێت بوویت. نازانیت چ دەڵێیت. تۆ گەلحۆیت!

– باوکە من مەسیحیم. ئەمە و هیچی تر نا!

– من دەچمە سەر مینبەر و تۆ و مانۆلیۆسی مامۆستات تەکفیر دەکەم. ئێوە هەردووکتان خاینن. تەنانەت باوکە فوتیسی دز فیترەتیش تەکفیر دەکەم. ئەو نایەوێت چاوانت بکەیتەوە. من نهێنی ئەنگۆ دەزانم.

میکیلیسی جحێڵ پرسی:

– نهێنیی؟ نهێنیی چی؟

– ئێوە بەڵشەویکن! ئێوە لە مۆسکۆوە دەستوور وەردەگرن تا چوار کۆڵەگەکەی دنیا کە ئاین و نیشتیمان و خێزان و موڵکییەتە تێکوپێک دەن! مانۆلیۆسی دزیش سەرۆکتانە. باوکە فوتیسی ڕیش بزنی دۆزەخیش دەستوورەکانی مۆسکۆی لە قاڵبی ئینجیلی نوێدا لەگەڵ خۆیدا هێناون!

– کەواتە مەسیحیش بەڵشەویک بووە؟

– بەڵێ، ئێوە بەناشیرینکردنی ڕوخساری مەسیح، ئەویشتان بەڵشەویک کردووە. ئەمە لە کاتێکدا کە مەسیحەکەی ئێوە لە ڕاستیدا دژە مەسیحە.

میکیلیس کە ئیدی حەوسەڵەی لە دەستدابوو، قەدی ڕاست کردەوە:

– ئەوە ئێوە قەشەکان، ئەسقەف و موڵکدارانن کە بەناشیرینکردنی مەسیح، پیرێکی سووخۆر، دوو ڕوو، ئاگری بن کا، دز و درۆزن و ترسنۆکی وەک لاداسی پیرتان لێ دروست کردووە کە لەسەر قاسە پڕ لە زێڕە ئینگلیزی و تورکییەکانی تلیساوە و بۆ پاراستنی سەروەت و گیانی خۆی سەودا و مامڵە لەگەڵ دنیادا دەکات!

قەشە تفی لە دیوارەکە کرد و نەڕاندی:

– کەوتە جەنابی میکیلیس شەڕمان لە دژ ڕادەگەیەنێت؟

– من شەڕ لە دژتان ڕاناگەیەنم. من بیر لە عەدالەت دەکەمەوە. بەڵام ئەگەر ئێوە شالاومان بۆ بێنن ئەوا لە دژتان دەجەنگین. مەسیحی ڕاستەقینە لەگەڵ ئێمەدایە و دەبینن ڕۆژێک ساراکینای ئەسپێیاوی بەسەر لیکوڤریسی دەوڵەمەنددا سەردەکەوێت!

قەشە لە جێگەکەی ڕاپەڕی، وەک ئەوەی پەی بەنهێنییەک بردبێ بەنێوچەوانی خۆیدا کێشا و گوتی:

– سەیرە! کەواتە لەبەر ئەوەیە کە کێڵگە و خانووەکانی خۆت بەسەر پەنابەرانی ساراکینادا دابەش دەکەیت تا بتوانن جێگە پێی خۆیان لە ئاواییدا بکەنەوە و ئیدی ڕۆژێک ئێمە لێرە وەدەرنێن! بەڵام بزانە ئەوانە هەرگیز پێ ناخەنە ئەم ئاواییەوە و وەزعەکە بەو جۆرە نابێت کە بیری لێ دەکەنەوە! گەر پێ بێننە پێشێ ئەوا ئێمە پاشەکشەیان پێ دەکەین. باغی زەیتوون و میوە و کێڵگەکانی تۆ ئیدی ئاودێری ناکرێن و دەبنە ئەرزی وشک و بێ بەر. من دەست هەڵدەبڕم و سوێند دەخۆم کە ڕۆژی یەکشەممە لەسەر مینبەرەوە تەکفیرتان دەکەم!

وای گوت و بە بەیەکدادانی دەرگاکە، ژوورەکەی جێ هێشت!

میکیلیس لەبەر پەنجەرەکەوە تەماشای وی دەکرد کە بەخشاندنی سۆڵەکانی بەئەرزەکەدا و لە کاتێکدا کە با خۆی بەژێر جبەکەیدا دەکرد، حەوشەکەی بڕی و کاتێک لە دەرگاکە دەچووە دەرێ، جبەکەی لەچوارچێوەی دەرگاکە گیرا و کشا. سەرەنجام قەشە لە پێچی کۆڵاندا دیار نەما و میکیلیس گوێی بۆ قروسکەی سەگەکان هەڵخست کە لە ترسی قەشە ڕایاندەکرد.

کەمێک دواتر هەمدیس لەبەر پەنجەرەکەدا دانیشتەوە و کەوتەوە نامە نووسین بۆ ماریۆری. ئیدی وشەکان بەهاسانی دەهاتنە زەینیەوە. بۆ دەسگیرانەکەی نووسی کە

چۆن باوکی لەبەر پەیڕەوی کردن لە فەرمایشتەکانی مەسیح و ئەوەی کە موڵک و ماڵی بەسەر هەژاراندا دابەش کردووە، بەربووەتە جنێو پێدانی و ئەوەشی خستە سەر کاغەز کە ئەمیش چی وەڵام داوەتەوە... پاشان کەوتە باسکردنی عیشقی بێ ئاڵووالای خۆی. بۆ دەسگیرانەکەی نووسی کە شەو و ڕۆژ لە یادیدایە و ژیان بەبێ وی وشک و برینگ و بێ ڕۆحە. هەرچی زیاتری دەنووسی هەستی دەکرد عیشقی فراوانتر دەبێ و نائاگا پەی بەوە برد کە دڵی پڕ بووە لە عیشقێکی تازە و لەوەوبەر نائاشنا. دەیبینی ژیان بەبێ ماریۆری چ واتایەکی نییە و ئیدی فرمێسک زایە چاوانی و گوتی: "نەمدەزانی تا ئەم ئەندازەیە خۆشم دەوێت..."

لە هەمان کاتدا باوکە گریگۆریس چوو بۆ لای براکەی، مامۆستای گوند و لاداسی پیر و دەوڵەمەندانی تری ئاوایی، بارودۆخی نوێی بۆ باسکردن و لەو خەتەرە گەورەیەی ئاگادار کردنەوە کە خۆی بۆ لە بۆسە نابوون. ئاگاداری کردنەوە بەوەی دەبێ دوژمن نابووت بکرێت بەر لەوەی دزە بکاتە نێو ئاواییەوە. تەنیا مامۆستا نارەزاییەکی شەرمنانەی نواند، بەڵام ئەویش لە ژێر کاردانەوەی توندی براکەیدا خۆی بەدەستەوەدا.

بڕیاردرا ئەو ڕۆژەی خەڵکی ساراکینا بۆ وەرگرتنی موڵکەکانی پاتریارکاس دێن، بەزۆر لە ئاوایی بیانکەنە دەرەوە و یەکشەممەی داهاتووش دوای ڕێوڕەسمی مەزەبی باوکە گریگۆریس بچێتە سەر مینبەر و مانۆلیۆسی سەردەستەیان تەکفیرکا، خۆ ئەگەر تەمبێش نەبوون ئەوا هاوکارەکانی، واتا میکیلیس، یاناکۆس، کوستانتیس و ئەوانی تریش تەکفیر بکات.

کاتێک بەرنامەڕێژیی تەواو بوو، باوکە گریگۆریس بەپەلە بۆ ماڵەوە گەڕایەوە و بەنامەیەک کیژەکەی لە ڕووداوەکان تێ گەیاند. باسی بەلارێداچوونی دەسگیرانە گێلەکەی کرد و داوای لێ کرد میهری ئەو کوڕە لە دڵی دەرکا و گوتی، کاتێک بەئومێدی خودا چاک بووەوە و بۆ ئاوایی گەڕایەوە ئەوا مێردێکی ئیماندارتر و گونجاوتری بۆ پەیدا دەکا و خەنی بوونی خۆی بۆ ئەوە دەربڕی کە میکیلیس بەر لە ژنهێنان دەمامکی لە ڕوخسار لابردووە و ناچیزەیی خۆی خستووەتە ڕوو.

ئەوسا پانایۆتیسە زلەی بانگ کرد و گوتی:

– پانایۆتیس زیاتر چاودێری دۆخەکە بکە. ناو بەناو بۆ چیای ساراکینا بڕۆ و گوێیەک هەڵخە و لە ڕەوتی ڕووداوەکان ئاگادارم بکەوە. ئاخر ئێمە دوژمنێکی هاوبەشمان هەیە و مشتی تۆش ئاسنینە. ڕەنگە بەزوویی پێویستمان پێت بێت.

– من ڕقم لە هەمووتانە، بەڵام زیاتر ڕقم لە مانۆلیۆسی نارەسەن و هاوڕێکانێتی کە لافی بینینی ڕۆڵی مەسیح و حەوارییەکان لێ دەدەن. لەبەرئەمە ئامادەم لە خزمەت ئێوەدا بم. بەڵام بزانن کە خۆشیم بەئێوەش نایەت.

قەشە دەستی ڕایەڵ کرد تا پانایۆتیس ماچی بکات. بەڵام پانایۆتیس پشتی تێکرد، دەرگاکەی کردەوە و بەر لە ڕۆیشتن گوتی:

– من تا ئێستا دەستی کەسم ماچ نەکردووە و پێڵاوی کەسیشم نەلستووەتەوە!

بەیانی یەکشەممەی داهاتوو، خەڵکی ئاوایی لە کڵێسا کۆبوونەوە. هەمووان جلکی نوێیان پۆشیبوو. بەشێکیان نیگەران بوون و هەندێکی تریشیان شادومان دەیاننواند. نەخۆشەکانیش بۆ کڵێسا هاتبوون. تەنانەت منالانیشیان لەگەڵ خۆیاندا هێنابوون تا بیئاخننە زەینیانەوە چ بەسەر ئەو کەسانەدا دێت کە لە مەسیح هەڵدەگەڕێنەوە!

کڵێسا لە پوورە هەنگێک دەچوو کە هەنگی گەورە بۆ تالانکردنی هەنگوینەکەی، دزەیان بۆ کردبێت. لاداسی پیر لای سەکۆی تایبەتی ریش سپییانەوە ڕاوەستابوو، خۆی بادەدا و بەشانازی ئەو ڕۆژە بەشکۆیەوە ئەو پێڵاوانەی لە پێ کردبوو کە لە کاتی ژنهێنانیدا لە شار کڕیبووی. ئەو پێڵاوانەی ساڵێ لە جارێک زیاتر لەپێ نەدەکرد ئەویش لە جێژنی زیندووبوونەوەدا. هێند بەپێی پەتی ڕۆیشتبوو، ئیدی پێکانی لە شێوەی خۆیان چووبوونە دەرێ، پێڵاو ئازاری دەدا و وەک قژقڕە هەڵدەقوونیەوە. هەمیشە لە کاتی دەرچوونیدا لە ماڵەوە، پێڵاوەکانی بەدەستەوە دەگرت، لە نزیک کڵێساوە لەپێی دەکرد و ئیدی دوای ڕێوڕەسمەکە هەمدیس لەپێی دادەکەندنەوە، دەینانەوە بن هەنگڵی و بەپێی پەتی بەرە و ماڵ دەبووەوە.

پانایۆتیسیش دوای چەندین مانگ بۆ کڵێسا هاتبوو، ڕوخسارە پڕ ئاوڵەکەی لە شادمانیدا گەشابووەوە. سیگارێکی نابووە پەنا گوێی تا دوای ژنەفتنی تەکفیر کردنی مانۆلیۆس، بیکێشێت.

پووره مادلینایش نیگەران و ڕەشپۆش هاتبوو تا بەشداری لە ڕێوڕەسمی تەکفیر و تڕۆکردنی برازاکەیدا بکات کە دەگوترا دژە مەسیحە و نەنگی کارەکانی داوێنی خانەوادە بەڕێزەکەی ئەویشی لەکەدار کردووە. پیرێژن هەمیشە گوتبووی دەرس خوێندن دەبێتە بەدبەختی برازاکەی و ئەلعانیش خۆشحاڵ بوو کە پێشبینییەکەی هاتبووە دی.

میکیلیس هاتە کڵێسا. وی جلکی پرسەی لەبەردا بوو، ڕەنگی پەڕیو و قژی بژ. شەوانێکی زۆر بوو خەو نەچووبووە چاوی، کاتێ دەمەوبەیانی خەوی لێ کەوتبوو باوکی هاتبووە خەونی و بەنەفرەتی کردبوو. یاناکۆس و کوستانتیسیشی لەگەڵدا بوون و چەند هەنگاوێک دواتر ئانتۆنیسی سەرتاش و دیمیترۆسی قەساب بەقەڵافەتی کەتەیەوە، ڕاوەستابوون.

دیمیترۆس بەسەرتاشی گوتبوو:

– من بەشانازی ئەم تەکفیرەوە بەرخێک بەعەرددا دەدەم، گۆشتەکەی بۆ ساراکینا دەبەم و لەوێ ئاهەنگ دەگێڕین. تۆش وەرە و پارووێک بخۆ!

– دەبێ برۆم قژی مانۆلیۆس چاک کەم و روخساری جوان بکەم. من هەمیشە ئەشیای ئیشەکەمم پێیە.

مامۆستا لە لای مینبەرەوە ڕاوەستاو و دەموچاوی بەیەکدا دابوو، چونکە بێئەندازە ڕقی لەو ڕێوڕەسمە نائینسانییە دەبووەوە و پێی وابوو ئەو دەست پێشخەرییە نادادوەرانەیە لە ڕاستیدا تۆڵە کردنەوەیەکی شەخسییە، ئەویش بەپاڵنەری درێوی بەرژەوەندی خوازی، بەڵام غیرەتی ئەوەی نەبوو سەر هەڵبڕێ و لێوی نارەزایەتی هەڵبێنێتەوە. ئاخر ئەو هەر لە هەمان تافی منداڵییەوە هەمیشە برا گەورەکەی دارکاری کردبوو، لەبەر ئەمە لێی دەترسا و لە تەمەنی شەست ساڵیشدا هێشتا نەیتوانی بوو بەسەر ئەو ترسەیدا زاڵ بێت.

باوکە گریگۆریس بەڕوخسارێکی مۆن و ریشی سپی دوو پەلکیەوە، وەکی پێغەمبەرێک هاتە ژوورەوە، بەپەلە ڕێوڕەسمی مەزەبی ڕایی کرد و ئینجا چووە سەر مینبەر. تەواوی گوندنشینان سەریان هەڵبڕی و زەندەقچوو لێیان نۆڕی و ناقوس هێنرایە زرینگە. پێ دەچوو رۆحێک لە جەستە بێتە دەرەوە و بفڕێت.

باوکە گریگۆریس لەسەر مینبەرەوە بەڕوانینێکی وشک لە ڕەعیەتەکەی نۆڕی و نەوای قسەی گرمەئاسای لە ژێر تاقی کڵێسادا دەنگی دەدایەوە:

– ئەی مەسیحییان، برایان، کڵێسا پشتیرە و ئیمانداران مەڕەکانی ناوین. مەسیح شوانی ڕەوە و قەشە نوێنەری مەسیحە. کاتێک مەڕێک تووشی نەخۆشییەکی درم دەبێت ئەوا شوان بەناچاری لە پشتیر دەیهێنێتە دەرێ تا بەر لە گواستنەوەی نەخۆشییەکە بۆ مەڕەکانی تر بگرێت. پاشان مەڕی نەخۆش بۆ جێگەیەکی دوور و سەر خەرەندێک دەبا و بەرەڵای دەکات تا بۆ خۆی بمرێت. گەرچی شوان لەوەی یەکێک لە مەڕەکانی لە دەست دەدات، خەمینە، بەڵام ناچارە بەرامبەر ئەو تاقە مەڕە دڵڕەق بێت تا بتوانێت تەواوی مەڕەکانی تر ڕزگار بکات... ئەلعان، ئەی مەسیحییان و برایانی من، یەکێک لە مەڕەکانی پشتیرەکەی ئێمە، واتە مانۆلیۆس، نەخۆش کەوتووە. وی لە دژی مەسیح قەدی ڕاست کردووەتەوە، ئەوە ئەرکی ئێمەیە کە بەکەللەیدا بماڵین. وی لە دژی نیشتیمان، ئاین، خێزان و موڵکداری یاخی بووە و ئاڵای خۆی، کە هەمان ئاڵای سوورە، بەرزکردووەتەوە تا ئێمە لە خوێندا بگەوزێنێت. وی لە مۆسکۆوە فەرمان وەردەگرێت. کەواتە ئیمان، نیشتیمان و شەرافەتی ئێمە لە خەتەردایە. مانۆلیۆس بەڵشەویکە و ئێمە دەبێ تەکفیری بکەین. واتە لە مەڕە ساخەکانی جیاکەینەوە و بەرەو خەرەندی شەیتانی پەلکێش کەین تا بتوانین سلامەتی خۆمان مسۆگەرکەین. من هەر ئێستا لە مینبەر دێمە خوارێ و ئەو لە پشتیرەکە دەکەمە دەرەوە.

پاشان لە مینبەر هاتە خوار. زێوانی کڵێسا بەدەفرێک ئاوی تەبەڕوکەوە بەرەو لای کەوتە خۆ. قەشە لەو ئاوە تەبەڕوکەی بەهەوادا پرژاند و گرمەئاسا هاواری کرد:

– لێرە بڕۆ دەرەوە، هەی کافر بچۆ دەرەوە!

ئەوسا هەنگاوێکی بۆ پێشەوەنا و هەمدیس ئاوی تەبەڕوکی بەهەوادا پژاندەوە:

– لێرە بڕۆ دەرەوە. بڕۆ دەرەوە هەی کافر!

بەو جۆرە تەواوی کڵێسای تەی کرد. وەک بڵێی مانۆلیۆس لە کڵێسا بێ و نوێنەری خودا بیەوێت لەوێ بیکاتە دەرەوە. قەشە تا دەرگای کڵێسا چووە پێشێ و ئاوی بەهەوادا پژاند. گوندنشینان زەندەقچوو لەسەر ڕێی لادەچوون. وەک بڵێی بترسن ئەو ڕۆحە پۆخڵەیان بەرکەوێت کە هەنگاو بەهەنگاو دەکشایە دواوە و دەڕۆیشت تا لە

کڵێسا بچێتە دەرەوە.

کاتێک قەشە گەیشتە بەر دەرگا، هەمدیس بەتوندی ئاوی بەهەوادا پژاند و ڕووی بەرەو لای گوندنشینان وەرگێڕا:

– ئەی مەسیحییان، برایان، هەموو پێکەوە سێ جار هاوار بکەن: "نەفرەت لە مانۆلیۆس!"

گرمەی ترسێنەری گوندنشینان کڵێسای هێنایە لەرزە و هەمووان سێ جار هاواریان کرد:

– نەفرەت لە مانۆلیۆس!

قەشە بۆ دوایین جار ئاوی بەهەوادا پژاند و هاواری کرد:

– لێرە بڕۆ دەرەوە، بڕۆ دەرەوە هەی کافر!

وای گوت و زوو بەزوو دەرگاکەی داخست. ئامادەبووان هەناسەیەکی ئارامیان هەڵکێشا. وەک بڵێی شەیتانیان ڕاونابێ و هەوا پاقژ بووبێتەوە.

قەشە گەڕایەوە، لە نێوەڕاستی کڵێسادا ڕاوەستا و هاواری کرد:

– برایان، ئەی مەسیحییان، لەمڕۆوە کەس لە مانۆلیۆس نزیک نەبێتەوە! کەس بۆ پێدانی پارووە نانێک و پەرداخە ئاوێک دەست بەرەو لای ڕایەڵ نەکات! نابێ هیچ کەس بۆ سڵاو لێکردنی لێو هەڵبێنێتەوە! هەر کەسێک ئەوی بینی سێ جار تف لە عەردەکە بکا و بەرێگەیەکی تردا بڕوات! ئاخر ئەو لە مەسیح هەڵگەڕاوەتەوە و مەسیحیش ئەو لە خۆی دەتارێنێ. ئەو لە دژی ئاین، نیشتیمان، خێزان و موڵکداریی هەڵگەڕاوەتەوە کە ئەم چوارەش ئەو ئافەرۆز دەکەن. دوورکەوە! دوورکەوە! هەی شەیتانی مەلعون دوورکەوە و لە بڵێسەکانی دۆزەخدا بسووتێ! ئامین!

ئامادەبووان بەئاماژەی شادمانی و نەفرەت نەڕاندیان:

– ئامین!

نارەتەی پانایۆتیس گڕتر و گوێ کاسکەرتر لەوانی تر دەگەییە گوێ:

– ئامین!

لە هەمان کاتدا تاقە دەنگێک بەئارامی لە کڵێساوە بەرزبووەوە:

– باوکە، مانۆلیۆس بەتەنیا نییە. منیشی لەگەڵدام. منیش تەکفیر بکە! من

میکیلیس پاتریارکاس!

زوو بەزوو دەنگێکی لەرزۆک گەییە گوێی ئامادەبووان:

– منیش هەروەها. من، یاناکۆسی دێوەرەی نامەبەر! منیش لەگەڵ ئەودام!

– منیش لەگەڵ ئەودام. من، کوستانتیسی چایچی!

فەزای کڵێسا گرژ بوو. گوندنشینان دەوراندەوری سێ هاوڕێکەیان چۆڵ کرد و بەتەنیا جێیان هێشتن. هاواری باوکە گریگۆریس کڵێسای هێنایە لەرزە:

– نۆرەی ئێوەی پەیام گەیەنەرانی شەیتانیش دێت! پەلە مەکەن! کڵێسا بەحەوسەڵە و بەخشندەیە و دەرفەتی تۆبە و پەژێوانیتان دەداتێ. تووڕەیی عیسا ئارامانە بەژوور سەری مەردوومەوە چاوەڕوانی دەکێشێت. سزای ئێوە بەبەخشندەیی پەروەردگار دەسپێرم!

یاناکۆس هاواری کرد:

– باوکە، خودا لە نێوان ئێمەدا داوەری دەکا و ئێمە تەنیا پشت بەو دەبەستین، نەک بەتۆ!

قەشە کە پریشکی ئاگر لە ڕوخساری دەباری، نەڕاندی:

– پەروەردگار لە زمانی منەوە داوەریی ئێوە دەکات. من قەشەی لیکوڤریسی و دەنگی خودام!

میکیلیس گوتی:

– باوکە دەنگی خودا دڵی ئینسانەکانە و دڵی ئێمەیش پاکە!

وای گوت و ڕووی بەرەو لای دوو هاوڕێکەی وەرچەرخاند:

– با بڕۆین برایان. ئێمە دەبێ خۆڵی لیکوڤریسی لە پێوپلی خۆمان بپروێنین! خواتان لەگەڵ ئەی خەڵکی لیکوڤریسی!

هیچ دەنگێک نەدەهات. ژنان بەترسەوە خاچیان کێشا، تفیان قووتدایەوە و بەچرپە گوتیان:

– خودایە ڕوحممان پێ بکە!

میکیلیس هەمدیس گوتی:

– خواتان لەگەڵ ئەی خەڵکی لیکوڤریسی! مەسیحی ئێمە هەژار و ڕەنجدیدەیە.

ئەو لە دەرگای ماڵەکان دەدا کەچی کەس دەرگای بەڕوودا ناکاتەوە. بەڵام مەسیحەکەی ئێوە دەوڵەمەندە و نێوانی لەگەڵ ئاغای تورکدا خۆشە. دەرگای ماڵەکەی خۆی بەڕووی هەمووانا داخستووە و هەمیشە خەریکی خواردنە. مەسیحە قەڵەوەکەی ئێوە بەشەیپوورەوە ڕایدەگەیەنێ: "دنیا بەهەمان ئەو تەرزەی کە هەیە باش و شەرافەتمەندانە و دلۆڤانە. من دنیام بەو وەزعەی کە هەیەتی خۆش دەوێ و هەر کەسێک قامکی بۆ تێکوپێکدانی نەزمی ئەو دنیایە هەڵبڕێ تەکفیری دەکەم!" بەڵام مەسیحی پێ پەتییان بەبینینی خەڵکی برسی و عەزاب چەشتوو هاوار دەکات: "دنیا نادادپەروەرانە، نا شەرافەتمەندانە و بێ ڕوحمە و دەبێ بگۆڕدرێت!"

باوکە گریگۆریس جبەکەی هەڵکرد و بەرەو لای سێ هاوڕێکە هێرشی برد:

– هەی بەڵشەویکینە! لە ماڵی خودا بچنە دەرەوە! بۆ دەرەوە!

گوندنشینان جووڵەیان تێ کەوت. لاداسی پیر لەسەر سەکۆکە بازیدایە خوارەوە. پانایۆتیس مشتی هێنایەوە یەک و هاوار لە هەموو لایەکەوە بەرزبووەوە:

– بۆ دەرەوە! بچنە دەرەوە! بۆ دەرەوە!

یاناکۆس ویستی هێرش بەرێت، بەڵام میکیلیس قۆڵی گرت:

– وەرە با بڕۆین. خودا خۆی داوەری دەکات.

وای گوت و لەگەڵ یاناکۆس و کوستانتیسدا لە کڵێسا چوونە دەرەوە. ئانتۆنیسی سەرتاش و دیمیترۆسی قەسابیش لە کڵێسا چوونە دەرەوە و بەمەودایەک لە دوای ئەوانەوە کەوتنە ڕێ. لەناکاوێکڕا هاوارێکی بەسۆ لەپشت سێ هاوڕێکەوە بەرزبووەوە:

– هێی کوستانتیسی کافر. گەرەکتە ژن و مناڵەکانت بەرەڵاکەیت و بڕۆیت؟

کوستانتیس ئاوڕی دایەوە و کاتێک چاوی بەهاوسەرەکەی کەوت کە بەپرچی ژاکاو بەرەو لای ڕادەکات، تووشی دوودڵی بوو، بەڵام یاناکۆس بەزۆر ڕایکێشا و گوتی:

– وەرە بڕۆین. ئاوڕ لە دواوە مەدەرەوە.

١٥

باوکە گریگۆریس سەراپا پێکراو بەهەورە بروسکەیەک کە خۆی پێی کردبوو، بۆ ماڵەوە گەڕایەوە. لەبەرخۆیەوە بیری دەکردەوە: "گوڕی قسانی قەشە دەبێ مەرگ خولقێنەر بێ و کاتێ کەسێکی تەکفیر کرد دەبێ بەزوویی بمرێت تا کۆمەڵگە لە شەڕی دوژمنەکانی ئاشتی و دادپەروەری ڕزگاری بێت!"

وی کەسانێکی بەزەینیدا هێنا کە ئەگەر توانای هەبا دەیکوشتن، یەکەمین کەسێک کە لە هەمووانی بەخەتەرناکتر دەزانی، مانۆلیۆس بوو. چونکە ئەو هیچ جێگەی ڕەخنە نەبوو، نە دزی دەکرد، نە کوفری دەکرد، نە درۆی دەکرد و نە زینا... هەر بۆیە ئەو یەکەمین کەس بوو. دوای ئەو تەنانەت هاو سینفی ئەو باوکە فۆتیس بوو، ئەو قەشە ناچیزەیەی پەنابەران کە هێند ڕقی لێی دەبووەوە کە ئەگەر بیتوانیبا ئەوا چاوی دەردەهێنا. ڕقی لە هەموو شتێکی ئەو بوو، لە ڕوخسارە ئێسکنەکەی، لە چاوانی پریشکداری، لە قسەی ئاگرینی، لە قەناعەتی، لە نەفس بەرزی، لە ژیانی بێ ئاڵوواڵا و خۆشەویستییەک کە لە نێو یارانی خۆیدا هەیبوو. ئای خۆزیا توانیبای بەئەرزیدا کێشا با و بەر لەقەی دابا، ڕیشی هەڵپاچیبا و کەپووی بڕیبا! هەرچی زیاتر لە بارەی ئەو هاوپیشەیەیەوە بیری دەکردەوە کەللەیی دەبوو، بەجۆرێک کە ئیدی نەیدەتوانی بڕیار بدات کە ئەو یان مانۆلیۆس کامیان زووتر بکوژێت. دوای ئەو دووانە یاناکۆس و کوستانتیس هەبوون. ئەوانیش بەلاڕێدا چووبوون و بۆی هەبوو ببنە سەرمەشقی خەڵکانی تر. کەواتە باشتر بوو لە شەڕی ئەو دووانەش ڕزگاری بێت. ئەدی میکیلیس! کە گەیشتە سەر ئەو کەمێک لە فیکرەوە چوو، لەبەرخۆیەوە

گوتی: "سەبارەت بەمەیان دەبێ کەمێک بیر بکرێتەوە..." بەڵام بۆ لاداسی پیر، بێ دوودڵی دەیکوشت، هەڵبەت نەک لەبەرئەوەی پیسکە و نارەسەن و بووبووە هۆی بەدبەخت بوونی یەک کۆمەڵ هەتیو، بەڵکو لەبەرئەوەی لە زیندان جنێوی پێ دابوو، ناتۆرەی یەسوعی و بزنە پیری لێ نابوو. یەکەم جار ئەم پێنج کەسەی دەکوشت و دوای ئەوە، ڕۆژانە هەر کەسێک لە بەرامبەریدا قەدی ڕاست کردبایەوە لەناوی دەبرد. چەند وردە حیسابێکیشی لەکۆنەوە لەگەڵ ئەسقەفی گەورە و قەشەکانی شاردا هەبوو کە دەیتوانی یەکلاییان بکاتەوە و حەقیان لێ بکاتەوە... هەڵبەتە ئەمە هەموو خواستەکانی نەبوون، بەڵکو گەرەکی بوو ژمارەیەک لە هاوڕێیانی تافی قوتابخانەی کە ئازاریان دابوو، ئەگەر مابن تۆڵەیان لێ بکاتەوە.

باوکە گریگۆریس بەهەناسە هەڵکێشانەوە بەخۆی گوت: "قەشە دەبوو دەسەڵاتێکی ئاوهای هەبایە..." گوندنشینان پەرتەوازە بووبوون. تاقمێک بۆ گۆڕەپانی ئاوایی ڕۆیشتبوون و تاقمێکی تر لە بەردەم کڵێسادا ڕاوەستابوون. هەمووان خرۆشاو و شادومان. یەک تۆز گۆڕانکاری لە ژیانیاندا ڕوویدابوو. ئاخر ئەوان شاهیدی لە داردانی پیاوێک، مردنی خودانێکی قودرەتمەند، سەربڕینی تورکێک و ڕژانی خوێنی بێوەژنێک بوون و هەنووکەش لە ڕێوڕەسمی تەکفیر دەهاتنەوە. پانایۆتیسە زلە سیگارێکی پێ کردبوو، شادومان لە ژێر دارچنارەکەدا ڕاکشاو و لە فیکرەوە چوو بوو: "هەموو شتەکان بەگوێرەی حەز و ئارەزوو دەڕۆن و نەخشەکەم لەوەدایە سەر بگرێ. هەمووان نابووت دەکەم. لە مەسیحەوە بیگرە تا حەوارییەکانی! دەبێ هەموویان بچن بۆ دۆزەخ!" دوای ئەوەی دوواین مژی لە سیگارەکەیدا و دوکەڵەکەی لە کەپوویەوە هێنایە دەرێ، تفی ڕۆکردە سەر ئەرزەکە و هەستا تا بچێت بۆ کێوی ساراکینا و چاودێری وەزعەکەی ئەوێ بێت.

ئیدی زوو بەزوو ئەو کوێرە ڕێیەی گرتە بەر کە تەنیا خۆی بەڵەدی بوو.

لە ڕێگە تووشی بوو بەپەنابەرێکی ساراکیناوە کە سەرقاڵی کۆکردنەوەی دار و پەلک و گەڵای درەختان بوو:

– سڵاو پیرەمێرد. هەواڵ چییە؟

– کوڕەکەم هەواڵی خۆشم پێیە! ئەدی مەگەر نەتبیستووە کە ئەرزی کشتوکاڵی و

ڕەزیان پێمان داوە تا لە برسانا نەمرین. بەئومێدی خودا لە سبەینێوە بۆ ترێ ڕنین بۆ لیکوڤریسی دەڕۆین.

– ئێوە بۆ ترێ ڕنین بۆ ئاوایی دەڕۆن؟

– هەڵبەت! ئێمەیش کچان و کوڕانی چاپووکمان هەن. خۆتان سبەینێ دەبینن!

پانایۆتیس ڕێگەی گرتەوە بەر و لە فیکرەوە چوو: "خۆشبەختانە پیرەمێرد لە وەزعەکە ئاگاداری کردم. دەبێ هەواڵەکە بەبزنە پیر بگەیەنم."

گەیشتە گابەردەکەی خۆی کە جێگەی چاودێری وی بوو. لەوێوە دەیتوانی ئەوەی لە ئەشکەوتەکانا بەڕێوە دەچوو ببینێ، هەر بۆیە لەسەر زگ ڕاکشا و لە کاتێکدا کە دەستی نایە ژێر چەناگەی، بەچوارچاو کەوتە چاودێریی.

***

پێ دەچوو باوکە فۆتیس کۆتایی بەڕێوڕەسمی دوعا هێنابێ، چونکە زۆر لە پیرەمێردان و پیرێژنان و منالان لە بەردەم ئەشکەوتێکدا کە وەک کڵێسا بەکاردەهێنرا دەوری ئەو و مانۆلیۆسیان داو ئەو دووانەش یەک لە دوای یەک قسانیان بۆ دەکردن. پانایۆتیس گوێی هەڵخستبوو. بەزەحمەت قسەکانی دەژنەفت و تێیان دەگەیشت، بەڵام بەهەرحاڵ لە کاکڵەی قسەکانی مانۆلیۆس حاڵی بوو: "خۆ خودا تەکفیری نەکردووم. باوکە گریگۆریس تەکفیری کردووم و ئەم دووانە لەگەڵ یەکتریدا جیاوازییان هەیە!"

کەمێک لەولاتر لرفەی ئاگرێکی بینی کە دیمیترۆسی کەتە بەرخێکی بەشیشدا کراوی لەسەر دەخولانەوە، بەرەو ئاسمان هەڵدەچوو. یاناکۆسیش لایەوە ڕاوەستاو و ناو بەناو بەنوکی چەقۆ، گۆشتەکەی هەڵدەسەنگاند تا بزانێت ئاخۆ برژاوە یان نا. ئەو دووانە لەگەڵ یەکدیدا دەدوان و جار ناجار قاقا پێ دەکەنین. کەمێک دوورتر ئانتۆنیسی سەرتاش کەفی لە ڕوخساری پیرەمێردێک دەدا تا ڕیشی بتاشێت. منالانیش دڵخۆش و دەم بەپێکەنین چاوەڕێیان دەکرد تا سەریان بتاشن. کوستانتیس بەیارمەتی دوو سێ پیرێژن کەوتبووە خۆ تا ئاویان بۆ بەرێت.

ڕوخساری پانایۆتیس سوورهەڵگەڕابوو: "سەیرە! خۆ ئەوانە لە خۆیان نادەن! وەک بڵێی ئاهەنگ بگێڕن... هەی گریگۆریسی لەعنەتی! ئەدی کوا ئەو بروسکەیەی کە

دەتگوت لێیان دەدات؟ کوا ئەو کڵپەی ئاگرانەی دۆزەخ کە باست دەکرد؟ ئەی هەش بەسەر!"

کەمێک خۆی خزاندە پێشتر، سەری لەودیو گابەردەکەوە هەڵبڕی و بەخۆی گوت: "میکیلیس لە کوێیە؟ بۆچی نایبینم! هەبێ و نەبێ چووەتە قوژبنێک و بۆ حاڵی خۆی دەگری. حیسابی تەواوە. باوکی مرد، سەروەتەکەی دابەش کرد. دەسگیرانییەکەی هەڵوەشایەوە. داماوە هەتیو کەوت، هەم بێ ژن و هەم بەبێ ڕاخەر!"

دەنگی پێکەنینی دەژنەفت. یەکێک لە پەنابەران ماندۆلینی هێنا و کۆکی کرد. یاناکۆس و دیمیترۆس بەرخەکەیان لەسەر ئاگرەکە داگرت و لەسەر بەردەکانیان دانا. حەشاماتی برسییان کەوتنەخۆ و بەدەوری بەرخەکەدا بازنەیەکیان دروست کرد... بەشێکیان بەپەقرەجی کۆنەوە کەوتنە تەپڵ لێدان و تاقمێکی تر لە شادمانیدا کەوتنە پێ بەزەویدا کوتان. باوکە فۆتیس چووە پێشێ، خاچی کێشا، بەرخەکەی بەرەکەتدا و وەک بڵێی نانی تەبەڕوک دابەش بکات، کوت کوتی کرد. دەنگی پێکەنین نەدەبڕا. ماندۆلینژەن سەرقاڵی ژەنین بوو. کوتوپڕ مانۆلیۆس هەستا و لە کاتێکدا کە بەنیگەرانی لە دەوروبەری خۆی دەنۆڕی، هاواری کرد:

– میکیلیس! هێی میکیلیس!

چ وەڵامێک نەبیسترا. باوکە فۆتیس دەستی دەجووڵاند و هێند درووژا و قسانی دەکرد کە پانایۆتیس بەڕۆشنی قسەکانی دەژنەفت:

– ڕۆڵەکانم، ڕۆژی شادمانییە! ئەوەی مەسیح پێشبینی کردبوو ئەمڕۆ بووە حەقیقەت! ئەو دەیگوت: (خۆش بە بەختەوەریتان کاتێک کە مەردوم ڕقتان لێ هەڵگرن، تەکفیرتان بکەن، جنێوتان پێ بدەن و لەبەر من بەناحەق بەدگۆییتان پێ بکەن! ئەگەر وابوو ئەوا بکەونە شادی و سەما چونکە لە ئاسمانەکانا ئەجرێکی مەزنتان بۆ لەبەرچاو گیراوە!) بەڵێ ڕۆڵەکانم، ئەمە قسەی مەسیحە و ئەمڕۆ کە جنێومان پێ دەدەن، تۆمەتمان دەدەنە پاڵ، لەبەر مەسیح ئێمە لە خۆیان دەتارێنن و مانۆلیۆسی هاوڕێمان لە لایەن قەشەوە تەکفیر دەکرێت، سوپاسی خودا دەکەین، لەبەرئەوەی ئێمە ڕێگەی ڕاستمان هەڵبژاردووە. مەسیح لە پێشەوە دەڕوا و ئێمەش لە دوایەوە. شادمانی بکەن و پێ بکوتن، چونکە هاوڕێیانم مەسیح زیندووبووەتەوە.

ئەوسا پەرداخێک ئاوی هەڵقوڕاند و لە قسەکردن وەستا.

پانایۆتیس لە ژێر لێوەوە مڕاندی: "هەی بەنەفرەتینە! ئەمانە ئینسان نین، بەڵکو جانەوەرن! ئاخر تەکفیریان کردوون، ناقوسی کڵێسایان بۆ بەزرینگە هێناون، لە کڵێسا کردوونیانەتە دەرەوە، بەڵام هەمدیس پێ دەکەنن و لەوەی کە تەکفیرکراون بەخۆیاندا دەنازن... بۆچ ئەوەندە خۆشحاڵن؟ ئەرێ ئەوە ئیبلیس دزەی کردووەتە پێستیانەوە یان مەسیح؟ کوێر بم ئەگەر سەر لە هیچ دەرکەم!"

وای گوت و سەری بەرزتر کردەوە تا باشتر بژنەفێ کە دەستێک وەک مەقاش پشت ملی گرت. بەتووڕەیی لای کردەوە. ئەوە میکیلیس بوو کە بەسەریدا نەویبووەوە و بەمیهرەبانی زەردەخەنەی دەهاتێ:

– بۆچ لێرەدا سیخوڕی دەکەیت پانایۆتیس؟ بۆچ نایەیت لەگەڵ ئێمەدا بەرخی برژاو بخۆیت؟ لەگەڵما وەرە...

وای گوت و بەئارامی دەستی کێشایەوە. بەڵام پانایۆتیس وەک ژیشکێک وشک هەڵگەڕا و هاواری کرد:

– نایەم. خواردنی ئێوە ناخۆم. ئێوە تەکفیر کراون و من لەگەڵ ئێوەدا قسە ناکەم. بەتەنیا جێم بێڵن. دەمەوێ بەتەنیا بم!

– پانایۆتیس شەرم ناکەیت؟ تۆ کە پیاو و مرۆڤێکی سەرڕاست و بەشەرەفیت بۆچی چوویتەتە پاڵ ئەو نارەسەن و مشەخۆرانە؟ ئەوان تۆیان ناردووە تا سیخوڕیمان بەسەرەوە بکەیت؟

– من لە پاڵ هیچ کەس نیم. ئەدی نابینی کە وەک ورچ بەتەنیا دەژیم؟ لە هەمووتان، چ ئەوانەی کە لەو سەرەوە دەژین و چ ئەوانەش کە لە خوارەوەن، لە هەمووتان بێزارم. ئیدی قسان مەکە و بێ دەنگ بە ئەگینا بەقەپاڵ ونجڕ ونجڕت دەکەم!

میکیلیس لە لایەوە لەسەر ئەرزەکە دانیشت:

– پانایۆتیس گیان چیت لێ بەسەر هاتووە؟ چەند مانگێکە بەتەواوی گۆڕاویت. تۆ کەسێکی توندوتیژ بوویت بەڵام شەڕانگێز نەبوویت. کێ خەراپەی بەرامبەر کردوویت؟ خەتای کێیە؟ چ بووە؟

– زۆر شت. خۆت دەزانیت، ئیدی بۆچی دەپرسیت؟ خۆت باش دەزانیت چ بووە!

میکیلیس شەرمنانە پرسی:

– لەبەرئەوەی ڕۆڵی یەهوزایان پێ داویت؟ بەڵام برا ئەمە تەنیا تەمسیلە. تەمسیلێکی مەزەبی کە هیچ حەقیقەتێکی نییە .. مەگەر مانۆلیۆس لە ڕاستیدا مەسیحە؟ مەگەر خودی من دەتوانم هەر بەڕاستی یەحیای غوسڵدەر، باشترین حەواری مەسیح بم؟ بۆچ ئاوها بیردەکەیتەوە؟ لەبەرئەوەی ڕیشت سوورە؟

پانایۆتیس کە خەریک بوو لە تووڕەییدا کەللەیی دەبوو، هاواری کرد:

– من ئەم ڕیشەم دەتاشم! بەڵێ من ئەم گەندوگووە دەتاشم!

میکیلیس بەپێکەنینەوە گوتی:

– زۆر باشە، کەواتە لەگەڵمدا وەرە و ڕیشت بتاشە. ئێمە لێرە سەرتاشیشمان هەیە. وەرە و خۆت ئاسوودەکە.

پانایۆتیس ڕاپەڕی:

– نا، من دەبێ خۆم ڕیشم بەئاگر بسووتێنم، بینێرم بۆ دۆزەخ و خۆیشم بەدوایدا بڕۆم!

میکیلیس جارێکی تر بەمیهرەبانییەوە گوتی:

– وەرە لای ئێمە پانایۆتیس تا ببینی کە چۆناوچۆنی هەمووان بەئامێزی کراوەوە پێشوازیت لێ دەکەن. ئەگەر تۆ بێیت ئێمە ئیدی چ شتێکمان لە بەختەوەری کەم نابێت.

بەڵام پانایۆتیس لەسەر گابەردەکە بازیدایە خوارەوە، ڕێگە بەرەو خوارکەکەی گرتە بەر و لە کاتێکدا کە بەدەستە زبرەکانی ئاماژەی بۆ ساراکینا و لیکوڤریسی دەکرد، بەسەر میکیلیسدا کە خەمگین تەماشای دەکرد، هاواری کرد:

– هەمووتان بچن بۆ دۆزەخ! هەم ئێوە و هەم ئەوانیش!

ئەو شەوە میکیلیس لە ئەشکەوتەکەی مانۆلیۆسدا نووست. ئەو لە کاتی ڕۆژدا ئەو نوێن و جلکانەی کە توانیبووی لە ماڵی بابی بیهێنێت و لەگەڵ خۆیدا بۆ چیا هێنابوونی، زوربەی زۆریانی بەسەر کەسانێکدا دابەش کرد کە پێویستیان پێی بوو، تەنیا چەند پارچەیەکی بۆ خۆی گلدایەوە. لەم بارەیەوە بەباوکە فۆتیسی گوتبوو:

– باوکە، من لەمڕۆوە ئیدی بۆ لیکوڤریسی ناچمەوە و پەنام بۆ تۆ هێناوە. منیش دەمەوێ لەگەڵ ئێوەدا کار بکەم و بەرخۆدان بنوێنم تا یان سەردەکەوین یاخۆ دەبەزین. ئیدی ناتوانم بەرگەی هەوای دەشت بگرم.

– خۆشهاتیت کوڕەکەم. ئێمە پێکەوە هێند ئەم ڕێگە ناهەموارە تەی دەکەین تا دواجار دەگەینە خودا. گەرچی تۆ لە ناز و نیعمەتدا گەورە بوویت بەڵام ڕۆحێکی گەورە و دڵێکی بەهێزت هەیە. تۆ لەم بەرخۆدانەدا لە هەموو ئێمە شایستەتریت. کەواتە خۆش هاتیت!

مانۆلیۆسیش گوتبووی:

– میکیلیس وەرە بۆ کۆشکەکەی من. کۆشکەکەی من هاوسێی ئەشکەوتی کڵێسایە. کڵێسایەک کە خاچی مەسیح و پەڕەسێلکەکانی لێیە کە دیاری خۆتە.

ئیدی میکیلیس کەلوپەلەکانی لەگەڵ ئینجیلە گەورە بەرگ زیوینەکەدا بۆ ئەوێ برد. لەنیوەشەوەدا خەونێکی ناخۆشی بینی، خەونی بەماریۆریەوە بینی کە لە بورجێکی بەزردا زیندانییە و دوو سەگی ڕەشی گەورە چاودێری دەکەن. ئەم خۆی لە پاڵ دیوارەکەدا ڕاوەستاو و گۆرانی دەگوت تا بەشکم ماریوری گوێی لێ بێت و خۆی پیشان بدات. لەناکاوێکڕا دەرگای ئاسنینی بورجەکە کرایەوە و ماریۆری بەجلکێکی پیرۆزەیی دامەن درێژ کە بەسەر ئەرزەکەدا دەخشا، هاتە دەرەوە. دەستەسڕێکی سپی بەدەستەوە و دەمی پێ دەسڕی. کوتوپڕ لە پای بورجەکەدا چاوی بەبەلەمێکی باریک و تابووتئاسا کەوت و ئیدی دەوراندەوری بورجەکە بووە زەریا. پاشان ماریۆری سوار بەلەمەکە بوو، لە کاتی ڕۆیشتنیدا ئاوڕی دایەوە، تەماشای کرد و دەستەسڕە پڕ لە پەڵە سوورەکەی بۆ ڕادەوەشاند. میکیلیس هاوارێکی کرد و لە خەو ڕابوو.

مانۆلیۆس کە لە هاوارەکەی میکیلیس وەئاگابووبووەوە، پرسی:

– میکیلیس چ بووە؟

– مانۆلیۆس خەونێکی ناخۆشم بینی! خەون بەسەگی ڕەش، بەبەلەم و ماریۆرییەوە کە سەفەری دەکرد.

مانۆلیۆس لەرز دایگرت و بێ دەنگ بوو. وژەی باڵی میکاییلی دەژنەفت.

ڕووناکی بۆ نێو ئەشکەوتەکە پرشنگیدەدا. ڕوخساری ئەو دوو پیاوەی نەوازش دەکرد و ئینجیلە بەرگ زیوینەکەی ڕووناک دەکردەوە کە لە قەڵەشی بەردێکدا دانرابوو.

مانۆلیۆس لە جێگەکەی ڕاپەڕی و گوتی:

– ئەمڕۆ کارمان زۆرە و دەبێ ڕایانپەڕێنین. پەیامم بۆ نزیکەی بیست کەسی ئێرە ناردووە تا بێن و ترێی ڕەزە بەخشیشەکانی تۆ بۆ خەڵکی ساراکینا بڕنن. میکیلیس گیان، تۆ خەڵکێکی زۆرت لە داماوی ڕزگار کرد!

– من لەوەی سەروەتەکەم بەخشیوە بەهیچ جۆرێک نائومێد نیم و پێم وایە بۆ ڕزگار بوونم کارێکی گرینگم نەکردووە. تەنێ فیداکاری بەبەهایە و من فیداکاریم نەنواندووە. یاناکۆس بەبەخشینی گوێدرێژەکەی لە من زیاتر فیداکاری کردووە!

مانۆلیۆس قەیرێک بیری لە قسەی هاوڕێکەی کردەوە و دواجار گوتی:

– میکیلیس پێم وایە قسەکەی تۆیە!

نزیکەی بیست پیاو و ژن لە گوندەکانی ئەو دەوروبەرە گەڕابوونەوە و لەبەر ئەشکەوتەکەدا بەشادمانی وتووێژیان دەکرد، هەر کە چاویان بەمیکیلیس کەوت چوونە پێشێ و تەوقەیان لەگەڵ کرد:

– بەلوتفی تۆ ئێمە هەمدیس بووینەوە بەخاوەنی زەوی و باغ! خودا باوکت بەڕەحمەت بکات!

بۆ ساتێک تارمایی باوک بەڕوخساری گۆشتن و چاوانی ئاوساوەوە بەرامبەر چاوانی میکیلیس وەدیارکەوت و بەئاماژەی سەرزەنشت تەماشای دەکرد و لێوە شۆڕەکەی دەجووڵان. وەک ئەوەی بڵێت: "بۆچی منت کوشت؟ بۆچی؟" بەڵام بەزەیی پێیدا دەهاتەوە.

میکیلیس سەر بەژێر وەڵامی دایەوە:

– من ئەم کارەم بۆ ئارامی ڕۆحی باوکم کرد. خودا بەڕەحمەتی بکات...

بۆ قەیرێک دوو دڵ مایەوە، پاشان گوتی:

–... ئەو خۆی وەسێتی کرد کە سەروەتەکەی بەسەر هەژاراندا دابەش بکەم...

مانۆلیۆس ڕوی کردە هاوڕێکەی، چووە نزیکی و دەستی گوشی. بەڵام میکیلیس

سەری بەرەو لایەکی تر وەرگێڕا تا نەبا شپرزەیی خۆی وەدیارخات.

لە هەمان کاتدا باوکە فۆتیس گەیشت و گوتی:

– ڕۆڵەکانم، خاچ بکێشن و بەپشتیوانی خودا بۆ ڕنینی ترێی ڕەزەکانمان بڕۆن! مانۆلیۆس ڕێنماییتان دەکات. ڕۆڵەکانم، هەنووکە ئێمە خاوەن باغ و زەوین، خەریکین ڕەگ دادەکوتین و خەونەکانمان دێنە دی. ئێستاش کە بووینەتە خاوەن زەوی و درەخت، هەموان پێکەوە سوودیان لێ وەردەگرین. لە نێو ئێمەدا نە کەس سەروەتمەند دەبێ و نەکەس هەژار. ئێمە یەک خێزانین، یەکانگیر و دەبینە هاوڕێی یەکدی. ئومێدەوارم بتوانین بەهەموو خەڵکی پیشان بدەین کە چۆناوچۆنی دەبێ ژیان بکرێ و بەچ شێوەیەک دەتوانرێت دادوەریی لە دنیادا بچەسپێنرێت. ئێمە بەلوتفی پەروەردگار و مەریەمی پاقیژە ئەم ڕۆژە پیرۆز ڕادەگرین. مانۆلیۆس تۆ کە شوێنی ڕەزەکان پێ دەزانیت، ئەوا خەڵکەکەمان ڕێنوێنیی بکە. من و میکیلیسیش دەچین بۆ شار تا سەنەدی موڵکەکانی خودان پاتریارکاس بەناوی ئاواییەکەمانەوە تۆمارکەین.

پیاو و ژن خاچیان کێشا و مانۆلیۆس لەپێش خەڵکەکەوە کەوتە ڕێ. هەموان شادومان بوون، گۆرانی ترێ ڕنانیان بەچرپە دەچڕی و نائاگا بوون لەوەی کە لە لیکوڤریسی چ دەگوزەرێ.

ڕۆژێک بەر لەوە پانایۆتیسە زلە هەر کە گەیشتە ساراکینا، بەپەلە خۆی گەیاندە ماڵی باوکە گریگۆریس تا هەواڵەکەی پێ بگەیەنێت:

– ئەوانە سبەینێ بۆ ترێ ڕنین دێن و ئیدی ئەوی تری خۆت دەیزانیت!

باوکە گریگۆریس کە سەرقاڵی خواردن بوو، چنگاڵەکەی دانا و هاواری کرد:

– من مۆڵەت نادەم ئەوانە بێنە ئاوایی. نا! ئەوانە ترێ نارنن! من مۆڵەت نادەم ئاواییەکەم داگیرکەن. هەر ئێستا دەڕۆم بۆ لای ئاغا!

وای گوت و ئیدی باشترین جبەی خۆی پۆشی، خاچە زیوینەکەی کردە ملی، گۆچانە گەورە کەمە سەدەفییەکەی بەدەستەوە گرت و بەهەنگاوی پتەو بەرەو ماڵی ئاغا کەوتە ڕێ.

ئاغا تازەکیی لە فراوین بووبووەوە و سەرقاڵی خواردنەوەی قاوە بوو. برایمۆک لە

لایەوە دانیشتبوو سیگاری دەپێچایەوە. پشتی کردبووە ئاغا و پێ دەچوو دەمەقاڵەیان بووبێ. ئاغای داماو قاوەکەی بەمۆنی دەخواردەوە، پێ دەچوو ژەهر بخواتەوە.

باوکە گریگۆریس هاتە ژوورەوە. سەری ڕێزی دانەواند و سڵاوی کرد. ئاغا تەناتەت زەحمەتی ئاوڕدانەوەشی بەخۆی نەدا. بەنەوایەکی شەکەت گوتی:

– بەدەنگتا دیارە قەشەیت. هەمدیس چ بەزمێکت ناوەتەوە. وەرە پێشێ تا بتبینم. دەست بدەرە کورسییەک و دانیشە!

ئەوسا دەستی بەیەکدا دا و بەهاتنی پیرێژنی پشتکۆم، فەرماندەرانە گوتی:

– قاوەیەک بۆ قەشە بێنە!

پاشان ڕووی کردە قەشە و تێ هەڵچووەوە:

–... دەی قسە بکە!

– ئاغا گیان، خۆتان دەزانن دنیا بەتاڵە موویەکەوە بەندە و ئەگەر ئەو تاڵە مووە بپسێت ئەوا دنیا دەکەوێ و کەرتوپەرت دەبێ.

– ئەمە هێسترەکەشم دەیزانێت. بەردەوام بە!

ئاغا گیان، نەفەرێک گەرەکییەتی ئەو تاڵە مووە بپسێنێت.

ئاغا ڕاچڵەکی، لە جێگەکەی هەستا، دەستی دایە شمشێرەکەی و هاواری کرد:

– ئەو کەسە کێیە؟ بڵێ تا سەری لە لەشی جیاکەمەوە. سوێند بەمحەممەد جیای دەکەمەوە. تۆ تەنیا ناوەکەیم پێ بڵێ تا ببینیت چ بەڵایەکی بەسەر دێنم!

– هەمان ئەو مۆسکۆییە دەڵێم.

دەستی ئاغا بەشمشێرەکەیەوە شل بوو. ئاخر مەگەر دەیتوانی لیکوڤریسی، برایمۆکی ئازیز و ئەو هەموو شکۆیە ڕەها بکا و ئەو هەموو ڕێگەیە ببڕێت تا لەوسەری دنیا و لە نێو بەفردا سەری یەک نەفەری مۆسکۆیی لە لەشی جیاکاتەوە؟ بۆیە شمشێرەکەی نایەوە کێلان و گوتی:

– ئەو لەعنەتییە لێرەوە دوورە. زۆر دوورە. ئەز چۆن دەتوانم تا ئەوێ بڕۆم؟ باشترە تۆش گوێی خۆتی لێ بخەوێنیت. منیش تا دوایی عومرم بەڕووی خۆمدا نایهێنم تا هەموو شتێک خۆ بەخۆ ڕێکوڕاست دەبێتەوە.

– بەڵام ئاغا گیان، هەر هیچ پێویست بەوە ناکا پێ لە لیکوڤریسی ببەیتە دەرەوە. ئەو مۆسکۆییە نوێنەرانی خۆی بۆ لیکوڤریسی ناردووە. ئەوە نوێنەرەکانی ئەون کە خەریکن پلان دادەڕێژن تا تاڵە مووەکە بپسێنن. من ئەمڕۆ لە کڵێسا وەک ئەرکی خۆم هەڵوێستم نواند. هەنووکە نۆرەی تۆیە بەئەرکی خۆت هەستیت.

– ئەها بیرم کەوتەوە. پشتکۆم شتێکی لەو بارەیەوە پێ گوتم، هەڵبەتە حاڵی نەبووم لە بارەی چییەوە دەدوا!

– من مانۆلیۆسی مۆسکۆییم تەکفیر کرد و ئەوم لە پشتیرەکەی مەسیح کردە دەرەوە.

– هەی لەعنەتی بۆ وات کرد؟ مانۆلیۆس کوڕێکی باشە. تەنیا ئەوەیە کەمێک گێلۆکەیە. مەگەر هەر ئەو نەبوو ئامادە بوو لە داری بدەم و لە پێناوی ڕزگارکردنی خەڵکی ئاواییدا خۆی وەک بکوژ ناساند؟ قەشە ئەمە شتێکی هاسان نییە! هەر هیچ هاسان نییە.

– ئاغا... ئەو کارەی هەڵخەڵەتاندنی خەڵکی بوو. هەڵخەڵەتاندنی خەڵک بەمانای وشە! ئەو دەیویست بەم کارە خەڵک فریو بدات!

ئاغا سەری خوراند و کەللەیی بوو:

– هەی بەنەفرەتینە! ئێوەی ڕۆمیی تەڵەکەباز قسەتان لەگەڵ کارتانا یەکێک نییە! بەمنی بەشەرەف بڵێ کە لە مەبەستی تەواوی کارەکانی ئێوە دەگەم! هەستە ون بە و لەوە زیاتر گێژم مەکە! ئەمڕۆ هیچ وەزعم باش نییە ..

وای گوت و بەنیشاندانی برایمۆک تێ هەڵچووەوە:

–... ئەم بەچکە شەیتانەش...

برایمۆک بەبێ دەنگی سیگاری دەکێشا و لە کاتێکدا ددانی کە لە ددانی سەگ دەچوو، جیڕ دەکردەوە، دووکەڵی سیگارەکەی بەرەو بنمیچەکە دەنارد. وی بەبیستنی ناوی خۆی بەتووڕەیی تەماشای ئاغای کرد و گوتی:

– شتەکە بەقەشە بڵێ، ئەگینا لێرە دەڕۆم و بۆ ئەزمیر دەگەڕێمەوە. من خەریکە لێرە شێت دەبم!

ویستی لە جێگەکەی هەستێت کە ئاغا شانی گرت و نەیهێشت:

– ڕاوەستە شەیتان. دانیشە. هەر ئێستا پێی دەڵێم...

پاشان ڕووی کردە باوکە گریگۆریس:

–... قەشە ببینم بۆچی هاتبوویت؟ بڵێ چ داوایەکت هەیە؟ ڕەنگە بتوانین پێک بێین. هەڵبەتە کورت و ڕۆشن بیڵێ و شێر و ڕێوی مەهێنەرەوە. تێ گەیشتیت؟ من حاڵ و حەواسێکی دروستم نییە. بڵێ، گوێم لێتە.

باوکە گریگۆریس چووە نزیکتر و گوتی:

– کاکڵەی قسەکان ئەوەیە کە کوڕە گێلەکەی خوالێخۆش بوو خودان پاتریارکاس تەواوی موڵک و ماڵی خۆی بەسواڵکەرە برسییەکانی ساراکینا بەخشیوە.

– باشە ئەمە مافی خۆیەتی. ماڵی خۆیەتی و هەرکارێکی بوێت دەتوانێت بیکات.

– بەڵێ، بەڵام ئەو سواڵکەرە برسییانە هەمووی لە بەکرێگیراوانی مۆسکۆن و ئەو ئەوانی بۆ پساندنی تەڵە مووەکە بۆ ئێرە هەناردووە.

– هەی لەعنەتی ئەم قسە قۆڕانە چییە. ڕۆشنتر بدوێ. واتە هەموو ئەوانە لە بەکرێگیراوانی مۆسکۆن؟

– بەڵێ، هەموو! سەرۆکەکەشیان باوکە فۆتیس و مانۆلیۆسن. سبەینێ گەرەکیانە بێن و ترێی ڕەزەکانی خۆیان بڕنن... دەزانیت ئەمە یانی چی؟ یانی کە جێ پێیان لە نێو ئاواییەکەی ئێمەدا، لە نێو ئاواییەکەی تۆدا ئاغا گیان کردەوە، ئیدی وردە وردە ئێمە دەکەنە دەرەوە و پاشانیش تەڵە مووەکە دەپسێت!

– باشە، ئێستا چیت لە من دەوێت؟

– دەمەوێ سبەینێ بێیت و کاتێک کە ئەوان هاتن وەدەریان بنێیت.

– ئاخر هەی قەشەی لەعەنەتی بەچ بیانوویەک؟ مەگەر ڕەزەکان هی خۆیان نین؟

– نا!

– چۆن نا هەی لەعنەتی؟ هەمدیس خەریکیت کەللەییم دەکەیت. مەگەر میکیلیس ڕەزەکانی بەوان نەبەخشیوە؟ مەگەر ئەو ڕەزانە نەبووەتە موڵکی خۆیان؟

– نا، عەرزم کردیت نا! ئێمە ڕایدەگەیەنین کە میکیلیس سپییە.

– سپی؟ سپی چییە؟ ڕۆشنتر بدوێ؟

– سپی واتە شێت. واتە کەسێک کە نازانێت چ دەکا، بۆیە بەڵێننامەکەیان بەتاڵە.

– بەڵام خۆ میکیلیس شێت نییە. من پێم وایە زۆر ئاقڵە و چ عەیبێکی نییە.

– ئاغا گیان لە نێوان سلامەتی ئەقڵ و شێتیدا یەک پێ زیاتر نییە. کێ دەتوانێت بڵێ سنووری ئەقڵی ساغ و شێتی لە کوێدایە؟ کەواتە ئێمە دەتوانین بیسەلمێنین کە میکیلیس شێتە.

ئاغا سەری لە نێوان هەردوو دەستیدا گرت و کوتوپڕ لە قاقای پێکەنینی دا:

– ئێستا تێ گەیشتم هەی ڕۆمی لەعنەتی! تۆ لە ڕێوی فێڵبازتریت! ئێوەمانان دنیا دەنێنە گیرفانتانەوە.

– ئاغا گیان ئێستا چ دەڵێیت؟

– باوکە گریگۆریس گوێ بگرە. باشترە ڕاشکاوانە لەگەڵ یەکدی بدوێین. ئێمە لەگەڵ یەکدا مامەڵە دەکەین. من دێم خەڵکە داماوەکەی ساراکینا دەردەکەم، تۆش لەبری ئەوە... قەرزارم دەبیت!

قەشە لە مەبەستی ئاغا حاڵی بووبوو، بۆیە ڕەنگێکی هێنا و برد. ئاغا تێ هەڵچووەوە:

–... لە مەبەستەکەم حاڵی بوویت؟ من تۆ ڕازی دەکەم، تۆش من!

قەشە لاڵ و پات گوتی:

– بڵێ ئاغا، ئەگەر پێم بکرێت...

– کارێکی زەحمەت نییە. نارەحەت مەبە! برایمۆک دەیەوێت بەهەر نرخێک بووە سەمای کیژانی ئێرە ببینێ تا لە نێوانیاندا یەکێکیان هەڵبژێرێت.

– ئاغا ئەوە شتێکی هاسان نییە!

– هاسان بێت یان نا ئیتر ئەوە پێوەندی بەمنەوە نییە. چارە نییە. باش لەم شەیتانە بنۆڕە. تەمەنی بووەتە پازدە ساڵ و ڕامکردنی شتێکی هاسان نییە! تۆ دەتوانیت ڕامی بکەیت؟ من بۆ خۆم ناتوانم. ئەم هەتیوە بەساغیی من و تۆ قووت دەدا، تەنیا کیژێکم پێویستە و باشترە مشوری یەکێکی بۆ بخۆین تا خۆ بەخۆ ڕام بێت. ئەلعان ڕێک حاڵەتی جوانووە ئەسپێکی سەرکێشی هەیە کە ئەگەر بتەوێت سواری بیت دەکەوێتە جووتە هاویشتن، بەڵام ئەگەر ڕامی بکەیت کلکیش نالەقێنێت.

برایمۆک گوێی ڕادەدێرا و وەکی کەسێک کە ختووکەی بدەن دەخنیەوە.

قەشە گوتی:

– بەدبەختییەکە لەوەدایە بێوەژنەکەمان مردووە....

– باشە قەشە یەکێکی تر پەیدا بکە...

برایمۆک هاتە نێو وتووێژەکەوە و گوتی:

– گەنج بێ و سەلار و بەبێ کۆمی! ڕێک وەکی نانی سپی تازە! گوێڕایەڵ و ماڵی نەبێت. حەز دەکەم بەزۆر بیهێنمە ژێر بار. دەخوازم بیخەمە گریان و لەزەت بەرم قەشە! حاڵی بوویت؟

قەشە لە فیکرەوە چوو:

– دەبێ کیژێکی بێکەس و کار و هەتیو پەیداکەم کە ئاژاوە نەکەوێتەوە. ئاغا من تەنیا لە ئاژاوە دەترسم. ئەودوای گرینگ نییە. ئاغا کەمێک کاتم بدەرێ...

برایمۆک ڕاپەڕی:

– کاتی بۆچی دەوێت؟

– چەند ڕۆژ کاتی بدەرێ تا ژنێکی پارووی تۆی حەرامزادە دەدۆزێتەوە. داماوە ڕاست دەکات! پێت وایە ژنیش وەک مریشک وایە کە هەرکاتێ حەز بکەیت دەست بەکولانەکەیاندا بکەیت و یەکێکیان لێ بێنیتە دەرێ؟ لەخۆتەوە قەلافەت مەنوێنە، ئەگینا سوێند دەخۆم دەتخەسێنم تا هەموومان لە شەڕی تۆ ڕزگارمان بێت و خۆیشت لە شەڕی خۆت. حاڵی بوویت؟ کەواتە زمانی خۆت بگرە و هەر بەڕاست خۆت بەمارتاوە بخلافێنە.

برایمۆک تفی کردە دیوارەکە:

– پف! دڵم پێی تێک هەڵدێ!

– باشە قەشە! گوێ لە قسەی ئەو مەگرە. چەند ڕۆژت مۆڵەت دەدەمێ تا ژنێکی بۆ بدۆزیتەوە... حاڵی بوویت؟ قەڵەو و سپی و دەست لێنەدراو!

قەشە بەهەناسە هەڵکێشانەوە هەستا:

– بەسەرچاو ئاغا، سبەینێ کاتێ مۆسکۆییەکان هاتن، ئێوە....

– زۆر باشە. بەڵام تۆش ئەرکی خۆت...

– هەوڵ دەدەم یەکێک بدۆزمەوە... خودا خۆی لە گوناهم خۆش بێت...

– قەشەی لەعنەتی مەترسە. خودا دەتبەخشێت. خودا بەخشندەیە!

وای گوت و لە قاقای پێکەنینی دا!

قەشە دڵتەنگ و خەیاڵاوی لە ماڵی ئاغا هاتە دەرەوە. گەرچی ئەو بەڵێنەی دابووی بەدڵی خۆی نەبوو، بەڵام چ چارەیەکی تری نەبوو. ئەگینا ئاوایی دەکەوتە چنگی باوکە فۆتیسەوە و وێران دەبوو. ئەگینا ئاین و نیشتیمان و شەرەف و موڵکداری دەکەوتنە خەتەرەوە! ئەگینا تەڵە مووەکە دەپسا و دنیا دەبوو بەهەزار کەرتەوە!

کاتێک بۆ ماڵەوە گەڕایەوە، گوندنشینە خاوەن زەوییەکانی بانگ کردن و گوتی:

– سبەینێ سوالکەرە برسییەکانی ساراکینا دەڕژێنە ئێرە تا ترێی ڕەزە بەخشیشەکانی میکیلیسی گێلۆکە برنن... بەڵام ئێمە هەموومان شایەتی دەدەین ـ ئەگەر پێویستیش بکات سوێند دەخۆین ـ کە میکیلیس هەر لە تافی منداڵییەوە ئەقڵ و شعورێکی حیسابی نەبووە. تێ گەیشتن چ دەڵێم؟... ئەلعانیش قسەی هەڵیت و پڵیت دەکا، چونکە سپییە و مرۆڤێکی تەڵەکەبازی وەکی باوکە فۆتیس فریوی داوە و هانی داوە تا سەنەدەکان ئیمزا بکات. من خودا دەکەمە شاهید کە خۆم ڕێک لەبەر هەمان هۆ نیشانەی دەسگیرانی کیژەکەمم لەگەڵیدا هەڵوەشاندووەتەوە... هەر بۆیە بەخشینی ڕەز و کێڵگە و باغ و خانووەکان، هەر هەمووی بەتاڵە، لەبەرئەوەش کە پاتریارکاس چ میراتگرێکی تر نییە، بۆیە موڵکەکان بەئێمە، واتە بەخەڵکی ئاوایی دەبڕێت. قایلن؟

گوندنشینان کە لەحەژمەت فێڵ و تەڵەکەی قەشە واقیان وڕمابوو، بەیەک دەنگ وەڵامیان دایەوە:

– قایلین!

– من ڕۆیشتم لەگەڵ ئاغادا قسانم کرد و هێند چەنەمدا تا ئامادە بوو مۆڵەت نەدا بەڵشەویکەکان بێنە ئاوایی. ئێوەش هەم بەخەڵک و سەگ و تێلاکانتانەوە وەرن و یارمەتی ئاغا بدەن... بەڵام ئاگادار بن خوێن لە کەپووی کەس نەیەت! ئاخر مەسیحییان لەگەڵ هەمووان و تەنانەت لەگەڵ دوژمنانیشدا میهرەبانن.

ئەوسا ناردی بەدوای پانایۆتیسدا. پانایۆتیس دەمەدەمی خۆرئاوا بوون چوو بۆ لای بەڵام ئیدی ئەو پانایۆتیسەی جاران نەبوو. ڕیش و بەشێک لە پێستی دەموچاوی

خۆی سووتاندبوو، ملی پڕ بووبوو لە دومەڵ. قژی سەریشی بەمقەستی خوری بڕین لە بێخەوە هەڵپاچیبوو. قەشەی نیگەران، بەبینینی ڕوخساری وی، نەیتوانی جڵەوی پێکەنینی خۆی بگرێ:

– ئەی پانایۆتیسە داماوەکەم! کێ تۆی بەم ڕۆژە گەیاندووە؟

پانایۆتیس نەڕاندی:

– ئەمە ئیتر پێوەندی بەخۆمەوە هەیە. ئەگەر بتەوێ پەیجۆری بکەیت لەگەڵ ئەوەشدا کە پێویستت پێمە، ئەوا دەڕۆم!

– پانایۆتیس نارەحەت مەبە. نەمویست نارەحەتت بکەم. بەهەرحاڵ گوێ بگرە بزانە چ دەڵێم. سبەینێ دەبێ تێلاکەت هەڵگریت، ئەگەر مانۆلیۆس سواڵکەرەکانی هێنا ئەوا حیسابی بۆ بکەیت. ئەو تەکفیر کراوە، خوێنی حەڵاڵە و ئیدی تۆ حیساب بەکەس نادەیت. تەنانەت دەشتوانی بیکوژیت. خودا خۆی لەگەڵتە.

– قەشە واز لە خودا بێنە و ئەو مەهێنەرە ناو ئەم تەڵەکەبازییانەوە. تۆ لە باوکە فۆتیس دەترسیت، منیش ڕقم لە مانۆلیۆسە، هەر ئەمەندە و بەس! کەواتە ئیتر پای خودا و پێغەمبەر و مەریەمی پاقیژە مەهێنەرە پێشەوە! لە مەبەستم دەگەیت؟

ئەوسا بەرەو لای دەرگاکە ڕۆیشت و لە هەمان کاتدا سەری بۆ لای قەشە وەرگێڕا، بەزەردەخەنەیەکی شەیتانانە چاوێکی داگرت و گوتی:

– مردووشۆر گەڵوگیپاڵی هەردوو لامان بەرێت!

***

کاتێ پەنابەرانی ساراکینا بەسەرکردایەتی مانۆلیۆس، کە حەزیان دەکرد چ بەربەستێک نەیەتە ڕێگەیان، بەگۆرانی چڕینەوە لە چیا دابەزینە خوارەوە، لەگەڵ گرووپێک تێلاک بەدەستا کە لە نزیک چاڵاوەکەی ڤاسیلییەوە کۆبووبوونەوە، بەرەنگاربوونەوە. مانۆلیۆس بەبینینیان لە جووڵە وەستا و ڕووی کردە هاوڕێکانی:

– هاوڕێیان، گومان دەکەم ئەمانە بیانەوێ ڕێگەمان پێ بگرن... باشترە ژنەکان لێرە لە هەمان شوێن ڕاوەستن و ئێمەی پیاوان بچینە پێشێ. خودا خۆی ئاگادارمان بێت! ئێمە شەڕخواز نین و ئەگەر بیانەوێ گێچەڵ بنێینەوە ئەوا ئێمە شەڕ ناکەین. ئەوانە برای ئێمەن. ڕەنگە باشتر بێت بچینە لای ئاغا کە حاکمی ئاواییە و لەو داوا

بکەین کێشەکەمان بۆ چارەسەر بکات. ئاخر ڕەزەکان هی ئێمەن و ناتوانێت ئەو مافەمان پێڕەوا نەبینێ... بەناوی خودا با بڕۆین و بزانین چ دەبێت!

ژنان لەسەر گابەردەکان دانیشتن و پیاوان چوونە پێشێ. هێشتا سەد پێیەک نەڕۆیشتبوون، بەردێکیان تێ گیرا و بەلاگوێی مانۆلیۆسدا گیڤەی کرد. پاشان بەردێکی تر و بەدوای ئەویشدا بەردی سێیەم هەڵدرا و ئیدی هێرش دەستی پێ کرد، ئەو تاقمەی لای چاڵاوەکەوە وەستابوون کەوتنە جووڵە. پانایۆتیسە زلە وەکی حوکمدراوان بەکاری سەخت، لە پێشی پێشیانەوە بوو.

لوکاس، ئاڵاهەڵگری باڵابەرزی پەنابەران هاواری کرد:

– چ بکەین؟ ئارام بگرین تا یەکە یەکە لە پەلوپۆمان دەخەن؟ مناڵینە بجوولێن، بەرد هەڵگرن تا ئێمەش شاڵاو ببەین!

بەڵام مانۆلیۆس هاواری کرد:

– نا برایان! نابێ خوێنی هیچ کەس برێژرێت!

هەراوزەنای پیاوانی لیکوڤریسی بەرزبووەوە:

– بگەڕێنەوە! ناهێڵین لێرەوە تێ پەڕبن!

مانۆلیۆس چووە پێشێ و دەستی ڕاوەشاند تا نیشانیان بدات کە دەیەوێت گفتوگۆ بکات:

– گوێ ڕادێرن برایان. گوێ ڕادێرن!

– کافر! دز! تاوانبار! بەڵشەویک!

ئیدی خەڵکەکە لەتووڕەییدا لالغاوەیان کەفی دەچڕاند و شاڵاویان بۆ برد. بەڵام پانایۆتیسە زلە دەستانی کردەوە و هاواری کرد:

– هیچ کەس دەست بۆ ئەو نەبات! ئەو هی خۆمە و خۆم دەبێ پێستی بگرووم!

ئەوسا نەڕەیەکی کرد و هێرشی بۆ مانۆلیۆس برد. بەڵام پیاوانی ساراکینا دەوری سەرۆکەکەی خۆیاندا و لوکاس بەردێکی گەورەی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرت:

– هەرکەسێک دەست بۆ مانۆلیۆس بەرێت ئەوا سەری وەک کاڵەک قاش دەکەم.

لەم کاتەدا زێوانی کڵێسا و پەروەردەبووی دەستی قەشە، کەوتە هاندانی پانایۆتیس:

– ئەو کافرە، خێرا لێی دە! پانایۆتیس گیان بجووڵێ! بکوتە تا دەستت سەوز بێت!

لەوکاتەدا لەناکاوێکڕا مامۆستای گوند بەهەناسەبڕکێوە گەیشت و هاواری کرد:

– پەنا بەخودا! چ بووە؟ دەست هەڵگرن!

زێوان بەهەراهەراوە گوتی:

– دەیانەوێ ئاوایی داگیرکەن!

شرپۆشان هاواریان دەکرد:

– ئێمە تەنیا دەمانەوێ بەروبوومی ڕەزەکانی خۆمان بڕنین. میکیلیس ئەو ڕەزانەی بەئێمە بەخشیون.

لاداسی پیر کە خۆی لەپشت مامۆستاوە حەشاردابوو، لووراندی:

– لەبەرئەوەی میکیلیس سپییە بۆیە بەڵێننامەکە بەتاڵە!

– بەڵێ، بەڵێننامەکە بەتاڵە! هەی دزینە ون بن، خائینینە!

پانایۆتیس وەک گا سەری دەبردە پێشێ و شالاوی دەبرد. بەڵام لوکاس بەردێکی گەورەی بەدەستەوە و بەهەموو هێزی تێی گرت. بەردەکە بەر ئەژنۆی پانایۆتیس کەوت. ئیدی بێتاو و لە حەژمەت ئازار هاوسەنگی خۆی لە دەست دا، لۆکاس گەیشتە سەری و تێی بەربوو. بەڵام پانایۆتیس دواجار توانی خۆی لە ژێر دەستی دەربێنێ و پشتوێنەکەی بگرێت. هەر دوو نەیار نەڕەنەڕ لەسەر ئەرزەکە یەکتریان دەگەوزاند.

زێوان بەردێکی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرت، گرتییە مانۆلیۆس و نەڕاندی:

– هەی کافر! هەی بەڵشەویک!

بەردەکە ڕێک بەر نێوان دوو برۆی مانۆلیۆس کەوت. خوێن فیچقەی کرد و بەڕوخساریدا هاتە خوارەوە. خەڵکی ساراکیناش هاواریان کرد:

– مانۆلیۆسیان کوشت!

وایانگوت و ئیدی شالاویان بۆ پیاوانی لیکوڤریسی برد.

پێکدادان بەنەڕە و جنێوەوە دەستی پێ کرد. لاداسی پیر لە شەڕەکە ڕایکرد. مامۆستا ویستی ناوبژیوانی بکات کە بەر لەقە و بۆکس درا. کوڕێکی گچکە بەرەو ئاوایی ڕایکرد و بەشادمانییەوە هاواری کرد:

– مانۆلیۆسیان کوشت! کافرەکەیان کوشت! بەڵشەویکەکەیان کوشت!

کوستانتیس تێڵاکەی هەڵگرت، لە قاوەخانە هاتە دەرێ و لە مناڵەکەی پرسی:

– لە کوێ؟ لە کوێ؟

– لە لای چالاوەکەی قەدیس ڤاسیلییەوە.

کوستانتیس بەرەو لای چالاوەکە ڕایکرد. لە ڕێگە تووشی بوو بەتووشی یاناکۆسەوە و بێ ئەوەی لەگەڵ یەکتریدا بدوێن، زیاتر پێیان هەڵگرت.

لە لای چالاوەکەوە ئاخۆران باخۆڕانێک بەرپا بووبوو. خەڵکی لیکوڤریسی و ساراکینا لێک بەربووبوون و شەپۆل ئاسا لەسەر گابەردەکان یەکتریان دەگەوزاند. ژنانی ساراکینا ش وەخرۆش هاتبوون و لە پاڵ پیاوەکانیاندا دەجەنگین. ژنانی ماسولکە بەهێز کە بەمشت ڕێک وەک پیاوان دەستیان دەوەشاند.

لەو کاتەدا دوو دەنگی هاوارئاسا بەرزبووەوە:

مانۆلیۆس کە لەسەر گابەردێک دانیشتبوو و برینەکەی سەری دەبەست، دەنگی هاوارەکانی ناسینەوە و وەڵامی دانەوە:

– من لێرەم برایان! نیگەران مەبن!

لەو کاتەدا لاداسی پیر کە ئەویش لەدەرەوەی شەڕەکە بوو، لەسەر گابەردێک دانیشتبوو، شادومانانە هاواری دەکرد:

– ئاغا هات! ئاغا هات!

دەنگی حیلەی ماینێک گەییە گوێ. پریشک لە بەردەکانی ڕێگەکەوە هەڵدەسا. ئاغا مەست و بێهۆش، بەغار هاتە پێشێ. دەمانچەی زیوین و شمشێرە گەورەکەی کردبوو بەلاقەدیدا و تەڕبووشە سوورەکەی بەسەرەوە بوو. کە گەیشتە نزیکی چالاوەکە بەتەرزێک ڕەشمەی ماینەکەی ڕاکێشا کە ئاژەڵەکە لەسەر پای خۆی بەرزبووەوە و ئاغای ناچار کرد بۆ ئەوەی هەڵنەدێرێ، باوەش بەملیدا بکات. ئەوسا دەمانچەکەی لە بەر پشتوێنەکەی دەرکێشا، تەقەیەکی بەئاسماندا کرد و شێتانە هاواری کرد:

– هەی بێ دینینە!

لە چاوتروکانێکدا هەردوو لایەنەکە لە یەکتر جیا بوونەوە. خەڵکی ساراکینا لە

لایەک و پیاوانی لیکوڤریسی لە لایەکی تر. هەمووان شەلاڵ لە خۆڵ و خوێن. مامۆستاش بریندار و خوێناوی لە نێو گۆڕەپانی شەڕدا کەوتبوو، هەوڵی دەدا هەستێت تا سڵاو لە ئاغا بکات.

ئاغا بەچاوانی خوێن تێزاو تەماشای پەنابەرانی ساراکینای دەکرد و هەمدیس هاواری کردەوە:

– هەی بێ دینینە چیتان لە ئاواییەکەی ئێمە دەوێت؟ زووکەن بڕۆن ون بن!

مانۆلیۆس هەنگاوێکی بۆ پێشەوە نا و گوتی:

– ئاغا، ئێمە هاتووین میوەی ڕەزەکانمان لە لیکوڤریسی بڕنین. ئەم ڕەزانە هی ئێمەن!

– گوتم بڕۆن ون بن هەی تەڵەکبازینە! لە کەنگێوە ئەم ڕەزانە بوونەتە هی ئێوە؟ بەچ حەقێک؟ ئێوەی سواڵکەران چۆن بوونەتە خاوەنیان؟

لاداسی پیر کە لەسەر گابەردێک دانیشتبوو، سەری بردە پێشێ و بەگاڵتەجاڕییەوە پێ کەنی.

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– میکیلیس بەناوی ئێمەوەی کردوون.

– هەی داماوینە! ئیمزای ئەو هەتیوە ناخوات. ئاخر ئەو هێشتا مناڵە.

لاداس قسەکەی ئاغای ڕاست کردەوە:

– مناڵ نییە ئاغا، بەڵکو گێلە.

ئاغا لوولەی دەمانچەکەی کردە لاداس و تێی خوڕی:

– چ فەرقی هەیە هەی ناپیاوی چەپەڵ؟ تۆ بێ دەنگ بە!

لاداس بەپەلە لەودیو گابەردێکەوە خۆی حەشاردا و بەلالانەوەوە گوتی:

– بەزەیی بفەرموو ئاغا گیان! تۆ ڕاست دەکەیت مناڵە!

ئاغا دەمانچەکەی نایەوە بەر پشتوێنەکەی. بەقاقای پێکەنینەوە ڕووی کردە خەڵکی ساراکینا و پرسی:

– مانۆلیۆس کامتانە؟ دنیا هەورە و باش نابینم. مانۆلیۆس وەرە پێشەوە!

مانۆلیۆس نزیکی ماینەکە بووەوە:

– ئاغا من مانۆلیۆسم!

– مانۆلیس تۆ کوڕێکی باشیت! خەڵکی هەرچی دەڵێن کەیفی خۆیانە، بەڵام من دڵنیام کە تۆ کوڕێکی باشیت! وەرە پێشەوە کافر. وەرە و ڕاستگۆیانە بڵێ بەڵشەویک یانی چی؟ ماوەیەکە بەردەوام لە بارەی ئەم وشە لەعنەتییەوە قسانم لەگەڵدا دەکەن. بڵێ بزانم بەڵشەویک ئادەمە؟ ئاژەڵە؟ نەخۆشییە؟ بۆ نموونە وەک پەتا؟ من سەر لە هیچی دەرناکەم. مانۆلیۆس تۆ سەری لێ دەردەکەیت؟

– بەڵێ ئاغا دەیزانم.

– کەواتە بەخودا سوێندت دەدەم بڵێ تا منیش حاڵی بم.

– ئاغا، مەسیحییانی سەرەتا...

– هەی بێ دین لە مەسیحییانی سەرەتا گەڕێ. تۆ ئیدی ناتوانیت بەم قسانە سەرم لێ بشوێنیت! عارەق بۆ تێکوپێکدانی زەینم بەسە... تەنیا بڵێ بەڵشەویک یانی چی؟ من تەنیا گەرەکمە ئەمە بزانم.

لاداسی پیر لاڵ و پات گوتی:

– ئاغا ڕێگە بدە من بیڵێم! بەڵشەویک واتە کەسێک کە نایەوێت کۆمەڵ هەژار و دەوڵەمەندی هەبێت. دەڵێت هەمووان دەبێ هەژار بن. دەیەوێ ئاغا و ڕەعییەت بپێچێتەوە و هەمووی بکاتە ڕەعییەت. ئیدی کەس نەڵێت ئەمە ژنی منە و ئەوە ژنی تۆ. دەبێ هەمو شتێک هی هەموو کەس بێت!

ئاغا نەڕاندی:

– ئاغا و ڕەعییەت نەبێت؟ واتە نەزمی خودایی بەیەکدا بدرێت؟ سەیرە! کەواتە هەرچی دەربارەی تۆ دەیڵێن ڕاستە!

ئەوسا پێنج پەنجەی خۆی بەئاماژەی لەعنەت لە بەرامبەر مانۆلیۆسدا کردەوە و لەسەری ڕۆیشت:

–... لەعنەتی ئەو چاوە کوێرانەت بکەوە، باش تەماشاکە و بنۆڕە بزانە هەر پێنج پەنجەکە یەکسانن؟ بنۆڕە هەندێک گەورەتر و هەندێکی تر گچکەتر. خودا ئەوانەی بەوجۆرە خوڵقاندوون. مرۆڤەکانیشی هەر بەگەورە و گچکە و ئاغا و نۆکەر

خولْقاندوون. ماسییەکانیش هەر گەورە و گچکەن و گەورەکان گچکەکان دەخۆن. خودا مەڕی دروست کردووە، گورگیشی دروست کردووە تا بیخوات. ئەمە نەزمی خوداییە و ئەلعان ئێوەی بەڵشەویکان دەتانەوێت... هەی نەفرەتتان لێ بێت!

ئەوسا شمشێرەکەی لە کێلان دەرکێشا و بەسوار ماینەکەیەوە شالاوی بۆ پەنابەرانی ساراکینا برد. ژنان بەزریکەزریک بەرەو کێو هەلاتن و پیاوانیش پاشەکشەیان کرد. تەنیا مانۆلیۆس بێ جووڵە لە جێگەی خۆیدا مایەوە. ئاغا هاواری کرد:

– هەی کافر! ئەگەر سەرت لێ زیاد نییە ئەوا ڕاکە! یانی ناترسیت؟

– من جگە لە خودا لە کەس ناترسم!

ئاغا جارێکی تر لە قاقای پێکەنینی دا:

– هەی شێت و وێت! تەححا کە دەعبایەکی پێکەنیناویت! حەز دەکەیت بێیتە لام و ببیتە بالوولی من؟ لە ئاینی ئێمەدا جیاوازی لە نێوان شێت و قەدیسدا نییە و هەردووکیان یەکێکن. تۆش بەلای منەوە هەم دێوانەیت و هەم قەدیس! گێل مەبە، وەرە لام تا هەم خواردن، هەم عارەق، هەم جلکت بدەمێ و بتکەمە مرۆڤ... نایەیت؟ بەدۆزەخ! بڕۆ ون بە! ئیدی ناتکوژم!

پاشان لای بۆ خەڵکانی تووڕەی لیکوڤریسی کردەوە و گوتی:

– ئێوەش هەی کافرانی تەمبەڵی بێکارە کە نە دێوانەن و نە قەدیس، ئێوەش بڕۆن لە بەرچاوما مەمێنن!

خەڵکی لیکوڤریسی هەراسان و لە هەمان کاتدا دڵخۆش بەرەو ئاوایی کەوتنە ڕێ. یاناکۆس و کوستانتیسیش مامۆستایان بەرزکردەوە، چوونە ژێر باڵی و شەلەشەل بەرەو ماڵەکەی کێشیان کرد. مامۆستا لەنیوەی ڕێ گوتی:

– هەرچیم بەسەر بێت حەقی خۆمە! ئاخر من نە مەڕم و نە گورگ. من کەسێکی بێوەییم. گورگەکان قەپاڵم لێ دەگرن و مەڕەکانیش پشقلم بەسەردا دەکەن. هاوڕێیان دەبینن؟ خۆم باش دەزانم ڕێگەکەم کامەیە و حەق بەکێیە، بەلام شەهامەتم نییە. لە حەژمەت ترس بێ دەنگ دەبم و سەر هەڵنابڕم... ئەمەش ئاکامەکەیەتی. لە هەردوو لاوە کوتەک دەخۆم و هەردوو لاش حەقیان بوو بمکوتن. بەڵێ حەقیان بوو،

دەبوو کوتەک بخۆم!

پاشان لە دوو هاوڕێکەی نۆڕی و بەستایشەوە پرسی:

– ئێوە ناترسن؟

یاناکۆس وەلامی دایەوە:

– چۆن، ئێمەیش دەترسین، بەلام وەک خەڵکانی ئازا خۆمان دەنوێنین... نازانم چۆنت بۆ ڕوون بکەمەوە. من وەک خەڵکانی ئازا خۆم دەنوێنم بەلام تەواوی جەستەم لە ترسا هەڵدەلەرزێت. هەڵبەت نازانم ئەوە چ نهێنییەکی تێدایە کە هەرچی زیاتر وەک خەڵکانی ئازا خۆم دەنوێنم زیاتر زەندەقم دەچێ. تێ دەگەیت چ دەڵێم؟ باوەجوو خۆیشم بەتەواوی تێ ناگەم چ دەڵێم!

مامۆستا لەگەڵ ئەوەشدا کە لەحەژمەت ئازار خۆی دەجەڕاند، زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی:

– یاناکۆس گیان ئامادەم هەموو ئەو عیلمەی پێمە بیدەم بەمەرجێک وەک تۆ بم... ئەدی تۆ کوستانتیس؟

– وەزعی من لە یاناکۆس خەراپترە. من نە ئازام، نە وەک خەڵکانی ئازا خۆم دەنوێنم. من، هەم دەترسم و دەلەرزم، هەم خوێن لە دەمارەکانمدا دەیبەستێت. بەلام چ بکەم کە دڵبەستە بووم. ئەگەر بینیت ڕۆژێک پێ لەقەم لە هەموو شتێکدا و ڕێگەی مەسیحم هەڵبژارد بزانە کە ئەوە نە بەهۆی زوهدەوە بووە، نە بەخاتری ئیمان و نە لە ڕووی شەهامەتەوە، بەڵکو تەنیا بەخاتری دڵبەستەیی بووە و بەس! هەڵبەتە بەهەرحاڵ ترس و لەرزم لەجێی خۆیدا دەمێنێ، بەلام لە ڕێگەکەم ژێوان نابمەوە. تێ گەیشتیت کاکی مامۆستا.

یاناکۆس گوتی:

– بەلام مانۆلیۆس لە هەموو ئێمە باشترە. چونکە ئەو لاسایی خەڵکانی ئازا ناکاتەوە. ئەو بەڕاستی ئازایە!

١٦

بۆ سبەینێ میکیلیس، هەڵایساو بەتووڕەیی لە چیا دابەزی و لە ڕێگە بەخۆی گوت: "دەڕۆمە لای قەشە و ڕیشی هەڵدەپاچم. تەواوی ڕیش سپییانیش دەخەمە زەلکاوەوە. ناقوسی کڵێسا دەهێنمە زرینگە، هەموو خەڵکەکە کۆدەکەمەوە و قسانیان بۆ دەکەم."

گا لە تووڕەییدا دەسووتا، گا ئارام دەبووەوە و بەدووی ڕستەگەلی تاسێنەردا دەگەڕا. نەیدەزانی لە کوێوە دەست پێ بکا... سەرانسەری شەو چاوی لێک نەنابوو. سپێدە هەمدیس ڕۆحی باوکی هەستابووە پێ و بەگلەییەوە لێی ڕوانی و لێوی جوڵاندبوو. هەمدیس دەنگی بابی ژنەفت بووەوە. دەنگێکی لاواز و وڕەئاسا کە لەو دنیاوە دەهات: "بۆچی؟ بۆچی؟ بۆچی؟" هەر ئەوەندە و هیچی تر نا. ئەمیش هەراسان لە خەو ڕاپەڕیبوو، بەلەرزەوە دەستی دابووە دارەکەی و ڕێگەی ئاوایی گرتبووە بەر.

یەکڕاست بەرەو لای قەشە چوو. بەپاڵ دەرگای ماڵی کردەوە، هاتە ژوورێ و بەحەوشەدا هات. باوکە گریگۆریس لە پاڵ پەنجەرەکەدا، لەبەر ڕووناکی خۆردا دانیشتبوو، بەسەر نامەیەکدا نووشتابووەوە، نامەکەی دەخوێندەوە و دەگریا. قەشە بەبینینی میکیلیس، بەپەلە نامەکەی لە ژێر جلکەکەیدا حەشاردا. بەڵام میکیلیس نووسینەکەی بینی و دەسخەتی نووسەرەکەی ناسییەوە و هەر لەبەر ئەمەش کوتوپڕ تووڕەییەکەی نیشتەوە. هەستی دەکرد مەرگ لە هەوادا شەپۆل دەدا و ئیدی دڵی گیرا. قەشە ددانی بەخۆیدا گرت و چاوانی سڕین. تەماشای میکیلیسی کرد و

بەگاڵتەجاڕییەوە پرسی:

– خودان ڕێگەت بزر کردووە؟ هەروا زوو لە ساراکینا تێر بوویت؟ ژیانکردن وەکی گۆشەگیران زەحمەتە. ئارام بگرە. بگەڕێوە ئاوایی و بەمۆڵکەکانتا ڕابگە...

پاشان بەنیگەرانییەوە تێ هەڵچووەوە:

–... سەنەدەکەشت ئیمزا کرد؟

– من ئیدی خاوەنی هیچ نیم. ئازادم .. ئازاد.

قەشە هەمدیس بەنیگەرانییەوە پرسی:

– سەنەدەکەت ئیمزا کرد؟

– بەڵێ.

قەشە بەتووڕەیی لە لێواری پەنجەرەکەیدا و نەڕاندی:

– تۆ شێتیت! شێت و وێت! هەی بەدبەخت تۆ ئیدی نابووت بوویت! لەمەودوا تۆ کۆیلەی ئەو قەشە تەڵەکەبازەیت. حەیف بۆ ئەو هەموو سەروەتەی کە باپیرانت کۆیان کردبووەوە!

دڵی میکیلیس لە تووڕەییدا کەوتە کوڵ و گوتی:

– من ئازادم! باوکە ئەوە تۆیت کە کۆیلەیت! حەیف بۆ ئەو جلکە ڕۆحانییەی پۆشیوتە!

قەشە بەقەهر و دڵتەنگییەوە گوتی:

– من لە پێناوی تۆ و کیژەکەمدا هەڵپەم بوو... بەڵام ئیدی وا هەموو شتێک تەواو!

– چی نووسیوە؟

قەشە نامەکەی لە ژێر جلکەکەی دەرهێنا و بۆ میکیلیسی ڕاگرت:

– بیخوێنەوە!

میکیلیس نامەکەی وەرگرت. نامەکە بەفرمێسکی چاو تەڕ بووبوو ـ فرمێسکی قەشە یاخۆ کیژەکەی؟ نەیدەزانی ـ نامەکەی هێور و بەزەحمەت خوێندەوە و چاوانی پڕ لە فرمێسک بوون: (باوکە، وەزعم باش نییە. بمبوورە نارەحەتت دەکەم، بەڵام وەزعم هیچ باش نییە. ئەز ڕۆژ بەڕۆژ زیاتر دەتوێمەوە و لەوەدام بمرم. دکتۆرەکان بەبەردەم تەختەنوێنەکەمدا تێ دەپەڕن بێ ئەوەی تەنانەت تەماشاشم بکەن. ئیدی

دەستیان لێ شتووم و منیش لە بنمیچەکە کە بووەتە ئاسمانم، دەنۆڕم. چونکە بۆ من ئاسمانێکی تر بوونی نییە. باوکە ئەگەر کاتێ تۆ جێدێڵم دڵنیابام کە یەکێک هەیە دوای من پەرداخێک ئاو دەداتە دەستت ئەوا مەرگ بۆ من شتێکی ئاسایی و تەنانەت دڵگیریش دەبوو. من نیگەرانی تۆ و دەسگیرانەکەی جارانم. ڕەنگە ئەو بەمەرگی من خەمبار نەبێت، بەڵام من هەرکاتێک بیری لێ دەکەمەوە بۆی خەمین دەبم... بۆچی؟ بۆچی؟ مەگەر من چ گوناهێکم کردبوو؟ منیش حەزم دەکرد ماڵ و ژیان و منداڵم هەبن... بەڵام ئەفسووس...)

میکیلیس نەیتوانی لە خوێندنەوە بەردەوام بێت. نامەکەی لەسەر تاقی پەنجەرەکە دانا و بەرەو لای دەرگاکە ڕۆیشت:

– من دەبێ بڕۆم.

– چیت لێم دەویست؟ بۆچی بۆ ئێرە هاتیت؟

– هیچم نەدەویست، هەروا هاتم؟ لێرەوە ڕەت دەبووم گوتم با سەرێکت لێ بدەم. من دەتوانم چیم لە تۆ بوێت؟ خوداحافیز!

– خودا توندە و دڵڕەقانە مەردوم دەکوتێت... ئاخر مەگەر من چیم لێ کردووە؟

میکیلیس کە گەیشتبووە نێوەڕاستی حەوشە، تووڕەیی لەخووەوەی پێچا و ئاوڕی دایەوە:

– باوکە، خودا دەبێ تۆش بەم هەوا و هەوەسە حەقیرانەیەتەوە بکوتێت. هەڵبەت تۆ نەک کیژەکەت!

فرمێسک پانتایی ڕوخساری قەشەی پۆشی:

– ئەو خۆی دەزانێ لە کوێوە بکوتێ و کوتی...

لەناکاوێکڕا تووڕەیی زۆری بۆ هێنا، بەیەک گوژم خۆی گەیاندە حەوشە و هاواری کرد:

– هەمووی خەتای ئێوەیە! خەتای مانۆلیۆس، خەتای ئەو قەشە ڕیش بزنییە ناڕەسەنە، خەتای تۆ! خەتای هەموو ئێوەی تەڵەکەباز و خیانەتکاران! ئێمە بەختەوەر بووین و ژیان هاوگونجاو لەگەڵ نەزمی ئیلاهیدا تێ دەپەڕی. کیژەکەم چاک دەبووەوە، تۆ بەم کارانە باوکت نە دەکوشت و من دەمتوانی تا یەک ساڵی تر نەوەی

خۆم لە ئامێز بگرم... بەڵام ئەو مانۆلیۆسە یەسوعییە تۆی بەلاڕێدا برد و ئەو قەشە درۆیینەیەش گەیشت و بووە هۆی ئەوەی باوکت لە خەفەتا بمرێت، بووە هۆی ئەوەی تۆ ماڵ و موڵکی بەهەدەر بدەیت و من بەناچاری دەسگیرانی کیژەکەم لەگەڵ تۆدا هەڵوەشێنمەوە. ئەم ڕووداوە وەزعی کیژەکەمی خەراپتر کرد و ئیدی چ ئومێدێک بەچاکبوونەوەی نەما... کەواتە بەرپرسیاری مەرگی ئەویش تۆیت، هەی لەعنەتی! کیژەکەم پێشتر بەئومێدی تۆ، لەگەڵ مەرگدا زۆرانی دەگرت، بەڵام ئەدی ئێستا چی؟

لە حەوشە دەهات و دەچوو، جنێوی دەدا، هەناسەی هەڵدەکێشا و دەگریا. تا جارێکی تر شێتگیر بووەوە و لە کاتێکدا کە دەنگ بەزەحمەت لە گەروویەوە دەهاتە دەرەوە، تێ هەڵچووەوە:

–... من دەبوو ڕامگەیاندبا کە تۆ گەلحۆیت و ئیمزات ناخوات. من تەواوی موڵکەکانی تۆم وەردەگرت و دەمخستنە سەر خەڵکی ئاوایی. دڵنیا بە خەڵکی ساراکینا یەک دەنکە ترێ، یەک دەنک زەیتوون و گوڵەگەنمێک لێرە نابەن... نا، بەو جۆرەی ئارەزوو دەکەیت بۆت ناچێتە سەر. نابووتت دەکەم! سوێند دەخۆم کە تۆڵەی مردنی باوکت و کیژەکەمت لێ دەکەمەوە! دەبینیت. خۆت دەیبینیت! پێ مەکەنە! بۆ دیداری ئەسقەف دەچم و شەهادەتنامەی خەڵکی پیشان دەدەم. ئاغاش قایل بووە. من هەمووتان لە قووڕە ڕەشە هەڵدەکێشم!

دڵی میکیلیس لەو هەموو ناڕەسەنییە کەوتە ژان:

– بەڵێ، هەمووویان لەگەڵ تۆدا هاوڕان! تەنیا خودا لەگەڵتا جودایە... چۆن دەتوانیت مەرگی خەڵکی ساراکینا لە برسێتیدا ببینیت؟ ئەرێ لە خودا ناترسیت؟

– ئەگەر ماریۆری بمرێت لە هەمووان بەر دەبم. ئەگەر کیژەکەم بمرێت ئیدی نە لە خودا دەترسم و نە لەبەندەکانی خودا. جبەی قەشەییم بۆ دوور تووڕ هەڵدەدەم، تفەنگ بەدەستەوە دەگرم و هەمووتان دەکوژم. ئاخر بۆچ دەبێ خودا ماریۆری بمرێنێت؟ مەگەر ئەو تولفە پاکژە چی کردووە؟ ئایا خودا بەندەیەکی لەو پاکتر، میهرەبانتر و ئارامتری لە دنیادا هەبووە؟ یەکەم کەس مانۆلیۆس، ئەو سەگە لەعنەتییە دەکوژم کە ژیانی منی وێران کرد. ئاغا ئەوی لە دار نەدا بەڵام من لە داری دەدەم! چەپەڵە لە هەموو شوێنێک وا خۆی دەنوێنێت کە لە قەدیس و قارەمانانە، لە

کاتێکدا خۆی بەمۆسکۆ فرۆشتووە. هەی خاینی بێ دین، هەی بەڵشەویک!

لالغاوەی کەفی کردبوو، مشتی هێنابووەوە یەک و دەیویست بەتەوقە سەری میکیلیسدا بماڵێت:

—... برۆ دەرەوە. ئیتر نامەوێ بتبینم! برۆ ئەگینا سەرم بەدیواردا دەکێشم!

وای گوت و ئیدی لەناکاوێکڕا لەسەر بەردچنی حەوشەکە گەوزا. جگە لەو دووانە کەسی تر لە ماڵەوە نەبوو. میکیلیس دانەویەوە و تەواوی گوڕی خۆی کۆکردەوە تا توانی لەسەر ئەرزەکە بەرزی بکاتەوە، بۆ ژوورەوە بیبا و لەسەر قەنەپەیەک ڕایکشێنێت. ئەوسا چووە موبەق و پەرداخێکی پڕ کرد لە ئاو و بۆی برد. باوکە گریگۆریس پەرداخەکەی وەرگرت و ئاوەکەی بەئارامی خواردەوە. پاشان چاوی کردەوە و بەچرپە گوتی:

— میکیلیس، من ئیدی تیاچووم. دەستی خودا بۆ بەزەبر بووە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا پەشیمان نیم و لەهیچ کەسیش نابوورم. هیچ کەس! برۆ ئیتر نامەوێت بتبینم!

هەمدیس هاتەوە سەر خۆی. لە جێگەکەی هەستا. بەحەوشەکەدا تێ پەڕی و دەرگای کردەوە:

— برۆ و ئیتر هیچ کاتێک پێ نەخەیتە ئەم ماڵەوە!

وای گوت و دەرگاکەی بەسەریدا داخست.

میکیلیس سەرگەردان بەکۆڵانی گونددا دەگەڕا. وەک بڵێیت کوتوپڕ کەوتبێتە جێگەیەکی نائاشنا و دیمەنێکی خەیاڵییەوە، یەکەمین جار بێ خانووەکان، دوکان و دارچنارەکە ببینێت، کە گەیشتە ماڵی باوکی قەیرێک بۆ تەماشاکردنی ڕاوەستا. وەک بڵێی هەوڵ بدات بەیادی بێنێتەوە... کاتێک ویستی بچێتە ژوورەوە ترس باڵی بەسەردا کێشا. لە نێو حەوشە و بەسەر گژوگیای خۆڕسکەوە جەستەیەکی زەبەلاحی بینی کە بەباسکی کراوەوە ڕێگەی لێ گرتبوو... لەرز دایگرت و بەپەلە لە ماڵ دوور کەوتەوە. قسەکانی قەشە لەگوێیدا دەزرنگایەوە: "تۆ ئەوت کوشت، تۆ!" هەستیدەکرد زیندووەکان، مردووەکان و پەیکەرە ئێسکییەکان هەمووی سەریان کردووەتە سەری و دووی کەوتوون.

کە گەیشتە کەناری گوند ڕاوەستا و لە خۆی پرسی: "بۆچی هاتبووم؟ ئەدی بۆچی ئیدی تووڕە نیم؟"وای گوت و کوتوپڕ تارمایی ماریۆری، ڕەنگ پەڕیو، بەچاوانێکی زەق و دەسەسرێ سوور بەدەمەوە لە بەرامبەریدا وەدیار کەوت. لە ژێر لێوەوە بەخۆی گوت: "ئاوایی پڕ بووە لە تارمایی! دەبێ برۆم!"

دنیا تاریک دادەهات و خۆر ئاوا دەبوو. کوتوپڕ با هەڵی دەکرد و درەختەکانی دەهێنانە لەرزە. گەڵای زەرد دەوەرین و ئەرزیان وەک جەستەیەکی نەخۆش پڕ لە پەڵەی زەرد دەکرد. دوو سێ گوندنشین بەلایدا ڕەت بوون و بێ ئەوەی لای لێ بکەنەوە لە پێچی کۆڵانەکاندا بزربوون. مناڵێک بەبینینی وی کەوتە گریان. پیرێژنێک دەرگای ماڵەکەی کردەوە، بەبینینی خاچی کێشا، زوو بەزوو دەرگای داخست و بەئەسپایی بەمێردەکەی، کە لە حەوشە دەسووڕایەوە و لەدووی دوایین تیشکی خۆر بوو تا ئێسکە شەکەتەکانی خۆی گەرم دابێنێ، گوت:

— میکیلیسی خودانزادەی پێشوومان لە دەرەوە وەستاوە... کە دەیبینیت بەزەییت پێیدا دێتەوە .. کەوتووەتە چ ڕۆژ و ڕۆژگارێکەوە! لاواز و ڕەنگ پەڕیو. چاوانی دەڵێی شووشەیە ..

پیرەمێرد سەری هەڵبڕی:

— حەقێتی! ماڵوموڵکەکەی بەخشی، ئێستاش دەبێ سەرگەردانی کۆڵانەکان بێ... پێیشی پەتی بوو؟

— نا. هێشتا پێڵاوە کۆنەکانی لەپێدا بوو! هەی داماو. کەواتە ڕاست دەکەن ئەقڵی لە دەست داوە.

پیرەمێرد بەپێکەنینێکی گاڵتەجاڕییەوە گوتی:

— ئیدی تۆو و بنەچەی پاتریارکاس فت! عاقیبەتیان ئەمە بوو! دەی دواجار خودایەکیش هەیە! ئافەرەت گوێ بگرە، سبەی دوو سبەی ئەم کوڕە لە دەرگای ماڵەکەمان دەدا. هەرکاتێک هات ئەوا پاروویەک نانی بدەیێ تا منیش بڵێم خێرمان بەپاتریارکاسەکان کردووە...

وای گوت و بەشادمانی خاچی کێشا و تێ هەڵچووەوە:

—... سوپاس خودایە!

دەنگی هەورەگرمە لە دوورەوە دەهات. بایەکی سارد کە مژدەی بارانی دەدا، هەڵی کرد. میکیلیس تەکانێکی دا و کوتوپڕ کەوتە سەر ئەوەی کە بۆ بینینی یاناکۆس بڕوات. ئیدی بۆ ئاوایی گەڕایەوە. باران کەوتبووە بارین. کۆڵانەکان چۆڵ بوون. کە گەیشتەماڵی بێوەژن ڕاوەستا. دەرگای ماڵەکەی گوشاردا و کردیەوە. حەوشە چۆڵ و مێخەکە سوورەکان ژاکاو. چووە ژوورەوە. نوێن، کورسی و دۆڵابی بێوەژنیان تاڵان کردبوو. تەنانەت تەختەنوێن و پەنجەرەکانیشیان دەرکێشاو بردبوویان. تەنیا پەنجەرەیەک مابوو کە بەهەڵکردنی با تەقوهۆڕی پێ دەکەوت. هەموو شوێنێکی ماڵەکە بەگەندوگووی ڕێبواران پیس بووبوو.

میکیلیس لە ژێر لێوەوە گوتی: "ئای کاترینای داماو! چ دڵێکت بەخشی و خۆشت هیچیت وەرنەگرت! ئەم ژوورە شاهیدی چ شەڕوشۆڕێک بوو! چ دنیایەکی پۆخڵ تێ کەوتووین!"

مشکێکی گچکە بەهەرا و زەنا و شێلگیرانە قامیشی دارەڕای میچی ژوورەکەی دەکرۆژت. وەک بڵێی خودا ئەم کارەی بەکرێ بۆ ماوەیەکی دیاریکراو پێ سپاردبێ.

میکیلیس ماڵەکەی جێهێشت، دەرگاکەی لە دوای خۆیەوە داخست. بەرەو ماڵی یاناکۆس کەوتە ڕێ و بەدەم خۆیەوە دەیگوت: "ئەگەری چوونی کاترینا بۆ بەهەشت بەو هەموو گوناهەوە کە کردوویەتی چەند جار زیاترە لە چوونی باوکە گریگۆریس بەو هەموو شکۆییەیەوە... وی بەبێ گومان ئێستا لە بەهەشتە و لە پاڵ مەریەمی مەگدەلیەدایە و خەریکە لەگەڵیدا دەدوێ..." کاتێک کە بەم خەیاڵەوە کەمێک ئارام بووەوە، لەدەرگای ماڵی یاناکۆسیدا.

یاناکۆس لە سپێدەی ئەو ڕۆژەوە چووبووە گەوڕەکە تا ماڵئاوایی لە گوێدرێژەکەی بکات. گەرچی بەڵێنی دابوو بەخەڵکی ساراکینای ببەخشێت، بەڵام مەغریبی ڕۆژی پێشتر یاداشتێکی لە لاداسی پیرەوە پێ گەیشتبوو کە تێیدا نووسیبووی: "یان سێ لیرە زێڕەکەم دەدەیتەوە یاخۆ گوێدرێژەکەت. بەهەرحاڵ ئەگەر ناتەوێت بچیتە زیندان ئەوا دەبێ قەرزەکەی خۆت بدەیتەوە."

یاناکۆس یاڵی گەرم و درەوشاوەی گوێدرێژەکەی بەخۆیەوە دەگوشی، لەگەڵ ئاژەڵەکەدا دەدوا، بۆ چارەنووسی دەگریا و بەشیرینترین قسە نەوازشی دەکرد:

– یوسفۆکەکەم، مەردوم بەخیل و ناڕەسەنن. ئەوانە دەیانەوێ من و تۆ لەیەک جیاکەنەوە... لەمەودوا کێ بەیانی هەموو ڕۆژێک دێت و لەگەڵتا دەئاخڤێ، نەوازشت دەکا، ئاوت بۆ دێنێ و ئاخوڕەکەت پڕ لە کا دەکات. کێ دەچێتە دەشت یوسفۆکەکەم تا ئاڵفی تازەت بۆ بڕنێ. من جگە لە تۆ چ کەسێکی ترم لەم دنیایەدا نەبوو. هەر بەڵایەکیان بەسەردا دەهێنام و هەر قسەیەکی ناخۆشم دەژنەفت چ پێم گرینگ نەبوو چونکە دەمزانی کاتێ بۆ ماڵەوە دەگەڕێمەوە ئەوا یوسفۆک بەچاوە پاکژەکانی تەماشام دەکا و کلک دەلەقێنێ و پاشان تۆ لە پێشەوە دەکەویتە ڕێ و منیش لە دواوە. ئێمە پێکەوە بۆ گوندەکانی تر دەڕۆیشتین، کەلوپەلمان دەفرۆشت، کەلوپەلمان دەکڕی و بەئارەقەی نێوچەوان و شەرافەتمەندانە دەژیاین... بەڵام هەنووکە ئەو کابرا پیسکەیە دەیەوێت لە یەکترمان جیاکاتەوە. چ بەسەر تۆدا دێت؟ چ بەسەر مندا دێت؟ بەهەرحاڵ هەرچی بوو تێ پەڕی یوسفۆکەکەم! هەی نەفرەت لەم پیاوە ناڕەسەنە بەلیرە ئاڵتوونەکانی و ئەم قەدەرەوە کە ئێمەی بەرامبەر زوڵم بێ دیفاع کردووە... ماڵئاوا یوسفۆکەکەم...

وایدەگوت و بەسەر ئاژەڵەکەدا دادەنەیەوە، یاڵی گەرم و درەوشاوەی ماچ دەکرد، بەپەنجەی بەئارامی تووکی سپی زگ و یاڵی نەوازش دەکرد، کلکی ڕادەکێشا و فرمێسکی هەڵدەڕشت... یوسفۆکیش سەرخۆش و مەست بەنەوازشی خاوەنەکەی، لەخۆباییانە سەری دەلەقاند، کلکی قیت دەکردەوە و بەئارامی دەیمرخاند.

لە دەرگا درا و یاناکۆس بەترسەوە لە جێگەکەی هەستا. بەڵام کە چاوی بەمیکیلیس کەوت دڵی هێور بووەوە و هەمدیس خرۆشایەوە:

– سڵاو میکیلیس.

چاوانی بەگریان ئاوسابوون. میکیلیس پرسی:

– یاناکۆس گیان چیت لێ قەوماوە. دەگریایت؟

یاناکۆس فرمێسکەکانی سڕی و بەشەرمەوە وەڵامی دایەوە:

– وەک بڵێی هەمدیس منداڵ بوویبێتمەوە. خەریک بووم ماڵئاواییم لە گوێدرێژەکەم دەکرد... لاداسی پیر دەیەوێت گوێدرێژەکەم لێ بسەنێت. ئومێدەوارم خودا خۆیمان لە کۆڵ بکاتەوە.

وای گوت و نامەکەی لاداسی پیشاندا. میکیلیس پرسی:

– چ شتێکت بۆ خواردن هەیە؟ زۆر برسیمە. لە بەیانی زووەوە لە چیاوە دابەزیوم و ئێستاش کە نزیکی نیوەڕۆیە... گوێ بگرە یاناکۆس، من هەر ئێستا بۆ بینینی لاداس دەڕۆم و پێی دەڵێم گوێدرێژەکە مولکی خەڵکی ساراکینایە و ناتوانێت لێت زەوت کات.

یاناکۆس سەری لەقاند. ئەو بیستبووی کە باوکە گریگۆریس بەهاریکاری ئاغا نامەی بۆ ئەسقەفی ئەعزەم نووسیوە و تا ڕاگەیاندنی فەتوای ئەسقەف دەربارەی ئەوەی کە ئیمزای میکیلیس دەخودا یان نا، مۆڵەتی نەدەدا میکیلیس دەست بۆ میراتی باوکی بەرێت. تەواوی خەڵکی ئاوایی ئامادەبوون شەهادەت بدەن کە کوڕەکەی خودان پاتریارکاس ئەقڵی تەواو نییە.

دێوەرە کوتوپڕ هاواری کرد:

– ئەگەر گوێدرێژەکەم لێ بسەنێ، ئەوە من یاناکۆس نیم گەر ماڵەکەی ئاگر تێ بەرنەدەم!

ئەوسا چووە ماڵەوە، فراوینی ئامادە کرد و بەبڕێک نان، ترێ و پەنیرەوە هاتەوە حەوشە و لە پاڵ گەوڕەکەدا کەوتنە خواردن. گوێدرێژەکەش لە نزیکیانەوە بەشادمانی وێنجەی خۆی دەخوارد.

یاناکۆس بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

– چەند سێ کەسی بەختەوەرین! حەیف کە ئەو پیرەمێردە پیسکەیە گەرەکیەتی لە یەکترمان جیاکاتەوە...

میکیلیس بەدەم لێو سڕینەوە، گوتی:

– هەر ئێستا دەچمە گیانی.

– خودا پشت و پەنات بێ میکیلیس! هەر کارێکت پێ دەکرێ درێخی مەکە...

لاداسی پیر و هاوسەرەکەی لەسەر ئەرزەکە لەودیو مێزە قاچ کوڵەکەوە چوارمشقی دانیشتبوون و نانیان دەخوارد. خاتوو پەنلوپ ئەو گۆرەوییەی کە خەریکی چنینی بوو لەسەر چوارپایەکەی پاڵ خۆیدا دانابوو، پارووە گچکەکانی وەک ئەوەی بیکاتە کونێکەوە، دەینانە زاری و بەئارامی و بەدڵێکی شەکەت، بێئەوەی

قسان بکات، دەجوی. بەڵام مێردەکەی کەیفخۆش و هەر دەیڕست:

– پەنلوپ گیان، سوپاس بۆ خودا هەموو شتێک تەواوە! باوکە گریگۆریس هەر بەڕاستی ئیبلیسێکە بۆ خۆی. لەگەڵ ئاغادا ڕێک کەوتووە و نامەی بۆ ئەسقەفی ئەعزەم نووسیوە. ئەلعان دەبینیت کە زوو بەزوو هەموو مولکەکانی خودان پاتریارکاس دەخەمە چنگی خۆم. هەڵبەت ڕاستە کە دەڵێن مولکەکان بۆ هەموو ئاوایی دەبێت. بەڵام پەنلوپ گیان تۆ باوەڕ بەوە مەکە، چونکە من لەگەڵ قەشەدا ڕێک کەوتووم و بڕیارە کاتێ هەڕاجکردنەکە کرا، من مولکەکان بکڕم و بەشی ئەویش بدەم. ساختەچییە دەیویست خۆی ببێتە خاوەنی هەمووی و پێی وابوو من لێ دەگەڕێم! بەهەرحاڵ بڕیار درا قازانجەکە پێکەوە نیوەیی بکەین. تا چەند ڕۆژی تر دەبینە خاوەنی گوێدرێژەکەی یاناکۆسیش. پەنلوپ گیان من ئەو گوێدرێژە دەدەمە تۆ تا سواری بیت و سەر لە مولکەکانمان بدەیت. گوێدرێژ زۆر ئارام و تێرە. خۆت دەبینیت! هێند نەرم و ڕاحەتە کە دەتوانیت وەک شاژنەکان لەسەری دانیشیت! پەنلوپ گیان ئێمە نە منداڵمان هەیە نە سەگ. کەواتە هیچ خەرجیمان نییە. ئێمە ڕێک وەک پادشایان دەژین! ئەگەر بمتوانیبا سەد ساڵ، دوو سەد ساڵی تر ژیابام ئەوا دڵنیا بەدەبوومە خاوەنی هەموو لیکوڤریسی. دەزانیت بۆ؟ چونکە خەڵکی ئێرە هەموویان خۆپەرست و گەلحۆن. هەر ساڵێک جلکی تازە و پێڵاوی تازە دەکڕن و لەوەش خەراپتر بەردەوام منداڵ دروست دەکەن کە هەمووی هەر خەرجییە و خەرجی! پارە لە خۆیەوە تەواو دەبێ... ئەوە لە کاتێکدا کە ئێمە... بەسڵامەتی تۆ پەنلوپ گیان!

پەرداخەکەی خۆی پڕ کرد لە ئاوی سازگار و بەیەک بین هەموو خواردەوە، ئەوسا بەزمان تەقەی لە زاری هەستان و تێ هەڵچووەوە:

–... لە کوێ شەراب دەگاتە ئەم ئاوە سازگارەی خودا پێی بەخشیوین؟

میکیلیس بێ ئەوەی لە دەرگا بدات، هاتە ژوورەوە. لاداسی پیر بەبینینی وی ڕوخساری گرژ کرد و بەخۆی گوت: "وەک بڵێی هاتبێ کێشە بنێتەوە. بۆیە وا قەلافەت دەنوێنێت. باشترە خۆمی لێ بکەم بەئاشا!"

خاتوو پەنلوپ لە جێگەکەی هەستا، مێزەکەی کۆکردەوە، گۆرەوییە نیوە

تەواوکراوەکەی هەڵگرت. لە قوژبنێکدا دانیشت و کەوتەوە چنین. میکیلیس گوتی:

– ئەی ڕیش سپیی بەڕێز، تۆ بەو هەموو زەوییە کشتوکاڵی، ڕەز، باغی زەیتوون، خانوو و قاسەگەلی پڕ لە زێڕەی خۆتەوە دەتەوێت چ بکەیت؟ لەگەڵ خۆتا بۆ گۆڕەکەتیان دەبەیت؟ تۆیەک کە پێیەکت لە گوێ قەبرە کەچی هەر هەڵپەتە؟ بیستوومە دەتەوێت گوێدرێژەکەی یاناکۆسی داماویش لە دەستی دەربێنیت؟ ئەرێ لە خودا ناترسیت؟ شەرم لە بەندەکانی خودا ناکەیت؟

پیرەمێرد سەری خوراند و لە دڵی خۆیدا گوتی: "وەک بڵێی هەر بەڕاستی عەقڵی سووک بووبێ ئەگینا ئەو شتانەی بەخوداوە ڕایەڵ نەدەکرد. دەبێ بەمیهرەبانی لەگەڵیدا بدوێم، چونکە بۆی هەیە دۆودۆشاو تێکەڵاو بکا و بەڵایەکم بەسەر بێنێ..." ئیدی نەرمونیان و گلەیی ئامێز وەڵامی دایەوە:

– میکیلیس گیان چ بکەم؟ منیش وەکی هەمووان دەست و باڵم بەستراوە و ...

– من بۆت دەنووسم کە سێ دراوی زێڕی تۆ قەردارم و لە ژێریشیدا بۆت ئیمزا دەکەم ..

پیرەمێرد کۆکەکۆک گوتی:

– میکیلیس گیان توخودا لێم دڵگیر مەبە. بەڵام مەردومی قسەی بەلاشگۆ دەڵێن ئیمزای تۆ ناخوات. هەڵبەتە من ئەو قسانە ناچنە ئەقڵمەوە. بەڵام دەزانیت مرۆڤ لە مەکینە دەچێت. هەر کە بورغوویەک شل بێتەوە ئیدی...

میکیلیس ڕاپەڕی، ئەو کورسییەی کە لەسەری دانیشتبوو، کێشای بەئەرزەکەدا و لە دڵی خۆدا گوتی: "خەریکن شێتم دەکەن..."وای گوت و بەچاوانێکی خوێن گرتووەوە بەرەو لای لاداسی پیر چوو.

لاداس نزیکی دەرگاکە بووەوە، دەسکەکەی گرت، لە حەوشەی نۆڕی و بەخۆی گوت: "سوپاس بۆ خودا دەرگاکە کراوەتەوە، گەر بیەوێت پەنگێ بنێتەوە ئەوا خۆم دەگەیەنمە کۆڵان..." ئەوسا بەلالانەوەوە گوتی:

– ئای خۆزیا پارەی نەخدت دەبوو...

میکیلیس کە هەروا بەرەو لای دەچوو، نەڕاندی:

– دەڕۆمە ماڵەوە و ماڵەکەت بۆ دەگەڕێم هەی سووخۆری پیسکەی دەسبڕ!

پیرەمێرد گوتی:

– هەمان ئەمڕۆ ئاغا مۆری لە ماڵی باوکتدا ..

وای گوت و زووبەزوو گازی لە زمانی گرت و بەخۆی گوت: "بۆچی وام پێ گوت؟ هەر ئێستا شێت دەبێ و دنیا ژێرەو ژوور دەکا!"

میکیلیس بەجۆرێک سەری لە نێو دەستیدا گوشی کە تەقە لە کەللەسەریەوە هات:

– خودایە، خەریکە شێت دەبم! پیرەمێرد ئاشکراتر بدوێ! منیان لە ماڵی باوکم کردووەتە دەرەوە؟ ئەمە ئیتر شتێکە ناچێتە ئەقڵەوە! من نەوت دەکەم بەئاواییدا و ئاگری تێ بەردەدەم. مەڕۆ هەی پیرەمێردەی پیس! بۆ کوێ دەڕۆیت؟ وەرە ئێرە هەی نارەسەن!

وای گوت و بەرەو لای دەرگاکە قەڵەمبازێکدا. بەڵام پیرەمێرد خۆی گەیاندبووە دەرەوە و بەرەو حەوشەکە ڕایدەکرد کە میکیلیس پشت ملی گرت. پیرەمێرد کەوتە سەر ئەژنۆ و هاواری لێ هەستا.

–... کێ ئەو کارەی کردووە؟ قەشە؟ ئاغا؟ یان تۆ؟

– نا میکیلیس، کاری من نەبوو! لە پەنلوپ بپرسە... دەڵێن ئەمڕۆ ئاغا لەگەڵ باوکە گریگۆریسدا چوونەتە ماڵی ئێوە و بڕیارە ئەسقەفی گەورەش لەگەڵ چەند پزیشکێکدا لە شارەوە بێن.

میکیلیس حەپەساو لە خۆی پرسی:

– پزیشک؟

– میکیلیس لێم گەڕێ. تکات لێ دەکەم هێندە مەمگوشە. هەموو شتێکت پێ دەڵێم. مەمخنکێنە!

میکیلیس پێستی ملی پیرەمێردی گرت، لە جێگەکەی بەرزی کردەوە و گوتی:

– قسە بکە هەی چەتە! هەموو شتێک بڵێ! هەموو شتێک!

– پەنلوپ پەرداخێک ئاوم بدەرێ... خەریکە دەخنکێم!

بەڵام خاتوو پەنلوپ هەروا گۆرەوی دەچنی و لە جێگەی خۆی نەجووڵا. پەنلوپ زەردەخەنە لەسەر لێو گۆرەوی دەچنی و وەکی مردوو بێ دەنگ بوو!

پیرەمێرد گوتی:

– لێ گەڕێ دەرگای حەوشە داخەم.. دەروجیران گوێیان لێمان دەبێت!

وای گوت و بەیەک گوژم خۆی گەیاندە ناوەڕاستی حەوشە و قیژە قیژ هاواری کرد:

– یارمەتی! یارمەتی! میکیلیس دەیەوێت بمخنکێنێت!

دەرگای ماڵەکان یەک لە دوای یەک دادەخران. لاداسی پیر هەروا ڕایدەکرد، هاواری دەکرد و تۆوی ترسی لە ئاواییدا دەچاند. کە گەیشتە ماڵی باوکە گریگۆریس، قەشە لەبەردەرگا وەدیار کەوت. لاداس هاواری کرد:

– باوکە یارمەتی! میکیلیس فێکەی لێ داوە و دەیەوێت بمخنکێنێت! بهێڵە بێمە ماڵەوە!

بەڵام قەشە بەدوو دەست دەرگای حەوشەی داخست و گوتی:

– نا پیرەمێرد. بەردەوام بە ڕاکە و بەوپەڕی توانای خۆت بیکەرە هەرا و هاوار تا هەموو خەڵکی ئاوایی هاوارت بژنەڤن و تێ بگەن مەسەلە چییە .. خێرا ڕاکە!

وای گوت و دەرگاکەی لەسەر داخست.

باران هەمدیس دایکردبووەوە. لاداس کە لە فێڵەکەی قەشە حاڵی بوو، بەوپەڕی توانای ڕایدەکرد، لە پێچی هەر کۆڵانێکدا ڕادەوەستا و دەیقیژاند. پارچە گوریسێکی لە ڕێگە دۆزیبووەوە و وەک مەدرەکی تاوان ڕایدەوەشاند:

– هێی خەڵکینە یارمەتیم بدەن. میکیلیس هاتبوو بەم گوریسە بمخنکێنێت. دەبەیەک نەوتیشی لەگەڵ خۆی هێنابوو.

هەرکە دەرگای ماڵێک دەکرایەوە هەمدیس دەکەوتەوە ڕاکردن و کەمێک لەولاتر هاواری دەکردەوە:

– بەدەبەی نەوتەوە هاتووە تا ئاوایی ئاگر تێ بەردا. یارمەتی! یارمەتی!

ئاوایی شڵەژا. چەند گوندنشینێک تفەنگە کۆنەکانیان دەرهێنا و پەنجە لەسەر پەلەپیتکە لەودیو دەرگای ماڵەکانیانەوە خۆیان نایەوە. ئاغا لەسەر بانێژەی ماڵەکەیەوە وەدیار کەوت و فەرماندەرانە گوتی:

– هەرچی زووتر دوو کەسی مل ئەستوور بڕۆن ئەو لەعنەتییە دەسگیرکەن. پانایۆتیسە زلە لە کوێیە؟

– گوێ لە فەرمانتانم ئاغا!

ئاغا گوریسێکی هەڵدایە خوارەوە:

– وەرە بیگرە! بڕۆ بیدۆزەوە و دەست بەستراو بۆ ئێرەی بێنن! باش گوێ بگرە بزانە چ دەڵێم، پانایۆتیس تۆ لەمڕۆوە میراخوڕی منیت. چونکە هەم بەهێزیت، هەم نارەسەن و هەم مێشک گچکە! کەواتە تەواوی مەرجە پێویستەکانت بۆ میرئاخوڕی تێدایە. یەک دەقیقە ئارام بگرە تا تەڕبووشی ئەو میرائاخوڕە مەلعونەشت بۆ دێنم. لەمەودوا با هەر لە سەرتا بێت ..

وای گوت و زوو بەزوو تەڕبووشەکەی میراخوڕی لە داردراوی لە بزماری سەر دیوارەکە کردەوە و بۆ پاتایۆتیسی هەڵدا:

–... بیگرە و بەخت یاوەرت بێت!

پاشان ڕووی کردە برایمۆک کە تەمبەڵانە لەسەر ئەرزەکە ڕاکشاو و دووکەڵی جگەرەی لە کونە کەپوویەوە دەهێنایە دەرێ، گوتی:

– وابزانم هەر بەڕاستی ئەو داماوەیان شێت کرد!

جوانووە ئەسپی بێ حەیا گوتی:

– ئەدی کەنگێ ژنم بۆ دێنیت؟ ئیتر وا خەریکە تێک دەچم!

پانایۆتیس دوای ئەوەی گوریس و تەڕبووشەکەی یەک لە دوای یەک بەحەواوە گرتنەوە، بەرەو ماڵی لاداسی پیر ڕایکرد. بەڵام میکیلیسی نەدۆزیەوە.

میکیلیس بەکۆڵانە چۆڵەکانی گونددا ڕایدەکرد. شەرمی لە گوندنشینەکان دەکرد و ژنان بەبینینی هاواریان دەکرد و دەرگای ماڵەکانیان دادەخست. کاتێ گەیشتە باریکە ڕێگەکەی چیا لە ڕاکردن وەستا. هەناسەی گیرابوو. ئیدی باران بەلێزمە نەدەباری، بەڵکو یەک ڕیتم دەباری. تەم کوێستان و ئاوی دەشتی پۆشیبوو. لە پاڵ گابەردێکدا دانیشت تا باران خۆشکاتەوە. لە بارانی دەنۆڕی و گوێی بۆ دەنگی خوڕەخوڕی ئاو ڕادەدێرا کە لە قەڵەشی بەردێکەوە دەڕژا و لەگەڵیدا بەرەو دەشت بەرەو خوار دەبووەوە. پێی وابوو لەگەڵ ئاودا لە شیوەکانەوە دەڕژێ و لەنیوەی ڕێ لەگەڵ باریکە ئاوەکانی تردا یەکانگیر دەبێ و گەورە و گەورەتر دەبێت، ئیدی دواجار وەک لافاوێکی ماڵ وێرانکەر ئاوایی بەژێرەوە دەکات. مردووان و زیندووان، تۆز و

خۆڵاوی لە ئەرزەوە هەڵدەسن و باراناوی دەشت جێدێڵن و بەرەو لای ئەو بەکێوەکەدا هەڵدەگژێن. لە پێشەوەی هەمووان مردوویەکی کەتە بەورگی دەرپەڕیو، بەرمیل ئاسا و قەوزاوی دەبزووا. وی خودانی گوند و دیمەنەکە لە ڕۆژی قیامەت دەچوو. مەلایکەتەکان فوویان بەشەیپوورەکانیانا دەکرد و مرۆڤەکان وەکی کرم سەریان لە نێو قوڕ و چڵپاوەوە دەهێنایە دەرێ.

چەند ڕۆژ لەوەوبەر کتێبەکەی یۆحەنای خوێندبووەوە و زەینی پڕ بووبوو لە مەلایکەت، لە شەیپوور، لە ژنانی سۆزانی دانیشتوو لەگوێ ئاو. زەریاگەلی خرۆشاو و سوارانی دانیشتوو لەسەر ئەسپی ڕەش، سوور و سپی کە لە خوێناودا تلیان دەدا... بەخۆیدا هاتەوە و لە داکردنی بارانی نۆڕی و هەمدیس گوێی بۆ ئاو ڕادێرا. لاجانگەکانی لێی دەدا و کوتوپڕ هەستی کرد دنیا ژێرەو ژوور دەبێت. هەوا تاریک دەبوو و شەو دادەهات. باران هەروا شێلگیرانە دەباری، ئەرزی دەشۆردەوە و لە خۆیدا دەیتوانەوە. فرمێسک بەری چاوانی گرت و لە ژێر لێوەوە گوتی: "خودایا، تەنیا تۆ جاویدیت! ئەگەر تۆ نەبووایت ئەدی ئینسان خۆی بەچییەوە ڕادەگرت؟ هەموو شتێک دەفەوتا و دەڕزا. هەموو شتێک لەناو دەچوو، شی دەبووەوە و نابووت دەبوو. تەنیا تۆیت کە هەمیشە هەیت! بهێڵە پشتت پێوە دەم. خۆت ڕامگرە کە دڕدۆنگی کەوتووەتە گیانم!"

***

چەند سەعاتێک بوو کە باوکە فۆتیس و مانۆلیۆس لە ئەشکەوتەکە چاوەڕێی میکیلیسیان دەکرد. کاتێک کە ئیدی تەواوێک نیگەران بوون، مانۆلیۆس گوتی:

– باوکە، ماوەیەکی زۆری گەرەکە تا ئێمە بتوانین حەقی خۆمان وەربگرین. ئاخۆ بەڕاستی ماڵی دنیا ئەوە دەهێنێت ئێمە ئەو هەموو کاتەی بۆ بەهەدەر بدەین؟

چاوانی باوکە فۆتیس پرشنگیان دا و گوتی:

– بەڵێ مانۆلیۆس، دەهێنێت. منیش زەمانێک وەکی تۆ بیرم دەکردەوە و لەخۆم دەپرسی: بەرخۆدان لە پێناو ماڵی دنیادا چ بەهایەکی هەیە؟ دنیا بەکەڵکی چ دێت؟ من لە ئاسمان دوورخراومەتەوە و دەبێ هەرچی زووترە بۆ سەرزەمینی ئەسڵی خۆم بگەڕێمەوە. بەڵام لەگەڵ تێپەڕبوونی زەمەندا حاڵی بووم کە هیچ کەسێک بەر لە ڕزگارکردنی ئەرز ڕێگەی خۆی بەرەو ئاسمان نادۆزێتەوە و کەس ناتوانێت ئەرز

ڕزگار بکات بەخۆڕاگری و بەرخۆدان و سازش نەکردن نەبێت. مرۆڤ تەنیا لە ئەرزەوە دەتوانێت بەرەو ئاسمان باز بدات. باوکە گریگۆریسەکان، لاداسەکان، ئاغاکان و موڵکدارانی دەوڵەمەند، هەموو و هەموو هێزگەلی ئەهریمەنین و چارەنووس هانمان دەدا لەگەڵیاندا بجەنگین. ئەگەر چەک دانێین ئەوا ئیدی نە لە دنیا جێگەیەکمان دەبێ و نە لە ئاسمان...

– میکیلیس زۆر بەناز پەروەردەکراو و هەستیارە. ئەو ناتوانێت....

– بەڵام ئێمە دەتوانین! ئارام بگرە تا بزانین ئەم شەو چ هەواڵگەلێکمان لە ئاوایییەوە بۆ دێنێت. ئەگەر هەواڵەکان خۆش نەبوون ئەوا من سبەینێ بۆ دادوەری، بۆ بینینی ئەسقەفی گەورە دەڕۆم. زستان لە ڕێیە و نابێ برسی و بێ پشتوپەنا خافڵگیرمان بکات.

مانۆلیۆس بەچرپە گوتی:

– خۆزیا بمتوانیبا خۆم بۆ ڕزگارکردنی ئەم خەڵکە بکردایەتە قوربانی.

– جارێک گیانفیدایی زۆر ئاسانترە لەوەی کە قەترە قەترە خوێنی خۆت لە ڕێگەی بەرخۆداندا ببەخشیت. ئەگەر لە من بپرسن ڕێگەی بەهەشت کامەیانە، ئەوا ناهەموارترین ڕێگەیان پیشان دەدەم. مانۆلیۆس تۆش ناهەموارترین ڕێگە هەڵبژێرە و ورەت هەبێت!

مانۆلیۆس بێ دەنگ بوو. گەرچی دەیزانی قەشە ڕاست دەکا، بەڵام پەلەی بوو. ئەو هەرگیز ئەو شادمانییە لە وەسف بەدەرەی بیرنەدەچووەوە کە کاتێک پێی نابووە سەر ڕێگەی قوربانی کردنی گیانی، هەستی پێ کردبوو. پرشنگی ئەوە بەقووڵایی بوونیدا، بەهەشتی وەدیار دەخست. بەرخۆدانی ڕۆژانە بەلایەوە بێ ڕەونەق و بەپەلەپڕووزکێ بوو.

دوو هاوڕێ پەنایان بۆ بێ دەنگی برد و گوێیان بۆ بارینی باران و ڕژانی بەسەر بەردەکانا ڕادێرا. جار ناجار پزیسکێک، تاریکایی شەوی تەیدەکرد، ڕوخساری ڕەنگ پەڕیوی هەردووکیانی ڕووناک دەکردەوە و هەمدیس زوو بەزوو هەموو شتێک لەتاریکیدا ڕۆدەچووەوە.

دواجار دەنگی هەنگاونانێکی پەلەیان بەسەر بەردچنی ڕێگەکەدا ژنەفت.

مانۆلیۆس دەرپەڕییە دەرەوە و هاواری کرد:

– میکیلس!

وای گوت و ئیدی دوو هاورێ لە تاریکی شەودا یەکدیان لە ئامێز گرت و هاتنە نێو ئەشکەوتەکە. باوکە فۆتیس گوتی:

– سڵاو میکیلیس. لە لیکوڤریسییەوە چ هەواڵێکت هێناوە؟

– نوێترین هەواڵ ئەوەیە ئیمزای من ناخوات. ئاغا مۆری لە ماڵی بابم داوە. پزیشکان لە شارەوە دێن تا دێوانەیی من بسەلمێنن... ماریۆریش خەریکە دەمرێت... ئەمە ئەو هەواڵانەیە کە هێناومن و سوپاس بۆ خودا جێگەی هیچ گلەو گازندەیەک نییە!

ئەوسا لەسەر ئەرزەکە دانیشت، پاڵی بەگابەردێکەوە دایەوە و دوای ساتێک بەگاڵتەوە گوتی:

– بەڵێ، جێی هیچ گلەوگازندەیەک نییە. چونکە بەدەستی پڕەوە گەڕاومەتەوە!

قەشە لە جێگەکەی هەستا:

– ئێمە هیچ شکایەتێکمان نییە. مرۆڤ دەبێ ڕەنج بدات، زوڵم ببینێت و توندوتۆڵ بەرخۆدان بنوێنێت. میکیلیس، ئێمە دانانیشین. من سبەینێ دەچمە شار و بەرخۆدان دەنوێنم.

میکیلیس سەری لەقاند:

– باوکە، هەرچی خودا دەیەوێت ئەوە بکە! من کە ئیتر هیچ کارێکم لە دەست نایە و چاوەڕوان دادەنیشم... کە لە خوارەوە بووم کوتوپڕ کەوتمە سەر ئەوەی لاداسی پیر بخنکێنم و ئاوایی بەنەوت ئاگر تێ بەردەم. بەڵام زۆر زوو لەپێ کەوتم و خەمین و ترساو لەوێ هەڵاتم.

مانۆلیۆس دەستە گەرمەکانی میکیلیسی لە تاریکایی شەودا گوشین و گوتی:

– میکیلیسی ئازیز، لێ گەڕێ من و باوکی ڕۆحانی بەرخۆدان بنوێنین!

باران خۆشی کردبووەوە. باوکە فۆتیس هەستا و گوتی:

– شەوباش! من دەڕۆم دەنووم و سبەینێ بەرنامە دادەنێم. من و مانۆلیۆس سپێدە دەکەوینە ڕێ.

وای گوت و زوو بەزوو لە تاریکیدا بزر بوو. میکیلیس بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

– ژیان چەندە دژوارە! مانۆلیۆس تکایەکم لێت هەیە، سبەینێ کە چوویت بۆ شار سەرێکیش لە ماریۆری بدە و سڵاوی منی پێ بگەیەنە. ئیدی هیچ داوایەکی ترم نییە.

وای گوت و لەسەر دۆشەکەکە ڕاکشا و چاوانی لێک نان تا هەمدیس باوکی بەرامبەر خۆی ببینێت.

سپێدەی ڕۆژی دوایی باوکە فۆتیس و مانۆلیۆس کەوتنە ڕێ. لە ڕێگە جگە لە کورتە دەمودوو، چ قسانیان پێکەوە نەدەکرد. ئاسمان پۆشراو بەهەور. باران نەدەباری. بەڵام چونکە شەوی بەر لەوە بەلێزمە باریبوو، هەردووکیان بەپێی پەتی بەقوڕ و لیتاودا دەڕۆیشتن و بەزەحمەت ڕێیان بۆ دەکرا. بەلای کێڵگەی سەوز و دێرین، بەباغی میوە و ڕەزەکانا تێ دەپەڕین و گا دەگەیشتنە دەشتگەلی تەختانی. بۆ ساتێک سووچی خۆرهەڵاتی ئاسمان دەکرایەوە و شینایییەکی شادومانانەی لێ وەدیارکەوت. دوو کۆڵەگەی مەرمەڕینی دێرین بەسەر یاڵێکەوە دەدرەوشانەوە. مانۆلیۆس بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

– زەمانێک هەموو ئەم زەوییانە هی ئێمە بوون.

باوکە فۆتیس بۆ ساتێک بۆ تەماشاکردنی دوو کۆڵەگە بەردینە نیوە وێرانەکە وەستا و خاچی کێشا. وەک بڵێیت لە بەرامبەر کڵێسایەکی وێرانکراودا بێت.

هەردووکیان بێ دەنگ بوون و کۆڵەپشتە شیتاڵەکانیان بەکۆڵەوە بوو. قەشە جلکی دڕاو و مانۆلیۆس جلکی شوانکاری ئەستوور و ناقۆڵای لەبەردا. بەنزیک هەر ئاوایییەکدا تێ دەپەڕین، سەگ پێیان دەوەڕین، خەڵکانێک سەریان لە دەرگاکانەوە دەهێنایە دەرێ و دووراودوور سڵاویان لێ دەکردن و بەخێریان دەهێنان: "سڵاو! ئەوە لە کوێوە دێن. سەفەرێکی خۆش!" ئیدی زوو بەزوو دەرگاکان دادەخرانەوە و ئەو دوو باڵیۆزەی هەژاری و چارەنووسسازەی پەنابەرانی ساراکینا هەمدیس تەنیا و بێ پشتوپەنا دەمانەوە.

لای نیوەڕۆ لە ژێر درەختێکی سپیداری بەگەڵای زیوینەوە، لە ڕێگە ڕاوەستان تا نانێک بخۆن و پشوویەک بدەن. هەرکامیان لەسەر بەردێک دانیشت. بۆنی پونگە و

نەعنا، بابونە و گوڵمەریەم شەپۆلی دەدا. خۆر بۆ ساتێک وەدیارکەوت و پەلکە زێڕینە هەر دوو سووچی ئاسمانی بەیەکدا دووری.

باوکە فۆتیس مەحفی جوانی ئاسمان و زەوی بووبوو، زەردەخەنەی دەهاتێ. ڕوخساری ڕەنگپەڕیو و بەشکۆی کرایەوە و گوتی:

– ڕۆژێکیان لە باوکە سۆپرۆنیۆس کە دوور لە دەیر و لە گۆشەگیری خۆیدا لە چیا و لە گوێ خەرەندێکدا دەژیا، پرسیم: "باوکە، چۆناوچۆنی ڕێگەی ڕزگارییت دۆزیەوە؟" لە وەڵامدا پێی گوتم: "کوڕی خۆم، خۆشم نازانم چۆن. ئەو شتە خۆ بەخۆ و بێ ئەوەی من ئاگام لێی بێت ڕووی دا... بەیانی ڕۆژێکیان لە خەو هەستام و لە پەنجەرەوە لە دوای بارانی شەوی پێشووم نۆڕی. ئەمە و بەس!" گوتم: "باوکە، هەر ئەوەندە!" گوتی: "بەڵێ ڕۆڵە! ئیدی زیاتر لەوە چی دیکەت دەوێت. ئاخر من خودام لەودیو پەنجەرەوە بینیبوو..." لەو ڕۆژەوە بەدوا هەر شەوێک باران ببارێت ئەوا من بۆ بەیانییەکەی لە خەو ڕادەپەڕم، لە ئەرزی شۆردراو بەباران دەنۆڕم و ئەو ڕاهیبە پیرۆزەم دەکەوێتەوە یاد. ئەو ئیدی دەبێ ڕۆحی خۆی تەسلیم بەخودا کردبێتەوە و لە بەهەشت بێت. دەشێ خودا بۆ شادومانکردنی دڵی وی لە شەوانی بەهەشتیشدا باران ببارێنێت.

لەگەڵ ئەو قسەیەدا کوتوپڕ ئاسمان ڕووناکبووەوە. دڵی مانۆلیۆس حاڵی لێ هات و کەمێک دواتر گوتی:

– باوکە سوپاس، من تەنیا لە ساتەوەختگەلی قەیراناوی و دەگمەندا بەدوای خودادا دەگەڕێم، بەڵام تۆ ئەوم لە ساتەوەختگەلی تێپەڕدا پیشان دەدەیت. من لە مەرگی تونندوتیژدا بەدوایدا دەگەڕێم و تۆ ئەوم لە بەرخۆدانی ڕۆژانەدا پیشان دەدەیت. هەنووکە تێ دەگەم بۆچ ئێمە بۆ شار دەچین و لەوێ لەگەڵ کێدا ڕووبەڕوو دەبینەوە.

– هەموو کەسێ ئەوە دەدۆزێتەوە کە بەدوایدا دەگەڕێت. هەر بەو جۆرەی دەیڵێیت ئێمە بەدووی خودادا دەڕۆین و لەوێ دەیدۆزینەوە. خودایەک کە ئێمە لەوێ دەیدۆزینەوە ئەوە نییە کە ئەوان هەرگیز نەیانبینیوە کەچی وەسفی دەکەن. خودا پیرەمێردێکی بەگۆنای سوورەوە نییە کە بەڕوخسارێکی ئاسوودەوە لەسەر تەختێکی

مەخمەڵئاسا دانیشتووە و فەرمان دەردەکات، بەڵکو خودا هەمان ئەو بانگە کەمڕەنگەیە کە لە دەروونی ئێمەوە هەڵدەسێ و ئیدی بەرخۆدان دەستپێدەکا. ئێمە دوێنێ لەگەڵ باوکە گریگۆریس و لاداسی پیردا جەنگین، دەشێ ئەمڕۆش لەگەڵ ئەسقەفی گەورە و دەبێ ببینین سبەینێ لەگەڵ چ کەسانێکی تردا... جامی ئارامیت سەری کردووە؟

هەمدیس بەڕێ کەوتنەوە و شەو گەیشتنە شار. لەدوورەوە گومبەز و دوو منارە کە پتەو و سووکەڵە سەریان بۆ ئاسمان کێشابوو، وەدیار کەوتن. ڕێک لە ساتێکدا کە لە بورج و قەڵا تێ پەڕین و دەروازەی شاریان لە دوای خۆیانەوە جێهێشت، بانگی دڵانگیز و پڕ خرۆشی بانگدەر گەییە گوێیان.

سەربازانی تورک لە پاڵ دەروازەکەدا پاسەوانییان دەکرد. کۆڵانەکان پڕ بوون لە تورکانی نێرگەلەکێش و بەگ گەلێک کە لەسەر ئەژنۆ لەسەر حەسیر دانیشتبوون و گوێیان بۆ کوڕانی لووسکە ڕادێرابوو کە بەدەنگی کچانە گۆرانییان دەبێژت. ژنان بەپەچەی ئەستوورەوە عیشوەگەرانە دەهاتن و دەچوون و تورکی قەڵەوی پێ پەتی بەدەنگی بەرز شەربەت گەرمەکابەیان و دەفرۆشت.

دوو موسافیری تازەکی گەیشتوو، بەرەو میوانخانەی تایبەت بەمەسیحییەکان چوون. نهۆمی خوارەوە گەوڕی گوێدرێژ و هێستر و نهۆمی یەکەم تەنیا یەک ژووری گەورەی تێدابوو بەدوو ڕیز تەختەنوێنی حەسیرییەوە. باوکە فۆتیس خاوەنی میوانخانەکەی دەناسی. وی ناوی ئیراسیمۆس و خەڵکی سفالۆنی، لەو گورگە پیرانەی زەریا بوو کە لەتافی پیریدا لە وشکاییدا لەنگەری گرتبوو. ئیدی لەگەڵ کیژێکی جوان و بەهێزی خەڵکی ئاناتۆلیدا هاوسەرگیری کردبوو. بووبووە خاوەنی چەندین منداڵ. ژنەکەی چێشتی لێ دەنا و خۆیشی بەدنیا ڕایدەبوارد، بەزمی دەنایەوە و سەری دەخستە سەر هەمووان. سەری کەچەڵ و ورگی هێند زل بوو کە بەقەولی خۆی نەیدەتوانی تەماشابکا بزانێت پیاوە یان ژن. کە چاوی بەباوکە فۆتیس کەوت لەودیو پێشخوانەکەوە دەرپەڕییە دەرێ و شادومانانە بەپەلە بۆ دیداری چوو.

– چەند لە کاتی خۆیدا هاتیت. لە ڕاستیدا ئیشم پێت بوو. دەزانیت، من لە گوناهێکی گەورەوە گلاوم. دوێنێ دێوەرەیەک، پریاسکە پڕە لە دراوە زێڕەکەی لێ

جێما و منیش بۆیم گەڕاندەوە. لە هەمان لەحزەوە ویژدانم ناڕەحەتە و هەست دەکەم گوناهم کردووە!

بەڵام باوکە فۆتیس کە خوڵقی باش نەبوو، گوتی:

– جەنابی ئیراسیمۆس، ئێمە دوو ڕۆژ لێرە دەمێنینەوە. تکات لێ دەکەم خۆراک و تەنختەنوێنەکەمان پاک بێت... پارەشمان پێ نییە. لەسەر حیسابەکەم بینووسە دواجار ڕۆژێک قەرزەکەم دەدەمەوە.

زەریاوانی پیر بەقاقای پێکەنینەوە گوتی:

– باوکە مەگەر من پارەم لە تۆ دەوێت؟ ڕاستە تۆ پارەت نییە، بەڵام موڵکدارانێکی دەوڵەمەند کە بۆ ئێرە دێن پارەیان پێیە. من کرێکەی ئەوان دوو قات حسێب دەکەم و پارەکەی تۆش لەوان دەسێنم و ئەوساش هێشتا قازانجمە. وێڕای ئەوەش گەر لەمەولا پریاسکە پارەم دۆزیەوە، نایدەمەوە... بەهەرحاڵ بەخێربێن! ئەم شەو شێیو بەیەکەوە دەخۆین .. خۆ ئێوە مشتەری نین، بەڵکو میوانی منن... هێی کروستالەنیا!

ژنێکی تەمەن مامناوەندی و بەخۆ، بەچاوانێکی گەورە و بەکل ڕێژراوەوە، پەقرەج بەدەست لە موبەقەوە هاتە دەرێ. ئیراسیمۆس فەرماندەرانە گوتی:

– دەستی قەشە ماچ کە! من ئەم شەو لەگەڵ ئەو و هاوڕێکەیدا شیو دەکەم. تێدەگەیت مەبەستم چییە؟ واتە کوتێلێتی بەراز لێ نێ!

خاتوو کروستالەنیا بەنازەوە هاتە پێشێ، دەستی قەشەی ماچ کرد و بەرەو موبەق گەڕایەوە. مێردەکەی مەستانە هاواری کرد:

– هێی ژنەکە ئەوە بۆ کوێ دەچیت؟ خۆ کەس نایەوێ بتخوات. کەمێک ئارام بگرە تا باش بتبینێت!

ئەوسا چاوێکی لە باوکە فۆتیس داگرت و لە هاوسەرەکەی پرسی:

– بڵێ بزانم لە کیسەیەکدا چەند هەرمێ جێگەی دەبێتەوە؟

ژنەکە لە شەرمدا سوورهەڵگەڕا و وەڵامی دایەوە:

– ئەرێ بەم تەمەنەوە شەرم ناکەیت؟

وای گوت و بەپێکەنینەوە چووە موبەق. ئیراسیمۆس بەقاقای پێکەنینەوە گوتی:

– سەیر چ جنسێکیان هەیە ئەم ژنانە! من نازانم لە کتێبی پیرۆزدا چ نووسراوە.

بەڵام یەک شت دەزانم و ئەویش ئەوەیە کە خودا پیاوی دروست کردووە و شەیتانیش ژن. دەزانیت بۆ؟ من لەهەر کەسێکم پرسیوە کە لە یەک کیسەدا چەند هەرمێ جێگەی دەبێتەوە، نەیتوانیوە وەڵام بداتەوە. بەڵام ژنە شەیتانەکەی من بەڕێکی گوتی دوو هەرمێ! دەبینیت؟ ئەمەش جینسی ژن!

***

سپێدەی ڕۆژی دوایی باوکە فۆتیس خاچی کێشا و بەجلکە کۆنەکەیەوە بەرەو قەڵەمڕۆی ئەسقەف بەڕێکەوت. ژنێکی گەنج و بەخۆ دەرگاکەی کردەوە و لەبەرئەوەی قەشەی بەدەستی خاڵییەوە بینی، ڕووی گرژ کرد و گوتی:

– ئێستا زۆر زووە و هێشتا ئەسقەف نووستووە.

باوکە فۆتیس لەسەر سەکۆی حەوشە دانیشت و چاوەڕێ بوو. دیدەنیکەرانی تر یەک لە دوای یەک دەگەیشتن و هەر یەکێکیان دیارییەکی لەگەڵ خۆیدا هێنابوو. یەکێک سەبەتەیەکی پڕ لە هێلکە، یەکێک کەروێشک، سێیەم پەنیر و یەکێکی تریش مریشک. ژنەی جاحێڵ بەڕوویەکی خۆشەوە دیارییەکانی وەردەگرتن و بەهەریەکێکیان و بەئەندازەی دیارییەکەی، کورسی یاخۆ چوارپایەیەکی دەدایێ.

پیرەمێردێک لە ژێر لێوەوە گوتی:

– ئەو ژنە برازای ئەسقەفە.

سەعاتێک دواتر، هەواڵی وەئاگا هاتنەوەی ئەسقەف زار بەزار بڵاوبووەوە و هۆکەش ئەوە بوو کە جیڕەجیڕی تەختەنوێنێک بیسترابوو. دەنگی کۆکەیەک و ئیدی خوڕەی ئاو... پیرەمێردێکی گچکە گوتی:

– خەریکە هێلکە دەخوات تا دەنگی بکرێتەوە...

هەمووان بەڕێزەوە سەریان هەڵبڕی و شەرمنانە لە پەنجەرەیەکی داخراویان نۆڕی. یەکەم جار دەنگی کۆکەیەکی بەرز هاتە گوێ، پاشان دەنگی ترسێنەری هنگ کردن و پاشان بۆڵەبۆڵێکی کپ و دەنگی ڕژانی ئاو.

پیرەمێرد گوتی:

– خەریکە دەموچاوی دەشوات.

هەمووان لە بێ دەنگیدا گوێیان بۆ دەنگی ئاو ڕادێرا کە ئەسقەف دەست و

دەموچاوی پێ دەشت. چارەکە سەعاتێک دواتر، دەنگی زرینگەی فنجان، دەفر، چەقۆ و چنگاڵ و جێگۆڕکێ پێکردنی کورسییەکان بیسترا:

– ئەوە خەریکە قاوەکەی دەخواتەوە.

نیو سەعات دواتر دەنگی بەسۆی گریان بیسترا:

– ئەوە خەریکە لە برازاکەی دەدات.

کەمێک دواتر دەنگی جیرەجیری پێپلیکانەکان بەرزبووەوە و کەسێک بەدەنگی بەرز کەپووی خۆی گرت.

پیرەمێردە گچکەکە لە جێگەکەی دەرپەڕی و گوتی:

– وا ئەسقەف دێت.

هەمووان هەستان و چاویان بڕییە دەرگاکە. دەنگێکی کپ، بەڵام گڕ زرنگایەوە:

– ئەنگیلیکی کێ زووتر لە هەمووان هاتووە؟ بڵێ با بێتە ژوورەوە!

دەرگا کرایەوە و کیژەی جحێڵ بەچاوانێک کە لە حەژمەت گریان سوور بووبووەوە، وەدیارکەوت و باوکە فۆتیسی بانگ کرد. قەشە چووە پێشێ، خۆی کرد بەژووردا و دەرگاکە لە دوایەوە داخرا.

ئەسقەف لەودیو مێزێکی خڕەوە دانیشتبوو. وی پیاوێک بوو کورتەباڵا بەملێکی ئەستوور و ڕیشێکی لوولی کورت. باڵووکەیەکی وردی بەکەپووەوە بوو، لە کەرکەدەن دەچوو:

– گوێم لێتە. بەڵام قسەکانت کورت بکەرەوە. وابزانم پێشتر تۆم دیوە. تۆ هەمان قەشە پەنابەرەکە نیت؟ بدوێ!

باوکە فۆتیس کوتوپڕ بەخەیاڵیدا هات ژوورەکە جێبێڵێ و دەرگاکەکە لە دوای خۆیەوە بەیەکدا بدات. ئاخر ئاوها کەسێک نوێنەری مەسیح بوو؟ ئاوها کەسێک لە بارەی عیشق و دادوەرییەوە بۆ هاوڕەگەزەکانی دەدوا؟ ئایا دەبوو لە مەخلوقێکی وەک ئەوەوە چاوەڕێی دادوەری بکرێت؟ بەڵام یادی مناڵانی ساراکینا و زستانێک کە بەڕێوە بوو، بووە هۆی ئەوەی ددان بەخۆیدا بگرێت. ئیدی زاری کردەوە تا قسان بکات کەچی ئەسقەف بەئاماژەی دەست مۆڵەتی پێ نەدا:

– جارێکی تر کە بۆ ئێرە هاتیت پێڵاو لەپێ بکە!

– ئەز پێڵاوم نییە. کاتی خۆی هەمبوو، بەڵام ئیتر نیمە. خاوەن شکۆ بمبوورە، مەسیحیش هەر بەپێی پەتی ڕێی دەکرد.

ئەسقەف برۆی گرژ کرد و سەری بەئاماژەی هەڕەشە لێکردن بادا:

– باوکە گریگۆریس دەربارەی تۆ قسانی لەگەڵ کردووم. دەڵێن گوایە تۆ لافی ئەوە لێ دەدەیت کە وەکی مەسیح دەژیت و دەتەوێت عەدالەت و یەکسانی لە دنیادا بەرقەرارکەیت... ئەدی شەرم ناکەیت؟ دەتەوێت هەژار و دەوڵەمەند نەبن؟ مادام وایە پێویستیش بەئەسقەف ناکات... لاساری دەنوێنیت؟

خوێن بۆ ڕوخساری باوکە فۆتیس هەڵگژا و مشتی هێنایەوە یەک، بەڵام هەمدیس ساراکینای کەوتەوە بیر و ئیدی لەسەر ئارامگرتن خۆی ڕاهێنا:

– تۆ لە قوتابخانەی ئیلاهیاتی چالکی خوێندووتە؟

– نەخێر خاوەن شکۆ.

– کەواتە بەچ حەقێک لەگەڵ مندا چەلەحانێ دەکەیت؟ من لەگەڵ قەشەیەکی وەک تۆدا قسەو باسم نییە. بۆ چ ئیشێک هاتوویت؟ زوو بیڵێ چونکە خەڵکی تریش چاوەڕێن. ئاگاشت لە قسەکانت بێت!

– من نەهاتووم داوای چ شتێکت لێ بکەم. من بۆ دادوەری هاتووم.

– خۆپەرستی شەیتان لە ڕوخسارتا شەپۆل دەدا. سەر بۆ سەر ئەرز نەوی کە و قسان بکە.

باوکە فۆتیس لە دەوراندەوری خۆی نۆڕی. لە پشت سەری ئەسقەفەوە تاقی کتێبگەلی بەرگ زێڕین دەبینرا و خاچێک کە بەدیوارەکەوە هەڵواسرابوو. بەرامبەری وێنەیەکی گەورەتر لە وێنەی مەسیح، وێنەی ئەسقەف بوو بەجلکی ئەسقەفی داوێن ئاڵتوونی و تاجی زێڕین بەسەر و گۆچانی بەخشڵ سواخدراو بەدەستەوە. باوکە فۆتیس هەروا بێ دەنگ بوو. ئەسقەف بەتووڕەیی گوتی:

– باوکە یان قسان بکە یاخۆ بڕۆ. من کاتم بۆ بەهەدەردان نییە.

– منیش ئەی خاوەن شکۆ کاتم نییە و دەبێ بڕۆم. هاتبووم بۆ دادوەری، بەڵام تێ گەیشتم کە دەبێ دادی خۆم لەو وەربگرم.

وای گوت و بەپەنجە ئاماژەی بۆ مەسیحی لەخاچدراو کرد.

ئەسقەف سەری وەرچەرخاند و پرسی:

– – لە کێ؟

– لە مەسیحی لە خاچدراو.

ئەسقەف لە حەژمەت تووڕەیی مشتی بەمێزەکەدا کێشا:

– باوکە گریگۆریس ڕاست دەکات. تۆ بەڵشەویکیت!

قەشە جارێکی تر وێنەکەی مەسیحی پیشان دا و گوتی:

– بەڵێ، ئەگەر ئەو بەڵشەویک بووبێت ئەوا منیش ئەوەم.

ئەسقەف هاواری کرد:

– ئانگلیکی!

برازای قەڵەو هاتە ژوورێ و ئەسقەف تێ هەڵچووەوە:

–... باش تەماشای ئەم قەشەیە بکە! ئەگەر ئەم جارە هات ڕێگەی مەدە بێتە ژوورەوە!

باوکە فۆتیس بەخوێن ساردی گوتی:

– خودا خۆی لە نێوان ئێمەدا دادوەری دەکات. ئەو ڕۆژە ئێمە هەردووکمان پێ پەتی لەحزووریدا ڕادەوەستین. کەواتە دیدارمان بۆ قیامەت!

پاشان دەرگاکەی کردەوە و ژوورەکەی جێهێشت.

چەند سەعاتێک بەبازاڕدا گەڕا. ماوەیەک لە حەوشەی مزگەوتێک ڕاوەستا. بەسەر پردێکی تاق شێوەدا پەڕیەوە و هەمدیس سەری لە کۆڵانەکان دایەوە. ڕوانینی بەهەموو شوێنێکدا دەگەڕا، بەڵام هیچی نەدەبینی. زەینی ئیفلیج و چاوانی تاریک. خەیاڵی لای ئەسقەف و منداڵانی ساراکینا و زستانێک بوو کە بەڕێوە بوو. لەناکاوێکرا خۆی لە بەردەم میوانخانەکەی ئیراسیمۆسدا بینییەوە. چووە ژوورێ. مانۆلیۆس لەوێ نەبوو. ئیراسیمۆس بەدەنگی بەرز گوتی:

– مەلەکە فڕی! ئەویش بەیانی زوو بۆ پیاسە چووە دەرەوە.

باوکە فۆتیس دانیشت. لەپەلوپۆ کەوتبوو. هەستی دەکرد لەوسەری دنیا گەڕاوەتەوە. پاڵی بەدیوارەکەوە دا. چاوانی لێک نان و هەناسەی هەڵکێشا.

***

مانۆلیۆس لەسەر تەختەنوێنەکەی ماریۆری دانیشتبوو و تەماشای دەکرد. ماریۆری نوستبوو، ئەمیش بێ جووڵە چاوەڕێ بوو وەئاگابێتەوە... بەردەوام لێی دەنۆڕی. دڵی ژانی دەکرد. کیژەکە بووبووە ئاو و دەوراندەوری چاوانی شین. ڕەنگ بەڕوویەوە نەمابوو. تەنێ پێست و ئێسکەکەی مابووەوە. ڕوخساری هێند لەڕولاواز بووبوو کە پێ دەچوو لە ژێر خاکدا بژی و بۆ ماوەیەکی کەم سەری لەخاک هێنابێتە دەرێ، گەمەی کردبێ، پێ کەنیبێ، گریابێ، نیشانەکرابێ، بەڵام بەر لەوەی لێوی بۆ جامەکە بردبێ هەمدیس بەرەو خاک گەڕابێتەوە.

ماریۆری لەناکوێکرا هەناسەی هەڵکێشا، چاوانی کردنەوە و مانۆلیۆسی لە بەردەم خۆیدا بینی:

– سڵاو مانۆلیۆس. ئەو تۆی ناردووە؟

– بەڵێ ماریۆری، میکیلیس منی ناردووە.

– چ پەیامێکی بۆ ناردووم؟

– بەڵێ ماریۆری. گوتی سڵاوی بەتۆ بگەیەنم.

– هەر ئەوەندە؟

– بەڵێ. هەر ئەوەندە!

زەردەخەنەیەکی تاڵ لەسەر لێوی ماریۆری نەخشی و بەخۆی گوت: "ئیدی جگە لەوە دەتوانم چاوەڕێی چ شتێکی تر بم؟ هەمان ئەو سڵاوەم بەسە..."

ئەوسا ڕووی وەرگێڕا .. ویستی بگری، بەڵام ددانی بەخۆیدا گرت و فرمێسکەکانی تاساند. هەمدیس ڕووی کردەوە مانۆلیۆس:

– منیش پەیامێکم بۆی هەیە.

ئەوسا دەستی بۆ ژێر باڵشتەکەی برد و مقەستێکی لێ دەرهێنا:

– یارمەتیم بدە هەستم.

مانۆلیۆس لە جێگەکەی بەرزی کردەوە. باڵشتەکەی نایە ژێر پشتی و پاڵی بەپشتی تەختەنوێنەکەوە پێ دایەوە. ماریۆری سەرپۆشەکەی لەسەری داگرت، قردێلە ڕەشەکەی لە دوو پرچی هۆنراوی خۆی کردەوە و هەوڵیدا بەمقەست پرچە ڕەنگ گوێزییەکەی ببڕێت، بەڵام توانای بەسەردا نەشکا:

– من ناتوانم مانۆلیۆس، یارمەتیم بدە!

مانۆلیۆس بەترسەوە پرسی:

– گەرەکتە قژت ببڕیت؟

ماریۆری فەرماندەرانە گوتی:

– بیبڕە!

مانۆلیۆس دوو پرچی گەرم و هێشتا زیندووی کیژە جحێڵەکەی بەدەستەوە گرت. دەستی دەلەرزی.

ماریۆری هەمدیس گوتی:

– بیبڕە!

مانۆلیۆس یەکەم جار دەنگی بڕینی پرچێک و پاشان پرچەکەی تری بیست و لەرز دایگرت. وەک بڵێی گۆشتی لە جەستەیەک کردبێتەوە.

ماریۆری پرچەکانی بەدەستەوە گرتن و قەیرێک لێیان ڕاما. پاشان سەرە بێ پرچەکەی بەئارامی لەقاند و بێ ئەوەی خۆی بیەوێ کوڵی گریانی بەربوو. ئەوسا دانەویەوە، فرمێسکی بەپرچەکەدا پژاند و بەئارامیی و وردبینییەکی تەواو، وەک ساوایەکی مردوو لە سەرپۆشەکەیەوە پێچا و بۆ مانۆلیۆسی ڕاگرت:

– ئەمە ببە، بیدەرە ئەو و بڵێ ماریۆری سڵاوی هەیە. هەر ئەوەندە!

١٧

باوکە فۆتیس بەهەمان ئەو کوێرە ڕێیەدا کە پێیدا هاتبوو دەگەڕایەوە و لە کاتێکدا کە پێوپلی لە قوڕو لیتەدا ڕۆچوو بوو، لێکدا لێکدا بەخۆی دەگوت: "هەموو شتێک باش بەڕێوە دەچێ، هەموو شتێک باش بەڕێوە دەچێ! سوپاس بۆ خودا هەموو شتێک باش بەڕێوە دەچێ!" مانۆلیۆسیش لە دوایەوە دەڕۆیشت و چاو لەسەر زەوی و لەرزۆک بیری لە سەرپۆشە سپییەکە و ئەو دوو پرچە دەکردەوە کە لە کۆڵەپشتەکەیدا هەڵیگرتبوو. وەک بڵێی تەرمێکی لەگەڵ خۆیدا هەڵگرتبێت.

ئاسمان ڕوخساری تێک نا و دواجار تاوەبارانی یەک لە دوای یەک بووە لێزمە باران. باوکە فۆتیس لە هەمان کاتدا کە لێکدا لێکدا دەیگوت: "هەموو شتێک باش بەڕێوە دەچێ. هەموو شتێک باش بەڕێوە دەچێ." گوڕی دایە هەنگاوەکانی. ئەوە تەنیا قسەیەک بوو کە دەیهێنایە سەر زار. ئەویش لە زەوی دەنوڕی و لە ژێر باراندا ڕایدەکرد. پۆلێک مەل بەژوور سەریەوە تێ پەڕین، بەڵام ئەم سەری هەڵنەبڕی. هێند ڕایانکرد تا دواجار نزیکی خۆراوابوون گەوەی کێوی ساراکینا وەدیارکەوت. ئەوسا لای بۆ مانۆلیۆس کردەوە و گوتی:

– مانۆلیۆس ئێمە بەرخۆدان دەنوێنین! لە لایەک ئەسقەفەکان، قەشەکان، ئەعیان و عەوام سەریان بەیەکەوە ناوە و لە لایەکی تر ئێمە و گرووپێک پێ پەتی و مەسیح! مەترسە ئێمە سەردەکەوین...

وایدەگوت و هەروا کە پێ لە قوڕ و لیتەدا دەچووە پێش، قاقا پێکەنی و تێ هەڵچووەوە:

–... لێم دەپرسێ بۆچی پێڵاوم لەپێدا نییە! گرەو دەکەم کاییفیش هەمان پرسیاری لە مەسیح کردووە!

میکیلیس سەراپای شەو و ڕۆژەکەی پێشووی وەک ڕۆحێکی سەرگەردان گوزەراندبوو. ئیدی نەیدەوێرا بنوێت چونکە هەرکە چاوانی لێک دەنان باوکی دەبینی کە ڕووت و قووت و تووڕە تەماشای دەکرد و لە ترسا لەرز دایدەگرت: "ئەگەر چەند ڕۆژێک بەتەنێ بم، ئەوا بێ گومان شێت دەبم!" وایدەگوت و ناچار پەنای بۆ ئینجیل دەبرد، بەڵام وشەکان لە زەینی هەڵدەهاتن و توانای ڕاڤەکردنی ماناکانیانی نەبوو. ئەوسا هەمدیس کتێبەکەی دادەخست و بەدەوری ئەشکەوتەکەدا دەسووڕایەوە.

نزیکی خۆراوابوون مامۆستا خافڵگیرانە بۆ دیداری هات تا گوایە بەقەولی خۆی یارمەتی بدات. یەکەم جار لە بارەی باوکییەوە لەگەڵیدا دووا. پاشان لە بارەی دەسگیرانەکەی و زستانێک کە دەهات و ئەوەی کە پەنابەرانی بێنەوای ساراکینا چۆناوچۆنی بەڕێ دەکەن... دواجاریش قسەکانی بەرەو مەسەلەگەلی گرینگتری وەک مەرگ، ژیان و ئەرکی ئینسانی برد... میکیلیس بەبێ مەیلیی وەڵامی دەدایەوە و پەلەی بوو تا هەرچی زووترە تەنیا بێتەوە، کوتوپڕ لە دیقەتدانەکانی مامۆستادا پەی بەمەبەستەکەی برد و خەمگین لە جێگەکەی دەرپەڕی:

– کاکی مامۆستا، هاتوویت بزانیت من شێتم یان نا؟

مامۆستا نکوڵیکەرانە و سوورهەڵگەڕاو وەڵامی دایەوە:

– میکیلیس گیان بۆچ وا بیر دەکەیتەوە؟

– تۆ کەسێکی شەرافەتمەند و بەویژدانیت. ڕاستییەکەی بڵێ ئاخۆ نەهاتوویت بزانیت کە ئایا برا قەشەکەت تاوانبار و ڕیاکارە یان نا؟ ئەی هاجینیکۆلیۆسی شەریف، ئەم پەیجۆرییە چ قازانجێکی بۆ تۆ هەیە؟

مامۆستا بێ دەنگ و میکیلیس بەبەزەییەوە لێی دەنۆڕی.

– هەی ئینسانی داماوی شەریف! جورئەت ناکەیت وەڵام بدەیتەوە؟

– نا، جورئەت ناکەم...

– ئەگەر لە تۆ بپرسن چی؟ حەقیقەت دەڵێیت؟

– بەڵێ، بەڵام خۆ لە من ناپرسن.

– ئەدی ئەگەر نەپرسن تۆ حەقیقەت ناڵێیت؟

مامۆستا کۆکەیەکی کرد و دوای قەیرێک بەزەبوونی وەڵامی دایەوە:

– نا!

گەرچی میکیلیس بەزەیی پێیدا دەهاتەوە، بەڵام تووڕەییەکەی نەنیشتەوە. ئیدی هاواری کرد:

– ئەمە ئەو وانەیەیە کە بەمناڵانی دەڵێیت؟ تۆیت بەرپرسیاری نەوەی نوێ؟

مامۆستا پەژێوان لە جێگەکەی هەستا:

– ڕۆحم دەکەوێتە ڕێ، بەڵام جەستەم...

– ئەگەر ڕۆح بەڕاستی بکەوێتە ڕێ ئیدی بیر لە جەستە ناکاتەوە. هەرچی بەڕاست بزانێت ئەوە دەکات...

تووڕەییەکەی میکیلیس بەو هۆیە بوو کە خۆی ڕێک وەک لێکچووی مامۆستا دەبینی و دەیویست بەو تەرزە خۆی زەلیل و سەرزەنشت بکات:

–... بۆچی لەم دنیایەدا خەڵکانی شەڕانگێز هێند بەهێزن و خەڵکانی شەریفیش هێند لاواز، تۆ دەتوانیت کاکی مامۆستا هۆکەیم پێ بڵێیت؟

– نا، ناتوانم.

دوای چەند ساتێک گوتی:

– میکیلس تۆ ڕاست دەکەیت. من شەرمەزارم، بەڵام چ بکەم کە براکەم لە من بەهێزترە. واتە هەمیشە بەهێزتر بووە. کە مناڵ بووین لێی دەدام و هێشتا هەر هەست دەکەم زات ناکەم لە بەرامبەریدا ڕاوەستم... ڕەنگە ئەگەر ئەو نەبووایە...

وای گوت و کەمێکی خایاند تا میکیلیس توانی ئەم پرسیارە لێو سووتێنەرە بهێنێتە سەر زمان:

– هاجینیکۆلیۆس، هەرگیز بووە خایلەی تۆقێنەری کوشتنی وی لە کەللەت بدات؟

مامۆستا زەندەقچوو وەڵامی دایەوە:

– هەندێک جار... بەڵێ، هەندێ جار... هەڵبەت زۆر کەم و ئەویش لە خەوندا...

بەڵام زوو بەزوو ژێوان بووەوە و بەهۆی هێنانەپێشەوەی باسوخواسێکی ئاوها دڵی لە میکیلیس ئێشا. ئیدی بەرەو دەرکی ئەشکەوتەکە چوو. دنیا تاریک و باران

دەباری.

– من دەبێ بڕۆم. شەو شاد!

میکیلیس بەگاڵتەجاڕییەوە گوتی:

– خۆشبەختانە دنیا تاریکە و چ کەسێک گەڕانەوەت لە ساراکیناوە نابینێت. هەر بۆیە براکەشت پێ نازانێ. خودات لەگەڵ!

مامۆستا لە بناری کێودا سێبەری دوو پیاوی بینی کە بەرەو ساراکینا دەهاتن. بەپەلە لەودیو گابەردێکەوە خۆی حەشاردا و کاتێک کە تێ پەڕین ڕێگەی خۆی گرتەوە بەر و بەچرپە بەخۆی گوت: "میکیلیس ڕاست دەکات. براکەم پیاوێکی دڵڕەق و ڕیاکارە و و منیش کەسێکی شەریف، بەڵام زەلیل... بەڵام ئیدی ئەوە بەس نییە، دەبێ ئازایەتی بنوێنم. دەبێ هەر ئەم شەو بڕۆم بۆ ماڵەکەی و ڕوو بەڕوو لەتەکیدا بدوێم. خودایا تۆ خۆت یارمەتیم بدە!

میکیلیس کە لە بەردەم ئەشکەوتەکەدا لە چاوەڕوانی گەڕانەوەی باوکە فۆتیس و مانۆلیۆسدا ڕاوەستابوو، بەبینینیان گوڕی تێ هاتەوە و لە تەنیایی چووە دەرێ. ئیدی دنیا لەبەر چاوانیدا شتێک بوو بەرگە دەگیرا و سێبەری مەرگ لە سەریدا ڕەوییەوە:

– بەخێربێنەوە. تەنیایی بۆڕۆی کردبووم.

باوکە فۆتیس گوتی:

– ئێمەش سەفەر بۆڕۆی کردبووین. بەڵام خودا یارمەتیدەرمان بوو.

وای گوت و بەر لەوەی دانیشێت، کاکڵەی ئەوەی گێڕایەوە کە بەسەریان هاتبوو. میکیلیس گوتی:

– کەواتە جەنگیان ڕاگەیاند!

– بەڵێ، جەنگیان ڕاگەیاند. تا ئێستا شەڕی ئێمە لەگەڵ تورک و ئاغاکاندا بوو. لەمەودوا دەبێ لەگەڵ خۆمان و موڵکدارانی گەورەشدا تێ هەڵچین. هەڵبەتە مەسیحی پێ پەتی لە تەکماندایە ..

ئەوسا ڕووی کردە مانۆلیۆس و بەردەوام بوو:

–.... مەسیح هەمیشە بەو جۆرەی کە تۆ لەسەر تەختە هەڵتکۆڵیوە، بەحەوسەڵە و

ئارام نییە و هەمیشە گۆنای چەپی بۆ شەپازللە لێدان ڕایەڵ ناکا. ئەو هەندێک جاریش یاخی دەبێ و بەزۆرداران دەبێژێت: (ئاخۆ پێتان وایە من هاتووم ئاشتی لەسەر ئەرز بەرقەرار بکەم؟ نا... من هاتووم ئاگر بخەمەوە! من شمشێر بەدەست هاتووم!) دەزانن ئەم قسانە هی کێن؟ هی مەسیحن! مانۆلیۆس، ئەمە ئەو ڕوخسارەیە کە لەمەودوا مەسیح دەیپۆشێت...

چاوانی میکیلیس لە تاریکایی ئەشکەوتەکەدا لە دوو بڵێسەی سووتێنەر دەچوون.

–... کوڕەکانم، من بەخۆمەوە دەنازم کە پێشەوایەکی ئاوهامان هەیە. هەڵبەت گەرچی ڕام بوون وەک مەڕ خۆشە، بەڵام کاتێ گورگ ملمان دەگرێ، ئەوسا باشترە ببینە شێر.

هەر لەو کاتەدا سێبەرێک لەبەر دەرکی ئەشکەوتەکەدا وەدیارکەوت و هەرسێکیان هالەیەکیان لە ڕوخسارێک و دوو دەست بینی. میکیلیس بەترسەوە هاواری کرد:

– تۆ کێیت؟

دەنگێک بەئاماژەی تووڕەیی و قەهر، تاریکایی ئەو شەوە بارانییەی شەق کرد. ئەوە دەنگی یاناکۆس بوو:

– برایان منم. ئاواییە زەلیلەکەم جێهێشت و پەنام بۆ ئێوە هێناوە.

سێ هاوڕێکە دەسبەجێ هەستان، بۆ پێشوازی چوون و بەیەک دەنگ گوتیان:

– سڵاو یاناکۆس!

مانۆلیۆس پرسی:

– یاناکۆس چ بووە؟ بۆچی بەم شەوە و لەم هەوا تۆفانییەدا هاتوویت؟

یاناکۆس دەستی باوە فۆتیسی بەدڵسۆزییەوە ماچ کرد و وەڵامی دایەوە:

– باوکە من قسەکانی چەند ساتێک لەمەوبەری تۆم ژنەفت و لەگەڵتا هاوڕام. گەرچی وەکی مەڕ تەسلیم بوون خۆشە، بەڵام کاتێ گورگ ملمان دەگرێت ئەوا باشترە ببینە شێر!

ئەوسا قژە بەباران تەڕەکەی وشک کردەوە، هەگبەکەی لەسەر ئەرزەکە دانا و لەسەری دانیشت. لەبەرئەوەی کەس نەدەدوا، بۆیە خۆی سەری قسانی دامەزراند:

– ئەم شەو پانایۆتیسە زلە کە تازەکی بووەتە ژندرمە، هاتە لام و بەگوێرەی

مۆڵەتنامەیەک کە مۆر و ئیمزای ئاغای پێوە بوو، گوێدرێژەکەی بردم. دەیگوت من قەرداری لاداسی دزم...

وای گوت و ئیدی نەیتوانی خۆی لەبەر هوروژمی فرمێسکدا ڕابگرێت. بەڵام زۆر زوو بەخۆیدا هاتەوە و خۆی کۆنترۆڵ کرد. لە جێگەکەی هەستا و هاواری کرد:

– شەوێک دەچمە ئاوایی و ماڵەکەی لاداسی نەفرەتی ئاگر تێ بەردەدەم. سوێند بەمەسیح ئەم کارە دەکەم!

قەشە گوتی:

– هەمووان پێکەوە دەڕۆین. یاناکۆس پەلە مەکە! ئێمە هەموومان پێکەوە دەڕۆین!

یاناکۆس نائارامانە پرسی:

– هێشتا کاتی نەهاتووە؟

– خەریکە زوو بەزوو کاتی دێت. هەر بۆ ئەمە لە سبەینێ بەیانییەوە دەبێ ژن و پیاو خۆیان فێری بەکارهێنانی قۆچەقانی بکەن. ئێمە دەبێ خۆمان ئامادە بکەین...

ئەوسا بەرەو دەرکی ئەشکەوتەکە ڕۆیشت و گوتی:

–... ڕۆڵەکانم، ئیتر ئەمە بۆ ئەم شەو بەسە. ئەمڕۆ ئێمە بەئەندازەی پێویست هەستمان بەشەڕانگێزی کۆیلەکانی خودا کرد. ئیدی کاتی خەوە. خەو هەتوانی دەردەکانە. دەبێ خۆمان بۆ برینەکانی سبەینێ ئامادەکەین... یاناکۆس تۆ لەگەڵ مندا وەرە. گەرەکمە سەرپەنا ناچیزەکەمت لەگەڵ بەش بکەم... خۆشهاتیت!

یاناکۆس هەگبەکەی هەڵگرت و لە دوای قەشەوە ڕۆیشت.

کاتێ دوو هاوڕێکە بەتەنیا مانەوە، میکیلیس پرسی:

– ئێ، چ بوو؟

مانۆلیۆس کۆڵەپشتەکەی کردەوە و سەرپۆشی کیژەکەی لێ دەرهێنا:

– ماریۆریش سڵاوی بۆت هەبوو.

میکیلیس سەرپۆشەکەی وەرگرت، بەلەرزەوە گوشی و لەناوەوەی نۆڕی. ئەوسا ڕوخساری لە دوو چەپکە پرچەکەدا ڕۆ برد، ماچی کرد، کوڵی گریانی بەربوو، ماوەیەکی درێژ هەروا مایەوە و دواجار پرسی:

– گیان دەدا؟

مانۆلیۆس وەڵامی نەدایەوە.

مامۆستا بەزاڵبوون بەسەر ترسەکەیدا بۆ دیداری باوکە گریگۆریسی برای ڕۆیشت. گاڵتەپێکردنەکانی میکیلیس، ئازایەتی دابوویێ و بۆ یەکەمین جار کەوتبووە سەر ئەوەی کە لە بەرامبەر براکەیدا ڕاوەستێ و هێزی خۆی پیشاندات.

براکەی لەسەر مێزی نانخواردن ئاسوودە خەیاڵ سیگاری دەکێشا و ئەو هەموو خواردنەی لێی مابووەوە ئاماژەی بۆ خوانێکی بەشکۆ دەکرد. وی سێ ڕۆژی دژواری تێ پەڕاندبوو. سێشەممە ئاغا جوابی بۆ ناردبوو کە داواکارییەکانی جێبەجێ بوون و هەنووکە نۆرەی ئەوە کە مل بۆ داواکارییەکەی برایمۆک بدات. سێ ڕۆژ لە خایلەی ئەوەدا بوو تا کیژێکی گەنج بدۆزێتەوە و بێ ئەوەی کەس سووسەی چ شتێک بکا، کیژەکە بۆ ماڵی ئاغا بنێرێ. تا دواجار لە کاتی سیگار کێشاندا کیژەی جێگەمەبەستی دۆزیەوە و هەستی کرد باری شانی سووک بووە. ئیدی پەرداخەکەی پڕ لە شەراب کرد و لە ژێر لێوەوە گوتی: "ئەمەش ڕێگەچارە! خودا خۆی ئیلهامی پێ دام! کیژێکی زۆر گونجاوە. خۆیشی دەیەوێت. کەواتە ئیدی هەرا ناکەوێتەوە. ئاغاش قاییل دەبێ و لایەنی ئێمە دەگرێت. باشە ..سوپاس بۆ خودا!" لەم خایلەیەدا بوو مامۆستا هاتە ژوورەوە.

قەشە بێ ئەوەی لە جێگەی خۆی هەستێت، گوتی:

– شەوباش هاجینیکۆلیۆس. ئەوە لە کوێوەی. چییە... سەراپا خۆڵاوی بوویت؟

مامۆستا ئازایانە وەڵامی دایەوە:

– لە ساراکینا بووم.

قەشە ڕاچڵەکی:

– بۆچی چوویت بۆ ئەو پوورەهەنگە نەعلەتییە؟ مەگەر نازانیت ساراکینا و لیکوڤریسی شمشێر لەیەک دەسوون؟

هاجینیکۆلیۆس دڵنەوایی خۆی دەکرد: "ئازایەتی بنوێنە کاکی مامۆستا! دەبێ پیشانی بدەیت کە ڕۆڵەی ڕاستەقینەی ئەسکەندەری گەورەیت!" وەڵامی دایەوە:

– چووبووم میکیلیس ببینم. ویستم بزانم ئایا بەڕاستی شێتە یان نا؟

ڕوخساری قەشە سوور هەڵگەڕا:

– دەتویست بزانیت؟ ئەدی ئەنجامەکەی چ بوو؟

– یەک سەعاتی تەواو لە بارەی هەموو شتێکەوە قسانم لەتەکدا کرد.

– ئێ؟

– میکیلیس تەواو ساغ و سەلیمە. ڕێک وەک من و تۆ!

هەمدیس قەشە لە جێگەی خۆی دەرپەڕی و هاواری کرد:

– کاکی مامۆستا سەر بنێ بەئیشی خۆتەوە! خۆت لە شتێک هەڵمەقورتێنە کە ئیشی من بێت. مەگەر من داوام لێ کردبوویت بۆ بینینی میکیلیس بڕۆیت؟ بۆچی چوویت بۆ ئەوێ؟

مامۆستا بەچرپە گوتی:

– ویژدانم ناڕەحەت بوو .. گومانم هەبوو. ئاخر ڕاست نییە کە...

– تۆ من فێر دەکەیت چی ڕاستە و چی ڕاست نییە؟ میکیلیس شێتە و ڕێک وایە!

مامۆستا بەجورئەتەوە وەڵامی دایەوە:

– نەخێر شێت نییە ..

– من دەڵێم شێتە! تۆ ناتوانیت لە سەری کەپووت دوورتر ببینیت. تۆ سبەینێ دەبینیت. بەڵام من گرینگی بەسبەینێ نادەم. من بیر لە خەڵکی دەکەمەوە. من فەرمان بەسەر خەڵکدا دەدەم! ئێستا تێ گەیشتیت کاکی مامۆستا؟

مامۆستا بێ دەنگ بوو.

–... کاتێ کەسێک دەبێتە قوربانی زوڵمێک و ئەو زوڵمە لە پێناو خێری خەڵکدایە، لەو حاڵەتەدا زوڵم دەبێتە عەدل. من چۆناوچۆنی دەتوانم ئەمە لە مێشکە گچکەکەی تۆدا جێگە بکەمەوە؟

ئەوسا دەستی نایە لاکەلەکەی، ڕووبەڕووی مامۆستای سەربەژێر ڕاوەستا و هەمدیس گوتی:

–... ئەگەر لێیان پرسیت ئەوا ئەم وەڵامە دەدەیتەوە و ئەگەر نەتتوانی ئەوا زمان لە زارتا بگرە!

مامۆستا لە جێگەکەی هەستا:

– من بێ دەنگ دەبم بەڵام دەروونم...

قەشە بەگاڵتەجاڕییەوە گوتی:

– دەروونت بۆ خۆت هەڵگرە، چونکە بۆ من کەمترین گرینگی نییە! بەدەروونت هەر هەڵەیەکت دەوێت بیکە بەڵام ئاگات لە ڕواڵەتت بێت!

ئەوسا بەنەرمی تێ هەڵچووەوە:

–... ئێمە برای یەکین هاجینیکۆلیۆس، دەبێ لەبەر چاوی هەمووان و دەربارەی هەموو شتێک هاوڕا بین و ئەوەش ڕای منە! حاڵی بوویت؟

مامۆستا دەیویست هاواربکا: "تا کەنگێ ئەم گاڵتەجاڕییانە درێژەی دەبێت؟ ئاخر منیش دەبێ خاوەنی ڕای خۆم بم! من لەگەڵتا هاوڕا نیم و زوڵمم پێ قەبوڵ ناکرێت. من لە گۆڕەپانی ئاوایی ڕادەوەستم و بەدەنگی بەرز ڕاستی دەڵێم!" بەڵام قسەکانی لە دڵی خۆیدا تاساند و تەنیا گوتی:

– شەوباش!

کاتێ قەشە تەنیا بوو، پەرداخە شەرابەکەی هەڵقوڕاند و لەبەرخۆیەوە گوتی: "بەزمێکی خۆشە! کاکی مامۆستاکەی ئێمەش گەرەکییەتی ڕای خۆی دەرببڕێ!"

ئەوسا سفرەکەی قەد کرد، خاچی کێشا، سوپاسی خودای بۆ نیعمەتەکانی کرد و لە هەمان کاتدا کە دەچوو بنوێت، لە ژێر لێوەوە گوتی:

– سبەی بەیانی زوو بەدوای مارتادا دەنێرم.

سپێدەی ڕۆژی دواتر، بەر لە خۆرهەڵاتن، مارتای پشتکۆم گەیشتە ماڵی قەشە: "نازانم ئەم بزنە پیرە بەم بەیانی زووە چی دەوێت؟ هەر ئێستا ئەو هەتیوە لەعنەتی نەمەک بەحەرامە لە خەو هەڵدەسێ و وەکی ژنی دووگیان دەکەوێتە بیانووگرتن! منی داماو دەبێ زۆر ئاگاداری ئەم بزنە پیرە شەیتان سیفەتە بم. بێ گومان ئەم ماستە بێ موو نییە. دەبێ زۆر وریا بم تا نەکەومە داویەوە!"

هاتە ژوورەکەی. قەشە لەسەر قەنەپەیەک دانیشتبوو قاوەی دەخواردەوە. چاوانی لەبەر زۆرخەوی ئاوسا بوون. مارتا سەری دانەواند، دەستی قەشەی ماچ کرد، لە ژوورەکەدا لە چاوەڕوانیدا ڕاوەستا و دەستی وەک خاچ لەسەر سینگ دانا.

قەشە ئەوەی کە دەیویست بیڵێ بەردەوام هەڵیدەسەنگان و نەیدەزانی چۆناوچۆنی مەبەستەکەی بخاتە ڕوو. بەڵام دواجار گەیشتە ئەوەی بکەوێتە قسان:

– مارتا گیان، تۆ بێ گومان ڕۆژێک سەرفەرازانە دەچیتە بەهەشت. بەوەی کە ساڵانێکە خزمەتی تورکان دەکەیت کەچی هەرگیز ڕووت لە مەسیح وەرنەگێڕاوە، ئێمەی مەسیحییان هەمیشە لە کاتی دژواریدا پەنامان بۆ تۆ هێناوە. هەر بۆ ئەمە بوو کە ئەمڕۆ ویستم بۆ ئێرە بێیت.

پشتکۆم لە فیکرەوە چوو: "شەیتان خەریکە تەڵە دەنێتەوە، پەنیرەکەی داناوە و دەرگای تەڵەکەی کردووەتەوە... دەبێ ئاگادار بم پێوە نەبم!" وەڵامی دایەوە:

– باوکە کەلامی تۆ کەلامی خودایە و گوێ بەفەرمانتانم.

– خۆت دەزانیت برایمۆک بەدوای ژندا دەگەڕێ و سەگە پیسە دەیەوێ هەموو ژنانی ئاوایی لە بەردەمیدا بڕەقسن تا یەکێکیان لێ هەڵبژێرێت. مردن لەم نەنگییە باشترە. مارتا گیان وایە؟

پیرێژنی پشت کۆم یەکلاکەرەوانە وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ، مردن باشترە!

– بەڵام لە لایەکی ترەوە دەبێ خۆ لە دەرگیربوون لەگەڵ ئاغادا بەدوور بگیرێت. ئێمە دەبێت بەرژەوەندی کۆمەڵگەکەمان لەبەرچاو بێ و پێویستمان بەپشتیوانی ئاغا هەیە. ئاغا بەبێ پەردە گوتوویەتی ئەگەر مشووری ژنێک بۆ برایمۆک نەخۆین ئەوا شەڕمان لەدژ هەڵدەگیرسێنێ و خۆشت دەزانیت کە لە دۆخێکی وادا هەموومان تێیادەچین. نازانم چ بکەین؟ ژن بۆ برایمۆک پەیدا بکەین یاخۆ لێ گەڕێین کۆمەڵگەکەمان ببێتە قوربانی؟ مارتا گیان بەڕای تۆ کام ڕێگەیان باشە؟

پیرێژن بەو باوەڕەی کە قەشەیش هەر وەکی ئەو بیردەکاتەوە، وەڵامی دایەوە:

– لێ گەڕێین کۆمەڵگەکەمان ببێتە قوربانی.

– مارتا خودا نەکا! ئەوە چ قسەیەکە دەیکەیت؟ کۆمەڵگەکەمان ببێتە قوربانیی؟ واتە مەسیحییەت تیا بچێت؟ نا مارتا کەمێک زیاتر بیر بکەرەوە!

– پێم وایە باشترە مشووری ژنێکی بۆ بخۆین.

– ئافەرین کچەکە گیان. ئێستا تەواوە! دەشزانم چ ژنێکی دەوێت؟ سەلار و سپی و شەریف وەکی نانی تازە.

– سەلار و سپی و شەریف وەکی نانی تازە؟... هوم... باوکە چ بڵێم! من هیچ

ژنێکی ئاوها شک نابەم.

– زیاتر بیر بکەرەوە ڕۆڵە. تۆ دەبێ یارمەتی من بدەیت...

– باوکە ئاخر هیچم لە دەست نایەت. من هەموو ژنەکانم هێناونەتەوە بەرچاوی خۆم. یەکێک سەلار و شەریفە بەڵام سپی نییە، یەکێک سپی و شەریفە بەڵام سەلار نییە...

– دەزانیت من بیرم بۆ کێ چووە؟ بۆ پلاژیا، کیژە گەورەکەی پانایۆتیس و هەر ئێستا پێت دەڵێم بۆچی...

– بەڵام باوکە ئاخر ئەو سپی نییە! خەراپ نییە گەر بزانیت هەمووان بەڕەشە لاسووتاو بانگی دەکەن.

– مارتا گیان ئەوە گرینگ نییە و بەهاسانی چارەسەر دەبێت. من قوتوویەک پۆدرەت دەدەمێ کە بەیانی و ئێوارە بیساویت لە دەموچاوی و ئیدی وەکی نانی تازە سپی دەبێتەوە...،

– باوکە کەواتە هەموو شتێک جۆر دەبێت.

– بەڵام تۆ پێت وایە ئەو قاییل بێت؟

– هەڵبەتە کە قاییل دەبێت. هەر یەک پارچە ئاگرە. کچەکە خۆیشی وەک برایمۆکە. تەنیا جیاوازییان ئەوەیە کە برایمۆک پیاوە و ئەمیش دامەن پۆش. برایمۆک ژنی دەوێ و دەڵێت، پلاژیا مێردی دەوێ و نایڵێت... ئەلعان ببینە کاتێ ئەم دوو دەعبا وەحشییە دەکەونە یەک چ ئاگرێک بەرپا دەکەن! میچی خانووەکە دەهێننە خوارەوە!

پیرێژنی پشتکۆم پێ کەنی و ئاوی کەپووی بەسەرقۆڵەکەی سڕی. قەشە بەدەنگێکی فەرماندەرانە گوتی:

– مارتا زۆر باشە. نابێ بیری خەراپ بکرێتەوە. باشترە تاقی بکەینەوە بزانین چ دەبێت. حاڵی حازر پانایۆتیس لە خزمەت ئاغادا کاردەکا و بۆیە ئەگەر پلاژیا بۆ بینینی باوکی بچێتە ئەوێ ئەوا چ کەسێک قسان ناکات. ڕێکخستنی ئەم کارە بۆ تۆ. مارتا گیان تۆ لەم کارانەدا بەسەلیقەیت. کارێک بکە کە برایمۆک بیبینێت. هەڵبەت دەبێ یەکەم جار پۆدرەکەی بۆ بنێریت ..

ئەوسا لە جێگەکەی هەستا. دەرگای تاقێکی کردەوە و قوتوویەک پۆدرەی دەرهێنا، بۆ مارتای ڕایەڵ کرد و گوتی:

-... وەرە ئەمەش پۆدرەکە! بەکیژەکە بڵێ بۆ لێ گرتنەوە لەگەڵ ئارددا تێکەڵاوی بکات.

پیرێژن بەو ئەرکەی کە قەشە پێی سپاردبوو، ترس دایگرت و گوتی:

- باوکە ئەمانە هەمووی تەواوە، بەڵام مەسەلە بنەڕەتەییەکەمان بیرچووەوە.

- مارتا گیان کام مەسەلە؟

- ئەگەر پانایۆتیس سووسە بکا چی؟ یەکەم جار من دەکوژێت، پاشان برایمۆک، پاشان جەنابعالی و دواجاریش ئاوایی ئاگر تێ بەردەدا .. هیچ بیرت لەمە کردووەتەوە؟

قەشە سەری خوراند:

- ڕاست دەکەیت. منیش دەکوژێت... ئەدی چ بکەین. ئەها، بیرێکم بۆ هات. داوا لە ئاغا دەکەم کە پانایۆتیس بەئیش بۆ دەرەوەی ئاوایی بنێرێت.

- ئەدی ئەگەر زگی پڕ کرد چی؟

- زگی کێ؟

- دەبێ زگی کێ پڕ بکا؟ دیارە زگی پلاژیا!

- هەی لەعنەتی! هەمیشە نوقڵانەی خەراپ لێ دەدەیت! مەترسە! زگی پڕ نابێ ..

- لە کوێوە دەزانیت؟

قەشە کە ئیدی نەیدەزانی چ بڵێ، وەڵامی دایەوە:

- خودا خۆی گەورەیە.

پیرێژنی پشتکۆم گوتی:

- سەیرە! پێت وایە خودا دەخاڵەت لەم جۆرە کارانەشدا بکات؟

- ئیدی بەسە! بڕۆ لەگەڵ پوورە مادلینادا قسە بکە و گژوگیای بەرگرتن لە دووگیانبوونی لێ بسەنە...

پیرێژن لە فیکرەوە چوو: "دوورکەوە هەی شەیتان! نازانم پیاوی خودایە یان خودی شەیتانە!"

قەشە پرسی:

- بیرت لە چ دەکردەوە؟

- چ بڵێم باوکە. تۆ پیاوی خودایت و هەرچی خواستی خودا بێ تۆ ئەوە بکە!

- مارتا گیان خودا دەزانێت من هەرچی دەکەم بۆ ڕزگارکردنی مەسیحییەتە. خودا خۆیشی هەموو شتێک بەخێر و خۆشی کۆتایی پێ دێنێت... ڕۆڵە ئازایەتیت هەبێت! تۆ پاداشتی خۆت وەردەگریت...

چاوانی پیرێژن درەوشانەوە و لە دڵی خۆیدا گوتی: "هەی بزنە پیر، لە ئەووەڵەوە دەتویست ئەمە بڵێیت!" ئەوسا بەدەنگی بەرز گوتی:

- باشە. من لە خۆم دەبوورم و هەرچی لەتوانامدا بێ دەیخەمە کار. تۆش هەروا بکە. خۆت دەزانیت کە من ژنێکی هەژارم...

- دڵنیا بە زەرەر ناکەیت .. بڕۆ، خودا ئاگای لێت بێت. هەمدیس قسان دەکەینەوە و یەکتر دەبینینەوە.

پیرێژن سەری نەوی کرد و دەستی قەشەی ماچ کرد:

- باوکە دوعام بۆ بکە! من لە مەبەستی تۆ حاڵی بووم و تۆش لە مەبەستی من. هەر ئەمڕۆ دەچم بۆ لای پلاژیا. کیژەی زمان درێژ لە شادمانیدا دەفڕێت.

- خودات لەگەڵ بێت! بڕۆ و هەرچی زووتر هەواڵی خۆشم بۆ بێنە!

وای گوت و لە کاتێکدا کە وەک ئاماژەی پشتیوانی دەستی بەشان و کۆمییەکەی پیرێژندا دەهێنا، گوتی:

-... بۆ تۆش مارتا گیان کوڕێکی باش دەدۆزینەوە! هەڵبەت بۆ ئەمەش مەبەستم هەیە و ئەویش ئەوەیە کە تۆ لە ژێر چنگاڵی تورکان ڕزگارکەم!

پیرێژن ورووژاو ئێستێکی کرد:

- باوکە، ئەم کارە خێرە لەبیر مەکە! خودا خۆی پاداشتت دەداتەوە.

وای گوت و لە کاتێکدا کە ئاوی کەپووی دەسڕی، ژوورەکەی جێهێشت.

قەشە دەرگاکەی لە دوایەوە داخست و لە ژێر لێوەوە گوتی: "پیرێژنی دێوانە! باوەڕی کرد! ئەمان لە دەستی ئەم ژنانە! خودایە خۆت لە شەڕی ئەم بوونەوەرانە بمانپارێزە!"

یەک دوو ڕۆژێکی بەنیگەرانی تێ پەڕاند تا دواجار سێیەم ڕۆژ دەرگا کرایەوە و پانایۆتیس، تەربووش بەسەر هاتە ژوورەوە. قەشە بەبینینی وی لەرز دایگرت و هەروا کە لە جێگەکەی هەڵدەستا، پرسی:

– ها... پانایۆتیس چ بووە؟

– باوکە، ئاغا ناردوومی.

– چ دەڵێ؟

– قسەی سەیرو سەمەرە... گوتی سڵاویت پێ بگەیەنم و بڵێم کە برایمۆک وەکی بەرخ ڕام بووە.

١٨

لەناکاوێکڕا زستان هات و ڕوخساری دنیا بەیەکجار گۆڕا. باران شەستی دەکرد و بایەکی سارد هەڵی کردبوو. گەڵای سەوزی درەختان دەوەرییە سەر ئەرز، گێژەڵووکە لەسەر یەک کۆمەڵی دەکردن، شی دەبوونەوە و لەگەڵ خاکدا ئاوێتە دەبوون. لە کێڵگەکانا، تۆوی تێرئاو هەڵدەئاوسان، ناوکیان دەکرد، لە زەمین و بەردەکانا پایان دەگرت تا لە بەهاردا سەر لەخاک بێننە دەرێ. مارمێلکەکان لە نێو کونەکانی خۆیاندا ئەڵقەیان خواردبوو، مێشەنگەکان پەنایان بۆ پوورەکانی خۆیان دەبرد و شەمشەمەکوێرەکان وەک بۆڵەترێ بەبنمیچی خانووەکانەوە هەڵدەواسران. هەموو بوون لە نێو خۆیدا گردبووبووەوە و چاوەڕێی دەکرد.

گوندنشینان زوو بۆ ماڵەکانی خۆیان دەگەڕانەوە. ئاگریان دەکردەوە. لە ئەمبارەکانی خۆیان گەنم، زەیتی زەیتوون و شەرابێک کە لە هاویندا دابینیان کردبوو، دەردەهێنان و بەردەوام دەیانخوارد و دەیانخواردەوە. ژنان لە ژێر ڕووناکی چرای پیوسۆزدا تەشییان دەڕێسا، دەیانچنی، گەنمیان پاک دەکرد و بۆ گوزەراندنی کات ئەفسانە و حەکایەتی کۆنیان دەگێڕانەوە. نیکۆلیۆس مەڕەکانی بۆ پشتیرەکە هێنابوونەوە و لە پاڵ لێنێودا لەبەر ئاگردانەکەدا ڕاکشابوو. لێنێو خوری دەڕێسا و جلکی بۆ ساوایەک دەدووری کە بەڕێوە بوو لەدایک بێت. زگی زۆر بەرزبووبووەوە و نیکۆلیۆس وا تەماشای دەکرد کە وەک بڵێی ئەرزێکی دووگیان بێ بەباران.

لێنێو گوتی:

– ناوی بەیادی خودان پاتریارکاسی باوەگەورەیەوە، دەنێین زۆرژ.

نیکۆلیۆس گوتی:

– نا، ناوی بەیادی کاریدمۆسی باوکمەوە دەنێین.

– نا، گوتم ناوی دەنێین ژۆرژ!

– قسە قسەی منە. ناوی دەنێین کاریدمۆس!

وایاندەگوت و ئیدی لەسەر تەختەنوێنەکە و لەبەر ئاگرەکەدا لێک دەئاڵان و یەکدییان لە ئامێز دەگرت.

هەرجارێک هەوا خۆش با، باوکە گریگۆریس بەسواری هێسترێکەوە بۆ سەردانی ماریۆری دەڕۆیشت و هەر سەفەرێکیش خەمینتر و نائومێدتر دەگەڕایەوە. ڕوخساری بێ گیان و دڵیشی وەکی بەرد. جارێکیان لە کاتی گەڕانەوەیدا لە شار، پلاژیای بینی کە بەڕوخسارێکی وەک گوڵی سوور، بەپێی پەتی بەسەر خۆڵدا دەڕۆیشت. ئیدی بەسەر خودادا هەڵشاخا و هاواری کرد: "بۆچی ئاوها نادادوەرانە سزام دەدەیت؟ ئەدی ئەمە چ عەدالەتێکە کە ماریۆری وەکی مۆمی سەر ئاگر دەکەیتە ئاو و کوڵمی سووریش دەدەیتە ئەم قەحپەیە؟"

برایمۆکیش لەبەر ئاگردانەکەدا دادەنیشت و لەڕ و بێ دەنگ سەبیلەکەی ئاغای دادەگیرساند و بەردەوام عارەقی بۆ تێ دەکرد... ئاغاش لە ژێر چاو و شەیتانانە تەماشای دەکرد و لێی دەپرسی:

– برایمۆک ڕات بەرامبەر ژیانی ئێرە چییە؟ گەرەکتە بۆ ئەزمیر بگەڕێیتەوە؟

– لیکوڤریسیش زۆر خەراپ نییە. من ئیدی لێرە ناجووڵێم.

– هەی داماو بینیت چۆن تووشی گوون ڕەشی خۆت بوویت؟ من کە پێم گوتبوویت ئاگاداری ژنان بە! بەڵام خۆت ویستت و ئەویش زۆر بەپەلە! ئێستا دەبینیت بەچ ڕۆژێک گەیشتوویت؟

لاداسی پیر کە لە حەژمەت پیسکەیی، تا بڵێی ڕەتا بوو، هەموو ڕۆژێک بەر لە هەڵاتنی خۆر ژنەکەی دەخستە سەر پشتی گوێدرێژەکەی یاناکۆس و خۆیشی بەپێی پیادە سەری لە موڵکەکانی دەدا و لە ڕێگە پێی دەگوت:

– پەنلوپ گیان بینیت کە خودا دادوەرە؟ بینیت کە ئەویش سەری لە توێی کاردایە و دەخاڵەت دەکا! بینیت لە خۆڕایی دەترسایت و ئێمە لەبری سێ لیرەکەمان ئەم

گوێدرێژە گچکەیەمان وەرگرت و هەنووکە تۆ لەو سەرەوە دنیا تەماشا دەکەیت؟...

ئای گەر بمتوانیبا دوو سەد ساڵی تر ژیابام ئەوا دەمکردیتە شاژن.

***

گوندنشینان لەقاوەخانەکەی کوستانتیس کۆدەبوونەوە، کولاتەی مەریەم کێویلەیان دەخواردەوە، نێرگەلەیان دەکێشا، یاری کاغەزێنیان دەکرد و گەنجترینەکانیشیان تاوڵە. قاوەخانەکە بۆنی مەریەم کێویلە و توتنی دەدا. عەسری شەممووانیش مامۆستا بۆ ئەوێ دەڕۆیشت و لە بارەی ئازایەتی بنەبابانیەوە قسانی دەکرد. وی لە کاتی نوتقەکەیدا وردە وردە خوێنی دەهاتە کوڵ، لە جێگەکەی هەڵدەستا، لەم سەری قاوەخانەکەوە و بەنێو نێرگەلەکێشاندا بۆ ئەوسەری قاوەخانەکە و بەنێو ئەوانەدا کە کاغەزێنیان دەکرد دەڕۆیشت و هاواری دەکرد:

– لەوێ، لای ڕاست پارسییەکان ڕیزیان دەبەست و لێرە لای چەپ گرێکییەکان ڕاوەستاون و من میلتیاد(*)م! پارسییەکان چەند کەسن؟ ملیۆنێک. ئێمە چەند کەسین؟ دە هەزار. ئیدی جەنگ دەست پێ دەکات!

مامۆستا خۆی بەسەر کورسییەکاندا دەخست و هەڵیدەگێڕانەوە. نێرگەلەکان دەکەوتنە بەر هەڕەشەی کەوتن و کوستانتیس لەمیانەی شەڕەکەدا بەپەلە دەکەوتە کۆکردنەوەیان. مامۆستا شەلاڵ لە ئارەقە هاواری دەکرد:

– ئێمە خەراپ بەزاندوومانن و هەموویانمان لە ماراتنەوە هەڵداوەتە زەریا! بژی گرێکلاند!

یەکەم جار گوندنشینان پێی پێ دەکەنین و گاڵتەیان پێی دەکرد، بەڵام وردە وردە ئەوانیش دەخرۆشان و دەهاتنە نێو گەمەکە. هیچ کەس ئامادە نەبوو بچێتە لای ڕاست و لەگەڵ پارسەکاندا بێت، بەڵکو هەمووان پشتی هاجینیکۆلیۆس (میلتیاد)یان دەگرت و لە کۆتاییی شەڕەکەدا هاواریان دەکرد:

– ئافەرینت لێ بێت ئەی کاپتن میلتیادی گەورە!

ئیدی هەرکامیان هەوڵی دەدا مامۆستا لە چنگی ئەوی تر دەربێنێ و کولاتەیەکی مەریەم کێویلەی بۆ بانگ کات.

(*) سەرکردەی گرێکییەکان لە شەڕی نێوان گرێک و ئێرانییەکاندا. و. ف

ڕۆژێک کە بەفر دەباری، یاناکۆس لە کێوەوە دابەزی. کۆڵانەکانی گوند چۆڵ بوون. لەو دووکەڵەی دەنۆڕی کە لە گوڵخەنی ماڵەکانەوە دەهاتە دەرێ و بەبۆنی خواردنی کەیبانووەکاندا پەی بەجۆری چێشتەکانیان دەبرد. یەکێک پەتاتەی سوور دەکردەوە، ئەوی تر سوسیسی لە ژێر خۆڵەمێشی گەرمدا دەپیشان و کەمێک دوورتر کەرەی قرچاویان بەسەر پلاودا دەکرد... ئیدی بەخۆی گوت: "نارەسەنانە باش بەخۆیاندا ڕادەگەن. دەک یاخودا بەدەردیان بێ." کەمێک دوورتر بۆنی نانی تازە گەیییە کەپووی: "بۆنی نانە... نان!" دەمی وشک و لێوی بەیەکدییەوە نووساو و لە ترسی ئەوەی کە نەبا ئەژنۆی سست بێ، کەوتە خۆی.

دواجار گەیشتە ماڵی لاداسی پیر، یەک دووجار بەدەوری ماڵەکەدا هات، لە دیوار و پەنجەرە و باخچەی پشت ماڵەکەی ورد بووەوە و بەخۆی گوت: "خۆشبەختانە دیواری ئەم لایە لە هەموو ئەوانی تر نزمترە..." کوتوپڕ لە جێگەیدا تاسا و دڵی وەتەپە کەوت، ئاخر یوسفۆکە ئازیزەکەی کەوتبووە زەڕین. وەک بڵێی گوێدرێژەکە بۆنی خاوەنەکەی کردبێ. ئەوسا پاڵی بەدیوارەکەوەدا و وڕووژاو گوێی بۆ زەڕینی گوێدرێژەکە ڕادێرا. هەرگیز لەژیانیدا دەنگێکی بەخۆشی زەڕینی گوێدرێژەکەی نەژنەفتبوو. ئەو گۆرانییانەی هاتنەوە یاد کە لە کاتی جحێڵیدا لەبەر پەنجەرەی کیژێکدا دەیچڕین کە خۆشی دەویست و پاشان بووە هاوسەری و ئەلعان لە ژیاندا نەمابوو. بەڵام ئەم دەنگەی کە هەنووکە دەیبیست دەنگێک بوو تژی لە عیشق و حەسرەت و غەم! یاناکۆس بەچاوانێکی پڕ لە فرمێسکەوە لە ژێر لێوەوە گوتی: "یوسفۆکەکەم ئارام بە. ڕزگارت دەکەم!"

کاتێک بۆ چیا گەڕایەوە شەو داهاتبوو. برسیی بوو، سەرما تەنگی پێ هەڵچنیبوو.

سەری لە ئەشکەوتەکاندا. ژنان لە پەناوپەسێرەکانا تۆپەڵ بووبوون و مناڵان بۆ گەرم بوونەوە، خۆیان بەباوەشیانەوە دەگوشی. بەبەردەم هەر ئەشکەوتێکدا کە تێ دەپەڕی، قسەیەکی بەئاماژەی دڵنەوایی بەزاردا دەهات: "هاوڕێیان ئازایەتیتان هەبێ و ددان بەخۆتانا بگرن! بەم زووانە ساتەوەختەکانی عەزاب تێ دەپەڕێ!" پیاوان بێئەوەی وەڵام بدەنەوە، لەبەر خۆیانەوە ورتە ورتێکیان دەکرد و ژنان بەهەناسە

هەڵکێشانەوە سەریان دەلەقاند.

– هێی ژنان، متمانەتان بەخودا هەبێت!

– یاناکۆس ئاخر تا کەنگێ؟

لەبەرئەوەی وەڵامی نەبوو، ئیدی بەرەو ئەشکەوتێکی تر دەچوو.

– یاناکۆس بۆ لیکوڤریسی ڕۆیشتبوویت؟ وەزعی هاوڕێیانمان چۆنە؟

– ئەو لەعنەتییانە خەراپ نایگوزەرێنن و ئاگردانەکانیان نێڵەی دێت. ترێکانی ئێمە دەڕنن و شەرابی ئێمە دەخۆنەوە، زەیتوونەکانی ئێمە دەچنن و بەزەیتەکەی قەڵەو دەبن. بەڵام هیچ شتێک لەبەر چاوی خودادا ناشاردرێتەوە و ئەو دەیانبینێت.

– ئەدی کەنگێ نۆرەی ئێمە دێت؟

وەڵامی نەدەدایەوە و هەمدیس بۆ ئەشکەوتێکی دی دەچوو.

سێ پیاو لە نێو ئەشکەوتێکدا بۆ گەرمکردنەوەی خۆیان پاڵیان بەیەکدییەوە داو لە تاریکایی شەودا قسانیان دەکرد. یەکێکیان هەمان لوکاسی ئاڵاهەڵگری پەنابەران بوو. یەکێکیان گوتی:

– هیچ سەرنجتانداوە کە زگی مناڵان لە بێخۆراکیدا خەریکە دەئاوسێ. مناڵەکەی من ئیدی ناتوانێت بەپێوە خۆی ڕاگرێت.

دووەمیان گوتی:

– ئێمە تا ئێستا ئومێدمان بەخودا بوو، بەڵام...

لوکاس گوتی:

– ئەی ژۆرژی قەدیس، بەهاوارمان ڕابگە! یارمەتیمان بدە! ئێمە دەستی پاڕانەوە بەرەو لای تۆ ڕایەڵ دەکەین. وەرن با هێرش بۆ ئاوایی بەرین و تاڵانی بکەین... ئەوە کێیە هاتە نێو ئەشکەوتەکەوە؟

– خۆمم. یاناکۆس.

– سڵاو برا! وەرە پاڵمان پێوەدە تا گەرمت بێتەوە!

– هیچ سەرمام نییە، خەریکم لە گەرمادا دەسووتێم. لە لیکوڤریسی بووم.

لوکاس پرسی:

– ئەدی کەنگێ دەست بەکاربین؟

یاناکۆس وەڵامی دایەوە:

– گەر بتانەوێ هەر ئەم شەو. مناڵینە ڕازین؟

سێ پیاوەکە بەیەک دەنگ گوتیان:

– بڕیار لای تۆیە. ئێمە ئامادەین. تا ئاسنەکە گەرمە دەبێ بکوترێت.

– زۆر باشە. هەر ئەم شەو دەڕۆین. دنیا وەک گۆڕ تاریکە، بەفریش دەبارێ و هەمووی دەوڵەمەندان تا سنووری ئینتەلاکردن خواردوویانە و ترنجاونەتە ژێر لێفەکانیانەوە. کەواتە ڕووبەڕووی هیچ ڕۆحلەبەرێک نابینەوە....

سێ پیاوەکە هەمدیس گوتیان:

– ئێمە ئامادەین و چاوەڕێی تۆ دەکەین بێیت و بڕۆین.

– زۆر باشە، شمەکەکانتان ئامادەکەن. لوکاس تۆش چراکە بێنە.

– یاناکۆس هەموو شتێک ئامادەیە. خێراکە!

یاناکۆس بەرەو ئەشکەوتەکەی مانۆلیۆس کەوتە ڕێ و لە ڕێگە لە بەردەم ئەشکەوتەکەی میکیلیسدا ڕاوەستا. میکیلیس چەند پەلکەدارێکی ئاگر تێ بەرداو شتێکی لە نێو باسکەکانی خۆیدا دەگوشی و ورد لێی دەنۆڕی.

چەند ڕۆژێک دەبوو میکیلیس بێ دەنگ و هەمیشە لە فیکرەوە دەچوو. وی ئەشکەوت بەئەشکەوت دەڕۆیشت و بێ ئەوەی قسەیەک بکات، لە هاوڕێکانی دەنۆڕی..

یاناکۆس لەسەر نووکی پێ چووە پێشێ و لەسەر شانی میکیلیسەوە سەرێکی کێشا. میکیلیس مناڵێکی سێ ساڵانی لە ئامێز گرتبوو. مناڵێکی یەک پارچە ئێسک و زگ ئاوساو. پێوپلی بەباریکیی قامیش و مووی درێژ لە چەناگەی ڕووابوو. یاناکۆس بۆ ئەوەی هاوڕێکەی نەترسێنێ، بەنەوایەکی ئارام گوتی:

– میکیلیس تەماشای مەکە!

میکیلیس بەگریانەوە ڕوی وەرگێڕا و بەچرپە گوتی:

– یاناکۆس بنۆڕە. خەریکە موو لە ڕوخساری دەڕوێت... تەمەنی سێ ساڵە و لە برساندا خەریکە ڕیشی دەردێت! لە ڕێگە دۆزیمەوە.

یاناکۆس هەمدیس گوتی:

– تەماشای مەکە!

– لەسەر ڕێگە هەڵم گرتەوە. ئیدی حەوسەڵەم نەماوە... ئەوە تۆ چۆن بەرگە دەگریت؟

یاناکۆس باسکی گرت و گوتی:

– لەگەڵم وەرە.

– ئارام بگرە... ئەدی نابینیت خەریکە دەمرێت!

مناڵەکە دەیویست بگری بەڵام توانای نەبوو. دەمی وەک ماسی لە ئاو دەرکێشراو داپچڕیبوو، کوتوپڕ دەستی ڕاپسکاند و لە نێو باسکی میکیلیسدا جووڵەی لێ بڕا.

یاناکۆس هەمدیس گوتی:

– لەسەر ئەرزەکە داینێ. سبەینێ بەخاکی دەسپێرن. وەرە با بڕۆین.

– یاناکۆس ئیتر حەوسەڵەم نەماوە... تۆ چۆن بەرگە دەگریت؟

یاناکۆس بێئەوەی وەڵام بداتەوە، پەلی ڕاکێشا تا لەگەڵ خۆیدا بیبات. بەڵام چاوی بەمانۆلیۆس کەوت کە لە قوژبنێکی ئەشکەوتەکەدا کروشکەی کردبوو:

– مانۆلیۆس هەواڵ چییە؟

– هەواڵی ناخۆش یاناکۆس. پیاوانمان کە لە ئاوایییەکانی دەوروبەر کاردەکەن کەمێک نانیان هێنابوو، بەڵام ئەوەندە کەم بوو هەر مەپرسە! چەند کەسمان ناردن بۆ لیکۆڤریسی، بەڵام لاداسی پیر گوتوویەتی: "تۆپینتان باشترە!" باوکە گریگۆریسیش گوتوویەتی: "ئەدی کەواتە بۆچی باوکە فۆتیس موجیزە نانوێنێت؟" هەڵبەت دیمیترۆسی قەساب کەمێک گۆشتی بۆمان هەناردووە و کوستانتیس هەرچی لە ئەمبار شک بردووە ناردوویەتی بەڵام هەمووی ناکاتە پارووی مناڵێک.

– باوکە فۆتیس لە کوێیە؟

– ئەوەتا، وادێت!

باوکە فۆتیس هاتە ئەشکەوتەکە و بێ ئەوەی هیچ بڵێ لەسەر ئەرزەکە دانیشت. لە ڕێوڕەسمی ناشتنی دوو مناڵ، دوو برا دەگەڕایەوە کە لە برسانا لە باوەشی یەکدیدا مردبوون. باوکیان تەرمی ڕۆڵەکانی لە تەشتی قاپ شتندا داناو و لەبەرئەوەی

قوماش نەبوو بەگەڵا دایپۆشیبوون. قەشەش بەپارێزەوە هەردووکیانی لە تەشتەکە هێنابوونە دەرێ تا نەبا لە یەکتر جیا ببنەوە، ئەوسا خستبوونییە سەر ئەرزەکە، دوعای بەسەرا خوێندبوون و دواجار لە چاڵێکی گچکەدا بەخاکی سپاردبوون.

– وای بەحاڵی کەسێک کە کارەکانی خودا بەپێوانەی دڵی خۆی دەپێوێ! کەسێکی ئاوها ئیدی لە دەست چووە، چونکە بۆی هەیە هەڵگەڕێتەوە، کوفر بکا و بکەوێتە نکوڵی کردنی خودا...

ویستی بێ دەنگ بێت، بەڵام قسە ڕێگەی بۆ سەر زاری کردەوە، گەرچی ترس باڵی بەسەردا کێشابوو، بەڵام ئیدی حەوسەڵەی لێ بڕا:

– خودایە بۆچی دەبێ مناڵەکانمان لە برسانا بمرن؟

یاناکۆس گوتی:

– باوکە، من لافی هەڵسەنگاندنی مەشیئەتی خودا لێ نادەم. بەڵام دەتوانم کاری خەڵکی بپێوم. من کاری خەڵکی لیکوڤریسی دەپێوم، داوەری کارەکانیان دەکەم و مەحکومیان دەکەم. ئەم شەویش بڕیارم داوە بڕۆم و ئەوەی کە مل بۆ بەخشینی نادەن، بەزۆر لێیان بسەنم.

قەشە بۆ ساتێک لە فیکرەوە چوو، دوو برا لە ئامێزی یەکدیدا مردووەکەی بەیاد هێنانەوە:

– من گوناهی تۆ دەخەمە ئەستۆی خۆم و دوعای خێری منت لەگەڵ بێت.

یاناکۆس بەناڕەزاییەوە گوتی:

– نا باوکە من خۆم گوناهی خۆم لە ئەستۆ دەگرم و نایخەمە ئەستۆی تۆ ..

ئەوسا لە جێگەکەی هەستا و تێ هەڵچووەوە:

– جوامێران چاوەڕوانمن و دەبێ بڕۆم.

– بڕۆن لە ئەمانی خودادا بن! ئێمەش لە ڕۆژی خۆیدا حەرەکەت دەکەین!

میکیلیس دواجار بێ دەنگی شکاند و گوتی:

– منیش لەگەڵتان دێم.

– میکیلیس تۆش وەرە تا لەم بێ دەنگییە بێیتە دەرێ!

پاشان دەستی گرت و هەردووکیان بۆ نێو تاریکایی شەو خزین. یاناکۆس

مەستانە گوتی:

– با پێکەوە بڕۆین و لە بێ دەنگی بێینە دەرێ! ئێمە تا ئێستا ئاراممان گرتووە تا کڵاوکوڕەکان خۆیان ببرژێنن و بۆمان بکەونەخوارەوە. بەڵام خۆ گلاراویان نییە. ئاخر دەبێ بگیرێن، ناتوانرێت هەموو شتێک لە خودا داوا بکرێت. هەڵبەت دەزانم ئەو میهرەبانە، بەڵام هێند ئیشی هەیە کە مەپرسە! ئێمە دەبێ خۆمان دەست بەکار بین. لە تۆ حەرەکەت و لە خوداش بەرەکەت! بۆچی گورگ هەمیشە قەڵەوە؟ چونکە خۆی بۆ شکار دەڕوات. هیچ کەس بەزەیی بەئینساندا نایەتەوە. ئێمە دەبێ ئەم شەو خۆمان لە بیری خۆماندا بین .. هاوڕێیان بجووڵێن، با بکەوینە ڕێ!

هاوڕێکان کە لەدەوری ئاگرێکی کەم تین دانیشتبوون، بەبیستنی دەنگی یاناکۆس، پێکەوە هەستانە سەرپێ.

–... با بڕۆین بەئومێدی خودا . دوعای باوکە فۆتیستان لەگەڵ بێت. هیچ کەس پێڵاو یان چەکمە لەپێ نەکات، چونکە دەنگەکەی سەرنج ڕادەکێشێت...

هەمووان پێکەنین، چونکە هیچ کامیان پێڵاویان نەبوو، هەرکامیان پێوپلی لە پەڕۆیەکی کۆنەوە پێچابوو.

–... لۆکاس چراکەت هەڵگرتووە؟

–... هەڵبەت هەڵمگرتووە!

یاناکۆس بەبینینی چراکە پێ کەنین گرتی:

– ئەوە دیاری ناخودا تۆفانی داماوە. بێ گومان ئێستا لە دۆزەخەوە تەماشامان دەکا و خەریکە لە پێکەنینا ژان دەکا .

یاناکۆس و لوکاس پێشکەوتن و دوو کەسەکەی تریش لە دوای ئەوانەوە کەوتنە ڕێ. میکیلیس کە بەتەنیا ڕێی دەکرد، گوتی:

– مناڵینە، ئێوە ئیشی خۆتان بکەن و هەقتان بەسەر منەوە نەبێت. من گەرەکمە پیاسەیەک بەئاواییدا بکەم.

شەو تا بڵێی تاریک. باران دەباری و ئاو وەک تاڤگە بەژوور گابەردەکانا دەڕژایە خوار. جار ناجار ناڵەی خەمین و دڵنشینی مەلی شەو لە قەڵەشی چیاوە بەرزدەبووەوە. وەک بڵێی تەنیایی زۆری بۆ هێنابێ و بەدوای تاکی خۆیدا بگەڕێ.

لەناکاو لوورەیەک لە بەرزایی چیا و نزیک کڵێسای ئەلیاس پێغەمبەر گەیشتە گوێیان. هەر چوار هاوڕێ لە شوێنی خۆیاندا ڕاوەستان. یاناکۆس گوتی:

– لوورەی گورگە. ئەویش برسیەتی!

لوکاس گوتی:

– ڕەنگە ئەلیاس بێت.

یاناکۆس گوتی:

– هەر کێیەکیت بەهاوارمان ڕابگە! مناڵینە با بڕۆین پەزەکان چاوەڕێمانن.

وای گوت و هەمدیس کەوتنەوە ڕێ. لوکاس باسکی یاناکۆسی گرت:

– ئاخۆ بڕیارت داوە زەبر لە کوێ بدەین؟

– بەڵێ، بۆ ماڵی دەوڵەمەندترین، قێزەوەنترین و پیسکەترین کەسی ئاوایی، واتە لاداسی پیر دەچین و کوڵەپشت و گونێکانمان پڕ دەکەین تا ئیدی ساراکینایییە داماوەکان لە برسا نەلووڕێنن ..

دوای چەند چرکەیەک تێ هەڵچووەوە:

–.... جاری دووەم دەچین نەوت دەدزین.

– نان و نەوت! یاناکۆس ڕاست دەکەیت. ئینسان بۆ ژیان و تۆڵە سەندنەوە پێویستی بەو دووانەیە. ژیان بەتەنیا بەس نییە.

کە گەیشتنە ئاوایی، یاناکۆس لە جێگەی خۆیدا ڕاوەستا و ڕووی کردە هاوڕێکانی:

– من لە پێشەوە دەڕۆم، چونکە ڕێگەکە بەڵەدم. ئێوەش بەمەودایەک دوور لە یەکەوە لە دوامەوە وەرن. یەکەم جار من بەدیوارەکەدا سەردەکەوم.

چوونە کۆڵانە چۆڵەکانی گوند. کات نیوەشەوە و خەڵکی تازەکی چاوانیان چووبووە خەو.

کاتێک یاناکۆس گەیشتە بەردەم ماڵی لاداسی پیر، بەخۆی گوت: "هیوادارم یوسفۆکەکەم هەست نەکا و نەکەوێتە زەڕین. خودا بکا نووستبێ!"

چەسپاو بەدیوارەکەوە چاوەڕێی دەکرد و کاتێک هاوڕێکانی گەیشتن، بەئەسپایی گوتی:

– بچینە دیوی پشتەوە و لە لای باغەکەوە بچینە ناوەوە. لەوێ دیوارەکە نزمترە. لوکاس چراکەم بدەرێ... هەمووان لە دوامەوە وەرن. ئاگادار بن!

یەکێک لە هاوڕێکان گوتی:

– سەگیان هەیە؟

– مرۆڤی پیسکە و سەگ؟ ئاخر سەگ خواردنی دەوێت...

پاشان ڕووی کردە لوکاس و گوتی:

–... تۆ بەم قەد و باڵایەتەوە لە دەرەوە بمێنەوە و قولاپەکە بگرە تا ئێمە دەچینە باغەکەوە... ئەگەر هەستت بەخەتەر کرد، وەکی پەپوو بخوێنە... هەمووان ئامادەن؟

– ئامادەین!

لوکاسی باڵابەرز قولاپەکەی گرت، یاناکۆس بەسەر دیوارەکەدا هەڵگژا و خۆی هەڵدایە باغەکەوە. کەمێک دوای ئەو، دوانەکەی تریش بەتوورەکە و مەشکەوە لە دیوارەکەوە خۆیان هەڵدایە باغەکەوە.

– لە دوامەوە وەرن. من ڕێگەکە دەزانم. ئاگادار بن!

لە باغەکە تێ پەڕین. دەرگایەکی گچکە کە دەچووەوە نێو ماڵەکە، کرابووەوە. لێیەوە چوونە ژوورەوە. خاوەن ماڵ لە نهۆمی سەرەوە نووستبوو، لە پرخەی خەودا بوو.

یاناکۆس گوتی:

– خۆشبەختانە نوستووە.

ئەوسا چراکەی داگیرساند. دەرگای ئەمبارەکەی دۆزییەوە و کردیەوە. بۆنی زەیتی زەیتوون، شەراب، هەنجیری وشک و بەهێی گەنیو چوو بەسەریاندا. چراکە ڕیزی کوپەڵە و بەرمیلەکانی ڕووناک کردبووەوە. یاناکۆس بەچرپە گوتی:

– مناڵینە بجووڵێن! زووکەن توورەکە و مەشکەکانتان پڕکەن!

یەکێکیان بەلوعەی بەرمیلێکی کردەوە و مەشکەکەی خۆی پڕ شەراب کرد. ئەویتر توورەکەکەی پڕ لە گەنم کرد. یاناکۆسیش مەشکە و توورەکەکەی خۆی پڕ لە زەیتی زەیتوون و گەنم کرد و لە هەمان کاتدا چاوی بەپەیژەیەک کەوت کە بەدیوارەکەوە هەڵپەسێردرا بوو:

– سوپاس بۆ خودا پەیژەش هەیە! ئەگەر نەبووایە چۆن دەمانتوانی ئەم هەمووە بەسەر دیوارەکەدا سەرخەین؟ مناڵینە بکەونە ڕێ.

هەمووان بارەکانی خۆیان کردە کۆڵ. پەیژەکەشیان لەگەڵ خۆیان برد. بەو ڕێگەیەدا کە هاتبوون گەڕانەوە و بارە قورس و گرانبەهاکانی خۆیان یەک لە دوای یەک لە دیوارەکەوە ئاودیو کرد. لوکاسیش لەودیو دیوارەوە بارەکانی وەردەگرت و لەسەر ئەرزەکە دایدەنان. پاشان هەمووان لە دوای یەک و بەیارمەتی ئەو لە دیوارەکەوە خۆیان هەڵدا. یاناکۆس دوایین کەس بوو کە دەبوو خۆی هەڵبدا، بەڵام دڵی نەهات و دوای ساتێک بەهاوڕێکانی گوت:

– مناڵینە دەقیقەیەک ئارام بگرن تا سەرێک لە گوێدرێژەکەم بدەم. زوو دەگەڕێمەوە.

لوکاس گوتی:

– لە گوێدرێژەکەت گەڕێ. ئاخر هەر لەحزەیەک بۆی هەیە شتێک بقەومێ..

– بەدەست خۆم نییە. تەنیا یەک دەقیقە. هەر ئێستا دەگەڕێمەوە.

ئیدی هەمدیس بۆ نێو باغەکە گەڕایەوە. هاوڕێکان سەریان دەلەقاند، بەڵام هیچیان نەگوت و لە چاوەڕوانی هاتنەوەیدا گوێیان هەڵخست تا نەبا کەسێک بەسەردا بێ یاخۆ دەرگایەک بکرێتەوە. لوکاس بەدوو کەسەکەی تری گوت:

– ئێوە هەردووکتان بکەونە ڕێ. باشترە لە یەکدی جوێ ببنەوە. من چاوەڕێی ئەو دەکەم.

دوای ئەوەی توورەکەکانی بەشانیاندا دا و بەڕێی کردن، لە چاوەڕوانی یاناکۆسدا ڕاوەستا، لەوکاتەدا زەڕینی گوێدرێژەکە بێ دەنگی شکاند: "هەی وڵاخی لەعنەتی! ئەلعان هەمووان وەئاگا دێنەوە!"

پەنجەرەیەک کرایەوە و دەنگی لاداسی پیر گەییە گوێ:

– پەنلوپ نووستوت. هێی پەنلوپ، گوێدرێژەکەمان دەزەڕێت.

بەڵام چ وەڵامێکی نەژنەفت. گوێدرێژەکەش ئارام بووەوە و تەنێ دەنگی خوڕەی لێزمەی باران دەبیسترا.

لوکاس سەری هەڵبڕی و سێبەرێکی لەسەر دیوارەکە بینی. بەپەلە چووە پێشێ و

پێی یاناکۆسی گرت. یاناکۆس گوتی:

– زوو کە با ڕاکەین لوکاس! وا بزانم پیرەمێرد خەبەری بووەتەوە.

وای گوت و ئیدی زوو بەزوو مەشکەکانی خۆیان بەشاندا داو بەهەموو گوڕی خۆیان هەڵاتن. لوکاس لە کاتی دەرچوونیاندا لە ئاوایی، پرسی:

– ئێستا دڵت ئاسوودە بوو؟

یاناکۆس بەهەناسە هەڵکێشانەوە وەڵامی دایەوە:

– بەڵێ. بەشەرەفم گەر بمتوانیبا بەپەیژەکەدا سەرم خستبا ئەوا ئەویشم لەگەڵ خۆم دەهێنا...

وای گوت و بەنیگەرانییەوە پرسی:

– بەڕاست میکیلیس لە کوێیە؟

– ڕەنگە پیاسەیەکی کردبێ و ڕۆیشتبێ. پەلە بکە!

ئیدی بێ ئەوەی هیچ شتێکی تر بڵێن، ڕێی خۆیان بەرەو چیا گرتە بەر.

باوکە فۆتیس و مانۆلیۆس بێدار دانیشتبوون و چاوەڕێ بوون. خەریک بوو کازیوەی دەدا و ئاسمانی خۆرهەڵات سپی دەچووەوە. باران خۆشی کردبووەوە، بەڵام هەورەکان هەروا هەڕەشەیان دەکرد.

کوتوپڕ هاوار هاواری شادمانی و فیکەی یەک لە دوای یەک لە کوێرە ڕێیەکەوە گەییە گوێ. مانۆلیۆس لە ئەشکەوتەکە دەرپەڕییە دەرەوە:

– خۆتانن!

چوار پیاوەکە چرا بەدەست بەبارە قورسەکانی کۆڵیانەوە گەیشتن. ڕوخسارییان پرشنگی دەدا. یاناکۆس کە بەمەشکەی شەرابەوە لە پێش هەمووانەوە دەرۆیشت، بەدەنگی بەرز گوتی:

– لاداسی پیر سڵاوی لێ دەکردن و بەگەرمی هەواڵی دەپرسین. هەر بەڕاستی پیاوێکی شەریف و دەست و دڵ کراوەیە! ئەم شەرابەیشی بۆ ئێوە هەناردووە تا بەسلامەتی وی بیخۆنەوە و گوتی هەرچەند هیچ نییە، بەڵام دیاری شوان هەڵەکۆکیش بێت هەر باشە!

لوکاسیش مەشکە زەیتەکەی لەبەر پێی قەشەدا نایە سەر زەوی و گوتی:

– ئەمەش زەیتوون بۆ پاراوکردنی ڕیخۆڵە. لاداس دەیگوت ئەگەر هەمدیس ویستتان ئەوا شەرم مەکەن. ئاخر کوپەڵەکانی پڕن لە زەیتی زەیتوون.

دوو کەسەکەی تریش لە کاتێکدا کە توورەکە گەنمەکانی خۆیان لەسەر ئەرزەکە دادەنا، گوتیان:

– ئەمەش گەنم بۆ منالآنی داماو کە لاداسی پیر دەیگوت بەزەیی پێیاندا دێتەوە!

باوکە فۆتیس پێ کەنی:

– دەستی خۆشبێ و خودا لە پاداشتی ئەوەدا سەد هێندەی بداتێ! ئەلعان بۆی دەنووسم کە دوێشەو چوار فریشتەی ڕەحمەت چوونەتە ماڵەکەی و ئەم دیارییە گرانبەهایانەیان ناوەتە سەر باڵەکانیان و بۆ ئێرە بۆ ئێمەیان هێناون. لەگەڵ نامەکەشدا وەسڵی وەرگرتنیشی بۆ دەنێرم تا لەو دنیا نرخەکەی وەربگرێت.

یاناکۆس بەقاقای پێکەنینەوە گوتی:

– باوکە بۆی بنووسە کە یەکێک لە فریشتەکان دەیویست تەواوی کوپەڵە و بەرمیلەکانی بەسەریەکدا بدا بەڵام ڕێک لە دوایین لەحزەدا بەزەیی جوولا. هەڵبەتە نەک بەزەیی بەودا، بەڵکو بەشەراب و زەیتی زەیتوونەکەدا.

باوکە فۆتیس ڕووی کردە مانۆلیۆس و گوتی:

– مانۆلیۆس، بڕۆ پەرداخ بێنە تا شەراب بدەینە ئەم فریشتانە. ئێوەش ئەی فریشتەکانم، باڵە تەڕ بەبارانەکانتان ڕاوەشێنن و بڕۆنە نێو ئەشکەوتەکەوە!

هەموان چوونە نێو ئەشکەوتەکەوە، پەرداخەکانیان پڕ لە شەراب کرد و شادومانانە و بەنۆرە خواردیانەوە.

قەشە گوتی:

– بەسلامەتی لاداسی خێرەومەند!

مانۆلیۆس گوتی:

– بەسلامەتی گورگەکان! چونکە ئەوان بوون کە بەلوورەلوورەکەیان بەسەر چیای ساراکیناوە، جورئەتیان پێ بەخشین.

یاناکۆس پرسی:

– دواجار تێ نەگەیشتم ئەدی میکیلیس چی لێ هات؟

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– وی سەراپا قوڕاوی گەڕاوەتەوە و بەبێ ورتە چووە بنوێت.

کاتێک لاداسی پیر سەری لەسەر سەرین هەڵگرت و چووە باغەکە، هەر کە چاوی بەپەیژەکە کەوت بەدیوارەکەوە هەڵپەسێردراوە، بەخۆیدا هاتەوە و بەهاوسەرەکەی کە لە پاڵ پەنجەرەکەدا دانیشتبوو و بەچاوە بێرەنگەکانی لە دەرەوەی دەنۆڕی، گوت:

– هێی پەنلوپ، ئەوە تۆ ئەو پەیژەیەت بەدیوارەکەوە هەڵپەساردووە؟

خاتوو پەنلوپ بێ ئەوەی لا بکاتەوە، کەوتەوە چنینی گۆرەوی. پیرەمێرد پەیژەکەیدا بەکۆڵیدا و بۆ ئەمبارەکەی برد. ئەوسا چاوێکی بەئەمبارەکەدا گێڕا و کاتێک کە هەموو کوپەڵە و بەرمیل و هەنجیر و بەهێکانی لەجێی خۆیاندا بینین، لەبەرخۆیەوە گوتی:

– سوپاس بۆ خودا کە دز بەپەیژەکەدا نەهاتووەتە ماڵەکە! ئەم داماوەی ژنم ئیدی عەقڵێکی تەواو و حیسابی نییە. دەبێ ئاگاداری هەموو شتێک بم ئەگینا بۆی هەیە ڕۆژێک ماڵەکە ئاگر تێ بەردات.

ئەوسا چووە گەوڕەکە. گوێدرێژەکەش لە شوێنی خۆیدا بوو. چووە نزیکی و پێ لەقەیەکی لە قاچی دا:

– دوێشەو چ مەرگت بوو دەزەڕیت هەی ناکەس بەچە؟ بۆچی منت لە خەو ڕاپەڕاند؟

گوێدرێژەکە لای نەکردەوە. چاوە گەورەکانی حاڵەتێکی سەیریان هەبوو. خەونی بینیبوو کە خاوەنەکەی لە شەودا بۆ سەردانی هاتووە و وەک جاران مل و یاڵ و ژێر زگی یوسفۆکەکەی بەمیهرەبانی نەوازش کردووە و یوسفۆکیش بەقیتکردنی کلکی زەڕینێکی شادومانانە زەڕیوە، خاوەنەکەی بۆ هێورکردنەوەی، لمۆزی توند بەهەردوو دەست گرتووە و دوای ئەوەی ماچی گوێ و لاملی کردووە، لە پەنجەرەی گەوڕەکەوە بۆی دەرچووە.

گوێدرێژەکە بەئارامی سەری دانەواند، چاوانی لێک نا، ڕۆچووە نێو خەونە خۆشەکەیەوە و بەخۆی گوت: "ئای خۆزیا خەونەکەم دەهاتە دی!"

هاوکات هەواڵی موجیزە لە سەراپای ساراکینادا دەنگی دایەوە. موجیزەی ئەوەی کە چوار فریشتە لە کاتی شەودا گەنم و زەیتوون و شەرابیان بۆ برسییان هێناوە. سادەدڵترین پەنابەران باوەڕیان بەو هەواڵە کرد و خاچیان کێشا و ئەوانەشی کە زرینگتربوون بەزەردەخەنەی پڕ لە ماناوە لە یاناکۆس و لوکاسیان دەنۆڕی. ژنان خۆیاندا بەسەر گەنمەکەدا و بەدەم گۆرانی ژێر لێوەوە کەوتنە بژارکردنی. وەک بڵێی منداڵێکی ئاسمانی دەورانی دێرین لە بێشکەدا ڕاژەنن. کاتێک دەنکە گەنمێک دەکەوتە سەر ئەرزەکە، هەمووان دەستوبرد بۆ هەڵگرتنەوەی دادەنەوینەوە تا نەبا ئەو دەنکە خوداییە بەئەرز پیس بێت. بەپەلە کەمێک لە گەنمەکەیان بەبەرد هاڕی و لە ژێر خۆڵەمێشی هەڵایساودا نانیان کرد و بەزەیتی زەیتوون چەوریان کرد تا تامێکی خۆشتری هەبێت. پاشان وەکی نانی پیرۆز پارچەیەکیان بەهەر کەسێکدا. هەر لەگەڵ خواردنی نانەکەدا ئیدی هێز وەک خوانێکی خودایی دەڕژایە نێو مۆخی ئێسکەکانەوە، ژنان بەنۆشینی قومێک شەراب نەیاندەتوانی خۆیان لەبەر هوروژمی گریاندا ڕاگرن و هەرکامێکیان بەخۆی دەگوت: "خودایە، ڕۆح بۆ باڵ لێ ڕووان جگە لە پارووییەک نان و قومێک شەراب مەگەر گەرەکی بەچ شتێکی تر هەیە؟"

بۆ شەوێ دوو پیاو گەنمەکەیان برد بۆ باراش و ژنان لە کاتی بەڕێکردنیاندا لە ترسی ئەوەی کە نەبا گەنمەکە نەبیننەوە، بەدڵەڕاوکێوە پرسیان:

– کەنگێ دەگەڕێنەوە؟

پیاوەکانیش بەپێکەنینەوە وەڵامیان دانەوە:

– سبەی زوو. هیچ مەترسن!

یاناکۆس بووە ئەمبارداری ساراکینا. هەموو بەیانییەک و بەوردییەکی تەواو و بەئەندازەی پێویست، ئازووخەی بەسەر ژناندا دابەش دەکرد و هەمیشە ئامۆژگاری دەکردن:

– تا دەتوانن دەست بگرنەوە و پشتێنەکانتان تا کۆتایی زستان توندتر ببەستن. فریشتەکان دەبێ سەر لە جێگەی تر بدەن و ناتوانن هەموو ڕۆژێک ئازووخە بۆ ئێمە بێنن. تێ گەیشتن؟

هەمان ئەو نەختە نان و زەیتەی کە دەچووە جەستەکانەوە ئاگری ژیانی هەمدیس

کلّپە پێ دەسەندەوە و هەڵاوسانی زگی منالانی دەنیشانەوە و ڕوخساریانی سوور هەڵدەگەڕاند. مەمکی ژنان پڕ بووبووەوە لە شیر و ئیدی شیرەخۆرەکان بەدرێژایی شەو نەدەگریان. پیاوان هەمدیس کوڵکن بووبوونەوە و هێز ڕژابووەوە بازوویان. بەردیان دەکێشا تا کاری ڕۆنانی خانووەکان کۆتایی پێ بێنن. جار ناجار دەنگی پێکەنین و سوعبەت دەگەییە گوێ و تەنانەت هەندێک جار ژن و مێردێکی لێک ئاڵاو لە قوژبنی ئەشکەوتێکی دووردا خافڵگیر دەکران.

ڕۆژێکیان باوکە فۆتیس بەمانۆلیۆسی گوت:

– هەر کە گەنم و زەیت بووە خوێنی جەستەمان و هێزمان تێ هاتەوە ئیدی هێرش دەبەین. ئێمە کە ئیدی ناتوانین هەمیشە برسی بین و دزی بکەین. دەبێ بۆ ئاوایی بڕۆین و ئەرزە خەڵاتەکانی میکیلیس بەئاشتی بێت یان بەزۆر وەربگرینەوە. جگە لەم ڕێگەیە ڕێگەی ترمان لە بەردەمدا نییە و ناتوانین لەم کوێستانە وشک و قاقڕەدا بژین و ڕەگ داکوتین.

مانۆلیۆس گوتی:

– خەریکە ساتەوەختی قەڵەمکردنی مێو و بێڵکاری پای دارزەیتوون و پەیینکردنی زەوییەکان نزیک دەبێتەوە. ئەگەر ئەوانە بەحاڵی خۆیانەوە ڕەها بکەین ئەوا ساڵی داهاتوو بەر نادەن. باوکە کەواتە چاوەڕێی چیت؟

– چاوەڕێی فەرمانی بانگی ناخمم مانۆلیۆس. بانگێک کە من بۆ پێشەوە دەبات. من لە سەراپای ژیانی خۆمدا هەرگیز بەر لە ژنەفتنی ئەو بانگە هیچ بڕیارێکی گرینگم نەداوە. مانۆلیۆس ئەم بڕیارەیش زۆر گرینگە، چونکە بۆی هەیە بەبەهای ڕشتنی خوێن تەواو بێت.

– باوکە دەزانم، بەڵام مەگەر لەم دنیا هەوەسباز و پڕ لە زوڵمەدا دەتوانرێت بەبێ خوێنڕێژی بەرگە بگیرێت؟ من بیرم دەکردەوە کاتێ خەڵکی لیکوڤریسی زگی هەڵاوساو و گۆنای قوپاو و پێوپلی ئێسکی منداڵانی ساراکینا ببینن ئیدی بەزەییان دەجووڵێت. هەر بۆ ئەمەش چەند منداڵێکم بۆ لیکوڤریسی نارد. دەزانیت چۆن پێشوازییان لەو منداڵانە کردووە؟ هەندێکیان بەدار لەو منالانەیان داوە و هەندێکی تریشیان پارچە نانێکیان بۆ فڕێداون، ڕێک وەک ئەوەی کە بۆ سەگی فڕێ دەدەن...

تەنیا یەک کەس بەزەیی پێیاندا هاتووەتەوە و کاتێ لە بانێژەی ماڵەکەیەوە بینیونی کە دەنکە گەنم و توێکڵە پەتاتە و توێکڵە لیمۆ لەسەر ئەرزەکە کۆدەکەنەوە، هاواری کردووە: پەنا بەخودا، ئەرێ ئەوانە چ جۆرە مەخڵوقێکن؟ مەیموونن یان ئادەمیزاد؟ پاشان لە بانێژەکە هاتووەتە خوارەوە، دەرگای ماڵەکەی کردووەتەوە و بۆ ژوورەوەی بردوون و بەمارتای گوتووە: "مارتا بیانبەرە سەر مێزەکە و خواردنیان بۆ بەرە تا ڕەنگی مرۆڤ بگرن!"

قەشە بەچاوانێکی پڕ لە فرمێسک و بەتووڕەیی هاواری کرد:

– من ئەمەم نەدەزانی... مانۆلیۆس نەمدەزانی!

– باوکە نەمگوت نارەحەت نەبیت. ئاخر دڵی تۆ بەئەندازەی پێویست پڕ بووە لە ژەهری نامەردان و ئیدی پێویستت بەم هەواڵە بەسۆیانە نییە.

– مانۆلیۆس دەبوو پێت گوتبام و گیانم ئاگر تێ بەردەیت. تا دڵی مرۆڤ لێوڕێژ نەبێت لە تووڕەیی و عیشق، چ شتێک لەم دنیایەدا ڕوونادات.

وای گوت و لەناکاوێکرا بێ دەنگ بوو، لەسەر بەردێک دانیشت، سەری لە ژێرەوە نا و ماوەیەکی درێژ بەو تەرزە مایەوە. وەک بڵێی گوێی بۆ بانگێکی ناوەکی ڕادێرابێ. مانۆلیۆسیش بەرامبەری دانیشت و لە دوورایی دەشتەکەی نۆڕی. باران خۆشی کردبووەوە و زەوی ڕەش، پۆشراو بوو بەئاو. شنەیەکی خۆش دەهات و شەپۆلی بەگەڵای گا زیوین و گا سەوزی دارزەیتوونەکان دەدا و ڕەزەکان یەکپارچە ڕەش دەچوونەوە. شەهێنێک بەبەرزایی کێوی ئەلیاس پێغەمبەرەوە هەستا و باڵە بێجووڵەکانی لە فراوانی ئاسماندا والاّ کرد.

باوکە فۆتیس هەستا و گوتی:

– دڵم گیراوە و دەبێ لێرە بڕۆم.

مانۆلیۆس هیچی نەگوت. هەستی دەکرد قەشە جامی حەوسەڵەی لێی دەڕژێ و بڕیاردانی لە ئان و ساتدایە. ئیدی بەخۆی گوت: "باشترە قسانی لەگەڵدا نەکەم."

باوکە فۆتیس بەگابەردەکانا سەردەکەوت و بەچاپووکی جحێڵێکی بیست ساڵان باریکە ڕێگەکەی کڵێسای سپی ئەلیاس پێغەمبەری گرتە بەر. گا لەودیو گابەردێکەوە دیار نەدەما و کەمێک دوورتر هەمدیس وەدیار دەکەوتەوە. ئارەقچنەکەی لەسەری

لابردبوو، قژی لە بادا شەپۆلی دەدا.

مانۆلیۆس چاوەڕێی کرد تا قەشە گەیشتە گوێ کڵێساکە و ئەوسا پەلکی دارگوێزێکی هەڵگرت و کەوتە هەڵکۆڵینی ڕوخسارێکی نوێی مەسیح.

١٩

شەو داهاتبوو، قەشە هێشتا نەگەڕابووەوە. بایەکی سارد هەڵی کردبوو، ئاسمان پۆشراو بەهەور و لوورەی گورگ دڵی تاریکی شەقار دەکرد. میکیلیس ڕووی کردە مانۆلیۆس کە ئارام لە قوژبنێکی ئەشکەوتەکەدا دانیشتبوو. پێی گوت:

– ئەرێ با بڕۆین بزانین بەڵایەک بەسەر قەشەدا نەهاتووە!

ئەمە یەکەمین قسەیەک بوو کە دوای ماوەیەکی زۆر بەزاری میکیلیسدا دەهات. ئەو هەر ڕۆژێک زیاتر لە ڕۆژی پێشوو بەخۆیدا ڕۆدەچوو. گا هەناسەی هەڵدەکێشا و گا لە کلێسای گەوەی کێوەکە ورد دەبووەوە و بەئارامی زەردەخەنەی دەهاتێ، هەمیشە پرچەکانی ماریۆری پێ و بەسینگیەوە دەیگوشی. جار جار بەترسەوە لەشیرینە خەودا هاواری دەکرد و لە ترسی ئەوەی کە نەبا بزری کردبێ دەستی بۆ ژێر جلکەکەی دەبرد و پاشان هەوڵی دەدا نەنوێتەوە.

–... با بڕۆین بزانین چ بەڵایەک بەسەر قەشەدا نەهاتووە!

شەو گەیشتبووە نیوە.

مانۆلیۆس وەڵامی دایەوە:

– هیچ بەڵایەکی بەسەر نایەت. هێند بەقەدوباڵایەکی ڕێکەوە بەڕێگە سەرەو ژوورکەکەدا سەردەکەوت کە ئیدی چ گومانێکی بۆ نیگەرانی نەهێشتەوە. کاتێ ڕێڕۆیشتنەکەیم دەبینی یەکەندەردوو هەستم دەکرد کە وی مەخلۆقێکی جاویدە.

میکیلیس قسەکانی هاوڕێکەی قەناعەتیان پێ نەکردبوو، بەچرپە گوتی:

– ئاخر تاخیر بووە .. تاخیر بووە .. مەگەر چ دەکا؟

– لەگەڵ ئیلیاسدا قسان دەکات. خەریکن پێکەوە نەخشە دادەڕێژن و بڕیار دەدەن. نابێ هیچ کەس مەزاحیمیان بێت!

– بەڵام ئاخر چ دەخوات. چۆن دەنوێت؟ ئیمشەو مرۆڤ لە سەرمادا دەبێتە سەهۆڵ.

– ئەو نە دەخودا و نە دەنوێت. نایشبێتە سەهۆڵ. دڵنیا بە هەر ئێستا پێویستی بەچ شتێک نییە. ڕێک وەک مردوو یاخۆ وەکی بوونەوەرێکی جاوید. نازانم چۆن بیڵێم... تەنیا دەزانم کە گەرەکی بەچ شتێک نییە.

لەو کاتەدا یاناکۆس تووڕە و بەبۆڵە بۆڵەوە هاتە ژوورێ. مانۆلیۆس پرسی:

– یاناکۆس چ بووە؟ وەزع خەراپە؟ ئەدی خەزنەدار ئازووخەی ساراکینا لە چیدایە؟

– لە قڕقڕەیان پرسی وەزعی مناڵەکانت چۆنە؟ گوتی: ڕۆژ بەڕۆژ ڕەشتر دەبن... تەنیا هەواڵ ئەوەیە کە خەریکە ئازووخە تەواو دەبێ و دەگەینە سفر. وابزانم دەبێ هەمدیس مەلە شکارییەکان کۆبکەینەوە و هێرش بۆ دەشت ببەین. ئەم جارە دەچینە گیانی باوکە گریگۆریس.

– کەمێک ئارام بگرە! دەبێ بچینە گیانی هەموو ئاوایی.

یاناکۆس شادومانانە لە جێگەکەی ڕاپەڕی، دەستی بەیەکدا دا و هاواری کرد:

– کەواتە وەختی هێرش هاتووە؟ باوکە فۆتیس گوتی؟

– هێشتا هیچی نەگوتووە، بەڵام پێم وایە وادەی نزیکە، چونکە گوتی خەریکە جامی حەوسەڵەی لێوڕێژ دەبێت.

وای گوت و وتووێژەکەی خۆی لەگەڵ قەشەدا گێڕایەوە.

یاناکۆس وڕووژاو گوتی:

– خۆزیا کەمێکی تر ئارامی دەگرت... من هێشتا ئامادە نیم.

دوو هاوڕێکە لە تاریکیدا لەڕوخساری وییان نۆڕی. مانۆلیۆس پرسی:

– لە هیچت کەمە یاناکۆس؟

– بەڵێ، لە شتێکی گرینگ!

– چی؟

– نەوت! من بەڵێنم بەخودای خۆم دابوو کە ماڵی لاداسی پیر ئاگر تێ بەردەدەم.

میکیلیس گوتی:

– چەند دڵڕەقیت!

– نا، هەر زۆریش دادوەرم! تۆ پێت وایە گەر مەسیح ئەمڕۆ بۆ دنیا _ بەهەمان ئەم وەزعەی ئێستایەوە _ بگەڕێتەوە چی دەنێتە سەر شانی؟ خاچ؟ نا! بەڵکو یەک دەبە نەوت!

مانۆلیۆس لەرز دایگرت و پاڵی بەدیواری ئەشکەوتەکەوە دایەوە. یاناکۆس لێی پرسی:

– مانۆلیۆس تۆ ڕات چییە؟ بۆچ قسان ناکەیت؟

مانۆلیۆس بەترسەوە پرسی:

– لە کوێوە دەزانیت؟

– من شتی زۆر نازانم. چ کەسێکیش لەم بارەیەوە هیچی پێ نەگوتووم. بەڵام دڵنیام...

پاش کەمێک بێ دەنگی تێ هەڵچووەوە:

–... منالانی ساراکینا تا چەند ڕۆژی تر بەدارشەقەوە لە کۆڵانەکانی لیکوڤریسیدا دەکەونە سواڵ و زبڵدانەکان بۆ پەیداکردنی خۆڵ و خاشاک ژێرەوژوور دەکەن و دەبنە مایەی پێکەنینی دەوڵەمەندان. ئەو منالانە لە خەوندا، هاتنی مەسیح ڕێک بەو تەرزەی کە من گوتم دەخوازن و لە دڵەوە حەز دەکەن مەسیح بەو شێوەیە بەهاواریان ڕابگات. بەڵام کاتێک سەر لە خەو هەڵدەبڕن ئیدی بیر لە مەسیح ناکەنەوە. ئاخر ئەوانە منالن و ناتوانرێ زیاتر لەوەیان لێ ڕاببینرێ. هەربۆیە هەمدیس دەچنەوە سۆراغی زبڵدانەکان...

مانۆلیۆس کەوتبووە هەناسەبڕکێ و بێ دەنگ گوێی ڕادەدێرا. دڵی بەتوندی لێی دەدا و سەراپا جەستەی دەلەرزی. ئاخر دوێنێ شەو مەسیحی بەهەمان قەلافەت بینی بوو. ڕێک بەهەمان قەلافەت، بەڵام ئازایەتی گێڕانەوەی ئەوەی نەبینیبووەوە. مەسیح پێ پەتی لە کێوی قاقڕ و سووتێنەری ساراکیناوە دادەبەزێت. لەبری خاچ دەبەیەک نەوتی بەکۆڵەوەیە و تووڕە لە لیکوڤریسی دەنۆڕێت.

– یاناکۆس تۆ ڕاست دەکەیت. مەسیح لەبری خاچ دەبەیەک نەوتی بەکۆڵەوەیە.

– ئەلعان دەڕۆم بۆ سۆراغی مەلە شکارییەکان. نابێ کات بەهەدەر بدەین...

کە گەیشتە دەم دەرگاکە، بەپێکەنینەوە گوتی:

–... باوکە فۆتیس چرای نەوتی هەیە. کەواتە دەبێ دەبەی نەوتیشی هەبێت. لوکاس لەگەڵ خۆم دەبەم. ئەو باشترین پەیژەیە. خواحافیز تا سبەینێ بەیانی!

کە ڕۆژ بووەوە، مانۆلیۆس باوکە فوتیسی بینی لە چیای ساراکینا دادەبەزی. قەشە لەسەر گابەردەکان نوێژی دەکرد. عەباکەی وەکی دوو باڵی ڕەش لە هەوادا شەپۆلیان دەدا و بەر شانی دەکەوتن. وەک بڵێی خودی ئەلیاس پێغەمبەر بێت کە بەنێو هالەگەلێک لە نووردا هەنگاو دەنێ و تا دەهات نزیکتر دەبووەوە.

ژنانێک کە بۆ پڕکردنی گۆزەکانیان بۆ کانی چووبوون بەبینینی وی لە ترسدا هاواریان دەکرد:

– ئەلیاس پێغەمبەر خەریکە بەچیادا دێتە خوارێ.

پیاوان لە ئەشکەوتەکان دەرپەڕینە دەرەوە و بەدوای مانۆلیۆسدا بۆ پێشوازی باوکە فۆتیس کەوتنەخۆ. هەمووان هەستیان دەکرد پەیامێکی گرینگی بۆ هێناون. یاناکۆس پرسی:

– چی بەدەستەوەیە؟

دێوەرە تەواوی شەو وەئاگا و پێڵووی چاوی دەبرژایەوە. وی هێشتا دەستی نەشتبوو، دەستی بۆنی نەوتی لێ دەهات.

میکیلیسیش گوتی:

– ڕاستە. پێ دەچێ شتێکی بەدەستەوە بێت. بەڵام ئەو شتە چییە؟

لوکاس کە لەپێش هەمووانەوە دەرۆیشت و ئەویش بۆنی نەوتی لێ دەهات، هاواری کرد:

– ئەیکۆنە! ئەیکۆنە!

مانۆلیۆس لەبەرخۆیەوە بەچرپە گوتی: "ئەیکۆنەکەی ئەلیاس پێغەمبەری هێناوە. دەبێ ئەوە وەک بەختی باش لێک بدرێتەوە."

ئیدی ڕوخساری قەشە بەئاشکرا دەبینرا. ڕوخسارێکی پتەو و غەمبار. پێ دەچوو ئەو کەسانە نەبینێ کە بۆ پێشوازی لێ کردنی وەخۆکەوتبوون، پێ دەچوو هاوارەکانیان نەژنەفێ و خایلەی هێشتا لە تەنیایی سەرسوڕهێنەری گەوەی کێوەکە دانەبڕابێ.

مانۆلیۆس گوتی:

– هێی منالّینە! با لەسەر ڕێی لاچین. قسانی لەگەڵ نەکەین. هێشتا لە وتووێژەکردن لەگەڵ خودادا نەبووەتەوە.

ئیدی هەمووان لەهەردوو بەری باریکە ڕێگەکەدا ڕیزیان بەست و ڕێگەیان بۆ کردەوە. قەشە بەپەلە دادەبەزی. بەردەکان لە ژێر پێیدا دەترازان و ئەیکۆنە موجیزەگەرەکەی پێغەمبەری بەسینگی خۆیەوە دەگوشی. یاناکۆس بەلوکاسی هاوڕێی شەوانەی گوت:

– بۆنی باڕووتی لێ دێت... جوان تەماشای بکە!

– خۆشبەختانە لە کاتی خۆیدا دەسبەکار دەبین! ئیدی کاتی هاتووە! زۆربەی خانووەکان دارن و دوو دەبە نەوتیان بەسە.

ژنانیش گەیشتنە جێ. ئاخر ئەوان هەمیشە وتووێژیان لە بارەی موجیزەی قەدیسان و خەونەکانی خۆیانەوە دەکرد و ئیدی بۆ بینینی قەشە ملەقووتێیان پێ کەوتبوو. یەکێک ئەوی بەباڵی ڕەشەوە دەبینی و پێی وابوو خەریکە دەفڕێ، ئەوی تر دەیگوت ئەوەی وەک باڵ وەدیاردەکەوێ عەباکەیەتی و پێچەقێنیی دەکرد کە قژقڕەیەک بەسەر پشتیەوە نیشتووەتەوە و کوتە ئاگرێک بەدەنووکیەوەیەتی و دەیەوێ دەرخواردی قەشەی بدات. لەو کەینوبەینەدا بوو کە کوتوپڕ وتووێژەکان پچڕان، قەشە گەیشت و بێئەوەی لە ڕۆیشتن ڕاوەستێ، ڕوو لە پیاوان هاواری کرد:

– لەتەکمدا وەرن! ژنان ئێوەش وەرن!

وای گوت و هەروا کە ئەیکۆنی پێغەمبەری لەبن هەنگڵدا بوو، بەپەلە بەنێو پیاوان و ژناندا تێ پەڕی. هەمووان لە جێگەی خۆیاندا تاس بردبوونیەوە. وەک بڵێی مەلێکی شکارچی بەنێویاندا تێ پەڕێ و باڵە زبرەکەیانی بەرکەوێ. کەمێک دواتر پیاو و ژن لە دوای یەکەوە و هەراسان بەدوای قەشەدا کەوتنە ڕێ. خۆر گەمەی بەگەواڵە

هەورەکان دەکرد و وەکی گلۆڵەیەکی ئاگرین ڕووناکی دەپرژاند. بەڵام دەشت هێشتا لە ژێر تاریکایی تەمێکی چڕدا پەلی دەکوتا. چەند پیرێژنێک کە لە ئەشکەوتەکانی خۆیاندا مابوون، هاتنە دەرێ و دەستیان لەسەر نێوچەوانیان کردە چەتر و لە هاتنەخوارەوەی پیاوان و ژنانیان دەنۆڕی.

کاتێک باوکە فۆتیس گەیشتە ئەشکەوتەکان، ڕاوەستا و ئەیکۆنەکەی لەسەر گابەردێک دانا. پیاو و ژن و منالّ دەوریاندا و ئەمیش بەڕایەڵکردنی دەستی بەرەو ڕەعییەتەکەی، زاری بۆ قسان کردەوە. یەکەم جار قسەکان بەزەحمەت لە گەرووی دەهاتنە دەرەوە. وشەکان شانیان لەیەکدی دەدا، بەسەر یەکتریدا دەڕژان و لەبەرئەوەی هەرکامیان پەلەی بوو، بۆیە هیچ کامیان نەیدەتوانی بێتە دەرێ. بەڵام هێور هێور گەرووی کرایەوە، ئاوای قسەکانی شێوەی گرت و وشەکان خۆیان ڕێکخست:

– پیاوان، گوێ بۆ قسەکانم ڕادێرن! ئێوەش ژنان، منالّەکانتان لەباوەش بگرن تا ئەوانیش گوێیان لێم بێ! من بەگالیسگەیەکی ئاگرین هاتوومەتە خوارەوە و گەرەکمە ئێوەش بۆ هەمان ئەو جێگەیە ببەم کە ئەو منی بۆ برد. من ئەوەتان بۆ دەگێڕمەوە کە ژنەفتم. ژیان ئاوێکی وەستاو نییە. خودا کۆیلایەتی و خۆبەدەستەوەدان بەپەسەندترین خەسڵەت نازانێت! پیاوێکی شەریف ناتوانێت شاهیدی مەرگی منالّی خۆی لەبرسا بێ و بۆ هێنانەدی عەدل ڕانەپەڕێت!

من بەکێوەکەدا هەڵگژام تا لەگەڵ مەولای غەمگینی چیادا وتووێژ بکەم و دەوایەک بۆ ئەم دەردە بدۆزمەوە. هەنووکە ئیدی منالّەکانی ئێمە منالّی ئەوەن و ئەو وەلامگۆی ئەوانە، جگە لەمەش ناتوانێت شتێکی تر بێت!

ئەوسا بەباسکی والاوە، ڕووی بۆ لای ئەیکۆنەکە وەرچەرخاند و تێ هەڵچووەوە:

–... ئەی پێغەمبەری ئاگرین، تۆ بەرپرسیاری جگەرگۆشەکانی ئێمەیت و من تا قەڵەمڕۆی تۆ سەرکەوتم بۆ ئەوەی ئەمەت پێ بڵێم. من وەک فەرمانبەرێک کە حیسابی ساڵانەی ڕەز و باخەکان دەداتە خودانی خۆی، منیش دەرد و ڕەنج و گلەوگازندەی ڕەوەکەم بەگوێی وەلی نیعمەتم دەگەیەنم!

ڕۆڵەکانم، من تەواوی شەو بەرامبەر ئەم پێغەمبەرە ڕاوەستام. وەزعی خۆمانم بۆ

باس کرد و ئەوەی کە ئێمە کێین، لە کوێوە هاتووین و چۆن بوو ئێمە لەم کوێستانەی ویدا بووینە پەنابەر. گەرچی ئەو هەمووی دەزانی، چونکە پێشتر بۆیم باس کردبوو، بەڵام بەسەرهاتەکە شایانی گێڕانەوە و وی بێ ئەوەی قسە بکات، گوێی بۆ ڕادەدێرام.

پاشان لە بارەی ڕەفتاری هاوسێ دەشت نشینەکان، واتە خەڵکی لیکوڤریسییەوە قسانم بۆ کرد و ئەوەی کە چۆن لە قەشەوە بیگرە تا ئەعیان و عەوام، ئێمەیان لە خۆیان تاراند، ڕووتیان کردینەوە و نەیانهێشت ئەو زەوییانە بکێڵین کە میکیلیس پێی بەخشین! هەموو شتێکم بۆ گێڕایەوە، خۆم بەتاڵ کردەوە و ئەویش بێ ئەوەی قسە بکات هەر گوێی ڕادەدێرا.

پاشان لە بارەی قوربانییەکانی قەومەکەیەوە لە برسێتی، سەرما و نەخۆشی قسانم کرد... و پێم گوت: "ئەی گالیسکەوانی ئاگرین! بێ شەرمی دەوڵەمەندان لە ئەندازە دەرچووە، ملی زاڵمان زۆر قەوی بووە و ئیدی ڕۆحمان گەییوەتە سەر کەپوو! کەواتە دەی ئەسپە ئاگرینەکانی خۆت لە گالیسکەکە ببەستە تا پێکەوە بەرەو لیکوڤریسی بەرەوخوار ببینەوە!" ئەو بێ ئەوەی چ قسەیەک بکات هەر گوێی ڕادەدێرا.

ئەوسا تەقیمەوە و لە تووڕەییدا سوور هەڵگەڕام. من لە نێو چاوانیم دەنۆڕی و بەخۆم دەگوت: "ئاخۆ دڵی نالەرزێ؟ چۆن دەتوانێت بەرگەی ئەو هەموو ڕەنج و زوڵم و گەندەڵییە بگرێت؟ ئاخۆ چۆن لە نێو ئەیکۆنەکەیەوە دەرناپەڕێ؟ ئاخۆ بۆچی گالیسکە ئاگرینەکەی ناخاتە جووڵە و لە پاڵ خۆیدا دامنانیشێنێ تا پێکەوە بەرەو لیکوڤریسی غار بدەین؟"

نزیکی ئەیکۆنەکەی بوومەوە، بەسەر پێغەمبەردا دانەویمەوە و بەگوێیدا هاوارم کرد: "ئەلیاس، ئەی پێغەمبەری تیژڕۆ، ئەم قسەیەش بژنەوە، مناڵەکانی ئێمە چ شتێک شک نابەن بیخۆن. ئەوان ئیدی توانای ئەوەیان نییە لەسەر پێ خۆیان ڕاگرن. بەشێکیان گۆچانیان هەڵگرتووە، هەندێکی تریان دارشەقیان لەبن هەنگڵدایە و قژقرە ئاسا بۆ سواڵ بۆ لیکوڤریسی دەڕۆن... تۆ ئەمەت دەزانی؟ تۆ ئەمەت دەزانی؟ تۆ ئەمەت ژنەفتبوو؟ ئاخۆ هیچ سەرت نەوی کرد تا لەم سەرەوە ببینیت کە خەڵکی

لیکوڤریسی چۆناوچۆنی پێشوازییان لێ دەکەن؟" هەستم دەکرد جەستەی پێغەمبەر گەرم دادێ و گیانی تێ دێ. ئیدی دڵگەرم بووم و هاوارم کرد: "ئایا قەت لە نێو گالیسکە ئاگرینەکەتەوە دانەویتەوە تا نیوە نیگایەک بگریتە دەشتەکەی ژێر پێت و ببینیت کە چۆن لیکوڤریسی پێشوازی لە مناڵەکانی ئێمە دەکەن؟ هەندێکیان بەهەڕەشە لە خۆیانیان دەتارێنن و هەندێکی تریشیان کارەکە بەجێگەیەک دەگەیەنن کە لێیان دەدەن." هێشتا قسەکانم تەواو نەکردبوو کە یەکەندەردوو بۆ دواوە پەڕیم و هەستم کرد ئەوە ئەیکۆنەکە بوو کە بۆ دواوە فڕێی دام. پێ دەچوو چوار ئەسپە ئاگرینەکە گیانیان تێ هاتبێ و لێوی پێغەمبەر دەجووڵا. لەناکاوێکڕا هاوارێکی بەرزم ژنەفت: "بابڕۆین!"وای گوت و بەیەک گوڕم ئەیکۆنەکە هاتە نێو بازووانمەوە.

ئامادەبووان کەوتنە ورتە ورت. ژنان لەبەرپێی ئەیکۆنی موجیزەنوێندا کەوتنە سەر ئەژنۆ و هاواری بەسۆ کێشان. پیاوان خرۆشان و دەهاتنە نزیکترەوە و لە قەدیسی ئاگرین ورد دەبوونەوە کە لە گەوەی کێوی ساراکیناوە دابەزیبوو.

هاواری تووڕەیی لەهەر لایەکەوە بەرزبووەوە:

– کەنگێ؟ باوکە کەنگێ؟

یاناکۆس هاواری کرد:

– باوکە هەرچی زووتر باشتر! دەبێ تا هێشتا کەمێک نانمان بۆ گیان تێهاتن هەیە بجووڵێین! ئازووخەکەمان خەریکە تەواو دەبێت!

مانۆلیۆس چووە نزیکی قەشە، دەستی ماچ کرد و گوتی:

– باوکە دەست هەڵبڕە و فەرمان بدە! ئێمە هەموومان ئامادەین!

باوکە فۆتیس بازووانی بەرەو ڕەوەکەی کردنەوە و هاواری کرد:

– سێ ڕۆژی تر. ڕۆڵەکانم سێ ڕۆی تر، واتە ڕێک شەوی نوئێل! لەو ڕۆژەدا ڕووناکی لەدایک دەبێت. ئەو ڕۆژە لەدایکبوونی ئەلیاس پێغەمبەرە. ئەو ڕۆژە ڕۆژێکی گەورەیە! خۆتان بۆ دابەزین بۆ لیکوڤریسی ئامادەکەن!

پیاوان ئەیکۆنەکەیان بەدەستەوە گرت، یەک لە دوای یەک لە بەردەمیدا سەریان نەوی کرد و ماچیان کرد. ڕەنگەکانی ئەیکۆنەکە گیانیان تێ دەهات، پێغەمبەر دەجووڵا و شاڵەکەی وەک ئاگرێک کە با لێی بدات بڵێسەی دەدا. ژنان لە دڵۆپە

ئارەقەکانی سەر تەوێڵی پێغەمبەریان دەنۆڕی و مناڵان بەنزیک بوونەوەیان لێی، بەبینینی چاوانی ئاگرینی، دەگریان و شوێنەکەیان بۆ یەکێکی تر چۆڵ دەکرد.

باوکە فۆتیس بڕست پێنەماو بۆ ئەشکەوتەکەی خۆی ڕۆیشت تا بحەوێتەوە و بەو ئومێدەی خودا خەوی لێ بخا و لەگەڵیدا بدوێت، چاوانی لێک نان. مانۆلیۆس ئەیکۆنەکەی پێغەمبەری ئاگرینی هەڵگرت، بۆ نێو ئەشکەوتەکەی برد و لە تاریکیدا لە پاڵ ئەیکۆنەکەی مەسیحدا داینا کە بێ ژمار بولبول دەوریاندابوو.

***

ئیدی لەو ساتەوە ساراکینا خرۆشانی بەرەیەکی بەخۆوە گرت کە خۆی ئامادەی شەڕ بکات. ئەوانەی کە تێلایان نەبوو بۆ پەیداکردنی داری داربەڕوو، ڕێگەی کێوەکانیان گرتە بەر. ئەوانەی کە لە قۆچەقانییان دەزانی، ژنان و مناڵانیان فێر دەکرد. باوکە فۆتیس ئەو چەکانەی کە هەیبوون بەسەر ئازاترین پیاواندا دابەشی کردن، ماندوونەناسانە لەگەڵ یەکە بەیەکەیاندا دەدوا، هانی دەدان و ئامۆژگاری دەکردن.

لە کاتی خۆراوابووندا کوستانتیس لە ئاواییەوە هات و کە جموجوڵی پەنابەرانی بینی، حەپەسا. ژنان و پیاوان قۆڵیان لێ هەڵماڵیبوو. گرووپێک بەقۆچەقانی ڕاهێنانیان دەکرد و هەندێکی تر تێلایان دادەتاشی. وەک بڵێی خۆیان ئامادەی نەبەرد دەکرد. مانۆلیۆسی بینی کە بەسەر پارچە داربەڕوویەکدا چەمی بووەوە و بەپەرۆشییەکی زۆرەوە ڕوخسارێکی نوێی مەسیحی لەسەر هەڵدەکۆڵی. پێ دەچوو ئەمیش سەرقاڵی دروستکردنی چەک بێت و پەلەی بێت هەرچی زووە خەڵکی پێ چەکدار بکات. نزیکی مانۆلیۆس بووەوە و غەمبارانە لە لایەوە دانیشت:

– مانۆلیۆس، ئەگەر کاتت هەیە سەر هەڵبڕە و گوێم بۆ ڕادێرە. هەواڵی ناخۆشم پێیە.

– کوستانتیس هەواڵە ناخۆشەکانیشت بەخێربێن. چیاکان بەڕووداوی دڵتەزێن ڕاهاتوون. گوێم لێتە.

– ماریۆری مرد. دوێنێ نیوەڕۆ هەواڵەکە گەیشت.

مانۆلیۆس دارەکەی نایە سەر ئەرزەکە و وەک کەسێک کە بۆ یەکەم جار قسە لە

بارەی مەرگەوە بژنەوێ، حەپەسا و زەندەقچوو پرسی:

– مرد؟

– بەڵێ، دوێنێ نیوەڕۆ زانیمان. باوکی هاوارێکی وای کرد کە ئاوایی لەرزی. پاشان سوار هێسترەکەی بوو و چوو بۆ شار، بەڵام کاتێک گەیشت ئیدی کچەکەیان سپاردبوو بەخاک و نەیتوانی بوو خۆی چاوانی کیژەکەی لێک نێ تا کەمێک سەبووری بێتەوە. ئەمڕۆ بەیانی بۆ ئاوایی گەڕایەوە، پیرەمێرد تەواوێک گۆڕاوە و هەر ناناسرێتەوە. لەحەژمەت خەم و خەفەت ئەقڵی لە دەست داوە. کاتێ بینیم لە دەرگای ماڵەکان دەدا، هەم ترسام و هەم بەزەییشم پێیدا هاتەوە. پێ پەتی و داماو ماڵ بەماڵ دەگەڕا و خەڵکی بۆ گوێڕادێران لە نوتقی کڵێسا بانگێشت دەکرد. زێوانیش زەنگی کڵێسای هێنابووە زرینگە. هەمووان دەستمان لە ئیش هەڵگرت و چووین بۆ کڵێسا. باوکە گریگۆریس لە حەوشەی کڵێسادا کۆیکردینەوە و خۆیشی چووە سەر دیوارێکی نزم. چەناگەی دەلەرزی و نەیدەتوانی بدوێ. بەڵام چاوە سوورەکانی پریشکیان لێ دەبووەوە. دواجار خۆی کۆنترۆڵ کرد و بەدەنگێکی گرمەئاسا هاواری کرد: "ڕۆڵەکانم، من زیاتر لە دوو وشە لەگەڵتانا نادوێم، چونکە ئەگەر زیاتر بدوێم ئەوا دڵم ڕیشاڵ ڕیشاڵ دەبێ... ساراکینا ئێمە لەناو دەبات! ساراکینا نابووتمان دەکا! هەستنە سەر پێ! چەک هەڵگرن! من پێشتان دەکەوم. کوڕەکانم با شالاو بۆ دوژمن بەرین و ڕاوی نێین! پەنابەرەکانی ساراکینا ئاواییەکەی ئێمەیان بەچاوەوە کردووە و لەو ڕۆژەوەی پێیان ناوەتە ئێرە جگە لە بەدبەختی و ماتەم چ شتێکی ترمان نەبینیوە. خەتاباری سەرەکی ئەوەش مانۆلیۆسی کافرە! ئەوە ئەو بوو کە ئەقڵی میکیلیسی دزی و بووە هۆی ئەوەی دەسگیرانی ماریۆرییەکەی من لەگەڵ میکیلیسدا هەڵوەشێتەوە. ئەو بکوژی کیژەکەی منە!"

ویستی بەردەوام بێت، بەڵام دووچاری سەرە سووڕە بوو. ویستی خۆی بەدیوارەکەوە ڕاگرێ، بەڵام ئیدی هیچ شوێنێکی نەدەبینی. بۆیە لەترێکی دا و کەوتە خوارەوە.

کوستانتیس لە قسەکردن وەستا. مانۆلیۆس چمکی ئەو شاڵەی کە بەسەریەوە

بەستبوو بەددان گرت تا هاوار نەکا. لەبەرخۆیەوە گوتی: "ماریۆری مرد. ماریۆری مرد..." بێئەوەی پەی بەواتای ئەوە بەرێت کە دەیگوت. ئیدی ڕووی کردە کوستانتیس و گێژوویژ پرسی:

– ئەدی چی؟

– هاتم تا ئاگادارت کەم مانۆلیۆس کە ئاگاتان لەخۆتان بێت. نوتقەکەی قەشە ئاگری بەرداوەتە گیانی خەڵکی ئاوایی و خەریکن خۆیان بۆ هێرش کۆدەکەنەوە. هەمووان بەدوای بیانوودا دەگەڕان کە وا ئیدی پەیدایان کرد. دەوڵەمەندان لە ئێوە دەترسن چونکە دەڵێن ئێوە بەڵشەویکن. هەژارانیش ڕقیان لێتانە، چونکە دەوڵەمەندان وەباریان هێناون. ئەوان کوێرانە هێرش دەهێنن و چەکداریشن. ئاگاتان لەخۆتان بێت!

– کوستانتیس خۆت برۆ و هەواڵەکە بەمیکیلیس ڕاگەیەنە. من ناتوانم هەواڵێکی ئاوهای بدەمێ... وردە وردە پێی بڵێ، چونکە ماوەیەکە وەک ڕۆحگەڵی سەرگەردان، بێ مەبەست پیاسە دەکا و لێو هەڵناهێنێتەوە. تەماشات دەکا، بەڵام خەیاڵی لە جێگایەکی ترە وە وەڵامی پرسیارەکانت ناداتەوە .. شەوانە ناوێرێت بنوێت و لە ترسی ئەوەی نەبا خەوی لێ بکەوێت هەڵدەلەرزێت... ڕۆژێکیان لێم پرسی: "لە چ دەترسیت میکیلیس؟" بەدژواری و لاڵە پەتێ وەڵامی دامەوە: "لە مردن مانۆلیۆس... لە مردن .." کوستانتیس مەترسە، برۆ بیدۆزەوە. منیش دەچم بۆ لای باوکە فۆتیس.

میکیلیس ئینجیلە گەورەکەی داخست و گوتی:

– هەموو شتێک تەواو بوو. کوستانتیس گیان ئیدی پێویستم بەهیچ شتێک نییە. خودا پێشتر نیوەی لە بوونی منی بەخاک سپاردبوو وا ئێستاش نیوەکەی ترمی بۆ ژێر خاک برد. ئیدی خەیاڵم ئاسوودە بوو.

کوستانتیس لە خوێنساردی میکیلیس بەدوای بیستنی ئەو هەواڵە جەرگبڕەدا، ڕاچڵەکی. هەستی دەکرد لەودیو ئەو ڕوخسارە بێ ڕۆحەوە دنیایەک لە نغرۆ بووندایە. خودانزادەی گەنج هەمدیس گوتی:

– ئەوەی نەدەبوو ڕوویدا، ڕووی دا و هەموو شتێک تەواو بوو.

ئیدی ئەوسا پەتێکی لە قەڵەشی بەردێک ڕاکێشایە دەرێ، ئینجیلەکەی پێوە

بەست و بەهەناسە هەڵکێشانەوە ڕووی کردە کوستانتیس.

– کوستانتیس ڕوو بکەینە کوێ؟ بەرەو ڕووی خەڵکی بۆنی گەنیو دێت بەسەرتا. بەرەو خودا؟ کە سەروەت بەلاداسی پیر دەدا، بەزیندوویی دەیهێڵێتەوە و ماریۆری دەبا؟ بەرەو خود کە کاتێک وەک کرم، جەستە دەدەینە بەر هەتاو و لەو باوەڕەدان بەختەوەرین کەچی پێی ڕێبوارێک دەمان شێلێ؟... کوستانتیس تۆ لەم هەمووە سەر لە چ شتێک دەردەکەیت؟

بەڵام کوستانتیس ژن و منداڵی هەبوون و لە کوێوە دەیتوانی سەر لەو هەمووە دەربێنێ. ئیدی لە جێگەکەی هەستا و گوتی:

– دەبێ برۆم یاناکۆس بدۆزمەوە.

یاناکۆس لە ئەشکەوتی تایبەتی ئەمباری ئازوخە، سەرگەرمی کێشانە و تەرازووی ئارد و ئەودوای زەیتی زەیتوون بوو، زەخیرەی شەراب چەند ڕۆژ بەر لەوە تەواو بووبوو: "تا دوو ڕۆژی تر و خۆ ئەگەر دەستی پێوە بگرین تا سێ ڕۆژی تر، واتە تا سێشەممە ئازوخەمان هەیە. دوای ئەوە دەبێت بجەنگین تا بزانین چ دەبێت. ژیان ئازاری هەیە، بەڵام دەرمانیشی هەیە. بۆیە تا زیندووم و تا دەتوانم بڵێم زیندووم و یوسفۆکەکەم زیندووە، نابێت نائومێد ببم. دواجار ڕۆژێک چاومان بەچاوی یەکدی دەکەوێتەوە. تەنیا شتێک دەوای نەبێت مردنە."

دەنگێگ لە دوایەوە گەیییە گوێی:

– سڵاو یاناکۆس، لە کوێیت؟ بۆچی ئیدی بۆ ئاوایی نایەیت؟

سەری وەرچەرخاند و شادومانانە گوتی:

– سڵاو کوستانتیس، چۆن... دێم، بەڵام تۆ نامبینیت. کاتێک دێم دنیا هێند تاریکە چاو چاو نابینێت.

بەپێکەنینەوە گێڕایەوە کە چۆن دووجار وەکی گورگ بۆ ئاوایی ڕۆیشتووە و لەسەر دیوارەکانەوە بازی داوە. دواجار تێ هەڵچووەوە:

– بنۆڕە، تالانییەکانمان خەریکە تەواو دەبێت، بەڵام دەبەی نەوتەکەمان لەو قوژبنەدا چاوەڕێیە تا ئەرکی خۆی جێبەجێ بکات.

کوستانتیس بەنیگەرانییەوە پرسی:

– چ ئەرکێک؟

– کوستانتیس... ئەرکی سووتاندن. ئەدی مەگەر نەوت چ ئەرکێکی تری هەیە؟ ئەگەر هەیبا ئیدی خودا زەوی بەم تەرزە نەدەخولڵقاند...

بۆ ساتێک لە فیکرەوە چوو... ئەوسا بەنێوچەوانی خۆیدا کێشا و تێ هەڵچووەوە:

– باش بوو هاتیت. خودا ناردووتی. ئامادەیت یارمەتیم بدەیت؟ ئەمڕۆ یەکشەممەیە. دوو سبەی سێشەممە گوێدرێژەکەم لەماڵی لاداس ببەرە دەرەوە. پێ بڵێ پێویستم پێیەتی و کرێکەی دەدەیت. پیرەی پیسکە قاییل دەبێ و ئیدی تۆش گوێدرێژەکەم بۆ ماڵی خۆتان دەبەیت. گوێت لێیە؟ نامەوێ یەک موو لە جەستەی گوێدرێژەکەم بسووتێت. ماڵەکەی تۆ بۆ ئەو ئەمینە.

کوستانتیس ڕاچڵەکی و هاواری کرد:

– گەرەکتە ماڵی لاداس بسووتێنیت؟

– ئەدی ئێمە لە بارەی چییەوە دەدواین؟ مەگەر ئەرکی نەوت جگە لەمە شتێکی ترە؟ خودا خۆی دەزانێت چ دەکا.

– یاناکۆس باش بیرت لێ کردووەتەوە؟ بۆی هەیە تووشی چورتمێک ببیت.

– کوستانتیس من بیری خۆم کردووەتەوە و کارەکەم تەواوە. تەنانەت بەئەلیاس پێغەمبەر یان بەقەولی قەشە بەپێغەمبەری ئاگرینیشم گوتووە. ئەویش قاییلە.

کوستانتیس سەری خوراند:

– تێ ناگەم.

– حەقی خۆتە تێ نەگەیت، چونکە قاوەخانەت هەیە، ژن و منداڵت هەن، برسیت نییە، سەرت لە کەوڵی خۆتدایە... لە بەردەم هەر مەرد و نامەردێکدا سەر نەوی دەکەیت. کەواتە ئیدی پێویستت بەسەرهەڵبڕین نییە. بەڵام خەڵکانی ئاوارە لە بەردەم هەر کەسێکدا سەر نەوی ناکەن. کوستانتیس نهێنی مەسەلەکە لێرەدایە... بەهەرحاڵ ئێمە بەئومێدی خودا سێشەممە بەرەو ئاوایی دەکەوینە ڕێ!

کوستانتیس دوای بێ دەنگییەکی کورت، هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

– یاناکۆس دڵم لەگەڵتانە. من و ئانتۆنیۆس و دیمیترۆسە زلە زۆر جاران لە بارەی ئەنگۆوە دەدوێین. بەڵام چ کارێکمان لە دەست دێت؟

– ئەمەیان ئیدی لە باوکە فوتیس بپرسە. من تەنیا تکایەکم لە تۆ تەنیا هەیە و ئەویش ئەوەیە کە ڕۆژی سێشەممە گوێدرێژەکەم بۆ ماڵی خۆتان ببەیت... ئاگاشت لە زمانت بێت. نەبا چ شتێک بەکەس بڵێیت!

یەکشەممە و دووشەممە هاتن. نزیکی نیوەڕۆ بەفرێکی سووک کەوتە بارین. ترۆپکی چیا سپی و ئەلیاس پێغەمبەر جلکی سپی لەبەرکرد. بەفر درز و قەڵەشەکانی چیای پۆشی و قژقڕە برسییەکانی دەشت باڵیان لەیەکدا. ئاسمان سوورایییەکی مسینی بەخۆوە گرت.

مانۆلیۆس لە بەرایی ڕۆژەوە بەسەر پارچە داربەڕووەکەیدا نەوی بووەوە و بەتەواوی بوونی، سەرگەرمی هەڵکۆڵین بوو. وی تەواوی ڕۆحی خۆی سپاردبووە کارەکەی و هەوڵی دەدا ڕوخساری مەسیح لە دڵی دارەکەوە هەڵبگۆزێت. ڕوخسارێکی پیرۆز ڕێک بەهەمان ئەو تەرزەی کە شەوی پێشوو هاتبووە خەونی ـ غەمگین و مۆن بەدرزێکی قووڵ لە لاجانگەی ڕاستدا تا چەناگە و سمێڵی کە لێوی داپۆشی و برۆی کە لە حەژمەت تووڕەیی و عەزاب گرژ بووبوو – لە زەینیدا بێ جووڵە وەستا بوو. لە سپێدەی سەحەرەوە هەوڵی دەدا تا بەشکم ئەوەی کە لە خەوندا بینیبووی بدۆزێتەوە. بەپەلە هەڵکۆڵینکاری دەکرد و تەلاشە دارەکانی بەچەپ و ڕاستدا هەڵدەوەراندە سەر ئەرزەکە... تا دواجار بەر لە داهاتنی شەو ڕوخساری مەسیح لە ڕووناکی بێڕەنگی زستاندا وەدیارکەوت. وەک بڵێی کوتوپڕ لە خەونەکەی مانۆلیۆسەوە هاتبێتە دەرەوە و لەسەر دارەکە جێگیر بووبێ و ئیدی لە زەینی ویدا جێی نەبێت. لە هەمان کاتدا میکیلیس بەهەنگاوی هێور، بەڵام نائومێدانە هاتە ژوورەوە. پاشان تەماشایەکی دارە هەڵکۆڵراوەکەی کرد و کوتوپڕ هەنگاوێک بۆ دواوە گەڕایەوە و هاواری کرد:

– ئەمە کێیە؟ ئەمە کە ئیدی جەنگە!

مانۆلیۆس ئارەقەی نێوچەوانی سڕی و وەڵامی دایەوە:

– نا ئەمە مەسیحە.

– بەڵام... چ جیاوازی لە نێوان ئەو و جەنگدا هەیە؟

– هیچ!

شەو داهات. بەفر بێ دەنگ کلوو کلوو دەباری. ئاسمان لەگەڵ ئەرزدا بووبووە یەک و دەشتەکەی خوارەوە نەدەبینرا.

مانۆلیۆس چرای پیوسوزەکەی داگیرساند، ئەیکۆنە کۆنەکەی مەسیحی کە لەسەر پەلکی دارەقتا هەڵکۆڵیبوو هێنا و لە پاڵ ئەیکۆنە نوێیەکەدا داینا.

میکیلیس بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی:

– چ جیاوازییەک! ئایا ئەم دووانە هەردووکیان یەکێکن؟

– یەکێکن. هەڵبەت مەسیح بەر لەمە میهرەبان، ئارام و خەنی بوو، بەڵام ئەلعان تووڕەیە. میکیلیس تۆ دەتوانیت لەمە بگەیت؟

میکیلیس کەمێک بێ دەنگ بوو، ئەوسا وەڵامی دایەوە:

– پێشتر نەمدەتوانی. بەڵام ئێستا ئا....

بەیانی ڕۆژی سێشەممە بەر لە ڕووناکبوونەوەی ئاسمان، تەواوی خەڵکی ساراکینا ئامادە لە جێگای خۆیاندا ڕاوەستابوون. گەوەی چیا و ئەلیاس پێغەمبەر لە ژێر سپێتی بەفردا نووستبوون. پێغەمبەر بەیەکەمین تیشکی سووری سپێدە سەری لە خەو هەڵبڕی.

باوکە فۆتیس ڕەعیەتەکەی کۆکردەوە و گوتی:

– ڕۆڵەکانم، ئەمڕۆ ڕۆژی چارەنووسی ئێمەیە. ئێمە تا ئەو شوێنەی توانیمان کۆیلایەتیمان کرد، بەڵام ئیتر گەیشتووینەتە سەر لێواری هەڵدێر. ئەگەر هەمدیس کۆیلایەتی بکەین ئەوا یەکەم جار منداڵەکانمان و دوای ئەوانیش پیاوان و ژنانمان بەرەو قووڵایی خەرەند هەڵدەدێرێن. ئێمە بەناچاری دەبێ لە نێوان مردن و بەرخۆداندا یەکێکیان هەڵبژێرین کە ئیدی بەرخۆدانمان هەڵبژاردووە. ئاخۆ هەمووتان قایلن؟

– بەڵێ باوکە، هەمووان قایلین!

– من لە ئەلیاس پێغەمبەر، لە هەمان ئەم پاسەوانەی کە بەژوور سەرمانەوە پاسەوانێتی دەکات، پرسی، ئەویش قایلە. ئەم بڕیارەی ئێمە لە ڕووی هەوا و هەوەسێکی کوێرانەوە نییە. ئێمە هەمووومان بەچاوانێکی کراوەوە، بەزەینێکی ڕووناک و وەکی ئینسانگەلی ئازاد ئەم کارە دەکەین. ئێمە بۆ وەرگرتنی مافی خۆمان

دەڕۆین، ئێمە سواڵ ناکەین و لە دووی جێبەجێ کردنی دادوەرین! ئێمە بۆ وەدەسهێنانی باغی میوە، زەویوزاری کشتوکاڵی، ڕەز و باغی زەیتوون و ماڵەکانمان دەڕۆین و هێندەی یەک سەرە دەرزی چاومان لە ماڵی خەڵکانی ترەوە نییە. ئێمە دەمانەوێ زەوی وزارەکانی خۆمان بکێڵین تا بەزیندوویی بمێنین. ئێمە تالانچی نین. ئێمە ستەمدیدەین. ئێمە بووینەتە قوربانی زوڵم و ئیدی لەمە زیاتر ناچینە ژێر باری ستەم.

ئێمە کارمان بەکاری کەسەوە نییە، بەڵام ئەگەر دەست لە ڕوومان هەڵبڕن ئەوا ئێمەش دەست دەکەینەوە. ئەفسووس دادوەری بەبێ بوونی چەک لەم دنیایەدا چ جێگەیەکی نییە. ئێمە دەبێ دادوەری چەکدارکەین تا سەرکەوێت. ئەدی مەگەر زاڵمان چەکدار نین. ئەمڕۆ ئێمە پیشانی دەدەین کە حەقیش دەتوانێت بەرگری لە خۆی بکات. مەسیح تەنیا مەڕ نییە. بەڵکو شێریشە و ئەمڕۆ وەک شێرێک ڕێنوێنیمان دەکات. مانۆلیۆس ڕوخساری ئەوی هەڵکۆڵیوە. لێی بنۆڕن! ئەمە ئەو مەسیحەیە کە ئەمڕۆ لە پێش ئێمەوە دەبێ و سەرکردایەتی کردنی ئێمە لە ئەستۆ دەگرێت!

ئەوسا ڕوخساری گرژ و مۆنی مەسیحی لەو فەزا بوولێڵەی بەیاندا بەژوور سەری خۆیەوە ڕاگرت و پیشانی ئامادەبووانی دا. مانۆلیۆس ڕێک لە دوایین لەحزەدا برینی نێوان لاجانگە و چەناگەی بەسوور ڕەنگ کردبوو، مەسیحی بەقەڵافەتی جەنگاوەرانی نەمری بەرەبابان کە هەمدیس پێیان دەنایەوە گۆڕەپانی جەنگ، هەڵگۆزیبوو.

–... ئەو سەرکردەی ئێمەیە! دەستتان هەڵبڕن و سڵاوی لێ بکەن!

ئەوسا ڕووی کردە لوکاسی ئالاهەڵگر و تێ هەڵچووەوە:

–... لوکاس ئەم ئەیکۆنە پیرۆزە بەسەر ئالاکەتەوە ببەستە تا لە پێش ئێمەوە حەرەکەت بکا و ڕێگەمان بۆ بکاتەوە! ئێستا هەمووان بۆ جێگەی خۆیان! ئیدی ڕۆژ بووەتەوە و کاتی ڕۆیشتنە! لوکاس لەپێشەوە و پیاوانی چەکدار لە دوای ئەوەوە. ژنان و منالانیش بەقۆچەقانییەکانیانەوە لە دوای ئەوانەوە بڕۆن!

خەڵکەکە نەزمێکی جەنگی بەخۆوە گرت و هەمووان خاچیان کێشا. باوکە فۆتیس ئەیکۆنی ئەلیاس پێغەمبەری لە نێو بازووەکانیدا گرتبوو. مانۆلیۆس و پیاوان لە

پێشـەوە دەڕۆیشـتن. یاناکۆس بەدەبە نەوتەوە لە دوای ئەوانەوە دەڕۆیشت و میکیلیس لەسەر گابەردەکان تەماشای دەکردن. ئاخر ئەو پێشتر بەباوکە فۆتیسی گوتبوو کە بڕستی نییە و ناتوانێت لەگەڵیان بچێ. ئەو لە شڕپۆشان کە بەزۆری پێ پەتی گەلێک بوون و تەنیا بەشێکیان پاتاوی لە پێستی مەڕ یان پارچە گونییەیان لە پێیانەوە پێچابوو، دەنۆڕی و تەماشای گۆنای ئێسکن، چەناگەی دەرپەڕیو و چاوە بەقووڵاچووەکانیانی دەکرد. هەمووان برسی بوون، سەرما دەیتەزاندن و ڕایاندەکرد تا گەرم ببنەوە... ئەوانە ڕقیان لەکەس نەبوو بەڵکو تەنیا دەیانویست خۆیان گەرم بکەنەوە و لە برسا نەمرن.

یاناکۆس بۆ ساتێک دەبە نەوتەکەی لەسەر ئەرزەکە دانا، دەستی بەشەختەبووی بەیەکدا هێنا و هاواری کرد:

– هێی مناڵینە! ئەرێ گۆرانی نەڵێین؟ مەگەر بەدەمی داخراوەوە بۆ زەماوەند دەچن؟ لەو گۆرانییانەی کە بەڕێگەوە دەیڵێین. گۆرانی ئەمان ئەمان. یەک تەسنیف، بابە هەرچیتان پێ خۆشە بیڵێن تا گەرم ببینەوە!

کوتوپڕ سینگەکان کرانەوە، دەمەکان کرانەوە و هەمووان بەدەنگێکی گڕ لەگەڵ باوکە فۆتیسدا سروودێکیان چڕی کە بەرەبابان لە کاتی ڕاونانی بەربەرەکانا دەیانچڕی:

– ئەی پەروەردگار، پشتی مەخلوقەکەت بگرە و بەسەر بەربەرەکانا سەرمانخە...

٢٠

لیکۆڤریسی لەوەدا بوو لە خەو ڕادەبوو. سەرما بەردیشی درز تێ دەبرد. کێوەکان بەبەفر پۆشرابوون. گوندنشینان خزابوونە ژێر لێفەی خۆ و لە شیرینەخەوی سپێدانیاندا بوون. شەوی پێشوو هەر کامێکیان بەرازێکیان کوشتبوو، دوای ئەوەی کەوڵیان کردبوو، شتبوویان و ئامادە بە ژن و کچەکانی خۆیان سپاردبوو تا هەم سوسیس و سەروپێی لێ دروست بکەن و هەم دوای سوێرکردنی بیکەنە قاورمە. بۆیە ژنان و کچان بەر لە هەموان لە خەو هەستابوون، قۆڵیان لێ هەڵکردبوو، ئاگریان لە ژێر مەنجەڵەکاندا کردبووەوە، کەوتبوونە کوتینی بیبەر و داو و دەرمان و گرتنی ئاوی نارنج و لیمۆی ترش بۆ خۆشکردنی تامی سوسیس و سوێرکردنی گۆشت و چاک کردنی سەروپێ. لەتەواوی ئەم ماوەیەدا بەرازی قەڵەو، شۆردراو چاک کراو، هەڵاوگێڕاو بەقولاپی موبەقەوە هەڵواسراو ئامادە بوو.

شەوی ڕابردوو، ئاغا کە سەراپای ڕۆژ دەنگی نەڕەی ئەو بەرازانەی ژنەفتبوو کە سەردەبڕدران، بەمارتای گوتبوو:

– نەبا گۆشتی بەراز بێنیتە ماڵەکەم و گوناهبارم بکەیت؟ ئێوە کافرگەلی چڵێس شەرم ناکەن گۆشتی بەراز دەخۆن، سوسیس سوور دەکەنەوە و هەوا پیس دەکەن؟

ئاغا بۆ سوسیسی گۆشتی بەراز دەمرد و ئەوەی لە هەر خواردنێکی تر بۆ مەزەی عارەق لە زاردا خۆشتربوو. هەموو ساڵێک پیرێژنی پشتکۆم سوسیسی لە جێگای گۆشتی وشتر دەرخواردی ئاغا دەدا، ئاغاش ئەمەی دەزانی، بەڵام بەڕووی خۆیدا نەدەهێنا، قامکی دەلستەوە و لەو باوەڕەدابوو لە فەرمایشتە ئاینیەکانی خۆی

سەرپێچی نەکردووە. ئەو تەنانەت لەقوولایی بوونیدا نەیدەتوانی باوەڕ بکا کە ئەو خواردنە بەتامە بۆی هەیە گۆشتی بەراز بێت. ئەو هەموو ساڵێک لەم کاتەدا پیرێژنی پشتکۆمی بانگ دەکرد و فەرماندەرانە ئاگاداری دەکردەوە:

– مارتا، نەکەیت گۆشتی بەراز بۆ ماڵەکەم بێنیت و گوناهبارم بکەیت؟

ئەمەش بەو مانایە بوو کە: "هەرچی سوسیست چنگ دەکەوێت بیکڕە، بۆم بێنە و بڵێ گۆشتی وشترە."

ئیدی پیرێژنی پشتکۆمیش بێئەوەی تەنانەت زەردەخەنە بێنێتە سەر لێو، وەڵامی دەدایەوە:

– خەمت نەبێت ئاغا. ئەم ساڵ تا بتوانم سوسیسی وشترت بۆ دەکڕم. نیگەران مەبە! بۆ برایمۆکیشی دەکڕم...

هاوکات پەنابەرانی برسی، بەپەلە لە چیاوە دادەبەزین. یاناکۆس بۆ ساتێک لای کردەوە و گوتی:

– هاوڕێیان، قەشە ڕۆژێکی باشی هەڵبژاردووە. ئەمڕۆ بەرازی ئامادە بۆ برژاندن بەقولاپەکانەوە هەڵواسراون. ژنەکان ئاگریان کردووەتەوە و گەرەکیانە بۆ دەعوەتی ئێمە لێ ینێن. ئای خۆزیا لاداسی پیری چەپەڵیش بەرازێکی کوشتبا!

بەڵام هاوڕێیانی یاناکۆس کە بەسرووده جەنگییەکە خرۆشابوون، وەڵامیان نەدایەوە. خەڵکەکە لە چیا هاتبوونە خوارێ و گەیشتبوونە دەشت. گوندی پۆشراو بەبەفر لە بەردەمیانا بوو. لە تەواوی ئاگردانەکانەوە دووکەڵ بەرزدەبووەوە. پەڕەی کەپووی برسییان دەکرایەوە و دادەخرا. بەحەز و لەزەتەوە بۆنی سەروپێ پوختەکراوەکانیان هەڵدەمژت. ژنان بەیادی ماڵە وێران بووەکانیان و ئەو ئیشانەی لە کاتی جێژندا دەیانکرد، هەناسەیان هەڵدەکێشا.

بەر لە گەیشتن بەچالاوی قەدیس ڤاسیلی، باوکە فۆتیس ڕاوەستا و ئاماژەی کرد کە دەیەوێ قسان بکات:

– ڕۆڵەکانم. باش ئاگادار بن! ئێمە یەکەم جار بۆ ماڵی پاتریارکاسی پیر دەڕۆین و لەوێ جێگیر دەبین. ئەگەر دەرگاکە داخرابوو ئەوا دەیشکێنین، چونکە ئەوێ ماڵی خۆمانە و مافی ئەوەمان هەیە بچینە ژوورەوە. دوای ئەوە بۆ باغی میوە، ڕەز، باغی زەیتوون و کێڵگەکانمان دەڕۆین و داگیریان دەکەین... خودا بکا هێرشمان بۆ نەکەن.

بەڵام ئەگەر هێرش بکەن ئەوا ئێمەش دەست دەکەینەوە. چونکە ئیدی جەنگ هەڵایساوە. ئێمە جگە لە مافی خۆمان چ شتێکی ترمان ناوێ و خودا خۆیشی دەمانبوورێت! ئەلعان ئاوایی لە خەو وەئاگا بووەتەوە. پیاوانی ئاوایی دەبینم خەریکن لەدەوری یەک کۆدەبنەوە. زرینگەی زەنگی ناقوسی کڵێسام دێتە گوێ. هەمووان ئاگادار بن! بۆ پێشەوە!

زەنگی ناقوس بەتوندی لێی دەدا و ئاوایی هێنابووە خرۆش. پانایۆتیسە زلە کە سووسەی کردبوو وا شتێک خەریکە ڕوودەدا، تەواوی شەو چاوی لێک نەنا و هەر لە سپێدەوە لە بانێژەی ماڵی ئاغاوە چاوی لە چیا بڕیبوو تا لە بوولێڵەی سپێدەدا سروودی هاتنەخوارەوەی پەنابەرانی هاتبووە گوێ و ئیدی زوو بەزوو چوار پلیکانەی بەیەکێک بڕیبوو، لە گۆڕەپانی ئاوایی تێ پەڕی و بەگەیاندنی خۆی بۆ کڵێسا، ناقوسەکەی هێنابووە زرینگە تا خەڵکی ئاگادار بکاتەوە.

هاوکاتیش پوورە مادلینا کە بۆ پڕکردنی گۆزەی ئاو بۆ چالاوی قەدیس ڤاسیلی چووبوو، بەبینینی پێ پەتییان، بەقیژەقیژ گەڕابووەوە و هاواری کردبوو:

– هاتن! کافرەکان هاتن! چەک هەڵگرن!

گوندنشینان بەدەنگی ناقوس لە خەو ڕاپەڕیبوون و بەژنەفتنی هاوارە بەسۆکانی پوورە مادلینا لە نوێنەکانیان هاتنە دەرێ و لێفەکانیان بەشانیان دادا، دەرگای ماڵەکانیان کردەوە و بەرەو کڵێسا ڕایان کرد. ژنانیش دەستیان لەکاری چێشت لێنان هەڵگرت و لەبەردەرگا یاخۆ لەودیو پەنجەرەکانەوە ڕاوەستان و بەهاوار هاوار لەو پیاوە قژ لوولانەی کە بەکۆڵانەکانا تێ دەپەڕین، دەپرسی:

– چ بووە؟ بۆچی لە ناقوس دەدەن؟

بەڵام هیچ کەس وەڵامی نەدەدایەوە و هەمووان هەر ڕایان دەکرد.

دواجار باوکە گریگۆریس گەیشتە کڵێسا و بەهەناسەبڕکێ و قژی بژەوە هاواری کرد:

– ڕۆڵەکانم چەک هەڵگرن. بەڵشەویکەکان شالاویان هێناوە و لە ساراکیناوە دابەزیون. نابێ ڕێگە بدەین بێنە گوند. بۆ ماڵەوە بگەڕێنەوە و چەکەکانتان بێنن! هەمووان بەرەو چالاوی قەدیس ڤاسیلی دەڕۆین!

ئەوسا ڕووی کردە پانایۆتیس کە هێشتا شێتانە لە ناقوسەکەی دەدا و تێ هەڵچووەوە:

– پانایۆتیس، بڕۆ ئاغا بدۆزەوە و بڵێ بەماینەکەوە بۆ چاڵاوی قەدیس ڤاسیلی بێت. بەڵشەویکەکان لە چیا دابەزیون!

مامۆستا بەبێ چاویلکە، بەهەناسەبڕکێ و لەتردانەوە گەیشت و شێتانە هاواری کرد:

– چەک هەڵنەگرن! من دەڕۆم لەگەڵیان دەدوێم و ئارامیان دەکەمەوە! ئەوانە برای ئێمەن. ئاوایی لەخاک و خوێن هەڵمەکێشن!

قەشە بەتووڕەیی هاواری کرد:

– ئاغای مامۆستا بڕۆ بەلای ئیشی خۆتەوە! باسی خۆبەدەستەوەدان مەکە. برایان کاتی یەکلاکردنەوەی حیسابە. مردن بۆ هەرچی و پەرچییان!

گوندنشینان وەخرۆش کەوتبوون، بەرەو ماڵەکانی خۆیان ڕایاندەکرد و پڕیان بەدار و تێلاوە بیگرە تا دەمانچە و داسدا دەکرد. هەندێکیان بەو کێردە خۆیان چەکدار دەکرد کە شەوی پێشوو بەرازیان پێ سەربڕیبوو. ئەوسا هەمووان لەدەوری یەکدی کۆبوونەوە و بەپێشەوایەتی باوکە گریگۆریس بەرەو چاڵاوەکە کەوتنە ڕێ. پانایۆتیسە زلەیش بەپەلە خۆی گەیاندێ، چووە لای باوکە گریگۆریسەوە، دەمانچەی لەبەر کەلەکەی دەرهێنا، فیشەکێکی بەئاسمانا تەقاند و گوتی:

– مناڵینە بابڕۆین کارێکیان پێ بکەین با بەدەواری شڕی نەکردبێ!

ئاغا بەدەنگی گوللەکە لە خەو ڕاپەڕی، دارحەیزەرانەکەی بەئەرزی ژوورەکەدا کێشا و مارتایش بەپەلە چووە لای.

– هەی لەعنەتی، دەنگی ئەو تەقەیە چ بوو؟

– ئاغا بەڵشەویکەکان شالاویان بۆ ئاوایی هێناوە.

– کام بەڵشەویک هەی پیری خەڵەفاو؟ باش ڕوونی بکەوە تا ببینم! بەڵشەویکەکانی ڕوسیا؟

– نا ئاغا، بەڵشەویکەکانی ساراکینا. وابزانم تۆش دەبێت بەماینەکەتەوە بچیتە دیداریان...

ئاغا بەقاقای پێکەنین قسەکانی پیرێژنی بڕی و چونکە خەوی دەهات ڕووی بۆ ئەو لایە وەرگێڕا کە برایمۆکی لێ نووستبوو، گوتی:

– هەرکاتێ بەڵشەویکەکانی ڕوسیا هاتن خەبەرم بکەوە. ئێستاش بڕۆ گۆڕت ون کە!

کاتێ باوکە فۆتیس بینی خەڵکی لیکوڤریسی بەڕوخساری مۆنەوە دێنە پێشێ، لە خەڵکەکە جوێبووەوە، تەنیا و بێ چەک چووە پێشێ و ئەیکۆن بەدەست هاواری کرد:

– برایانم! دەمەوێت قسەیەکتان لەگەڵ بکەم. بەخودا سوێندتان دەدەم گوێم بۆ ڕادێرن! نابێ دەست بدەینە خوێنڕێژی...

هەردوولا لە شوێنی خۆیاندا ڕاوەستان و باوکە فۆتیس چەند هەنگاوێکی تر چووە پێشێ.

–... باوکە گریگۆریس دەمەوێت لەگەڵ تۆدا بدوێم، وەرە نزیکتر!

باوکە گریگۆریس لە کاتێکدا کە دەچووە پێشێ، گوتی:

– دەتەوێت چ بڵێیت هەی قەشەی چەپەڵ؟ ئەویش بەمن!

دوو قەشەکە بەرامبەر یەک لە نێوان دوو بەرەکەدا ڕاوەستان. یەکێکیان کەتە، قەڵەو و لەشساخ وەک گا و ئەوی تریش پێستی بەئێسکیەوە نووساو و گۆنای قوپاو و پێ پەتی وەک پیرە ئەسپێکی سەراپا بریندار و لەڕولاواز.

باوکە فۆتیس بەهاواری بەرز گوتی:

– باوکە. گوناهێکی گەورەیە مۆڵەت بدەین براکانمان لەگەڵ یەکدیدا بجەنگن، چونکە خوێنی ئەوان دەکەوێتە ئەستۆی من و تۆ... باش گوێ بگرە! من تەنیا یەک قسە دەکەم. ئێوەیش گوێ ڕادێرن! چەکەکانتان لەسەر ئەرز دانێن. مەجەنگن و ئارام بن! ئێمە ئەم دوو قەشەیە، واتە من و باوکە گریگۆریس وەک دوو قارەمان، بەبێ چەک زۆرانێک لەگەڵ یەکدیدا دەگرین و پەیمان دەدەین ئەگەر باوکە گریگۆریس منی خست و شانمی لە ئەرزدا ئەوا ئێمە هەموومان بەدەستی بەتاڵ و بەوپەڕی ئارامییەوە بۆ چیا بگەڕێینەوە، بەڵام ئەگەر من پشتی باوکە گریگۆریسم لە ئەرزدا، ئەوا ئێمە ئەو مولکەی کە میکیلیس پاتریارکاس پێی بەخشیوین، وەردەگرین. خودا خۆی لە نێوان ئێمە ئەم دوو کەسەدا داوەری دەکات.

خەڵکی لیکوڤریسی بەبیستنی ئەو قسانە دڵخۆش بوون و بەڕوانین لە ڕوخساری ئێسکنی لەڕ و دەستوپێی لاوازی باوکە فۆتیس بەگاڵتەپێکردنەوە گوتیان:

– باوکە گریگۆریس هێندە بەسە فوویەکی لێ بکەیت تا بەئەرزیدا بدەیت!

بەڵام پەنابەران نیگەران بوون و لوکاس هاواری کرد:

– نا باوکە، نا! بڵێ ئازاترینیان بێن و لەگەڵ مندا زۆران بگرێ تا ببینین کاممان دەیباتەوە. بەپانایۆتیسی کەتە بڵێ کە وادەزانێ قارەمانە و بەدەمانچە و تەڕبوشە تورکییەکەیەوە دەنازێت، گەر ناترسێت با بێت و لەگەڵ مندا زۆران بگرێت.

ئەوسا ئالاکەی بەکەسەکەی لایەوەدا و قۆڵی لێ هەڵکرد.

پانایۆتیس هەڵایساو و دەمانچە بەدەست نارەتەی کێشا و بۆ پێشەوە کەوتەخۆ:

– وا هاتم هەی بەڵشەویکی خایین! ئەلعان ملت دەشکێنم هەی نارەسەن!

بەڵام باوکە گریگۆریس هاواری کرد:

– دەست مەکەنەوە! ئێمە هەردووکمان حیسابی خۆمان یەکلایی دەکەینەوە! منیش ئامادەم لەگەڵ تۆدا زۆران بگرم هەی قەشەی چەپەڵ! لە بەردەم خودادا بەڵێن دەدەین ئەگەر من پشتی تۆم لە ئەرزدا ئەوا گۆڕی خۆت ون کە و ئەگەر تۆ شانی منت لە ئەرزدا ئەوا مولّکە خەڵاتەکانی میکیلیسی گێلۆکە ببێتە هی خۆتان و لە خوداش داواکارم کە لە ئاسمانەوە دابەزێ و داوەریی لە نێوانماندا بکات.

باوکە فۆتیس خاچی کێشا و گوتی:

– بەناوی باوک، کوڕ و ڕوحلقودس!

وای گوت و ڕووی کردە یارانی و داوای لە پیرەمێردێک کرد تا ئەیکۆنەکەی ئەلیاس پێغەمبەری لێ وەربگرێت. ئەوسا جبە شڕەکەی لەبەری داکەند، بەدیقەتەوە قەدی کرد و لەسەر گابەردێک داینا. لە ژێر عەباکەوە کراسێکی ڕەش و هەلاهەلای لەبەردا و پانتۆڵێکی پڕ لە پینە بەپێ وپلی لاواز و بریندار کە لە دارێکی باریکی گرێ گرێ دەچوو.

باوکە گریگۆریس کە بەگەڵا و گەڵ، سینگی ئەستوور، بازووی ئەستوور و چاوانی پڕ لە نەفرەت ڕاوەستاو و وەک ئەسپێکی چەمووش پێی بەئەرزدا دەکێشا تا هەرچی زووتر حەریفەکەی تەختی زەوی بکا، کوتوپڕ بەبینینی جەستەی لەڕ و جلکی شڕ و

چاوانی بەقووڵاچووی باوکە فۆتیس لەرز دایگرت. وەک بڵێی ئەمە لێکچووی مەرگ بێ کە لە بەرامبەریدا قەدی ڕاست کردبێتەوە.

باوکە فۆتیس بەئارامییەکی تەواوەوە گوتی:

– باوکە خاچ بکێشە! من ئامادەم.

باوکە گریگۆریس بەپەلە خاچی کێشا و بێ ئەوەی بجووڵێت، چاوەڕێ بوو. ئەوسا بەگاڵتەجاڕییەوە هاواری کرد:

– هەی کوللە وەرە پێشەوە ببینم!

– لە زاری تۆوە جگە لە جنێو و سووکایەتی هیچی تر نایەتە دەرەوە! ئایا بەهەمان زارەوە لەبەر قاپی خودادا دوعا دەکەیت؟ بەهەمان دەستەوە جامی پیرۆز هەڵدەگریت؟

– هەمان دەستە کە ئێسکی کەسێکی هیچوپووچی وەک تۆ هەنجن دەکات!

وای گوت و ئیدی وەکی گا سەری داگرت، بەرەو نەیارەکەی شاڵاوی برد و سەراپا تووڕە، ویستی بەمشت بەسەری باوکە فۆتیسدا بکێشێت، بەڵام قەشە بەچاپووکی شوێنی چۆڵ کرد و شتێکی نەمابوو کە باوکە گریگۆریس تەختی ئەرزەکە بێت، وی کە لەحەژمەت تووڕەیی شێتگیر بووبوو هەمدیس خۆی بەسەر باوکە فۆتیسدا دا، قژی بەچنگ گرت و مشتێکی پێدا کێشا. بەڵام باوکە فۆتیس ئەو هەلەی قۆستەوە و بەمشتی لاواز، بەڵام وەکی پۆلێ یەکێکی لە زگی قەشەی ورگن دا کە لە حەژمەت ئازار جەڕا، چاوی تاریک داهات و ڕەنگی پەڕی. بەڵام دواجار توانی خۆی بەپێوە بگرێتەوە. ئەوسا نێوقەدی باوکە فۆتیسی گرت، بەخۆیەوە چەسپاند و ملی بەددان گرت تا بیتاسێنێت. هەردوو نەیار بەبێ دەنگی دەجەنگێن و تەنیا دەنگی گرمەئاسای باوکە گریگۆریس وەک دەعبایەکی دڕندە کە بیەوێت نێچیرەکەی ونجڕ ونجڕ بکا، دەگەییە گوێ.

هەناسە لە سینگی پەنابەراندا گیراو و هەراسان لە قەشەی خۆیان دەنۆڕی.

یاناکۆس نائومێدانە بەچرپە گوتی:

– کاری تەواوە. ئەم قەشە دۆزەخییە خەریکە دەیخنکێنێت!

مانۆلیۆس گوتی:

– یاناکۆس مەترسە. مەگەر خودا بەژوور سەریەوە نابینیت؟

هێشتا مانۆلیۆس ڕستەکەی تەواو نەکردبوو کە باوکە فۆتیس بەدەستێک ڕیشی باوکە گریگۆریسی گرت و بەدەستەکەی دیش وا بەدەمیدا کێشا کە قەشەی لیکۆڤریسی گۆد کرد و خوێن لەددانە شکاوەکانیەوە فیچقەی کرد. هەرلەوکاتەدا نێوقەدی گرت، وەک درەخت ڕایوەشاند و بەیەک پاڵی توند بەپشتدا خستی، ئەوسا پەڕییە سەری و ویستی ئەژنۆی لەسەر سینگی حەریفی شکست خواردوو دانێت کە پانایۆتیس خۆی هەڵدایە سەری و بەتووڕەیی تێی بەربوو. لوکاسیش لەگەڵ مانۆلیۆس و یاناکۆسدا شالاویان بۆ پانایۆتیس برد و ئیدی جەنگ هەلایسا. بەرد و دار و تێلێ بەسەر سەری خەڵکدا دابەزی. تیغی چەقۆ و کێرد دەبریسکانەوە و گوللە جەستەی ئەم و ئەوی دەپێکا. یەکەم جار نەیاران جنێویان بەیەک دەدا، بەلام کەمێک دواتر جگە لە دەنگی ناڵە و نارەتە چ دەنگێکی تر نەدەبیسترا.

کوستانتیس، ئەنتۆنیس و دیمیتریۆسیش تێلا بەدەست گەیشتن و چوونە پاڵ ساراکینابیەکان. یاناکۆس خۆی لە شەڕەکە کێشایەوە و هاواری کرد:

– کوستانتیس ئەو کارەی پێم گوتیت جێبەجێت کرد؟

کوستانتیس کە کارەکەی بیرچوبووەوە، بەسەرسوڕمانەوە تەماشای کرد و پرسی:

– کام کار؟

– گوێدرێژەکەم دەڵێم...

– خەمت نەبێ یاناکۆس، گوێدرێژەکەت لە ماڵی خۆمانە.

یاناکۆس لە کاتێکدا کە بەرەو دەبە نەوتەکە ڕایدەکرد، هاواری کرد:

– دەی باشە وا من ڕۆیشتم!

لوکاس کە هاوکات بەتێلا چەپ و ڕاستی دەکوتی، هاواری کرد:

– منالینە شالاو بەرن، خەریکین دێینەوە مایە!

خەڵکی لیکوڤریسی وردە وردە دەکشانە دواوە و خەریک بوو مەیدانیان چۆڵ دەکرد. زۆربەیان ڕایانکرد و خۆیان لە ماڵەکانیاندا دەشاردەوە... خەڵکی ساراکینایش باوکە فۆتیسیان بەرزکردەوە، لەگوێ چالاوەکە پالیانخست و

برینەکانیان بۆ بەست. سەری قەشە شکاو و خوێن لێرە و لەوێیەوە دەڕۆیشت.

مانۆلیۆس بەردەوام پێشڕەوی دەکرد و هاواری دەکرد:

– برایان جورئەتتان هەبێ!

ئەو یەکێک لە دوو دەمانچەکەی پانایۆتیسی لەچنگی دەرهێنابوو، هەروا کە خەڵکی هەراسانی لیکوڤریسی پاشەکشە پێ دەکرد، گوللەیەکی بەئاسماندا دەتەقاند.

بۆ ساتێک هاواری مامۆستا گەییە گوێ:

– برایان دەسهەڵگرن. یەکتر مەکوژن! ئێمە پێک دێین، ئێمە هەموومان گرێکی و مەسیحین!

بەلام مامۆستا لە نێوان هەر دوو لای بەخوێنی سەری یەکدی تینوودا گیری خواردبوو، لە ژێر دەست و پێدا پلیشێنرایەوە. کەسێک بەردێکی گەورەی تێ گرت و مامۆستا بێهۆش کەوتە نێو چالێکەوە.

خەڵکی لیکوڤریسی بۆ گوندەکەیان کشانەوە. لۆکاسیش دەبە نەوتەکەی تری کە بە ژنانی دابوو، وەرگرت و بەرەو نزیکترین ماڵ ڕایکرد و دیوارەکانی نەوتاوی کرد:

– ژنان خێراکەن! بەدوامدا وەرن و هەموو شوێنێک ئاگر تێ بەردەن!

لرفەی ئاگر لە بەرزایی دیوارەکان تێ پەڕی و ژنان لە نێو ماڵەکاندا کەوتنە هاوار و فوغان.

باوکە گریگۆریسیان بەبێهۆشی بۆ ماڵی پوورە مادلینا و نزیکی گۆڕەپانەکە برد، ئەو هەروا نیوەگیان لە حەوشی ماڵەکەدا تەختی ئەرز بووبوو. پیرێژن داوودەرمانەکانی دەهێنا و برینەکانی بۆ هەتوان دەکرد.

مانۆلیۆس لەگەڵ دەستەیەکی چەند کەسیدا بۆ کۆلان تاوی دابووە خۆی تا دواجار گەیشتنە ماڵی پارتیارکاسی پیر. دەرگای ماڵەکەیان شکاند، چوونە ژوورێ. مانۆلیۆس بانگی کرد:

– منالینە ئێمە لێرە دادەمەزرێین! دوو کەس بچن قەشە بێنن! ئەوانی تریش لەگەڵ مندا بێنە ژوورەوە! ئێرە ماڵی خۆمانە!

دوو کەس بەپەلە بەدوای باوکە فۆتیسدا چوون. ژنانی لیکوڤریسی لە کۆلانەکان

ڕایاندەکرد و بۆ کوژاندنەوەی ئاگرەکە ئاویان دەبرد. گوند بەتەواوی شڵەژابوو، کوتوپڕ هاوار هاوار بەنیشانەی ترس گەییبە گوێ:

–ماڵی لاداسی پیر دەسووتێت!

– کوپەڵەکانیان شکاندووە. زەیتی زەیتوونەکانیان ڕشتووە. بەرمیلەکانیان کون کون کردووە و هەموو ئەرزەکە بووەتە شەراب!

– لاداسی پیر و ژنەکەی لەکۆڵان دەگرین!

پانایۆتیس تەڕبووشەکەی بزر کردبوو. مانۆلیۆسیش دەمانچەیەکی لێ گرتبوو، ئیدی کورتاندروو شێتوویێت و شەلەشەل بەکۆڵانەکانا ڕایدەکرد و بەو دەمانچەیەی کە هێشتا بەدەستیەوە بوو، تەقەی دەکرد و لەدووی مانۆلیۆس بوو. بەڵام مانۆلیۆس لە پاڵ باوکە فۆتیسدا دانیشتبوو، ئەویان کە تازەکی هێنابوو، لەسەر تەختەنوێنە نەرم و گەورەکەی پاتریارکاسی پیر پاڵیان خستبوو. ژنان برینەکانیان بۆ دەبەست. کاتێ قەشە چاوی کردەوە و هاوڕێیانی بەدەوری خۆیەوە بینی، زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی:

– ئەوانە بەڵێنی خۆیان شکاند و خودا سزایان دەدات. خۆشحاڵم پشتی باوکە گریگۆریسم لە زەوی دا.

مانۆلۆیۆس پرسی:

– باوکە ئازارت هەیە؟

– بەڵێ مانۆلیۆس. هەڵبەت ئازارم هەیە، بەڵام خۆشحاڵم. خودا داوەری خۆی کرد و ئێمە سەرکەوتین!

حەوشی ماڵەکە پڕ لە قریوەی شادمانی بوو. لوکاس و دوو کەس لە هاوڕێکانی، ماڵە ئاگر گرتووەکانیان تالان کردبوون _ ئەویش ئەو کاتەی کە ژنانی گوند بۆ کوژاندنەوەی ئاگرەکە چووبوون ئاو بێنن _ ئەوان توانیبوویان سێ بەرازی چاککراو لە قولاپی موبەقەکان بکەنەوە و سەرکەوتووانە بۆ ماڵی پاتریارکاسی ببەن:

– ژنان ئاگر بکەنەوە! تا حەز بکەن داری جنراومان هەیە! بچنە ئەمبارەکە، ئارد بێنن و کولیچە و کەبابمان بۆ دروست کەن. هەمووان برسیمانە!

پیرێژنێک نارازییانە گوتی:

– ئێمە بەڕۆژووین و تەنانەت زەیتی زەیتوونیش حەرامە! مەگەر لەخودا ناترسن؟

– با بڕۆین لە قەشە بپرسین.

باوکە فۆتیس گوتی:

– من گوناهی ئێوە لە ئەستۆ دەگرم. بخۆن!

یاناکۆس سەراپا چەور و نەوتاوی گەیشت و بەدەنگی بەرز گوتی:

– منالّینە ویژدانم ئاسوودە بوو. ئیسراحەتم کرد. ئەو پیرە کەمتیارە بێوەژنان و منالانی هەتیوی ئاوارەی کۆڵانانان کرد. وا منیش خۆیم ئاوارە کرد.

دەنگی دەرگای حەوشە بەرزبووەوە و کوستانتیس لەودیو دەرگاوە هاواری کرد:

– بیکەنەوە. بیکەنەوە! جەنابی مامۆستایان کوشت.

بەپەلە دەسکی دەرگاکەیان ڕاکێشا. کوستانتیس، دیمیترۆس و ئانتۆنیس بەتەرمەکەوە هاتنە ژوورێ. مێشکی مامۆستا پژا بوو، چەناگەی ورد بووبوو، چاوانی بێ جووڵە مابوو.

کوستانتیس گوتی:

– کەوتبووە چاڵێکەوە و هەمووان بەلەقە شێلابوویان.

پیاو و ژن لەسەر تەرمەکە نەوینەوە و ماچی نێوچەوانیان کرد(*). مانۆلیۆس فرمێسکی لە چاوانی سڕی و گوتی:

– مامۆستا خۆی خستە نێوانمانەوە تا هەردوولامان پێک بێین. بەڵام ئێمە ئەومان کوشت....

ئاغا لەسەر دۆشەکێکی نەرم ڕاکشابوو، سەبیلی دەکێشا، دیقەتی برایمۆکی دەدا و گوێی بۆ دەنگی تەقوتۆقەکە ڕادەدێرا. برایمۆک کە بەبۆنی باروت، خوێن گرتبووی، ویستی لە جێگەی خۆی هەستێ، بچێتە کۆڵان و ئەویش بکەوێتە تەقەکردن، بەڵام ئاغا بەتوندی قاچی گرت و لەگەڵ لنگەفرتێشدا نەیهێشت لە جێگەی خۆی هەستێت:

– برایمۆک بێ ئەقڵ مەبە. لێ گەڕێ با ڕۆمییەکان یەکتری بکوژن. ئەم نەژادە

(*) ماچکردنی نێوچەوانی کۆچکردوو بەشێکە لە ڕێوڕەسمی پرسەداریی گریکییەکان. و. ف

لەعنەتییە ناتوانرێت لەناوببرێت. دەزانیت لە کەنگێوە ئێمە لەگەڵیاندا دەجەنگین تا نەسلیان نابووت بکەین؟ بەڵام ئەنجام چ بووە؟ هیچ. ڕۆمییەک ڕیشەکێش دەکەیت دە دانەی تر شین دەبن. ئەگەر ئەوان بیانەوێ یەکتری نابووت بکەن، ئیدی ناتوانرێت هیچ بکرێت. کەواتە من حەقم بەسەریانەوە نییە. مۆڵەت دەدەم باش چاوی یەکتر دەربێنن، ئەوسا سوار ماییەنەکەم دەبم و دەچم تا هەمدیس نەزم بەرقەرارکەمەوە. تێ گەیشتیت؟ ئەمانە بۆیە بەتۆ دەڵێم تا گەر ڕۆژێک لە ئاواییەکی ڕۆمیدا بوویتە ئاغا، بزانیت چۆن لەگەڵیاندا ڕەفتار دەکەیت.

بەڵام برایمۆک خرۆشاو هاواری کرد:

– ڕێگە بدە منیش چەند کەسێکیان لێ بکوژم. ئاخر پەنجەکانم بێزار بوون.

– هەی لەعنەتی زەحمەت بەخۆت مەدە! من گوتم ئەوان خۆیان خەریکن یەکتر دەکوژن. ئەگەر ئێمە دەخاڵەت بکەین و چەند کەسێکیان لێ بکوژین ئەوا سەرئێشە بۆ دەوڵەتەکەمان دروست دەبێت، چونکە هەمدیس کەشتیگەلی فەڕەنسی ئەزمیر گەمارۆ دەدەن. ئەوکات ئیدی حیسابی ئێمە فت دەبێ! برایمۆک گیان لێرە شوێنمان زۆر باشە. هەوا ساردە و ناهێڵم بچیتە دەرێ. ئەلعان پیرێژن هەنگوین و گوێزمان بۆ دێنێ.

ئەوسا دەستی بەیەکدا دا و مارتای پیر هاتە ژوورەوە:

– مارتا چ بووە؟

– ئاغا... خەریکن یەکتر دەکوژن. دوو قەشەکە یەکتریان بریندار کردووە و ڕیشی یەکیان هەڵپاچیوە. پانایۆتیس تەڕبووشەکەی بزر کردووە و ئەژنۆیەکیشی شکاوە. ماڵی لاداسیان ئاگر تێ بەرداوە و زەیتی زەیتوون و شەراب لە کۆڵانەکانا ڕژاوە.

ئاغا قاقا پێ کەنی:

– ئافەرین بۆ کافران! ئێستا هەمووان پێیان وایە من ئەوانم بەگژ یەکتریدا کردووە! بڕۆ گوێز و هەنگوینمان بۆ بێنە.

پاشان ڕووی کردە برایمۆک کە هەروا لە هەوڵدا بوو خۆی ڕەها بکا و بچێتە ناو ئاخۆران باخۆرانەکەوە. گوتی:

– هەی لەعنەتی بێ شعور! بێ ئەقڵ مەبە! خۆت مەخەرە نێو شەڕی

ڕۆمییەکانەوە، ئەم نەژادە هەمیشە ئافات بووە. گوێبگرە بزانە باپیرەگەورەی خوالێخۆشبووم چی دەگوت، ئەوسا خۆت حاڵی دەبیت. ئەو دەیگوت، خودا هەموو شتێکی تەواو خوڵقاندووە، بەڵام ڕۆژێکیان کە دەستی بەتاڵ بوو بەئاگر و ڕیخ ڕۆمییەکی دروست کرد، بەڵام هەر کە تەماشای مەخلوقەکەی کرد، ژێوان بووەوە، چونکە خوڵقەندەی نارەسەن خاوەن چاوێک بوو کە پۆلای کون دەکرد. خودا گوتی: (سەیرە! هەنووکە چ لەگەڵ ئەم مەخلوقەدا بکەم؟ باشترە تورکێک دروست کەم تا ئەم ڕۆمییە لەناوبەرێ و هەمدیس ئارامی بۆ دنیا بگەڕێتەوە.) ئیدی، هەنگوین و باروتی بەدیقەتێکی زۆر ئاوێتەی یەکدی کردن و تورکی دروست کرد و زوو بەزوو لەیەکی بەردان. ئەو دووانە هەر لە بەیانییەوە تا ئێوارە زۆرانیان دەگرت بێ ئەوەی هیچ کامێکیان بەسەر ئەوی تریاندا سەرکەوێت. بەڵام هەر کە بووە شەو ڕۆمی نارەسەن پێلەقەیەکی لە تورکەکەدا و خستی بەئەرزدا. خودا گوتی: (نەفرەت لە شەیتان، هەمدیس هاتینەوە سەر سفر. ئەم ڕۆمییانە دنیا دەخۆن. بەخۆڕایی کاتی خۆمم بەهەدەردا.... ئێستا چ بکەم؟) خودا تەواوی شەو نەنووست تا بەیانی بەشادمانییەوە لە جێگەکەی هەستا و دەستی بەیەکدادا: (دۆزیمەوە! دۆزیمەوە!) ئیدی هەمدیس بەئاگر و ڕیخ ڕۆمییەکی دروست کرد و ئەوی لە بەردەم ڕۆمییەکەی یەکەم جاردا دانا تا بکەونە گیانی یەکتری. ئەمیان پێلەقەیەکی لەویاندا و ئەویشیان لەمیان. ئەمیان مشتەکۆڵەی بەویاندا کێشا و ئەمیشیان بەویاندا و ئیدی هەرکامێکیان ئەوی تریانی فریو دەدا... ئەوانە زۆرانیان لەگەڵ یەکتریدا دەگرت، بەئەرزەکەدا دەکەوتن، هەڵدەسانەوە و هەمدیس دەکەوتنەوە زۆران. هەمدیس دەکەوتنەوە سەر ئەرزەکە، هەڵدەسانەوە و هەمدیس لێک بەردەبوونەوە... ئێستاش هەر خەریکن لەگەڵ یەکتریدا شەڕ دەکەن! برایمۆک گیان هەر لەبەر ئەمەیە دنیا ئاشتی و ئارامی بەخۆوە نابینێ!

مارتا بەهەنگوین و گوێزەوە گەڕایەوە و ئاغا فەرمانیدا:

– مارتا پەنجەرەکە بکەوە تا لەزەت لە دەنگی تەقوتۆق و هاوار هاواریان ببەم. جامەکەی منیش پڕکەوە! هەرکاتێ هەموو ئەوانەی دەبێ بکوژرێن، کوژران، ئەوکات وەرە و ئاگادارم بکە تا بچم نەزم بەرقەرارکەم.

***

لای عەسر دەنگی تەقوتۆق کەم بووەوە و شەڕەکە دامرکایەوە. گوندنشینان بۆ ماڵەکانیان گەڕانەوە، برینەکانیان شت، مەرهەمیان لێ دان، کەڵەشاخیان لە خۆیان گرت و کوڵاتەی مەریەم کێویلەیان خواردەوە. دوای ئەوە چراکانیان داگیرساندن و خۆیان پشکنی تا بزانن چ زەبرێکیان بەرکەوتووە. یەکێک گوێی هەڵکێشرابوو، یەکێک ددانی شکابوو، یەکێک قامکی قرتابوو، یەکێک چاوی هەڵتۆقیو و یەکێک پەراسووی شکابوو... کەوتنە پشکنینی ماڵەکانی ئاوایی. زۆر لە پێرسینی پەنجەرەکان سووتا بوو، دەرگاکان شکابوون و سێ بەرازی کەوڵکراو دیار نەمابوون. ماڵەکەی لاداسی پیر هێشتا هەر دەسووتا. زەیتی زەیتوون و شەراب لەسەر ئەرزەکە ڕژاو و فەردە گەنم دیار نەمابوو...

مادلینای پیر کە بۆ هەتوان کردن و بەستنی برینەکان و کەڵەشاخگرتن ماڵ بەماڵ دەگەڕا، بەردەوام دەیپرسی:

– چ بەڵایەک بەسەر پەنلوپ، ئەو ژنە پیرۆزەدا هاتبێ؟

تا دواجار وەڵامەکەی ژنەفت:

– ئەو قەرزاری ژنانی دەرودراوسێیە کە چوون لە نێو گڕو بڵێسەی ئاگرەکەدا هێناویانەتە دەرەوە! داماوە لەسەر کورسییەکەی دانیشتووە بێئەوەی لەخەیاڵی ڕاکردندا بێ، گۆرەوی و میلەکانی چنینکاری بەسینگەوە گوشیوە و بەردەوام هاواری کردووە: "مێردە پیسکەکەم نایەوێت ژنەکەی لە نێو ئاگرەکەدا ڕزگارکات؟"

– هەڵبەت مێردە پیسکەکەی، خۆی نایە نێو ئاگرەکە، بەڵام نەک بۆ ڕزگارکردنی وی، بەڵکو بۆ دەرکێشانی قاسەی دراوە زێڕەکانی، کاتێ گەیاندییە کۆڵان لەسەری دانیشت و کوڵی گریانی بەربوو. کەمێک دواتر کاتێک پەنلوپیان لە نێو ئاگرەکەدا دەرکێشا و ئەویشیان لەسەر قاسەکە دانیشاند، کەوتەوە چنینی گۆرەوی. باوەڕ دەکەیت؟ تۆ ڕاست دەکەیت مادلینا بەڕاستی ئەم ژنە پیرۆزە!

مادلینای پیر جنێوی بەپیاوەکان دەدا و ماڵ بەماڵ دەگەڕا، دەرگایەک کرایەوە و دەستێک کراسەکەی گرت:

– هێی مادلینا! تۆ مێردەکەی منت نەبینیوە؟ گوایە ئەو شەیتانە بەکۆڵانەکانا گەڕاوە دەسرێژی کردووە و ئاوایی لە خاک و خوێن هەڵکێشاوە. دەڵێن قەشەی

ساراکینایییەکانیشی کوشتووە. مادلینا گیان ئەم قسەیە ڕاستە؟

– کاریفالیا، من مێردەکەتم نەبینیوە، بەڵام تەڕبووشەکەم لە نزیک چاڵاوی قەدیس ڤاسیلییەوە بینی کەوتبوو. ئاخر ئەی کاریفالیای داماو ئەو هەمیشە سەری لە شوێنێکە و تەڕبوشەکەشی لە شوێنێکی تر.

– دەک خوایە دۆزەخ جێگەی بێت!

کارفالیاوای گوت و دەرگاکەی داخست.

پیرێژن کەوتە ڕاکردن. پەلەی بوو تا هەرچی زووە بەداودەرمان و مەرهەمەکانیەوە بچێتە لای باوکە گریگۆریس و برینەکانی ئەویش هەتوان بکا. قەشەیان بردبووەوە ماڵەوە. دوو سێ ژنی دراوسێ لە دەوری بوون و قاوە، شەربەتی لیمۆ و خواردنی وەک شۆربای نیسک و هێلکەماسی سوێر کە لە کاتی ڕۆژوودا حەرام نەبوو، دەهێنان و دەرخواردیان دەدا تا گوڕی لە دەستچووی بۆ بگەڕێتەوە.

پیرێژنێکی شرپۆش و هەمیشە برسی دراوسێی قەشە کە کەپوویەکی زۆر گەورەی هەبوو، گوتی:

– هیچ نییە باوکە. تەنیا ئەوەیە کە لەبەیانییەوە تا ئێستا هیچت نەخواردووە و برسیتە. هەموو نەخۆشییەکان لە برسێتییەوە پەیدا دەبن. بخۆ وەزعت باش دەبێت.

قەشە لە نوێنەکەیدا دانیشتبوو، لەگەڵ ئەوەشدا کە باوکە فۆتیس ددانەکانی پێشەوەی ورد کردبوو، خواردنی دەخوارد. هێشتا کەمێک خوێن بەنێوچەوانیدا دەهاتە خوارەوە و چاوەڕێ بوو پوورە مادلینا بەداوودەرمانەکانییەوە بگات و هەموو شتێک ڕێک و ڕاست بێتەوە و ئازارەکانی بنیشێتەوە... بەڵام هێشتا لە تووڕەییدا قوڵپی دەدا. ئیدی بەنەوایەکی لاواز لە پیرێژنە گچکەکەی پرسی:

– پیرسافۆن گیان، کەس بینیویەتی کە ئەو قەشە نەفرەتییە بەئەرزیدادام. توخودا ئەو کەپووە پیسەت ببەرە ئەولاوە، هەر ئێستا گەنوگووەکەت بەسەر مندا دەڕژێت.

– ئەوە باوکە تۆ دەڵێیت چی؟ ئەو کوللەیە تۆی بەئەرزدا دابێت؟ ئیدی قسەی وا مەکە. نا باوکە، هیچ کەس نەیبینیوە تۆ بەئەرزدا درابێتیت. هیچکەس!

بەڵام دڵی قەشە ئارامی نەدەگرت: "هەمووی خەتای ئەو مانۆلیۆسە کافرە مەلعونەیە! ئەو مێشکی میکیلیسی تێک دا. ئەو ماریۆری کوشت. ئەو

ساراکینایییەکانی هێنانە ئاوایی. ئەو یاناکۆسی هان دا تا ئاگر لە ئاوایی بەردا... ئەو بەرپرسیاری هەموو ئەم کارانەیە. ئەی خایینی خۆفرۆش! کەوڵت دەکەم!"

لەسەر تەختەنوێنەکەی جێگەی بەخۆی نەدەگرت. یەک قاپ هێلکەماسی سوێری خواردبوو، پەرداخێک شەرابی خواردبووەوە: "دەبێ هێزم تێ بێتەوە... سبەینێ دەچمە لای ئاغا و داوای لێ دەکەم تیپێک ژەندرمەی تورک بهێنێت، ئەم بەڵشەویکانە بکاتە دەرەوە و نەزم و یاسا بەرقەرار بکاتەوە."

دەرگا کرایەوە و قەشە سەری هەڵبڕی:

– بەخێربێیت مادلینا. وەرە پێشەوە دەمەوێت شتێکت بەگوێدا بچرپێنم...

پیرێژن نزیکی بووەوە، سەری دانەواند و قەشە لە ژێر لێوەوە گوتی:

–... ژنانی دەرودراوسێ بکەرە دەرەوە، دەرگاکە داخە و مریشکێکم بۆ سەر ببڕە.

٢١

سپێدەی ڕۆژی دواتر، ئاغا لە خەو وەئاگابووەوە و گوێی بۆ دەرەوە ڕادێرا. نە دەنگی تەقوتۆق دەهات و نە هاوارێک دەگەییە گوێ. هەموو جێگەیەک بێ دەنگ. ئەو ئارامییە ئاغای نیگەران دەکرد: "ئەی کافرانی نەعلەتی! بەو خێراییە هیلاک بوون؟ ئەدی بۆچی یەکتری ناکوژن؟"

مارتای بانگ کرد و پرسی:

– مارتا چ بووە؟ ئەرێ ئەوە ئیتر یەکتر ناکوژن؟

– نا ئاغا، ئارام بوونەتەوە. بەڵام یاخییەکان ماڵی پاتریارکاسی پیریان داگیرکردووە و نایانەوێ چۆڵی کەن. دەڵێن ماڵ ماڵی خۆیانە. مامۆستای داماویشیان کوشتووە!

ئاغا بەخۆشحاڵی هاواری لێ هەستا:

– کوژرا؟ زۆر باشە، ئەمەیان شتێکی باشە! یەکێک کەم بووەوە! ئەی قەشەکان؟

– ئەوانە حەوت ڕۆحیان هەیە. تەنیا سەروکەللەیان شکاوە. بەڵام وەزعیان باشە و نامرن.

– ئەمەیان خەراپە! دەبێ چاوەڕێی لێک بەربوونی دوایی بین. برۆ ماینەکەم بۆ زینکە.

پیرێژنی پشتکۆم لەوەدابوو بڕوات، ئاغا بانگی کردەوە:

– هێی لەعنەتی. ئەوە برایمۆک لە کوێیە؟ سەبای ساڵحان لە دەستم هەڵات.

– ئاغا... پلاژیا هات و بردی. هێشتا تارڕوون بوو کە ئەو دەڵەسەگ بەدوایدا هات.

– هەی چەپەڵ! هێشتا ئەو کچەتیوە تێر نەبووە؟ نازانم ئەم هەتیوە هەرزەیە چی لەودا بینیوە؟ داماوە هێشتا منداڵە و دۆ و دۆشاو لە یەکتر جیاناکاتەوە... برۆ ماینەکەم زین کە!

باوە فۆتیس شەوەکی لە خەو هەستا. هێشتا ئازار دەیچەڕاند، بەڵام ددانی بەخۆیدا دەگرت و گلەوگازندەی نەدەکرد. مانۆلیۆسی بانگ کرد و گوتی:

– مانۆلیۆس نابێ کات بەهەدەر بدەین. پیاوەکان بەچەند دەستە دابەش بکە و بەرەو باغ و ڕەز و باغی زەیتوونەکانیان بنێرە. لە هەرکام لە موڵکەکانمان سەرپەنایەکی توندوتۆڵ ڕۆبنێن تا هیچ کەس نەتوانێت وەدەرمان بنێت. منیش بەچەند کەسێکەوە لێرە دەمێنمەوە. برۆن و خودا پشتوپەناتان بێت!

– باوکە هێشتا ئازارت هەیە؟

– ئازار چ گرینگییەکی هەیە؟ ئێمە کاری گرینگترمان هەیە. پێی ناوێ نیگەرانی وەزعی من بیت. گومانی تێدا نییە ئاغا دێتە ناو بەزمەکەوە.

مانۆلیۆس بۆ حەوشە گەڕایەوە. جەستەی بێگیانی مامۆستا لەسەر بەردچنی حەوشە پاڵخراو و چاوانی بڕیبوونە ئاسمان، چونکە نەیانتوانیبوو لێکی بنێن. ژنان چەند پەلکی داردێمشتیان لەسەری دانابوو. چەند پیرێژنێک لەدەوری کۆبووبوونەوە و ئارام و بێئەوەی لە خۆیان بدەن، دەگریان. دایکێک بەیادی کوڕە تازەکی لە دەستچووەکەیەوە چڵێک ڕێحانی نابووە دەستی نووقاوی مامۆستا. کوڕەکە لە قوتابییەکانی هاجینیکۆلیۆس و مامۆستا زۆری خۆش دەویست.

مانۆلیۆس پیاوەکانی کۆکردنەوە و بەسەر سێ دەستەدا دابەشی کردن. هەمووان تێلا و چەکەکانی خۆیان لەگەڵ بڕێک ئازووخە هەڵگرت، کە پێیان دەبرا دەرگایان کردەوە و چوونە دەرەوە. گرووپێک دەبوو باغی میوەکانی پاتریارکاس داگیر بکەن، گرووپێکی تر ڕەزەکانی و گرووپی سێیەم باغی زەیتوونەکانی. ئاوایی لە خەودا و کۆڵانەکان چۆڵ. لە ماڵی لاداسی پیرەوە هێشتا دووکەڵ بەرزدەبووەوە. بەفری دەشتەکەی ئەو دەوروبەرە توابووەوە، ئاسمان بێ هەور و گەوەی پۆشراو بەبەفری کێوی ئەلیاس پێغەمبەر لە ژێر ڕووناکی سپێدەدا دەدرەوشایەوە.

زێوانی کلێسا بەژنەفتنی تەپەی پێ، پەنجەرەی ژوورەکەی کردەوە و کاتێ چاوی

بەپەنابەرانی ساراکینا کەوت کە بەکۆڵاندا تێ دەپەڕن، لە پلانەکەیان حاڵی بوو. زوو بەزوو خۆی گۆڕی و بەزەردەخەنەیەکی شەیتانانەوە لەبەرخۆیەوە گوتی: "دەبێ برۆم خوێنی ئەو کابرایە بهێنمە کوڵ! من دەبوو بووبوومایەتە ئەسقەف و ئەویش زێوان. بەڵام گەمەی چارەنووس لێ نەگەڕا."وای گوت و ئیدی بەپەلە بەکۆڵاندا هات و بەرەو ماڵی قەشە ڕۆیشت. جارناجار بەئەسپایی دەرگای ماڵێک دەکرایەوە و زوو بەزوو دادەخرایەوە. کەڵەبابەکان دەیانقووقاند. کە گەیشتە ماڵی قەشە، دەرگاکەی کردەوە و چووە ژوورێ. باوکە گریگۆریس لەسەر تەختەنوێنەکەی دانیشتبوو، لە پەنجەرەوە لە هەڵاتنی خۆری دەنۆڕی. شەوی پێشوو مادلینای پیرێژن مەرهەمێکی زەردی خەستی لە برینەکەی نێوچەوانی داو و بەپەڕۆیەکی ڕەش بۆی بەستبوو. ڕیشی قەشە تەنک بووبووەوە و چنگێک ڕیشی لای ڕاستی لەگەڵ نیوەی سمێڵی هەمان لادا هەڵپاچرابوو. قەشەی خاوەن شکۆ لە پشیلەیەکی شەڕانی دەچوو کە پێکراو و کوڵک هەڵپاچراو لە جەنگ گەڕابێتەوە.

هەڵبەت ئەو نە هەستی بەئازار دەکرد و نە شەرم، تەنیا یەک خایلەی لە کەللەدا بوو، ئەویش کوشتنی مانۆلیۆس بوو. ئاخر وی تەکفیرکردن و تاراندنی مانۆلیۆسی لە ئاوایی پێ بەس نەبوو، بەڵکو قەستی بوو خوێنی بخواتەوە. غەریزەی نووستووی مرۆڤخۆری یادگاری ئینسانەکانی پێشوو لە سروشتیدا بێداربووبووەوە و حەزی دەکرد بیتوانیبا مانۆلیۆس بەئەرزدا بدا، بەپێ لەقە بیشێلێ و بەددان قوڕگی هەڵدڕێ و خوێنی بمژێت! گورگی لە دەورانی کۆنی بەیادگار بۆماوە، لە بوونیدا دەیلووراند، لاساری دەکرد و عیشق بەهاوڕەگەز، چاکەکاری، مەسیحییەت، ترس لە خودا، بەهەشت و دۆزەخ، هەموو و هەموو لە بوونیدا سڕدرابوونەوە و جگە لە دڕندەیی، چ شتێکی تر لە بوونیدا نەمابوو.

زێوان ئاوی دەمی قووتدایەوە و نزیکی قەشە بووەوە. بەدوای ڕستەیەکدا دەگەڕا تا لە ژێر پۆشاکی دڵپاکی و دڵسۆزی هەرچی زیاتردا، قەشە بهەژێنێ. بۆیە بەنیفاقەوە گوتی:

– باوکە بمبوورە... ڕاستیان گوتووە کە کەشتی گەورە دووچاری تۆفانی گەورە دەبێتەوە! باوکە تۆ کەشتییەکی گەورەیت بۆیە شەپۆلەکان قامچی لە قەلافەتت

دەسرەوێن...

قەشە هاواری کرد:

– هەی یەهوزا مەکەوە مەسخەرەبازی! من تۆ باش دەناسم. تۆ بەبێ شەرمی تەواوەوە دەتویست ببیتە ئەسقەف، بەڵام نەتتوانی. لە دەمی تۆوە جگە لە ژەهر هیچی تر نارژێت... کەواتە ئەم لاولای ناوێت... بڵێ بزانم چ بووە؟

زێوان تووڕەیی خۆی خواردەوە و بەنوکە نوکەوە کەوتە ڕشتنی ژەهری خۆی:

– باوکە فۆتیس وەزعی باش بووە و ساخ و سەرحاڵە.

– چیتر ئەی یەهوزا؟ ژەهرەکەت هەمووی برێژە و ئاسوودەم کە!

– ئەمڕۆ بەیانی ساراکینایییەکان چوون تا مۆڵکەکانی پاتریارکاس داگیرکەن. بەچاوی خۆم بینیمن. ئێمە شەڕەکەمان دۆڕاند.

– هەی خاکی دنیا بەسەرت! چیتر؟

– هەموو ئاوایی باسی ئەوە دەکەن گوایە باوکە فۆتیس پشتی تۆی داوە لە ئەرز. چ ڕیسواییەک!

– وەرە پێشتر ببینم هەی پیرەمێردی قەشمەر!

بەڵام زێوان کە لە دەستە قورسەکەی قەشە دەترسا بۆ قوژبنێکی ژوورەکە کشایەوە و گوتی:

– لە هەموویشی خەراپتر...

– لە هەمووی خەراپتر چی؟ قسە بکە! قسە بکە هەی نارەسەن! زووکە! ڕۆحمت هێناوەتە سەر کەپوو!

– لە هەموویشی خەراپتر ئەوەیە... باوکە ئازایەتیت هەبێت! ئێمە هەموومان فانین و دەمرین...

قەشە قوتووی ئاسنینی توونتنەکەی هەڵگرت و گرتییە زێوان. بەڵام زێوان سەری دانەواند و قوتووەکە بەردەرگاکە کەوت، کەوتە سەر ئەرزەکە و توونتنەکە بەئەرزی ژوورەکەدا بڵاوبووەوە:

– قسە بکە ئەگینا هەڵدەسم و لێدانێکی وا لێت دەدەم کە.... لە هەمووی خەراپتر چی؟

– باوکە مەگەر نەتزانیوە؟ ئاه! چۆن دەتوانم بیڵێم؟ باوکە گوتنی زۆر زەحمەتە... براکەت...

قەشە کە ئیتر لە حەوسەڵەیدا نەمابوو، کوتوپڕ بەتانییەکەی سەر خۆی بۆ سووچێک فڕێ دا، لە جێگەکەی ڕاپەڕی و شاڵاوی بۆ زێوان برد. زێوان تەنیا فریای ئەوە کەوت لەودیو مێزێک و دوو کورسییەوە سەنگەر بگرێ و کاتێ هەستی بەئەمنییەت کرد، بەلالانەوەوە نالاندی:

– براکەت کوژرا!

قەشە برینەکەی هەمدیس کولایەوە، هەڵایساو پرسی:

– کێ؟ کێ کوشتوویەتی؟

– نازانم باوکە. لە کوێوە بزانم؟ ئەویان بەسەری شکاوەوە لە چاڵێکدا دۆزیوەتەوە. گوایا بەردێکی گەورە مێشکی پژاندووە .. ئێستاش جەستەی لە حەوشەی ماڵی پاتریارکاس کەوتووە...

– مەلعون تۆ گومانت بۆ کێ دەچێ؟ گومانت لەهیچ کەس نییە؟

– باوکە چ بڵێم؟ نا گومانم لە کەس نییە... هەڵبەت... مەبەستم ئەوەیە...

– هەڵبەتە قسە نییە. باش بیر بکەوە. تۆ پیاوێکی ئاقڵیت و دەبێ بزانیت چ بووە...

قەشە بەئارامی مێز و کورسییەکانی لابرد، چووە نزیک زێوان و دەستی نایە سەر شانی:

– تۆ دەزانیت چ بووە و هەر ئەوەیشە کە تۆ دەیزانیت. تۆ پێت وایە...؟

– من زۆر لەوێ نەمامەوە. هەڵبەت وابزانم شتگەلێکم بینیون، بەڵام نامەوێ گوناهی هیچ کەسێک بێتە ئەستۆم..

– لە دۆزەخ مەترسە. من لە لاتەوەم. مەترسە... منیش پێم وایە ئیشی ئەو شەیتانە بێت... تۆ ئەوت بینی! تۆ بەچاوی خۆت بینیت!

زێوانی داماو کڕ بووبوو. لە قەشە دەترسا. ترسیشی لە دۆزەخ هەبوو و نەیدەزانی پەنا بۆ کام قەدیس بەرێت.

قەشە بەتوندی ڕایتەکاند:

– تۆ دەبێت شایەتی بدەیت! تۆ دەبێت یارمەتیم بدەیت! تۆ خۆت دەزانیت چەندێک

خاتری تۆم دەوێت. وەرە یارمەیتم بدە خۆم بگۆڕم. من دەبێ بچم بۆ لای ئاغا و تۆڵەی خوێنی براکەم وەربگرم... کەواتە تۆ بەچاوی خۆت بینیوتە؟

– باوکە چیت عەرزکەم؟ ڕەنگە بینیبێتم. ڕەنگیشە نا!

قەشە بەتووڕەیی دەستی هەڵبڕی و زێوان خۆی گرمۆڵە کرد:

– تۆ بکوژەکەت بینیوە! بۆچی ڕاست ناڕۆیت؟ تۆ بینیوتە هەی نارەسەن!

زێوان سەری هەڵبڕی و کاتێ دەستە هەڕەشەئامێزەکەی قەشەی بەژوور سەری خۆیەوە بینی، هاواری کرد:

– باوکە ئەگەر دەتەوێ یادم بێتەوە ئەوا ڕوخسەت بدە حەواسم گردکەمەوە.

– زۆر باشە ڕوخسەت دەدەم.

زێوان لە فیکرەوە چوو: "گوتم بینومە، بەڵام نەمگوتووە ک! کەواتە لە هیچ گوناهێکەوە ناگلێم." ئیدی بەو مەنتیقە ئارامی خۆی وەدەست هێنایەوە:

– بەڵێ باوکە ئەوم بینی! ئێستا بیرم کەوتەوە. سوێند دەخۆم ئەوم بەچاوانی خۆم بینی، ئەویش کاتێک تۆ لەسەر ئەرزەکە کەوتبوویت و باوکە فۆتیس بەئەژنۆ فشاری دەدایت تا...

– زۆر باشە. بەسە. دەمت داخە! ئیدی لەسەر ئەوەیان مەڕۆ. وەرە یارمەتیم بدە خۆم بگۆڕم. جێی شوکرە کە تۆ ئەو دژە مەسیحەت بینیوە! خۆت نازانیت چ خزمەتێک بەمەسیحییەت دەکەیت...!

زێوان کە لەخۆشحاڵیدا لەپێستی خۆیدا جێی نەدەبووەوە، جلکەکانی قەشەی بێشەرمی لەبەرکرد، ئەرەقچنەکەی کردە سەری، چووە ژێر باڵی و بەرەو لای دەرگاکەی برد.

– بۆ ماڵی ئاغام بەرە. بەڵام هێورتر ئەی ناپاک! پاشان برۆ و پێیان بڵێ جەنازەکە بۆ کڵێسا ببەن.

ئاغا لەوەدابوو ئامادە دەبوو تا لەسەر پشتی ماینەکە دانیشێت، چاوی بەباوکە گریگۆریس کەوت و بەبینینی سەری خوێناوی و بەستراوی وی لە قاقای پێکەنینیدا:

– بنۆڕە چ ڕۆژێک تێ کەوتوویت! ئەرێ ئەوە کێ وای لێ کردوویت؟

قەشە باسکی بەرەو لای ئاغا ڕایەڵ کرد و هاواری کرد:

– ئاغا بگەرە هاوارمان! تۆڵەی ئێمە لەمانۆلیۆس بکەوە. ئەو چووەتە بنکڵێشەی ساراکینایییەکان بۆ هەڵایساندنی شۆڕش. ئەو ئاگری لە ئاوایی بەرداوە. ئەو سەری منی شکاندووە. ئەو براکەی من، مامۆستای گوندی کوشتووە! من شاهیدم هەیە! لە تۆ کە نوێنەری دەوڵەتی قودرەتمەندی تورکیایت لە لیکوڤریسی، داوا دەکەم تۆڵەی ئێمە لە مانۆلیۆس وەربگریت و عەدالەت بەرقەرار بکەیت. مانۆلیۆس بگرە و بەمنی بسپێرە تا دادگایی بکەم. هەمو خەڵکی ئاوایی هاواری دەستگیر کردنی دەکەن.

– ئەم هاتوباتە چییە ناوتەتەوە هەی لەعنەتی؟ گوێت کەڕ کردم! وەرە دانیشە بزانم. ئێستا مارتا قاوەت بۆ دێنێ تا بێیتەوە سەرخۆت. چ نەبووە. ئێوە هەمووتان ڕۆمین. سەریشتان هەر ڕۆمییە و کاتێ بەر یەکتری دەکەوێت ئەوا وەک هێلکە دەشکێت. کەواتە جێی سوپاسگوزارییە!

قەشە جارێکی تر هاواری کرد:

– مانۆلیۆسم تەسلیم کە.

وای گوت و پاڵی بەدیوارەکەوە دایەوە تا نەکەوێت.

مارتا ڕایکرد، کورسییەکی بۆ هێنایە پێشەوە و لەسەری دانیشاند. ئاغا بەئارامی ئامادە دەبوو. فیشەکبەندەکەی بەستبوو. دەمانچە زیوینەکەی کردبوو بەلاقەدیدا و قامچییەکەشی بەشانیدا دابوو.

لەو کاتەدا دەرگاکە کرایەوە، پیرەمێردێکی گچکە، شڕپۆش و شپرزە، پێ پەتی و کووڕ، بەدەموچاوێکی سووتاو و بریندارەوە بەحەوشەدا هات و خۆی بەسەر پێوپلی ئاغادا دا.

– ئاغا ڕوحمم پێ بکە!

ئاغا بەپێلەقە لە خۆی دوورخستەوە و گوتی:

– تۆ هەمان لاداسی پیر نیت؟ ئەمە چ قەلافەتێکە هەتە؟

– ئەوانە هەموو شتێکیان سووتاندم. کوپەڵەکانیان شکاندم و بەرمیلەکانیان ڕشتم و قاسەکانمیان شکاند و جلەکانمیان سووتاند و دڵیان ونجڕ کردم.

– کێ وای لێ کردوویت هەی نەگبەت؟

– مانۆلیۆس! مانۆلیۆسی بەڵشەویک!

قەشەش بەنۆرەی خۆی هاواری کرد:

– ئاغا ئێمە شایەتمان هەیە! پانایۆتیس ئەوی بینیوە، زێوانی کلێسا ئەوی بینیوە. من خۆیشم ئەوم بینیوە.

لاداسی پیر بەلالانەوەوە پاڕایەوە:

– ئاغا بیسووتێنە، بەهەمان ئەو تەرزەی کە ئەو منی سووتاند! لە گۆڕەپانەکە دار دانێن و ئەو چەتەیە بەقەتران بسووتێنن!

ئاغا سەری خوراند و تفی لە عەردەکە کرد:

– هەمدیس سەرئێشە، هەمدیس بەدبەختی... هەی ڕۆمییە لەعنەتییەکان!

لە حەوشەکە دەهات و دەچوو، قامچییەکەی دەهێنایە دەنگ و بەهەر زەربەیەکی قامچییەکە، تووڕەییەکەی زیاتر دەبوو. دواجار بەڕوخسارێکی سوورهەڵگەڕاو هاواری کرد:

– سوێند بەمحەممەد، یەکە یەکە هەمووتان .. هەر لە ڕیش سپیتانەوە تا بەڵشەویک، لە دار بدەم!

لەم کاتەدا دەرگای حەوشە کرایەوە و پانایۆتیس شەلەشەل و بەبێ تەرپوش هاتە ژوورەوە. لە یەک دەمانچە زیاتری بەلاقەدەوە نەبوو. جلکەکانی دڕاو بوون و سەراپای خۆڵاوی و خوێناوی. ڕوخساری ئاوساو و لێرەو لەوێ شین هەڵگەڕابوو. ئاغا نەیتوانی خۆی لەبەر پێکەنیندا بگرێت:

– ئەدی ئەم دەعبا بێ قۆچ و کلکە کێیە؟ ناوت بنێم چی؟ ورچی بێ کوڵک، وشترەوان یاخۆ پانایۆتیس؟

پانایۆتیس نائومێدانە پاڵی بەدیوارەکەوە دادا و بێئەوەی وەڵام بداتەوە، لەبەرخۆیەوە مرەمرێکی کرد. ئەژنۆی دەئێشا و نەیدەتوانی بەپێوە خۆی ڕاگرێ. ئیدی وردە وردە بەلاداهات تا تەختی ئەرزەکە بوو. ئاغا لەو سێ کەسەی دەنۆڕی کە بەو بەرەبەیانە بۆ سەردانی هاتبوون، قەشە لەسەر کورسییەکە گرمۆڵە بووبوو، دەینالاند، دیمرخاند، دەستی دەلەرزی و قاوەکەی بەجبەکەیدا دەڕشت. لاداسی پیر بەچاوانێکی سوورەوە وەک کەروێشکێکی نەخۆش لەبەر پێیدا کەوتبوو، هێور سەری دەلەقاند و بەردەوام وەک بڵێیت کاوێژ بکا دەمی دادەخست و دەکردەوە.

پانایۆتیسیش سەر و هەردوو پێی لە نێو تۆپەڵێک قوڕ و پەڕۆوە هاتبووە دەرەوە.

– تەماشایان کە! دەڵێی کەشتی لەقوڕاودا چەقیوە و ئالای بۆ سەر عەرد کەوتوون. تەماشای ئەم کۆڵۆنوێڵە بێ ڕوتبانە بکە! ئاوێنەی تەمام نومای ڕۆمییان! ئێوە حەوشەکەمتان بۆگەن کرد! هێی مارتا، بڕۆ ئیسفنجێک بێنە و ئێرە پاککەرەوە!

قەشە کە عەباکەی تۆزوخۆڵاوی بوو، سەری هەڵبڕی و گوتی:

– ئاغا بیرت نەچێ کە دەبێ وەڵامگۆی حکومەتەکەی خۆت بیت. ئێمە لێرە لەگەڵ یاخییەکی بەکرێگیراوی مۆسکۆدا دەرگیرێن کە ئەرکی پێ سپێردراوە ئاوایی وێران بکا... تورکیا ژێرەوژوور بکا. ئەم مەسەلەیە هاسان وەرمەگرە و پێ مەکەنە! دەبێ مشت بێنیتەوە یەک و بیسرەوێنیت! کاتێ گورگ دەکەوێتە نێو ڕەوەوە چ دەکەن؟ دەیکوژن! تۆ مانۆلیۆس تەسلیمی ئێمە بکە و ئیدی ئەوی تری لەسەر خۆمانە و پێویست ناکات بێیتە نێو شەڕەکەوە. ئەلعان خەڵکی ئاوایی لەبەر پەنجەرەکەتا کۆدەبنەوە و ئەو تاوانبارەیان لێت دەوێت. دەنگی خەڵک هەمان دەنگی خودایە، کەواتە گوێ لە دەنگی خەڵک ڕادێرە. تۆ ئاغای ئاواییت و دادوەری ئەرکی تۆیە!

ئاغا بەقووڵی لە فیکرەوە چوو: "ڕۆمییەک کەم بێتەوە ئەمەش بۆ خۆی دەسکەوتە. بەتایبەتی کە خۆم نایەمە نێو هەراکەوە... دەبێ باش لێکی بدەمەوە..."

پانایۆتیسیش بەنۆرەی خۆی هاواری کرد:

– ئاغا بۆچ هێندە دەیهێنیت و دەیبەیت! من خۆم ئەوم بینی کە یەک بەردی گەورەی کێشا بەسەری مامۆستادا و کوشتی. من بەم چاوانەی خۆم بینیم کە دەبە نەوتەکەی بەیاناکۆسدا و گوێم لێی بوو پێی گوت: "یاناکۆس بڕۆ هەموو جێگەیەک ئاگر تێ بەردە و لە ماڵی ئاغاوە دەست پێ بکە. بڕۆ ئەو سەگە بسووتێنە تا ئاوایی لە شەڕی تورک ڕزگاری بێت!"

ئاغا لە تووڕەییدا هەڵایسا:

– هەی مەلعون! پانایۆتیس ئامادەیت سوێند بخۆیت؟ سوێند دەخۆیت؟

پانایۆتیس نیوە سەیرکردنێک لە قەشەی نۆڕی و کاتێ ئاماژەی ئەوی بینی، گوتی:

– ئاغا سوێند دەخۆم!

باوکە گریگۆریس لە هەمان کاتدا کە هەوڵی دەدا لەسەر کورسییەکە هەستێت، گوتی:

– ئەو بەڵشەویکە ئاغا. ئامانجی وێران کردنی تورکیایە و لە مۆسکۆوە کنە دەدرێت. ئەگەر ڕێگە بدەین بەزیندوویی بمێنێت ئەوا بەهێز دەبێ و دنیا ژێرەوژوور دەکا.

ئاغا کە کەمێک نیگەران بووبوو، گوتی:

– هێندە زیادی پێوە مەنێ قەشە!

دواجار قەشە لە جێگەکەی هەستا، هەموو توانای کۆکردەوە و چووە نزیک ئاغا:

– زۆری پێوە دەنێم؟ بیرت چووەتەوە ئەو کێ بووە و ئێستا بەکوێ گەییوە؟ شوانی بێ دەرەتانی خودان پاتریارکاس کە نە مەڕێکی هەبوو نە یەک بست ئەرز، کەچی ئێستا بەپشتیوانی مۆسکۆ بووەتە خاوەنی هەموو شتێک. ئێستا بووەتە ڕەییس، خەڵک دەکوژێت، لەوسەری دنیاوە باوکە فۆتیس و دارودەستە بەڵشەویکەکەی دێنێ و لە پاڵ ئێمەدا ئاوایییەک قووت دەکاتەوە، سوێند دەخوات ماڵی تۆ ئاگر تێ بەردا و خۆیشت بکوژێت و لەگەڵ بەڵشەویکە مۆسکۆیییەکاندا ئاوایی تالان کات... ئاغا ئاگات لەخۆت بێت. گیانت لە مەترسیدایە. گورگ هاتووەتە پشتیرەکەتەوە. بیکوژە!

ئاغا بەڕاستی دووچاری سەرئێشە بووبوو. ئەو تا ئەو کاتە مەسەلەکەی هاسان وەرگرتبوو. ئەوەی بەکێشەی ڕۆمییەکان خۆیان دەزانی و پێی باشتر بوو قاچ لەسەر قاچ دانیشێ تا ئەوان یەکتری قڕکەن. بەڵام ئێستا مەترسییەکە بەرەو تورکیا پەلی هاویشتبوو. ئەگەر لێ گەڕێ ئەو کرمە گیان بگرێت ئەوا بۆ سەر وڵاتەکەی دەبووە خەتەر... کەواتە قەشەی ڕیش بزنی ڕاست دەکا. گورگ هاتووەتە نێو پشتیری مەڕەکانەوە و ئەگەر نەیکوژێ ئەوا خۆی بەدەستی ئەو دەکوژرێت!

– گەرچی کێشەی نێوان ئێوەی ڕۆمییەکان پێوەندی بەمنەوە نییە، بەڵام دەبینم مەسەلەکە تەنیا ناکۆکی نێوان ڕۆمییەکان خۆیان نییە و مەترسییەکە لەوە گەورەترە... خێرا بڕۆن لەبەر چاوم مەمێنن! دەبێ بەتەنیا بیربکەمەوە تا بزانم دەبێ چ قورێک بەسەری خۆمدا بکەم... زووکەن گۆڕتان ون کەن!

وایگوت و ئەوسا قامچییەکەی بەسەر سەریاندا سووڕاند و لە پشتییانی سرەواند.

سێ میوانەکە حەپەساو، سەریان لە ژێر قامچیدا نەوی کرد و لە کاتێکدا پەلەپەل بەر یەکتری دەکەوتن، بەرەو لای دەرگاکە تێیان قوچاند. ئاغا بەپێلەقەیەک دەرگاکەی بەدوایانا داخست و هاواری کرد:

– مارتا بوتڵێک عارەق بێنە، گەرەکمە بڕیارێکی گرینگ بدەم!

***

باوکە گریگۆریس و لاداس لە هەمان کاتدا کە بەکۆڵانەکانا ڕایاندەکرد، داوایان لە زێوان دەکرد ناقوسی کڵێسا بهێنێتە زرینگە. گوندنشینان ڕژانە گۆڕەپانەکە. بریندارەکانیش هاتن. ئەوان لەوەی کە نەیانتوانیبوو شرپۆشان وەدەربنێن، تەواوی شەویان بەشەرمەزاری گوزەراند و ئەلعانیش تووڕەو تۆڵەستێن دەیاننواند. قەشە کە گیانێکی تازەی تێ هاتبووەوە، هاتە گۆڕەپانەکە و هاواری کرد:

– ڕۆڵەکانم. سووکایەتیمان پێ کراوە. ئێمە دەبێ تۆڵەی خۆمان بکەینەوە! من لەگەڵ ئاغادا قسەم کرد و گەیشتووینەتە ئەنجام. کێ بەرپرسیاری بەدبەختییەکانی ئێمەیە؟ تەنیا مانۆلیۆسی کافرە و بەس! هەنووکە کاتی ئەوە هاتووە سزای تاوانەکانی وەربگرێت. ئاغا ئەومان تەسلیم دەکات، ئێمەش دادگایی و مەحکومی دەکەین و خوێنی دەخۆینەوە! هەمووان هەستنە سەرپێ! ئێوە دەبێ لە بەردەم ماڵی ئاغادا کۆببنەوە، یەخەی خۆتان دادڕن و هاوارکەن: "مانۆلیۆس! مانۆلیۆس! مردن بۆ مانۆلیۆس!" ئەمە و تەواو! ئەودوای کارەکان بەمن بسپێرن!

ئەوسا بەپەلە بەرەو کڵێسا ڕۆیشت، بەسەر جەنازەی براکەیدا دانەوی و دواین ماچی نێوچەوانی کرد و لە کاتێکدا کە خەیاڵی لە شوێنێکی تر بوو، دوعای لەسەر خوێند. گوندنشینان جەنازەکەیان هەڵگرت و بۆ گۆڕستانیان برد. قەشە کە خۆی بەگۆچانە درێژەکەیەوە گرتبوو، بەیادی تافی منداڵی کەمێک گریا. بەپەلە مامۆستایان بەخاک سپارد و هەرکام لەگوندنشینان قومێک عارەقی بۆ ئارامی ڕۆحی وی هەڵقوڕاند. پاشان هەمووان بڵاوەیان لێ کرد، چونکە بەپەلە بوون و خەیاڵیان لە شوێنێکی تر بوو.

نزیکی نیوەڕۆ، ئاغا مەست و بێهۆش بڕیارە گرینگەکەی دا و پانایۆتیس کە وەک سەگی دارکاری کراو لە پاڵ دەرگاکەدا کروشکەی کردبوو، بانگ کرد و گوتی:

– لەعنەتی وەرە پێشەوە! ئەرێ هێشتا دەتوانیت بڕۆیت؟

– ئەگەر مەسەلەکە مانۆلیۆس بێت، بەڵێ.

– سەرە بێ مێشکەکەت دەبینم، بەڵام تەڕبوشەکەت نابینم. هەی وەحشی بێ دین تەڕبوشەکەت چ لێ کردووە؟

– دوێنێ لەگوێ چاڵاوی قەدیس ڤاسیلی ی دامنا و دەڵێن مادلینای پیر هەڵیگرتووە. هەر ئێستا یەکێک دەنێرم وەریبگرێ و بۆم بێنێت.

– تەڕبوشەکەت بکەرە سەر و ئەگەر بەتەنیا ناتوانیت ئەوا دوو کەسی مل قەوی لەگەڵ خۆتا ببە و مانۆلیۆس بۆ ئێرە بێنن. بڕۆ ئیتر لە بەرچاوم مەمێنە!

– مردوو یان زیندوو بیهێنم؟

– زیندوو!

گەچخۆر ئیدی نەدەشەلی. لە شادمانیدا باڵی لێ ڕوا، بەهەڵەداوان دەڕۆیشت و دەستی لە یەکتر دەخشاند: "مانۆلیۆسی نەگبەت ئیتر حیسابت فت! بژی پانایۆتیسی یەهوزا. دواجار کەوتیتە چنگمان!"

مانۆلیۆس و هاوڕێکانی لە باغە گەورەکەی پاتریارکاس نزیک زەریاچەی ویلدومانا دامەزرابوون و پەناگای خۆیان ڕۆنابوو. مانۆلیۆس پاسەوانانیشی دەستنیشان کردبوون و دەیویست لەگەڵ شەو داهاتندا بۆ ئاوایی بگەڕێتەوە، سەرو گوێلاکیش بشواو و لەگەڵ باوکە فۆتیسدا بدوێت، لەوکاتەدا زرینگەی ناقوسەکە دڕردۆنگی کرد.

کەمێک دوای نیوەڕۆ کۆستانتیس بەپەلە هاتە لای و هەواڵی ئاوایی هێنا:

– باوکە گریگۆریس هەمەدیس ئاوایی ورووژاندووە. بەسەری شکاوەوە ئاوایی دەگەڕێ و گوندنشینان بۆ ماڵی ئاغا کێش دەکا تا هاوارکەن: (مردن بۆ مانۆلیۆس! ئەو خەتابارە!) مانۆلیۆس ئەوان تۆیان دەوێت. گەرەکیانە دەسگیرت کەن و هەموو بەزمەکە بەسەر تۆدا ساغ بکەنەوە. ئەوان دەیانەوێ تۆ وەک بەڵشەویک و پیاوکوژ و بەرپرسیاری ئاگر خستنەوە دادگایی بکەن. باشترە خۆت بشاریتەوە و بۆ چیا بگەڕێیتەوە. هەرچی زووتر بڕۆیت باشترە. گیانت لە مەترسیدایە. خەڵکەکە هەمووی هار بوون!

– جێگەی من لێرە لای براکانمە. ئەوان لە مەترسیدان. کوستانتیس من چۆن

دەتوانم ڕاکەم؟ بەڕاست ئەوانی تر چییان بەسەر هاتووە؟ بینیتن؟

– یاناکۆس هات گوێدرێژەکەی وەرگرتەوە و بردی. وا بزانم بۆ باغی زەیتوونی بردووە و هەر لەوێ لەگەڵ هاوڕێکانیدا دامەزراوە. وەزعی باوکە فۆتیس باشتر بووە. دەیگوت سبەینێ لە جێگە هەڵدەسێ و بۆ بینینی دەچێت. دەیگوت ئاغای تورک توندوتیژ و دڵڕەقە، بەڵام شەڕانگێز نییە. ئەو حەقی خۆمان دەداتێ. بەڵام مانۆلیۆس من نیگەرانی تۆم. چونکە قەشە سوێندی خواردووە حیسابیت بۆ بکا و...

– چ باشتر کوستانتیس! لێ گەڕێ با هەموو تاوانەکان بخەنە ئەستۆی من. کاتێ داخی دڵی خۆی بەمن دەڕێژێ، ئیدی هێور دەبێتەوە و هەقی بەسەر هاوڕێکانمەوە نابێت. ئەمەش ڕێک ئەو شتەیە کە من گەرەکمە. من هەموو تاوانەکان دەخەمە ئەستۆی خۆم و دەڵێم دزیم کردووە، پیاوم کوشتووە، ئاواییم سووتاندووە و من بەڵشەویکم. هەرچی بڵێن قەبوڵمە بەو مەرجەی هەقیان بەسەر ئەوانی ترەوە نەبێت... من دەڕۆم و خۆم تەسلیمی ئاغا دەکەم.

چاوانی کوستانتیس لە حەپەساندا دەرپەڕیبوون. ڕوخساری مانۆلیۆس لەبەرچاویدا نوورانی و باڵای بەبەرزایی کۆڵەگەیەک دەچوو کە بەنێو پەلک و گەڵای درەختاندا هەڵکشابێت. کەمێک دواتر پێڵووی ترووکاند و گوتی:

– مانۆلیۆس من لەو ئاستەدا نیم ئامۆژگاری تۆ بکەم. ڕۆحی من لە خۆم، لە خێزانەکەم و دەست بەرزبکەمەوە لە چەند هاوڕێیەک ئەولاوەتر ناچێت. لە کاتێکدا ڕۆحی تۆ بەفراوانی یەک میللەتە. ئەوەی من بەنزیک بوونەوە لێی، بەترسەوە لێی دەنۆڕم تۆ بەڕوویەکی گەشەوە بۆ پێشوازی لێکردنی دەکەویتە خۆ. ئەوەی من ناوی دەنێم ترس، تۆ بەئومێد بانگی دەکەیت. تۆ ئیرادە و توانای ئەوەت هەیە پێ لەسەر جێگەپێی مەسیح دانێیت. کەواتە مانۆلیۆسی ئازیز ئەو شتە بکە کە خودا داوای لێ کردوویت....

مانۆلیۆس بەرەو دەرگای باغەکە ڕۆیشت:

– وەرە با بڕۆین.

کوستانتیس بەسەرێکی نەویەوە لە دوایەوە دەڕۆیشت و بەگوێ چۆمەکەدا تێ دەپەڕین.

ئاسمان شین و هەوای زستان وەک بلوور تەنک. ئاوی چۆمەکە بەڕەنگێکی سەوزی تۆخ و قامیشەکانی کەنار و داربییەکانی لە خۆیدا ڕەنگ پێ دەدایەوە. لەقلەقێک لەسەر یەک قاچ ڕاوەستاو و دەینۆڕی. دوو لەقلەقی تر بێ دەنگ و باڵ بەباڵ لە کاتێکدا کە پێیەکانی خۆیان بەژێر زگیانەوە نووساندبوو، دەفڕین و برسییانە قووڵایی ئاوەکەیان دەپشکنی.

مانۆلیۆس ئارام لە چۆمەکە و دارە ڕووتوقووتەکانی ئەو دەوروبەرەی دەنۆڕی کە جەستەی خۆیان بەڕووناکی سپاردبوو. پاشان چاوی هەڵبڕی و لە کێوی ساراکینا و ئەو سێبەرە وەنەوشەییەی کە پۆشیبووی و کڵێسای بەبەفر پۆشراوی ئەلیاس پێغەمبەر کە بەگەوەکەیەوە خۆی دەنواند، ورد بووەوە. ئەوسا تەماشای دەشت و کێڵگە و باغی زەیتوون و ڕەزەکانی کرد. دارەزگیلەکان پشکوتبوون و لیمۆ لە نێو پەلکی دارلیمۆکاندا ئارنگیان دەهات. دارچوالەیەک نزیکبوونەوەی وەرزی بەهاری هەست پێ کردبوو، چرۆکانی سەریان لە ژێر توێکڵەکەیەوە هێنابووە دەرێ و لەوەدابوو بپشکوێن.

مانۆلیۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ:

– دنیا چەندە جوانە...

کوستانتیس لە فیکرەوە چوو: "گا ڕۆحی مرۆڤ لەو جوانترە." بەڵام چ قسەیەکی نەهێنایە سەر زار.

ڕێگای ئاواییان گرتە بەر. ناقووس هەروا لێی دەدا و لە دوورەوە ژاوەژاوی شاراوەی مرۆڤەکان تێکەڵاوی حەپەی سەگ دەبوو، دوو سێ کەڵەباب دەیانقوقاند.

مانۆلیۆس گوتی:

– هەوا دەگۆڕێت. گوێ لە قووقەی کەڵەبابەکان ڕادێرە...

– بەڵام کوستانتیس لێوی لەسەر یەک ناو و دەترسا ئەگەر لێوی هەڵبێنێتەوە، ئەوا کوڵی گریانی بەردەبێ. بۆیە هەروا سەری لە ژێرەوە ناو و وەدووی مانۆلیۆس کەوتبوو.

نزیک چالاوی قەدیس ڤاسیلی کوتوپڕ پانایۆتیس، تەڕبوش بەسەر لەگەڵ دوو زرتەزەلامی تێلا بەدەستدا، لە نێو تەلانەکانەوە دەرپەڕین. کوستانتیس لە جێگەی

خۆیدا وشک بوو، بەخۆی گوت: "بۆ دەسگیرکردنی وی هاتوون." ویستی ڕاکات، بەڵام شەرمی کرد و هەڵلەرزیو لە جێگەی خۆیدا مایەوە.

پانایۆتیس بەئیشارەت لە دوو یاوەرەکەی داواکرد لە جێگەی خۆیاندا ڕاوەستن و خۆیشی لەخۆبایییانە و لە کاتێکدا کە هەوڵیدەدا شەلەشەلییەکەی بشارێتەوە، هەنگاوی بۆ پێشەوە نا و گرژ و مۆن دەستە زلەکەی هەڵبڕی:

– کافر بۆ کوێ دەڕۆیت؟

– نارەحەت مەبەپانایۆتیس. خەریک بووم بۆ لای ئاغا دەچووم. بیستوومە بەدوامدا دەگەڕێ و گەرەکمە خۆمی تەسلیم بکەم.

پانایۆتیس لە جێگەی خۆیدا ڕاوەستا و دەستی شل بوو:

– ناترسیت؟ لە ئاغا ناترسیت؟ لە قەشەی ئاوایی ناترسیت؟ بۆ تۆ خۆت بەچی دەزانیت؟

– پانایۆتیس، ئەو کەسەی لەمەرگ نەترسێت ئیدی لە هیچ کەسێک ناترسێت، نهێنی مەسەلەکەش لێرەدایە... وەرە با بڕۆین!

– پێشکەوە تا نەتوانیت هەڵبێیت. منیش لە دواتەوە دێم...

ئەوسا ڕووی کردە دوو یاوەرەکەی و گوتی:

–... ئێوە بڕۆن! من خۆم دەیبەم. بچن بەلای کاری خۆتانەوە! کوستانتیسی بەڵشەویکی مەلعون تۆش لەم ناوەدا مەمێنە!

کوستاتیس حەپەساو لە مانۆلیۆسی دەنۆڕی. مانۆلیۆس گوتی:

– کوستانتیس گیان بڕۆ، بڕۆ ماڵەوە بۆ لای مناڵەکانت و بەتەنێ جێم بێڵە.

پانایۆتیس و مانۆلیۆس بەتەنێ مانەوە و بێ ئەوەی لێو بۆ قسە هەڵبێننەوە، کەمێک لە ڕێگەکەیان بڕی. دواجار مانۆلیۆس بێ دەنگی شکاند و بەمیهرەبانی گوتی:

– پانایۆتیس، هێند لێم بێزاریت کە مردنم بۆ بەئاوات دەخوازیت؟ مەگەر من چیم لێ کردوویت؟

پانایۆتیس بەتووڕەیی وەڵامی دایەوە:

– بەم زمانە لەتەکمدا مەدوێ. تۆ دڵی منت شکاند...

ڕوخساری بێوەژن بەزەردەخەنە شادومانانەکەی، لێوی سوور، ددانی سپی و

درەوشاوە، پرچی ئاڵتوونی بەڕەنگی هەنگوین و ناز و عیشوەکانی شەوانەی، لە زەینیدا ژیایەوە و فرمێسک زایە چاوانی. ئەوسا هەناسەیەکی هەڵکێشا و هەناسەساردانە گوتی:

–...مانۆلیۆس کاتێک تۆ کوژرایت منیش خۆم دەکوژم. من تەنیا بۆ کوشتنی تۆ زیندووم. دوای ئەوە ئیدی بۆچ بەزیندوویی بمێنم. ئەوسا بەیەک فیشەک خۆم دەگەیەنمە دۆزەخ.

خۆیان کرد بەئاواییدا. ناقوس هەروا لێی دەدا. هەموو خەڵکی ئاوایی لە گۆڕەپانی گوند و لە بەردەم ماڵی ئاغادا کۆبووبوونەوە و بووبووە هەرا.

مانۆلیۆس بۆ ساتێک ئێستێکی کرد و پرسی:

– ئەوە دەڵێن چی؟

– خۆت تێ دەگەیت هەی کافر! زووکە بەڕێکەوە!

هاوارەکان ئاشکرا و ئاشکراتر دەبوون. مانۆلیۆس وشەکانی لەیەکتر جوێ دەکردنەوە، بزەیەکی تاڵی هاتێ، گوڕیدایە هەنگاوەکانی و لەبەرخۆیەوە گوتی: "هاتم... هاوار مەکەن... وا هاتم..."

حەشاماتی تووڕە بەبینینی مانۆلیۆس، شاڵاویان بۆ برد، بەڵام پانایۆتیس بۆ دواوە ڕایماڵین و تێی خوڕین:

– هیچ کەس بۆی نییە دەستی بۆ بەرێت! ئەو هی خۆمە! کەمێک حەوسەڵەتان هەبێت!

خەڵکەکە هاواریان دەکرد:

– دز! تاوانبار! بەڵشەویک!

باوکە گریگۆریس وەک شێت بەپەلە هاتە پێشێ و هاواری کرد:

– بیکوژن! بمرێت کافر!

بەڵام دەرگای ماڵی ئاغا کرایەوە و پانایۆتیس بەلەقە مانۆلیۆسی بۆ ژوورەوە برد.

ئاغا چوار مشقی لە دیوەخان، لەسەر باڵشت دانیشتبوو، لە ئاگری مەقەڵییە مسینەکەی دەنۆڕی و مەی دەخواردەوە. هەوای ژوورەوە دڵگیر و بۆنی بادە و سوسیسی لێ دەهات. ئاغا چاوانی لێک نابوون و کەیفخۆش دیاربوو. جار بەجار

ئامادەبووان لە گۆڕەپانەکە هاواریان دەکرد: "مانۆلیۆس! مانۆلیۆسمان دەوێت! بمرێ مانۆلیۆس!" ئاغا بەزەردەخەنەوە لە فیکرەوە دەچوو: "ئەرێ ئەمانە چ نەژادێکن، قژقرەکانیش چاوی یەکتر دەرناهێنن، بەڵام ئەم ڕۆمییانە نەک تەنیا چاو، بەڵکو هەر بەڕێوە برۆ، لووت و ددانی یەکتریش دەردێنن! وا ئەمڕۆ بەهەر نرخێک بووە گەرەکیانە خوێنی ئەم مانۆلیۆسە داماوە بڕێژن.... مەگەر ئەو چی کردووە؟ ڕاستە ئەقڵی تەواو نییە، بەڵام خۆ زەرەری بۆ کەس نییە، کەچی ئەمانە دەیانەوێ کەوڵی کەن. ئەی نەگبەت! گەرەکتە سەرت بەفەتارەت بدەیت؟ باوکم جا من حەقم چییە؟ ئەگەر بمەوێت بەرگری لێ بکەم ئەوا خۆم تووشی سەرئێشە دەکەم. گەرەکتانە ئەم داماوە کەوڵ کەن؟ زۆر باشە وەرن کەوڵی کەن و بیخۆن. نۆشی گیانتان بێت! من چ حەقم بەمەوە نییە. من عارەقی خۆم دەخۆمەوە و سوسیسی وشتری خۆم دەخۆم.... برایمۆکی خۆم هەیە، قامچی خۆم و بەکورتی هەموو ئەوەی کە پێویستە هەمبێ، هەمە!"

دەنگی تەپەی پێ لە ڕاڕەوەکە دەنگی دایەوە، ئاغا سەری هەڵبڕی، دەرگا کرایەوە و پانایۆتیس هاتە ژوورەوە، دەرگاکەی داخست و تا نێوقەد نەویەوە، شەلەشەل هاتە پێشەوە و بەپێکەنینەوە گوتی:

– ئاغا گرتم. لە نێو باغەکەدا لەگەڵ بیست کەس لە جەماعەتەکەیدا کە تا چەناگە چەکدار بوون، خۆیان لە بۆسە نابوو. دوو یاوەرەکەم لە ترسا ڕایانکرد و منیش پێم گوتن: "گۆڕتان ون کەن هەی ترسنۆکینە!" ئیدی خۆم تەنیا و دەمانچە بەدەست چوومە پێشێ و هاوارم کرد: "بڕۆن ون بن ئەی هیچوپووچینە! من پانایۆتیسم!" کە ناوی منیان بیست ئیدی وەکی کەروێشک تێی انقوچاند و جگە لە مانۆلیۆس کەسیان لەو ناوەدا نەمان. ڕاستت دەوێ ئەو ڕاینەکرد! منیش یەخەیم گرت و بۆ بەردەم ئێوەم هێنا!

لێوی ئاغا لەمیانی سمێڵە تازەکی بۆیاخ کردووەکەیدا بۆ پێکەنین کرایەوە:

– هەی ئافەرین شێرە کوڕ! گەرچی ئەگەر درۆ نەکەیت ڕۆمیی نیت، بەڵام قەیدیناکا ڕەنگە ڕاستیش بکەیت. بەهەرحاڵ بیهێنە تا کەمێک سەرمان گەرم بێت!

پانایۆتیس چووە دەرەوە، باسکی مانۆلیۆسی گرت و بەپێ لەقەیەک هەڵیدایە

ژوورەوە. مانۆلیۆس خۆی بەڕاوەستاوی لە بەرامبەر ئاغادا هێشتەوە و خوێنسارد دەستی خاچئاسا لەسەر سینگی داناو چاوەڕێ بوو.

ئاغا فەرماندەرانە گوتی:

– پانایۆتیس دەرگاکە داخە و لە دەرەوە چاوەڕێبە!

ئەوسا پەرداخەکەی پڕ کرد. بەیەک بین خواردیەوە، پارچەیەکی گەورە سوسیسی نایە دەمی، هێور کەوتە جوینی و بەچاوانێکی نیوە لێک نراوەوە لە مانۆلیۆس وردبووەوە:

– ئەی مانۆلیۆسی نارەسەن. ئەمە جاری دووەمە دەکەویتە چنگم و پێم وانییە ئەم جارەیان بەساغی دەرچیت. زۆر تاوان دراونەتە پاڵت. گوایە دزیت کردووە، پیاوت کوشتووە، ئاواییت ئاگر تێ بەرداوە... ئاخۆ هەموو ئەمانە ڕاستن؟

– ڕاستن ئاغا.

ئاغا نێوچەوانی گرژ کرد و هاواری کرد:

– باش گوێ بگرە بزانە چ دەڵێم. وەک جاری پێشوو تەمسیل مەکە و مەکەوە لاساییکردنەوەی قەدیس و شەهیدان، چونکە ئەم جارەیان حیسابت تەواوە. ئاخر تۆ و دزی؟ تۆ و پیاوکوژیی؟ تۆ و ئاگر تێ بەردانی ئاوایی؟ قسەی هیچ! پێت وایە باوەڕت پێ دەکەم؟

– لەگەڵ ئەوەشدا ئاغا من ئەو کارانەم کردوون. گەرچی وەک قەدیس خۆم دەنوێنم و ڕووکەشێکی سەربەژێریم هەیە، بەڵام لە واقیعدا شەیتانێک لە بوونمدا هێلانەی چێ کردووە.

هاواری حەشاماتی خەڵک لە گۆڕەپانەکە دوو هێندە بووبوو:

– مانۆلیۆس! مردن بۆ مانۆلیۆس!

– گوێت لێیە؟ ئەوانە تۆیان دەوێ و بەزیندوویی لە ژێر چنگیان دەرناچیت. باش بیری لێ بکەوە!

– ئاغا من بیری خۆم کردووەتەوە. منیان تەسلیم کە. من تەنیا تکایەکم لە تۆ هەیە و ئەویش ئەوەیە کە مۆڵەت نەدەیت چ کەسێکی تر ئازار بدەن. ساراکینایییەکان حەقی خۆیان دەویست، بەڵام لەبەرئەوەی نەیاندەتوانی بەزمانی خۆیان بەدەستی

بێنن، بۆیە من هانمدان کە پەنا بۆ زەبروزەنگ بەرن. تەنیا خەتاباری بەزمەکە منم و هەموو ئەوانیدی، خەڵکانی شەرافەتمەند و ئارام و زەحمەتکێشن.

– بەڵام دەڵێن ئەوانە بەڵشەویکن و گەرەکیانە تورکیا لەناو بەرن!

– باوەڕ مەکە ئاغا. ئەوانە خەڵکانێکی بێ پشتوپەنان کە تەنیا خواستیان ئەوەیە بەزیندوویی بمێنن. ئەوانیش وەک خەڵکی دی پێویستیان بەئەرز هەیە تا لەسەری نیشتەجێ بن و جگە لەمە هیچی دیان ناوێت.

ئاغا سەری لە نێو هەردوو دەستی خۆیدا گرت. ژوورەکە بەدەوری سەریدا دەسووڕایەوە:

– هەی ڕۆمییە نەعلەتییەکان، ئاخرییەکەی ئێوە شێتم دەکەن. گوێ لە قسەی ئەمیان دەگرم دەبینم ڕاست دەکا، گوێ لە قسەی ئەوی تر دەگرم دەبینم ئەویش ڕاست دەکا. چ حاڵی نابم... سوێند بەخودا ڕۆژێک چەقۆ لە ملی هەمووتان دەسووم تا ئیدی بحەوێمەوە.

هاوار هاوارەکەی دەرەوە تا دەهات بەرزتر دەبووەوە.

– مانۆلیۆس! بمرێ مانۆلیۆس!

ئاغا بەچرپە گوتی:

– کوێر بم ئەگەر بزانم چ بکەم... بەزەییم بەتۆی داماودا دێتەوە، چونکە وەک پێشتر گوتم تۆ هەم ئەقڵت نوقستانە، هەم قەدیسیت، تۆ وەک مامرێک کە هێلکەکانی لە ژێر باڵی دەنێ، گەرەکتە تەواوی بەڵاکانی دنیا لە ئەستۆ بگریت. بەزەییم پێتا دێتەوە، بەڵام ئەگەر مل بۆ داوای ئەو خەڵکە نەدەم ئەوا ڕەنگە دووچاری دەردی سەری زیاتر ببم... من لە کوێوە بزانم تۆ بەڕاستی بەڵشەویک نیت؟ کێ ناڵێ هەمان ئەو قەشە شەیتان سیفەتە کە خەریکە خەڵک هاندەدا، سبەینێ بۆ ئەزمیر بۆ لای پادشا ناڕوا و بەگێچەڵێک سەرم بەفەتارەت نادات. مانۆلیۆس تێ دەگەیت؟ خۆت بخەرە شوێنی من. بەخودای خۆت سوێندت دەدەم ئەگەر لە شوێنی من بایت چیت دەکرد؟ باشتر نییە تۆیان تەسلیم بکەم و سەرپشکیان بکەم کە هەر بەڵایەکیان گەرەکە بەسەرت بێنن تا شەو و ڕۆژ گەردنم لە ژێر مەقسەڵەدا هەست پێ نەکەم؟ بڵێ بزانم تۆ چیت دەکرد؟ ئایا حەق بەمن نییە؟

– حەق بەتۆیە ئاغا. منیان تەسلیم کە.

– هەی نارِەسەن. بەم خوێنساردییە قسان مەکە... خەریکیت کەللەییم دەکەیت! بڵێ بەڵشەویکیت تا توورِە ببم و بێ ترس لە عـەزابی ویژدان وەکی مـەڕ تەسلیـمی گورگەکانت بکەم... لە مەبەستم تێ دەگەیت؟ من تەنیا ئارامیم دەوێ و بەس! بۆ گەیشتن بەئارامیش ئامادەم هەمووتان نابووت بکەم و لە شەڕی تۆ و هەموو ئەوانی تر ڕزگارم ببێ... بەڵام ناتوانم بەرگەی مردنی کەسێکی بێ گوناه بگرم، ویژدانم ئازارم دەدا... تێ دەگەیت؟ هەر هێندە بڵێیت بەڵشەویکیت ئیدی هەموو کێشەکان کۆتاییان دێت.

– ئاغا من بەڵشەویکم... ئێستا دڵنیابوویت؟ من بۆ دەوڵەتەکەم خەتەرم و گەر بمتوانیبا وێرانم دەکرد.

– بەردەوام بە هەی نەفرەتی! هێند بڵێ تا جامی توورِەییم لێورێژ دەبێ.

– ئاغا ئەمە دنیایەکی گەندەڵە! خەڵکانی شەریف لە برسا دەمرن و خەڵکانی خەراپیش زیاد لە پێویست دەخۆن، دەخۆنەوە و حکومەت دەکەن بێئەوەی ئیمانیان هەبێ و خەڵکیان خۆش بوێ. بەڵام ئەم هەموو زوڵمە ناچێتە سەر! من کۆڵانەکان لەپێوە دەدەم، لە گۆڕەپانەکانا ڕادەوەستم، بۆ سەر سەربانەکان سەردەکەوم و هاوار دەکەم: "هەمووان هەستنە سەرپێ، ئەی برسییەکان، ئەی قوربانییانی زوڵم، ئەی خەڵکانی شەریف! وەرن هەمووان ببینە یەک تا ئاگر هەڵایسێنین و دنیا لە شەڕی زۆرداران، ئەفەندییان و ئاغایان ڕزگارکەین!

– مانۆلیۆس بەردەوام بە! باش خەریکیت لە قەرەی کارەکە دێیت! هەست دەکەم خەریکە توورِەیی باڵیم بەسەردا دەکێشێت!

– حەزم دەکرد توانای ئەوەم هەبا تا دنیام هەژاندبا و هەموو خەڵکیم هەر لە سپییەوە بیگرە تا ڕەش و زەرد سەراپا لە ژێر ئاڵای بەرزی برسێتیدا چەکدار کردبا و تەواوی شارگەلی گوناهبار، کۆشکگەلی ستەم و حەرەمسەرا گەندەڵەکانی کوستەنتینییەم ئاگر تێ بەردابا! بەڵام چ بکەم لە داماوێکی چارەڕەش زیاتر چ شتێکی تر نیم کە لە گوندێکی پەرت لە گوندەکانی ئاناتۆلی دەژیم و هاوارم لە لیکوڤریسی و ساراکینا زیاتر بڕناکات. هەر بۆیە بەخەڵکی لیکوڤریسی و ساراکینا

دەڵێم: "هەستنە سەرپێ ئەی برایانی من! خۆتان چەکدارکەن! تا کەنگێ گەرەکتانە بەکۆیلایەتی بژین؟ تا کەنگێ سەر نەوی بکەین و بەگریانەوە بڵێین ئاغا سەرمان ببڕە تا ببینە قەدیس! بۆ پێشەوە! یان مەرگ یاخۆ ئازادی! هەرگیز حەقی ئێمە نادەن و دەبێ ئەو حەقە بەشمشێر وەرگرین! هەمووان لە ژێر یەک ئاڵادا لەدەوری یەک کۆببنەوە و شاڵاو بۆ ئەم ئاواییە دەوڵەمەند و گەندەڵە ببەن. هەر کەسێک بەرەوڕووتان بووەوە ئەوا بیکوژن و ماڵەکەی لاداسی پیری پیسکە ئاگر تێ بەردەن! ماڵەکەی پاتریارکاس ماڵی ئەنگۆیە. داگیریکەن، تیایدا سەنگەر بگرن و کاتێ هەستتان کرد بەئەندازەی پێویست بەهێز بوون ئەوا شۆڕش هەڵایسێنن، شاڵاو بۆ ئاغا بەرن، لە سەرزەمینی گرێکلاند وەدەرینێن، تا ئەو سەری دنیا ڕاوی نێن و پاشان...

بەڵام دەرفەتی نەبوو ڕستەکەی تەواوکات. ئاغا لالغاو کەفکردوو لە جێگەکەی دەرپەڕی. ملی مانۆلیۆسی گرت. توورِە ڕایتەکاند و بۆ لای خۆی ڕایکێشا، دەرگاکەی کردەوە و بەلەقەیەک لە پێپلیکانەکانەوە خستییە خوارەوە، جارێکی دی گرتیەوە، بەسەر بەردچنی حەوشەکەدا ڕایکێشا و دەرگای ڕووە و گۆڕەپانەکەی کردەوە.

حەشاماتی گۆڕەپانەکە بەرەو لایان کەوتنە خۆ، بەڵام کوتوپڕ حەپەساو لە شوێنی خۆیاندا ڕاوەستان. ئاغا ڕەنگ پەڕیو و کەفچڕیو پشتملی مانۆلیۆسی گرتبوو، لەودیو ئەوانەوە پانایۆتیسە زلە بەدەموچاوێکی ئاوساو و شین هەڵگەڕاو پێ دەکەنی و ئاماژەی بۆ خەڵکەکە دەکرد تا بێنە پێشێ، باوکە گریگۆریس یەکەمین کەسێک بوو هاتە پێشێ و ڕۆیشت تا مانۆلیۆس بگرێت.

ئاغا بەنەوایەکی گڕژ و تاساو بانگی کرد:

– بیگرن! بیکوژن! ونجڕ ونجڕی کەن! گوو بەگۆڕی باوکی هەمووتان!

ئەوسا مانۆلیۆسی توورِ هەڵدایە دەرەوە و بەتوندی دەرگاکەی داخست.

قەشە پەڕییە سەر مانۆلیۆس و بەشانیەوە نووسا. پانایۆتیسیش شانەکەی تری گرت و خەڵکەکە بەلوورەلوور چواردەوریان گرت، بەسەریدا کەوتن، کەوتنە فەلاقەکردنی و بەرەو کڵێسا ڕایانکێشا.

شەو دادەهات. هەوری ڕەش ئاسمانی پۆشبوو و پزیسکی ئاسۆ، دوورایییەکانی

ڕووناک دەکردەوە.

مانۆلیۆس و حەشاماتەکە لە دارچنارەکەیان تێ پەڕاند. خەڵکە هەوسار پچڕاوەکە بێ دەنگ بووبوون، دەستیان بەمانۆلیۆسدا دەهێنا و بۆنیان دەکرد. زێوان بەهەڵەداوان هات. کلیلەکەی لەبەر باخەڵی دەرهێنا و هەر دوو تاکی دەرگای کڵێسای کردەوە. ئامادەبووان چوونە ژوورێ. سێ چرای زیوینی شوێنی ئەیکۆنەکان داگیرسابوون. یەکێک لە بەردەم ئەیکۆنەکەی مەسیحدا، یەکێکیان لە بەردەم مەریەمی پاقیژە و ئەوی تریشیان لە بەردەم ئەیکۆنەکەی قەدیس ژان باپتیسدا. شەهید و مەلایکەتەکانی تر وێنەکێشراو بەدیوارەکەوە لە تاریکیدا ڕۆچووبوون و تەنیا لەبەر تیشکی چرایەکدا کە بەرامبەر ئەیکۆنەکەی مەریەمی پاقیژە دانرابوو، بەسەر دەرگایەکی گچکەوە کە بۆ جێگای هاوسەرایان دەکرایەوە، دوو باڵی گەورە و دوو پێی سووری حەزرەتی میکاییل دەبینرا. کڵێسا بۆنی توندی مۆم و بخووری لێ دەهات.

باوکە گریگۆریس قامکی بەپشتملی مانۆلیۆسدا ڕۆبرد، تا بەر پێی ئەیکۆنەکە ڕایکێشا و بەزۆر لە بەردەم میکاییلدا خستییە سەر ئەژنۆ. قەشە لە حەژمەت بێتاوی و شادمانی تۆڵەسەندنەوە، شاگەشکە بووبوو... قسە لە گەروویدا دەئاڵۆزکاو لە شێوەی نارەتەیەکی زل و شاراوەدا دەهاتە دەرەوە.

پانایۆتیس بەلەقەیەک مانۆلیۆسی لەسەر ئەژنۆ دانیشتووی، تەختی ئەرزەکە کرد کە بەڕوخسارێکی بێباک و بێ دەنگ لە پێوپلە سوورەکانی میکاییلی دەنۆڕی. لاداسی پیریش بەنێو حەشاماتی ئامادەبوواندا ڕێگەی کردەوە. بەپێکەنینێکی گاڵتەجاڕییانەوە بەرەو لای مانۆلیۆس ڕۆیشت و تفێکی لێ کرد.

خەڵکەکە تا دەهات لە مانۆلیۆس نزیکتر دەبوونەوە، شێلگیرانە و نهێنیئامێز تەماشایان دەکرد و چاوەڕێی ساتی ئاماژەی دەستی باوکە گریگۆریس بوون. هەمووان لێوی خۆیان دەلستەوە، دەمیان وشک و زمان بەمەلاشوویانەوە نووسابوو. وەک بڵێی دووچاری تێنوویەتییەک بووبن تاقەت پڕووکێن.

باوکە گریگۆریس چووە جێگای هاوسەرایانەوە، شاڵە داوێن ئاڵتوونییەکەی کردە شان و بۆ لای ئەیکۆنەکان گەڕایەوە. ڕوخساری لە ژێر ڕۆشنایی سێ چراکەدا

بەشادمانییەکی دڕندانە پرشنگی دەدا. برینەکەی نێوچەوانی کولابووەوە و ئێرە و ئەوێی ڕیشی لە خوێندا سوور دەچووەوە.

ئاماژەی بۆ پانایۆتیس کرد، ئەویش ژێر باسکی مانۆلیۆسی گرت و لەبەر پێی قەشەدا داینا. خەڵکەکە نزیکتر بوونەوە تا باشتر ڕووداوەکە ببینن. قەشە بەنەوایەکی وشک و ڕێک وەک ئەوەی کە ڕێوڕەسمی مەزەبی بەجێبێنێت، گوتی:

– بەناوی باوک، کوڕ و ڕوحلقودس!

ئامادەبووان خاچیان کێشا و گوتیان: ئامین!

– برایان .. کڕنۆش ببەن و هەمووان بپاڕێینەوە تا خودا بۆ کڵێسا بێت و بکەوێتە داوەری. خودایا، ئێستا ئەم کافرە لەحزووری تۆدا دانیشتووە و چاوەڕێیە تا شمشێر تەوقەسەری شەق بکات. ئەو دزی کردووە، ئاگری خستووەتەوە، پیاوی کوشتووە، خەڵکی بۆ یاخی بوون هانداوە، خێزانەکانی ڕیسواکردوون، دەسگیرانییەکانی هەڵوەشاندووەتەوە، ژنانی لە مێردەکانیان جیاکردووەتەوە و کوڕی لە باوک هەڵگەڕاندووەتەوە. ئەو گرووپێکی شڕپۆش و یاساشکێنی هاندا تا لیکوڤریسی، ئەم ئاوایییە نەزەر کردەیەی خۆت تالان بکەن و بیسووتێنن... خودایا، مادامەکی ئەم بوونەوەرە زیندووە، ئەوا ئیمان و شەرافەت چ مانایەکیان نییە. مادامەکی ئەو زیندووە ئەوا بونیادی ئومێدەکانی ئێمە واتە مەسیحییەت و گرێکایەتیی لە مەترسیدان. ئەم فەرزەندی نەوەی شەیتانە، بەکرێگریراوی مۆسکۆیە و گەرەکیەتی ناوی تۆ لە پانتایی دنیادا مەحف بکاتەوە. خودایا ئێمە ئەمشەو لە ماڵی تۆ کۆبووینەتەوە تا داوای حەقی خۆمان بکەین. ئەی تاقە توانا، لە گومبەزەکەوە وەرە خوارێ. حوکمی خۆت بچەسپێنە و کۆمەکمان لە دادگایی کردنێکی عادیلانەیدا بکە...

ئەوسا تووڕە و دڵڕەقانە بەشانی مانۆلیۆسیدا کێشا و هاواری کرد:

–... من کچەکەم و براکەم لە دەست داوە، کە خەتابار ئەوە! ئاساییش لە ئاواییدا نەما کە خەتابار ئەوە! ئەو دژە مەسیحەی بەکرێگیراوی مۆسکۆ هاتە لیکوڤریسی، ئەمە ئەو بوو کە دەرگاکانی بۆ خستە سەر پشت! دامێنەکانی کێوی ساراکینای پڕ کرد لە کونە زەردەواڵە و ئەمە ئەوە کە ئەوانی بۆ ئێرە کێش کرد! ئەی مەسیحییان،

برایان، داوەری لای ئێوەیە، دەنگی خەڵک هەمان دەنگی خودایە!

حەشاماتی ئامادەبووان قسەکانی قەشەیان دەژنەفت و تا دەهات زیاتر دەخرۆشان. سێ چراکەی کڵێسا چاوی درەوشاوە بەرق، ددانی لەسەر یەک گوشاردراو بەتووڕەیی و مشتی هێنراوەیەکی ڕووناک دەکردەوە. خەڵکەکە لە تاریکیدا دەجووڵان و نارەتەیان دەکێشا. پانایۆتیس بەرامبەر مانۆلیۆس دانیشتبوو، چاودێری دەکرد. وەک بڵێی بترسێ لە چنگی هەڵبێ و بەکەمترین جووڵەی مانۆلیۆس ئامادەی خۆ هەڵدانە سەری دەبوو. لاداسی پیریش لایەوە دانیشتبوو بەیادی ماڵ و سامانی لە دەستچووی دەگریا.

باوکە گریگۆریس بەسەر مانۆلیۆسدا نەویەوە کە بەخوێنساردی لەسەر پێپلیکانەکانی سەکۆی نوتقدان دانیشتبوو، هاواری کرد:

– کافر هەستە! پانایۆتیس هەڵیسێنە و ڕایگرە تا نەکەوێت! گوێت لێ بوو چیت بەسەر ئاواییدا هێناوە؟ گوێت لێ بوو چ تۆمەتگەلێکت درایە پاڵ؟ ئاخۆ چ قسەیەکت بۆ بەرگری لەخۆکردن هەیە؟

مانۆلیۆس بەئارامی وەڵامی دایەوە:

– نا چ قسەیەکم نییە.

– ددان بەوەدا دەنێیت دزیت کردووە، ئاگرت خستووەتەوە و پیاوت کوشتووە؟

– ددان بەوەدا دەنێم هەموو ئەوەی ڕوویداوە تەنیا خەتای من بووە و کەسی تر نا!

– ددان بەوەدا دەنێیت بەڵشەویکیت؟

– ئەگەر بەڵشەویک بوون مانای ئەو باوەڕانە بێت کە من هەمە، بەڵێ باوکە، من بەڵشەویکم!

هاواری ئامادەبووان، کڵێسا و گومبەزی نیگاری یەگانە توانای هێنایە لەرزە. لاداسی پیر کوتوپڕ لە جێگەکەی هەستا و هاواری کرد:

– بیکوژن! ئیدی بۆچ دەبێ بەزیندوویی بمێنێت؟ پێویستمان بەچ بەڵگەیەکی تر هەیە؟ بیکوژن!

ئامادەبووان تووڕە مشتیان بەرزکردەوە و خرۆشان:

– بیکوژن! بیکوژن!

مانۆلیۆس دەستی پاتایۆتیسی لە خۆی دوور خستەوە و بەپێپلیکانەکانا هاتە خوارەوە. خەڵکەکە کشانەوە. ئەو لە کاتێکدا کە دەستی خاچئاسا لەسەر سینگی دانابوو، هەنگاوێکی بۆ پێشەوە نا و گوتی:

– بمکوژن...

ئامادەبووان کاتێ بینیان مانۆلیۆس ئاوها ئارام و بێ بەرگری دێت و لەبەر پرشنگی ڕۆشنایی چراکاندا هالەیەکی زێڕین دەورانداوەری سەری داوە، ئیدی واقیان وڕما و خۆنەویستانە ڕێگەکەیان بەردا. ئاخر ئەوان هێند حەپەسابوون لەوەی کە مانۆلیۆس بەسانایی دەیتوانی بەبێ ڕووبەڕووبونەوەی چ لەمپەرێک لە کڵێسا بچێتە دەرەوە، بەڵام ئەو لە نێوەڕاستی کڵێسا و لە ژێر گومبەزی مەسیحدا ڕاوەستا، هەمدیس دەستانی ڕایەڵ کردن و تکاکارانە هاواری کرد:

– بمکوژن!

باوکە گریگۆریس لە پێپلیکانەکان هاتەخوارەوە و بەئاماژە داوای لە پانایۆتیس کرد چاوی لێ خافڵ نەکات. ئەوسا بەسەرێکی نەویەوە هەمان ڕێگەکەی مانۆلیۆسی بڕی و لە کاتێکدا دەستانی دەکردنەوە و قامکی ئامادەی چنگ پێداکردن دەبوون، بەهاوارێکی تاساو گوتی:

– دەرگاکە داخەن! دەرگاکە داخەن! دەیەوێت ڕاکات!

ئەوسا زێوان بەپەلە گورزە کلیلەکەی سووڕاند و پاڵی بەدەرگاکەوە دایەوە.

هاواری بەسۆی قەشە لەناکاوێکڕا ئامادەبووانی لە حەپەساوی دەرهێنا و ترس لە ڕاکردنی نێچیرەکە باڵی بەسەر هەمووانا کێشا. ئیدی تەوقەکەی دەوری مانۆلیۆسیان تەنگتر کردەوە و هەناسەبڕکێی پڕ لە کینەیان بەر ڕوخساری دەکەوت.

بۆ ساتێک ترس دزەی کردە دڵی مانۆلیۆسەوە. ئاوڕێکی بۆ لای دەرگا داخراوەکە دایەوە. ئەوسا لە ئەیکۆنە چوارچێوە زیوینەکانی نۆڕی، مەسیح بەگۆنا سوورەکانیەوە زەردەخەنەی دەهاتێ. مەریەمی پاقیژە دڵسۆزانە چاودێری کوڕەکەی دەکرد و قەدیس ژان ڕوو بەرەو بیابان نوتقی دەدا و حەکیمانە دەدوا... مانۆلیۆس چاوی لە ژێر گومبەزەکە بڕی، مەسیح لە نێو تاریکیدا تووڕە و دڵڕەقانە لە ئامادەبووانی دەنۆڕی. تەماشایەکی حەشاماتی خەڵکە تێکچڕژاوەکەی دەوروبەری

کرد و بۆ ساتێک هەستی کرد دەمی چەقۆکان لە قوولایی تاریکاییدا دەبریسکێنەوە.

لاداسی پیر هەمدیس بەهاوارێکی بەسۆ گوتی:

– بیکوژن! بیکوژن!

لەو ساتەدا، بەتوندی لە دەرگای کڵێسا درا. هەموو سەرەکان ئاوڕیان بۆ دەرگاکە دایەوە و بێ دەنگییەکی قووڵ باڵی کێشا. لەودیو دەرگاکەوە هاوار دەکرا:

– بیکەنەوە! بیکەنەوە!

کەسێک گوتی:

– ئەوە دەنگی باوکە فۆتیسە!

یەکێکی تر گوتی:

– دەنگی یاناکۆسیش دێت. ساراکینایییەکان هاتوون تا لێمانی بسەنن!

دەرگاکە لە ژێر لێدانی توندا کەوتە لەرزە و دینگەکەی لە شوێنی خۆی جوولا. بووە هەرا و هاواری ژنان و پیاوان تێکەڵاوی یەکدی بوون. بەئاشکرا هاواری باوکە فۆتیس دەبیسترا:

– بیکەنەوە هەی پیاوکوژینە! لە سزای خودا بترسن!

باوکە گریگۆریس دەستی هەڵبڕی و هاواری کرد:

– بەناوی خودا! من بەرپرسیارییەتی ئەوە لە ئەستۆ دەگرم!

پانایۆتیس چەقۆکەی دەرکێشا، ئاوڕی بۆ لای قەشە دایەوە و گوتی:

– باوکە دوعام بۆ بکە!

– پانایۆتیس دوعات بۆ دەکەم!

بەڵام بەرلەوە خەڵکەکە خۆیان هەڵدابووە سەر مانۆلیۆس... خوێن فیچقەی کرد، پژایە سەر ڕوخسارەکان و دوو سێ تنۆکی گەرم و سوێر کەوتە سەر لێوی باوکە گریگۆریس. مانۆلیۆس بەدەنگێکی تاساو و مەرگامێز گوتی:

– برایانم...

بەڵام نەیتوانی بەردەوام بێ و لەسەر بەردچنەکە تەخت بوو. هێشتا دەجووڵا، باسکی خاچئاسا لەیەک بووبوونەوە و خوێن لە هەموو شوێنێکی جەستەیەوە دەڕژا.

جەستەی لە ژێر لێدانی چەقۆدا کون کون بووبوو.

لیکوڤریسییەکان خوێن گرتبوونی، خۆیان هەڵدایە سەر جەستە هێشتا زیندووەکەی مانۆلیۆس و زۆریان کە هەستانەوە لێویان خوێناوی بوو. لاداسی پیر دەمە بێ ددانەکەی نا بەملی مانۆلیۆسەوە و هەوڵیدەدا کوتێک گۆشتی لێ بپچڕێ. پانایۆتیس چەقۆکەی بەکاکۆڵە ڕەنگ خەنەییەکەی مانۆلیۆس سڕی، ڕوخسارە ئاوڵاوییەکەی خوێناوی کرد و هاواری کرد:

– مانۆلیۆس تۆ دڵی منت شکاند، منیش گیانم کێشایت. ئیدی پاک لەپاکین و دیدارمان بۆ قیامەت!

باوکە گریگۆریس دانەویەوە، برێک خوێنی لە لەپی دەستیدا کۆکردەوە، بەرەو ڕووی ئامادەبووان پژاندی و هاواری کرد:

– خوێنەکەی لە ئەستۆی هەموومانە!

خەڵکەکە لەو دڵۆپە خوێنانەی بەرەو ڕوویان پژێنرا، لەرز دایگرتن.

لە دەرەوە هەروا هاوار دەکرا:

– بیکەنەوە! ئەی پیاوکوژینە بیکەنەوە!

باوکە گریگۆریس ئاماژەی بۆ زێوان کرد و کاتێ زێوان لۆژ لۆژ نزیکی بووەوە، پێی گوت:

– دەرگاکە بکەوە و زوو وەرە بەردەکان بشۆ. بیرت نەچێت ئەم شەو نیوەشەو جێژنی لەدایکبوونی مەسیحە...

ئەوسا ڕووی کردە ڕەعییەتەکەی و گوتی:

–... ئەی مەسیحییان، برایان، با بچینە دەرێ! ئێمە ئەرکی خۆمان بەجێ هێنا و خودامان لەگەڵە! لێ گەڕێن باوکە فۆتیس بێت و بەخاکی بسپێرا!

زێوان دەرگاکەی کردەوە. ڕوخساری نیگەران و زەندەقچووی پیاوان و ژنان لە نێو تاریکایی شەوەوە وەدیار کەوت و یاناکۆس بەقوڕگێکی پڕ گریانەوە پرسی:

– مانۆلیۆس لە کوێیە؟

باوکە گریگۆریس وەڵامی دایەوە:

– لە کڵێسایە. بڕۆن و ڕێگە بدەن ئێمە بچینە دەرێ!

باوکە فۆتیس هاواری کرد:

– ئەگەر کوشتبێتتان ئەوا خوێنەکەی لە ملی ئێوە و منداڵەکانتانە!

باوکە گریگۆریس هەمدیس گوتی:

– لە کڵێسایە. بچنە ژوورەوە!

یاناکۆس گرژ و تووڕە هاواری کرد:

– کوشتوویانە!

وای گوت و بۆ نێو کڵێسا ڕایکرد. باوکە فۆتیس، کوستانتیس، ئانتۆنیسی سەرتاش، دیمیترۆسی قەساب و چەند ژنێکیش بەدوایدا ڕایانکردە ژوورێ.

یاناکۆس بەرەو سەکۆی هاوسەرایان ڕایدەکرد کە پێی بەر تەرمەکەی مانۆلیۆس کەوت، بەسەریدا کەوت و هاوارە بەسۆکەی لە فەزادا دەنگیدایەوە:

– مانۆلیۆس!

یاناکۆس خوێناوی و بەگریانەوە هاوڕێکەی ماچ دەکرد و بۆنی دەکرد.

کەمێک بەر لە نیوەشەو ناقوس کەوتە زرینگە و مەسیحییانی بۆ ڕێوڕەسمی جێژنی لەدایکبوونی مەسیح بۆ کڵێسا داوەت دەکرد. ماڵەکان بەپرشنگی ڕووناکی چرا ڕووناک دەبوونەوە. دەرگاکان یەک لە دوای یەک دەکرانەوە و ئیمانداران لە کاتێکدا لە حەژمەت سەرما هەڵدەلەرزین، ڕێگەی کڵێسایان دەگرتە بەر. ئەو شەوە لە شەوە سارد و ئارام و بێ ئەستێرەکان بوو. تەنیا دەرگای ماڵی پاتریارکاس هەروا داخراو و ڕێبواران دەنگی بەرزی پیاوان و جار ناجار نەوای لاواز و شەرمنانەی ژنانیان دەژنەفت کە دەیانلاواندەوە.

مانۆلیۆسیان وەک مەلۆتکەیەک لە قوماشێکی ئاوریشمی یادگاری دایکی میکیلیسدا قوماتە کرد، لەسەر تەختەنوێنەکەی پاتریارکاس ڕایانکشاند و هاوڕێکانی ڕەنگ پەڕیو و بێ دەنگ ئێشکیان بەدیاریەوە دەگرت. یاناکۆس دەستی لە هاوار و لەخۆدان هەڵگرتبوو، سەری نابووە بەر پێی مانۆلیۆس و ئارام و بێ دەنگ وەکی منداڵێکی خەمین دەگریا. کوستانتیسس بەدوای میکیلیسدا بۆ کێوی ساراکینا چووبوو. ژنان لە قوژبنێکدا کروشکەیان کردبوو، ڕووەو دیوار هێور هێور دەگریان. باوکە فۆتیس سەری لە ژێرەوە ناو و لەبەر ڕووناکی چراکەدا لە ڕوخساری ئارام و

ڕەنگپەڕیوی مانۆلیۆسی دەنۆڕی. یەکێک لە لێدانەکانی چەقۆکە لاجانگەی ڕاستی تا چەناگەی بڕیبوو. قەشە جارناجار دەستی دەبردە پێشێ، قژە خوێناوییەکەی مانۆلیۆسی دادەهێنا و هەمدیس بەخۆیدا ڕاۆدەچوو. کەمێک بەرلەوە مارتای پیر هەواڵی هێنابوو کە ئاغا لە ترسا، بەنهێنی پەیکێکی بۆ شار ڕەوانە کردووە و داوای کردووە تیپێک ژەندرمە بۆ لیکوڤریسی بنێرن بەو بیانووەی بەڵشەویکەکان ڕژاونەتە ئاوایی و گیانی لە مەترسیدایە.

قەشە بەخۆی دەگوت: "ئەوانە بەتۆپ و تفەنگ و ئەسپەوە دێن. ئیدی ئێمە چۆن دەتوانین ڕووبەڕوویان بینەوە؟ بەدڵنیاییەوە تا دواین کەس دەمانکوژن. دەبێ بڕۆین. دەبێ تەسلیمی چارەنووس بین... تا کەی؟ خودایە تا کەی؟"

ئەوسا دەستی ڕایەڵ کرد، نائومێد و بەمیهرەبانی ڕوخساری مانۆلیۆسی نەوازش کرد:

– مانۆلیۆسە بێکەسەکەم. چ بێهوودە گیانی خۆت کردە قوربانی! تۆ هەموو ئەو تاوانانەی کە دەیاندایە پاڵ ئێمە، هەموویت خستنە ئەستۆی خۆت. تۆ هاوارت کرد: "ئەوە من بووم دزیم کرد، ئاواییم سووتاند و پیاوم کوشت!" بەو هیوایەی واز لە ئێمە بێنن تا لێرە ڕەگ داکوتین... بەڵام بێهوودە بوو...

باوکە فۆتیس نەوای ناقوسەکەی کە شادومانانە مژدەی لەدایک بوون و گەڕانەوەی مەسیحی بۆ جوانکردنی دنیا، دەدا، دەژنەفت و هەناسەی هەڵدەکێشا: "ئەی مەسیح، ئەمەش بێهوودە بوو. نزیک بەدوو هەزار ساڵ تێ دەپەڕێ و تۆ هێشتا هەر لەخاچ دەدەن. ئەدی کەنگێ تۆ لە خاچ نادەن و کاتێک تۆ دێیت ئیدی جاویدانە لە نێوماندا دەژیت؟

بەرەبەیان باوکە فۆتیس سەری بەمیلە ئاسنینەکانی ئەو تەختەنوێنەوە دایەوە کە مانۆلیۆسی لەسەر پاڵخرابوو، بۆ ساتێک خەوی لێ کەوت و لە خەوندا بینی کە بەدەوری درەختێکی سەوز و پڕ لە پەلک و گەڵادا بەدوای مەلێکی زەرد و گچکەی وەک کەناریدا ڕادەکات. وەدووکەوتنی مەلەکە کاتێک دەستی پێ کردبوو کە هێشتا لە هەرزەکارێک زیاتر نەبوو. ساڵان تێ پەڕین، گەورە بوو، بەتافی جاحێڵی گەیشت، بووە پیاو، ئەوسا قژی سەر و مووی سمێڵی بەرەو سپێتی چوو. پێی نایە تافی پیری

و هەروا بەدووی ئەو مەلە زەردەدا ڕایدەکرد و مەلەکەش بەخوێندنەوە، لەم پەلکەوە دەفڕییە سەر ئەو پەلک و بەردەوام لە دەستی هەڵدەهات...

گەرچی خەونەکە لە ساتێک زیاتر نەبوو، بەڵام کاتێک لە خەو خەبەری بووەوە و چاوانی کردنەوە، هەستی کرد هەزاران ساڵ ژیاوە و هەزاران ساڵە بێ ماندووبوون لەدووی مەلە کەناری ئاسا پیرۆز و مەحاڵەکەیەوەیەتی. وەک بڵێی لە قووڵایی بوونیدا هەستی دەکرد ئەو مەلە زەردە _ کە گا بەگاڵتەجاڕییەوە فیکەی دەکێشا و گا سەرمەستانە گۆرانی دەچڕی _ کەناری نییە. ئیدی بەخۆی گوت: "هەرچییەک بێ تا ساتەوەختی مەرگ دووی دەکەوم!" ئەوسا لە جێگەکەی هەستا، بانگی هاوڕێکانی کرد و هەموویانی بەپیاو و ژنەوە لە حەوشە گەورەکەی پاتریارکاس کۆکردنەوە. تەواوی ئەوانەی لە کێڵگەکان، ڕەزەکان و باغەکانی زەیتووندا بڵاوبووبوونەوە، لە کاتی شەودا بۆ گوند گەڕابوونەوە و ڕژابوونە حەوشە. ئەوسا هاواری کرد:

– ڕۆڵەکانم، ئازایەتیتان هەبێت! ئەوەی گەرەکمە بەئەنگۆی بڵێم گەرچی بەسۆیە بەڵام تاوی بەرگەگرتنیمان هەیە، چونکە ئێمە هەموومان بەئازار ئاشناین. دوێنێ شەو درەنگانێک هەواڵیان هێنا کە ژەندرمەی تورک بۆ وەدەرنانی ئێمە دێنە ئێرە. کەواتە ئیدی هەرچی دەتوانن لەگەڵ خۆتانا هەڵیگرن تا زووتر لێرە بڕۆین. نابێ تورک تەنانەت یەک کەسیش نە لە لیکوڤریسی و نە لە ساراکینایان بەردەست کەوێت. لە ئێمەی گرێکییەکان جگە لە ژمارەیەکی کەم نەبێ لە دنیادا نەماوە، چەند جوانیان گوتووە دوژمنان کە دەڵێن ئێمە خوێی دنیاین. کەواتە ئێمە... برایانی من نابێ لەبەین بچین!

لوکاس کە ئاڵای قەدیس ژۆرژی بەرزکردبووەوە، هاواری کرد:

– باوکە خەمت نەبێ. ئێمە لەبەین ناچین. برایان بکەونە ڕێ. هەمووان بەدوای قەدیس ژۆرژدا! تا بزانین بەرەو کام ڕێگامان دەبات!

هەمووان لە ماڵەکەی پاتریارکاس بڵاوبوونەوە و ئەوەی بەدەستیان هێنابوو لە تورەکەکانی خۆیاننان. باوکە فۆتیس دەرگای ئەمبارەکانی کردنەوە و ئازووخەی بەسەر تەواوی خەڵکەکەدا دابەش کرد. هەر کەسێک تا ئەو ئەندازەیەی دەیتوانی،

خواردن و پۆشاکی هەڵگرت. ئەوسا دەرگایەکیان لە گرێژنە دەرکێشا، مانۆلیۆس یان لەسەر درێژکرد و چوار پیاو نایانە سەر شانیان. پیاوانی پیر ئەیکۆنەکانیان هەڵگرت. باوکە فۆتیس لەپێش خەڵکەکەوە بوو، هەمووان بەهەنگاوی خێرا بەرەو ساراکینا کەوتنە ڕێ. باوکە فۆتیس هاواری دەکرد:

– یەکەم جار بۆ ساراکینا دەڕۆین و مانۆلیۆس بەخاک دەسپێرین. پاشان ئێسکوپروسکی باو و باپیرانمان لەخاک دەردەهێنین و هەمدیس درێژە بەڕێگەی خۆمان دەدەین. ڕۆڵەکانم ئازاو بەحەوسەڵە بن! ئێمە جاویدین! هەربۆیە دەبێ هەمدیس درێژە بەڕێگەی خۆمان بدەین!

کاتێ گەیشتنە چاڵاوەکەی قەدیس ڤاسیلی، باوکە فۆتیس بۆ ساتێک ڕاوەستا و گوتی:

– برایان، ئەمڕۆ منداڵی ئاسمانی بۆ سەر ئەرز دادەبەزێت. ئێمە وی لەگەڵ خۆماندا دەبەین، چونکە لە نێوان خۆماندا دایکانێکمان هەن شیری پێ دەدەن. برایان جێژنی لەدایکبوونتان پیرۆز بێت!

یاناکۆس لە دوای خەڵکەکەوە دەڕۆیشت. شەوی پێشتر بەدوای گوێدرێژەکەیدا چووبوو، لەگەڵ خۆی هێنابووی و تا توانیبووی باری کردبوو، هەنووکەش بێ دەنگ و سەربەژێر لە پاڵییەوە دەڕۆیشت. جارناجار دنیا لەبەرچاویدا تاریک دادەهات، بەڵام کاتێک فرمێسکی چاوانی دەسڕی، هەمدیس سپێدەی زستانی لە لا جوان دەینواند. ئیدی ئارام و بەمیهرەبانی یاڵی گوێدرێژەکەی نەوازش دەکرد و گوێدرێژەکەش بەلەقاندنی کلکی سەری وەردەگێڕا و سەرنجێکی مەنگی خاوەنەکەی دەدا... ئەدی چ بەسەر خاوەنەکەیدا هاتبوو؟ بۆچی لەگەڵیدا نەدەدوا؟ بۆچ وەک هەمیشە زگ و یاڵ و گوێی نەوازش نەدەکرد؟

پەنابەران ڕێگە بەردەڵان و شاخاوییەکەی ساراکینایان گرتە بەر. مانۆلیۆس ڕاکشاو لەسەر دەرگاکە، لەپێشەوە دەڕۆیشت و خەڵکەکەش لە دوایەوە هەنگاویان دەنا. چ قسەیەک نەدەبیسترا. ئاسمان ساماڵ و کڵێسای ئەلیاس پێغەمبەر پرشنگی دەدا. چیا سوورباوەکانی ئاسۆی دوورەدەستیش هەر پرشنگیان دەدا.

کوستانتیس لە بەردەم ئەشکەوتەکەدا ڕاوەستاو و بێئارامانە چاوەڕێی دەکرد، بەپەلە بەرەو لای باوکە فۆتیس ڕایکرد:

– باوکە، میکیلیس نایەوێ لە ترۆپکی چیا بێتە خوارەوە. جلوبەرگ و ئینجیلە گەورەکە و پرچی ماریۆری لەگەڵ خۆیدا بۆ کوختە وێرانە تایبەتەکەی زاهیدان بردووە و دەڵێت ئێرەم باشە و ئیدی ناتوانم هیچ مەخلوقێک چ باش و چ خراپ ببینم. دەیەوێت ببێتە زاهید!

باوکە فۆتیس سەری لەقاند:

– کوستانتیس، دەشێ ئەو ڕاست بکات. باشترە خەڵوەتەکەی لێ تێک نەدەین. ئاخر ئەو ڕێگەی خۆی هەڵبژاردووە. ئێمەش دەبێ بەڕێگەی خۆماندا بڕۆین!

– باوکە ئەدی ڕێگەی من کامەیە؟

قەشە دەستی دوعای بەسەر هاوڕێ ئیمانداراکەیدا هێنا و وەڵامی دایەوە:

– کوستانتیس کاتێ مانۆلیۆسمان بەخاک سپارد ئەوکات بۆ لای مناڵەکانت بگەڕێوە!

مانۆلیۆسیان لە بەردەم ئەشکەوتی بەرەکەتدراودا دانا. قەشە شاڵەکەی نایە سەر شان و ڕێوڕەسمەکە دەستی پێ کرد. ئامادەبووانیش کەوتنە چڕینی سروود. یاناکۆس و کوستانتیس جارجار کوڵی گریانیان بەر دەبوو. دەنگ لە گەرووی باوکە فۆتیسدا دەشکا. خەڵکەکە بۆ ساتێک لە چڕینی سروود دەوەستان و هەمدیس تێ هەڵدەچوونەوە.

هەمووان سەریان نەوی کردبوو، ماچی نێوچەوانی مانۆلیۆسیان کرد. گۆڕەکە ئامادە بوو. قەشە چووە لایەوە تا وێردیماڵئاوایی بخوێنێت. بەڵام ڕێگەی گەرووی بەستراو و قسەی لێ نەدەهاتە دەرەوە. ئیدی کەوتە لاواندنەوە، ئەوسا پیرێژنێک بێ پەروا خۆی بەسەر مانۆلیۆسدا دا و بەڕنینی قژە سپییەکەی، ماڵئاوایی لێ کرد:

– ناوی ئەم کوڕە لەسەر بەفر نووسرابوو

خۆر بەفری تواندەوە و

ئاو ناوی ئەوی لەگەڵ خۆیدا برد ..

کەمێک دواتر باوکە فۆتیس دەستی بەئاماژەی ڕۆیشتن هەڵبڕی و بەچرپە گوتی:

– بەناوی خودا! هەمدیس هیجرەت دەست پێ دەکاتەوە. ڕۆڵەکانم شەهامەتتان هەبێت!

وای گوت و ئیدی هەمووان پێیان نایە سەر ڕێگەی بێ کۆتایی خۆرهەڵات.